

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ար, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • JEUDI 1 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7721 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3532

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՎՃՌԱՊԷՍ ՄԵՐԺԵՑ

ԵՐԿՈՒ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԶԻՆ. ՈՒԺԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՄՏՆԵՆ

Կացութիւնը խորապէս ծանրացաւ Միջին Արեւելքի մէջ, քանի մը ժամուան մէջ: Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները, որոնք արտակարգ նիստի հրաւիրած էին իրենց խորհրդարանները, վերջնագիր մը ուղղեցին Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի, 12 ժամ պայմանաժամ տալով, որպէսզի դադրեցնեն կռիւները: Իսրայէլ հաւանութիւն յայտնեց, իսկ Եգիպտոսի նախագահը վճռապէս մերժեց: Ֆրանսա եւ Անգլիա միեւնոյն ատեն պահանջած էին Եգիպտոսէն թոյլ տալ որ իրենց ուժերը առժամապէս գրաւեն Սուէզը, Փորթ Սայիտը եւ Իսմայիլիան: Վերջնագրին պայմանաժամը կը լրանար երէկ առտու ժամը 5.30ին: Գնդ. Նասըր դայն մերժեց կէս գիշերին: Այս ծանրակշիռ որոշումները տրուած էին երկու խորհրդարաններուն արտակարգ նիստէն անմիջապէս ետք: Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը յատկապէս Լոնտոն գացած էին, խորհրդակցելու համար: Նախապէս ալ երկու երկիրներուն դահլիճները բացառիկ նիստ գումարած էին:

Մինչ երկու կառավարութիւնները դիւանագիտական եւ զինուորական պատրաստութիւններ կը կատարէին, Մ. Նահանգները ժխտական դիրք բռնած էին Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ: Բանաձեւ մը խմբագրած էին, ամբաստանելով Իսրայէլը թէ խախտած է զինադադարը: Ֆրանսա եւ Անգլիա մերժեցին այս բանաձեւը (վեթօ): Ամերիկեան ներկայացուցիչը նոյն իսկ մերժեց յետաձգել վիճաբանութիւնները:

Եգիպտոսի նախագահը յայտարարեց Գահիրէի անգլիական դեսպանին թէ վերջնագիրը «անընդունելի է» որեւէ պարագայի մէջ: Եւ ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարեց: Միեւնոյն ատեն Եգիպտոսի օդանաւերը յարձակեցան իսրայէլեան ուժերուն վրայ, կասեցնելով անոնց յառաջխաղացութիւնը Սինայի անապատին մէջ: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ եգիպտական ուժերը ոչնչացուցին երկու թշնամի սաւառնակներ եւ 12 զրահապատ կառքեր, շատ ծանր կորուստներ պատճառելով: Թամատի մէջ, որ Սուէզի կէս ճամբուն վրայ կը գտնուի:

Ահաւասիկ Եգիպտոսի ժխտական պատասխանը որ անթելով ալ հաղորդուեցաւ.—

Նախագահ Նասըր վճռապէս մերժեց անգլեւֆրանսական վերջնագիրը եւ ազդարարեց երկու կառավարութեանց թէ Եգիպտոս պիտի կռուի, եթէ անգլեւֆրանսական ուժերը փորձեն գրաւել Սուէզի ջրանցքը: Նախագահը այս առթիւ դիտել կու տայ թէ վերջնագիրը կը բռնաբարէ Եգիպտոսի արժանապատուութիւնը եւ իրաւունքները եւ «բացորոշ արհամարհանք մը կը կազմէ Միացեալ Ազգերու դաշինքին դէմ: Եգիպտոս ուրիշ ելք չունի եթէ ոչ ինքնապաշտպանութեան դիմել եթէ որեւէ յարձակում կրէ: Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա նախայարձակում կը պատրաստեն յարձակման զոհերուն դէմ»: Գնդ. Նասըր միեւնոյն ատեն դիմած է նախագահ Այզընհաուըրի եւ վարչապետ Բուլկանինի, խնդրելով որ խափանեն անգլեւֆրանսական ձեռնարկը: Եգիպտոսի դահլիճը բացառիկ նիստ գումարեց նախագահութեամբ գնդ. Նասըրի, քննելու համար Միջին Արեւելքի կացութիւնը:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՎՃՌԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին Ազգ. Ժողովը բացառիկ նիստի հրաւիրուած էր, լսելու համար վարչապետին յայտարարութիւնը: Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, եւ ի վերջոյ Ժողովը կառավարութեան որոշումները վաւերացուց առտուան ժամը 1.30ին, 182ի դէմ 368 ձայնով: Միեւնոյն ատեն զեկուցում տրուեցաւ Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ (Ծերակոյտ): Ազգ. Ժողովը լեցուած էր արտակարգ բազմութեամբ: Պ. Կի Մոլէ պարզեց Միջին Արեւելքի կացութիւնը, տեղեկութիւններ հաղորդեց Լոնտոնի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց մասին: Յետոյ անդրադառնալով Իսրայէլի կատարած արշաւանքին, ըսաւ.

— «Մենք շատ լաւ կը ճանչնանք Իսրայէլի ժողովուրդը, գիտենք իր քաջութիւնը եւ վճռականութիւնը, քաջութիւն մը որով կը պահեն իրենց երկրին ամբողջութիւնը թշնամի բնակչութեանց դիմաց: Կը ճանչնանք նաեւ գնդ. Նասըրի վարչաձեւը: Գիտենք որ ան կանգ չառներ բռնի ուժին եւ միջազգային օրէնքի բռնաբարման առջեւ: Չենք մոռնար թէ շարունակ կը մերժէ թոյլ տալ որ Իսրայէլի նաւերը անցնին Սուէզի ջրանցքէն, հակառակ Ազգաժողովին յանձնարարութեանց»:

Վարչապետը յիշելով ջրանցքին բռնագրաւումը, եգիպտական զէնքերու փոխադրութիւնը դէպի Ալժերիա, հինգ ալժերիացի ղեկավարներու ձերբակալութիւնը, շարունակեց.

— Յարգելով Ազգաժողովին ուխտը, ընդունեցանք ամերիկեան առաջարկը՝ Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնելու համար Իսրայէլի յարձակման խնդիրը: Բայց կարելի՞ էր գոհանալ այդ ձեռնարկով, երբ կը տեսնենք որ կռիւները պիտի մղուին Սուէզի շրջանին մէջ եւ պիտի վտանգուի ազատ երթեւեկը: Կռիւները ծաւալած չեն տակաւին: Անհրաժեշտ էր անմիջական ձեռնարկ մը, արագօրէն դադրեցնելու համար թշնամութիւնները: Ուստի ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները այս իրիկուն ժամը 17.30ին հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեցին իսրայէլեան եւ եգիպտական կառավարութեանց, պահանջելով անմիջապէս դադրեցնել որեւէ պատերազմական գործողութիւն ցամաքի եւ ծովու վրայ եւ օդին մէջ եւ իրենց զինուորները ետ քաշել ջրանցքի շրջանէն: Խնդրեցին նաեւ եգիպտական կառավարութենէն արտօնել որ ֆրանքեւանգլիական ուժերը առժամապէս տեղաւորուին ջրանցքին գլխաւոր կէտերուն վրայ, — Փորթ Սայիտ, Իսմայիլիա եւ Սուէզ, ապահովելու համար բոլոր ազգերու նաւերուն ազատ անցքը: Եգիպտոս եւ Իսրայէլ պարտաւոր են իրենց պատասխանը տալ 12 ժամէն: Եթէ այս պայմանաժամը լրացած ատեն գոհացում տրուած չըլլան մեր պահանջին, ֆրանքեւանգլիական ուժերը պիտի գործադրեն իրենց նախատեսած միջոցները, որոնք ժամանակաւոր են: Այդ միջոցները ուղղուած չեն ոչ Եգիպտոսի, ոչ ալ Իսրայէլի դէմ: Գալով երեք քաղաքներու գրաւման՝ ֆրանքեւանգլիական ուժերու կողմէ, շատ մը նախընթացներ, զինադադարի համաձայնութեանց խախտումներ, կրկնակի գրգռութիւններ բաւական են այդ պա—

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒ ԱՀԱ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Ինչ որ տեղի կ՚ունենայ Միջին Արեւելքի մէջ, շատոնց նախատեսուած էր:

Կախման կ՚եռար տարիներէ ի վեր: Մանաւանդ այս տարի: Եւ ուշ - կանուխ պիտի պայթէր:

Զարմանալի չէ որ արշաւանքն սկսաւ Իսրայէլ:

Կազմուած՝ 1948 Մայիս 15ին, այս պետութիւնը մինչեւ այսօր ալ չէ կրցած լեզու գտնել իր դրացիներուն հետ:

Մէկ կողմէ, մտավախութեան մատնուած էր, տեսնելով մանաւորապէս Եգիպտոսի զօրացումը:

Եւ վերջապէս, յաճախադէպ էին սահմանային ընդհարումները տարուան սկիզբէն ի վեր:

Տեղեկագրի մը համաձայն, վերջին ինը ամիսներու ընթացքին սպաննուած են 121 Իսրայէլացիներ եւ 496 Արաբներ, առանց հաշուելու հազարաւոր վիրաւորները:

Հետեւելով հին ռազմագիտութեան մը, Իսրայէլի զինուորական իշխանութիւնը կը կարծէ թէ առաջին յարձակողը միշտ յաղթական կը հանդիսանայ:

Ամէն պարագայի մէջ, այն կասկածն ունի թէ ժամանակը իր դրացիներուն համար կը բանի: Հետեւաբար, չուզեր թոյլ տալ որ աւելի զօրանան:

Այդ մտահոգութեամբ էր որ ստիպողական ձեռնարկներ կը կատարէր ամիսներէ ի վեր, զէնք եւ ռազմանիւթ ճարելու համար արեւմտեան ճակատէն:

Իսրայէլի վարչապետին վերջին ճառերն ալ բացորոշապէս կը հաստատեն թէ արշաւանքը նախատեսուած էր:

Պէն Կիւրիոն միշտ կը շեշտէր թէ Արաբները կ՚ուզեն կործանել Իսրայէլը:

Տակաւին անցեալ շաբթու կրակոտ խօսքեր կ՚արտասանէր խորհրդարանին մէջ, արաբական երկիրներու միջեւ կնքուած դինակցութեանց առթիւ:

Այս մթնոլորտին մէջ էր որ Իսրայէլի զինուորները սկսան յառաջ խաղալ դէպի Սուէզ, ռազմագիտական դիրքեր գրաւելու եւ եգիպտական բանակը պաշարելու համար:

Արեւմտեան աշխարհը խոր մտահոգութեան մատնուած է այս արշաւանքին հետեւանքով, որ կրնայ իրական պատերազմի մը յանգիլ, հակառակ Իսրայէլի այն յայտարարութեան թէ պիտի գոհանան սահմանափակ ձեռնարկով մը:

Երբ Թնդանօթը կ՚որոտայ եւ օդանաւերը կը սուրան, միամիտներ միայն կրնան հաւատալ թէ ամէն ինչ պիտի վերջանայ պարզ արշաւանքով մը:

Անցեալ Փետրուարէն ի վեր, պարտք սեպեցինք արթնութեան եւ լրջութեան կոչեր ուղղել, բացատրելով թէ Միջին Արեւելքի խմորումներն ու խլրտումները կրնան վրդովիչ անակնկալներու առջեւ դնել նաե՛ւ մեզ:

Ըսել կ՚ուզէինք թէ կացութիւնը կը պահանջէ կարճ կապել ներքին ժխորը, խուժանավարական սպառնալիքները, «մին - չեւ ծայրը» երթալու շշորթարանութիւնները:

Դժբախտաբար արհեստական «ճիհատ»ը շարունակուեցաւ նոյն մոլեռանդութեամբ: Այն աստիճան որ, եթէ վաղը իրական «ճիհատ» մը սարքուի, կամ զինուորական գործողութիւնները ծաւալին, ամէնէն առաջ խուճապի պիտի մատնուին «եկեղեցասէր» ասպետները, իրենց վայրերան կանչերով կամ այլապէս դրդռիչ ելոյթներով:

Երանի թէ շուտ սթափէին, յուշիկ յուշիկ վար առնելով կուսակցական քինախնդրութեան առագաստները եւ իմաստութեան ճիգ մը փորձելով:

Այս նոր պեկոծութեան մէջ մեր առաջին հոգը պիտի ըլլայ խուսափիլ տնաքանդ մարդանքներէ:

Շ.

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՀԱՒԱՆԻ

ԵՏ ՔԱՇԵԼ ԻՐ ԶՕՐՔԸ

Նոր կարգուսարք Հունգարիոյ մէջ.— Կը ջնջուի միակ կուսակցութեան դրութիւնը. — Բոլշեւիկեան գիրքերը կը հրկիզուին. — 15.000 մեռեալ Փեշթայի մէջ

Հունգարիոյ վարչապետը, Նակի, յայտարարեց թէ նոր կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի 1945ի կարգուսարքին հիման վրայ: Փեշթայի անթենը կը ծանուցանէ .— Ռուսերը կը քաշուին: Դադրեցուցէք կռիւը: Մի խանգարէք Ռուսերու նահանջը»:

Միեւնոյն ատեն կը հաստատուի թէ Խ. Միութիւնը տրամադիր է իր զինուորները քաշելու բոլոր արբանեակ երկիրներէն: Այս առթիւ եղած յայտարարութիւնը կ՚ըսէ թէ կառավարութիւնը պատրաստ է քննելու խնդիրը, «աւելի զօրացնելու համար բարեկամութիւնը եւ գործակցութիւնը Խ. Միութեան եւ ուրիշ ընկերվարական պետութեանց միջեւ»: Յետոյ կը բացատրէ թէ խորհրդային զօրամասեր կան Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ՝ համաձայն Վարշաւայի դաշինքին, իսկ Լեհաստանի մէջ՝ Վարշաւայի դաշինքով եւ Փոցտամի համաձայնութեամբ: «Սովետական զօրամասեր չկան միւս ժողովրդական հանրապետութեանց մէջ»: Յայտարարութիւնը որեւէ տեղեկութիւն չիտար արեւելեան Գերմանիոյ մասին: Այս առթիւ կ՚ըսէ թէ «ընկերվարական ազգերը իրենց յարաբերութիւնները պիտի հաստատեն կատարեալ հաւասարութեան, հողային ամբողջութեան պահպանման, պետական անկախութեան եւ գերիշխանութեան վրայ, յանձն առնելով չմիջամտել մէկուն կամ միւսին ներքին գործերուն»:

× Հունգարիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է ջնջել միակ կուսակցութեան դրութիւնը: Բանակցութիւններ կը կատարուին Խ. Միութեան հետ, սովետական ուժերը քաշելու համար ամբողջ Հունգարիայէն:

Շուտով ընտրութիւններ պիտի կատարուին եւ պիտի վերահաստատուին 1946ի քաղաքական չորս կուսակցութիւնները: Ապստամբները միշտ կը պահանջեն որ ռուսական բոլոր ուժերը քաշուին, այլապէս զէնքերը վար պիտի չդնեն: Կռիւները կը շարունակուին մայրաքաղաքին թէ գաւառի մէջ: Համայնավարական օրաթերթը դադրեցուց իր հրատարակութիւնը: Ապստամբները գրաւեցին տպարանը եւ թռուցիկներ կը տպեն յանուն Յեղափոխական Կոմիտէին: Երիտասարդ աղջիկներ կ՚օգնեն ապստամբներուն, դեղ եւ ուտեստ ճարելով: Տասնըչորս տարեկան աղջիկ մը ջահի պէս վառեցաւ քարիւղէ ռումբ մը արձակելով ռուսական թնդանօթներու վրայ: Գրատուն մը կրակի տրուեցաւ բոլոր բոլշեւիկեան գիրքերով: Բազմութիւնը կը պարէր խարոյկին առջեւ: Երիտասարդներ բոցերուն մէջ կը նետէին հարիւրաւոր գիրքեր: Բազմութիւնը կը պոռար ,— «Թող Ռուսերը հեռանան»:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ առտու (չորեքշաբթի) նաւամարտ մը տեղի ունեցաւ Հայֆայի առջեւ, Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի մարտանաւերուն միջեւ, տեւելով 40 վայրկեան:

Իսրայէլի ուժերը վար առին երկու եգիպտական օդանաւեր, գարձեալ Հայֆայի առջեւ: Միեւնոյն ատեն գրաւեցին եգիպտական նաւ մը:

Օդանաւային երթեւեկը դադրած է բոլոր արաբական երկիրներուն վրայ: Սուէզի ջրանցքէն որեւէ նաւ չի կրնար անցնիլ: Բոլոր նաւերը Բարեյուսոյ ճամբով կ՚երթեւեկեն: Ահազանգը սկսած է հնչել Եգիպտոսի մէջ:

× Վերջնագրին պայմանաժամը լրացած ըլլալով, անգլեւֆրանսական օդանաւային եւ ծովային ուժերը գործի ձեռնարկեցին յատկապէս մարզուած ռազմիկներ եւ օդագօրք ցամաք հանելով:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

Ամերիկեան թերթի մը հրջուն աշխատակիցը քննելով Միջին Արեւելքի ներկայ վիճակը, կը գրէ թէ արաբեւիսրայէլեան վէճը հետեւանք է երեք կարեւոր ազդակներու.— Նախ՝ ներքին անկայուն վիճակ մը եւ խմորումներ, իբրեւ հետեւանք արաբ ազգայնական շարժումին, նաեւ նոր եւ յաճախ շատ տկար արաբ պետութիւններ որոնք մէջտեղ ելան։ Երկրորդ՝ Խ. Միութեան թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ, իր զինական աջակցութիւնը արաբ ազգերուն, ինչ որ յառաջ կը բերէ վախ եւ նոր «կանխարգել» հոգեբանութիւն մը Իսրայէլի հանրային կարծիքին մէջ։ Երրորդ՝ արաբական երկիրներուն քարիւղի ընդարձակ դաշտերը, որոնք կը գտնուէին Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու տիրապետութեան տակ։ Արեւմուտքը իր ինքնապաշտպանութեան համար կ'աշխատի որ անոնք չիյնան խորհրդային ճակատին ձեռքը։

Աշխարհագրականօրէն Յորդանանն է լաւագոյն վայրը հասկնալու համար ընթացիկ տագնապը։ Այս երկիրը որ իր անկախութիւնը ստացաւ 1946ին, հաստատակաց սահմանագլուխ մը ունի Իսրայէլի հետ։

Յորդանանի Հիւսէյին թագաւորը դիրք բռնած է Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, այն օրէն ի վեր որ Կլըպ փաշա պաշտօնանկ եղաւ։

Յորդանանի թագաւորութիւնը հիմնուեցաւ 1921ին Բրիտանիոյ կողմէ, գոհացում տալու համար Ապտուլլահ թագաւորին եւ անկէ ի վեր կախում ունի Լոնտոնի օժանդակութենէն։ Այս պարագան չափազանց կը ճնշէ երիտասարդ թագաւորին վրայ։ Եւ սուղի կը նստի իրեն։

Հիւսէյին թագաւորին դժուարութիւնները աւելի բարդացան Իսրայէլ-Յորդանան սահմանագլուխին վրայ պատահած վերջին դէպքերուն հետեւանքով։

Յորդանանի թագաւորը ծանր կացութեան մը առջեւ կը գտնուի։ Կ'ուզէ իր դիրքը ամրապնդել հակայարձակումով մը եւ կամ հանդարտեցնել սահմանագլուխը, բայց այդ պարագային ալ պիտի կորսնցնէ իր ժողովրդականութիւնը։ Այս պատճառաւ խնդրեց զրացի Իրաքէն որ զօրք ղրկէ Յորդանան, զօրացնելու համար իր դիրքը։

Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները դժգոհ չեն որ Իրաք այդ օժանդակութիւնը կ'ընէ։

Սակայն Եգիպտոս եւ Սուրիա, որոնք արդէն գոհ չեն Իրաքի եւ արեւմտեան պետութեանց զինակցութենէն, կը դժգոհին թէ Իրաքի զինուորական ուժը կը տարածուի Յորդանանի մէջ, եւ կը վախնան որ Բրիտանիան նոր յաջողութիւններ ձեռք ձգէ։ Թէեւ Յորդանանի արտաքին նախարարը կ'աշխատի փարատել Արաբական Դաշնակցութեան անդամներուն վախերը եւ չահիլ անոնց օժանդակութիւնը Իրաքի միջամտութեան դէմ, իբրեւ նուազագոյն չարիք։

Կը թուի թէ իրական վտանգը Իրայէլի հակազդեցութեան մէջ կը կայանայ։ Ինչպէս ըսաւ արտաքին նախարարը, Իսրայէլ երբեք զինադադար կնքած չէ Իրաքի հետ։ Թէլ Ավիվի մէջ յայտարարուեցաւ թէ որեւէ իրաքեան միջամտութիւն կրնայ պատճառ դառնալ որ Իսրայէլ յորդանանեան սահմանէն անդին անցնի, յանուն ինքնապաշտպանութեան։

Իսրայէլի ամէնէն մեծ ընդդիմադիր կուսակցութեան վարիչին կարծիքով Եգիպտոսի պարտութիւնը, պիտի ըլլայ նաեւ պարտութիւնը խորհրդային ճակատին։ Մ. Նահանգները տարբեր տեսակէտներ ունին այս մասին, նկատի առնելով Խ. Միութեան թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ, Ամերիկա կը կարծէ թէ ընդհարման պարագային շատ հաւանական է որ Ռուսերը միջամտեն, որպէսզի արաբական ճակատը պարտութեան չմատնուի։ Խորհրդային միջամտութիւն մը շատ պիտի երկարէ Միջին Արեւելքի վէճը, իր եղերական հետեւանքներով, մէջն ըլլալով քարիւղի հայթայթման դժուարութիւնը։

ՄԵՌԵԼՈՑ

(TOUSSAINT — ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ)

●

Մեռած տերեւներ, ցաւագին յիշատակներ

Մշուշը կը թաւալի մեռած տերեւներու եւ ոսկեծաղիկներու հոտերու խառնակոյտին մէջ։ Պէտք չկայ թղթատել օրացոյցը, որովհետեւ Մեռելոց է։

Առաւօտէն արդէն թափօր մը որ հետզհետէ կ'աճի մինչեւ մայրամուտ, դէպի գերեզմանատուն կ'երթայ։ Կարծես թէ այսօր բոլոր ճամբաները, բոլոր փողոցները դէպի հոն կ'առաջնորդեն, որովհետեւ Ամենայն Սրբոցը միւս տօներուն չի նմանիր։ Տարուան բոլոր տօներուն մէջ միակն է որ միաբանութիւն կը ստեղծէ եւ որուն այնքան պէտք պիտի ունենայինք ուրիշ առիթներով։ Հակառակ իր կրօնական հանդամանքին, ան վեր է կրօնական, կուսակցական եւ վարդապետական պայքարներէ։ Իր բերած արձագանգները կը կենդանացնեն եւ բոլորին սրտին մէջ կը գտնեն իրենց ճամբան։

Մեզ բոլորս ալ հոն ունինք, շիրիմին տակ, կամ հողին մէջ մեր մաէն բեկոր մը, մեր անցեալէն եւ յաճախ մեր յոյսերէն։ Մենք բոլորս ունինք սիրոյ եւ երախտագիտութեան պարտք մը հանդէպ անոնց որ դարբնեցին մեր էութիւնը։ Թերեւս եթէ անոնք ապրէին, պիտի տանջուէին տեսնելով մեզ բոլորովին տարբեր իրենց ուզածէն, պայքարի մէջ՝ դժուարութեանց եւ վտանգներու հանդէպ, զորս ուզեցին խնայել մեզի։

Բայց տերեւները որ կը թափին կը պաշտպանեն ընձիւղները, որոնք, ինչպէս մեր մեռեալները, կը հանգչին հողին տակ։ Թերեւս Ամենայն Սրբոցի ուրիշ մէկ խորհրդանիշն է։ Մելամաղձոտ ձայնով կը ծանուցանէ Ծնունդի մերձեցումը, Զատկի եւ վերանորոգման։ Գարունը կուգայ գամբաններու ձմեռէն ետք։ Եւ եթէ գգայուն ականջներ ունենանք լսելու խոտին աճումը եւ վարդերուն ծաղկիլը, անտարակոյս պիտի կրնայինք բարձրանալով մեռեալներու դաշտերէն վեր, յօրինել կեանքի երգ մը՝ բոլոր վերածնունդներուն։

ՕՏԻԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Paris, Palace Hotel

●

Հանրի Վէրնէօյի այս նոր շարժանկարի գործողութիւնը տեղի կ'ունենայ մեծ մասով վերոյիշեալ պանդոկին մէջ։

Այնտեղ ծառայող եղունգայարդար մը (մանիքիւր),— իր գործին պատճառաւ, կապ ունենալով հարուստ գրօսաշրջիկներու հետ, երազներ կը հիւսէ անոնց պէս կարենալ ճամբորդելու, աշխարհ տեսնելու, ապրելու։

Տարեց գրօսաշրջիկ մը (Շարլ Պուայէ) այս աղջկան երազանքներուն մասամբ գոհացում տալու համար, կ'արտօնէ որ գործածէ իր կնոջ (առժամապէս բացակայ) գեղեցիկ մուշտակները եւ գոհարեղէնները։ Բնականաբար իր այս առատաձեռնութիւնը առանց յետին մտքի չէ։ Ահա՝ այս պարագաներուն մէջ, երիտասարդ «մանիքիւրը» (Ֆրանսուազ Արնուլ) կը հանդիպի նոյն պանդոկին մէջ մեծահարուստ երիտասարդի մը։ Նայուածքներու փոխանակում, քանի մը տաք խօսքեր, իրար կը միացնեն երկու նորընծայ սիրահարները։ Ֆրանսուազն իր ինքնութիւնը կը ծածկէ, վախնալով որ, եթէ այդ հարուստ երիտասարդը իմանայ իր իսկական անունը եւ պաշտօնը, կը լքէ զինքը։ Ասոր համար ինքզինքը կը ներկայացնէ իբրեւ վերոյիշեալ տարեց գրօսաշրջիկին աղջիկը։

Տարեց սիրահարը Ֆրանսուազին փափաքներուն չընդդիմանալու համար, ակամայ կը ստանձնէ հօր դեր կատարել։ Այս պարագան բնականաբար դուռ կը բանայ շատ մը զուարթ անակնկալներու, որոնց անտարբեր չի մնար հանդիսատեսը։

Բայց երբ նոյն այդ հարուստ երիտասարդ սիրահարին բուն ինքնութիւնը մէջտեղ կ'ելլէ (կառատան մը համեստ աշխատաւոր), մեծ կ'ըլլայ Ֆրանսուազի ընդվզումը։

Բայց սէրը արդէն իր դերը կատարած էր, քանի մը օրուան մերձեցման ընթացքին։ Ուստի, երիտասարդ սիրահարները, մէկդի դնելով սպանիական դղեակներու պատրանքը, կը միացնեն իրենց աղքատ, բայց սիրով հարուստ կեանքերը։

Ժապաւէնին ամբողջ գործողութիւնը կը կատարուի Ծնունդի Ճթումին։ Այդ ժամանակամիջոցին գետեղելով այս պատմուածքը՝ Վէրնէօյ ուզած է անոր տկար կողմերը քօղարկել, եւ յաջողած է։

Չէ՞ որ Ծնունդը բոլորիս սրտին մէջ նոյնիսկ անիրագործելի յոյսերու եւ երազներու դուռ կը բանայ։

Այս իսկ պատճառաւ աւելի ներող աչքերով կը նայինք շարժանկարի այն մասերուն որոնք իրականութենէն կը շեղին։

Բայց քանի որ գործը ինքնին փանթէզի մըն է, քննենք զայն իբրեւ այդպիսին։

Վէրնէօյի առաջին գունաւոր շարժանկարն է այս։ Առաջին անգամ է որ Աշոտ Մալաքեան կը շօշափէ այսպիսի նիւթ մը։

Նախորդ գործերուն մէջ մեծ մասով տառապանքն էր իր գլխաւոր նիւթը։ Այս նոր ստեղծագործութիւնը, մէջտեղ կը հանէ մեր երիտասարդ բեմադիրին բազմակողմանի ձիրքերը։ Հանդիսականներուն խնդուքը եւ գոհունակութեան ժպիտները կ'ընկերանան գրեթէ շարժանկարին ամբողջ տեւողութեան, ինչ որ դիւրին գործ չէ բեմադիրի մը համար։ Եթէ կայ մաս մը ուր Վէրնէօյ չէ յաջողած, ան ալ դղեակին մէջ երկու սիրահարներու կենակցութիւնն է։ Տեսարանը քիչ մը երկար է, իսկ բանաստեղծութիւնը որով ուզած է օժտել այդ տեսարանը, անհաղորդ կը մնայ մեզի։

Ամէն պարագայի մէջ, Վէրնէօյի ընտրած այս նոր ճիւղը՝ փանթէզին կրնայ շատ գեղեցիկ անակնկալներ տալ ֆրանսական շարժանկարին։

Գալով դերասաններուն՝ Շարլ Պուայէի խաղը կը տիրապետէ միւս բոլոր դերակատարներուն վրայ։ Ֆրանսուազ Արնուլ հակառակ իր վարժ խաղարկութեան, պէտք եղած տաքութիւնը չունի այս անգամ։ Երիտասարդ սիրահարը, Ռոպէր Թօ Ռօսի, պարզապէս բնիկ որ տկար է իր խաղարկութեամբ, եւ իր ներկայութիւնը անտեղի՝ այս շարժանկարին մէջ։ Թիլտա Թամար, Ժիւլիէն Քարէթ, եւ երիտասարդ Տարրի Քօհլը շատ յաջող են իրենց կարճ բայց ուշիմ խաղարկութեամբ։ Յիշենք նաեւ դերասան Գ. Տէրվիշեանը, կարճ դերի մը մէջ։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հայկ. Փօքլորիք սկաւառակին գտած ջերմ ընդունելութենէն քաջալերուած, ֆրանսական ՎՕԿ ընկերութիւնը մօտերս լոյս պիտի ընծայէ երկրորդ երգապնակ մը, որուն պատրաստութիւնը յանձնուած է Արա Պարթեւեանի։

Նոր երգապնակը կը կրէ «Արմենի» անունը, կը պարունակէ 14 կտորներ, եւ հրապարակ պիտի ելլէ մէկ քանի շաբաթէն։

ԼՐԱԳԻՐՆԵՐ

●

Կ'ենթադրեմ թէ տխմար մը ձեւացուցած պէտք է ըլլամ։ Եօրք ժպտելով հարցուց.

— Քանի տարեկան ես, տղաս։

Պատասխանեցի՝ տասը, եւ դարձեալ ժպտեցաւ, բայց տարբեր ձեւով մը, եւ նկատեցի թէ գիտէր որ ճշմարտութիւնը չէի խօսեր։ Է՛հ, խորհեցայ, հոս ընելիք չկայ եւ պէտք է տուն դառնալ։

Սակայն ինքնախաբէութիւն էր, ու առանց նկատելու՝ ինքզինքս գտայ քաղաքին փողոցներուն մէջ անութիս տակ վեց թերթով ու ձայնիս զօրութիւնը կը փորձէի։ Երբ սկսայ պոռալ, անբնական թըւեցաւ ինծի, բայց քիչ վերջ պարզ երեւցաւ՝ ինչպէս երգելը, ու պոռացի ամբողջ ուժովս։ Սքանչելի բան էր քաղաքին մէջ այդքան աղմուկ բարձրացնելը։ Շէնքերուն տակ այդպէս պոռչտալու իրաւունքը մենաշնորհ եւ պատիւ կը կարծէի։

Թէեւ չորս օրինակ ծախեցի եւ միայն տասը սենթ եղաւ ամբողջ վաստակս, բայց այն համոզումը ունեցայ, թէ առաջին օրս յաջողութիւն մը արձանագրած էի, որովհետեւ բացադանչել սորված էի, ու նաեւ թէ ինչ կարող էի սպասել գործի ընկերներէս։ Մէկ երկու բաներ պատահեցան, որոնք քիչ մը վախցուցին զիս։ Աւելի տարեց ցրուիչ մը՝ շատ բարեկամաբար ըսաւ ինծի թէ՝ պէտք է հեռանայի իր անկիւնէն։ Փողոցի պահակներէն մին նայուածքը ինծի սեւեռեց։

Հակառակ ասոր, այդ գիշեր Գրիգորին հետ տուն վերադարձիս, ինքզինքս կարեւոր անձ մը կը նկատէի։

Տպագրական մեքենան կը քաշէր զիս ու ժամեր շարունակ կ'անցընէի զայն դիտելով, երբ լուռ ըլլար կամ շարժման մէջ։ Տպագրիչներն ալ կը դիտէի։ Անոնք, հին թերթերէ շինուած քառակուսի գդակներ կը գործածէին ու տաքին պատճառով՝ շապիկներով կ'աշխատէին։ Մեղանի բիծեր ունէին իրենց բազուկներուն եւ դէմքին վրայ։ Զուարթարարոյ եւ հաճելի մարդիկ էին, առ հասարակ, կ'երգէին եւ զրոյց կը պատմէին, բայց երբ անհրաժեշտ ըլլար բացառիկ թիւ մը հրատարակել մեծ փութկոտութեամբ՝ խենթերու պէս կ'աշխատէին։ Մեքենային շուրջը կը վազվզէին՝ կապարի ծանր փաթոյթներ կրելով, կը մագլցէին անոր վրայ, պտուտակները կը թուլցնէին, բաներ մը կը վերցնէին՝ ուրիշներ կը դնէին, մեղանը առատօրէն առնելով՝ հաւասար կերպով կը տարածէին գլաններու վրայ։ Յետոյ՝ մեքենան կը սկսէր դանդաղօրէն շարժիլ ու քիչ վերջ մեծ արագութեամբ կը դառնար։ Եւ ես կանգնած, երբ ծալած օրինակները իրարու վրայ կը հաւաքէին, վերնագրերը կը կարդայի, որոշելու համար թէ ինչ պէտք էի պոռալ։

Անգամ մը, կրկնակ ոճրագործութիւն եւ անձնասպանութիւն մը տեղի ունեցաւ ու մեծ քանակութեամբ թերթ ծախեցինք այն օրը։ Դրացի մը, տուն վերադարձին՝ իր կինը գտած էր օտար մարդու մը հետ եւ երկուքն ալ սպաննելէ վերջ՝ ատրճանակը պարպած էր բերնին եւ գլխուն։ Երբ ոստիկանութիւնը տուն հասած էր գտած էր կինը եւ միւսը որ կ'ապրէին տակաւին, բայց գրեթէ ժամ մը ետք՝ անոնք մեռեր էին։ Լրագիրը ամէն բան կը բացատրէր, ու նաեւ կը կցէր զոհերուն նախկին պատկերները. եւ ես շատ դրամ շահեցայ ու լուրերը մեծ իրարանցում առաջ բերին փողոցներուն մէջ։

Թերթերը առի եւ վերնագրերը աղաղակելով վազեցի։ Բայց երբ կը պոռչտայի՝ սկսայ մտածել երեք զոհերուն վրայ՝ որոնք իրենց մեղքին, կատաղութեան եւ յիմարութեան պատճառով մեռած էին, ու ինծ թուեցաւ թէ՝ կը տեսնէի զիրենք մեռնելէ առաջ՝ երբ քնքուշ, սուրբ եւ աստուածային բան մը կը պահէր զանոնք, երբ աչքեր ունէին, հոգիներ, կենդանութիւն եւ խօսք։ Մղուեցայ նաեւ խորհելու, թէ նմանօրինակ բան մը ծանուցանելը հաւասար էր անոր մասնակից ըլլալու եւ տգեղութիւն ու զարհուրանք մեր քաղաքին մէջ տարածելու։ Ես ինքս վատթարացած զգացի ու քիչ վերջ չկրցայ ալ բացադանչել, որովհետեւ ծնողս անշարժ էր ու ականներս իրար փակած էին։

Միւս վաճառող տղաքը՝ այտերը վառած՝ հեւ ի հեւ կը վազվզէին փողոցներու մէջ։ Ամբողջ քաղաքը աղաղակներով կը յորդէր։ Վաճառատուններէն մարդիկ կ'ելլէին լրագիր առնելու, պատուհաններէն գլուխներ դուրս կը ցցուէին եւ ամէնուրեք կը տեսնէի, կը շօշափէի սարսափը՝ որ մեր քաղաքին վրայ կ'իջնէր։ Ինծ թուեցաւ թէ ամէն ինչ կոպտութիւն էր, գռեհկութիւն եւ վատութիւն, զոր դատեցի։ Կրայֆիտ Մըքէնզի շէնքի զրան առջեւ կանգ առի, այնքան հիացումի առարկայ այդ տասըյարկանի աշտարակը՝ կը բարձրանար Ֆիւլթոն եւ Մարիփոզա փողոցներուն անկիւնը, մեր իսկ առեւտրական կեդրոնին վրայ։ Կանգնած կը մտածէի այդ եղերական պատահարին ու քաղաքին մէջ անոր պատճառելիք վատ տպաւորութեան վրայ՝ երբ նշմարեցի եղբայրս որ լիաթոք պոռալով փողոցն ի վեր կը վազէր։ Ուզեցի ըսել իրեն. որ լռէր, թէ՝ լաւ չէր իր ըրածը եւ ցաւ կը զգայի որ ինք չէր ամչնար իր ըրածէն։ Սակայն անկարող եղայ բառ մը իսկ արտաբերելու։ Եղբայրս տեսաւ զիս ու նկատեց որ չէի պոռար ոչ ալ կը վազէի, մօտենալով նշմարեց վհատութիւնս, որ չէի կարող զսպել՝ եւ ըսաւ ինծի.

ՈՒԻԼԵՐՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

(2 մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ԼՈՒՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր թաղը հիմնուած է 1922ին։ Հինգ տարի վերջ, 1927ին սկսան մայրենի լեզուի դասաւանդութիւնները, եկեղեցի եւ դպրոց։ 1929 - 1930 աշակերտներու թիւը 250ի հասած էր արդէն։ Հակառակ անոր որ դեռ նոր թօթափած էինք մեր ոտքի փոշին եւ հազիւ մեր օրապահիկը կը ճարէինք, կրթական գործը դրուած էր լաւ վիճակի մէջ։ Իսկ ներկայիս բոլորովին հակառակը։ Անցեալը մոռցած ենք, տուն տեղ եղած, հարստացած, չփացած ենք եւ, ինչպէս շրջանիս բոլոր թաղերը, մեր թաղն ալ կորսնցուցած է իր նախկին փայլը կրթական տեսակէտով։ Բայց եւ այնպէս պատկերը մխիթարական է։ Ունինք մանկապարտէզ մը յիսուն - վաթսուն փոքրիկներով։ Ծաղկոցը սկիզբէն ի վեր կը շարունակուի, հակառակ պատերազմին յարուցած խոչընդոտներուն եւ ուրիշ արգելքներուն։ Պատիւ Սէն Լուգիին եւ հովանաւորող մարմիններուն, մանաւանդ ուսուցչուհի Օր. Ս. Վերանտինեանի որ 19 տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէ թաղիս մէջ։

Այս անխոնջ մշակը մայրենի բարբառին նախանձախնդիր այս հերոսուհին, որուն ստացած վճարումը տարեկան երկու հարիւր հազարը չանցնիր, լիովին նուիրուած է ասպարէզին, սիրուած է թաղեցիին, եւ վստահ եմ թէ յառաջիկայ տարի պատշաճօրէն պիտի տօնուի իր ազգանուէր ծառայութեան քսանամեակը, վարձատրելով բարոյապէս թէ նիւթապէս։

Ունինք նաեւ գիշերային դպրոց մը, 40-50 աշակերտներով։ Ուրեմն մօտ 110 Հայորդիներ կը հնտեւին իրենց մայրենի լեզուին։ Այս երկրորդ դպրոցին հոգատար մարմինն է, տարիներէ ի վեր, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը։ Իր անխոնջ անդամուհիները կանգ չեն առներ ոեւէ խոչընդոտի առջեւ, աջակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Սէն Լուգին, դարձեալ պատիւ իրեն, դպրոցին մէջ խտրութիւն չի դներ։ Բոլորն ալ իրենց զաւակները կը ղրկեն ազգային ծաղկոցը։ Կրնանք հրապարակաւ ըսել թէ մեր թաղի հասած երիտասարդներուն 70 առ հարիւրը հայերէն գրել կարդալ գիտէ։ Ներկայիս անոնք են մեր հանդէսներու զարդը իրենց արտասանութիւններով, երգերով, պարերով եւ նուագախումբով։ Եթէ մեր երիտասարդութիւնը, մեր նոր սերունդը կը հեռանայ մեր մշակոյթէն եւ կ'երթայ դէպի օտարացում, յանցաւորը մենք ենք, ծնողներս։

Սիրելի «Յառաջ», ներկայիս մեր գըլխաւոր հոգը մեր դպրոցի խարխուլ շէնքն է։ Ուրիշ առիթով խօսած էինք այս մասին, Սէն Լուն բանուորական թաղ մըն է, մեր ուժերէն վեր է նորոգութեան ծախքը 1.200.000 ֆրանք։ Այս առիթով անգամ մը եւս հրապարակաւ կը խնդրենք մեր ունեւոր եւ ազգասէր հայրենակիցներուն աջակցութիւնը։ Պատրաստ ենք իրենց սիրելիներուն անունով կոչել նոր շէնքը, ուր 110 փոքրիկներ մայրենի լեզուն կ'ուսանին։ Հազարաւոր բերաններ պիտի օրհնեն բարերարը կամ բարերարները։

Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

Յուշեր պատմելու համաճարակ մը սկըսած է Թուրքիոյ մէջ։ Մեծ մասով հէքեաթներ են, մէկը միւսէն ձախաւեր։

Ահաւասիկ հատ մը եւս.— Թալէաթ, Էնվէր եւ Ճէմալ փաշաներու գործակիցներէն Հասան Ամճա յօդուածաշարք մը հրատարակելով «Շէհիր» թերթին մէջ, հետեւեալ պատմութիւնը կը հիւսէ Օրմանեան պատրիարքի մասին.—

Տօնս Դամասկոսի արեւելեան դրան կից էր, իսկ Հայոց եկեղեցին ալ ճիշդ դէմս... Օրմանեան էֆէնտի այդ օրերուն եկեղեցիին մէկ սենեակին մէջ հիւր կը մնար, սպասելով Իսթանպուլ վերադառնալու հրամանին։ Երուսաղէմի Պատրիարք էր։ Սրբազանը.

— Այս գիշեր գիս ճաշի հրաւիրելու շընորհը կ'ընէ՞ք, ըսելով ինքզինքը հրաւիրել կուտար, բնականաբար ամէն անգամուն ալ.

— Հրամեցէք, պատասխանը կ'առնէր.

Այս անձը Սուլթան Համիտի շրջանին ամենակարեւոր դէմքերէն մին էր։ Յարգելի ծերունի մըն էր որ 29 տարի կրօնական, քաղաքական տեսակէտով Հայ համայնքին նախագահը եղած եւ ազդը վարած էր ամէնէն տաղնապալի օրերուն։ Ոչ միայն քաջ հմուտ էր պատմութեան եւ իմաստասիրութեան, այլեւ իր խօսակցութիւններէն յայտնի կ'ըլլար որ լուրջ պաշար ունի բնական գիտութեանց մասին։ Իր բերնէն չէիք լսեր «Տէրը եթէ կամենայ», «Յառաջ Աստուած», «ճակատագիր», «բախտ»ի նման բառեր։ Երբեք չլսեցի որ ոեւէ դէպք Աստուծոյ, ոեւէ հաւանականութիւն ճակատագրի թողու։ Քարի նման նիւթապաշտ մըն էր։

Մինչ կրօնաւորներուն մեծամասնութիւնը սովոր են իրենց աչքերը յառել երկինքին հրեշտակներ փնտռելու, այս անուանի կրօնաւորը միայն բնութենէն հնարաւորութիւն փնտռող նետի նման հաստատ նայուածքներ ունէր։ Զրոյց կը շրջէր թէ ան Սուլթան Համիտի խորհրդատուն է։ Երբ օր մը այս պարագան հարցուցի իրեն, շրթները դէպի քիթը ուռեցնելով զզուանքի արտայայտութիւն մը առաւ դէմքը։

— Կարեւորութիւն մի տար, ըսաւ, ատիկա հայկական անհեթեթութիւն է։ Գիտե՞ս, մեր գլխուն եկած փորձանքներուն դէթ հարիւրին քառասունը այս պատճառաւ եկած է։ Մեր ազգին չկրցայ սորվեցնել սեղան չակել այնտեղ ուր կարող են իրենց փորը կշտացնել։ Անոնք սեղան կը չակեն հոն ուր չողոմաբանութիւն միայն կարելի է ընել։ Սուլթան Համիտի ուսուցչութիւն ընել... Սուլթան Համիտ ընդամէնը գիս երկու անգամ իր ներկայութեան ընդունեց։ Մէկ անգամուն ալ սաստ կրած եմ։ Ինծի խելք պիտի հարցնէ։ Անհեթեթութիւն...

Հռոմի համբաւաւոր ժառանգաւորաց վարժարաններուն մէջ ուսումը լրացուցեր, յետոյ ի՞նչ մտածումով Հայոց եկեղեցին վերադարձեր ու շատ չանցած համայնքին նախագահի աթոռը մագլցելով Իսթանպուլի պատրիարքութեան աստանձնեք առեր է։

Իմ տեսած ատենս ութսուն տարեկան ծերունի մըն էր։ Հաղուագիւտ է որ այս տարիքը ունեցող ծերուներ երիտասարդներուն կողմէ սիրուին եւ բաղձալի համարուի անոնց ներկայութիւնը։ Ահա այս անձը, հակառակ տարիքին, սիրով ու հաճոյքով փնտռուած երջանիկ ծերունիներէն էր։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ դպրեվանքը վերաբացուեցաւ Հոկտ. 12ին, երբ սկսան վերադառնալ հին սաները։ Տիրող խանդավառ մթնոլորտին մէջ սկսան իրարու հետ ծանօթանալ հին եւ նոր սաները։ Աւանդութեան համաձայն ամէն տարեշրջանի սկզբնաւորութեան Դպրեվանքի ուսանողները Ս. Հաղորդութիւն կը ստանան. Սրբոց Թարգմանչաց յաջորդող կիրակին, երբ կ'ուխտեն մեր անմոռանալի Թարգմանիչ վարդապետներուն գծած ուղիէն ընթանալ, ծառայել անոնց գաղափարին, աջակցիլ մեր ժողովուրդին նկարագրի հարազատ պահպանութեան։ Հոկտեմբեր 14ի իր քարոզին մէջ Դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին վրդ. Սարգիսեան անդրադարձաւ Թարգմանիչ Վարդապետներու դերին եւ գործին, յիշելով այրի կնոջ լուման եւ շեշտեց թէ ժողովուրդի կեանքի գանձանակը մեր ժողովուրդի հոգին է.— «Խումբ մը մարդեր անցան, գանձանակի առջեւէն, եւ անոր մէջ ձգեցին գանձ մը որ հանդիսացաւ Մատեաններու Մատեանը — Աստուածաշունչը»։

Դպրեվանքը փոխադրուեցաւ Պիքֆայայի բարձունքը, դառնալով իսկական վանք։ Դպրեվանքի ուսանողներն էին որ կը փոխադրէին իրենց տունը։ Հոկտ. 22ին Հայրապետը Անթիլիասէն Պիքֆայա գնաց ամբողջ կազմով եւ ուսուցչական դասով եւ նախագահեց վերաբացման հանդիսութեան։ Այս տարի 45 ուսանողներ կան բաժնուած ժառանգաւորաց եւ Ընծայարանի եօթը դասարաններու վրայ։ Ուսուցիչներուն թիւն է 16, հինգ եկեղեցական եւ 11 աշխարհական, գլխաւորութեամբ կաթողիկոսին, որ պիտի դասաւանդէ Դպրեվանքի բարձրագոյն կարգերուն։ Այս առթիւ կսկիծով յիշատակուեցաւ մահը բազմարեղուն կրթական մշակին՝ Շահան Պէրպէրեանի, որ տասնեակ տարիներ իր կարողութիւնն ու հմտութիւնը ի սպաս դրաւ դպրեվանքին։ Յոտնկայս «Հոգւոց» հանգստեան աղօթք արտասանուեցաւ ողբացեալ մտաւորականին համար։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ արուարձաններէն Էշրէֆիէի մէջ աշակերտներուն թիւը տարուէ տարի կ'աւելնայ։ Ուսուցիչները նուիրումով կ'աշխատին։ Դպրոցին հետ զուգընթաց կը գործէ Լ. Օ. Խաչի մասնաճիւղը։ Շուտով կը բացուի դարմանատունը ուր մասնաւոր հոգածութեամբ պիտի խնամուին դպրոցին աշակերտները։ Համազգայինի մասնաճիւղը որ ամէնէն կենսունակն է, շուտով կը վերսկսի իր ձեռնարկները։ Կուսակցական կեանքը աւելի քան կենսունակ է։ Ներքին կազմակերպչական աշխատանքներու կարգին տեղի կ'ունենան դաստիարակչական ձեռնարկներ։ Առաջին առթիւ խօսեցաւ ընկեր Ն. Բեգլար։ Իսկ պատանեկան «Դրօ» խումբը տօնեց իր հիմնադրութեան տարեդարձը։

ԹԱՒՐԻԶԻ ԱԶԳ. «Թամարեան» դպրոցը վերաբացուած է, տարիներով փակ մնալէ ետք, շնորհիւ Թեմական Խորհուրդի յամառ ջանքերուն, ինչպէս եւ Մեճլիսի պատգամաւոր Սեւակ Սաղինեանի հետապնդումներուն եւ կրթ. նախարար Մեհրանի բարեացակամութեան։ Սեպտեմբերի սկիզբէն իսկ աշակերտուհիներու թիւը հասած էր հինգ հարիւրի։ Պաշտօնական տեսուչն է Ջեմալին, որ նշանակուած է կրթական վարչութեան կողմէ, իսկ հոգաբարձութիւնը հրաւիրած է Ալիքսան Յովհաննիսեանը, իբրեւ հայկական բաժնի տեսուչ։ Այս տարի բացուեցաւ վեց դասարան։ ՀՕՄի վարչութիւնը եւս արձանագրած է մօտ 115 սաներ, կէսը նախակրթարանի եւ մնացեալը մանկապարտէզի։ Նոր դպրոցին համար տարեկան ելեւմուտք նախատեսուած է մէկ միլիոն ռիալ։ Թոշակներէն կ'ակնկալեն երկու հարիւր հազար ռիալ, մնացեալ բացը պիտի փակուի պետութեան եւ ժողովուրդին աջակցութեամբ։

ՊԱՐԳԵՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Վրթանէսեան՝ ինչպէս հաղորդեցինք, յանկարծամահ եղաւ Երուսաղէմի մէջ։ Իր մահը կը սգան Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը, պաշտօնէութիւնը եւ բարեպաշտ ժողովուրդը։ Ունի կարեւոր հրատարակութիւններ։ Գրած է «Սուտանի հայ գաղութին պատմութիւնը» (անտիպ), «Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին», «Ս. Յարութիւն Տաճարը եւ Քրիստոսի Ս. Գերեզմանը», «Եղիշէ պատմագիր եւ Վարդանանց պատերազմը», կ'աշխատակցէր «Սիոն»ի։

ՊԱՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉ ՄԸ Եղ. Ճիզմէճեան նկարահանդէս մը տուաւ Պոլսոյ մէջ, Թաքսիմ Յովհան Ոսկերեան եկեղեցւոյ դպրաց սրահին մէջ։ Ցուցադրած է 25-30 նկարներ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (185)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Դահճապետը, որ առաջ կարծում էր, թէ իւր յանձն առնելիք ծառայութիւնը Հայերի վերաբերութեամբ կը լինի եւ այդ պատճառով այնքան մեծ հաճութիւն ցոյց տուեց, այժմ, հասկանալով սպարապետի ցանկութիւնը, ոչ միայն դժկամակեցաւ նա, այլ նրան տուեց մի տեսակ կասկածութիւն, որով յանդգնութիւն ունեցաւ պատասխանելու.

— Ճշմարիտ է, տէր սպարապետ, մենք, Պարսիկներս, շատ վարպետ ենք այդ արհեստի մէջ։ Եթէ դու տեսնէիր, բոլորովին կը հիանայիր, թէ ինչպէս ես մորթազերծ արեցի քո հօրը եւ նրա պաշտօնակատարերը լցրի խոտով... Իմ ձեռքով կատարեցի այդ... Այժմ եւս ով որ տեսնելու լինի, չի ասի, թէ սպանուած է նա... Դեռ գոյնը իւր տեղումն է, դեռ աչքերը նայում են, եւ նայում են միշտ իւր Թագաւորի վրայ, եւ այնտեղ, Անուշ բերդում, մխիթարում են միմեանց... Ես իմ գործը միշտ մեծ հաճութեամբ եմ կատարում, երբ իմ ձեռքը տալիս են ազնուականներ... Իսկ քո հայրը, քեզ նման, ընդհանուր Հայոց սպարապետն էր։

Դահճապետի լրբութիւնը, որով յիշեցնում էր նա սպարապետի հօր ցաւալի վախճանը Տիզբոնում, վերին աստիճանի կծու էր։ Բայց դժբախտ հօր մեծահոգի որդին զսպեց իւր բարկութիւնը, ասելով.

— Տեսնո՞ւմ ես, այդ կը նշանակէ, որ ես չսխալուեցայ իմ կարծիքի մէջ քո վարպետութեան վերաբերութեամբ։ Դու սիրում ես ազնուականների մորթազերծ անել, եւ ես քո ճաշակը գոհացնելու համար՝ կը տամ քո ձեռքը նոյնպէս ազնուականներ, եւ գիտե՞ս որքան, թւով վեց հարիւր... Գնա, հաւիր քո արիւնոտ համազգեստը, գնա՛, բորբոքիր քո բոլոր անգթութիւնները եւ կատարիր քո ըղձալի ծառայութիւնը։ Ինձ նոյնպէս շատ ցանկալի է՝ Պարսկին Պարսկի ձեռքով մորթել տալ...

— Այդ ես չեմ կարող անել, պատասխանեց նա յամառութեամբ։ Հրամայիր, թող ինձ մորթեն.

— Քեզ անել կը տան... ասաց սպարապետը եւ, դառնալով դէպի իւր դրանիկները, հրամայեց.

— Տարէք այդ մարդուն, հաւաքեցէք Շապուհի բոլոր դահիճներին, եւ կատարել տուեցէք...

Նրան հեռացրին։

Ներկայ զօրականները անհամբերութեամբ լսում էին սպարապետի խօսակցութիւնը դահճապետի հետ, որը վերջանալուց յետոյ, դարձաւ նա դէպի շրջապատողներ, ասելով.

— Ես այդ բարբարոսութիւնը ամենայն հաճութեամբ կատարել կը տամ. ես այդ վեց հարիւր պարսիկ ազնուականներին մորթել կը տամ, եւ նրանց պատճուճապատանքները կը տանեմ, կը նուիրեմ Հայոց տիկնոջը, թող նրանցով զարդարէ իւր ամրոցի աշտարակների բարձրութիւնները։ Այո, ես այդ կ'անեմ, եւ դրանով գուցէ կը գոհացնեմ իմ հօր անմահ հոգին, այն հօր, որի կեանքը հազարաւոր ազնուականների արժէր, այն հօր, որին Շապուհը, այնպէս տմարդի կերպով մորթազերծ անել տալով, կանգնացրեց Անուշ բերդի նկուղներից մէկի մէջ, իւր աքսորեալ թագաւորի աչքերի առջեւ։ Վրէժխնդրութեան սուրբ պարտականութիւնը թոյլ է տալիս ինձ անել այդ։ «Խոտորնակին՝ խոտորնակ», — այսպէս աւանդեցին մեր հայրերը։ Իսկ այն որ դուք էք պահանջում, ես երբեք ընդունել չեմ կարող...

— Ինչո՞ւ, Մուշեղ, հարցրեց Սահակ Պարթեւը գայրացած ձայնով, ինչո՞ւ չես կարող ընդունել։ Եթէ դու հիմնւում ես վրէժխնդրութեան վրայ, որպէս մի սուրբ պարտականութեան վրայ, մի մոռանար, որ այդ դէպքում եւս կատարւում է նոյն սուրբ պարտականութիւնը, դարձեալ «խոտորնակին՝ խոտորնակ»...

— Այդ դէպքում, Սահակ, կատարւում է մի աններելի անազնուութիւն միայն։ Իսկ մեզ վայել չէ այդ աստիճան ստորանալ։ Մենք պէտք է ապացուցանենք, որ շատ բարձր ենք Պարսիկներից։

— Մենք պէտք է ապացուցանենք եւ այն, թէ գիտենք անազնուութիւնը լաւ կարգին պատժել։ Ինչո՞ւ ես դու այսպէս մոռացկոտ դարձել, Մուշեղ։ Դեռ շատ ժամանակ չէ անցել այն աղէտաւոր օրից, երբ Շապուհը Զարեհաւանի աւերակների մօտ՝ Հայոց իշխանազն տիկիններին եւ օրիորդներին մերկանդամ կանգնեցրեց իւր բանակի առջեւ։ Եւ այդ բաւական չհամարեց. շատերին սայլակների վրայ բարձրացրեց, շատերին դերի վարեց։ Երբ անգամ Շապուհը, իրան թոյլ տուեց այդպէս վարուել, այլ եւս ինչո՞ւ մենք պէտք է խնայենք նրան։

— Ինչ որ կարող է իրան թոյլ տալ պարսիկ Շապուհը, նոյնը չէ կարող իրան թոյլ տալ քրիստոնեայ Մամիկոնեանը։ Ես մոռացկոտ չեմ, Սահակ, ես գիտեմ եւ յիշում եմ նրա վարմունքների բոլոր վայրագութիւնը, բայց դու ես մոռանում քեզ, ամենեւին ի նկատի չառնելով, որ մեր վիճաբանութեան առարկան կին է։

ՐԱՖՖԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ՀԱՄԱՐԸ լոյս կը տեսնէ շաբաթ, Ամենայն Սրբոց տօնին պատճառով :

հանդէր հասկնալու համար : Այն պահուն երբ Ամմանի մեր դեսպանատունը կը քարկոծուի, երբ Երուսաղէմի մեր հիւպատոսարանը եւ Հալէպի մեր կրթական հաստատութիւնները կը հրկիզուին, հասկնալի է որ նիւթական երաշխիքներ պահանջենք համաձայնութեանց գործադրութիւնը ապահովելու համար :

« Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները միշտ տեղեակ պահած են ամերիկեան կառավարութիւնը՝ իրենց մտահոգութեանց եւ որոշումներու մասին : Ես անձնական նամակ մը ուղղեցի նախագահ Այզընհաուըրի, բացատրելով ամէն բան : Ցոյս յայտնեցի թէ պիտի գնահատէ ֆրանքօ-անգլիական ձեռնարկը իր բարձր հեղինակութեամբ : Կառավարութիւնը կ՚ըմբռնէ իր տուած որոշումներուն ծանրութիւնը . կ՚ըմբռնէ նաեւ այն ծանր հետեւանքները որ կրնան ծագիլ Միջին Արեւելքի հաւասարակշռութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար, եթէ որ եւ է ձեռնարկ չկատարուի : Կը խնդրենք Ազգ. Ժողովէն իր հաւանութիւնը յայտնել ստուարաթիւ քուէարկութեամբ » :

Առաջին անգամ խօսք առաւ համայնավար ներկայացուցիչը, քննադատելով տրուած որոշումները : Շատեր կը պոռային . — « Ի՞նչ լուր Փեշթայէն . մարդասպաններ » :

Ծերակոյտն ալ հաւանութիւն յայտնեց 19ի դէմ 289 ձայնով :

× Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ ալ մանրամասն զեկուցում տուաւ վարչապետը : Պահպանողականները կը ծափահարէին կառավարութեան որոշումները, իսկ ընդդիմադիրները բուռն քննադատութիւններ կ՚ուղղէին : Անոնք յատկապէս ցաւ յայտնեցին որ վարչապետը խորհուրդ չէ հարցուցած Մ. Նահանգներուն եւ բրիտանական հասարակապետութեան : Մասնաւորապէս նեղը դրուեցաւ արտաքին նախարարը : Ի վերջոյ ժողովը կառավարութեան որոշումները քուէարկեց 218ի դէմ 270 ձայնով : Այս առթիւ անգամ մը եւս փաստարանուեցաւ անգլեւֆրանսական սերտ գործակցութիւնը :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի զինուորական գործողութիւնները : Կը հաստատուի թէ մարտանաւեր եւ օդանաւեր ճամբայ ելած են դէպի Եգիպտոս : Արտակարգ դէպքեր տեղի կ՚ունենան Միջերկրականի մէջ : Նախագահ Այզընհաուըր սրտխօսական կոչ մը ուղղեց Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետներուն, խնդրելով խաղաղութեամբ լուծել Միջին Արեւելքի տագնապը : Խ. Միութեան վարչապետը եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը մտահոգութեան մատնուած են եւ կ՚առաջարկեն վէճը կարգադրել Ապահովութեան Խորհուրդին միջոցաւ :

Իսրայէլի անթելը կը ծանուցանէ թէ իրենց զօրքը շուտով կը հասնի բուն Ջրանցքը : Եգիպտական ուժերը կը ջանան կասեցնել յառաջխաղացութիւնը : Ամերիկեան վեցերորդ նաւաբաժինը կը շրջի արեւելեան Միջերկրականի մէջ : Սուրիոյ բանակը պատերազմական վիճակի մէջ դրուեցաւ : Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ : Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ ժամանակը եկած է դաս մը տալու Իսրայէլի : Սպարապետը յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը դէպի Մոսկուա, իսկ հանրապետութեան նախագահը մեկնեցաւ առանձին : Առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ Յորդանանի սահմանագլուխին վրայ : Անգլիական օդանաւերը մեկնեցան Ամմանէն, անծանօթ ուղղութեամբ :

Արեւմտեան պետութիւնները կը շարունակեն պարպել իրենց քաղաքացիները՝ Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրներէն : Իրաքի դահլիճը բացառիկ նիստ գումարեց գիշերն ի բուն : Բանակը հրամանի կը սպասէ կազմ եւ պատրաստ : Լուրի մը համաձայն եգիպտ. բանակին կէսը պաշարուած է :

× Ապահովութեան խորհուրդին սովետական պատուիրակը ամբաստանեց Ֆրանսան եւ Անգլիան, իբրեւ մեղսակիցներ Իսրայէլի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու Նոր Սեբաստիոյ եւ Կապոյտ Խաչի :
Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

SALONS DE L'ALHAMBRA, 340 Bld. Chave

Բարձր հովանաւորութեամբ Նախարար, երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ
GASTON DEFERRE-ի

Խօսք կ՚առնեն

FRANCIS LEENHARD et JEAN MASSE

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին

Ամերիկայէն նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ
ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Երգ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, Պոմոնի «Քրիստափոր» երգչախումբ «Մարսէյեէզ» եւ «Մշակ Բանուոր», Պ. Սարգիս Ջէօրէճեան (ծանօթ ջութակահար), Պ. Զարեհ Գասեան (մեներգ), Օր. Մատըլէն Մարկոսեան (դաշնակ), Օր. Ալիս Յարութիւնեան (արտասանութիւն) :
Կէս գիշերէն ետք եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ նուագախումբի : Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :
Մուտքը ազատ է :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ «Դրօ» մասնաճիւղին :

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Պիտի խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցին աշակերտներուն եւ Նոր Սեբաստիոյ կողմէ :

Կը հրաւիրուին բոլորդ անխտիր :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սեբաստիոյ եւ Սանուհիներու : Այս կիրակի ժամը 15·30ին : Թէատր Մինիսիփալի շքեղ սրահին մէջ :

Կը խօսի Փարիզէն Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ կողմէ : Շատէն սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պալեան քոյրեր եւ երիտասարդ ջութակահար Կ. Պէպիրեան :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Սիամանթօ խումբի :

Այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Գ. Թաղապետարանի մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսին Ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կ՚արտասանեն. — Պ. Պ. Պետրոս Թութլեան եւ Լեւոն Ճոլաքեան : Պիտի երգեն Օր. Լուիզ Հաքէլեան, Պ. Պ. Պետրոսեան եւ ֆրանսացի ծանօթ արուեստագէտներ Օր. Տընիզ Բլէման, Պ. Ժագ Թիսօ Պ. Փօլ Բուէֆէ :

Մուտքը ազատ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՆՈՅ. 11, ԺԱՄԸ 18էն 2 SALLE VOLTAIRE, Alfortville

Նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար **E. Depreux-ի**
եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ՝ **R. Bleuse-ի**
ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԿԱԼԱ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ **Fernand Reynaud-ի**
(ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 21ԻՆ)
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ **Jacques HELIAN**
Հաղորդակցութեան միջոց. — Շարանթօն Էքօլէն 103 թիւը առնել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սաղըրեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր քրոջ գաւկին՝
ԱՐԱ ՔԵՐԵՍԹԷՃԻԵԻԻ
դառնակսկիծ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Գերմանիա, 21 տարեկանին :
Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Հինգշաբթի առաւօտ, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի ուխ. Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ :
Պիտի պատարագէ Թորգոմ Քհնյ. (Լիոնէն) :

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՅԱՅՏՆԻ ՊԱՐՈՒՀԻ ԼԱՈՒՐԻԱ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

կուտայ իր անդրանիկ պարի երեկոյթը, Չորեքշաբթի, 14 Նոյեմբեր, 1956, ժամը 20·30ին
Théâtre International
21, Bd. Jourdan (Métro : Cité Universitaire).
Տոմսերը 500, 300, ուսանող 150 :
Դիմել Սորպոնի գրանոցներուն :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Կօշիկի կաղապարի վրայ քաշող վարժ գործաւոր մը (մօնթէօր ա լա փուէնթ) :
Տեւական գործ : Դիմել՝
Chaussures KARENE
57 Rue des Couronnes, Paris (20e)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ Մ.ԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարեկան ճաշասեղան, ընկերութեան պատուոյ անդամներուն եւ համակիրներուն ի պատիւ :
Այս կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ :
Հայկական համադամ կերակուրներ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ ընկերական ջերմ մթնոլորտ :
Ճաշագին մէկ անձի համար 600 ֆրանք :
Հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ :
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի նախօրօք ապահովել հրաւիրագիրները վարչութեան անդամներէն :
Տոմսերը նախօրօք ապահովել քաղաքը՝ Պ. Յ. Հացագործեանէն,
15, Rue Longue des Capucins
Պոմոն՝ Պ. Յարութիւն Գարաքէհեանէն,
326, Avenue de St. Julien

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Նախագահութեամբ Տիկին ԲԻՒԶԱՆԴԻ
Այս շաբաթ, ժամը 21ին, Քաթէ սրճարանի վերնայարկը :
Պիտի խօսի ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆ :
Նիւթ ունենալով՝ Ուխտագնացութիւն դէպի Վենետիկ, եւ անոր նշանակութիւնը հայկական տեսակէտով :
Բանախօսութենէն վերջ պիտի ներկայացուին յիշատակի նկարներ, մոգական լապտերով : Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻԹԱԼԻ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԴԷՊԻ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը այս տարի եւս այց մը կազմակերպած է դէպի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, Ահարոնեանի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ազգ. հերոս Անդրանիկի, ինչպէս նաեւ ազգային գործիչներ Գրիգոր Օտեանի եւ Տիգրան Բէկզատեանի դամբարանները :
Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին : Ժամը 4էն 6, այցելութենէն վերջ թէյասեղան մը, Խտիւի ծանօթ սրճարանին սրահը, ուր պիտի ըլլան յարգանքի արտայայտութիւններ :
Թէյասեղանի համար ծախքերու մասնակցութիւն : Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի ընկերները եւ հայրենակիցները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Տաճատ եւ Վրոյր Շալճեան եղբայրներ եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ մէջ, իրենց նորոգ հանգուցեալ բարեհամբաւ հօր՝
Պ. ՂԵՒՈՆԴ ՇԱԼՃԵԱՆի
համար, անոր մահուան քառասունքին առթիւ : Ուստի, հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամներ եւ հայրենակիցներ կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ առաւօտեան ժամը 10ին, Պոմոնի եկեղեցին :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԸ

ԺԱՔԻ ԱՋՆԱՒՈՒՐԵԱՆ (Մարսիլիացի) իր առաջին մրցումը պիտի կատարէ Փարիզի մէջ, այս Հինգշաբթի իրիկուն
Central Sporting Club
57, Fg. St. Denis
Նշանաւոր հարուածող ԿԱՊՐԻԷԼ ԱՍԱԿԱՅԻ հետ :

ԽՆՋՈՅՔ

« Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ցերեկոյթ - խնջոյքը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ, ժամը 4·30էն մինչեւ 10 :
Գեղարուեստական բաժին, Ա. մաս. — Ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար, ղեկավարութեամբ Մ. Շիրվանեանի եւ Պալեանի :
Բ. մաս. — Նուագ, երգ եւ արտասանութիւններ :
Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ համակիրները :
Առատ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին :
Այս կիրակի ժամը 15էն 24, Ցոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըֆուա :
Հաճելի ժամանց, առատ կերուխում, սիրով կը հրաւիրուին երիտասարդները եւ ծնողները :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ասր, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 3 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7722 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3533

ԱՌԱՋԻՆ ՕԴԱՐՇԱՒԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎՐԱՅ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԽԶԵՑ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ

Ֆրանքօ-անգլիական վերջնագրի պայմանաժամին լրացումէն 12 ժամ ետքը տեղի ունեցաւ առաջին օդարշաւը Եգիպտոսի վրայ: Խոր մտահոգութիւն կը տիրէ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ: Մ. Նահանգներու նախագահը զեկուցում տալով հեռատեսիլի առջեւ, յայտարարեց թէ հեռու պիտի մնան թշնամական գործողութիւններէն, հետեւաբար միտք չունի արտակարգ նիստի հրաւիրելու խորհրդարանը: Այս առթիւ յիշելով թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա մերժած են ամերիկեան բանաձեւը՝ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, յոյս յայտնեց թէ խնդիրը պիտի յանձնուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին քննութեան: «Այնտեղ է որ համաշխարհային կարծիքը պիտի կրնայ ուժ տալ մեր ճիգերուն՝ փակելու համար այս վրդովիչ հարցը: Սխալի մը հետեւանքն է ֆրանքօ-անգլիական զինուորական միջամտութիւնը Սուէզի շրջանին մէջ: Մենք զինու զօրութեան գործածումը իմաստուն եւ նպատակայարմար չենք նկատեր միջազգային վէճերու կարգադրութեան համար: Մ. Նահանգներուն խորհուրդ չեն հարցուցած այս գործողութեանց մասին, ոչ ալ կանխաւ տեղեկութիւն տուած են: Այս պարագան յիշելով երբեք չեմ ուզեր տկարացնել այն բարեկամութիւնը որ մեզ կը կապէ այդ ազգերուն հետ»:

Այզընհաուըր յետոյ բացատրեց թէ Մ. Նահանգները անցեալին մէջ աշխատած են «աջակցիլ Իսրայէլի նոր պետութեան, միեւնոյն ատեն ամրապնդել մեր կապերը արաբական երկիրներուն հետ» եւ ցաւ յայտնեց որ կացութիւնը վերջերս ծանրացաւ իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի կառավարութեան քաղաքականութեան որ մղեց վերազինուիլ համայնավարներու օգնութեամբ: Յիշեց նաեւ Սուէզի ջրանցքին ազգայնացումը: Եւ հաստատելով հանդերձ թէ կ'ըմբռնեն Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի ծանր հոգերը, անոնց դէմ եղած գրգռութիւնները, դարձեալ քննադատեց զինեալ միջամտութիւնը:

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները ժխտական դիրք բռնելով հանդերձ, պիտի չզադրեցնեն զէնքի եւ ռազմանիւթի յանձնումը Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ:

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը հրաժարեցաւ, դիտել տալով թէ չի կրնար շարունակել իր պաշտօնը, եթէ բոլոր անդամները պիտի չյարգեն իրենց յանձնառութիւնները:

× Խ. Միութիւնն ալ դատապարտելի գտնելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջամտութիւնը, պահանջեց որ Ազգաժողովը անմիջական միջոցներ ձեռք առնէ, դուրս հանելու համար անոնց զօրքը Սուէզի շրջանէն: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը խստօրէն կ'ամբաստանէ թէ Իսրայէլը իբրեւ լծակ կը գործածեն, որպէսզի Ֆրանսա եւ Անգլիա ետ առնեն Սուէզի ջրանցքը: Յետոյ կ'ազդարարէ թէ երեք ազգերը պիտի կրեն ամբողջ պատասխանատուութիւնը «վտանգաւոր հետեւանքներուն, քանի որ խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը բռնաբարելու ճամբան բռնեցին, նախայարձակման ճամբան: Իսրայէլ իբրեւ զէնք կը ծառայէ աշխարհակալ շրջանակներուն որոնք կը փորձեն վերահաստատել գաղթատիրութիւնը Արեւելքի մէջ: Ֆրանսա եւ Անգլիա Եգիպտոս արշաւելով կը բռնաբարեն եգիպտական պետութեան իրաւունքները: Խ. Միութիւնը վճռապէս կը դատապարտէ այս յարձակողական արարքները: Աշխարհի ազատասէր ժողովուրդները ջերմապէս կ'ողջունեն Եգիպտոսի ժողովուրդին արդար պայքարը, անոր ազգային անկախութեան պաշտպանութիւնը»:

× Եգիպտոսի հրամանատարութեան զեկոյցը կը ծանուցանէ թէ կատաղի կռիւներ տեղի կ'ունենան Ալ Աուճայի շրջանին մէջ, ուր Իսրայէլացիները երեք յաջորդական յարձակումներ գործած էին: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ յարձակումները ետ մղուեցան, ծանր կորուստներ պատճառելով, թէ օդանաւերը յարձակեցան Իսրայէլի օդակայաններուն վրայ, թէ տասը օդանաւեր վար առնուեցան եւ 15 հրասայլեր եւ կառքեր ոչնչացան:

× Եգիպտոս փակեց բոլոր համալսարանները եւ բարձրագոյն վարժարանները, որպէսզի ուսանողները կարենան մասնակցիլ ազգային ազատագրութեան ճակատին: Հրամայուեցաւ զինեալ ուժերու տրամադրութեան տակ դնել բոլոր փոխադրական միջոցները եւ յարմար շէնքերը:

× Իսրայէլի հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր ուժերը յառաջ կը խաղան, Կազայի շրջանը անջատելու համար Եգիպտոսէն: Այդ անջատումէն վերջ մեծ ուժերով պիտի յարձակին ու պիտի գրաւեն: Կ'ըսուի թէ հազարաւոր արաբ տարագիրներ կը փախչին դէպի հարաւ, պաշարումէն խուսափելու եւ Եգիպտոս հասնելու համար: Իբր 300.000 բնակիչներ կան Կազայի մէջ, 200.000ը պաղեստինեան տարագիրներ որոնց հոգատարութիւնը ստանձնած է Ազգաժողովը:

Եգիպտական այն մարտանաւը որ գերի բռնուած էր Հայֆայի առջեւ նաւահանգիստ փոխադրուեցաւ իր 250 նաւաստիներով: Մարտանաւը Լիբանանի ծովեզերքէն սողոսկելով Հայֆա հասած ատեն կրակ բացաւ: Իսրայէլի ուժերը պատասխանեցին եւ բուռն կռիւ մը ծագեցաւ: Յետոյ երկու երկիրներուն օդանաւերն ալ մասնակցեցան ճակատամարտին եւ եգիպտական մարտանաւը ծանրապէս վնասուած ըլլալով սպիտակ դրօշ պարզեց: Հրամանատարը կ'ուզէր ընկղմել նաւը, բայց ժամանակ չմնաց:

Իսրայէլի հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ մաքրագործումները կը շարունակուին Սինայի անապատին մէջ: «Երուսաղէմի Ձայն»ը արաբերէն բաժնին մէջ կը հաղորդէ թէ Իսրայէլի բանակը շուտով պիտի վերջացնէ իր գործողութիւնները Սինայի մէջ, պարտութեան մատնելով եգիպտական զօրամասերը: Յետոյ կը յանձնարարէ Կազայի արաբ տարագիրներուն լսել արաբերէն զեկուցումները եւ հետեւիլ տրուած հրահանգներուն: Կազայի շրջանը ունի 25 մղոն երկայնութիւն եւ ութ մղոն լայնութիւն, սեղմուած՝ Միջերկրականի ծովեզերքին եւ Նեկեպի անապատին միջեւ:

× Անգլիական եւ Ֆրանսական օդանաւերը Հոկտեմբեր 31ին սկսան զինուորական գործողութիւնները, գրաւելու համար Սուէզի շրջանը: Յարձակումը կատարուեցաւ տրուած պայմանաժամէն 12 ժամ վերջը: Գահիրէի անթելը կը ծանուցանէ թէ անգլօ-ֆրանսական օդանաւերը ռումբեր նետեցին Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ, Փորթ Սայիտի եւ Սուէզի վրայ: Կիպրոսի բրիտանական անթելը կ'ըսէր թէ օդարշաւին նշանակէտները էին Եգիպտոսի օդակայանները եւ զինուորական խարիսխները, թէ Գահիրէն ռազմական նշանակէտ չէ: Օդարշաւէն առաջ եգիպտական կառավարութիւնը ազդարարած էր ժողովուրդին չմօտենալ օդակայաններուն: Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին նախարարը կը յայտարարէր երեսփ. ժողովին մէջ.

— «Դաշնակից օդանաւերը սկսան իրենց գործողութիւնները Եգիպտոսի ռազմական նշանակէտներուն դէմ: Գործողութիւնները սահմանափակուած են միայն զինուորական նշանակէտներու վրայ եւ նախապէս լուր տրուեցաւ քաղաքացի բնակչութեան: Գործողութեանց նպատակն է ստիպել որ եգիպտական կառավարութիւնը դադրեցնէ թշնամութիւնները: Բոլորովին անճիշդ է թէ Գահիրէն ռմբակոծուած է»:

Օդանաւերը Եգիպտոս կը թռչին Կիպրոսէն եւ մեծ մասով անգլիական են, բայց կը գտնուին Ֆրանքօ-անգլիական միացեալ հրամանատարութեան տակ, որուն կեդրոնն է Նիկոսիա: Անգլիացիները իրենց ռազմական գործողութեանց համար ընտրած են երեք մեծ կեդրոններ,— Մալթա, Կիպրոս եւ Լիբիա: Գործողութեանց ընդհ. հրամանատարն է զօր. Սըր Չարլզ Քայթլի, Միջին Արեւելքի անգլ. ցամաքային ուժերուն նախկին հրամանատարը: Փոխ-հրամանատարն է Ֆրանսացի ծովակալ Պարժօ:

Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնն ալ հաստատելով այս տեղեկութիւնները, կ'ըսէ թէ ծովային եւ օդանաւային ուժերը սկսան ռմբակոծել Սուէզի ռազմական խարիսխները:

Գրաքննութիւն հաստատուեցաւ Մալթայի եւ Կիպրոսի մէջ:

ԸՆԴՀ. ԶՕՐԱՇԱՐԺ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

●

Սուրիայէն, Յորդանանէն եւ Լիբանանէն վերջ Իրաք եւ Լիբիա եւս բացառիկ վիճակ յայտարարեցին: Հետզհետէ նոր միջոցներ ալ ձեռք կ'առնեն:

Այսպէս, Յորդանան ընդհ. զօրաշարժ յայտարարեց: Պետական պաշտօնեաներու արձակուրդը դադրեցաւ, ցնոր տնօրինութիւն:

Իրաք.— Ընդհանուր զօրաշարժ: Կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց՝ Եգիպտոսի դէմ կատարուած զինուորական միջամտութեան առթիւ: Միեւնոյն ատեն յանձն առաւ զինուորական աջակցութիւն ընծայել Եգիպտոսի:

Սուրիա.— Ընդհանուր զօրաշարժ: Սպարապետը, զօր. Նիզամէտտին, յայտարարեց.— «Ֆրանքօ-անգլիական վերջնագիրը որեւէ արժէք չունի: Սուրիա պիտի գործադրէ Եգիպտոսի եւ Յորդանանի հետ կնքած զինուորական համաձայնութիւնը»:

Լիբանան.— Նախագահ Շամուն կ'առաջարկէ խորհրդաժողով մը գումարել արաբական երկիրներու վեհապետներէն եւ նախագահներէն, մասնակցութեամբ գնդ. Նասրի: Այն ատեն զինուորական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, օգնութեան հասնելու համար Եգիպտոսի: Արգիլուած են բոլոր հրապարակային ցոյցերը եւ ժողովները:

Լիբիա.— Դահլիճը բացառիկ նիստ գումարելով, որոշեց թոյլ չտալ որ երկիրը օգտագործուի Ֆրանքօ-անգլիական ուժերուն կողմէ՝ Եգիպտոսի դէմ ուղղուած գործողութեանց համար: Որոշեց նաեւ իր ամբողջական աջակցութիւնն ընծայել Եգիպտոսի:

× «Ազատ Եգիպտոս»ի անթելը որ կը կարծուի թէ Կիպրոսէն կը բանի, Եր. օր յայտարարեց թէ Ֆրանքօ-անգլիական միջամտութեան նպատակն է վերահաստատել զօր. Նեկիպը, իբրեւ վարչապետ: Այս առթիւ կ'ըսէր թէ Եգիպտոսի յեղափոխութեան բուն պետն է Նեկիպը եւ ոչ թէ Կամալ Նասրը:

× Եգիպտոս խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ: Կը կարծուի թէ Ազգաժողովէն ալ պիտի հրաժարի:

× Գահիրէի անթելը հետեւեալ կոչը ուղղեց.— «Աշխատաւորներ բոլոր արաբական երկիրներու, քանդեցէք ձեր երկրէն անցնող բոլոր նաւթուղիները (փայփլայն), հարուածնեցէք ձեր հողին վրայ հիմնուած բոլոր նաւթային հաստատութիւնները, անգործածելի դարձուցէք բոլոր թշնամի օդակայանները: Հասած է գործի ժամը: Դուք հանդիսաւորապէս ուխտեցիք համակերպիլ ձեր գործադիր յանձնաժողովի որոշումներուն, որոնք քուէարկուեցան անցեալ օգոստոս 10ին: Այդ բանաձեւերով դուք նախատեսած էք գործունէութեան ծրագիր մը թշնամի օդակայաններու ու նաւթային հաստատութեանց դէմ: Ձեր պարտքն է գործի ձեռնարկել: Հասած է ժամը»:

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ կոչը ուղղուած է արաբ աշխատաւորներուն՝ իրենց կառավարութեանց գլխուն վրայ:

× Գահիրէի Ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանատուները վառեցին իրենց գաղտնի դիւանաթուղթերը: Լոնտոնի եգիպտական դեսպանատունն ալ նոյն գործողութիւնը կատարեց:

× Օդանաւային ընկերութիւնները որոշեցին չգործածել Պէյրութի եւ ուրիշ արաբական քաղաքներու օդակայանները: Դէպի Արեւելք օդանաւերը պիտի բանին Պոլիս-Պաղտատ գծով:

Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ ոեւէ ամերիկեան քաղաքացի չի կրնար Իսրայէլ, Եգիպտոս, Յորդանան կամ Սուրիա երթալ առանց մասնաւոր արտօնութեան:

× Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահը, Շիւքրի Քուաթլի Նոյեմբեր 1ին Մոսկուա հասնելով ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ: Դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին բոլոր դեսպանները, բացի Իսրայէլի ներկայացուցիչէն: Նախագահը պիտի բնակի Կրեմլինի պալատը, այն յարկաբաժինները ուր հիւրասիրուեցան միւս վեհապետները: Բարիգալուստի ճառը խօսեցաւ մարեշալ Վորոշիլով, Խ. Միութեան բարեկամութիւնը յայտնելով Սուրիոյ եւ արաբական միւս երկիրներուն «որոնք արիաբար կը կռուին իրենց անկախութեան համար որպէսզի ջնջուին գաղթատիրութեան վերջին հետքերը»: Շիւքրի Քուաթլի ուրախութիւն յայտնեց որ կ'ընդունուի «այն երկրին մէջ որ պարտութեան մատնեց գաղթատիրութիւնը»:

ՓՈԹՈՐԻԿ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ընդդիմադիրները նորէն յարձակեցան կառավարութեան վրայ: Իրենց առաջնորդը, Կէյթսքէլ, պարսաւանքի բանաձեւ մը առաջարկեց աննախընթաց ուժգնութեամբ, ազդարարելով թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը ամէն բան պիտի փորձէ, հանրային կարծիքը կառավարութեան դէմ հանելու համար: Այս առթիւ «անփոյթ եւ աղիտաբեր յիմարութիւն» կոչեց դահլիճին զինուորական ձեռնարկը Եգիպտոսի դէմ: Ըսաւ թէ այդ ձեռնարկին եղերական հետեւանքները պիտի կրենք տարիներով, թէ միլիոնաւոր Բրիտանացիներ խորապէս ցնցուած են կառավարութեան նախայարձակումէն Միջին Արեւելքի մէջ:

Վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն խօսք առնելով խստօրէն ճաղկեց Եգիպտոսի նախագահին «թշնամական եւ անպատասխանատու քաղաքականութիւնը»: Ըսաւ թէ յոյս չկայ որ խաղաղութիւն հաստատուի Միջին Արեւելքի մէջ ցորչափ թոյլ կը տրուի գնդ. Նասրի շարունակել իր բռնութիւնները: «Եթէ երէկ ընդունած ըլլայինք ամերիկեան բանաձեւը Ապահո-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

●

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, *Յուսաբեր*, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ.—

... Աւելի ուշագրաւ պարագայ մը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան կեցուածքն ու վերաբերումը:

Շատ բան կարելի է ըսել նաեւ այս մասին:

Կարելի է հանդարտ վերլուծումի ենթարկել Վազգէն Ա.ի անտարբերութիւնն *ու* արհամարհանքը, *հանդէպ Միաբանութիւնն ու հօտը յուզող պայթակղութեան:*

Պիտի բաւարարուինք առ այժմ նշելով՝ որ Էջմիածին տանուաղն կը հեղնէ արդարութիւնն ու արդար ընդվզումը սաղիմահայութեան թէ Միաբանութեան, երբ, փոխանակ վերապահութեամբ չողջելու իր սէրն ու յարգանքը Եղիշէ արք.ի, զայն կը բերէ ձայնափիւռին առջեւ՝ որպէսզի խօսք ուղղէ Սփիւռքին ...

Շողեպինդ մեկնումով մը Երուսաղէմէն, ուր ժողովուրդ եւ Միաբանութիւն հաշուետուութեան կը հրաւիրէին զինք, նախկին տեղապահը իր չունչը կ'առնէ Էջմիածին՝ ուր զրկարաց ընդունելութեան կ'արժանանայ ...

Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը հետագրով *տեղեակ պահած է Մայր Աթոռը՝ ստեղծուած ցաւալի կացութեան, որ տանուաղն* վերապահութիւն *կը թելադրէ, հանդէպ խնդրոյ առարկայ գլխաւոր դերակատարին: Այլ սակայն, Մայր Աթոռը անպատեհ չի նկատեր որ Եղիշէ Ս. ձայնասփիւռ ճառով մը փառք ընծայէ Վազգէն Ա.ի ...*

Ցիշդ է. առիթը *ու* խօսքը *կապ չունին հայութիւնն ու Միաբանութիւնը յուզող պայթակղութեան հետ:*

Սակայն անձը *... նոյնինքն է,— հեղինակը դատապարտելի արարքի մը, որ փաստականօրէն հրապարակուած է ու յայտնի:*

Պատշաճութեան օրէնքներ կան, որոնք աւելի կ'արժեն քան այդ պատշաճութիւնները արհամարհող հեղինակութիւնները:

Կրնանք ըսել նոյնիսկ, որ մեծութիւնները յաճախ շատ պզտիկ թերացումներով կը փոքրանան:

Արդ, Վազգէն Ա. Կաթողիկոս առնուազն հետեւեալ սրտագին զրոյցը պիտի ունենար իր եղբայրակցին՝ Եղիշէ արք.ի հետ.

—«Բարի եկար. լաւ պիտի ըլլար, անշուշտ, որ այս առիթով չգայիր միայն: Գայիր՝ երբ կաթողիկոսական տեղակալի պաշտօնով հոս հրաւիրեց քեզ այս Աթոռը. գայիր ուսերուդ առնելու լուծ մը՝ զոր ես դժուար կը տանիմ: Չեկար, համառօրէն անձնական պատճառներով: Ու հիմա՝ որ եկած ես, խնդրեմ, խոստովանէ որ մինչեւ հոդ պէտք չէ տանէիր հարց մը՝ որ Միաբանութիւնդ կը շահագրգռէ միայն, իբրեւ վարչական խնդիր: Եթէ յիշողութիւնդ չի դաւաճաներ, դուն էիր որ դիտել տուիր ինծի՝ Պէյրութի մէջ՝ թէ յարմար չես նկատեր, որ միջամուխ ըլլամ Պատրիարքութեանդ ներքին-վարչական հարցերուն: Դէպքերը զարգացան համաձայն քու բաղձանքիդ ու կամքիդ: Չեկայ Երուսաղէմ, չմիջամտեցի ընտրական եւ միաբանական վէճերու: Ահա թէ ուր հասաւ փտախտը: Հիմա միայն կրնամ զղջալ՝ թէ իմ բուն ընելիքս իմ Տանս մէջ էր յԵրուսաղէմ, եւ ոչ՝ յԱնթիլիաս ...: Խնդրանքս է, այժմ, որ մնաս հոս, ու միասին սպասենք Միաբանական ժողովի լուսաբանութեան: Ներէ, որ մինչ այդ քեզի յանձնարարեմ լուռ մնալ, չեբեւիլ, համբերել»:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը չըրաւ այսպէս:

Ընդհակառակն, Հոկտեմբերի 7ին՝ մինչ սաղիմահայութիւնը ցոյց կը կատարէր նախկին տեղապահին դէմ, զայն «Կայէն» յորջորջելով ու «անկցի՛» աղաղակելով, Եղիշէ արք.ը բերաւ ձայնասփիւռին առջեւ՝ որպէս զի իր գովքը հիւսէ ...

Զարմանալի չէ մեզի համար, որ իր «գիւղին» մէջ վարկաբեկ եւ հմայազուրկ դարձած պատասխանատու եկեղեցական մը,— Եղիշէ արք.ի տիպարով եկեղեցական մը,— կորսնցնելէ ետք ամէն յեցակ ու կռուան իր Աթոռին մէջ, չունչը առնէ դէպի այն երկիրը՝ ուր հեղինակութիւնները եւ հանգամանքները կրնան... սակարկութեան նիւթ դառնալ: Առանց փութկոտ եզրակացութեանց յանգելու, կրնանք ենթադրել՝ թէ Տէրտէրեան եպիսկոպոսը կը փութայ ջուրին վրայ մնալու, շնորհիւ իրեն ընծայելի պաշտպանութեան ...

Այդ հովանաւորութիւնը ձրի պիտի չըլլայ անշուշտ. բայց վստահ ենք, թէ ինչ գին ալ որ ուզէ վճարել անոր նախկին Տեղապահը, պիտի չկարենայ իր վարկն ու արժանապատուութիւնը փրկել:

Ժողովո՛ւրդն է, որ կը պսակէ կամ կը պարսաւէ իր զաւակները:

Հանրութիւնն է, որ թիւ ու արժէք կու տայ հանրային գործիչին: Ըլլան անոնք աշխարհական թէ եկեղեցական: Ըլլան միջակ արժէքներ թէ տաղանդներ:

Վստահ կ'ուզենք ըլլալ նաեւ, որ գոնէ *այս հարցին մէջ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնն ու Կաթողիկոսը պիտի չուզեն եւ պիտի չփորձեն թիավարել հոսանքին դէմ,— ճշմարտութեան եւ արդարութեան դէմ:*

Պիտի ուզեն ականջ տալ Սաղիմայ Միաբանութեան ձայնին, եւ յանցապարտը դատելու համար պիտի յենուն փաստական տուեալներու, եւ ոչ թէ ենթակայի բարեյուսութեան ...

Մեզմէ աւելի լաւ գիտէ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս՝ թէ Եղիշէ արք. համբաւ ու հռչակ կը վայելէ իր դիւրաթեքութեամբ:

Ծանօթ է իբրեւ «ճկուն» մարդ: Գիտէ կացութիւններ ստեղծել եւ դրութիւններ շրջել: Մժղուկը քամել եւ ուղտը կլլել...

Գիտէ մանաւանդ ամէն մէկուն խօսիլ յարմար «տակտիկա»յով:

Մեր ականջները Էջմիածին չէին, որպէսզի մենք հարազատ տպաւորութեամբ հրապարակէինք՝ «ինչ» որ «պարզեց» եւ «լուսաբանեց» նախկին տեղապահը:

Սակայն մեր ականջները յաճախ դըժբախտ եղած են, լսելու համար զինք ըլլայ Անթիլիասի մէջ, ըլլայ պատահական առիթներով. ու կրնանք առանց խղճի խայթի վկայել՝ թէ Եղիշէ արք.ի համար հարցերը իրական, բարոյական *կամ կանոնական — աւանդական էութիւն չունին: Բոլոր խնդիրներու «լուծում»ը առանցք ունի իր* անձը, *իր* շահը *եւ իր* նկատումները *...*

Արդ, նաեւ Վազգէն Ա.ի դէմ յանդիման, Տէրտէրեան արք. չի դադրիր ըլլալէ Եղիշէ արք.:

Բարեյոյս այն անձնաւորութիւնը, որ պարտականութիւն ստացաւ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան շուրջ ստեղծուած «տագնապ»ը հարթելու, եւ որ, սակայն, ոչ միայն չուզեց ու չկրցաւ հարթել, այլ եւս թիւրիմացութիւն թիւրիմացութեան վրայ բարդեց ...

Ցատակութի՛ւն *պիտի ստեղծուէր իրբեւ թէ ...*

Սակայն պղտորե՛ց, խառնակեց *ու արուեստականօրէն ստեղծուած քաոսը շատ աւելի խորացուց եւ կնճռոտեց ...*

Ինք, Վազգէն Կաթողիկոս, իր պաշտպանութեան ապաւինեալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի այս «արժանիք»ները շատ լաւ կշռած պէտք է ըլլայ այլեւս: Հակառակ իր պարզամտութեան՝ պէտք է խոր ճանչցած ըլլայ թէ ինչ «պտուղ» է քաղած Հայ. Եկեղեցւոյ պարտէզէն ...

Եթէ կը սխալինք մեր այս լաւատեսութեան մէջ, մեղքը մերը պիտի չըլլայ այսուհետեւ:

Ամենայն Հայոց Հայրապետէ մը կ'ակնկալենք՝ որ դառնայ տէր իր հանգամանքին. տէր՝ իր պարտաւորութիւններուն. տէր՝ իր սահմաններուն:

Արժեցնէ Հոգեւոր Պետի իր իրաւասութիւնները. մանաւանդ՝ հոգեւորականի իր անխառն ըմբռնումները:

Այլապէս,— վա՜յ քեզ քաղաք ...:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞Վ Է ԿՈՄՈՒԼՔԱ

●

Լեհաստանի դէպքերուն հետեւանքով մէջտեղ ելաւ Կոմուլքայի դէմքը, որ ծածկուած էր սթալինեան մշուշին մէջ: Անոր յաղթանակը, յաղթանակն է նաեւ լեհ ընկերվարութեան:

Ւադիսլաւ Կոմուլքա 51 տարեկան է, եւ իր նիհար դէմքը կը կրէ հետքերը իր բանտարկութեան (եօթ տարի բանտարկուեցաւ Փիլսուդքիի, չորս տարի ալ Սթալինի հրահանգով): Նախկին վարիչն էր ձախերու եւ ծայրայեղ ձախերու դիմադրական ճակատին եւ միշտ ալ հաւատարիմ մնաց ընկերվարութեան սկըզբունքներուն, մեղադրելով լեհ համայնավար կուսակցութիւնը:

Լեհաստանի ազատութեան եւ անկախութեան այս ջերմ պաշտպան ու ջատագովը կը հետեւէր լեհ ընկերվարական կուսակցութեան դաւանանքին — «Ամբողջական անկախութիւն Լեհաստանի»:

Անկախութեան այս բուռն սէրն էր գլխաւոր պատճառը Կոմուլքայի կրած բաղբաթիւ տանջանքներուն: 1945ին երբ Բանուորական Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն էր, նշանակալից խօսքեր ելան իր բերնէն: Կ'ըսէր թէ իր բոլոր դաշնակիցներուն մէջէն, Լեհաստան չէր կրնար յոյս դնել որեւէ մէկ Պետութեան վրայ, որ օգնէր իրեն արժեցնելու իր հողային պահանջները: Իր այս «ազգայնական անկեղծութիւնը» շատ սուղի նստաւ: Մարիան Նաւքովսքին, պատերազմական նախարարը յետագային օգտագործեց ճառին այս կէտը եւ փոտնդաւոր յարձակում մը գործեց հեղինակին դէմ:

Բայց Կոմուլքայի բուն նեղութիւնները սկսան 1948 Յունիս 3ին: Կեդր. Կոմիտէն, որ արդէն սթալինականացած էր, ժողով գումարեց այդ օրը: Կը սպասուէր որ որոշումներ առնուէին բոլոր «կարեւոր տարրերու» միացման մասին: Մինչդեռ Կոմուլքան իր ճառին մէջ կը խօսէր «լեհ բանուորական շարժման պատմական աւանդութեանց մասին», ակնարկելով այն տարբերութեանց որոնք գոյութիւն ունէին Ռուսերու եւ Լեհերու միջեւ:

Հազիւ թէ բեմէն իջած էր, երբ փոթորիկ մը փրթաւ: Մոսկուայի խմբակը խոյոն յարձակում գործեց: Կոմուլքայի բարեկամները աշխատեցան պաշտպանել զայն: Այս յանդգնութիւնը հաճելի չեկաւ նաեւ սպայակոյտին, որ արդէն ենթարկուած էր «օտար»ին հրահանգներուն:

«Մենք շարունակութիւնը չենք Լեհաստանի նախկին համայնավար կուսակցութեան: Մասնակցելով հանդերձ տեղեկատու գիւանին, մենք կը պահենք մեր նկարագիրը եւ մեր ծրագիրը», ըսած էր Կեդր. Կոմիտէի հոկտեմբերի նիստին:

Յետագային, 1948ի գարնան, բանուորական կուսակցութիւնը ստացած ըլլալով պատճէնը նամակի մը, զոր բոլշեւիկները ղրկած էին Թիթոյի, Կոմուլքա գործած եղաւ ուրիշ «լուրջ սխալ»մը Կրեմլինի աչքին: Հաշտարար դիրք մը բռնեց եւ կոչ ըրաւ համայնավարներու Միութեան հանդէպ, եւ այնքան յառաջ գնաց որ նոյնիսկ ըսաւ թէ «ինքն ալ որոշ անվստահութիւն ունէր ռուս համայնավար կուսակցութեան վարած պայքարի ձեւերուն մասին»:

Կոմուլքա թէեւ չէր ուզած ներկայ ըլլալ կոմինֆորմի ժողովին 1948 Յունիսի վերջերը, սակայն համարձակած էր ուժգնօրէն շեշտել թէ հաւաքական հողագործութիւնը ներկայիս յարմար չէր, ինչ որ ընդվզում յառաջ բերաւ իր հակառակորդներուն մէջ:

1948 Յուլիսէն արդէն մամուլը կը գրէր թէ ընդհ. քարտուղարը հիւանդ էր ջղային տագնապներու հետեւանքով եւն.: Տասնըհինգ օր անընդհատ դիմադրեց քաղաք. Բիւրոյին, ի վերջոյ անելի մատնուելով, հիւանդութեան արձակուրդ խնդրեց:

Երբ Օգոստոս 16ին իր պաշտօնին կը դառնայ, արդէն մեկուսացած է, լքուած իր բարեկամներէն եւ սպառնալիքի տակ: Այս «մասնաւոր վերաբերումէն» երկու ամիս ետք, Կոմուլքա Կեդր. Կոմիտէի առջեւ կ'ելլէ: Սթալինեանները կը ստիպեն որ իր «ինքնաքննադատութիւնը» կատարէ: Կոմուլքա դարձեալ կը կրկնէ թէ իր վերաբերումը ներշնչուած էր «Լեհաստանի եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւններէն, որոնք միշտ ալ գոհացուցիչ չէին»: Ասոր վրայ կը դատապարտեն զինքը թէ շեղած է ուղիղ ճամբէն եւ աջ ազգայնական է:

Կոմուլքան հրապարակէն դուրս նետելով եւ չէզոքացնելով, սթալինեանները կը յաղթանակեն եւ ձեռք կը ձգեն ամէնէն բարձր պաշտօնները թէ՛ վարչութեան եւ թէ կուսակցութեան մէջ: 1948 Դեկտեմբեր 14ին՝ Բանուորական Կուսակցութեան համագումարին մէջ, ուր անգամ մը եւս պիտի քննուէր «միացման» հարցը, Կոմուլքա վերջին անգամ մըն ալ կ'ընդդիմանայ, մեղադրելով վարիչները, «իրենց ոչնչականութեան» համար: Իր բողոքը կը մնայ ձայն բարբառոյ յանապատի: Լեհ Ընկերվարական Կուսակցութիւնը ազգային կեանքէն դուրս կը մնայ:

Կոմուլքան կը ձերբակալուի 1951ին Կովալսքիի հետ, որ անձնապան կ'ըլլայ:

Կոմուլքա յաղթական է այսօր, սակայն համեստ է եւ կը պահէ իր նախկին բնակարանը: Այլեւս ոչ մէկ ոստիկան կը սպասէ իր դրան առջեւ, եւ ոչ ոք պէտք կը զգայ պաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնել անոր անձին համար, որովհետեւ ամբողջ ժողովուրդ մը կը հսկէ իր վրայ:

ԼՐԱԳԻՐՆԵՐ

●

— Ինչո՞ւ չես շարժիր, ի՞նչ է պատահեր, անհանգի՞ստ ես:

Սրտիս մէջ կը կուտակուէին բոլոր այս բառերը, որոնք լռութիւնս պիտի կարենային բացատրել, բայց անկարող էի զանոնք արտաբերելու՝ որովհետեւ տձեւ էին եւ կառուցուածքէ զուրկ. անհնար էր նախադասութեանց մէջ ամփոփել բառեր եւ անոնցմով արտայայտել զգացածս: Այն ատեն ըմբռնեցի թէ ինձ պատահածը երբեք պիտի չկարենայի եղբօրս հասկցնել: Լռութիւնս ամօթահար ըրաւ ինձ՝ ու երբ սրդողած եւ շուարած էի, նկատեցի որ, այդ պահուն պիտի սկսէի արտասուել: Երբ խորհեցայ տղայական այս հակազդեցութեան վրայ, նուաստացած զգացի ինքզինքս ու որքան նախատինքը կ'աւելնար, այնքան ներքին պոռթկումս կը սաստկացնէր լալու պահանջս, եւ վերջապէս լացի: Եղբայրս՝ Գրիգոր, բազմութեան մէջ կ'ըսէր ինծի.

— Կեանքիս մէջ չեմ տեսած քեզի պէս երեխայ մը: Քիչ վերջ աւելցուց.— Անշուշտ՝ այդ մեռածներուն համար չես լար, այնպէս չէ՞: Մեր ազգականները չէն. ի՞նչ կը հետաքրքրեն մեզ: Այստեղ եկած ենք լրագիր ծախելու համար:

Կռահեցի թէ՝ ան չէր ըմբռներ պատահածը, եւ թէ սովորականին պէս չէի կրնար յայտնել յուզումիս իրական շարժառիթը:

Արտասուելով մատնած էի ինքզինքս, ուրեմն հիմա պէտք է ուղղէի ըրածս: Կը զայրանայի զգացումներս արտայայտել չգիտնալուս համար այն ճշմարտութեամբ՝ որ լրագիրը կը բացատրէր պատահած դէպքերը: Թերթը գիտէր պարզաբանել որեւէ կացութիւն կամ դէպք որքան որ խրթին ըլլար ան, եւ բառերու եղելութիւնը բնորոշող նախադասութիւններ կազմել՝ ու մէկ վայրկեանի մէջ տպագրել, այս ձեւով հարցը պարզ եւ հասկընալի կը դառնար եւ թուղթին կ'անցնէր անջնջելի բառերով, անլուծելի եւ անփոփոխ՝ ինչպէս զգացումներս:

Զուր էր արտայայտելու կարողութենէս աւելին ընելու ջանքս, ուրեմն սրբեցի աչքերս եւ հարցը կարելի եղածին չափ շուտ փակելու համար Գրիգորին ըսի, թէ մինչեւ այդ վայրկեանը պոռացեր էի, բայց յանկարծ փախելու պէտք ունեցած էի, թէ այժմ դարձեալ լաւ էի: Եղբայրս հանդարտած՝ ժպտեցաւ եւ միասին վազեցինք փողոցէն, օրուան վերնագրերը բարձրաղաղակ պոռալով: Տարուեցայ խորհելու, թէ կորսնցուցած էի բան մը՝ բայց շահած՝ ուրիշ մը, ու հետեւցուցի թէ արհեստիս մէջ ալ երբեք պիտի չթուլնայի, այլ պիտի պոռայի վերնագրերը՝ ինչ որ ալ ըլլային անոնք:

Միասին վազեցինք մինչեւ Ֆիլթոն եւ Մարիբոզա փողոցներուն անկիւնը ու այդտեղէն ես սուրացի մէկ փողոցէն, մինչ Գրիգոր բարձրացաւ միւսէն: Ես կտրեցի Գուրդ Հառւզ *պարտէզը ու հաբուստներուն ապրած թաղամասը մտայ, շատ աղմուկ ստեղծեցի այդ հանդարտ փողոցներուն մէջ, եւ մինչ մարդիկ կ'ելլէին իրենց ազուոր տուներէն պատահածը տեսնելու, ես կը շարունակէի ձայն տալ ու որքան ուժով պոռայի այնքան կ'ըմբռնէի թէ՝ այդպէս պէտք էր ընել, որովհետեւ սրտիս լեզուն չափազանց նրբին էր տառերով բացատրելու համար: Այսպէս սատարեցի քաղաքին մէջ ժխոր ստեղծելու եւ վերջապէս ամբողջ լրագիրներս ծախած՝ ինքզինքս դտայ գրպանիս մէջ հինգ եւ տասը սենթնոց մետաղներու աճապիկ ծանրութիւն մը՝ ու մոռցայ ալ ամէն բան, որ առնչութիւն ունէր մեր ըրած կոպտութեան, դաժանութեան եւ այլանդակութեան հետ:*

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

Թարգմ. Մ. ՍԷՄԻՋԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս գրած էինք, Դաշնակցութեան Օրը կիրակի օր տօնուեցաւ Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, որ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ:

Մասնաւոր նուագախումբ մը ղեկավարութեամբ ընկեր Կ. Ափրիկեանի, բացումը կատարեց «Մարսէյէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով:

Օրուան նախագահ ընկեր Հ. Սամուէլ, հանդէսը բացուած յայտարարելով ոգեկոչեց Դաշնակցութեան անթիւ մարտիրոսներու յիշատակը եւ յոտնկայս լռութեան հրաւիրեց ներկաները:

Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.—

«Վաթսուն եւ վեց տարիներու վաստակով բեռնաւոր, Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը այսօր կը ներկայանայ ճակատաբաց հայ ժողովուրդին որուն ծոցէն է ծնած: 1890 Թուականին խումբ մը մտաւորականներ հիմը դրին այս մեծ կազմակերպութեան, իրենց դրօշին վրայ արձանագրելով՝ իբրեւ նպատակ, Հայրենիքի ազատագրութիւնը, հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւնը ընկերվարական եւ ժողովրդավարական սկզբունքներով: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաւատարիմ մնաց այդ սկզբունքներուն: Զէնք ի ձեռին լեռ բարձրացաւ ու կռուեցաւ, դարկաւ ու զարնուեցաւ, թափելով իր լաւագոյն զաւակներու արիւնը: Ազատութեան ճիգումը, վերածեց հանգանակի մը որ ի վերջոյ դարձաւ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի դաւանանք: Գործեց դժնդակ պայմաններու մէջ եւ յաջողեցաւ իր դրօշին շուրջ համախմբել, հայ ժողովուրդի ռազմունակ տարրերը, ստեղծելով Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը: Հայ ժողովուրդը փաստերով տեսաւ թէ Դաշնակցութիւնը խօսքի եւ վարդապետութեան կազմակերպութիւն չէ, այլ գործի: Այսպէս էր երէկ Հայրենիքին մէջ: Այսօր տարագիր՝ հայ ժողովուրդին պէս, մասնակից անոր տառապանքին, իբրեւ հարազատ արտայայտիչը անոր ազգային եւ քաղաքական պահանջներուն եւ իրաւունքներուն, կանգնած միշտ անոր կողքին: Կը հետապնդէ Հայկական Դատը, կ'օգտագործէ ամէն առիթ, աշխարհի մեծերուն յիշեցնելու համար Հայութեան իրաւունքները զոր իրենց իսկ ստորագրութեամբ հանդիսաւորապէս ճանչցած են միջազգային մուրհակով մը:

«Հակառակ ոմանց դաւաճանութեան, ուրացումներուն, Դաշնակցութիւնը անվհատ կը մնայ պաշտպան Հայկական Դատին, միշտ պատնէշին վրայ, իր հուժկու բազուկներով բարձր բռնած Հայրենիքի սրբազան դրօշը, որ կրկին պիտի ծածանի յաւիտենական Մասիսի վրայ:

«Փառք եւ յարգանք, ազատութեան ճանապարհին վրայ ինկած բոլոր քաջերուն»:

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեան խօսեցաւ իմաստալից ճառ մը, մեծապէս խանդավառելով ներկաները: (Պիտի հրատարակենք առանձին):

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Եդ. Մավեան: Երիտասարդ սերունդը իր անվերապահ հաւատքը կը յայտնէր այս հանդիսաւոր առթիւ, եւ կ'ուխտէր մնալ պատնէշին վրայ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողքին, մինչեւ իրականանան հայութեան դարաւոր երազները:

Յետոյ ծափերու մէջ սրահ մտաւ երեսփոխան եւ Նախկին նախարար Էտ. Տէփրէօ, եւ ընկեր Հ. Սամուէլի Ֆրանսերէն խօսքէն վերջ բեմ բարձրանալով, խօսեցաւ հայանպաստ խրախուսիչ ճառ մը: (Պիտի հրատարակուի առանձին):

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր եւ արժանի՝ գնահատութեան:

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը որ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր, ղեկավարութեամբ Կ. Ափրիկեանի, երգեց Կոմիտասէն՝ «Լուսնակն անուշ»ը, «Քաղհան»ը, «Անձրեւ եկաւ»ը եւ «Մարալօն» Կանանչեանէն: Մեներգները կը կատարէր ընկեր Զիմէնեան:

Դաշնակի վրայ յաջողութեամբ նուագեց Շոփէնէն Բ.րդ պալատը, երիտասարդ դաշնակահար Պ. Յ. Քէնտէրեան, Պոլտոյի երաժշտանոցէն:

Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի պարախումբը ընկերակցութեամբ դաշնակի, ներկայացուց հայկական պարեր, մասնակցութեամբ ընկեր Թորոսեանի եւ Օր. Գըլխեանի: Մասնաւոր նուագախումբը ընկերակցութեամբ Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին, կրկին բեմ բարձրացաւ, այս անգամ ներկայացնելու համար անմոռանալի եւ հմայիչ վայելքը հայ երաժշտութեան, զոր այնքան ճարտարութեամբ կը վարէր Կ. Ափրիկեան, ջերմ ծափերու մէջ:

Նուագախումբը առանձին նուագեց՝ «Այ վարդը» Կանանչեանէն, մեներգ Զէմէնեանէ, «Եար նազանի» (Ալան Յովհաննէսէ), երգեց Քիւփէլեան, ապա երգչախումբի ընկերկայութեամբ՝ «Դէ ել խաղա», Ալթունեանէ, «Էս գիշեր», Ափրիկեանէ եւ «Հարալէ» Ա. Պատմագրեանէ:

Նախագահի փակման խօսքերով, կէս գիշերին վերջ գտաւ տօնակատարութիւնը, խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ:

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Թրիփթիք Ֆրանսական երաժշտական ընկերութիւնը, որ հրաւիրած էր Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանը իր վերջին 624րդ նուագահանդէսին մասնակցելու՝ Հոկտեմբեր 25ին, վաղուց արդէն համակրութիւն ցոյց տուած է, թէ հայ արուեստագէտներու եւ թէ հայ երաժշտութեան: 1941ին Օր. Տիրուհի Զառափեանը նուագած էր, առաջին ունկնդրութեամբ, Գոհարիկ Ղազարոսեանի դաշնաւորած մէկ պարը Կոմիտաս վարդապետէն, 1943ին սերերդ մը Սայաթ Նովայէն, ինչպէս եւ «Օհ Նազանի»ն Կոմիտաս վարդապետի: Իսկ 1944, Աշուղ Ջիւանի մի երգը որ ներդաշնակած էր Պ.Լիւկ Անտրէ Մարսէլ, նոյն նուագահանդէսին մեծ յաջողութիւն ունեցած էր: Այս առթիւ կ'ուզեմ բացատրել թէ Օր. Զառափեանը՝ շնորհիւ իր երաժշտական լուրջ պատրաստութեան, շատ գնահատելի ուսուցիչ է թէ դաշնակի, թէ երաժշտութեան եւ արժանի ամենայն քաջալերութեան:

Կ'անցնիմ Գոհարիկ Ղազարոսեանին: Ուրեմն այս նուագահանդէսին օրիորդը նուագեց իր վերջին գործերէն սոնատը, առաջին ունկնդրութեամբ:

Հետաքրքրական եմ համարում իր ներշնչումները յայտնել: Առաջին մասը բանաստեղծ Արման Խարպութեանի գործը կարդալէ ետք:

Երկրորդը պատկերն է զուարթ ու կենդանի մէկի:

Երրորդը.— Ներսէս Շնորհալիի շարականէն ներշնչուած «Սիրոյ քո հօր անկեալ», որ հիանալի է իր պարզ, անկեղծ արտայայտութեամբ:

Չորրորդը երիտասարդ գրագիտուհի Հուրի Պուտաքեանի Կոյս քերթուածքի նկարչական տպաւորութեան արտայայտութիւնն է:

Ջերմ ծափերը ստիպեցին մի կտոր եւս աւելացնել իր յայտագրին, «Տանսոն» – պարենք, որ մի տեսակ հրաման է պարելու եւ կուգայ երգահանէն:

Ներկաներէն շատ երաժշտագէտներ եւ երգահաններ նոյն տպաւորութիւնը ունեցան, ինչ որ վաղուց իմ համոզմունքն է: Օրիորդը շատ մեծ պատրաստութիւն ունենալով եւրոպական երաժշտութեանը եւ աշխատած լինելով նշանաւոր երգահանների հետ, խորապէս պահպանած է իր արեւելեան, հայկական երաժշտական անհատականութիւնը եւ մեծ հմտութեամբ եւ նրբութեամբ իրար հետ բերած, ձուլած է այդ զանազան տարրերը եւ միութիւն ստեղծած:

Նիսի ռատիոյին կողմէ օրիորդը նոյ. 16ին պիտի կատարէ իր անցեալ նուագահանդէսներից մէկին ամբողջ յայտագիրը:

Երաժշտական ծանօթ հրատարակիչը Տիւռան, հրաւիրած է օրիորդը վերհրատարակելու համար, իր դաշնաւորած եւ գտած Կոմիտաս վարդապետի 70 անտիպ երգերէն քանի հատը, եւ կ'ուզէ խօսքերուն Ֆրանսերէն եւ անգլերէն թարգմանութիւնները (Հրատարակուած Անթիլիաս – Լիբանան 1950ին):

Գոհարիկ Ղազարոսեան մեծ յաջողութիւն ունեցաւ Թրիփթիքի նուագահանդէսին եւ մի հիանալի ծաղկեկողով նուէր ընդունեց:

Միւս 70 երգերը օրիորդը, ինչպէս եւ մեր Կոմիտասեան յանձնախումբը ուղարկած են Երեւան, ուր պատրաստում են Կոմիտաս վարդապետի ամբողջական գործերին հրատարակութիւնը, տասը հատորով:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. Դ. ԳԱՀԻՐԷԻ ԿՈՄԻՏԷՆ Հոկտ. 23ին մեծարանքի երեկոյ մը սարքած էր ի պատիւ իր ամէնէն տարեց եւ համեստ ընկերներէն Տիգրան Եաղուպեանի, անոր ծննդեան 80ամեակին առթիւ: Խնջոյքի սեղան մը սարքուած էր «Նաւասարդ» ակումբին մէջ, նախագահութեամբ ընկեր Գր. Գարապաճեանի: Յաջորդաբար խօսք առին ընկերներ Լեւոն Տէր Աստուրեան, Պերճ Մըսրլեան, Հայկ Աւագեան, Լեւոն Յովհաննէսեան, ընկերուհի Վերժին Խաթանասեան, Գաբրիէլ Լազեան, Յակոբ Պոտոսեան եւ Բժ. Եր. Խաթանասեան: Ամէնքն ալ դրուագներ պատմեցին Տ. Եաղուպեանի կեանքէն, շեշտելով անոր նըւիրումը կուսակցութեան եւ անսասան հաւատքը մեր ժողովուրդի ապագայի մասին: Ամէնէն վերջ խօսեցաւ ընկեր Եաղուպեան, հպարտութեամբ յայտնելով թէ 72 տարուան Դաշնակցական է: Յոյս յայտնեց թէ այսուհետեւ ալ կուսակցութեան դէմ բացուած գռեհիկ պայքարը վերջ պիտի գտնէ հակառակորդներու պարտութեամբ: Ծանրանալով կուսակցական կարգապահութեան վրայ, յիշեց կարգ մը պարտականութիւններ: Տեղի ունեցան նաեւ երգեր եւ արտասանութիւններ: Ընկեր Զ. Փարմաքսըզեան Դաշնակցութեան զարդանիշը նուիրեց յանուն կոմիտէին: Երեկոյթը վերջացաւ «Յառաջ Նահատակ»ով:

ԵԹՈՎՊԻՈՅ հայ գաղութը, որ համախմբուած է Ատտիս Ապեպայի մէջ, բարգաւաճ կեանք մը ունի, շնորհիւ պետական բարեացակամութեան: Դպրոցը եւ եկեղեցին կը գտնուին բարգաւաճ վիճակի մը մէջ: Ժողովուրդը սիրով կը կատարէ իր նիւթական պարտականութիւնը: Դժբախտաբար այս հեռաւոր գաղութին մէջ ալ օտարամոլութեան ախտանշաններ կ'երեւան: Կան ընտանիքներ ուր Վարդանը դարձած է Վարդուշկա, Թալինը՝ Թալուշ: Յաճախ զաւակներուն ալ օտար անուններ կը դնեն:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ընտրութեան առթիւ ջերմագին շնորհաւորութիւններ ուղղած էր Ֆրանսական բանակի նախկին կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Բարեկամական Միութիւնը՝ Մարսէյլէն: Զարեհ Ա. պատասխանած է նոյնքան ջերմութեամբ, իր ողջոյնները ուղղելով բոլոր անդամներուն, վարչութեան եւ պատուակալ նախագահին՝ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Քերքիրայի մէջ (Քորֆու) մեռած է Տոքթ. Խոսրով Հայրապետեան, 87 տարեկան: Մեր ողբացեալ բարեկամը ծնած էր Պարտիզակ: Աւարտած է Պոլսոյ բժշկական համալսարանը եւ երկար ատեն պաշտօնավարած Թուրքիոյ մէջ: Ա. Մեծ պատերազմին կը ծառայէր իբրեւ զինուորական բժիշկ: Զինադադարին անցաւ Պուլկարիա, յետոյ Քորֆու, ուր կը մնար մինչեւ մահը: Շատ սիրուած էր թէ փոքրաթիւ հայ գաղութէն եւ թէ Յոյներէն: Տարիներէ ի վեր հանգստեան թոշակ կը ստանար բժշկական Միութենէն: Երբեմն կ'օգնէին բարեկամներ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Հոկտեմբեր 16ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (186)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Շապուհի եղեռնագործութիւնների վըրէժը մենք պէտք է առնենք նրա կանանցից: — Այդ ես պահանջում դու: Իսկ ես նրա բոլոր կանանցը կը դնեմ պատգաբակների մէջ, եւ ամենայն յարգանքով կ'ուղարկեմ Շապուհի արքունիքը, եւ այդ կը լինի իմ ամենամեծ վրէժխնդրութիւնը...

Սպարապետի կծու ակնարկութիւնը սաստիկ վիրաւորեց պարթեւազն երիտասարդին եւ նրա սեւ աչքերը վառուեցան բարկութեան բոցով: Նա դրեց իր պատրաստ ձեռքերը ականակուռ դաշոյնի վըրայ, եւ իր լիահնչիւն, խրոխտալի ձայնով, որ աւելի որոտում էր, քան թէ խօսում, արտասանեց հետեւեալ խօսքերը:

— Ես հասկանում եմ, որ մեր վիճաբանութեան առարկան կին է, Մուշեղ: Բայց դու կարծո՞ւմ ես որ այն վսեմ, այն սրբազան պատկառանքը, որ կարող է զգալ Մամիկոնեանը դէպի կինը — դրա համար փակուա՞ծ է Պարթեւի սիրտը: Դու կարծո՞ւմ ես, որ միայն դու ընդունակ ես՝ քեզ այնքան բարձր պահել եւ չստորնանալ մինչեւ կնոջ հողաթափները: Սաստիկ սխալւում ես, Մուշեղ: Այս գործի մէջ՝ քո ասպետական փափուկ զգացմունքները ամենեւին տեղի չունեն: Ես նայում եմ գործի վրայ բոլորովին զինուորական տեսակէտից: Մենք Շապուհի հետ պատերազմ ունենք, եւ այդ պատերազմը, անտարակոյս, կը տեւէ երկար, այո, շատ երկար: Նրա կանայքը մեր ձեռքումն են, որոնց թւումն է եւ Արեւաց տիկնանց —տիկինը: Կը պահենք նրանց ամենայն պատուով մեզ մօտ, իբրեւ պատանդ, ինչպէս Շապուհը պահել է մեր նախարարներից շատերի կանանցը առանձին բերդերում: Մեր վարմունքի մէջ պախարակելի ոչինչ չկայ, որովհետեւ դա վաղուց արդէն ընդունուած զինուորական օրէնք է: Քանի դեռ տեւում է պատերազմը, գերիներին յետ չեն տալիս:

Սպարապետը նոյնպէս ձեռքը դրեց դաշոյնի վրայ, պատասխանելով.

— Այդ ես էլ գիտեմ, Սահակ, ինձ պէտք չէ զինուորական օրէնքները քեզանից սովորել: Բայց դու մի բան չգիտես, լսիր, Սահակ: Դու չգիտես Հայոց տիկնոջ՝ Փառանձեմի, խստասրտութիւնը: Նրա գեղեցիկ, մեղմ եւ քնքոյշ կեղեւի ներքոյ, թաքնուած է մի հրէշաւոր հոգի: Դու չգիտես, որ եթէ տանելու լինենք այդ անմեղ կանանցը նրա մօտ, նա, անպատճառ, բոլորովին կախ կը տայ Արտագերսի աշտարակներից: Նա՝ որ դժբախտ Ոլիմպիադային սպանել տուեց եւ յափշտակեց նրանից Հայոց տիկնանց – տիկնութիւնը, նա որ Հայոց արեւելեան գնդերի քաջ զօրավար Վաղինակին սպանել տուեց եւ իւր հօրը յանձնեց արեւելեան գնդերի մեծ զօրավարութիւնը, նա, որ իւր հին ոխակալութեան համար սպանել տուեց իւր ամուսնի եղբօր որդի Տիրիթին, անտարակոյս, չի խնայի եւ Շապուհի կանանցը: Ես, ի հարկէ պէտք է ընդդիմանամ նրան, եւ դրանից կը ծագի մի մեծ հակառակութիւն իմ եւ նրա մէջ, որ շատ նըպաստաւոր չի լինի մեր գործերի այժմեան խառն դրութեան մէջ: Նա իրաւունք կը համարի կոտորել տալ Շապուհի բոլոր կանանցը, որովհետեւ Շապուհը Զարեհաւանի աւերակների մօտ սպանել տուեց նրա մօրը: Ուրեմն, թէ ազնուութիւնը եւ թէ խոհեմութիւնը պահանջում է, որ մենք այդ կանանցը ուղարկենք Պարսից արքունիքը: Իսկ ես առանց ոչ ոքին լսելու, պէտք է անեմ այդ: Եւ եթէ մեզ հարկաւոր է պատանդ, այդ պատանդը կը պահենք մեր ձեռքում: Շապուհի կանանցում գտնւում է եւ Շապուհի քոյրը, Որմիզդուխտ օրիորդը — Մերուժանի գեղեցիկ նշանածը: Մենք կը պահենք այդ օրիորդին, եւ այդ բաւական է:

ՐԱՖՖԻ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին.—

Նիւ Եորքէն՝ ընկեր Ռուբէն Կեավուր, անգլիագիր մտաւորական եւ աշխատակից ամերիկեան թերթերու, եւ Տիկին Կեավուր:

Լիբանանէն՝ Պ. Մելքոն Տէր Մելքոնեան, ծանօթ իր հանրային գործունէութեամբ:

վութեան Խորհուրդին մէջ, ոչինչ ընելով Եգիպտոսի դէմ, Միջին Արեւելքը յանձ-նած պիտի ըլլայինք Եգիպտոսի դիկտա-տորին։ Գիտակցօրէն մեր աչքերը փակած պիտի ըլլայինք իրականութեան առջեւ, եթէ մոռնայինք թէ Նասր քանիցս յայտ-նեց իր միտքը,— Իսրայէլը սրբել քար-տէսէն եւ անհետացնել արեւմտեան ազ-դեցութեան վերջին հետքերը Արեւելքի մէջ։ Ֆրանսա եւ Անգլիա բացարձակ ի-րաւունք ունին ամենայն անկախութեամբ ձեռք առնելու իրենց անհրաժեշտ համա-րած կենսական միջոցները ի պաշտպա-նութիւն իրենց շահերուն։ Երկու երկիր-ները պէտք չունին Մ. Նահանգներուն հաւանութեան, այդ պարտականութիւ-նը կատարելու համար։

× Վիճաբանութիւնները հինգշաբթի օր ալ շարունակուեցան։ Այս անգամ կա-տարեալ փոթորիկ մըն էր որ պայթեցաւ եւ առենապետը հարկադրուեցաւ ընդհա-տել նիստը, ինչ որ հազուադէպ է Անգ-լիոյ մէջ։ Վերջին անգամ այսպիսի ընդ-հատում տեղի ունեցած էր 1936ին։ Վար-չապետը վճռապէս պատասխանեց բոլոր յարձակումներուն, պնդելով թէ միջա-մտութիւնը ուրիշ նպատակ չունի եթէ ոչ արգիլել Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ ծագած թշնամութեան ծաւալումը, դիւ-րացնել խաղաղութեան վերահաստատու-մը։ Վստահութիւն յայտնուեցաւ 255ի դէմ 324 ձայնով։

«ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԿԱԹԻԼԸ»

Գնդ. Նասր Եշ. օր ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— «Պիտի կռուինք գիւղէ գիւղ, վայրէ վայր, մինչեւ որ շահինք յաղթանակը։ Պիտի կռուիմ մինչեւ արեանս վերջին կա-թիլը, ապահովելու համար Եգիպտոսի անկախութիւնը։ Ամէն մէկդ զինուոր էք։ Զէնքեր բաժնուած են ամէն անոնց որ կր-նան գործածել։ Պիտի կռուինք դաժանօ-րէն։ Երբեք տեղի պիտի չտանք։ Մեր բա-նակին գլխաւոր ուժերը պիտի մտնեն Նե-ղոսի Տէլթան եւ Ջրանցքի շրջանը, դիմա-դրաւելու համար անգլեւֆրանսական յար-ձակումը։

× Եգիպտոսի ներքին գործերու նախա-րարութիւնը հրամայեց 18 տարեկանէն վեր բոլոր Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսա-ցիներուն իրենց թաղին ոստիկանատունը ներկայանալ երեք օրէն, յայտնելու համար իրենց զբաղումը, հասցէն եւ մտադրու-թիւնները։ Նոյն հրամանը տրուեցաւ այն Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներու ո-րոնք եգիպտական հպատակ եղած են։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԱՆԳԼԻԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՆ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը ար-տակարգ նիստ գումարեց Եշ. օր։ Ֆրան-սական պատուիրակը վերապահութիւն յայտնեց նիստին օրինականութեան, հետե-ւաբար եւ տրուելիք բոլոր որոշումներու մասին։ Բայց եւ այնպէս օրակարգը քուէ-արկուեցաւ 62 ձայնով։ Դէմ քուէարկե-ցին Ֆրանսա եւ Անգլիա։ Ձեռնպահ մնա-ցին Թուրքիա, Նոր Զելանտա, Աւստրա-լիա, Պելժիա, Փորթուգալ, Հարաւ. Ափ-րիկէ եւ Իսրայէլ։ Հինգ պետութիւններ չմասնակցեցան քուէարկութեան։ Օրա-կարգն էր.—«Պաղեստինի հարցը։ Միջոց-ներ ձեռք առնել անմիջապէս դադրեցնե-լու համար Իսրայէլի զինուորական գոր-ծողութիւնը Եգիպտոսի մէջ»։

Առաջին անգամ խօսք առաւ Եգիպտոսի ներկայացուցիչը, Էօմէր Լութֆի, որ յայտարարեց թէ Իսրայէլ զինուորական ծանր նախայարձակում մը կատարած է եւ ամբաստանեց Ֆրանսան ու Անգլիան իբրեւ մեղսակից։ Ըսաւ թէ բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները շատ լաւ գիտէին որ Եգիպտոս չէր կրնար ընդունիլ իրենց վերջնագիրը։

Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչը բա-ցատրեց թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա արմա-տական միջոցներ ձեռք առին, վասն զի գիտէին որ մեծ կռիւ մը պիտի պայթի Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ, կռիւ մը որ կրնար ընդհանուր պատերազմի մը յանգիլ Միջին Արեւելքի մէջ։

Միջին Արեւելքի դէպքերուն պատաս-խանատու համարելով Խ. Միութիւնը՝ բացդատեց «ֆրանքեւանգլիական ռազմ-կանական գործողութիւնը եւ խորհրդային ուժերուն յարձակողական արարքը Հուն-գարիոյ մէջ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա-րը, Տըլըս մեղադրանքներ ուղղելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ եւ քննադա-տելով Եգիպտոսի կարգ մը արարքները, պահանջեց դադրեցնել զինուորական մի-ջամտութիւնը։

Ընդհ. ժողովը երէկ առտու քուէարկեց ամերիկեան բանաձեւը, 64 ձայնով ընդ-դէմ հինգի (Անգլիա, Ֆրանսա, Իսրայէլ, Նոր Զելանտա եւ Աւստրալիա)։ Վեց եր-կիրներ ձեռնպահ մնացին։

Բանաձեւը կը պահանջէ «անմիջապէս դադրեցնել կրակը» եւ խոր մտահոգու-թիւն կը յայտնէ անգլեւֆրանսական մի-ջամտութեան համար։

Քուէարկութենէն վերջ Իտալիոյ ներկա-յացուցիչը առաջարկեց օրակարգ անցընել Հունգարիոյ խնդիրը։

ՌՈՒՍԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ՓԵՇԹԱ ՄՏԱՆ ՄԵԾ ՈՒԺԵՐՈՎ

Հունգարիան հազիւ չունչ առնել սկսած էր, եւ ահա նոր եւ բիրտ անակնկալ մը, — վարչապետ Նակի, որ միեւնոյն ատեն կը վարէ արտաքին գործերու նախարա-րութիւնը, իր մօտ հրաւիրելով խորհր-դային դեսպանը, յաւով յայտնեց թէ ռուսական նոր ուժեր անցած են սահմա-նագլուխը։ Պահանջեց անմիջապէս ետ կանչել զանոնք, չեզոքութիւնը կոչեց Վարշա-ւայի դաշինքը եւ յայտարարեց թէ Հուն-գարիա չէզոք պիտի մնայ։ Այս առթիւ Զօրս Մեծերու օգնութիւնը խնդրեց երկ-րին պաշտպանութեան համար։ Դեսպանը խոստացաւ իր պատասխանը հաղորդել կարելի եղածին չափ շուտ։ Վարչապետը իր մօտ հրաւիրեց բոլոր դեսպանները եւ ըսաւ թէ հեռագիրներ ուղղած է Ազգա-ժողովին, խնդրելով անմիջապէս նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը եւ փրկել Հունգարիոյ չէզոքութիւնը։

Վերջին լուրերու համաձայն, բուռն հրացանաձգութիւն մը տեղի կ'ունենայ Փեշթայի մէջ։

Ռուսական զօրքը գրաւած է մայրա-քաղաքին ռազմագիտական կէտերը։ Ռու-սական հրասայլեր պաշարած են Փեշթայի օդակայանը։ Ռուսական ուժերը Հուն-գարիա մտած են Ուկրայնայէն, Ռումա-նիայէն եւ Չեխոսլովաքիայէն։ Բոլոր ճամբաները «ողողուած են» ռուս զին-ուորներով։ Այս նոր կացութիւնը բուռն զայրոյթ պատճառած է ժողովուրդին, մանաւանդ որ Խ. Միութիւնը խոստացած էր նոր ուժեր չղրկել Հունգարիա։ Ա. Մի-կոյեան եւ Սուսլով հաստատած էին այս խոստումը, երբ Փեշթա կը գտնուէին Դշ. օր։ Պ. Նակի բողոքեց ուժգնօրէն։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Անգլ. հրամանատարութիւնը կը ծա-նուցանէ թէ վար առնուած են 50 եգիպ-տական օդանաւեր, 40 հատ ալ վնասուած են, իսկ Թորփիլահալած մը հրկիզուած է։ Իսրայէլի վերջին զեկոյցին համա-ձայն, բանակը գրաւած է Սինայի թերա-կղզին եւ Կազան։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

SALONS DE L'ALHAMBRA, 340 Bld. Chave

Բարձր հովանաւորութեամբ Նախարար, երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFERRE-ի

Խօսք կ'առնեն

FRANCIS LEENHARD et JEAN MASSE

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին

Ամերիկայէն նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Երգ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի «Դրօ» մասնաճիւղին։

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Պիտի խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, զպրո-ցին աշակերտներուն եւ Նոր Սերունդին կողմէ։

Կը հրաւիրուին բոլորդ անխտիր։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու։ Այս կիրակի ժամը 15.30ին։ Թէատր Մունիսիփալի շքեղ սր-րահին մէջ։

Կը խօսի Փարիզէն Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ։ Շասէն սիրա-յօժար իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պալճեան քոյրեր եւ երիտասարդ ջութա-կահար Կ. Պէպիրեան։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վա-րանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Սիամանթօ խումբի։

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղա-պետարանի մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին Ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կ'ար-տասանեն.— Պ. Պ. Պետրոս Թուրքեան եւ Լեւոն Ճոլաքեան։ Պիտի երգեն Օր. Լուիզ Հարքլեան, Պ. Պ. Պետրոսեան եւ ֆրան-սացի ծանօթ արուեստագէտներ Օր. Տը-նիզ Քլէման, Պ. Ժագ Թիսօ Պ. Փօլ Քուէֆէ։

Մուտքը ազատ է։

«ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ»

Գունաւոր ժապաւէն, պատրաստուած վեր. Յ. Հէլվաճեանէ։

Լիոն, այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ սրահը, ռիւ Էթիէն Տէ-բիւէլ։

Տէսին, այս երկուշաբթի, Աւետ. Եկե-ղեցւոյ սրահը, 7 ռիւ Ուիլսոն։

Փոն տը Շէրիւ, այդ երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Պ. Աշատուրեանի սրահը։

Վեր. Յ. Հէլվաճեան պիտի պատմէ իր տպաւորութիւնները։

Ծախքերու մասնակցութիւն։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի օր ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան սրահը (32 ռիւ տը Թրէվիզ), կազ-մակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ։

Լ Ս Ա Ր Ա Ն

Նախագահութեամբ Տիկին ԲԻՒԶԱՆԴԻ

Այս շաբաթ, ժամը 21ին, Քաուէ սրճա-րանի վերնայարկը։

Պիտի խօսի ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆ։

Նիւթ ունենալով՝ Ուխտագնացութիւն դէպի Վենետիկ, եւ անոր նշանակութիւ-նը հայկական տեսակէտով։

Բանախօսութենէն վերջ պիտի ներկա-յացուին յիշատակի նկարներ, մոգական լապտերով։ Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողո-վը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս կիրակի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԴԷՊԻ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը այս տարի եւս այց մը կազմակերպած է դէպի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, Ահարոնեանի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ազգ. հերոս Անդրանիկի, ինչպէս նաեւ ազգային գործիչներ Գրիգոր Օտեանի եւ Տիգրան Բէկզատեանի դամբարանները։

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին։ Ժամը 4էն 6, այցելութենէն վերջ թէյասեղան մը, Խտիւ ծանօթ սրճարա-նին սրահը, ուր պիտի ըլլան յարդանքի արտայայտութիւններ։

Թէյասեղանի համար ծախքերու մաս-նակցութիւն։ Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի ընկերները եւ հայրենակիցները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Տաճատ եւ Վրոյր Շալճեան եղբայրներ եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեց-ւոյ մէջ, իրենց նորոգ հանգուցեալ բարե-համբաւ հօր՝

Պ. ՂԵՒՈՆԴ ՇԱԼՃԵԱՆԻ

համար, անոր մահուան քառասունքին առթիւ։ Ուստի, հանգուցեալին յիշատա-կը յարգող բարեկամներ եւ հայրենակից-ներ կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ առա-ւօտեան ժամը 10ին, Պոմոնի եկեղեցին։

ԽՆՋՈՅՔ

«Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ցերեկոյթ–խնջոյքը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի Խրիմեան վար-ժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ, ժամը 4.30էն մինչեւ 10։

Գեղարուեստական բաժին, Ա. մաս.— Ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար, ղեկավարութեամբ Մ. Շիրվանեանի եւ Պալեանի։

Բ. մաս.— Նուագ, երգ եւ արտասա-նութիւններ։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ համակիրները։

Առատ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին։

Այս կիրակի ժամը 15էն 24, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըփուա։

Հաճելի ժամանց, առատ կերուխում, սիրով կը հրաւիրուին երիտասարդները եւ ծնողները։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 4 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7723 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3534

55 ԱՀԱԶԱՆԳ ՄԻԱՅՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՐԱՔԻ ԶՕՐՔԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՄՏԱՒ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԵՆ ՍՈՒԷԶԸ

Զինուորական գործողութիւնները վճռական կէտի մը հասած են արդէն : Անգլեւֆրանսական ուժերը այժմ կը պատրաստուին զինուոր ցամաք հանելու եւ կը յուսան Սուէզը գրաւել մինչեւ երեքշաբթի : Օդային եւ ծովային գործողութիւնները գրեթէ վերջացած են, ինչպէս կը հաստատէ Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան պաշտօնատան ղեկոյցը : Մանրամասնութիւններ կը պակսին ցամաքային գործողութեանց մասին : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ֆրանսական եւ անգլիական ուժերը Սուէզի Ջրանցքը գրաւելէ ետք, պիտի սպասեն, տեսնելու համար թէ ինչ գործնական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Ազգաժողովը, իր ծրագրած «ոստիկանական ուժով», կռիւները դադրեցնելու եւ Ջրանցքին ազատ նաւարկութիւնը ապահովելու համար :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Գ. Քրիստ. Փինօ, Լոնտոն գնաց նորէն, խորհրդակցելու համար բրիտանական կառավարութեան հետ, Ազգաժողովին կողմէ տրուած վճռին առթիւ : Անգլիոյ, զինուորական իշխանութիւնը պատրաստութիւններ կը տեսնէ, հաղորդակցութիւնները խզելու եւ գրաւելի շրջանը չէզոքացնելու համար : Պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին արընթաց : Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ոչնչացած է Եգիպտոսի օդանաւային ուժը, մէջը ըլլալով Խ. Միութեան ճարած արդիական օդանաւերը :

Ֆրանքեւանգլիական օդանաւերը անընդհատ ռմբակոծեցին Գահիրէի ռազմական կէտերը : Միայն ուրբաթ օր ահազանգը հնչեց 55 անգամ : Քաղաքին բնակիչները այլեւս չեն համրեր ահազանգները, որոնք անդադար կը հնչեն :

Եգիպտական ղեկոյցը կ՚ըսէ թէ վար առնուեցան 14 ֆրանսական եւ անգլիական օդանաւեր, թէ անոնց յարձակումներուն հետեւանքով հարիւր գիւղացիներ սպաննուեցան միայն մէկ արշաւանքի ընթացքին :

Ուրիշ ղեկոյց մը կը հաստատէ թէ եգիպտական զինուորները քաշուեցան Սինայի Թերակղզիէն, բայց «անձնապաշտութեան ուժերէն» (Ֆետայիներ) : «Մեր բոլոր ուժերը ջրանցք վերադարձան, կ՚ըսէ ղեկոյցը : Այժմ Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն կը սպասենք Տելթային մէջ :

Ուրբաթի աղօթքէն վերջ, գնդ. Նասր ճառ մը խօսելով Ալ Ազհարի համալսարանին մէջ, յայտարարեց .

— Մեր ուժերը կղզիացած չեն այլ եւս : Ի դերեւ ելաւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի խորամանկ դաւը որ սարքուած էր Իսրայէլի հետ : Եգիպտոս միշտ գերեզման մը եղած է արշաւողներուն համար : Բոլոր կայսրութիւնները փլած եւ անհետացած են Եգիպտոսի վրայ յարձակած ատեն : Բանակը առողջ է եւ ծանր կորուստներ պատճառած է Իսրայէլի ուժերուն :

ՍԻՆԱՅԻ ՃԱԿԱՏԸ ԽՈՐՏԱԿՈՒԱԾ

Կը հաստատուի թէ խորտակուած է եգիպտական ռազմաճակատը Սինայի անապատին մէջ եւ Իսրայէլի զօրքը յառաջ կը խաղայ դէպի Սուէզ : Կռիւներու ընթացքին Եգիպտացիները մեծ քանակութեամբ զինամթերք եւ մանաւանդ ռուսական հրասայլեր ձգած են որոնք այժմ կ՚օգտագործուին Իսրայէլացիներու կողմէ : Օդանաւերը կ՚օգնեն յառաջխաղացութեան, ծանր կորուստներ պատճառելով : Տասնեակներով եգիպտական հրասայլեր ոչնչացած կամ ձեռք անցած են անվթար : Կը կարծուի թէ այսուհետեւ Սինայի անապատը պիտի կազմէ բնական սահմանագլուխը Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի միջեւ :

Ուրբաթ առտու ընդհանուր օդարշաւ մը տեղի ունեցաւ ամբողջ Եգիպտոսի վրայ : Մասնաւորապէս զարնուեցաւ արեւմտեան Գահիրէի ամէնէն կարեւոր օդակայանը որ կը գտնուի քաղաքէն 40 քիլոմեթր հեռու, Աղեքսանդրիոյ ճամբուն վրայ եւ որ ամէնէն ծանր ռմբակոծութիւնը կրեց : Լուքսորի օդակայանն ալ զարնուեցաւ : Այստեղ կը գտնուէին ռուսական նորագոյն օդանաւերը :

Զինուորական մասնագէտներ դիտել կու տան թէ անգլիական հրամանատարութիւնը ծայր աստիճան զգուշութեամբ կը գործէ : Իրենց նպատակն է նախ կատարելապէս տիրապետել ծովուն եւ օդին, ապա ցամաք հանել իրենց զինուորները : Այսպէս, օդանաւային ուժերը խորտակելէ ետք, ձեռնարկեցին ծովերը մաքրելու : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութեան կողմէ տրամադրուած երկու Թորփիլահալածներ որոնք Զաֆէր եւ Ալ Նասր կոչուած էին, ոչնչացած են, յարձակում կրելով Աղեքսանդրիոյ բացերը, ֆրանսական օդնաւերու կողմէ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սինայի Թերակղզին բոլորովին մաքրուած է : Իսրայէլի ղեկոյցը կ՚ըսէ . — «Կազայի պահակազօրքը անձնատուր եղաւ » : Ձեռք անցած են աւելի քան հարիւր ռուսական հրասայլեր, Սթալին եւն. : Իսրայէլի ղեկոյցին համաձայն եգիպտական բանակին կէսը կը գտնուէր Սինայի շրջանին մէջ :

ՍՈՒՐԻԱ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԵՏ

Կիպրոսի անթելը հետեւեալ պատգամը ուղղեց Եգիպտոսի ժողովուրդին, — Մեր մարտանաւերը հրասայլեր եւ թնդանօթներ ցամաք պիտի հանեն : Այժմ վերջացած են օդակայաններու քանդումը եւ ծովային գործողութիւնները Ջրանցքին հարաւային եւ հիւսիսային մասերուն մէջ : Ուրեմն շուտով պիտի ձեռնարկուի Ջրանցքի շրջանին աժամեայ գրաւման » :

× Արաբական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Յորդանան եւ Սուրիա որոշած են պատերազմ յայտարարել եւ շուտով իրենց զօրքը պիտի ղրկեն ռազմադաշտ :

× Կազա հասած թղթակիցները կը հեռագրեն թէ քաղաքը ինկաւ Նոյ. 2ին, առանց կռուելու : Անկումը տեղի ունեցաւ գիշերային թնդանօթաձգութենէ մը ետք, չանթահարիչ արագութեամբ : Իսրայէլի զինուորները քաղաք մտան գրահապատ զօրամասով մը, որ գրաւեց շրջականերն ալ : Քաղաքին անձնատրութիւնը տեղի ունեցաւ կարճ արարողութեամբ մը : Այսպէս Իսրայէլի ձեռքն անցաւ ոչ միայն բուն Կազա քաղաքը, այլեւ ամբողջ ծովեզերքը, որ ունի 25 մղոն երկայնութիւն եւ 5 - 8 մղոն լայնք : Քաղաքին շուկան լեցուած էր հրասայլերով եւ զինուորական կառքերով : Եգիպտացի գերիները փողոցներէն կ՚անցնէին իրենց ձեռքերը գլուխներուն վրայ դրած :

Կազա առեւտրական կեդրոն մըն է եւ ունի երեսուն հազար բնակիչ : Փողոցները ամայի էին երբ Իսրայէլի զօրքը ներս մտաւ :

× Առջի օր գրոյց կը շրջէր թէ գնդ. Նասր հրաժարած է, բայց չհաստատուեցաւ :

× Լոնտոնի իսրայէլեան դեսպանը յայտարարեց թէ «երբեք պիտի չընդունին որ վերահաստատուի զինուորական գործողութեանց առաջ եղած վիճակը » :

× Իրաքեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ սուրիական զինուորներ մտած են Յորդանան, անոնց ետեւէն ալ՝ իրաքեան ուժեր : Կը կարծուի թէ այս վերջինները շարժած են Անգլիոյ հաւանութեամբ :

Իսրայէլի անթելն ալ հաղորդեց այս տեղեկութիւնը, առանց մանրամասնութիւններ տալու : Յորդանան գետը կը բաժնէ Սուրիան եւ Իսրայէլը, նաեւ իսրայէլեան Պաղեստինը՝ յորդանանեան Պաղեստինէն :

Սուրիոյ վարչապետը ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ «վճռած են Եգիպտոսի հետ ըլլալ մինչեւ ծայրը եւ բաժնել անոր ճակատագիրը» : Վարչապետը այս առթիւ դատապարտեց ֆրանքեւանգլիական յարձակումը, «իբրեւ դաւոյն մը միջազգային արժէքներու եւ յարաբերութեանց դէմ» : Այս յարձակումը ծանր փորձի մը կ՚ենթարկէ աշխարհի խղճմտանքը : Սուրիա վճռած է կատարել իր պարտաւորութիւնները Եգիպտոսի հանդէպ, իր զինեալ ուժերը դնելով միացեալ հրամանատարութեան տակ :

Դամասկոսի մէջ ալ ահազանգը հնչեց երեք անգամ :

Յորդանանի խորհրդարանը հաւանութիւն յայտնեց որ Սուրիոյ զօրքը Յորդանան մտնէ : Ապա խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ : Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ խորհրդարանին տուած որոշումներու մասին : Կ՚ըսուի թէ Յորդանանի բանակին հրահանգուած է կրակ չբանալ Իսրայէլի սահմանին վրայ, մինչեւ որ Եգիպտոս ինք չխնդրէ : Արդէն իսկ սուրիացի սպաներ կ՚երեւան Ամմանի փողոցներուն մէջ : Կը հաստատուի թէ Իրաք պիտի օգնէ Յորդանանի եւ իր զինուորները պիտի ծառայեն ընդհ. հրամանատարութեամբ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարելով հետեւեալ որոշումները տուաւ . — 1. Պաշարման վիճակ հաստատել ամբողջ երկրին մէջ : 2. — Նախագահ Նասրը անուանել զինուորական կառավարիչ Եգիպտոսի, բոլոր բացառիկ իրաւասութիւններով : 3. — Գրաքննութիւն հաստատել :

Միւս կողմէ, արգելքի տակ առնուած են ֆրանսական եւ անգլիական ստացուածքները : Ձերբակալուած են այն 450 անգլիացի մասնագէտները եւ իրենց օգնականները որոնք Սուէզի շրջանը մնացած էին ռազմական հաստատութիւնները վարելու համար : Բոլորն ալ անգլիացի սպաներ են քաղաքային հագուստներով :

× Փարոսները մարած են Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի ծովեզերքներուն երկայնքը : Նաւերուն ազդարարուած է հեռանալ Կարմիր ծովուն հիւսիսային կէտէն եւ արեւելեան Միջերկրականէն :

× Քանդուեցաւ «Արաբական Ձայն»ի կայանը որ կը գտնուէր Գահիրէէն 12 քիլոմեթր հեռու : Այլեւս չեն կրնար եգիպտական քարոզութիւններ կատարել Մարոքի, Ալժերիոյ եւ Թունուզի համար :

× Ֆրանսայի ազգային պաշտպանութեան պաշտօնատան բանբերը յայտարարեց . — Եգիպտոսի օդանաւային ուժը այլ եւս ի վիճակի չէ կռուելու : Ռմբակոծութենէն ի վեր 121 օդանաւեր քանդուած կամ վնասուած են, 16ը «Իլուշին» , 50ը «Միկ» (երկուքն ալ ռուսական) :

ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ անգլիացի սպարապետը, զօր. Քայթլի լրագրական ասուլիս մը սարքելով Նիկոսիոյ մէջ, հաստատեց թէ Եգիպտոսի նիւթական ծանրկորուստներ կրած է Դշ. եւ Եշ. օրերու ռմբակոծութիւններէն : Յետոյ բացատրեց ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց տուած որոշումներուն իմաստը : «Մենք պարզապէս կ՚ուզենք մղել Եգիպտոսը որ ինքնաբերաբար ընդունի ֆրանքեւանգլիական ծրագիրը Սուէզի Ջրանցքի հակակշռի մասին, եւ Նուազագոյն կորուստով : Եգիպտացիները որքան շուտ հասկնան թէ միջազգային հակակշիռ մը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՍՏՈՅԳ ՎԻՃԱԿ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ ապստամբները գրաւեցին արտաքին գործերու պաշտօնատունը : Միւս կողմէ, ռուսական ուժերը կը շարունակեն կասկածելի շարժումներ կատարել : Անոնք պաշարած են Փեշթան եւ կը պատրաստուին պաշարել նաեւ յեղափոխութեան օրրանը, Կիյոր :

Ապստամբները արտաքին գործերու պաշտօնատունը մտնելով, ահուղողի մատնեցին պաշտօնեաները : Իրենց հրամանատարն է Եոզէֆ Տուտաս , Թունդհակառուս :

Ապստամբները չարչարանքի սենեակ մը գտած են Փեշթայի մէկ արուարձանին մէջ, յատկապէս կազմակերպուած :

Կարդինալ Մինցենթի եւ վարչապետը սրտագրաւ կոչեր ուղղեցին Ազգաժողովին, օգնութիւն խնդրելով : Վարչապետը կը մտածէ Նիւ Եորք երթալ, անձնապէս պարզելու համար կացութիւնը :

Վերջին լուրերու համաձայն, Փեշթան միջնաբերդի մը վերածուած է, պատրաստ՝ Ռուսերուն դիմադրելու մինչեւ կատարեալ կործանում :

Ապահովութեան Խորհուրդը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ, քննելու համար Հունգարիոյ խնդիրը : Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յոյս յայտնեց թէ հունգարական խնդիրը . պիտի քննուի սրտազգաստ : Այս առթիւ ըսաւ թէ քաջալերական լուրեր կը ստանան ռուսական զօրքի մեկնումին առթիւ, բայց նաեւ վրդովիչ տեղեկութիւններ՝ անոնց վերադարձի մասին :

× Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ «յետադիմականները դեռ կը չահին Հունգարիոյ մէջ եւ վայրագօրէն կը սպաննեն հայրենասէրները :

× Փոխ — վարչապետը Ա. Միկոյեան Փեշթա գնաց նորէն, մասնաւոր պաշտօնով :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Իսրայէլի հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ հարիւր եգիպտական հրասայլեր եւ հինգ հարիւր թնդանօթներ ոչնչացուցած են Սինայի ռազմադաշտին վրայ : Գերի բռնած են 15,000 զինուորներ, այսինքն Եգիպտոսի բանակին մէկ երրորդը : Այս յաղթանակին շնորհիւ, Իսրայէլի սպարապետը կը յուսայ թէ բանակին մեծ մասը այլուր փոխադրել, դիմադրելու համար հիւսիսէն եւ արեւելքէն սպառնացող վտանգին (Սուրիա եւ Յորդանան) :

Գնդ. Նասր հինգ նաւեր ընկղմել տուած է Սուէզի Ջրանցքին մէջ, անցքը փակելու համար :

× Ասիական եւ ափրիկեան պետութիւնները կը պահանջեն նորէն նիստի հրաւիրել Ազգաժողովը, պատիժներ տնօրինելու համար Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իսրայէլի դէմ :

× Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայնութեամբ որոշեց՝ օրակարգ անցընել Հունգարիոյ խնդիրը, հակառակ Մոսկուայի ընդդիմութեան : Անհամբեր կը սպասուի Խ. Միութեան որոշումին՝ զօրքերը քաշելու մասին : Հակառուս ցոյցերը կը ծաւալին Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի մէջ : Ռումանիոյ մէջ ալ խլրտումներ կը նշմարուին :

× Կաթի տաղնապը վերսկսաւ Փարիզի մէջ, նոր գործադուլի մը հետեւանքով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առաւ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

ՊԱՊԸ կոչ մը ուղղեց, Միջին Արեւելքի պատերազմը դադրեցնելու համար :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՊԱՏԻՒՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐԱՑ

Անցեալ կիրակի, Հոկտեմբեր 2, Լիբանանի հայութիւնը անգամ մըն ալ ապրեցաւ մէկը այն յիշատակելի պահերէն որոնք, ոչ աւելի քան տարեշրջանի մը ընթացքին, խորապէս ոգեւորեցին իր հաւաքական կեանքը,— կաթողիկոսական ընտրութիւնը, ընտրեալ կաթողիկոսին անդրանիկ քարոզը, օծումը մանաւանդ, եւ վերջապէս Տաճատ եւ Արտակ վարդապետներուն եպիսկոպոսացումը: Նոյնիսկ արտակարգ երեւոյթներ՝ իրենց անհաշուելի բազմութիւններով, եւ բազմութեանց յայտնաբերած անշէջ խանդավառութեամբ ու անսպառ համբերութեամբ, անմոլար գիտակցութեամբն ու անկաշառ ուղղամտութեամբ: Բազմութիւններ որոնց նմանները, փառքով ու իմաստութեամբ համբաւուած ազգերու մօտ, պատմութեան էջերը կը պատկերազարդեն, իբրեւ ժողովրդական կամքի արտայայտութիւններ:

Մեր մէջ, սակայն, գոյութիւն ունին կարգ մը տարրեր, ժողովուրդի հաւաքական ապրումներուն խորթ հոսանքներ — որոնց գործունէութեան զսպանակը կը գտնուի օտար ձեռքերու մէջ եւ որոնք իրենց պարտուածի կատաղութիւնը գոհացնելու համար մէկ միջոց հնարած են,— ուրանալ եւ նսեմացնել այս երեւոյթները:

Թողունք զիրենք իրենց ուրացումի տապլտուքներուն մէջ եւ խօսինք այն պատկառազդու պահի մասին որուն ակնարկեցինք քիչ առաջ:

Ուրեմն, նախապէս յայտարարուած ըլլալով, որ Հոկտեմբեր 21ի կիրակին եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն պիտի կատարուի, դարձեալ մեծ բազմութիւն մը, արարողութեանց սկզբնաւորութենէն ժամեր առաջ, լեցուցած էր Անթիլիասի Մայր Տաճարն ու շրջակայքը, ինչպէս օծումին օրը: Բժիշկ, փաստաբան, ճարտարապետ ու ծանօթ վաճառական փութկոտութեամբ տեղ գրաւած էին համեստ բանուորներու, շրջուն վաճառորդներու ու մանր արհեստաւորներու հետ: Սրբավայրի խնկաբոյր մթնոլորտին մէջ լուծուած ու անէացած էին դասակարգային տարբերութիւնները: Բոլոր գլուխները, Աստուծոյ օրհնած ցորենոցի մը ատոք հասկերուն պէս, ծանր ու խոնարհ, դէպի սիրտերը կը հակէին, խորունկ երկիւղածութեամբ:

Պահ մը վերջ, սակայն, սրբազան ուրախութեան ու բարեպաշտիկ հետաքրքրութեան ալիք մը կը սթափեցնէ ժողովուրդը իր նուիրական ինքնամփոփումէն: Նորընծայ եպիսկոպոսներն են որ ծունկերու վրայ կը յառաջանան դէպի Իջման խորանը, ուր Հայրապետը զիրենք կ'ընդունի, սրբալոյս միւռոնով դրոշմելու անոնց քրտնաթոր ճակատները:

Անզուսպ մղումով մը, բոլոր հաւատացեալները, նոյնիսկ անոնք որ ամէնէն ետեւի շարքերուն վրայ են, աւետաբեր աստղի մը ծագելուն սպասողներու պէս, իրենց վիզը կը պրկեն ծնրադնացներուն անցքը դիտելու համար: Մասնաւորաբար սրտաշարժ է տեսնել մամիկները, տարիներու բեռին տակ կքած ու կծկտած, մաշած ու մանրացած մամիկները կօշիկի ծայրերուն վրայ բարձրանալով, դժնդակ ճիգեր կ'ընեն՝ ըմբոշխնելու նորընծայ եպիսկոպոսներուն այս ծնկաքարշ ուխտագնացութիւնը:

Սրբազան աւանդութիւն մը, որ դարաւոր ապացոյց մըն է Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ ժողովրդավար կազմակերպութեան, կը պահանջէ որ եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան ժամանակ, ժողովուրդի բոլոր խաւերու ներկայացուցիչները յառաջանան դէպի ձեռնադրող Հայրապետը եւ վկայեն անոնց արժանաւորութեան մասին: Խարտաւիլակի պարտականութիւնը կատարողը, Գարեգին վարդապետ կը բանայ հրաւէրներու շարքը:

— Հրամայեցէ՛ք, դպի՛րք:

Երկու զգեստաւոր պատանիներ ծանր ու հանդիսաւոր քայլերով կը մօտենան Հայրապետին եւ խոնարհութեան շարժումով կը հաստատեն նորընծաներու բարեյաջող ընտրութեան մասին: Նոյն կոչին վրայ եւ նոյն ընացքով կը ներկայանան քահանաները, եպիսկոպոսները, իշխանները եւ աղքատները: Այո, աղքատները այդ պահուն գահակից եղան իշխաններուն, Հայ-Եկեղեցւոյ արքայութեան մէջ:

Եկեղեցիին մէջ արարողութիւնը աւարտելէ վերջ, նորաօծ եպիսկոպոսները, Դպրաց Դասու եւ կրօնաւորներու առաջնորդութեամբ, անցան Վեհարանի գեղեցիկ սրահը ուր իրենց հետեւեցաւ հաւատացեալներու խուռներամ բազմութիւնը որ այլեւս միակտուր զանգուածի մը տեսքը ունի, այնքան խիտ ու սեղմ են իր շարքերը:

Սրահի ճակատին կեդրոնը կանգնած է Ն. Ս. Օ. Զարեհ Ա., իր անմիջական կողմերը կեցած են Խորէն եւ Ղեւոնդ աւագ եպիսկոպոսները, եւ անոնց քովերը Տաճատ եւ Արտակ նորընծայ եպիսկոպոսները: Ժողովուրդը որ կը կարծէր թէ միայն այս վերջինները շնորհաւորելու եկած է, ինքզինք կը գտնէ քաղցր անակնկալի մը առջեւ: Արդարեւ Գարեգին վարդապետ, յուսալից անձկութեամբ համակուած բազմութեան կը կարդայ Հայրապետական առաջին կոնդակը որով «արքութեան պատիւն ու տիտղոսը կը շնորհէր Խորէն եպիսկոպոսի: Ծափերը որ կ'ողջունեն այս աւետիսը, երկարատեւ ու որոտագին, կատարեալ համազարկի մը տպաւորութիւնը կը գործեն: Նոյնիմաստ կոնդակ մըն ալ կը կարդացուի Ղեւոնդ եպիսկոպոսի համար, արժանանալով միեւնոյն խանդավառ ընդունելութեան:

Այժմ պահը աջհամբոյրին է: Ամէն մարդ անհամբեր է կատարելու այս երկիւղած պարտականութիւնը, եւ շնորհաւորելու օրուան «սրբ»երն ու նորապսակ եպիսկոպոսները: Ոչ ոք պատրաստ էր կ'երեւայ իր կարգը զիջելու քովի պառաւին կամ ետեւի ծերուկին: Բայց, այս «անզիջող» բազմութիւնը, կարծես տարերային ուժէ մը մղուած, յանկարծ երկուքի կը ճեղքուի Կարմիր ծովին պէս: Սկիզբները խորհեցանք թէ ազգային կամ միջազգային ջոջ մըն է որ, առանց կարգի սպասելու, կ'ուզէ առաջ անցնիլ եւ ողջունել նորապսակները: Ճակատները կնճռոտեցան այս յաւակնութեան դէմ: Պահիկ մը միայն, սակայն, որովհետեւ իսկոյն այս արտայայտութիւնը տեղի տուաւ խանդաղատանքի մրմունջներու եւ կարեկցութեան արցունքներու որոնց ներքեւ տասներկու տարեկան կոյր աղջնակ մը, հասակակից ընկերուհիի մը ձեռքէն բռնած, կը յառաջանար դէպի Սրբազաններուն դասը: Երկինքէն շնորհուած լոյսի ճառագայթ մը աւելի պիտի չյուզէր ժողովուրդը քան այս աղետահար աղջնակին երեւումը, նահատակի իր լուսեղէն ժպիտովն ու անպարտելի հաւատքով:

Ի՜նչ խռովիչ ու ցաւագին պատկեր, բայց նաեւ ինչ մխիթարական ու հրահանգիչ երեւոյթ կը դառնայ այս մարմնապէս փոքրիկ կոյրին ներքին պայծառատեսութիւնը, երբ զայն կը հակադրենք այն ատելավառ նախանձորդներուն որոնք յանձն առին հոգեպէս կուրանալ, չտեսնելու համար ազգային հպարտութեան այս պահը:

Եւ սրբազան իմաստութեան համաձայն, «լաւ է կոյր՝ աչօք քան մտօք»:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՎԱՃԵԱՆ

(Ծննդեան 125ամեակին առթիւ)

Միքայէլ Նալբանդեան շատ կը գնահատէր արեւմտահայ Յարութիւն Սվաճեանը, իր գաղափարական եւ մարտական զինակիցը:

Յ. Սվաճեան իր ժամանակակիցներուն կողմէ նաեւ նկատուած է իբրեւ բացառիկ դէմք մը:

Սվաճեան յայտնի է իր հայրենասիրութեամբ, ժողովրդասիրութեամբ եւ անձնազոհութեամբ:

Ծնած էր 1831 Հոկտեմբեր 22ին, Պոլիս: Աղքատ ընտանիքի զաւակ էր, եւ ինքնազարգացումով յաղթահարեց բազմաթիւ դժուարութեանց:

Հանրային կեանք մտաւ նախ իբրեւ ուսուցիչ, յետոյ իբրեւ հրապարակագիր, վարելով «Մեղու»ն իբրեւ խմբագիր-տնօրէն: Կեանքի բարդ ուղի անցած է Սվաճեան, հանրային գործունէութեան սկզբնական շրջանին հանդէս գալով իբրեւ դեմոկրատ-լուսաւորիչ, ի վերջոյ յանգեցաւ յեղափոխական–ժողովրդապետութեան գաղափարներուն: Իր գործունէութեան առաջին շրջանին կռուի պայքար կը մղէր Գ. Օտեանի հետ, Ազգային Սահմանադրութիւն հիմնելու համար:

Նշանակալից է նաեւ այն պայքարը, զոր Յ. Սվաճեան կը մղէ յանուն աշխարհաբարին: «Գրաբարը մեռած է, կեցցէ աշխարհաբարը», կ'աղաղակէ եւ «Մեղուն» կը վերածէ ոչ միայն գաղափարական մարտկոցի, այլեւ դպրոցի մը, որ կանոնաւորաբար իր գաւառացի բաժանորդներուն Հայոց լեզու կը սորվեցնէր (բազմաթիւ գրական բառերու եւ դարձուածքներու քով փակագծի մէջ կը դնէր թուրքերէն իմաստը կամ թարգմանութիւնը: Ժողովուրդին հարազատ եւ հասկնալի ըլլալու համար էր որ կը գրէ Մ. Նալբանդեան, «Գաւառ չթողեց, քաղաք չթողեց, գեղ չթողեց, թաղ չթողեց, ամէն ծակ ու ծուկ մտաւ, եղաւ «Մեղու»ն: Նոյնիսկ լեզուի հարցը Սվաճեանի մօտ պայմանաւորուած էր այն անկեղծ ու խոր մտահոգութեամբ, զոր կը յայտնէր ներքին ու արտաքին ճնշումներէն կրկնակի հիւծող հայ ժողովուրդի վիճակի մասին: Եւ հայ ժողովուրդը իբրեւ ազգ կազմաւորելու այդ շրջանին, լեզուի հարցը կապուած էր ժողովուրդի մտաւոր եւ հոգեւոր ազատագրութեան հեռանկարներուն հետ: Իսկ «Սահմանադրութեան» իրագործման համար իր մղած պայքարը ցոյց կու տայ թէ՝ կ'ուզէր հաստատել ժողովուրդի գերիշխանութիւնը ընդդէմ աշխարհական եւ կղերական «բռնաւորներ»ուն, գաւառի ազգային-քաղաքական դարթօնքի եւ կազմակերպման:

Ընկերային-քաղաքական նոյն հանգամանքով պայմանաւորուած է նաեւ քննադատական-երգիծական նկարագիրը, որ սկիզբէն ի յատուկ է «Մեղու»ին: Սվաճեան կը գրէ թէ.— «Ազգին մէջ եղած պակասութիւնները, նախապաշարումները ծաղրելը, հրատարակելը յանցանք կը սեպուի կոր ... Անոնք կ'ուզեն որ ազգը կոյր մնայ, որ ի ծնէ կոյրերուն կուրութիւնը չյայտնուի»: Սվաճեան իր երգիծանքով, սկիզբէն իսկ իր ամբողջ ուժով կը ծառանար ընկերային անհաւասարութեան դէմ:

Սուլթանական բռնակալութեան ճիրաններէն, ինչպէս եւ ցարականութեան լուծէն հայ ժողովուրդը ազատագրելը կը դառնայ Սվաճեանի մղած քաղաքական պայքարի հիմքը.— «Որեւէ բռնակալի ձեռքին տակ գտնուող հպատակ ազգ մը կենդանի չի կրնար համարուիլ», կը պատգամէ Սվաճեան,— եթէ այդ բռնակալներու դէմ մղուելիք սուրբ պատերազմի մէջ ըլլինք, ազգին ամենամաքուր հպատակները պիտի ըլլանք... Իսկ եթէ յաղթող ըլլենք, երանի այն անձերուն, որ ազգի մը ազատարարն ըլլալու փառքին պիտի արժանանան»:

Յեղափոխական–ժողովրդապետական գործունէութեան իր այս շրջանին Սվաճեան իրեն իբրեւ աւագ զինակից ունեցած է Մ. Նալբանդեանը եւ իբրեւ արժա-

ԾԱՄՔԱՐԸ

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Անձրեւը մաղ-մաղ կը մաղուի նօսր ու ճերմկած ամպերէն, կը մաղուի մարգարիտ մանր հատիկներու նման, կը նստի ծիլերու եւ ծաղիկներու վրայ, այն ատենը՝ արեւը իր գլուխը դուրս կը հանէ, ու իր ճառագայթները ամպերուն եւ անձրեւին մէջէն կը փռէ երկրիս վրայ, այնպէս՝ ինչպէս երիտասարդ մը իր նայուածքին խուրձը պիտի տարածէր իր սիրած աղջկան վրայ, սիրոյ ամէնէն բարկովը եւ կարօտի անյագութեամբը, այսպիսի պահու մը վարագայ ձորին մէջ գտնուէիք, տեսնելու համար ամէնէն անթերի, հրաշալի ծիածանը իբրեւ հիւսք ու ոճ, ձեւ ու կառոյց, մանաւանդ իբրեւ յօղաւորում եւ կամարային գեղեցկութիւն, բայց Վարագայ ծիածանին կամարային արուեստը վար կը մնար Շամիրամ Թաղուհիի մէջքի արուեստէն, երբ ան կը ծռէր գետինը՝ ծաղիկներ քաղելու համար:

Խիստ է ձմեռը մեր երկրի, ու երկար, ձանձրանալի է ու տանջող, ան՝ մեր դաշտերն ու ձորերը, բլուրներն ու լեռները դժոխքի կը վերածէ, իսկ տուները՝ բանտի: Ձմեռուան պատճառած հոգեկան ու մարմնական տաղնապը, մարդոց մէջ աւելի կը հրահրէ գարնան կարօտը, սիրելի կը դարձնէ յարութիւնը եւ զարթնումը հողին ու աշխատանքին: Գարունը, գարունը, ծաղիկը կեանքին ու ապրումին, երգին ու բերկրութեան, երկունքին ու արգասաւորութեան: Բայց՝ Հայոց աշխարհի այս գարունը, իր հոտովն ու գոյնովը, իր տեսքովն եւ բազմերանգ դիւթանքովը՝ շատ վար կը մնար Շամիրամի մարմնական գեղեցկութենէն:

Անոր յօնքերուն աղեղը կը նմանէր Աղթամարի ժամու խորանի աղեղին՝ դաշնաւոր եւ արուեստի կատարելութեամբ: Աչքերը՝ առասպելական աղամանդներ ըլլային կարծես: Թարթիչները՝ նուրբ ու երկար, կը քողարկէին նայուածքը: Այտերը՝ աղբրանց-արունի հոտովը, խաւարծիլի պէս թարմ եւ մեր երկրի արեւուն նման հաճելի, կզակը՝ ողորկ ու փայլուն, ուրկէ ամէն ժամ ժպիտի ու բերկրութեան հեղեղը կը հոսէր, խենթեցնող սիրոյ մը կանչովը, պարանոցը՝ ճոխ ու յարդարուած, եւ կուրծքը՝ չտեսմարան սիրոյ եւ հաճոյքի, ո՞ր երիտասարդը, սիրայօժար եւ ինքնակամ, իր կեանքը պիտի չզոհէր անոր մէկ վայրկեանի վայելքին համար:

Գեղեցիկ էր Շամիրամը եւ սիրահարները՝ շատ: Անգամ մը, Թագուհիին սիրոյ գերի դարձած բազմաթիւ թագաւորներ, գահաժառանգներ, ասպետներ, զօրավարներ ու իշխաններ, ձգած իրենց տունն ու տեղը, հայրն ու մայրը, եկան, լեցուեցան Վան քաղաքը, ոչ կ'ուտէին, ոչ ալ կը խմէին, ոչ կը նստէին, ոչ ալ կը քնանային, այլ՝ յարաշարժ ու ծփուն՝ յորձանք կուտային թաղէ թաղ ու փողոցէ փողոց: Սիրոյ խելագար ամբոխն էր այս, սիրոյ անօրինակ մուրացկանները, որոնք կորսնցուցած մտքի հաւասարակշռութիւնը եւ առնական եսի մը հպարտութիւնը, դարձեր էին սարուկ ու աղերսող: Սիրահարներու ամբոխը, որ մոռցած ամէն ինչ, Շամիրամի սէրին մէջ կը փնտռէր իր հաճոյքը: Շամիրամի սէրը անոր մէջ ցաներ էր նախանձ ու ատելութիւն, թշնամանք ու վրէժխնդրութիւն, ասոր համար էր որ՝ զիրար կը հալածէին, զիրար կը սպաննէին, ամէն օր մեռել կար, ողբ ու կոծ...:

Պայմանաժամը լուսնային ամիս մըն էր: Սիրոյ ամբոխը լացաւ ու աղերսեց: Կուրծքը ծեծեց ու հառաչեց, մեռցուց ու մեռաւ. ու ամէն օր, մնացողը եկաւ բերդին մեծ դրան քով, նկուն ու թշուառ՝ Շամիրամէն սէր հայցեց: Շամիրամը սակայն, իր սրտին դուռը փակեց, արհամարհեց լացողն եւ անոր արցունքը:

Լմնցաւ լուսնային ամիսը: Շամիրամ Թագուհին մունետիկներու բերնովը սիրոյ ամբոխին յայտարարեց թէ՝ «Լացը սիրոյ զէնք չէ, լացողը առնական մարդ չէ, ոչ ալ սիրոյ զինուոր, սիրոյ պատերազմը չի շահուիր արցունքով, ուստի մնացողները թող իրենց տուները վերադառնան, մտածեն ու գտնեն, ուրիշ զէնք մը՝ որ արցունքէն աւելի զօրաւոր ըլլայ եւ աղերսանքէն աւելի ազդու...»:

Լացով ու արցունքով՝ սիրոյ յաղթանակը չահելու վստահութիւն ունեցող ամբոխին ողջ մնացածները, գլխիկոր ու պարտուած՝ գացին իրենց երկիրները, պատմեցին ինչ որ տեղի ունեցած էր եւ ինչ որ տեղի պիտի ունենար յետոյ:

Աշխարհը զայրացաւ: Սիրոյ հրաբուխը բորբոքեցաւ: Սիրահարներ մեռած էին, ու նորեր մէջտեղ ելան, յախուռն եւ ամբարտաւան: Վերստին հաւաքուեցան, ժողովի նստան, խօսեցան, վիճեցին՝ գտնելու համար լացէն ու արցունքէն աւելի զօրաւոր զէնք մը, ընկճելու համար Շամիրամի սիրտը եւ պարտադրել զայն՝ որ ամուսնանայ իրենցմէ մէկուն հետ:

Վիճեցին երկար, վերջապէս որոշեցին սուրով ու զրահով, մարմնական ուժով ու առնական խոյանքներով պարտութեան մատնել Շամիրամը..., չէ՞ որ սուրը աւելի հզօր է արցունքէն: Սիրոյ գերագրգիռ ամբոխը հագաւ զրահ, սուրը կապեց մէջքին, յառաջացաւ դէպի Վան, լեցուեցաւ բերդին առջեւ տարածուող դաշտը: Սկսաւ մրցումը, սուսերամարտ, ձիարշաւ, զօտեմարտ, կառարշաւ, վազք, ցատք, կայթք, խումբ՝ խումբի դէմ եւ անհատը անհատի:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Այլեւս համոզուեցայ թէ ի զուր կը յոգնին Յուսաբեր, Հայրենիք, Արմենիա, Բազմավէպ, Յառաջ եւ ուրիշ թերթեր, կարգ մը կոպիտ սխալներ սրբագրելու, տարրական կանոններ յիշեցնելու համար :

Ոչ մէկը նկատի կ'առնէ : Ոչ յօդուածագիրը, ոչ գրագէտը, ոչ ալ խմբագիրը :

Եւ կարաւանը կը քալէ՜ ... Ամէն մէկը իր ճամբով, «պոնճուխ»ներ ցանելով ճամբուն վրայ ...

× Լիբանանեան թերթի մը ճակատը կը կարդամ, խոշոր գլխագիրներով.— ծանուցանեց? (ծանոյց) :

Բազմաթիւ անգամներ յիշեցուցի թէ անոնք որ չեն կրնար սորվիլ այս կարգի բառերուն հոլովումները, թող յիշեն «պատարագ մատոյց»ը եւ կը վարժուին :

Իսկ եթէ սորվելու միտք չունին, թող ուրիշ բայ գործածեն :

Նոյն թերթին մէջ, «կառուցել» (կառուցանել) բայ մըն ալ սահած էր, ծանօթ յօդուածագրի մը ստորագրութեան տակ :

× « Որոշում առաւ»ը Ֆրանսերէն է : Հայերէն կ'ըսենք որոշում տուաւ, որոշեց :

× Յուսաբերի խմբագիրը յամառութիւն վերագրած էր ինծի, գիտել տալով թէ կը շարունակեմ գլխագիր գրել ազգերու անունը — Հայեր, Յոյներ եւն. :

Եթէ յամառութիւն է տարրական կանոն մը յարգել, կ'ընդունիմ :

Ժամանակին փաստեր ալ շարեցի հին Մատենագրութենէն, գիտնալով հանդերձ որ աւելորդ է ապացուցանել ոչ միայն հայկական, այլ եւ միջազգային տարրական կանոն մը :

Պարզապէս տրամաբանութեան խնդիր, որ ակադեմական վերլուծման ալ չի կարօտիր :

Այո, «Յառաջ» պիտի շարունակէ գլխագիր գրել ազգերու անունը (գոյական) եւ պիտի ուզէր որ իր պաշտօնակիցներն ալ յարգէին այս տարրական կանոնը :

× Մեր պաշտօնակիցը զարմանք յայտնած էր որ կը գրեմ անձնատրութիւն, փոխանակ անձնատուութեան :

Որքան գիտեմ, երկուքն ալ կը գործածուին : Վարժութեան խնդիր է : Առանց շատ բարակ մանելու, կը կարծեմ թէ «անձնատրութիւն»ը նոյնքան օրինաւոր է որքան «վարձատրութիւն»ը :

Ես մասնաւոր տկարութիւն մը ունիմ կարճ եւ ներդաշնակ բառերու համար, անշուշտ առանց խախտելու հիմնական կանոններ :

× « Նայիրի» կը հարցնէ թէ «զոռով»ը (բռնի), որ ցարդ կը գործածուի արեւելահայ աշխարհաբարի մէջ, իսկապէս Թուրքերէ՞ն է, թէ հայերէն զօրութիւն, զօրք բառերէն կը ծնի :

Թուրքերէն է ի ծնէ եւ ի բնէ : Արովեանի շրջանէն մնացած հարիւրաւոր բառերէն մին : Հեռաւոր կապ անգամ չունի հայերէն զօրութիւն կամ զօրք եւ ուրիշ բառերու հետ : Կանոնով ալ չի համապատասխաներ :

Պոլսոյ շուկայինները երբեմն կը գործածէին, բայց գրականութեան մէջ մտած չէ որեւէ ատեն .

Ինչո՞ւ «զոռ» ալ գլուխին կամ գրչին, երբ ունինք «բռնի»ն եւն. :

ՎԱՀԷ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԽԻՄԵՆԵԶ

Ինչպէս գրեցինք, Նոպելի այս տարուան գրականութեան մրցանակը շահեցաւ սպանիացի բանաստեղծ Խուան Ռամոն Խիմենեզ :

Խիմենեզ սպանիացի արդիապաշտ բանաստեղծներէն մէկն է : Ծնած է 1881ին Անդալուզիոյ մէջ : Մեծ բծախնդրութեամբ տեւականապէս զուման կ'ենթարկէ իր բանաստեղծութիւնը, փնտռելով ճիշդ բառերը : Կը սիրէ լակոնական ոճը :

« Բացարձակ քնարականութիւն» մը, «զուտ բանաստեղծութիւն մը» կը կազմեն գլխաւոր յատկանիշները իր բանաստեղծութեան : Առարկայականը եւ նկարագրականը հեռու են իր արուեստէն : Աշխարհ կը տեսնէ եւ կը գատէ միայն իր ներհայեցողութեամբ : Կ'ըսուի թէ հետեւող մըն է սպանիացի մեծ բանաստեղծ Ռուպան Դարիոյի, սակայն Խիմենեզի ինքնատպութիւնը այնքան յստակ է որ հազիւ թէ երբեմն հեռաւոր արձագանգի մը պէս կը զգացուի այդ ազդեցութիւնը :

Նկարագրով մարդախոյս եւ ինքնամփոփ է :

Իր առաջին բանաստեղծութիւնները լոյս տեսան 1898ին, երբ 17 տարեկան էր : Յետոյ հատորները իրարու յաջորդեցին : Ներկայիս ուսուցչապետ է Փուէրթօ Ռիքոյի համալսարանին մէջ եւ կ'աշխատակցի ամերիկեան եւ սպանիական գրական պարբերաթերթերու :

Օտար գրագէտներու եւ բանաստեղծներու մէջ կը սիրէ Վեռլէն, Ալպէր Սամէնը եւ Ռոմէն Ռոլանը, որուն «Պեթովէնը» թարգմանած է սպաներէնի :

Բացի ոտանաւորներէ, գրած է նաեւ արձակ : Իր «Փլաթերոյ ի Եօ»ն կը նկատուի գլուխ գործոց մը ամբողջ ժամանակակից սպանիական գրականութեան մէջ :

Խիմենեզ անդամ է սպանիացի գրագէտներու այն փաղանգին, որ կը խմբուին «Ռեվիստանսիա տը Եսթուտիանթ»ի մէջ, շէնք մը, որուն պարտէզին ծրագիրը Խիմենեզն իսկ յղացաւ : Այս ակումբը պատերազմէն առաջ ժամադրավայրը հանդիսացաւ համաշխարհային մտաւորականութեան : Հոն գացած է նաեւ Պերկսըն : Տիկին Շեւոն Լինամ, որ արդէն վէպ մը գրած է սպանիական պատերազմի դէպքերուն առթիւ, քանի մը էջ կը նուիրէ «հանրապետութեան» այս մարդոց :

Խիմենեզ կը սիրէ Սպանիան եւ կ'աշխատի զարգացնել անոր մշակոյթի մեծութիւնները եւ Հանրապետութեան չքեղութիւնը :

ՓԻՕ ՊԱՐՈԽԱ

Քանի մը օր առաջ մեռաւ դարձեալ սպանիացի ականաւոր վիպասան մը, Փիօ Պարոխա, 84 տարեկան : Հայրը երաժշտագէտ մըն էր : Առաջին գիրքը լոյս տեսաւ 28 տարեկանին, ուրկէ ետք հրատարակեց աւելի քան հարիւր վէպեր : Դոն Փիօ, ինչպէս կը կոչէին զինքը փաղաքշական կերպով Սպանիոյ մէջ, երբեք չպատկանեցաւ քաղաքական որեւէ կուսակցութեան : Անիշխանական մըն էր, գրական թէ ուրիշ տեսակէտներով : Հակառակ էր որեւէ բանի եւ ամէն բանի, մանաւանդ ինչ որ կը պարտադրուէր : Անդամ ընտրուած էր Արքայական Սպանիոյ Գրական Ակադեմիային, շատ տարիներ առաջ, սակայն միշտ ալ մերժեց նստիլ այդ աթոռին վրայ, ըսելով թէ հակառակ էր այդ կազմակերպութեան գաղափարին :

Հին բարեկամ մըն էր ամերիկացի Էրնըսթ Հեմենկուէյի որ մէկ ամիս առաջ այցելեց իրեն :

Ծագումով Պասք է : Բժշկութեան ուսանող էր, սակայն չուզեց հետեւիլ, նուիրուելու համար գրականութեան : Իր առաջին գործերը երեւցան 1900ին : Իր վէպերը ուժեղ նկարագիր ունին, բայց թոյլ են իբրեւ կառուցուածք : Ոճը կենսունակ է, թրծուած յոռետեսութեամբ եւ դժգոհութեամբ :

Արտասահմանի մէջ ամէնէն շատ կարդացուած սպանիացի հեղինակն է : Երկու տարի առաջ Նոպէլի գրականութեան մրցանակը առաջարկուեցաւ իրեն :

LES ETOILES NE MEURENT JAMAIS

Ֆրանսական խօսուն շարժանկարը իր 30րդ տարին կը բոլորէ : Այդ ժամանակամիջոցին հարիւրաւոր ժապաւէններ արտադրուեցան որոնց մէկ մասին յիշատակը դեռ վառ է տարեց եւ երիտասարդ հասարակութեան : Այդ յիշատակը մասնաւորապէս կը պարտինք այն քանի մը հռչակաւոր դերասաններուն որոնց մահէն վերջն ալ կը տեւէ իրենց արուեստին համբաւը :

Այդ արուեստագէտներուն յիշատակը յաւերժացնելու համար է որ, Ֆրանսական շարժանկարի միակ հայ արտադրիչը Արման Սիսեան, ձեռնարկած է «Լէ է-թուալ նը մէօռ ժամէ» շարժանկարին պատրաստութիւնը :

Այս շարժանկարին մէջ պիտի երեւան, մեղմէ յաւէտ բաժնուած դերասաններ,— Ռեմիւ, Հարի Պօր, Ժուվէ, Ժիւլ Պէրրի, Մ. Մօրէնօ, Ֆրեհէլ, Վիքթոր Պուշէ, Մաքս Տէհըլի, Սալու, Անտրէ Լըֆոր, իրենց ամէնէն գեղեցիկ դերերուն մէջ, Ֆրանսացի հռչակաւոր դերասաններէն մէկը պիտի ներկայացնէ իր մեռած ընկերները :

Ակադեմական Մարսէլ Փանեօլ ձօն մը կը պատրաստէ այս շարժանկարին համար :

Արման Սիսեանի գործը արդէն իսկ մեծ հետաքրքրութիւն կը շարժէ շարժանկարի շրջանակներու մէջ :

Այս ժապաւէնը հաւանաբար իր առաջին ցուցադրութիւնը ունենայ Փարիզի օփերային մէջ :

Մեր աշխատակիցը, Աուլէն Փափազեան Արման Սիսեանի հետ կ'աշխատակցի այս բացառիկ ժապաւէնին պատրաստութեան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՎԱՓԻՆ

Սուզւում է սիրտդ կապուտակ հեռուն,
Երբ ծովն ես դիտում մայրամուտին,
Երբ ճայի վերջին կռինչն է մեռնում
Եւ ալիքն հանդարտ ձուլւում մութին :

Խաւարում խաղաղ ջրերն են կորչում,
Հորիզոններն են փակւում ահա,
Միայն նորածին ալիքն է մղում,
Մրրիկ է տանջում որ մեծանայ :

Սակայն դու նայիր, գիշերը անցաւ,
Ծովից ծնւում է ոսկէ մի շող,
Հրավառւում են ջրերը պայծառ
Քամին հրդեհ է ցրում չորս կողմ :

Եւ առաւօտն է բռնկւում ծովի,
Բոց առիւծներ են ահա վազում,
Եւ ալիքներն են մռնչում մոլի,
Խօսում է ծովի ազատ լեզուն ...

Շարժւում է ծովը, ժայռերի վրայ
Թնկնոց են նետում ջրերը խենթ,
Եւ սիրտդ, սիրտդ ինչպէս մրրկահաւ
Նետւում է ծովը փոթորիկի հետ :

ՄԻՔ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Նաւոր աշակերտ ու շարունակող Յակոբ Պարոնեանը : Իսկ այս հանգամանքը շատ նշանակալից է :

Յարութիւն Սվաճեան հայ յեղափոխական - ժողովրդավար շարժման ականաւոր գործիչ էր :

Գ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

(Սով. Հայաստան)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (181)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Դու գիտե՞ս, Սահակ, որ մեր պատերազմների սկզբնապատճառը միայն այդ նազելի օրիորդն է եղել : Նրա գեղեցկութիւնը խելքից հանեց Մերուժանին, եւ նրան մոլորութեան մէջ դրեց : Մերուժանը վատ մարդ չէր . նա իւր սիրահարութեան զոհը դարձաւ : Իսկ Շապուհը, օգուտ քաղելով այդ սիրահարութիւնից, խոստացաւ տալ նրան Որմիզդուխտին, եւ դրանով յաջողացրեց Մերուժանին մի պատուհաս դարձնել Հայոց աշխարհի համար : Այժմ պահելով մեր ձեռքում Մերուժանի սիրած օրիորդին, մի եւ նոյն ժամանակ մենք, Մերուժանի թէ սանձը եւ թէ սիրտը մեր ձեռքում կ'ունենանք, իսկ Շապուհը, առանց Մերուժանի գործակցութեան, ոչինչ անել չէ կարող :

Այսպէս ջերմ կերպով վիճում էին երկու մեծ տոհմերի երկու հզօր ներկայացուցիչները, Հայոց սպարապետի որդին եւ Հայոց քահանայապետի որդին : Բայց վերջինը այլ եւս ոչինչ չխօսեց, դժգոհութեամբ վեր կացաւ եւ դուրս եկաւ սպարապետի վրանից : Նրա հետ դուրս եկան Մեսրոպ Տարօնեցին եւ մի քանի այլ իշխանազն երիտասարդներ : Մեծամիտ պարթեւի արհամարհանքը աւելի վրդովեցրեց Մամիկոնեան իշխանին : Նա դարձաւ դէպի իւր սենեկապաններից մէկը, հրամայելով .

— Գնա, արքայական կանանոցի ներքինապետի միջոցով իմացում տուր Արշակ դշխոյին, որ ես խնդրում եմ այցելել նրան :

Նա վեր կացաւ, նրան շրջապատող բոլոր սեպուհները նոյնպէս ոտքի ելան : Սկսեց դիմել դէպի Շապուհի կանանոցը, իւր հետ առնելով միայն իւր թիկնապահներին :

Շապուհի հարուստ կանանոցը բաղկացած էր առանձին – առանձին վրաններից, որոնց իւրաքանչիւրի մէջ զետեղուած էր նրա կանանցից մէկը իւր բազմաթիւ աղախիններով եւ նաժիշտներով : Ներքինիների մի ստուար բազմութիւն հսկում էր գեղեցկութեան եւ փափկութեան այդ անմատչելի թանգարանի վրայ, որ այժմ գերութեան մէջ էր ընկած :

Տխուր եւ արտասուելի աչքերով նստած էր իւր վրանում Արշակ տիկնանց տիկինը, եւ իւր ոսկու ու գոհարների մէջ պատկերանում էր որպէս մի յուսահատ թախծութիւն : Նրա փառաւոր վրանը հէշտութեան մի դրախտ էր, որ յօրինել էր նրա համար պարսկական պճնասիրութիւնը : Երբ ներքինապետը ներկայացաւ, յայտնեց նրան, թէ Հայոց սպարապետը կամենում է այցելել . այդ միջոցին նրա գեղեցիկ դէմքը բոլորովին գունաթափուեցաւ, եւ շփոթութիւնից չգիտէր՝ ինչ պատասխանել : Բարկութիւնը եւ երկիւղը փոփոխակի կերպով սկսեցին վրդովեցնել նրան : Բարկանում էր, որովհետեւ մի հայ զօրավար համարձակուել էր նրան մի այսպիսի լուր տալ : Վախենում էր, որովհետեւ, ինքը նրա գերին էր ... Բայց, մի եւ նոյն ժամանակ, նրան զարմացնում էր այն միտքը, թէ, որպէս գերի, սպարապետը կարող էր նրան քարշ տալ իւր մօտ, այդ ի՜նչ բարեհոգութիւն էր, որ սպարապետը իւր ոտքով էր գալիս նրա մօտ : Երկար մտատանջութիւնից յետոյ, ասաց նա ներքինապետին .

— Թող գայ ...

Յետոյ աւելացրեց .

— Խստութեամբ կը պատուիրես բոլոր ներքինիներին, որ ոչ մի անկարգութիւն չպատահի ...

Եւ իրաւ, սպարապետի կողմից սաստիկ անհոգութիւն էր, որ այնպէս անփոյթ կերպով, միայնակ, մի խումբ թիկնապահների հետ, պիտի մտնէր Պարսից արքայից արքայի կանանոցը, ուր ոչ մի օտար արարած մինչեւ այսօր ոտք չէր դրել : Բոլոր ներքինիները ալեկոծւում էին զաղանային կատաղութեան մէջ : Ո՞վ կարող էր արգիլել այդ մոլեռանդներին, ո՞վ կարող էր զսպել նրանց կատաղութիւնը, թէեւ ամբողջ կանանոցը շրջապատուած էր Հայոց զինուորներով : Նրանք հէնց կանանոցի շէմքի վրայ կը խողխողէին յանդուգն այցելուին, որ համարձակւում էր մուտք գործել արքայից արքայի սրբարանը : Սակայն ներքինապետի սաստիկ պատուէրը հանդստացրեց նրանց : «Հայոց սպարապետը ձեր դիակների վրայով կ'անցնի եւ կը գնայ տիկնանց - տիկնոջ մօտ, եթէ դուք ամենափոքր անկարգութիւն անելու լինէք», — սպառնաց նրանց ներքինապետը :

Նա դուրս եկաւ դիմաւորելու սպարապետին, իսկ միւս ներքինիները երկու կարգով շարուեցան մինչեւ դշխոյի վրանի մուտքը : Սպարապետը, շրջապատուած իւր թիկնապահներով, անցաւ նրանց շարքերի միջով, որ կանգնած էին, որպէս երկու կենդանի պատեր : Թիկնապահները մնացին վրանի մուտքի աջ եւ ձախ կողմերում, իսկ ինքը ներքինապետի հետ ներս մտաւ :

Վրանում ոչ ոք չերեւաց, որովհետեւ, դեռ սպարապետը ներս չմտած, թագուհին իւր բազմոցի վրայից վեր կացաւ եւ անցաւ վարագոյրների ետեւը, որ երկու մասի էր բաժանում վրանը :

ՐԱՖՖԻ

առժամապէս անհրաժեշտ է, այնքան նըւազ պիտի ըլլան մարդկային կորուստները եւ նիւթական վնասները։ Դաշնակիցներուն օդարշաւները տեղի կ'ունենան լայն ընդհատումներով, որպէս զի Եգիպտացիները կարենան պատսպարան մտնել։ Իրենց ապահովութիւնը կախում ունի Դաշնակիցներու պայմաններու ընդունելութեան արագութենէն։ Դաշնակիցները իրենց տրամադրութեան տակ ունին մեծ ուժեր որոնք կրնան շատ խիստ հարուածներ տալ։ Կը յուսամ թէ զանոնք գործածելու պէտք պիտի չունենանք։ Եգիպտոսն ալ պէտք է յուսայ որ պատերազմի վտանգը անհետանայ կարելի եղածին չափ շուտ»։

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ, կի Մոլէ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ պատերազմի որբ՝րու միջազգային պատուիրակութեան մը.

— Վերջին ժամանակներս տրուած բոլոր որոշումներուն մէջ մէկ վայրկեան իսկ չմոռցայ թէ ես ալ պատերազմի որբ մըն եմ։ Մեր հայրերը ռազմադաշտին վրայ ինկան միեւնոյն դատին համար, ո՛րն ալ ըլլայ իրենց երկիրը, խաղաղութեան համար, բայց ոչ թէ որեւէ խաղաղութեան համար։ Խաղաղութիւնը արժէք ունի միայն ազատութեամբ եւ մարդկային արժանաւորութեամբ։ Մեր հայրերը մեզի իբրեւ պատգամ ձգեցին թէ աւելի լաւ է մեռնիլ քան ընդունիլ ստրկութիւնը եւ նուաստացումը։ Այս ոգիով է որ տուի վերջին օրերու բոլոր որոշումները։ Հրամայած եմ ամէն բան ընել եւ ամէն զգուշութիւն ձեռք առնել որպէս զի կարելի եղածին չափ քիչ ըլլայ մարդկային կորուստը, նոյնիսկ հակառակորդին մօտ։

«ԱԽԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ»

Մոսկուայի պելժիական դեսպանատան մէջ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ, Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, ըսաւ թէ իր կարծիքով պէտք էմիեւնոյն ատեն լուծել Սուէզի խնդիրը եւ զինուորական գործողութեանց դադարման հարցը։ Իր ռուս պաշտօնակիցը, Շեպիլով բացարձակապէս մերժեց այս թելադրութիւնը, պահանջելով ամէնէն առաջ դադրեցնել կռիւը։ «Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակումը ապահովաբար սրբազան պատերազմի մը պիտի մղէ արաբ ժողովուրդները։ Ահա թէ ինչո՛ւ վըտանգաւոր է»։ Շեպիլով «աւազակութիւն» կոչեց Եգիպտոսի դէմ կատարուած զինուորական գործողութիւնը։

Երկու նախարարներուն խօսակցութեանց խառնուեցաւ Խ. Միութեան փոխ-վարչապետը, Քականովիչ։ Սփաք միշտ կը պնդէր թէ անհրաժեշտ է նախ լուծել հիմնական խնդիրը (Սուէզ)։ Շեպիլով պատասխանեց.— «Կարելի չէ վիճարանիլ երբ ռումբերը կ'իյնան Գահիրէի վրայ»։ Յետոյ բացատրեց թէ «կացութիւնը ծայր աստիճան ծանր է եւ դէպքերը կրնան շատ հեռուները քշել մեզ»։

× Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը, Ճելալ Պայար, ճառ մը խօսելով Ազգ. Ժողովին վերաբացման առթիւ, անուղղակի ակնարկեց Ֆրանքեւանգլիական գործողութեանց, առանց որեւէ մեղադրանք յայտնելու Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի դէմ։ Իր խօսքերէն կը հետեւի թէ Միջին Արեւելքի կացութեան ծանրացման համար պատասխանատու կը նկատէ Խ. Միութիւնը, Իսրայէլը և գնդ. Նասըրը։

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ նիստ գումարելով, բանաձեւ մը քուէարկեց, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Երկրին շահը եւ խաղաղութեան դատը կը պահանջեն դատապարտել նախայարձակումը, անմիջապէս դադրեցնել Եգիպտոսի դէմ սարքուած պատերազմը, Ֆրանսա վերադարձնել արշաւագունդը եւ բանակցութիւններով լուծել Սուէզի խնդիրը։

× Յունական կառավարութիւնն ալ դատապարտելի կը գտնէ Իսրայէլը, Ֆրանսան եւ Անգլիան, իբրեւ նախայարձակ։ Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Աթէնքի խորհրդային դեսպանը արտօնութիւն պիտի խնդրէ որ Եգիպտոսի յատկացուած ռուսական օդանաւերը Յունաստանէն անցնին։ Իրազեկներ կ'ըսեն թէ կառավարութիւնը պիտի մերժէ։

× Մարսէյլէն 842 հրեայ կամաւորներ հասան Նափոլի, Իսրայէլի բանակին միանալու համար։ Փոխադրանաւը արժանթինեան ըլլալով, կը սպասուի արտօնութեան, ճամբան շարունակելու համար։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը զգացուեցաւ Վոլոյի մէջ, քանդելով քանի մը տուներ եւ ելեկտրական զօրաւոր կայան մը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 14ին, Հայ Կաթողիկէ սրահին մէջ, (ռիւ տը լա Պոււս)։ Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» եւ Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի երկու խումբերուն։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՁԻ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այսօր կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին (ֆրանսական ժամ) Վատիկանեան կայանը հայկական Ս. պատարագ պիտի ձայնասփռէ հետեւեալ կարճ ալիքներուն վրայ. 19,84, 25,67, 31·10, 41·21։

Երգեցողութիւնը պիտի կատարէ Հռոմի համայնքին երգչախումբը։

Այս տարեշրջանիս, նոյն յայտագրով ուրիշ ձայնասփռումներ եւս տեղի պիտի ունենան Յունուարի, Մարտի եւ Մայիսի առաջին կիրակիներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՇԱՒԻԼ.— Եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Մերկեր Առաքելեանէ, փոխան ծաղկեփունջի, օր. Ֆիլոր Զիւլֆիշեանի եւ Պ. Արթիւր Խմէճեանի նշանախօսութեան առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Շաթուէն իր բարենպատակ նուէրներով ծանօթ ազատուհին մէկ տուփ շաքար կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի մանուկներուն, 500 ֆր. Նոր Սերունդին, 500 ֆր. ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

(FESTIVAL)
ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ Է
ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

«Զանազան ժամանակներու եւ զանազան երկիրներու» ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երգապնակները (միքրօսիյօն)։

Լիտիա Կարինի զօնթր-ալթօ հարուստ ձայնին կ'ընկերանան «Մարթինօ»ի ալիքները, ինչպէս նաեւ հարուածային երաժշտական գործիքները (բէրգիւսիօն), որոնք կը ստեղծեն երաժշտական դիւթիչ մթնոլորտ մը։

Այս երգապնակով երաժշտական հաճելի պտոյտ մը կը կատարէք հինաւուրց Արեւելքը (Հայաստան, Սուրիա, Արաբիա, Բաբելոն, Հնդկաստան, Հասարակածային Ափրիկէն, Միջին դարու Ֆրանսան եւ Սպանիա, հին Աթէնքը, Կելտերու երկիրը (Սկովտիա) եւ վերջապէս Պրազիլիա եւ Հարաւային Ամերիկա։

Փափաքողները կրնան իրենց ապսպրանքները ուղղել երգապնակի բոլոր վաճառատուները հետեւեալ ըէֆէրանսով.

DISQUES FESTIVAL «MUSIQUE RITUELLE» ATRAVERS TEMPS ET PAYS - F. L. D. 88

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Վերաբացուած է Համազգայինի Մարսէյլ քաղաքի դպրոցը։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան չորեքշաբթի իրիկունները՝ ժամը 7էն սկսեալ, Ֆրանսական համալսարանի սրահին մէջ։

Հին եւ նոր աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու արձանագրութեանց համար չորեքշաբթի իրիկուններ՝ ժամը 6-7։ Դիմել ուսուցիչ Պ. Ազգէն Մարտիրոսեանի, դասաւանդութեանց վայրին մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կօշիկը կաղապարի վրայ քաշող վարժ գործաւոր մը (մօնթէօր ա լա փուէնթ)։ Տեւական գործ։ Դիմել՝

Chaussures KARENE
57 Rue des Couronnes, Paris (20e)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Էլմասեան եղբայրութիւնը իր այլազան պուպրիկներու հաւաքածոյով կը մասնակցի 9րդ Սալօն տը լ'Անֆանս տը լա Ֆէօնէս է տը լա Ֆամիյ ցուցահանդէսին, Կրան Փալէի մէջ Նոյ. 1 - 18։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 175 - 176 (Յուլիս – օգոստոս), ճոխ բովանդակութեամբ.—

Երգարան... Բժշկարան (Շ. Նարդունի).— Մատ կը ծծեն, յետոյ.. կը ծխեն. — Ասփիրինով... անձնասպանութիւն.— Անակնկալ մահերը (Տոքթ. Լ. Գրիգորեան).— Ուտելիքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Մանկութիւն եւ բանաստեղծութիւն.— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Որովայնային ժանտատենդ (Տոքթ. Ղազարեան).— Զաւակ չունենալու համար.— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Լէվէֆ).— Նիհարնալու համար.— Խլիրդը (քանսէր) կիներուն վրայ (Տոքթ. Ալթունեան).— Դաշտանը լեռներուն վրայ. — Ռտանաւոր բառարան.—Տոքթէօր, զաւակ կ'ուզեմ (Մեծ Հայրիկ).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— Ինչո՞ւ կը փնտռաք (Տոքթ. Օնառ).— Աղիքներու թշուառութիւն (Տոքթ. Շ. Այվազեան)։

Տարեկան բաժնեգինը հազար ֆրանք Ֆրանսա, 1200 ֆրանք արտասահման։ Հատով չի ծախուիր։ Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Օր. ԱՆԺԵԼ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
Ամուսնացած

27 Հոկտ. 1956
Կնքահայրութեամբ Պ. Ժաք Կէօզիւմեանի

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ։ Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս սրճարանի սրահը, Իսի լէ Մուլինօ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տիկիններ Ֆէսլեան, Գալայճեան, Տարօն քոյրեր, Գարակէօզեան, Յակոբեան եւայլն։

Հայկական, կովկասեան եւ հունգարական պարեր եւ զանազան անակնկալներ։ Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսահայ Փոխադարձ օգնութեան միութեան Կեդր. վարչութեան անդամները։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Հայաստանի Պետական Համալսարանին զրկուելիք գիրքերուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հալէպէն Արմենակ եւ Բերսեղ Գասպարեանի զաւակները, Էսքիշէհիրցի, կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրները՝ Երուանդ, Կարապետ եւ մօրաքոյրը՝ Մարի Դանիէլեանները, մօրը անունը Սուլթան, հայրը՝ Յարութիւն։ Կը կարծուի թէ Արտէնի նահանգին Պիւլէ քաղաքը կը գտնուին։

Կը խնդրուի ճանչցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին Գ. Խոսրովեան, 14 ռիւ Թրաշէլ, Նիս։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ք, տարեկան 3000 ֆր·, վեցամս· 1600
Արտասահման՝ տարեկ· 3500 ֆր· կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MARDI 6 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7724 — 32e ANNEE • խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3535

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ԴԺՈԽՔԻ ՎԵՐԱԾՈՒԵՑԱՒ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐՈՎ, ՀՐԱՍԱՅԼԵՐՈՎ ԵՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՎ

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ ՃԶՄԵՑԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ·— ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ ԳԻՇԵՐ ՑՈՐԵԿ·— ՅՈՒՍԱՀԱՏԱԿԱՆ ԿԱՆՉԵՐ ԵՒ ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ·— «ՕԳՆՈՒԹԻ՛ՒՆ, ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ»·— ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՋԱԽՋԱԽՈՒԻ ԱՆՆԿԱՐԱԳՐԵԼԻ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԵԱՄԲ :

Քանի մը օրուան չարաշուք լռութիւնը եւ ռուսական հրասայլերու, թնդանօթներու եւ զինուորներու խուժումը յանդեցան ահաւոր նախճիրի մը: Մոսկուայի «յեղափոխականները» արեան մէջ խեղդեցին Հունգարիոյ ժողովուրդին ազատագրական շարժումը, աւելի քան հազար հրասայլերով, անհամար թնդանօթներով եւ օդանաւերով, ձերբակալեցին վարչապետը՝ Նակի եւ իր գործակիցները, եւ նոր կառավարութիւն մը կազմեցին թունդ բոլշեւիկներէ, դժոխքի վերածելով Փեշթան եւ ուրիշ քաղաքներ, շաբաթ եւ կիրակի: Այս մոնկոլեան բարբարոսութիւնը ահագին յուզում պատճառեց ամբողջ աշխարհի մէջ, տեղի տալով ուժգին ցոյցերու: Ազգաժողովը նիստ կը գումարէ գիշեր ցերեկ, բանաձեւեր մշակելով անզօր կատաղութեամբ :

Ահաւասիկ այս արինադանդ ողբերգութեան գլխաւոր դէպքերը :—

Ուրբաթ օր ժամը 23·40ին Ապահովութեան Խորհուրդը գումարուեցաւ նախագահութեամբ Իրանի պատուիրակին՝ Էնթեզամի: Օրակարգն էր «Հունգարիոյ կացութիւնը»: Խ· Միութեան պատուիրակը՝ Սոպոլով ընդդիմացաւ այս հարցին քննութեան: Բայց եւ այնպէս Խորհուրդը տասը ձայնով ընդդէմ մէկի (Խ· Միութիւն) որոշեց շարունակել քննութիւնը: Հունգարիոյ ներկայացուցիչն ալ հրաւիրուեցաւ, որոշ վերապահութեամբ: Քուպայի պատուիրակը առաջարկեց պահանջել Խ· Միութենէն որ անմիջապէս ետ կանչէ իր զօրքը եւ ապահովել որ Հունգարիոյ ժողովուրդը ազատ ընտրութիւններ կատարէ կառավարութիւն մը ընտրելու համար : Առաջարկեց նաեւ յանձնաժողով մը կազմել, որպէսզի հսկէ, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու եւ դիւրացնելու համար Հունգարիոյ ժողովուրդին քաղաքական անկախութեան վերահաստատումը :

Բրիտանական պատուիրակը բացատրեց թէ Միջին Արեւելքի խնդիրը պէտք չէ մոռացութեան տայ Հունգարիոյ կացութիւնը եւ յոյս յայտնեց թէ խորհրդային կառավարութիւնը ի վերջոյ պիտի խոստովանի որ սնանկացած է զինեալ միջամտութեան քաղաքականութիւնը :

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Կիրենկօ, Խորհրդային Միութեան միջամտութիւնը նկատեց բացայայտ բռնաբարում Հունգարիոյ անկախութեան եւ գերիշխանութեան, բռնաբարում ինքնորոշման իրաւունքի: Այս առթիւ մերժեց Խ· Միութեան այն առարկութիւնը թէ ապստամբութիւնը սարքուած է ափ մը փաշականներու կողմէ: «Որո՞ւ պիտի հաւատացնեն թէ ափ մը փաշականներ են որ դժուարութեան մատնած են խորհրդային միջամտութեան ուժերը: Որո՞ւ պիտի հաւատացնեն թէ փաշականներու փոքր խումբ մըն է որ ազդած է Պ· Նակիի վրայ, օտար զօրքի պարպումը պահանջելու համար: Ապացուցուած ըլլալով օտար միջամտութիւնը, նոյնպէս ապացուցուած ըլլալով Հունգար ժողովուրդին կամքը վերջ տալու այդ միջամտութեան, Ապահովութեան Խորհուրդը, Ազգաժողովը, բովանդակ աշխարհ կը դառնուին ՄԱԿի ուխտին, միջազգային օրէնքի եւ բարոյականի բռնաբարման առջեւ: Ազգաժողովը չկրցաւ յարգել տալ իր որոշումները ոչ կարդինալ Մինձենթիի, ոչ ալ պուլկար երեցներու ձերբակալութեան առթեն: Ժամանակն է որ վերջ գտնէ այս անկարողութիւնը: Ահա թէ ինչու ֆրանսական կառավարութիւնը պահանջեց Ապահովութեան Խորհուրդին այս արտակարգ նիստը, նպատակայարմար բանաձեւ մը քուէարկելու համար: Եթէ այս արդիւնքը ձախողի վեթոյի պատճառով, այն ատեն հարկ է անմիջապէս արտակարգ նիստի հրաւիրել Ընդհ· ժողովը »:

Խ· Միութեան պատուիրակը յայտարարեց թէ «բացարձակապէս անհիմն են» այն ամբաստանութիւնները թէ խորհրդային զինուորներ մտած են Հունգարիա : Չինաստանի ներկայացուցիչը յիշեցուց թէ հունգարական կառավարութիւնը նոր դեկոյց մը հաղորդած է Ազգաժողովին, հաստատելով ռուսական նոր ուժերու մուտքը : Ֆրանսական պատուիրակն ալ կարդաց վերջին հեռագիրները :

Յետոյ Ապահովութեան Խորհուրդը իր նիստը յետաձգեց մինչեւ շաբաթ ժամը 15 :

Կիրակի առտու ժամը 5·5ին ռատիօ-Փեշթան կը հաղորդէ խեղդուկ ձայնով մը·— Խօսողն է Իմրէ Նակի, Հունգարիոյ վարչապետը: Խորհրդային զինուորները արշալոյսին յարձակեցան Փեշթայի վրայ, Հունգարիոյ օրինաւոր կառավարութիւնը տապալելու բացորոշ դիտումով : Մեր զինուորները կը կռուին Սովետներուն դէմ յանուն արդարութեան եւ ազատութեան :

Ժամ 13·19, Մոսկուա, վերջին վայրկեան·— Այս առտու յետադիմական դաւադրութեան ուժերը ջախջախուեցան: Նոր կառավարութիւն մը կազմուեցաւ բանուորներէ եւ գիւղացիներէ, նախագահութեամբ Եանոս Քատարի :

Այդ պահուն Փեշթայի անթելը երկու անգամ եւս կրցաւ բանիլ, ծանուցանելու համար թէ ապստամբութեան գերագոյն ճիգը ջախջախուեցաւ հազար հրասայլերու, անհամար հետեւակազօրքի եւ փոսփորով լեցուած ռումբերու ծանրութեան տակ: Խորհրդային յարձակողականը խնամքով կազմակերպուած էր նախընթաց օրերու ընթացքին : Շաբաթ կէս օրէն ետք բանակցութիւններ կը կատարուէին Հունգարիոյ եւ եօթը ռուս բարձրաստիճան սպաներու միջեւ, խորհրդային զօրքի հեռացման մասին: Երբ այդ բանակցութիւնները խզուեցան, Կեդր· Կոմիտէին Ա· քարտուղարը, Քատար, Մոսկուայի կամակատարը, կը ծանուցանէր թէ նոր կառավարութիւն մը կը կազմէ եւ խորհրդային զօրքին աջակցութիւնը կը խնդրէր :

ԲՈՑԱՎԱՌ ՇԻՇԵՐ ՀՐԱՍԱՅԼԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Այն ատեն սկսաւ անողոք եւ կատաղի ճակատամարտ մը: Խորհրդային հրամանատարութեան հզօր ուժերուն դէմ ապստամբները ունէին չափազանց տկար զէնքեր եւ աննկուն քաջութիւն մը, մինչ ռատիօ-Փեշթան կ'ազդարարէր·

— Դուք որ այստեղ ապրած էք, պէտք է այստեղ ալ մեռնիք :

Կռիւը շարունակուեցաւ աւելի քան 16 ժամ: Ապստամբները ռուսական հրասայլերուն վրայ կը յարձակէին հրանիւթի բոցավառ շիշերով, կը փորձէին պատուարներ շինել տապալած հանրակառքերով : Ի վերջոյ Ռուսերը յաղթեցին գերազանց ուժերով: Կէս օրին միայն ցիրուցան կռիւներ տեղի կ'ունենային :

Ռուսերը միեւնոյն կատաղութեամբ յարձակեցան գաւառի մէջ Առտուն կանուխ գրաւած էին ամէնէն կարեւոր կեդրոնները, մինչ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենային Փեշթայէն 90 քիլոմեթր հեռու, դէպի հարաւ-արեւմուտք :

Անհամար փախստականներ, կիներ, մանուկներ, ծերունիներ, ուժասպառ զինուորներ, Աւստրիա կ'ապաստանին ողբալի վիճակի մէջ :

Ապահովութեան Խորհուրդը նորէն նիստ գումարեց գիշերանց, եղերական մթնոլորտի մը մէջ: Ամերիկեան կառավարութիւնը պահանջեց անմիջապէս ետ քաշել խորհրդային զօրքը: Մոսկուայի ներկայացուցիչը մերժեց: Այն ատեն ամերիկեան պատուիրակը բացագանչեց·

— Ձեր վեթօն չի կասեցներ ջարդերը Հունգարիոյ մէջ: Կը պահանջեմ արտակարգ նիստի հրաւիրել ՄԱԿի ընդհ· ժողովը :

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍԷՔ, ՇՈՒՏ

Հունգարիոյ հեռագրական գործակալութիւնը լեղապատառ կոչեր կ'ուղղէր կիրակի առտու ժամը 5,30ին, Վիէննայի գործակալութեանց: Ահաւասիկ այդ կոչերը որոնք շարունակուեցան մինչեւ ժամը 10,55·—

«Ռուս զինուորները դաւաճանեցին մեզի· կրակ բացին Փեշթայի վրայ: Հաճեցէք իմացնել Եւրոպայի եւ աւստրիական կառավարութեան : Յանկարծ յարձակեցան Փեշթայի եւ ամբողջ երկրին վրայ: Ընդհանուր յարձակողական է: Եանոս Քատար եւ երկու ընկերները նոր կառավարութիւն մը կազմեցին եւ սկսան բնաջնջել յեղափոխութիւնը: Երեքն ալ Ռուսերուն հետ են: Բուռն կրակի մը ենթարկուած ենք: Ամբողջ Փեշթան կրակի մէջ է: Ռուս աւազակները (կէնկսթըր) դաւաճանեցին մեզի: Քանի մը ժամէ ի վեր քանի մը հարիւր հրասայլեր յարձակում կը գործեն: Գնդացիրներու կրակին ենթարկուած ենք: Գրասենեակը բաց կը պահեմ լուր տալու համար ձեզի: Չեմ գիտեր թէ դեռ որքան պիտի կրնայ բանիլ գիծը: Կեցցէ՛ Հունգարիան եւ Եւրոպան: Պիտի մեռնինք Հունգարիոյ եւ Եւրոպայի համար»:

Քանի մը վայրկեան ետք, աւելի սոսկալի կոչեր·

— « Օգնութեան լուր չկա՞յ: Շո՛ւտ, շո՛ւտ, շո՛ւտ: Ռուսական յարձակումը սկսաւ առտուն ժամը 4ին: Պատասխանի կը սպասենք: Ժամանակ չունինք··· Կը հաստատուի Հունգարիոյ սպայակոյտին ձերբակալութիւնը: Նակի անձամբ օգնութիւն կը խնդրէ եւ դիւանագիտական ձեռնարկներ»:

Ժամը 6,10ին հաղորդակցութիւնը կըտրեցաւ: Ամերիկեան «Էսոշիէյթըտ Փրէս» գործակալութիւնը նոր գիծ մը հաստատեց Փեշթայի «Սազատ Նեփ» թերթին հետ, որ օգնութիւն խնդրելէ վերջ կը հաղորդէր·

— «Ժողովուրդը տապալեց շարք մը հանրակառքեր պատուար մը շինելու համար մեր շէնքին մօտ: Երիտասարդները ձեռնառումբեր կը շինեն շէնքին մէջ, հրասայլերուն դէմ կռուելու համար: Թնդանօթի ռումբեր կը պայթին մեր գտնուած վայրին մօտ, օդանաւեր կը սաւառնին մեր գլխուն վերեւ: Հրասայլերը այժմ կրակ կը տեղան Դանուբի ուղղութեամբ: Երիտասարդները կը կռուին պատնէշներուն վրայ: Զէնք եւ ռազմանիւթ կը պահանջեն: Կատաղի ճակատա-

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

— ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԿՐԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎՐԱՅ •

ԱՌԱՋԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ՑԱՄԱՔ ԻՋԱՆ

Ֆրանքօ-անգլիական օդատորմիղը կը շարունակէ անընդհատ ռմբակոծել Եգիպտոսի ռազմական կէտերը եւ զինեալ ուժերը, իբրեւ նախապատրաստութիւն ցամաքահանման: Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ կատարուած գործողութեանց մասին: Բազմաթիւ զինուորներ ճամբայ հանուած են Կիպրոսէն: Բացարձակապէս կը հերքուի այն լուրը թէ ֆրանքօ-անգլիական առաջին զօրամասերը ետ մղուած են մեծ կորուստներով, երբ կը փորձէին ցամաք ելլել: Ամէնէն կարեւոր ուժերը պիտի դրկուին Մալթայէն, որ 1800 քիլոմեթր հեռու է Եգիպտոսի ջուրերէն: Ա· օդազօրքը ցամաք իջաւ :

× Իսրայէլի ներկայացուցիչը բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, գանգատելով թէ իրաքեան զինուորներ մտած են Յորդանան: Կը հաստատուի թէ Իրաքի կառավարութիւնը հրամայած է իր զօրքին Յորդանան մտնել, օգնելու համար Իսրայէլ· յարձակումի մը դէմ: Տակաւին չի հաստատուիր թէ սուրիական զօրք մըտած է Յորդանան :

× Իսրայէլեան աղբիւր կը հաղորդէ թէ 17 հազար եգիպտական զինուորներ սպաննուած, վիրաւորուած կամ գերի բռնուած են Սինայի ճակատամարտին մէջ:

× Եգիպտոսի հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ գնդ· Նասըր հրամայած է բոլորովին փակել Սուէզի ջրանցքը, նոր նաւեր ընկղմելով : Կիրակի օր ականներ դրուեցան էլ Ֆերտանի կամուրջին տակ: Կարճ խօսքով, ամէն միջոց ձեռք առնուած է, դժուարացնելու համար անգլեւ-ֆրանսական գործողութիւնները :

× Իրաքի քարիւղի ընկերութեան նաւթուղին կտրուեցաւ երեք տարբեր կէտերու վրայ, Սուրիոյ մէջ: Կառավարութիւնը հրամայեց բանակին պաշտպանել նաւթուղիները եւ յարակից հաստատութիւնները:

× ՄԱԿի ընդհ· ժողովը որոշեց միջազգային ոստիկանական ուժ մը դրկել Եգիպտոս եւ պահանջել պատերազմիկներէն որ անմիջապէս դադրեցնեն կրակը: Ֆրանսա եւ Անգլիա յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով կ'ըսեն·— Պատրաստ ենք դադրեցնելու զինուորական գործողութիւնները հետեւեալ պայմաններով·

1· Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի կառավարութիւնները կ'ընդունին որ Ազգաժողովին կողմէ կազմուած ուժ մը պահպանէ խաղաղութիւնը : 2·— Ազգաժողովը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք կ'առնէ այդ ուժին կազմակերպութեան համար, մինչեւ որ Իսրայէլ եւ արաբական պետութիւնները համաձայնին հաշտութեան պայմաններու մասին եւ գոհացուցիչ կարգադրութիւններ ըլլան Սուէզի (ջրանցքին համար : 3·— Մինչեւ Ազգաժողովին զօրագունդի կազմակերպումը երկու հակառակորդները կ'ընդունին որ անգլեւֆրանսական սահմանափակ ջոկատներ անմիջապէս դիրք բռնեն յանուն Ազգաժողովի, երկու պատերազմիկ երկիրներուն միջեւ :

× Արտաքին գործերու եւ ազգ· պաշտպանութեան նախարարները Լոնտոն գացին, խորհրդակցելու համար: Անգլիոյ արտաքին նախարարին օգնականը, Նըթինկ, հրաժարեցաւ, հակառակ ըլլալով Եգիպտոսի դէմ կատարուած գործողութեանց :

× Անգլ· կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ չորս մարտանաւեր ընկղմած են Եգիպտացիներու կողմէ :

ԱԼԺԵՐԻՈՑ ապստամբութեան գլխաւոր վարիչներէն Աճուլ անձնատուր եղաւ :

ՏԸԼԸՍ խլիրդի գործողութեան ենթարկուեցաւ :

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՕՏՈՎ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն ճառը զոր խօսեցաւ մեր բարեկամը, ընկերվարական երեսփոխան եւ նախկին նախարար քաղաքացի Էտ. Տէփրէօ Փարիզի մէջ, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ.—

Շատ յաճախ մասնակցած եմ ձեր հանդէսներուն, յիշատակի տօներուն, եւ տաբեղարձներուն թէ՛ Փարիզի եւ թէ արուարձաններուն մէջ — Ալֆորվիլ, Իսի, Քաշան, Պանեէօ, ուր բարեկամներ ունիմ:

Այսօր կը տօնենք հայ ընկերվարական կուսակցութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան փառաւոր ծնունդը: Շատ չըներ որ առիթ ունեցայ խօսելու մասնաւորաբար հայկական հարցի մասին, որովհետեւ վերջերս Խ. Միութիւն այցելեցի, ոչ թէ նախապէս ամէն բանի վրայ հիմնալու համար, այլ իբրեւ ազատ ճամբորդող: Դժբախտաբար, Մոսկուայէն ետք, հակառակ բուռն փափաքիս, չկրցայ այցելել Հայաստան: Այսուհանդերձ, ընկերներս եւ ես կրցանք Կովկաս անցնիլ: Վրաստան գացի եւ յիշեցի ընկեր Սամուէլեանի ինծի տուած տեղեկագիրները, Միլանի եւ կամ Սթօքհոլմի մէջ: Տեսայ թէ Դաշնակցութիւնը ծնունդ առած էր 1890ին դաղտնի, Թիֆլիսի մէջ, Վրաստանի մայրաքաղաքը, նաեւ քրիստոնեայ երկիր մը, Գ. դարէն ի վեր եւ Բուսխայէն շատ առաջ: Վէճ կայ թէ որ ժողովուրդն է որ առաջին անգամ ընդունեց քրիստոնէութիւնը: Կը կարծեմ թէ քանի մը տարուան տարբերութեամբ, Հայերուն կ'իյնայ առաջնութիւնը Վրացիներուն վրայ:

Մոսկուայի մէջ ընկերոջս հետ բոլորովին ազատօրէն շրջագայեցանք: Ոչ ոք կը հետեւէր մեզի: Թերեւս տարօրինակ թըւի, սակայն գիտեմ թէ ինչպէս տեղի կ'ունենայ հետապնդում մը: Գրաման շրջանին ես ալ զոհ դարձայ ատոր:

Մենք այնպիսի շքեղ պալատ մը իջած էինք որ, ճիշդ է թէ կը սիրէինք համադատուէտ պայմանները, սակայն քիչ մը նեղացուցիչ թուեցաւ: Որովհետեւ այս շքեղութիւնը հակադրութիւն մը կը կազմէր այն ողբալի պայմաններուն, որոնց տակ կ'ապրէին մարդիկ, դրացի փողոցին մէջ որ աներակոյտի ողբալի տեսարան մը կը պարզէր: Խեղճուկ խրճիթներ, գէշ սալարկուած բակերու մէջ, կիներ որոնք հեռուները կ'երթային դոյլերով ջուր բերելու: Ասիկա ամէնէն մեծ թշուառութիւնն է, Մոսկուայի սրտին վրայ:

Վրաստանի մէջ, ընդհակառակն, չեմ գիտեր թէ ինչ պատճառով, տեւական հսկողութեան տակ էի: Զէի կրնար խանութ մը դռնէն ներս մտնել չնչին գնում մը կատարելու, երգապնակ մը, ապսպրելու համար, առանց քովս տեսնելու «պահապանս», որ ինքն ալ նոյն գնումները կ'ընէր, կամ նօթեր կ'առնէր: Թէեւ շատ դժոյժ էր, սակայն ի վերջոյ համբերութիւնս հատաւ: Քիչ թէ շատ ծանօթ ըլլալով երկրին, առաջարկեցի տեղեկութիւններ տալ, եթէ կը փափաքէր:

Հակառակ այս քանի մը անհաճոյ երեւոյթներուն, հաստատեցի թէ բացի ընդհանուր հարցերէ, կայ շատ յստակ ազգային ընդհանուր հարց մը: Վրաստանի համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որուն հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցայ, շատ լաւ բացատրեց, օրինակ, թէ Մոսկուայի մէջ շատ կարեւոր պաշտօն մը առաջարկած էին իրեն, սակայն ինք նախընտրեց իր երկրին մէջ մընալ:

Ինչպէս ըսի, Հայաստան չգացի, բայց ինչ որ տեսանք հեռատեսիլին վրայ, արտաքին նախարար Քրիսթիան Փինոյի այցելութեան առեն, յստակ է շատ մը կէտերու մէջ եւ կը հերքէ ինչ որ կ'ուզեն հաւատացնել մեզի: Տեսանք թէ ինչպէս Հայերը, որոնք Ֆրանսայէն մեկնած էին, քանի մը տարի առաջ, ազատութեան խարեպատիր խոստումներով, վազեցին Փինոյի վրայ, որ չէր սպասեր այդ ընդունելութեան, բացատրելու իրենց թըշուառութիւնը եւ աղաչելով որ Ֆրանսա վերադարձնեն.— «Փրկեցէք մեզ, Ֆրանսա վերադառնալ կ'ուզենք»: Հայրենասէր Հայերու համար զարմանալի կը թուի որ անոնք կը նախընտրեն Ֆրանսան, Ամերիկան, եւ կամ որեւէ երկիր, բացի իրենց հայրենիքէն …: Միակ բացատրութիւնը հետեւեալն է — հայ ժողովուրդը գիտէ թէ անգամ մը եւս կորսնցուցած է իր անկախութիւնը:

Միշտ, շնորհիւ իմ ընկեր Սամուէլեանին, վերադառնալէս անմիջապէս ետք, վերստին կարդացի Հայաստանի պատմութիւնը: Դուք վերապրեցաք Մոնկոլներու, Թաթարներու, Պարսիկներու եւ Թուրքերու կողմէ ձեր վրայ գործադրուած հալածանքներուն, եւ Հայաստանի թագաւորութիւնը կորսնցնելէ ետք, խորհրդանշական է որ Փարիզ եկաւ ձեր վերջին թագաւորը եւ հոս մեռաւ:

Հայ-Ֆրանսացի ընկերվարականներու յարաբերութիւնները կը սկսին 1895 – 96ի ջարդերէն: Մեծ ընկերվարականներ, ինչպէս Ժօռէս, Փռեսանսէ ձեր դատը պաշտպանեցին Ֆրանսական Խորհրդարանին մէջ:

1900ին, բողոքելու համար Կարմիր Սուլթանին ջարդերուն դէմ, որ կը գործադրուէին ամբողջ Օսմանեան կայսրութեան քրիստոնէաներուն հանդէպ, մեծ ցոյց մը տեղի ունեցաւ, Փարիզի մէջ նախագահութեամբ Անաթոլ Ֆրանսի:

Բոլոր ժողովուրդները, մեծ թէ փոքր, սխացի եւ ափրիկեցի, իրաւունք ունին իրենք վճռելու իրենց ճակատագիրը, մերժելով հարստահարիչին լուծը, համաձայն 1792ի Մարդու Իրաւունքներու յայտարարութեանց սկզբունքներուն: Այս սկզբունքները, որոնք ծնունդ առին Ֆրանսայի Մեծ Յեղափոխութեան առեն, իրենց արձագանգը գտան ամբողջ աշխարհի մէջ եւ հակառակ ասոր, ժողովուրդներ կան որ կ'ապրին ուրիշներու ճնշումին տակ: Մենք կը գտնուինք կարեւոր քառուղիին վրայ, այնպիսի դէպքերու, որոնք կը պատրաստուին: Օր ըստ օրէ կը տեսնենք ժողովուրդներու զարթումը: Երէկ Լեհաստանն էր, այսօր Հունգարիան, արիւնալի պատերազմներէ ետք, ստուարաթիւ թշնամիի մը դէմ եւ անոր տիրապետութեան ենթարկուելէ տասներկու տարի ետք, այսօր կը թօթափէ այդ տիրապետութեան լուծը: Երկրին մէջ ամբողջական վերափոխում տեղի կ'ունենայ, որովհետեւ անոնք որ բանտարկուած էին սթալինեան վարչաձեւին տակ, ազատուեցան եւ իշխանութեան գլուխ անցած են:

Դարձեալ դուք առաջիններէն եղաք, պահանջելու ձեր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, վտարելով բոլշեւիկները ձեր երկրէն 1921ին:

Բոլոր այս օրինակները մեծ յոյս կը ներշնչեն այն ժողովուրդներուն, որոնք կորսնցուցին իրենց ազատութիւնը, վերստին գտնելու զայն իրենց կեանքի գնով, որովհետեւ Հունգարիոյ մէջ բազմաթիւ էին զոհերը, եւ ազատութիւնը ձեռք չանցնիր առանց ողջակէզի:

Կը կարծէ՞ք թէ ժողովուրդը չսպասեր տարուէ տարի, օրէ օր իր անկախութեան: Մեծ պատերազմի միջոցին, արիւնալի հալածանքներու ենթարկուեցաք, ձեր մարտիրոսներուն թիւը իր հաւասարը չունեցաւ ժողովուրդներու Պատմութեան մէջ: Հարիւր հազարաւոր Հայեր տարագրուեցան Միջագետքի անապատներուն մէջ, ջարդուեցան և այս ահուսարսափին դէմ դնելու համար էր որ հայ ընկերվարական կուսակցութիւնը հանդիսացաւ ախոյեան ազատութեան եւ անկախութեան, հարստահարիչին դէմ: Դուք գլուխ չծռեցիք ուժին առջեւ, այլ կռուեցաք, անագորոյն պատերազմի մը մէջ, անհաւասար ուժերով: Դուք ցոյց տուիք ճնշուած ժողովուրդներու ազատութեան ճամբան, հիմնելով 500 տարի ետք աշխարհի առաջին ընկերվարական հանրապետութիւններէն մին:

Այս անկախութիւնը պահեցիք երեսուն ամիս: Այսօր չունիք զայն, սակայն վերջին բառը չէ արտասանուած, դուք կ'ապրիք ձեր հայրենիքէն դուրս, յոյսերով, անկախութեան եւ ազատութեան խէժալով, չընդունելով, հակառակ իրերու ներկայ վիճակին, օտարին լուծը, միշտ հաւատալով թէ ուշ կանուխ պիտի գտնէք ձեր տեղը ազատ ազգերու մէջ:

Կեցցէ՛ հայ ընկերվարական կուսակցութիւը — Դաշնակցութիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսական ընկերվարական, բանուորական Միջազգայինը, կեցցէ՛ Հայաստան, կեցցէ՛ Ֆրանսա, ախոյեան ճնշուած ժողովուրդներու ազատագրութեան:

ED. DEPREUX

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞Վ Է ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ

●

Ութ տարիէ ի վեր Իսրայէլ հաւանական պատերազմի մը մղձաւանջին տակ կ'ապրի: Ութ տարիէ ի վեր, ինչպէս գիտել կուտայ «Մէնչեսթըր Կարտիըն»ի թղթակիցը, 260 հազար խսրայէլացի այր թէ կին (1.600.000 բնակիչի վրայ), իրենց աշխատանքին կ'երթային ամէն առաւօտ գիտնալով, որ կէսօրէ ետք իրենց վերադարձին իրենց տունին մէջ պիտի գտնէին զօրաշարժի թուղթը:

Զօրաշարժի արագութիւնը Իսրայէլի մէջ միշտ ալ հիացում պատճառած է օտար զինուորական մասնագէտներուն:

Ինչպէս ցոյց տուին վերջին դէպքերը, իսրայէլեան պահեստի բանակը այնպէս մը կազմակերպուած է որ քառասուն ժամէն կրնայ պատրաստ ըլլալ պատերազմի համար:

Իր ստեղծումէն ի վեր 15 Մայիս 1948, Իսրայէլի պետութիւնը իր ազգային եկամուտին մեծ մասը յատկացուց պատրաստելու շատ լաւ մարզուած զինուորական մարմին մը:

Տասնըութ տարեկանէն Իսրայէլցի երիտասարդ տղաք եւ աղջիկներ պէտք է 30 եւ 24 ամիս զինուորական ծառայութիւն ընեն:

Ցետոյ ամէն տարի վարժութիւն կ'ընեն, ինչպէս եւ բացառիկ շրջաններու, երբ սպառնալիքը կը հաստատէ թէ զօրաշարժի դրութիւնը լաւ կը գործէ:

Այդ շրջաններուն զինուորներուն կը սորվեցնեն վերջին դրութեամբ զէնքերու գործածութիւնը:

Մասնաւորաբար ուշադրութիւն կ'ընեն սպաներու կազմութեան: Այսպէս, գնդապետներու եւ հրամանատարներու կազմութեան յայտագիրը կը պարունակէ Պըղատոնի քաղաքական գիտութիւնը, իսկ տեղակալներուն համար ընկերաբանութեան եւ հոգեբանութեան դասընթացքներ:

Ընդհ. հրամանատարը, զօր. Մոշէ Դայան, որ Թէլ Ավիվէն մեկնեցաւ, վարելու համար Եգիպտոսի դէմ պատերազմը, միականի է: Իր ձախ աչքը կորսնցուց երբ Վիշիի հրամանով կը կռուէր Սուրիոյ Ֆրանսական զօրքին դէմ, գնդակ մը մըտաւ աչքը:

Տասներկու տարեկանէն ի վեր զէնք կը բռնէր, երբ իր ծնողքը, պաղեստինեան ռահվիրաներ, գիւղին ինքնապաշտպանութեան խումբին մէջ դրին զինք:

22 տարեկանին, առաջին կամաւորը արձանագրուեցաւ գիշերապահ մասնաւոր հրեայ կազմակերպութեան մը մէջ, անգլիացի սպայ Ուինկէյթի հրամանատարութեան տակ: Այս սպան Պաղեստինի Հըրեաներուն ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ցոյց կուտար Արաբներուն դէմ:

Ատեն մը ետք, Անգլիացիները վախցան

ԾԱՄՔԱՐԸ

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ամիսը վերջացաւ: Ցաղթականները հաւաքուեցան բերդաժայռին դիմաց, սըրտատրոփ սպասեցին արդիւնքին: Ո՞վ պիտի ըլլար բախտաւորը, ո՞վ արդեօք:

Այդ պահուն, բերդաժայռի կողին վըրայ տեսնուեցաւ Շամիրամը, հագած էր թանկագին տարազ, վիզէն վար՝ կը փաղփէր ադամանդեայ ճանոցը, բազուկներուն վրայ իրենց լոյսը կը սփռէին ոսկիէ ծանր ապարանջաններ, մէջքին կապած էր ասղազարդ կամարը: Դիտեց սիրոյ ամբոխը: Լուռ եւ անխօս, բայց արդահատական էր իր նայուածքը: Քիչ ետքը հնչեց մունետիկի առնական ձայնը:

— Ամէն մարդ իր տունը վերադառնայ, ամօթ է սուրի եւ արիւնի ճամբով սէր պարտադրել, սուրը ատելութիւն է ու բռնութիւն: Կինը արուեստ է ու գեղեցկութիւն, սէրը՝ կախարդական ծաղիկ է, որ կը թառամի բռնութեան շունչէն, ու դեռ՝ ոճիր է բռնութեամբ սիրոյ բերդը գրաւելու ձեր որոշումը, լսեցէք ամէնքը, գացէք ձեր երկիրները, փնտռեցէք ու գըտէք ուրիշ զէնք մը, որ արցունքէն ու լացէն, սուրէն ու զրահէն աւելի ազդու ըլլայ:

Սիրոյ ամբոխը, կրակ առած անտառին նման ճթճթաց ու հառաչեց, գալարուեցաւ ու հեկեկաց: Ցասումին մուխը ծեփեց անոնց հոգիները եւ յուսահատութեան մշուշը՝ անոնց երեսները: Շարժեցաւ ու հոսեցաւ իբրեւ առու՝ տարբեր ճամբաներէ եւ անհետացաւ:

Պարտուած էր լացի ու արցունքի ամբոխը, պարտուեցաւ նաեւ սուրի ու մարմնական ուժի ամբոխը:

Շամիրամի սիրտը անառիկ բերդ մըն էր, եւ անոր մէջ ծուարած սէրը՝ անմատչելի …:

Ամիսներ անցան: Այս անգամ ժողովուեցան աւելի մեծ թիւով թագաւորներ ու թագաժառանգներ, իշխաններ ու ասպետներ, զօրավարներ ու տանուտէրներ, քրմապետներ ու քուրմեր, աստղահմաններ եւ հաւահմաներ, բախտագուշակներ ու մարգարէներ, որովհետեւ լուրը տարածուած էր աշխարհի չորս ծագերը:

Հաւաքուեցան իրենց գոյնզգոյն տաբաղներովն ու լեզուներովը, ժողովի նըստան ու վճռեցին երգով յաղթել Շամիրամը: Երգը՝ կեանք է ու ապրում: Երգը՝ լոյս է ու կրակ: Երգը՝ զօրաւոր է լացէն ու արցունքէն, սուրէն եւ մարմնական ուժէն: Երգի ուժին ու կախարդական զօրութեան վրայ վստահած ամբոխը երգել սորվեցաւ, ծանօթացաւ ձայնի արուեստին եւ բառերու գիտութեան, որոշուած օրը՝ յորձանք տուաւ դէպի Վանը, հեղեղեց դաշտն ու պարտէզները, այգիներն ու ծովեզերքը:

Պիտի շինէին լայնանիստ ու բարձր աշտարակ մը, երգողները անոր վրայ պիտի բարձրանային, պիտի երգէին սիրոյ խռովալից երգերը: Շամիրամը իր պալատի պատշգամէն պիտի լսէր երգերը, որուն երգը որ յուզիչ ըլլար եւ հաճելի իրեն՝ անոր պիտի նետէր իր ձեռքի խնձորը, ու ան՝ պիտի ըլլար յաղթականն ու բաղդաւորը, պիտի տարուէր պալատ ու պիտի ըլլար Շամիրամի ամուսինը:

Աշտարակը շինուեցաւ տենդագին: Շինուեցաւ կանգնագեղ ու բարձր: Անոր կատարին վրայ զետեղուեցաւ արեւապատկերը՝ որպէս խորհրդանիշ սիրոյ ու երգի: Բոլոր երգիչները սիրոյ ամբոխին, մէկիկ, մէկիկ բարձրացան աշտարակին վրայ եւ հայեացքը ուղղած Շամիրամին՝ երգեցին սրտայոյզ ու խռովալից: Երգեցին մինչեւ որ վերջացաւ լուսնային ամիսը, բայց՝ Շամիրամի ձեռքը վեր չբարձրացաւ եւ խնձորը չնետեց ոչ մէկուն:

Ե՞րգն ալ պարապ անցած էր …:

Կարծես սառցաջուր սրսկուեցաւ երգողներու սիրտերուն վրայ: Ամէնքը քարացան իրենց տեղերուն վրայ, շունչերնին բռնեցին եւ սպասեցին ելքին: Շամիրամ թագուհին զգեստաւորուած, Շատախի գինարբուք ծաղիկին պէս թարմ եւ Ծաղկավանքի շուշանին նման հոտաւէտ, ելաւ պատշգամը, կարծես թէ արեւն էր որ դուրս կ'ելլէր լերան կատարէն, անոր մարմնին լոյսը բռնեց Վանն ու իր այգեստանները, ծովն ու ծովեզերքները: Երկինքի արեւը իր ամօթէն մտաւ ամպերու մէջ, որովհետեւ՝ Վանայ բերդաժայռին վրայ նոր արեւ մը կը ձեւաւորուէր, այդ արեւը՝ Շամիրամն էր …:

Տեսան ամէնքը, հիացան ու յափշտակուեցան: Ի՞նչ պիտի ընէր: Շամիրամը իր ծամերը կտրեց, անով պարսատիկ շինեց, անոր մէջ դրաւ խոշոր քար մը եւ զայն նետեց դէպի Արտամետ քաղաքը: Քարը անցաւ սիրոյ ամբոխին վրայէն: Ամբոխը իրար անցաւ, քալեց դէպի քարին ինկած կողմը: Տեսաւ նետուած քարը, բայց չհասկցաւ անոր իմաստը, Շամիրամը այդ քարը նետելով ի՞նչ ըսել կ'ուզէր …:

Դարեր եկան ու դարեր անցան: Մարդիկ ծնան ու մեռան յաջորդաբար: Շատ մը իմաստուններ գլուխնին ճաթեցուցին, մազերնին ճերմկցուցին, բայց չկրցան գիտնալ խորհուրդը պարսատիկով նետուած քարին:

Այդ քարը, մինչեւ այսօր իր տեղն է եւ անվթար կը մնայ, կղպուած իմաստութիւն մըն է ու մեծ հարցական մը, կը կոչուի Ծամքար: Ամէն անգամ որ արտամետցի հայ պատանիները կ'անցնէին այդ քարին քովէն, կ'ըսէին:

— Սէրը մահ է ու գերեզման: Ով որ սիրեց, հալեցաւ անոր կրակին ջերմութենէն: Սիրող մարդը կը նմանի ցայգաթիթեռին, որ ճրագի լոյսին շուրջը կը դառնայ ու անկէ կ'այրի …: Շամիրամ թագուհին այս քարը նետելով՝ ըսել ուզեց, «Սէրը մահ է, սէրը գերեզման է, եթէ մեռնիլ կ'ուզէք, ահա ձեզի չիրմաքար» …:

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

●

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի «Յառաջ»., հակառակ անընդհատ անձրեւին, Դաշնակցութեան Օրը տօնեցինք մեծ բազմութեամբ եւ խանդավառութեամբ, շաբաթ, 27 Հոկտեմբեր, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ: Բեմի վրայ պարզուած էին Ֆրանսական եւ հայկական դրօշները, իսկ խորը զետեղուած էին Հ. Յ. Դ. Երրորդութեան եւ Ժ. Ժոռէսի մեծադիր նկարները, Հ Յ. Դ. զինանշանով: Հիւրեր ունէինք Մարսէյլէն, Կրընոպլէն, Պէյրութէն, Ռոմանէն եւ ուրիշ հայաշատ քաղաքներէն: Ներկայ էին նաեւ Սահակ քահանայ Պալիկեան, Պապեան վարդապետ, Տիկին Ասլանեան (Ժընեւէն), Տիկին Սիսլեան, Ազգ. Միութեան անդամներ եւ Պ. Անտոնեան: Բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսական քայլերգով եւ «Մշակ Բանուոր»ով, զորս երգեցին Կրընոպլի եւ Վալանսի Նոր Սերունդի անդամները:

Օրուան նախագահ ընկեր Սիսլեան գեղեցիկ ճառով մը հանդէսին բացումը կատարելով, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել նահատակներու յիշատակը:

... «Այս անգամ եւս հաւաքուած ենք այս հիւրընկալ երկնքին տակ տօնելու Դաշնակցութեան Օրը ... Մեր անմահ եւ բիւրաւոր հերոսները իրենց արիւնը տրամադրեցին յանուն՝ հայ ժողովուրդի եւ հայրենիքի ազատութեան: Անոնք ձգեցին տուն-տեղ որպէսզի մենք տուն ունենանք, անոնք անօթի մնացին, որպէսզի մենք հաց ունենանք, վերջապէս անոնք ծածկոց չունեցան, որպէսզի մենք դրօշակ ունենանք: Դաշնակցութեան ղեկավարութեամբ էր որ մեր ժողովուրդի փոթորկոտ նաւը հասաւ ազատութեան հանգրուանը Մայիս 28ին (ծափեր):

Մեր զէնքի ու գրչի տիտանները մեզի ձգեցին պաշտելի յուշարձան մը՝ այսօրուան Հայաստանը (ծափեր):

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր ու այլազան, արտասանեց օրիորդ Կօչկարեան «Հայաստանին», ընկեր Ալեքսանեան (Մարսէյլէն), Գեղունիի «Զօն Հ. Յ. Դաշնակցութեան» եւ «Համազասպ»ը: Օր. Ռոզա Խաչատուրեան երգեց Կոմիտասի «Հով Արէք սարեր ջան»ը: Փոքրիկներու խումբը հայկական տարազներով կատարեց «Հոյ Նազանի» երգպարը որ կրկնուեցաւ, «Աղջի ջան աղջի» եւ «Հայաստան երթալու եմ» խմբապարերը:

Պատանի Յովնանեան ջութակի վրայ նուագեց ժողովրդական երեք կտորներ եւ «Զէյթունցիներ»ը: Փոքրիկն Աւճեան արտասանեց Վ. Հիւկոյէն (ֆրանսերէն) եւ Զարենցի «Ես իմ անուշ»ը: Տիկին Սիրարփին մեներգեց «Դըլէ եաման»ը եւ «Այս աշխարհի երեսումը» երգը: Արտասանեցին նաեւ փոքրիկներ Չօքաքլեան եւ Կիւրեղեան: Խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ երբ Մարտիրոսեան քոյրերը (Կրընոպլէն) զուգերգեցին «Ծիրանի ծառը» եւ «Մշեցու երգը», ջերմ ծափերու մէջ, Օր. Էլիզապէթ Սարգիսեան իր քնքոյշ ձայնով մեներգեց Սայաթ Նովայէն:

Քսան վայրկեան դադարէ մը ետք, հանդէսին յայտագրի երկրորդ բաժնին մէջ Օր. Ֆլոր Խաչատուրեան երգեց «Ծիծեռնակ»ը: Զեր Թղթակիցը արտասանեց Յովհ. Թումանեանի «Թմկաբերդի առումը» երկարաշունչ պոէմը (Ալմաստ օպերա), իսկ օրիորդ Պէաթրիս Մարտիրոսեանը Տէրեանի «Կախաղան»ը: Հերթը եկաւ մեր երիտասարդ բանախօս ընկեր Բ. Խրիմեանին որ մաքուր Հայերէնով պարզեց Դաշնակցութեան 66 երկար տարիներու դժուարին բայց յաղթական գործունէութիւնը:

«Դաշնակցութեան Օրը կը տօնենք ամէն տարի որպէսզի յաւերժացնենք յիշատակը բոլոր անոնց որ իրենց կեանքն ու արիւնը տուին հայ ժողովուրդի ազատութեան համար: Այսօր մենք երիտասարդ Դաշնակցականներս զէնքի փոխարէն միայն մեր բառն ու գրիչը ի սպաս կը դնենք հայ ժողովուրդին փրկութեան գործին: Դաշնակցութիւնը Հայու նկարագիրստեղծագործող ուժն է, չինիչ ու գործիչ ձեռք, յարատեւող կամք: Ան ժայռի նման հայրենիքէն դուրս իր կուրծքը տուած է բոլոր քաղաքական աննպաստ հողմերու դէմ, տէր կանգնելով Հայկ. Դատին»:

Հանդէսին փակումէն առաջ Մարտիրոսեան քոյրերը զուգերգեցին Սաթեանէն «Մարտիկին երգը»: Բոլորն ալ գոհ սրտով եւ բարձր տրամադրութեամբ բաժնուեցան սրահէն:

Երկրորդ օրը, կիրակի, նոյն գեղարուեստական խումբը մասնակցեցաւ Ռոմանի հանդէսին, զոր կազմակերպած էր Շրջ. կոմիտէն, վարձելով օթոքար մը: Այստեղ ալ ճառ մը խօսեցաւ ընկեր Սիսլեան:

ԱՇՈՏ Ա.

եւ որոշեցին լուծել գիշերապահները: Քիչ ետք Մոշէ Դայան հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, ապօրէն գործունէութեան համար, եւ կռուեցաւ Անգլիացիներու հետ Բ. աշխարհամարտին:

1953էն ի վեր գլխաւոր հրամանատարն է իսրայէլեան բանակին: Համաձայն անգլիացի մասնագէտ Մարթինի, Դայան Եգիպտոսի վրայ փոքր չափանիշով գործադրեց 1940ի Ֆոն Ռունտշթետի գործելակերպը — իսրայէլեան բանակը յարձակեցաւ եգիպտական սահմանագլուխին ամէնէն քիչ պաշտպանուած կէտին վրայ, մտնելով երկու իրարմէ հեռաւոր կէտերէ յիսուն քիլոմեթր եւ յառաջանալով 120 քիլոմեթր, վեց ժամուան մէջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հոկտեմբեր 27ին, շաբաթ իրիկուն «Ալհամպրայի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կազմակերպած երեկոյթ-պարահանդէսը, տեւելով մինչեւ լոյս: Կը նախագահէր ընկեր Օ. Ճարայեան, որ հանդէսին բացումը կատարեց երկու խօսքով: Օր. Մատլէն Մարկոսեան դաշնակի վրայ նուագեց «Մարսէյեէզ»ը եւ «Մշակ բանուոր»ը, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Նոր Սերունդէն Մ. Գուլումեան արտասանեց Հայաստանեան բանաստեղծի մը «Մօր ձեռքերը», տպուած «Յառաջ»ի մէջ: Դաշնակի եւ ջութակի վրայ նուագուեցան հայկական եղանակներ: Օր. Մարի Իշխանեան արտասանեց Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» բանաստեղծութիւնը:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Ա. Պիլէզիկճեան, որ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ, բացատրելով թէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպութիւնները խարոյկներ են, համայնակուլ խաւարին մէջ:Խարոյկը բոցեր կ'արձակէ Դաշնակցութեան շունչով, Եւրոպայէն Միջին Արեւելք, մինչեւ Ամերիկա: Բիւրաւոր հայորդիներ իրենց սրտերը կը տաքցնեն այդ խարոյկին ջերմութեամբ:

Նոր Սերունդին անդամները հայրենապաշտներ են ամէն բանէ առաջ եւ գիտակցութիւնն ունին իրենց պայքարին էութեան,պայքար՝ Հայոց պատմութեան լոյսով եւ հայերէն լեզուով:

Հայրենապաշտութեամբ Թրծուող պայքարի սերունդ մը չի ճանչնար նահանջ՝ դէպի յաղթանակ երկարող ճամբուն վրայ»: (Ծափեր):

Հրայր Գըճճեանի եւ Իշխան Իշխանեանի ջութակով նուագէն վերջ, Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբը պարեց քանի մը պարեր, ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ե. Կէօշկէրեանի:

Երկրորդ բանախօսն էր Շ. Նարդունի, որուն ճառը կ'արժէ առանձին հրատարակել:

Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ ներկայացուեցաւ մեծանուն դրագէտ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Վազրիկ»ը:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի խումբին պարուհիները դարձեալ բեմ գալով, քանի մը պարեր ալ պարեցին: Գեղարուեստական բաժինէն վերջ, սկսաւ եւրոպական պարերը Անրի Ռոման նուագախումբի մասնակցութեամբ, տեւելով մինչեւ լոյս: Հիւրերը եւ Շրջ. կոմիտէի անդամները հիւրասիրուեցան Նոր Սերունդին կողմէ:

Սրահը լեցուն էր երկսեռ երիտասարդներով, բարեկամներով ու ծնողներով:

Ապրին մեր տղաքը, որոնք կրցած էին հայկական ջերմիկ մթնոլորտ մը ստեղծել:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ՄԸ

●

ԺԸՆԵՒ.— Հոկտեմբեր 25ին Օր. Ասդրա Մըսըրլեան Ժընեւի մէջ դաշնակի նուագահանդէս մը տուաւ, Սալ տը լ'Աթէնի մէջ:

Այս առթիւ «Ժուռնալ տը Ժընեւ» կը գրէ.—

«Շատ սիրուն դաշնակահարուհի մըն էր: Փարիզի քոնսէրվաթուարէն վկայուած՝ Օր. Ասդրա Մըսըրլեան, երիտասարդ հայ դաշնակահարուհին շատ մը համակրելի յատկութիւններ ունի:

Ճկունութիւն, ճարպիկութիւն, պարզութիւն եւ ճշգրտութիւն: Ինքնիմաց եւ խելացի արտայայտութիւն: Գեղեցիկ ապագայ կը խոստանայ»:

Առաջին մասին մէջ նուագեց Պախէն, Պեթհովէնէն եւ Շոփէնէն: Երկրորդ մասին մէջ Պապաջանեան, պար, Բաղդասարեան, Ա. Խաչատուրեան, Մանկական պատկերներ եւ բօֆֆաբա:

Օրիորդը հայկական մասը նուագեց նաեւ ռատիօ Լոզանի ձայնասփիւռի կայանէն, Հոկտեմբեր 30ին:

Երաժշտագէտներու կարծիքը յայտնելով, կրնամ աւելցնել թէ Ժընեւէն անցնող հայ դաշնակահարներու մէջ լաւագոյնն էր: Օրիորդը նոր նուագահանդէս մը պիտի տայ Փարիզի մէջ Դեկտեմբեր 2ին, Էֆոլ Մարգըրիթ Լօնկ:

Անշուշտ փարիզահայ գաղութը պիտի քաջալերէ այս տաղանդաւոր դաշնակահարուհին:

Պ. Ն.

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՀԱՐՈՒԸՐՏ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

★

Հայկական Ուսումնասիրութեանց Ազգային Ընկերակցութիւնը կը հաղորդէ որ համալսարանի կարգադրութեամբ, այս տարի եւս հայերէնի դասեր պիտի տրուին, Հարուըրտի համալսարանին մէջ:

Այս դասընթացքէն կրնան օգտուիլ այն անձերը, որոնք բնաւ հայերէն չեն գիտեր կամ տարրական ծանօթութիւն մը ունին անոր մասին: Ուսուցիչները պիտի աշխատին հայերէն կարդալ, գրել եւ խօսիլ սորվեցնել՝

Ինչպէս նախորդ երկու տարիներուն, այս տարեշրջանին եւս ուսուցիչը պիտի ըլլայ Պ. Արա Աւագեան, որ քաջածանօթ է հայերէնի: Յիշեալը նախագահն է Հայկական Ուսումնասիրութեանց Ազգային ընկերակցութեան:

Դասերը կը տրուին ամէն երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7·45էն մինչեւ 9·30, Հոկտեմբեր ութէն սկսեալ: Դասընթացքը կազմակերպուած է 23 դասի համար:

Համալսարանին ուսանողները կը վճարեն երեսուն տոլար ամբողջ դասընթացքին համար: Դուրսէն եկողները՝ 4· տոլար, իսկ ունկնդիրները 22·50:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (182)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Ներքինապետը ձեռքով ցոյց տուեց թէ այնտեղ է Թագուհին, եւ կարող է սպարապետը խօսել: Որքան սպարապետի համար տարօրինակ էր այդ, այնու ամենայնիւ, յարգելով ընդունուած սովորութիւնը, այլ եւս չնստեց, եւ ոտքի վրայ արտասանեց հետեւեալ խօսքերը.

— Ողջոյն եւ խաղաղութիւն Արեաց մեծափառ դշխոյին: Ես շատ ցաւում եմ, որ ներկայանում եմ այնպիսի դառն եւ ցաւալի դէպքերից յետոյ, որ խիստ սակաւ բառեր պիտի գտնեմ մխիթարելու քեզ, ով մեծափառ դշխոյ: Բայց պէտք է հաշտուենք պատերազմի տխուր արկածների հետ: Այդ գործում մենք, Հայերս, այնքան յանցաւոր չենք, որքան յանցաւոր է քո Թագաւոր-ամուսինը, ով մեծափառ դշխոյ: Նա զէնքը ձեռին ոտք դրեց մեր երկրի վրայ, եւ մեզ ստիպեց նոյնպէս զէնք բարձրացնել նրա դէմ: Բայց ես եկայ աւետելու քեզ, ով մեծափառ դշխոյ, որ Հայոց նախարարները գիտեն թշնամու վատութիւնը լաւութեամբ ջնջել: Դու, ի հարկէ, ականատես եղար, թէ որպէս վարուեցաւ քո Թագաւոր-ամուսինը մեր կանանց հետ՝ Զարեհաւանի աւերակների մօտ: Բայց ես չեմ ցանկանայ նրա չարութեան փոխարէն՝ չար գործել: Ես քեզ, մեծափառ դշխոյ, եւ Շապուհ արքայի բոլոր կանանցը, որ այժմ գերի են իմ ձեռքում, իրանց աղախիններով ու ներքինիներով, կը դնեմ ժանավարների մէջ, եւ էգուց ամենայն պատւով կ'ուղարկեմ Տիզբոն: Ձեզ կ'ուղեկցին իմ ձիաւորների զինուած խմբերը, եւ ապահովութեամբ կը հասցնեն մինչեւ Շապուհի արքունիքը: Թող Շապուհը տեսնէ ձեզ, եւ զգայ սարջանայ, թէ ինքը որքան անիրաւ վարուեցաւ...

Դեռ սպարապետը իւր խօսքերը չէր աւարտել, յանկարծ Թագուհին վարագոյրի հետեւից դուրս յայտնուեցաւ եւ, յափշտակուած կերպով գրկելով սպարապետի ոտները, բացականչեց.

— Դու մարդ չես, քո լեզուով խօսում է անմահ Որմիզդի ոգին, որ բոլոր բարութեանց արարիչն է:

Այդ անակնկալ յայտնութիւնը այն աստիճան չփոթեցրեց սպարապետին, որ նա հազիւ հազ կարողացաւ վեր բարձրացնել նրան եւ նստեցնել իւր բազմոցի վրայ: Ոչ սակաւ ապշութեան մէջ էր գտնւում եւ ներքինապետը, որ ներկայ էր այնտեղ: Տիկինը մի քանի րոպէ մնաց լուռ խռովութեան մէջ, եւ ապա, իւր արտասուալի աչքերը բարձրացնելով, խօսեց.

— Քո մեծահոգութիւնը, ով քաջ, միշտ անմոռաց կը մնայ իմ սրտում: Երբ կը հասնեմ Տիզբոն, իմ առաջին խօսքը այդ կը լինի իմ Թագաւոր ամուսնին. «Հայոց սպարապետը իւր ազնուութեամբ մի ծանր պարտք դրեց քո վրայ, եւ այդ պարտքը միայն նոյնպիսի ազնուութեամբ կարող ես վճարել»...

Տիկինը այժմ միայն նկատեց, որ սպարապետը ոտքի վրայ էր, եւ մի առանձին սիրով խնդրեց նրան.

— Նստիր, տէր սպարապետ, քո առաքինութիւնը այնքան մեծ է, որ դու իրաւունք ունես վայելելու իմ ամենախորին յարգանքը:

Սպարապետը, շնորհակալութիւն յայտնելով, նստեց եւ, մի եւ նոյն ժամանակ, բացատրեց նրան, որ դեռ եւս տեւող պատերազմական հանգամանքները պահանջում են՝ Պարսից արքայական ընտանիքից մէկին, իբրեւ պատանդ, պահել Հայոց Տիկնոջ մօտ, եւ ինքը, սպարապետը, ազնիւ խօսք է տալիս, որ նրա թէ պատիւը եւ թէ կեանքը ամէն կերպով ապահովուած կը լինի:

— Որպէս հաճոյ է քեզ, տէր սպարապետ, այնպէս արա,— պատասխանեց տիկինը խորին յօժարութեամբ:— Մենք ամէնքս քո գերին ենք, եւ քեզ ենք պատկանում: Դու միայն շնորհում ես մեզ մեր Թագաւորին, առանց որ եւ է փրկանք պահանջելու: Ընտրիր մեզանից՝ որին որ քո կամքը կը հաճի:

— Ես որոշել եմ Որմիզդուխտ օրիորդին:

— Շատ գեղեցիկ: Ես կը հրամայեմ ներքինապետին, որ Որմիզդուխտ օրիորդին իւր բոլոր աղախիններով ու ներքինիներով քեզ յանձնէ:

Սպարապետը վեր կացաւ: Երբ նա գլուխ տալով եւ բարի ճանապարհ ցանկալով կամենում էր հեռանալ, տիկինը կանգնացրեց նրան, ասելով.

— Անմահ աստուածներին է միայն յայտնի, տէր սպարապետ, մարդկանց ճակատագիրը եւ նրանց գալոցն ու ապագան: Ո՞վ գիտէ, թէ էգուց ինչեր կարող են պատահել: Մարդկային բախտն ու դժբախտութիւնը մի եւ նոյն սանդուղքներէն են ելեւէջ անում: Ես թողնում եմ քեզ մօտ մի յիշատակ, որպէս առհաւատչեայ իմ երախտագիտութեան: Ամէն անգամ, երբ դու որեւէ կարեաց մէջ կը գտնուես, ուղարկիր ինձ մօտ այդ նշանը, եւ Արեաց տիկնանց-տիկինը ամէն ջանք գործ կը դնէ, օգնութեան ձեռք մեկնելու քեզ:

ՐԱՖՖԻ

մարտ մը կը մղուի քաղաքին կեդրոնը:

Փեչթայի հեռագրական գործակալութեան վերջին լուրը կ'ըսէր.

— Այժմ կը ձգենք մեր կայանը: Մնաք բարով, բարեկամներ: Աղօթեցէք մեզի համար: Գրեթէ զէնք չունինք, բայց քանի մը փոքր դնդացիրներէ, ռուսական եւ իտալական հրացաններէ: Քաղաքացիները հրասայլերուն վրայ կը յարձակին ձեռնառումբերով: Հունգարները մահէն չեն վախնար: Դժբախտաբար չենք կրնար աւելի դիմանալ: Զինուոր մը հրաժեշտ առած ատեն մայրը կ'ըսէր.

— Ձեզ լսեր որ հերոս մը դառնաս, բայց վախկոտ մը չըլլա՛ս...

Քիչ վերջ Հունգարական թերթը կը հաղորդէր.

— Հրասայլերը եւ թնդանօթները կը մօտենան: Ի՞նչ կը բանի Ազգաժողովը:

Ուրիշ աղբիւրէ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին.— Վարչապետ Նակի ձերբակալուած է: Կարդինալ Մինձենթի ամերիկեան դեսպանատունը ապաստանած է: Ռուսերը գրաւեցին խորհրդարանը: Անոնք վերջնագիր մը ուղղած էին Հունգարական կառավարութեան, պահանջելով անձնատուր ըլլալ մինչեւ կէս օր: Ռուսերը զինաթափ կ'ընեն Փեչթայի պահակազօրքը կայարանի մը մէջ եւ կը քշեն անծանօթ ուղղութեամբ:

× Արտաքին նախարարը Ք. Փինօ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ կիրակի առտու.

— Գիշերն ի բուն անձկութեան կոչեր ուղղեց եւք, Հունգարիոյ դիմադրական ճակատը լռեց: Բովանդակ Ֆրանսա, ինչպէս կառավարութիւնը, կը խոնարհի քաջութեանը եւ մարտիրոսութեանը առջեւ ժողովուրդի մը որ պատրաստ է մեռնելու իր ազատութեան համար: Եւ կը ցաւի որ Ազգաժողովը եւ կարգ մը կառավարութիւններ նախընտրեցին թանկագին ժամեր ղոհել չքմեղացնելու համար եղիպտացի դիկտատորը, հեղինակը բազմաթեսակ նախայարձակումներու եւ քարոզիչ սրբազան պատերազմի, փոխանակ իրենց աջակցութիւնը ընծայելու քաջարի ժողովուրդի մը որ միայն չէզոքութիւն կ'ուզէ, ազատ ապրելու կամեցողութեամբ: Երանի թէ արթննայ աշխարհի խիղճը, որպէսզի չարչարանքներու եւ արեան մէջ չխեղդուին ձայները անոնց որոնք ուզեցին յարգել տալ մարդ անհատին էական իրաւունքները:

× Հունգարիոյ ողբերգութիւնը խոր յուզում պատճառեց Եւրոպայի մէջ: Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետութիւնը հրամայեց փակել բոլոր պարասրահները եւ գբօսարանները եւ սեւ դրօշ պարզել քաղաքապետարանին վրայ: Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ:

Լահէյի մէջ ցոյց մը տեղի ունեցաւ խորհրդային դեսպանատան առջեւ: Հոլանտայի վարչապետը իր վրդովումը յայտնեց: Անթէնը դադրեցուց թեթեւ երաժշտութիւնը: Քոփենհակի մէջ ոստիկանութիւնը միջամտեց, երբ ցոյց մը կը կատարուէր խորհրդային դեսպանատան դէմ: Ցոյցեր կատարուեցան ուրիշ մայրաքաղաքներու մէջ ալ: Պելժիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Սփաք, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով փառաբանեց Հունգար ժողովուրդին քաջութիւնը:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը կիրակի օր նիստ գումարեց, քննելու համար Հունգարիոյ կացութիւնը: Ի. Մխութեան պատուիրակը ընդդիմացաւ, առարկելով թէ քննութիւնը կը նշանակէ «միջամտութիւն Հունգարիոյ ներքին գործերուն» եւ թէ Իմրէ Նակիի կառավարութիւնը ինկած ըլլալով իր կոչը արժէք չունի: Ժողովը 8ի դէմ 50 ձայնով քուէարկեց օրակարգը: Ամերիկեան պատուիրակը խստօրէն դատապարտեց Ի. Մխութիւնը, ըսելով թէ բռնաբարեցին Ազգաժողովին ուխտը եւ ժողովուրդներու ազատ ինքնորոշման իրաւունքները: Զագկեց Ռուսերու «վայրագութիւնը»: Մոսկուայի պատուիրակը միշտ կ'առարկէր: Քանատայի պատուիրակը հարցուց Սոբոլեւի թէ կ'ընդունի՞ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Հունգարիա: «Թերեւս վերջին պատեհութիւնն է այս ապացուցանելու Ի. Մխութեան ուղղամտութիւնը»: Անգլիական պատուիրակը յոյս յայտնեց թէ Ազգաժողովը պիտի մերժէ ճանչնալ Հունգարիոյ պարտադրած խամաճիկ կառավարութիւնը: Ֆրանսական պատուիրակը շեշտեց.— «Հունգար ժողովուրդը ծառացաւ ոչ թէ ընկերային կարգուսարքի մը, այլ դուրսէն պարտադրուած աճուսարասիին դէմ, առանց կուսակցութեան եւ դասակարգի խտրութեան»:

Այդ պահուն կարդացին Այզընհաուըրի սախարական նամակը՝ ուղղուած Բուլկանինին: Նախագահը կը խնդրէր եւ քաշել ռուսական զօրքը եւ թոյլ տալ որ Հունգարիան ազատօրէն կազմէ իր նախընտրած կառավարութիւնը:

Ի վերջոյ ամերիկեան բանաձեւը քուէարկուեցաւ ութի դէմ յիսուն ձայնով: Ձեռնպահ մնացին 15 պետութիւններ: Բանաձեւը կը պահանջէ Ա.— 1. Դադրեցնել «ամէն միջամտութիւն եւ զինեալ յարձակում հունգար ժողովուրդին դէմ» — 2. Անյապաղ եւ քաշել խորհրդային զօրքը.— 3. Հաստատել թէ Հունգարիան իրաւունք ունի կառավարութիւն մը կազմելու համաձայն իր ազգային տենչերուն, ապահովելով իր անկախութիւնը եւ բարօրութիւնը.— 4. Խնդրել ընդհ. քարտուղարէն որ ներկայացուցիչներ նշանակէ, կացութիւնը քննելու համար.— 5. Հրաւիրել Ազգաժողովին անդամները որ մարդասիրական օգնութիւն հասցնեն Հունգարներուն:

Ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները չեն կրնար ճանչնալ Քատարի կառավարութիւնը, որ կազմուած է «փոքրաթիւ խամաճիկներէ, յարդէ մարդիկներէ» եւ ըսելով թէ բուն վարչապետն է Նակի:

Ժողովի պահուն դուրսը թշնամական ցոյցեր կը կատարուէին Ի. Մխութեան դէմ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 14ին, Հայ Կաթողիկէ սրահին մէջ, (ռիւ տը լա Պոս): Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» եւ Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի երկու խումբերուն:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Ճոխ պիւֆէ Մուտք ազատ է

(FESTIVAL)

ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ Է

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

«Զանազան ժամանակներու եւ զանազան երկիրներու» ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երգապնակները (միքրօսիյոն):

Լիտիա Կարինի գոնթր-ալթօ հարուստ ձայնին կ'ընկերանան «Մարթինօ»ի ալիքները, ինչպէս նաեւ հարուածային երաժշտական գործիքները (բերգիւսիոն), որոնք կը ստեղծեն երաժշտական դիւթիչ մթնոլորտ մը:

Այս երգապնակով երաժշտական հաճելի պտոյտ մը կը կատարէք հինաւուրց Արեւելքը (Հայաստան, Սուրիա, Արաբիա, Բաբելոն, Հնդկաստան, Հասարակածային Ափրիկէն, Միջին դարու Ֆրանսան եւ Սպանիա, հին Աթէնքը, Կեղտերու երկիրը (Սկովտիա) եւ վերջապէս Պրազիլիա եւ Հարաւային Ամերիկա:

Փափաքողները կրնան իրենց ապսպրանքները ուղղել երգապնակի բոլոր վաճառատուները հետեւեալ ըէֆէրանսով.

DISQUES FESTIVAL «MUSIQUE RITUELLE» ATRAVERS TEMPS ET PAYS - F. L. D. 88

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հալէպէն Արմենակ եւ Բերուզ Գասպարեանի զաւակները, Խաբիշէհիրցի, կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրները՝ Երուանդ, Կարապետ եւ մօրաքոյրը՝ Մարի Դանիէլեաններ, մօրը անունը Սուլթան, հայրը՝ Յարութիւն: Կը կարծուի թէ Արտէշի նահանգին Պիւղէ քաղաքը կը գտնուին:

Կը խնդրուի ճանչցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին Գ. Խոսրովեան, 14 ռիւ Թրաշէլ, Նիս:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 175 - 176 (Յուլիս – օգոստոս), ճոխ բովանդակութեամբ.—

Երգարան... Բժշկարան (Շ. Նարդունի).— Մաս կը ծծեն, յետոյ... կը ծխեն.— Ափիոնով... անձնասպանութիւն.— Անակնկալ մահերը (Տոքթ. Լ. Գրիգորեան).— Ուտելիքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Մանկութիւն եւ բանաստեղծութիւն.— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Որովայնային ժանտատենդ (Տոքթ. Ղազարեան).— Զաւակ չունենալու համար.— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Լէվէֆ).— Նիհարնալու համար.— Խլիրդը (քանսէր) կիներուն վրայ (Տոքթ. Ալթունեան).— Դաշտանը լեռներուն վրայ.— Ոտնաւոր բառարան.—Տոքթէօր, զաւակ կ'ուզեմ (Մեծ Հայրիկ).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— Ինչո՞ւ կը փնտռաք (Տոքթ. Օհան).— Աղիքներու թշուառութիւն (Տոքթ. Շ. Այվազեան):

Տարեկան բաժնեգինը հազար ֆրանք Ֆրանսա, 1200 ֆրանք արտասահման: Հատով չի ծախուիր: Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի Քառէի վերնայարկը:

Դասախօս Պ. Յովհան Կարապետեան

Նիւթը՝ «Շէյքսփիր եւ Թուրքերը»:

Մուտքը ազատ է:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Այրի Տիկին Մարի - Զարուհի Սանեփանեան պատիւ ունի ծանուցանել իր զաւկին

ԺԱՆ. ՎԱՀՐԱՄԻ

(Dentiste-Professeur suppléant à l'Ecole de Chirurgie Dentaire et de Stomatologie de Pasis).

ամուսնութիւնը

Mlle. Yolande MANSUTTIի հետ:

Պսակը տեղի ունեցաւ խիստ մտերմական շրջանակի մը մէջ, Յուլիս 30ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին:

1, Rue Abel Vacher, Meudon (S.et.O.)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ: Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս սրճարանի սրահը, Իսի լէ Մուլինօ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին տիկիններ Ֆէնլեան, Գալայճեան, Տարօն քոյրեր, Գարակէօզեան, Յակոբեան եւայլն:

Հայկական, կովկասեան եւ հունգարական պարեր եւ զանազան անակնկալներ: Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսահայ Փոխադարձ օգնութեան միութեան կեդրոնական վարչութեան անդամները:

Հասոյթը պիտի յատկացուի Հայաստանի Պետական Համալսարանին ղրկուելիք գիրքերուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 15ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ., տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
7 NOVEMBRE
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7725 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3536

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՓՐԿԵՑԷ՛Ք ՄԵԶ...»

Այս բառերով կը վերջանար Փեշթայի ռատիօ - կոչը, կիրակի օր: Լեզապատառ կանչ մը, որ յանկարծ լռեց :

Երկուշաբթի առտու, երկու ապառ ձայներ եւս կը լռէին .

— Փեշթան բոցավառ ծով մըն է այլ եւս: Ռազմիկները զինամիթ չունենալով, կռուեցան մինչեւ վերջին վայրկեանը դանակներով, երկաթեայ ձողերով, շիշերով ...

Արու բնակչութիւնը կը կեդրոնացնեն կայարաններուն մէջ, աքսորելու համար:

Անշուշտ կարաւանները ճամբայ հանուած են արդէն, անծանօթ ուղղութեամբ, ինչպէս նախընթաց պարագաներու մէջ :

Անցեալ շաբթու «Հերոսամարտ» կոչեր էինք Հունգարիոյ ազատագրական այս պայքարը :

Իսկական հերոսամարտ մը որ խեղդուեցաւ արեան ճապաղիքներու մէջ : Հազարաւոր հրասայլերու, թնդանօթներու, ռմբակոծիչներու կրակին տակ :

Ժողովուրդ մը տրորուեցաւ, ճզմուեցաւ Եւրոպայի սրտին վրայ: Քաղաքակիրթ մարդկութեան աչքին առջեւ :

Որո՞ւ սրտէն սարսուռ մը չանցաւ կիրակի առտուան այդ պահուն, երբ ռատիօն կը գուժէր .

— «Մեր նաւը կ'ընկղմի: Լոյսը կը տկարանայ: Լսեցէ՛ք մեր աղաղակը, ժողովուրդներ աշխարհի, փրկեցէ՛ք մեզ: Տէր ընդ ձեզ եւ ընդ մեզ ... »

Այս հոգեցունց աղաղակը Ասիոյ խորերէն կ'արձակուէր երէկ:

Այն ատեն, Հայաստանի լեռները, ձորերն ու դաշտերն էին որ կը դղրդային այդ օրհասական աղաղակէն :

Ամբողջ ժողովուրդ մը կը բնաջնջուէր սանձակոտոր կատաղութեամբ : Լեռն ու դաշտը ժաժքի կը մատնուէին, քրիստոնեայ եւ քաղաքակիրթ Եւրոպան կը մնար անշարժ: Կը դառնար անկարող : Նոյնիսկ մեղսակից :

Այսօր, ուրիշ ժողովուրդ մը կը ջարդուի Եւրոպայի պորտին վրայ, «յեղափոխական» իշխանութեան մը կողմէ, եւ մարդկութիւնը կը մնայ նոյնքան թոյլ եւ ապիկար :

Ներողութիւն. ժողովներ կը գումարէ մասնակցութեամբ 76 պետութեանց, բանաձեւեր մշակելու եւ դահիճը կարգի հրաւիրելու համար, «օրինական մեծամասնութեամբ »:

Լոնտոնի թերթերէն մին ծաղրանկար մը հրատարակած էր առջի օր, — Երկաթ սարդ մը գետին փռուած անշունչ. քովը բոլշեւիկ մը՝ ընդացիր ի ձեռին. դիակին վրայ ծաղկեպսակ մը հետեւեալ մակագրութեամբ, — «Օգնութիւն Հունգարիոյ. Ազգաժողովին բանաձեւը » :

Դարձեալ երէկուան պատմութիւնը :

Այն ատեն ալ Ազգերու Դաշնակցութիւնն էր որ բանաձեւեր կը մշակէր, Լոզանի ամօթը պարտկելու համար : Բանաձեւեր որոնք ի յառաջագունէ դատապարտուած էին ամլութեան :

Դեռ աւելին — յաղթականը կը դառնար պարտեալ, նոյն այդ բանաձեւերով :

Մաղթենք որ աւելի բախտաւոր հանդիսանայ Ազգաժողովը, սանձահարելով կարմիր բռնակալը :

— «Սթալինը յարութիւն առած է», կը գրէ տեղական թերթ մը:

— «Սթալինէն աւելի սթալինական », դիտել կուտայ ընկերվարական պաշտօնաթերթը:

Եւ մինչ զոհերը «փրկեցէ՛ք մեզ», կ'աղաղակեն, Ազգաժողովը գիշերներ կը լուսցնէ, իրաւասութեանց խնդիրներ լուծելու համար :

Թշուա՛ռ մարդկութիւն ...

Շ.

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ
ԴԱԴԱՐ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՄԵՐԺԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐԸ

Դէպքերը խառնուրդ կը յաջորդեն իրարու: Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, անգլօ-ֆրանսական առաջին օդագօրքը Փորթ Սայիտ իջաւ երկուշաբթի օր, գրաւելով օդակայանը եւ երկու կամուրջներ: Բուռն կռիւներ տեղի ունեցան: Գահիրէի ձայնասփիւռը կը հերքէր այն լուրը թէ Ջրանցքի շրջանին զօրքը անձնատուր եղած է . եւ իրիկուան դէմ կը հաղորդէր թէ «զինուորները հերոսաբար կը դիմադրեն ֆրանքօ-անգլիական զօրքին», թէ նախագահ Կամալ Նասր Ջրանցքին շրջանը կը գտնուի, դիրքերը քննելու համար եւն.:

Ֆրանքօ-անգլիական օդագօրքը Փորթ Սայիտի վրայ յարձակած էր Բշ. առտու արշալոյսին, բուռն դիմադրութեան մը հանդիպելով: Եգիպտական ձայնասփիւռը կ'ըսէր թէ յարձակողները ետ մղուած են, թէ բազմութիւնը կը ցնծայ Գահիրէի փողոցներուն մէջ եւ մարդիկ իրար կը համբուրեն :

Անգլօ-ֆրանսական ձայնասփիւռը բոլորովին տարբեր կը պատմէ անցուդարձը: Կ'ըսէ թէ դաշնակից օդագօրքը մաքրեց Ջրանցքին հիւսիսային մուտքը, կարճ բայց արիւնալի կռիւէ մը ետք, թէ Փորթ Սայիտի եգիպտական զօրքը զէնքերը վար կը դնէր, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով անձնատուութեան մասին: Ֆրանսական եւ անգլիական օդագօրքը խումբ խումբ վար կ'իջնէր Սուէզի հիւսիսային ծայրին վրայ եւ եգիպտական զինուորները զինաթափ կ'ըլլային, անձնատուր ըլլալու համար: Եգիպտացիները կը դիմադրէին հրասայլերով եւ հրասանդներով, բայց ժամը 4.15ին Փորթ Սայիտի կառավարիչը խնդրեց բանակցիլ կրակը դադրեցնելու համար: Ֆրանսական ձայնասփիւռը կ'ըսէ թէ 70 Եգիպտացիներ սպաննուեցան եւ տասը հոգի գերի բռնուեցան:

Զինադադարը խզուեցաւ վերջին պահուն :

Ֆրանքօ-անգլիական հրամանատարութիւնը իր նպատակին հասած ըլլալով, Բշ. գիշեր հաղորդեցին Ազգաժողովին թէ հրահանգուած է անմիջապէս դադրեցնել ռմբակոծութիւնը, սպասելով Ազգաժողովին ծրագրած ոստիկանական ուժին ժամանման :

Մինչ այս մինչ այն, Ապահովութեան Խորհուրդը արտակարգ նիստի կը հրաւիրուէր, քննելու համար Խ. Միութեան առաջարկը, որ կը պահանջէր Անգլիայէն, Ֆրանսայէն եւ Իսրայէլէն զինուորական գործողութիւնները դադրեցնել անմիջապէս կամ 12 ժամէն: Բանաձեւը կը խնդրէր նաեւ հրաւիրել Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը որ միջամտեն, եթէ վերոյիշեալ երեք ազգերը երեք օրէն ետ չքաշեն իրենց զօրքը :

Ափրիկեասիական խմբակցութիւնն ալ բանաձեւ մը ներկայացուցած էր Ազգաժողովին, պահանջելով դատապարտել Մեծն Բրիտանիան, Ֆրանսան եւ Իսրայէլը, Եգիպտոսի դէմ կատարուած զինուորական գործողութեանց առթիւ եւ դադրեցնել կռիւները: Միեւնոյն ատեն կ'առաջարկէին որ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը տեղեկագիր մը ներկայացնէ 12 ժամէն: Նոյն ատեն Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեփիլով նամակ մը ուղղելով Ապահովութեան Խորհուրդին կ'ըսէր թէ իր կառավարութիւնը պատրաստ է աջակցելու որ յարձակումը դադրի, պատրաստ է օգնելու յարձակման զոհերուն եւ խաղաղութեան վերահաստատման, Եգիպտոս ղրկելով օդանաւային եւ ծովային ուժեր :

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը անմիջապէս ազդարարեց Խ. Միութեան թէ խորհրդային ուժեր ղրկելու որեւէ փորձ պիտի հանդիպի ամերիկեան ընդդիմութեան: Այս յայտարարութիւնն եղաւ մառեշալ Բուլկանինի կողմէ Այզընհաուըրի ուղղուած նամակի մը վրայ որ կ'առաջարկէր միանալ Խ. Միութեան, միացեալ զինուորական գործողութիւն մը կատարելու եւ «նախայարձակումը» կասեցնելու համար: Ամերիկեան յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ «ներկայ պարագաներուն մէջ նոր ուժեր ղրկել պիտի նշանակէ խախտել Ազգաժողովին ուխտը : Այն ատեն ՄԱԿի բոլոր անդամներուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ — Մ. Նահանգներն ալ մէջն ըլլալով — ընդդիմանալ այդ կարգի որեւէ փորձի »:

Բուլկանինի նամակը կ'ըսէր. — «Եգիպտոսի կացութիւնը վճռական գործողութիւններ կը պահանջէ, եթէ Ազգաժողովը չուզեր կորսնցնել իր հեղինակութիւնը եւ կազմալուծուիլ: Եթէ այս պատերազմը չդադրի, վտանգներ կը ներկայացնէ երրորդ աշխարհամարտի մը համար: Այս սպառնալից պահուն, երբ Ազգաժողովին ամէնէն վսեմ սկզբունքները, հիմքերը եւ նպատակները փորձի ենթարկուած են, խորհրդային կառավարութիւնը սերտ գործակցութիւն մը կ'առաջարկէ Մ. Նահանգներուն, վերջ տալու համար նախայարձակման եւ դադրեցնելու ամէն նոր արիւնահեղութիւն : Մ. Նահանգները զօրաւոր տորմիղ մը ունին Միջերկրականի մէջ. Խ. Միութիւնն ալ ունի հզօր տորմիղ մը եւ օդատորմիղ մը: Այս միջոցներուն անմիջական օգտագործումը . Ազգաժողովին մէկ որոշումով, ապահով երաշխիք մը կը կազմէ դադրեցնելու համար նախայարձակումը եգիպտացի ժողովուրդին եւ Միջին Արեւելքի արաբ ժողովուրդներուն դէմ »:

Նամակը խստօրէն կը քննադատէ անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները, Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակումը համարելով «գողերու պատերազմ, վերահաստատելու համար գաղթատիրութիւնը Արեւելքի մէջ»:

× Ապահովութեան խորհուրդը 3ի դէմ (Իրան, Եուկոսլաւիա եւ Խ. Միութիւն) չորս ձայնով (Անգլիա, Ֆրանսա, Աւստրալիա, Մ. Նահանգներ) մերժեց քննել Մոսկուայի բանաձեւը: Ձեռնպահ մնացին Չինաստան, Քուպա, Պելժիա եւ Փերու:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ, ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Բշ. օր ժամը 23ին Խ. Միութեան վարչապետը, մառեշալ Բուլկանին մասնաւոր նամակներ ուղղեց Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի վարչապետներուն, ազդարարելով թէ Եգիպտոսի դէմ բացուած պատերազմը կրնայ վտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ ամբողջ աշխարհի համար : Մառեշալը արդարանալի չի գտներ Ֆրանսական եւ անգլիական ուժերուն յարձակումը «երկրի մը դէմ որ դեռ վերջերս վերագտաւ իր անկախութիւնը եւ որ պաշտպանութեան բաւարար միջոցներ չունի : Ի՞նչ վիճակի մէջ պիտի գտնուէին Ֆրանսա (եւ Անգլիա), եթէ աւելի զօրաւոր պետութիւններ յարձակէին իրենց վրայ, ունենալով ամէն տեսակ արդիական քանդիչ զէնքեր: Եթէ հրթիռներ գործածուէին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ, բարբարոսական արարք պիտի կոչէիք: Բայց ի՞նչ է տարբերութիւնը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արարքին՝ զինաթափ Եգիպտոսի դէմ»:

Բուլկանին եզրակացնելով կը թելադրէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներուն «լսել բանականութեան ձայնը » եւ կը հրաւիրէ բրիտանական կառավարութիւնը, խորհրդարանը, աշխատաւորական կուսակցութիւնը, սենտիկաները եւ ամ -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՉԵՆՔ ԿՐՆԱՐ ՕԳՆԵԼ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ»

ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ԴԱԴՐԱԾ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ արտաքին նախարարը, Ս. Լոյտ խոստովանեցաւ թէ Բրիտանիա եւ արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար որեւէ բան ընել Հունգարիոյ համար: Երբ հարցումները կը կրկնուէին, նախարարը յայտարարեց.— Պատրաստ եմ քննելու ամէն միջոց, կարելի օգնութիւնը հասցնելու համար, բայց «դժուար պիտի ըլլայ արդէն եղածէն աւելին կատարել»: Կառավարութիւնը 25.000 սթերլին սրամադրած է Կարմիր Խաչին եւ նոյնքան ալ պիտի տրամադրէ, օգնութիւն հասցնելու համար Հունգարիոյ :

Նախարարը հաստատեց թէ կառավարութիւնը համաձայն է որ միջազգային ուժ մը ղրկուի Հունգարիա: Երբ հարցուցին թէ Ազգաժողովը չի՞ կրնար ձեռնարկ մը կատարել, Պ. Լոյտ պատասխանեց, հեգնութեամբ,— Ազգաժողովը միայն յանձնարարութիւններ կրնայ ընել :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, դիմադրութիւնը տակաւին կը շարունակուի Հունգարիոյ զանազան մասերուն մէջ: Յուսահատական կռիւներ կը մղուին : Ռուսական հրամանատարութիւնը վերջնագիր մը ուղղեց ըմբոստներուն, որպէսզի անձնատուր ըլլան, այլապէս պիտի բնաջնջուին: Կ'ըսուի թէ Փեշթայի մէջ ալ դիմադրութեան բոյներ մնացած են : Ռուս հրամանատարը կը հրաւիրէ հունգար սպաները եւ զինուորները միանալ խորհրդային ուժերուն: «Մենք եկած չենք Հունգարիան նուաճելու համար »:

Նոր վարչապետը, Քատար, յայտարարեց թէ «պիտի վերահաստատուին Հունգարիոյ անկախութիւնը եւ ազգային գերիշխանութիւնը »...

× Երկուշաբթի գիշեր բուռն ցոյցեր կատարուեցան Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին եւ «Իւմանիթէ»ի խմբագրատան դէմ, «Անկցի՛ն սովետ մարդասպանները» աղաղակներով : Ցուցարարները հունգարական դրօշմըն ալ պարզած էին: Ցոյցերը շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր : Ապակիներ խորտակուեցան թէ կուսակցական կեդրոնին եւ թէ խմբագրատան մէջ :

× Ֆրանսացի բազմաթիւ մտաւորականներ հանրագրութիւն մը ստորագրեցին, բողոքելով սովետական միջամտութեան եւ գործուած բարբարոսութեանց դէմ :

× Հազարաւոր փախստականներ հասած են Աւստրիա, ուժասպառ ե թշուառ վիճակի մէջ: Մեծ մասով կիներ եւ մանուկներ են, կարօտ անմիջական օգնութեան : Փախստականները հեղեղի պէս կը հոսին երբ մութը կոխէ :

× Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը ազդարարութիւն մը ուղղեց, ըսելով թէ «պիտի ջախջախուին յետադիմական ուժերը, եթէ փորձեն ըմբոստութիւն մը սարքել եւ խզել պուլկարեւռուսական զինակցութիւնը » :

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը Մոսկուայէն վերադառնալով, յայտարարեց.— «Արաբական հայրենիքը պէտք ունի մեծ զոհողութեանց: Ձեզ պիտի գտնէք ճակատամարտի առաջին գիծերուն վրայ : Ես անձամբ զէնք պիտի բռնեմ ձեզի հետ: Ի հարկին պիտի կռուինք տունէ տուն եւ սենեակէ սենեակ եւ պիտի յաղթենք : Պատրաստ ենք տասնեակ հազարաւոր կամաւորներ զինուորագրելու, արաբական հայրենիքին պաշտպանութեան համար: Մի կարծէք թէ զէնք չունինք: Շատ զէնքեր ունինք եւ պիտի գործածենք մեր իրաւունքները պաշտպանելու համար »: Նախագահը աւելցուց թէ շատ արդիւնաւոր եղաւ իր այցելութիւնը Մոսկուա :

ԳԵՏԵԶՐԻՆ ՊԱՀԱՊԱՆ ԾԱՌԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրեցինք անցեալ շաբթու, կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին դպրեվանքը այս տարի փոխադրուեցաւ վանքին ամառանոցը, Պիքֆայա, իբրեւ յարմարագոյն վայրը վանական հաստատութեան մը, հեռու՝ աշխարհի ժխորէն :

Նոր տարեշրջանին բացումը տեղի ունեցաւ հոկտ. 22ին, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Կը նախագահէր Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Զարեհ Ա.: Այս առթիւ սաներուն գեղեցիկ յորդորական մը ուղղեց դպրեվանքին տեսուչը, Գարեգին վրդ. Սարգիսեան: Ահաւասիկ ամփոփումը .—

... Մտաւորական, իմացական, մշակութային կեանքի մէջ տարբեր չէ պատկերը: Զօրաւոր են միշտ այն ազգերը, որոնք ունին իմաստուն մարդեր իբրեւ առաջնորդ : Կ'ապրին այն ազգերը որոնց մէջ կ'ապրին իրենք զիրենք սովորական մարդերու հաշուով հարիւրապատկել կրցող մարդեր, իրենց այդ հարիւրապատիկ ուժը հարիւրաւոր տկարներուն ընծայելով իբրեւ կեանք, ուժ :

Ու նայեցէք հիմա թէ ինչպէ՜ս ցնցուած են մեր ժողովուրդի կեանքի գետեզրին իբրեւ պահակ կեցող այդ ծառերը: Տեսէք թէ ի՛նչ յորձանուտ ընթացքով կը սուրայ կեանքի գետը մեր եկեղեցւոյ եզերքէն խորտակումի սպառնալիքներով փրփրայող :

Եւ արդ, դուք ըսէք ինծի, որո՞նք պիտի ըլլան պահապան ծառերը գետեզրին : Որո՞նք պիտի ըլլան այն տոկուն արմատներով զօրաւոր ծառերը, որոնք կարենան պահպանել մեր ժողովուրդի պարտէզը : Ունի՞ք սէրը այդ պարտէզին — մի՞թէ կրնաք չունենալ զայն, երբ գիտէք այդ պարտէզին պատմութիւնը իբրեւ մարտիրոսագրութիւն: Ունի՞ք այդ Եկեղեցւոյ նախանձախնդրութիւնը — մի՞թէ կրնաք զայն չունենալ, երբ գիտէք այդ Եկեղեցւոյ անցեալը իբրեւ փառք, ներկան իբրեւ խռովք, ու ապագան՝ տառապանք: Եւ ուրեմն, ե՞րբ, եթէ ոչ այսօր, ամէն ժամանակէ աւելի, պարտիք ըսել Քրիստոսի հետեւողութեամբ. «Նախանձ Տան քո Կերիցէ զիս»: Վստահ եղէք որ եթէ այդ նախանձը մեզ չուտէ այսօր, մահը մեզ պիտի լափէ վաղը...: Եւ կ'արժէ կեր դառնալ այդ նախանձախնդրութեան ոգիին քան կեր ըլլալ ժողովուրդ մը մահուան. ժողովուրդ մը՝ որ միշտ մահուան սուրերուն մէջէն քալած է, եւ սակայն միշտ յաղթած այդ սուրերուն յարութեան յաղթանակի լուսապայծառ տեսիլքով :

Սիրելի սաներ, աչքեր կան որոնք մեզի կը նային ամէն օր, բայց մանաւանդ սեւեռեալ նայուածքով մեզ կը դիտեն այսօր: Բացէք ձեր հոգիի աչքերը, եւ ահա պիտի հանդիպիք անոնց նայուածքին : Այդ աչքերը մեր Հայրերուն ոգեղինացեալ աչքերն են, մեր տառապած հայրապետներուն, մեր մարտիրոսացած սուրբերուն, մեր աղօթած մենաւորներուն, մեր պայքարած վարդապետներուն աչքերը: Կը զգա՞ք անոնց նայուածքին խռովքը, անոնց հոգիի խոր տառապանքին իբրեւ ցոլք. միանգամայն կը նշմարենք սփոփանքի եւ մխիթարութեան, քաղցրութեան եւ գոհունակութեան, յոյսի ու սիրոյ ժպիտ մը՝ երբ այդ աչքերը ձեզի կը յառին : Այն ատեն պարտիք անդրադառնալ ու գիտակցիլ, ուրեմն, որ մենք մեր Հայրերով կանք եւ մեր Հայրերը... մեզմով :

Եւ այս մեծ ու նուիրական պատասխանատուութեան մէջ ի՞նչ կը մնայ մեզ ընել եթէ ոչ խանդավառութեամբ եւ նախանձախնդրութեամբ, գիտակցութեամբ եւ համոզումով, հաւատքով, յոյսով ու սիրով նետուիլ պատրաստութեան այն ընթացքին մէջ, որ այս Դպրեվանքն է, ապագայի եկեղեցական – ազգային ծառայութեան սրբազան գործին լուսաւոր տեսիլներով եւ յուսալից երազներով » :

Երգեցիկ խումբը երգեց «Իմաստութիւն Երկնային» եւ «Որք Զարդարեցին» շարականները: Ապա, Վեհափառ Հայրապետը տուաւ իր պատգամը ուսանողութեան : Կուտանք իր խօսքը ամփոփ կերպով :

« Սիրելի սաներ,

Այսօր մեզի համար ուրախութեան օր մըն է, որովհետեւ տարիներէ ի վեր, ծրագրուած երազ մըն էր որ իրականացաւ մեր օրով, փոխադրութեամբը Դպրեվանքի բնութեան այս գեղեցիկ բարձունքին վրայ :

Կը յիշեմ ես Դպրեվանքի առաջին տարեշրջանի բացումը 1930 Հոկտեմբեր 15–16ի օրերուն: Մենք գոյնզգոյն հագուստներով պատանիներ էինք ու կը մնայինք թիթեղածածուկ սրահի մը մէջ, որ կը ծառայէր թէ իբրեւ մատուռ, թէ իբրեւ ննջարան, եւ թէ իբրեւ դասարան, բոլոր սաներուն, անխտիր: Ու դուք, հիմա, բախտաւոր էք որ առանձինն ամփոփուած հոս՝ պիտի կարենաք լիովին նուիրուիլ ձեր մտքի ու հոգիի աշխատանքին եւ պիտի հետեւիք մեր Թարգմանիչներու ուղիին :

Այս սրահը պիտի զարդարուի նախկին Դպրեվանքի շէնքի սրահին մէջ կախուած նկարներով, որոնք կը ներկայացնեն Ե. դարու մեր ազգային գրական զարթօնքը: Բայց ես կ'ուզեմ նաեւ որ անոնց հետ, այս պատերուն վրայ գծուի արժանաւոր նկարիչի մը կողմէ ուրիշ նկար մը, որ կը խորհրդանշէ անոնց գեղեցիկ գործին յարատեւութիւնը եւ մեր ազգին անոր գիտակցութիւնը : Այդ նկարին պատմութիւնը դուք ալ գիտէք հաւանաբար, բայց ես անձնապէս կը ճանչնամ 1915ի աղետալի օրերէն վերապրող մը ներկայիս, որ ինծի պատմած է պատմութիւնը այն կմախացած հայ մօր, որ ամէն վայրկեան ըլլալով մահուան վտանգին ենթակայ՝ անապատի չոր, արեւակէզ աւազներուն վրայ նստած՝ իր չորցած, ոսկրացած մատովը հայերէն այբ, բեն, գիմը կը սորվեցնէ իր զաւակին :

Սիրելի սաներ, պէտք չեմ զգար բացատրելու ձեզի անգամ մը եւս Դպրեվանքին նպատակը, ատիկա շատ գեղեցիկ կերպով բացատրեց արդէն ձեր տեսուչ Հայր Սուրբը: Ես ձեզի մէկ խօսք ունիմ, մէկ խրատ, մէկ պատգամ.— Ամէն առաւօտ արթննալու ժամանակ, երբ ձեր ամբողջ միտքը կլանուած է ձեր սորվածներով եւ սորվելիքներով՝ դուք ձեր ամբողջ հոգիի խորութեամբը սա նշանաբանը կրկնեցէք ձեր միտքէն, որպէսզի անով զձեզ զօրացնէք եւ այդ բանին կարենաք հասնիլ ի վերջոյ, թէ՝ « Ես Դպրեվանքցի եմ », հետեւաբար պիտի ընեմ այն ինչ որ կը պահանջուի ինծմէ որպէս այս հաստատութեան ուսանող, ու իմ անձնական ընթացքս պիտի պատշաճեցնեմ անոր առաջադրած կեանքին:

Դուք նորաբոյս ծիլեր էք հայ ժողովուրդին հոգեւոր – ազգային անդաստանին մէջ, ուր հետզհետէ պիտի դառնաք հաստաբեստ կաղնիները անոր, ձեր խորունկ ու զօրաւոր արմատներով որպէսզի այս ժողովուրդը կարենայ գալ ու նստիլ ձեր շուքին տակ :

Դուք կը տեսնէք թէ ձեր շուրջը կաղնիներ կան, որ կը տապալին դժբախտաբար. թէ ուսուցչական կազմին մէջ, եւ թէ հոգեւոր աշխարհին մէջ, եւ դժուար է անոնց տեղը բռնել : Դուք էք որ, սիրելի տղաք, կոչուած էք փոխարինելու զանոնք :

Ձեզի դարձեալ կը յիշեցնեմ ամէն առաւօտ ձեր կրկնելիք նշանաբանը. «Մենք Դպրեվանեցի ենք»:

Մեր ամբողջ միաբանութիւնը, ես ալ մէջն ըլլալով, ուրախ պիտի ըլլանք տեսնելով բարգաւաճումը այս տան : Տակաւին շատ առիթներ պիտի ունենանք ձեզ տեսնելու, ձեր մէջ ըլլալու եւ ձեզմով խանդավառուելու համար: Ձեզի կը մաղթեմ յաջողութիւն »:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

●

Ամբողջ աշխարհ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Հունգարիոյ ազատագրական ճիգերուն, եւ ընդհանրապէս արբանեակ երկիրներու կացութեան :

Լեհաստանէն ետք ահա Հունգարիան ալ ուզեց թօթափել խորհրդային լուծը, որ կը ճնշէր տասներկու տարիէ ի վեր : Ամբողջ ժողովուրդ մը հրճուանքին մէջէն, սահմանագլուխէն մինչեւ Փեշթայի սիրտը ծածանեցաւ Հունգարիոյ հին դրօշը՝ կարմիր, ճերմակ եւ կանանչ :

Յեղափոխութիւն մը կը պայթէր բռնակալութեան դէմ :

Շարժումին մասնակցեցաւ Հունգարիոյ ամբողջ ժողովուրդը,— պատանիներէն, երիտասարդներէն մինչեւ ծերերը: Պատանիները թռուցիկներ կը ցրուէին, հասցնելով Հունգարիոյ բոլոր անկիւնները, նոյնիսկ մինչեւ Ռուսիա. — «Հունգարիոյ օրինակին պիտի հետեւի նաեւ բուն Ռուսիոյ ժողովուրդը, պայքարելու համար համայնավար բռնակալութեան դէմ, յանուն ազատութեան »: Այն թռուցիկները որ պիտի բաժնուէին սահմանէն անդին, խմբագրուած էին ռուսերէն :

Ամերիկեան թերթի մը աշխատակիցը ընդունելով հանդերձ որ դժուար է նախատեսել դէպքերու ընթացքը, գիտել կուտայ թէ նոյնիսկ ձախողանքի մը պարագային, իրերը միեւնոյն ձեւով չեն կրնար ընթանալ: Խորհրդային աշխարհակալութիւնը կամ պէտք է նահանջէ եւ կամ բռնի ուժ գործածէ :

Եթէ նահանջէ, Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի պիտի հետեւին Չեխերը, Ռումանացիները, Պուլկարները եւ Ալպանացիները :

Այս յեղափոխութեանց մէջ, ամէնէն կարեւորը Մոսկուայի դիրքն է, որ թոյլ էր Լեհաստանի հանդէպ, իսկ բիրտ՝ Հունգարիոյ հանդէպ : Կը թուի թէ բաւարար զօրք չունէր երկրին մէջ : Կամ պէտք էր ետ քաշել զօրքը, եւ կամ աւելի զօրացնել եւ արագօրէն : Վերջին դէպքերը ցոյց կուտան թէ հակահարուածով մը զօրացուց իր դիրքը, հարիւրաւոր հրասայլեր եւ թնդանօթներ ղրկելով դրացի երկիրներէն :

« Ն. Ե. Հերըլտ»ի շրջուն աշխատակիցը կ'աւելցնէ թէ հակառակ 20րդ դարու ճնշումի բոլոր մեթոտներուն — մաքրագործում, չարչարանք եւայլն, Հունգարացիները չհաշտուեցան բոլշեւիկեան բռնակալութեան հետ : Մանաւանդ նոր սերունդը, որ կը կարծուէր թէ թրծուած է նոր համայնավարական գաղափարներով, բարձրացուց ըմբոստութեան դրօշը : Ոչ միայն համալսարանական ուսանողները, որոնք յառաջապահներն էին այս շարժման այլեւ 12էն 14 տարեկան տղաք պայքարին մէջ նետուեցան: Իսկ Հունգարական բանակը դիտմամբ զօրանոցներու մէջ մնաց կռիւի ընթացքին : Նոյնիսկ գտնուեցան Ռուսեր ալ, որոնք ժողովուրդին կողմը բռնեցին, փոխանակ հնձելու զանոնք:

Անցած են ժամանակները, երբ Սթալին կը տեղահանէր ամբողջ ժողովուրդներ եւ կը քշէր Սիպերիա, ինչպէս Չէչէնները, Ինկուշները եւն.:

Հունգարները ըմբոստացան ռուսական

ՔՍԱՅ ՏԱՐԻ Է ԿԸ ԳՐԵՄ

●

1934 Հոկտեմբեր 15ին հրատարակուեցաւ իմ առաջին գիրքը «Ցանդուգն երիտասարդը թռչող տրապեզին վրայ»: 1934ը բաւական մօտ կը թուի թէեւ, բայց իրականութիւնը այն է, որ քսան տարի առաջ էր: Շատ մը դէպքեր պատահեցան այդքան տարիներու ընթացքին, եւ անոնցմէ շատերը՝ ինծի:

Գրելէ զատ, ուրիշ որեւէ միջոցով չեմ շահած ոչ իսկ տոլար մը: Գրեցի պատմուածքներ, թատերգութիւններ, վէպեր, փորձեր, ոտանաւորներ, գրախօսականներ, զանազան յօդուածներ, խմբագիրներու ուղղուած նամակներ եւ երգեր:

Գրածներէս ոչ մէկը եղած է ապսպրանքի վրայ եւ կամ դրամի համար, թէեւ, անոնց մէկ մասը, պատահած է, որ նիւթապէս ալ շահաբեր ըլլայ: Եթէ խմբագիր մը հաւնէր պատմութիւն մը այնպէս ինչպէս գրած էի, կը գնէր: Եթէ ուզէր որ վերամշակէի անկէ կարգ մը մասեր՝ կը մերժէի: Խմբագիր մը համարձակութիւն տուաւ ինքզինքին: Ծնունդի մասին գրուած պատմուածքի մը առթիւ, եւ ճաշերու մասին գրող գրքի մը հեղինակը, որուն գրքին ձրի յառաջաբան մը գրած էի՝ աւելցուց քանի մը տող այնտեղ, զիս... ազգայնամոլ վինուոր մը ներկայացնելով: Բողոքեցի խմբագիրին եւ ճաշերու գրքին հեղինակին դէմ, բայց անշուշտ աղէտը գործուած էր անգամ մը: Համաշխարհային Բ. Պատերազմի ընթացքին, որեւէ տեսակ փրոփականտի մասին չեմ գրած, ոչ մէկ պարագայի տակ: Հարցը այն է, թէ քսան տարիներէ ի վեր ամերիկացի գրող մըն եմ, եւ եղած եմ ամբողջականօրէն ազատ եւ անկախ:

Անցնող քսան տարիները, իբրեւ հեղինակ ես կը նկատեմ իմ կեանքիս առաջին կէսը, իսկ յաջորդ քսան տարին՝ երկրորդ կէսը: Երկրորդ կէսին վերջաւորութեան պիտի ըլլամ 66 տարեկան, որ կրնայ բաւական ծեր թուիլ, կամ բնաւ չթուիլ: Յաջորդ քսան տարիներուն կը յուսամ աւելի ստեղծագործ ըլլալ, քան անցնող քսան տարին, հակառակ անոր որ ճամբայ կ'ելլեմ արդէն իսկ ունենալով կարգ մը խոչընդոտներ: Նախ, այնքան շատ յետնեալ պարտք ունիմ, որ գրեթէ անկարելի է գրելով հաւասարակշռել զայն, եւ յետոյ՝ անշուշտ, ունիմ անձնական, բարոյական եւ տնտեսական պատասխանատուութիւններ:

Նիւթական որեւէ օժանդակութիւն չեմ ստացած երբեք, չեմ ընդունած նաեւ որեւէ գրական մրցանակի հետ կապ ունեցող գումարներ: Երբեք չեմ նպաստաւորուած, նուէր բնաւ չեմ ստացած: Գլուխէս մինչեւ ոտքիս ծայրերը պարտքի մէջ եմ: Կը յուսամ ձերբազատուիլ այս պարտքէն գրելով միայն, ուրիշ կերպ կարելի չէ: Խնայողութիւն չունիմ. ոչ բաժնեթուղթ ոչ դրամ եւ կամ որեւէ տեսակի ստացուածք՝ զոր կարելի ըլլայ վերածել դրամական գումարի մը, օգտուելու համար անկէ: Պէտք է պայքարիլ ապրուստի մը համար: Կը յիշեմ այս բոլորը անձնականօրէն, պարզապէս իբրեւ իրողութիւններ, եւ ոչ թէ ձեր գութը շարժելու համար: Կը մերժեմ որեւէ տեսակի կարեկցութիւն:

Եթէ բնաւորութեամբ նիւթապաշտ ըլլայի, այս շրջանին կրնայի գտնել նիւթական ապահովութիւն ըսուածը: Կ'ենթադրեմ թէ որեւէ անպատեհութիւն չկայ նման ապահովութեան մը մէջ բայց անձնապէս կը նախընտրեմ ճանչնալ ճշմարտութիւնը՝ թէ պէտք է աշխատիլ, եւ հաւատալ՝ թէ կրնամ:

Մեծ գումարներ վատնեցի այն դրամէն որ շահեցայ իբրեւ գրող, եւ բաւական մաս մը՝ բախտախաղի մէջ: Կարծէք թէ խառնուածքիս մէջ եղած է մսխումը եւ բախտախաղը: Անգիտակ չեմ այն վրդովեալ խաղաղութեանս որ զգացած եմ դրամ ունեցած շրջանիս, ինչպէս նաեւ անգիտակ չեմ անկէ ձերբազատուելու պարտադրանքին: Կը խորհիմ թէ՝ մէկ պահանջք զգացած եմ միայն.— Գրագէտ ըլլալ, գրող գրագէտ մը, եւ ոչ թէ պարզապէս որեւէ տեսակի յաջողութիւն մը:

Դրամ դիզելու կարողութիւնը կամ ստիպումը միշտ խորթ եւ բարդ թուած է ինծի: Հակառակ ասոր, սակայն համակրանք մը ունեցած եմ անոնց նկատմամբ որոնք մասնագէտ եղած են դրամ դիզելու, գտած են միջոցներ իրենց պարտքերը չվճարելու, նոր եւ շահաբեր կալուածներէ ներս թափանցելու:

Օրինակ, գիւտեր, նաֆթ, ուրանիում, կառավարական յանձնառութիւններ, ներկայացումներու հովանաւորութիւն, ճարտարարուեստ եւ առեւտուր, նման մարդոց մէջ ի յայտ եկող խորամանկութիւնները, միշտ ալ զարմացուցած են զիս, նոյնիսկ երբ ինքս եղած եմ շահագործուած անձը:

Երբ բանակին մէջ էի, օրինակ, Օհայոյի ձիւներուն մէջ, ձմեռուան ամէնէն սաստիկ շրջանին, բանակէն դուրս շատ ճարպիկ առեւտրականի մը հետ գործ ունեցայ:

(Շար. - 1) *ՈՒԻԼԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ*

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ ԵՒ ԳՈՐԾԸ

•

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ ամփոփումը այն ճառին զոր խօսեցաւ ընկեր Կ. Թանտրճեան, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ (28 Հոկտ.) .—

Դաշնակցութեան տարեդարձը, իբրեւ տօնակատարութեան եւ յիշատակի արտայայտութիւն, ինքնատիպ է տարուան երեք հարիւր վաթսունհինգ օրերուն մէջ :

Շատ բնականօրէն, քանի որ Դաշնակցութիւնը ինք իսկ ինքնատիպ եւ յատուկ նկարագրով կազմակերպութիւն մըն է հայ քաղաքական հոսանքներուն մէջ :

Քննեցէ՛ք, դէպքերով, անձերով անոր գործունէութիւնը իր վերելքներով եւ վայրէջքներով, պիտի հաստատէք թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր բոլոր ստորոգելիներով կը ներկայացնէ ամբողջական եւ լրիւ Հայը :

Ե՞րբ ծնունդ առաւ Դաշնակցութիւնը եւ ինչո՞ւ : Պարզ է այս հարցումին պատասխանը : Ան՝ իբր գաղափարաբանութիւն եւ ոգեկան կառուցուածք, գոյութիւն ունէր Հայոց պատմութեան հետ : Այդ ոգին ներկայ էր ու կարմիր գծով մը կտրած անցած Հայոց պատմական իրականութիւնը, հայ ազգին փայլուն ու աժգոյն օրերուն անոր յաղթանակի թէ պարտութեան շրջաններուն :

Այդ ոգին Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ կազմեց շաղախը ու թթխմորը ազատ եւ իր իրաւունքները ճանչցող Հայուն :

Այդ ոգիին շնորհիւ դարերու ստրկութեան մէջէն մեր բնավայրին մէջ թէ տարագրութեան, դուրս եկան ազատութեան երգիչներ, վիպագիրներ, յեղափոխական քարոզիչներ, որոնք ճամբայ հարթեցին ստրուկ Հայէն, ստեղծելու համար նոր Հայը, ազատ Հայը :

Ալիշաններ, Խրիմեաններ, Րաֆֆիներ, Նալբանդեաններ, Արծրունիներ, Քամառ Քաթիպաներ իրենց յեղափոխաշունչ երգերով, քարոզներով, վէպերով ու գրականութեամբ, արթնցուցին Հայուն ազատութեան ոգին :

Բաւական չէր սակայն այդ զարթումը : Անհրաժեշտ էր Հայը ազդուին վերակերտել այդ ոգիով : Եւ ահա իննըսունական թուականներուն կազմուեցաւ, ցիրուցան Միութիւններէն Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը :

Ծնաւ նոր Հայը, յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ազատ ապրելու, ստրկութեան շղթաները թօթափելու համար պայքարի կրկէսը նետուող Հայը : Պատմութեան անցաւ Հին Հայը, որու մէջ թմրած ու ամլացած էր դարերու բռնակալութեան տակ ազատ ապրելու ընդունակութիւնը :

Դաշնակցութիւնը նետուեցաւ գործի եւ պայքարի կրկէս : Պայքարը եղաւ դժնդակ, տեւեց տասնեակ տարիներ : Այդ շրջանին, խումբ խումբ, փաղանգ առ փաղանգ ամէն կողմէ հաւաքուած Դաշնակցական երիտասարդութիւնը նետուեցաւ սրբազան պայքարի ասպարէզը, ողջակիզուելու համար ի խնդիր հողի եւ ազատութեան :

Եւ այդ պայքարը քսանեւութ տարիներ վերջ, 1918 թուականին, ոչ ոքի չսպասած մէկ րոպէին, Մայիսեան չքնաղ առաւօտ մը պսակուեցաւ հայրենիքի անկախութեամբ : Ստեղծուեցաւ կորիզը Հայոց ազատ եւ միացեալ հայրենիքին եւ ամէնէն առաջ ճանչցուեցաւ մեր ջարդարար թշնամիէն :

Հայոց հարցը դուրս եկաւ, աղքատ, ընչազուրկ, բռնակալութենէն հալածական ու յօշոտուած գթութեան եւ բարեգործութեան կարօտ ազգի մը վիճակէն ու դարձաւ Հայոց քաղաքական դատ :

Ինչ ալ ըլլայ այսօրուան Հայաստանի վիճակը, ինչքան ալ աշխարհի պատմութեան մէջ չտեսնուած բռնակալութեամբ մը կառավարուի, հոն ունինք հայրենիք մը որ կը կոչուի Հայաստան եւ ոչ թէ հայաբնակ գաւառներ :

Տիրացած ենք մեր պատմական հողերուն մէկ մասին : Մեզի վիճակակից բազմաթիւ ժողովուրդներու կարգին, պիտի գործենք հաւատքով ու անսասան կամքով եւ ազգային ու միջազգային ճակատի վրայ անյեղլի ու տիրական պայքարով, միացնելու համար մեր պապերու հայրենիքին մնացեալ մասը .— արեւմտեան Հայաստանը :

Ու ինչպէս օր մը, տասնեակ տարիներու մեծագոյն զոհողութիւններէն վերջ, մեր պատմութեան անսպասելի մէկ րոպէին, 1918 Մայիս 28ին, շնորհիւ կամք ու մարմին դարձած մեր կազմակերպութեան ու անոր կապուած ազատատենչ հայութեան, տեսանք ազատ ու անկախ հայութեան արեւը, պատմական պահու մը, մեր ներքին ոգեկան կամքի եւ յամառ հետապնդման ուժով եւ միջազգային պայմաններու նպաստաւոր դասաւորումով պիտի տիրանանք մեր միացեալ եւ լրացեալ հայրենիքին :

Դաշնակցութեան Օրը մեր ընկերներու կազմակերպչական ուխտի վերակրկնումի եւ իբրեւ պահանջատէր ազգ մեր արդար Դատի պահանջքի օրն է :

բոլշեւիզմին դէմ, որ «բանուորներու համերաշխութիւն» անունին տակ, կեղծ ճակատ մը կազմեց Ռուսերու եւ արբանեակներու միջեւ : Գտնուեցան թերեւս ականաւոր Ռուսեր, որոնք կարծեցին թէ անկեղծ համայնավարներ կային Հունգարներուն մէջ, սակայն վերջին դէպքերը ցոյց տուին թէ սխալած են : Ոչ դրամատէր, ոչ ալ ծոյլ հարուստներ կային Ռուսերու զոհերուն մէջ, այլ պարզ բանուորներ էին :

Վարչապետ Նակի հետեւեալ առաջարկները ներկայացուց .— 1. Բանակցիլ դուրս հանելու համար խորհրդային զօրքը .— 2. Կառավարութեան մէջ տեղ տալ ոչ . համայնավարներուն .— 3. Բարւոքել ապրուստի պայմանները, — 4. Վերահաստատել մարդկային հիմնական իրաւունքները, ինչպէս խօսքի եւ մամուլի ազատութիւնը :

Դէպքերու այս վիճակին մէջ Մոսկուա լուռ էր եւ ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ինչ կ՚անցնէր կը դառնար Կրեմլինէն ներս : Նշանաւոր հաւաքական ղեկավարութիւնը միաձոյլ չէ : Քանի մը զօրաւոր դէմքեր կան, ինչպէս Մոլոթով եւ Քականովիչ, ընդդէմ չափաւորներուն :

ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ»

•

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոյեմբեր մէկին, Համազգային Միութիւնը կազմակերպեց գրական երեկոյթ մը, նուիրուած՝ Յարութիւն Աղայեանի բանաստեղծութեանց հատորին, «Թաւջութակի վրայ» : Կը նախագահէր Շաւարշ Նարդունի, որուն նախաձեռնութեան կը պարտինք այս հատորին հրատարակութիւնը :

Երեկոյթը գեղեցիկ առիթ մը եղաւ երեւան բերելու Յարութիւն Աղայեանի անհատական ու գրական փայլուն արժանիքները, շնորհիւ թէ՛ նախագահին, թէ՛ գործը ներկայացնելու պաշտօնով հրաւիրուած երկու գրողներուն եւ թէ ներկաներէն շատերուն վկայութեանց :

Յ. Աղայեան մարսիլիահայ գաղութին սիրուած դէմքերէն մէկն է եւ տիպար՝ այլասիրութեան :

Իր գրական գործունէութիւնը կը սկսի քառորդ դար առաջ, «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած արձակներով եւ քերթուածներով : Այդ քերթուածներուն մէկ մասը, որ զուտ քնարերգական ներշնչումներէ կը բխի, ամփոփուեցաւ «Թաւջութակի Վրայ» հատորին մէջ, իսկ ազգային շունչով գրուածները պիտի հրատարակուին յառաջիկային :

Ինչպէս շեշտեց Շ. Նարդունի, Աղայեանի առաջին արձակները արդէն իսկ մեծ շահագրգռութիւն արթնցուցին ատենին, եւ փարիզահայ գրական շրջանակները գնահատեցին հեղինակին պերճ եւ սահուն ոճը, բանաստեղծական շունչն ու իսկական արուեստագէտի ինքնատպութիւնը :

« Թաւջութակի Վրայ» հատորը ներկայացնելու պաշտօնով հրաւիրուած երկու գրողները՝ Մ. Հաճեան եւ Կ. Փօլատեան ամէն բանէ առաջ հաստատեցին թէ Յ. Աղայեան ունէր իսկական կամ «իրաւ» բանաստեղծի ամէնէն կարեւոր յատկութիւնները : Յետոյ՝ անդրադառնալով քերթուածներու նիւթին ու հեղինակին արտայայտութեան միջոցներուն, շօշափելի փաստեր գտան արդարացնելու համար իրենց համոզումն ու դատաստանը :

Կ՚ամփոփենք անոնց վկայութիւնը :

«Յ. Աղայեան տրամաթախիծ երգիչն է կարեվէր հոգիի մը ազնուական խռովքներուն ու ապրումներուն արտայայտիչը :

Անոնք որ մօտէն ծանօթ են բանաստեղծին կեանքին, իսկոյն կը հաստատեն թէ իր քերթուածներուն տակ, հաղորդական ու խռովիչ շունչը կը բխի իսկապէս ապրուած, անկեղծ ու ինքնաբուխ զգացումներէ :

Աղայեան իր քերթուածներուն մէջ կու տայ իր հոգին՝ բանաստեղծի երազուն, մաքուր ու թրթռուն հոգին, նման երիտասարդ ու ամօթխած սիրահարի մը, որ միայն սիրատոմսի մը մէջ կը համարձակի գրել ինչ որ իր լեզուն թոյլ չի տար ըսել իր սիրուհիին ներկայութեան : Այդ մատուցումը գրեթէ ամբողջական է եւ ատոր համար ալ՝ արտակարգօրէն գրաւիչ :

Շքեղ ոճ, հարուստ բառացանկ, պատկերներու ինքնատիպ նորութիւն, զգացումի ու մտածումի տպաւորիչ խորութիւն, բանաստեղծական շունչ, ստեղծագործական թռիչք եւ ուրիշ առաւելութիւններ կը յատկանշեն իր քերթողական արուեստը :

Բանաստեղծ է Յ. Աղայեան եւ արժանաւոր ներկայացուցիչ՝ զինք ծնող ցեղին ստեղծագործական հանճարին » :

Համազգայինի վարիչները եւ ներկաներէն շատեր խօսք առին՝ զանազան վկայութիւններով դրուատելու համար բանաստեղծին անձն ու գործը :

Ի վերջոյ, Շ. Նարդունի համադրելով լսուած տեսակէտները, հրաւիրեց Յ. Աղայեանը, որ դուրս գայ լռութեան տաճարէն ու շարունակէ ծառայել հայ գրականութեան, տալով նոր գործեր :

Յ. Աղայեան, որ տարիներէ ի վեր չարտադրեր, այս համակրական ցոյցերուն տեղի տալով, խոստացաւ աշխատանքի լծուիլ :

Երեկոյթի ընթացքին Պ. Սարգիս Պօղոսեան արտասանեց Աղայեանի մէկ քերթուածը :

Ու հրաշքով մը փակուեցաւ այս երեկոյթը : Ներկաները ինքնաբերաբար մրցումի ելան բարձրագոյն գիներով գնելու համար «Թաւջութակի Վրայ»ն :

Ժ. ԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Հոկտեմբեր 11ին Միլանոյի մէջ մեռած է ծանօթ թենոր Էմմանուէլ Փափազեան : Հանգուցեալ երգիչը քանի մը տարի առաջ երգահանդէս մը տուած էր Փարիզ եւ մեծապէս գնահատուած երաժշտասէր հասարակութենէն :

Տակաւին երիտասարդ կը ծրագրէր ճամբորդել Միջին Արեւելք եւ Պոլիս, երբ զոհ գնաց կարճատեւ հիւանդութեան մը :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (183)

ՍԱՄՈՒԷԼ

•

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

•

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Այդ խօսքերի հետ նա հանեց իւր մատից արքայական մատանին եւ առաջարկեց իւր ազատողին :

Սպարապետը քաղաքավարութեամբ մերժեց, ասելով.

— Քո բարեսրտութիւնը, թագուհի, ինձ համար մեծ առհաւատչեայ է :

Նա կրկին ու կրկին անգամ գլուխ տուեց եւ դուրս եկաւ թագուհու վրանից :

Ազատութեան լուրը արդէն տարածուել էր ամբողջ կանանոցում, եւ Շապուհի գեղեցկուհիների ուրախութիւնը չափ չունէր : Ամէնքը անսահման հրճուանքով օրհնում էին, փառաբանում էին այն մարդու կեանքը, որ նրանց ազատութիւն շնորհեց եթէ սովորութիւնների խստութիւնը չզսպէր նրանց ցանկութիւնը, անպատճառ, խմբովին դուրս կը վազէին իրանց փակեալ օթեակներից, արտայայտելու իրանց շնորհակալութեան խորին զգացմունքները :

Երբ սպարապետը դուրս եկաւ թագուհու վրանից եւ սկսեց գնալ իւր իջեւանը, այդ միջոցին զարմացած ներքինիները՝ խուռն բազմութեամբ թաւալւում էին նրա ողորմած ոտքերի տակ եւ համբուրում էին նրա զգեստների դրօշակները : Իսկ կանանց վրանների յետ քաշած վարագոյրների ետեւից՝ հարիւրաւոր գեղեցիկ աչքեր, լի գոհունակութեան արտասուքներով, նայում էին վայելչագեղ երիտասարդի վրայ, որ իւր քաջութեան հետ միացրել էր այնքան հոգեկան ազնիւ յատկութիւններ :

Նա ոչ միայն բոլորին ազատութիւն շնորհեց, այլ չկողոպտեց եւ կանանոցի անբաւ հարստութիւնը, որ ժամանակի սովորութեամբ՝ իւր սեփականութիւնն էր համարւում : Նա թողեց կանանոցը իւր ամբողջ պարագաներով անձեռնմխելի, իւր զինուորներին պատուիրելով, մի չնչին անգամ չյափշտակել, ինչ որ կանանոցին է պատկանում : Նա յաւարի առեց միայն Շապուհի արքայական վրանների հարստութիւնը եւ նրա բանակը իւր բոլոր ռազմամթերքով : Իսկ կենդանի մնացած զինուորներին գերի վարեց :

Մուշեղի վարմունքը ընդհանուր համակրութեան եւ խորին զարմացման արձագանք գտաւ Տիզբոնում : Պարսից համար մի տարօրինակ հրաշք էր այդ տեսակ վարմունքը. Շապուհը հրամայեց իսկոյն վեր առնել նրա հօր պաճուճապատանքը, որ Անուշ բերդում դրած էր Արշակ թագաւորի առջեւ, եւ պահել Տիզբոնի մեծ տաճարում : Իսկ նրա մեծահոգութեան յիշատակը յաւերժացնելու համար, նրա պատկերը, իւր ճերմակ ձիու վրայ նստած, նկարել տուեց իւր ոսկեայ բաժակի վրայ, որով միշտ սովորութիւն ունէր խմել : Եւ ամէն անգամ, հանդիսաւոր տօնախմբութիւնների ժամանակ, երբ ձեռքն էր առնում այդ բաժակը, յիշում էր ազնիւ հերոսի ազնիւ գործը, եւ խմում էր կրկնելով. « Ի փառս ճերմակաձիոյն » ,— այսինքն՝ ճերմակ ձի նստողի փառքի համար :

Այդ Մամիկոնեան իշխանի բարոյական վեհութեան արձանն էր որ, քանդակել տուեց Պարսից արքայից արքան իւր սրտի եւ իւր ուրախութեան բաժակի վրայ : Բայց նա ունէր եւ իւր քաջութեան արձանը, որ մի ժամանակ կանգնեցրին նրա համար Ասորիները Միջագետքում, որ կոչւում էր «Դուռն - Հոնի» : Եփրատի ափերի մօտ բարձրանում էր մի ահագին քառաժայռ, որի հարթած ճակատի վրայ քանդակած էր մի սպառազինուած հերոս, նստած սիգապանծ նժոյգի վրայ, իսկ նրա ոտների տակին՝ ընկած էր մի յաղթահարուած հսկայ : Ձիաւորը ներկայացնում էր Մուշեղ Մամիկոնեանին իւր անբաժան ճերմակ նժոյգով, իսկ ընկած հսկան ներկայացնում էր այն սոսկալի յելուզակին, որ երկար ժամանակ ասպատակում էր Միջագետքը եւ Հայաստանի հարաւային գաւառները : Մի մենամարտութեան մէջ Մուշեղը սպանեց նրան եւ ազատեց երկիրը այդ հրէշի կատարած աւերմունքներից :

Բայց նրա մեծահոգութեան արձանը աւելի բարձր եղաւ քաջութեան արձանից ..

11.— «ԵՐԿՈՒ ՉԱՐԵԱՑ ՓՈՔՐԱԳՈՅՆԸ »

Մուշեղ Մամիկոնեանի յաղթական փառքով վերադարձը ընդհանուր ուրախութիւն պատճառեց թէ Հայոց տիկնոջը՝ Փառանձեմին եւ թէ նրա շուրջը խմբուած աւագներին : Մի քանի օր Արտագերսը տօնում էր այդ փայլուն յաղթութիւնը : Տիկնոջը հաճելի չթուեցաւ միայն Շապուհի կանանցը վերադարձնելը, այնու ամենայնիւ, թագցնելով իւր խորին դժկամակութիւնը, հէնց առաջին րոպէում, երբ սպարապետը ներկայացաւ նրան, նա գրկեց եւ համբուրեց իւր քաջ հերոսի արժանի ճակատը :

Թշնամուց յափշտակած աւարը տիկինը հրամայեց բաժանել այն զինուորներին, որոնք մասնակցել էին կռւի մէջ : Ինքը ընդունեց միայն իբրեւ թանկագին պարգեւ, Մուշեղի բերած վեց հարիւր Պարսից ազնուականների պաճուճապատանքները, որոնց մի մասը դրեցին Արտագերսի աշտարակների բարձրութեան վրայ, իսկ միւս մասով՝ հրամայեց նա զարդարել սպարապետի տան ճակատը :

ՐԱՖՖԻ

բողջ ժողովուրդը որ կասեցնեն արիւնահեղութիւնը։ «Եգիպտոսի դէմ մղուած պատերազմը կրնայ տարածուիլ ուրիշ երկիրներու մէջ եւ յանգիլ երրորդ աշխարհամարտի մը։

Իսրայէլի ուղղուած նամակին մէջ Բուլկանին դիտել կուտայ թէ կատարուած յարձակումը կրնայ վտանգել Իսրայէլի ապագան եւ նոյնիսկ գոյութիւնը իբրեւ պետութիւն։

× Այս նամակէն առաջ, Իսրայէլի կառավարութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնած էր բանակցելու Եգիպտոսի հետ, հաշտութեան համար։ Վարչապետը մասնաւորապէս շեշտեց թէ որեւէ կարգադրութիւն պէտք է ապահովէ խաղաղ նաւերու ազատ անցքը Սուէզի ջրանցքէն եւ Աքապայի ծոցէն։

× Ազգաժողովը որոշեց ընդհ. հրամանատարութիւն մը եւ ոստիկանական ուժ մը հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ։ Բանաձեւին թեր քուէարկեցին Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա, Իսրայէլ, Եգիպտոս եւ Խ. Միութիւնը։

Երկրորդ անգամն է որ միջազգային հրամանատարութիւն մը կը հաստատուի։ Առաջինը սահղծուած էր Քորէայի համար, ամերիկեան ղեկավարութեամբ։ Ոստիկանական ուժին պիտի չմասնակցին Հինգ Մեծերը (Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Ֆրանսա, Խ. Միութիւն եւ Չինաստան)։

× Փորթ Սայիտ, որ 1853ին հիմնուեցաւ, ունի մօտ երկու հարիւր հազար բնակիչ։ Ծովային գործառնութիւններէ զատ, կը զբաղի մետաղագործութեամբ, հիւսուածեղէնով, բրինձի, արմտիքի եւ բամպակի առեւտուրով, հանքածուխի եւ քարիւղի ներածումով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ ուխտին անդամները բացառիկ ժողով գումարեցին Թեհրանի մէջ։ Բացումը կատարեց Շահը։ Ներկայ են Փաքիստանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ վարչապետները կամ արտաքին նախարարները։ Թուրքիոյ վարչապետը յետաձգած է իր մեկնումը, հիւանդութեան պատճառով։

ՍՈՒՐԻԱՅԻ զինուորներ քանդած են նաւթուղին, երեք տարբեր կէտերու վրայ։ Անգլ. կառավարութիւնը ազդարարեց թէ ուղղակի պատասխանատու պիտի նկատէ Սուրիոյ կառավարութիւնը, այս աւերումներուն համար։ Կ'ըսուի թէ քանդուած նաւթուղին չի կրնար բանիլ վեց ամիսէն առաջ։

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ կատարուեցան Անգլիոյ վարչապետին դէմ, մասնակցութեամբ քսան հազար քաղաքացիներու։ Կը պահանջեն որ հրաժարի։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ցոյցեր կատարուեցան անգլիական, ֆրանսական, եւ իսրայէլեան դեսպանատուններուն դէմ։ Ամբոխը կ'աղաղակէր.— «Հեռացէ՛ք Եգիպտոսէն»։ Ցուցարարները փորձեցին ներս մտնել, Իսրայէլի դեսպանը տեսնելու համար։

ՀՐԱՆԻՒԹԸ (էսանս) խնայելու համար, կառավարութիւնը որոշեց սահմանափակել ինքնաշարժներու երթեւեկը մէկ նահանգէն միւսը։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը տեղի ունեցաւ հարաւային Իրանի մէջ։ Մեռեալներու թիւը՝ 350էն աւելի։

ԼԻԲԱՆԱՆ որոշեց պատուիրակութիւն մը ղրկել Մ. Նահանգները, որպէս զի միջամտեն, անգլեւֆրանսական արշաւանքը դադրեցնելու համար։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահին ընտրութիւնը կատարուեցաւ երէկ։ Այզընհաուըրի յաջողութիւնը ապահով կը համարուէր։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐՈՒ համաձայն կռիւները կը շարունակուին Փեշթայի 8րդ թաղամասին մէջ, հրամանատարութեամբ իռչակաւոր զնդ. Մալեթերի որուն կեդրոնատեղին է զօրանոց մը։ Սովէ կը վախցուի։

× Հունգարներուն ի նպաստ ցոյցեր կատարուեցան ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Երեք հարցապնդումներ պիտի ըլլան Ազգ. ժողովին մէջ։

ԼԵՀԱԿԱՆ բանակէն պաշտօնանկ եղան 33 ռուս սպաներ, երեքը զօրավար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 5).— Ոսկի 548.000, նափոլէոն 3340, դուլց. 3190, անգլ. 4200, քսան տոլարնոց 15.880, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլ. 1015, տոլար 392, զուից. 93.75, պելժ. 7.80, լիր 0.61։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 14ին, Հայ Կաթողիկէ սրահին մէջ, (ռիւ տը լա Պռոս)։ Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» եւ Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի երկու խումբերուն։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Ճոխ պիւֆէ Մուտք ազատ է

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ օդափոխութեան կայանի շէնքին.—

Տէր եւ Տիկին Մ. Հ. Մառանճեանէ (Պորտօ), երկու հազար ֆրանք եւ իրենց քոյր Տիկին Մարիամ Կրէտեանէ (Հնդկաստան) հազար ֆրանք։

Տիկ. Էլէն Բիւզանդի կողմէ ելեկտրական վառարան մը։ Պ. Անտրէ Եռիգարտաշեանէ դեղեր եւ Պ. Խնկիկ Կէնճեանէ (Լիոն) ուտեստեղէններ։

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք նաեւ Տիկին Բարսեղեանէ (Շաթու) ծրար մը մատիտ, գրիչ եւ ռետին, չքաւոր պզտիկներու բաժնուելու համար։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութեան անդամ ընտրուած են.—

Պ. Պ. Աճէմեան Արմենակ, Աճէմեան Ռոստանիկ, Գազանճեան Մկրտիչ, Թէրզեան Արամ, Հէքիմեան Զարեհ, Յովհաննէսեան Նուպար։ Չիլինկիրեան Տոքթ. Վահրամ, Չիթունի Վրոյր, Չիլինկիրեան Վահէ, Զաքճեան Պերճ, Պախթիարեան Գառնիկ, Սուճեան Վաղարշակ, Սարգիսեան Ժան, Փաթուկեան Գրիգոր, Օհանեան Աղեքսանդր, Ֆրէնկեան Վահէ։

Իր դիւանը կազմեց, ունենալով նախագահ՝ Պ. Չիլինկիրեան Տոքթ. Վահրամ, փոխ նախագահ՝ Պ. Աճէմեան Արմենակ, քարտուղար՝ Պ. Սուճեան Վաղարշակ, գանձապահ՝ Յովհաննէսեան Նուպար։

Վարչութիւնը՝ իր 16 Հոկտ. 1956ի նիստին կազմեց իր յանձնախումբերը։

Ա.— Ծերանոցներու յանձնախումբ.— Անդամներ՝ նախագահ՝ Չիլինկիրեան Տոքթ. Վահրամ (ամինիսթրաթէօր), հաշուեյման հրամանատար՝ Աճէմեան Ռոստանիկ, փոխանորդներ՝ Պ. Պ. Չիթունի Ռոստանիկ եւ Սարգիսեան Ժան եւ խորհրդական Հէքիմեան Զարեհ։

Բ.— Տեղեկատու յանձնախումբ.— Անդամներ՝ Պ. Պ. Հէքիմեան Զարեհ, Յովհաննէսեան Նուպար, Փաթուկեան Գրիգոր։

Գ.— Կտակ եւ նուիրատուութեանց յանձնախումբ.— Անդամներ՝ Պ. Պ. Թէրզեան Արամ, Չիթունի Վրոյր, Ֆրէնկեան Վահէ։

Դ.— Ձեռնարկութեանց յանձնախումբ.— Անդամներ՝ Պ. Պ. Գազանճեան Մկրտիչ, Օհանեան Աղեքսանդր եւ Չիլինկիրեան Տոքթ. Վահրամ։

Ե.— Նյմտական քննիչ յանձնախումբ.— Անդամներ՝ Աճէմեան Ռոստանիկ, Չիլինկիրեան Վահէ։

Զ.— Պարահանդէսի յանձնախումբ՝ որուն կը մասնակցին վարչութեան անդամներուն մեծամասնութիւնը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հալէպէն Արմենակ եւ Բերուզ Գասպարեանի զաւակները, Էսքիշէհիրցի, կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրները՝ Երուանդ, Կարապետ եւ մօրաքոյրը՝ Մարի Դանիէլեաններ, մօրը անունը Սուլթան, հայրը՝ Ցարութիւն։ Կը կարծուի թէ Արտէշի նահանգին Պիւզէ քաղաքը կը գտնուին։

Կը խնդրուի ճանչցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին Գ. Խոսրովեան, 14 ռիւ Թրաշէլ, Նիս։

ԾԱԽՈՒԻ Է

Ծախու է պարապ փավիյոն մը (Ժիւվիզի սիւր Օրժ, Փորթ տ'Իթալիէն), պարտէզովը երեք սենեակ, խոհանոց, գազ, մուտք, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Գին 1.700։ Դիմել՝

Taniellian, 20 Rue Lucien Sampaix, Paris 10e, ou Henry Gottihiaux, 3 Rte. de Fontainebleau, Athis-Mons. (S. et O.).

Tél. : BEL 42-67

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 175 - 176 (Յուլիս – օգոստոս), ճոխ բովանդակութեամբ.—

Երգարան... Բժշկարան (Շ. Նարդունի).— Մատ կը ծծեն, յետոյ.. կը ծխեն. — Ասփիրինով... անձնասպանութիւն.— Անակնկալ մահերը (Տոքթ. Լ. Գրիգորեան).— Ուտելիքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Մանկութիւն եւ բանաստեղծութիւն.— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Որովայնային ժանտատենդ (Տոքթ. Ղազարեան).— Զաւակ չունենալու համար.— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Լէվէք).— Նիհարնալու համար.— Խլիրդը (քանսէր) կիներուն վրայ (Տոքթ. Ալթունեան).— Դաշտանը լեռներուն վրայ. — Ոտանաւոր բառարան.—Տոքթէօր, զաւակ կ'ուզեմ (Մեծ Հայրիկ).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— Ինչո՞ւ կը փնտռաք (Տոքթ. Օճառ).— Աղիքներու թշուառութիւն (Տոքթ. Շ. Այվազեան)։

Տարեկան բաժնեգինը հազար ֆրանք Ֆրանսա, 1200 ֆրանք արտասահման։ Հատով չի ծախուիր։ Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի Քառէի վերնայարկը։

Դասախօս Պ. Յովհան Կարապետեան

Նիւթը՝ «Շէյքսփիր եւ Թուրքերը»։

Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ատանացի Վերոնիկա Մանուկեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Կիրակոս Թիւթիւնճեանը, հօր անունը Գրիգոր, մօր անունը Աննիկ, 1920ին եկած է Ֆրանսա, Մարսէյլ եւ հոն ամուսնացած է ֆրանսուհիի մը հետ։ Իմացնել՝

Mr. Kouyoumdjian
46, Bd. Marie Joseph, Madrague-Vilele
Marseille (15e) (B. du R.)

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաթողիկէ Տիկիններու Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ Լիոնի հայութիւնը իր տարեկան թէյասեղանին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Յոյներու սրահին մէջ, 5, ռիւ Պոնըֆուա։

Հայկական ջերմիկ միջավայրի մէջ, զուարճալի ժամանց այլազան անակնկալներով եւ գեղարուեստական բաժինով։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ։ Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս սրճարանի սրահը, Իսի լէ Մուլինօ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տիկիններ Ֆէսլեան, Գալայճեան, Տարօն քոյրեր, Գարակէօզեան, Յակոբեան եւայլն։

Հայկական, կովկասեան եւ հունգարական պարեր եւ զանազան անակնկալներ։ Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսահայ Փոխադարձ օգնութեան միութեան Կեդր. վարչութեան անդամները։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Հայաստանի Պետական Համալսարանին ղրկուելիք գիրքերուն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 15ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԻՎԻԷ (Ավերօն).— Պ. Պ. Յարութիւն, Բարսեղ եւ Անդրանիկ Աւագեան եւ Օր. Էլմոն Աւագեան իրենց հօր մահուան առթիւ երկու հազարական ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Հանգստեան Տուներուն եւ Ուրախնամ Միութեան, իսկ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։ «Սատնալ «Յառաջ»էն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ճերանեան գերդաստանը եւ իր պարագաները կը յայտնեն իրենց խորին շնորհակալութիւնները ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւորմասնակցեցան իրենց վշտին, հանգուցեալ Ե. Ճերանեանի տխուր մահուան առթիւ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ․ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $10 : Հատը 12 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • JEUDI 8 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7726 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3537

ԿՌԻՒԸ ԴԱԴՐԵՑԱՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԱՑՍ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 1ԻՆ

ՖՐԱՆՔԵՒԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ԳՐԱՒԱԾ ԵՆ ՋՐԱՆՑՔԻ ՇՐՋԱՆԸ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Գչ. գիշերուան նիստին մէջ վարչապետը յայտարարեց թէ Ֆրանսա եւ Բրիտանիա հրամայած են կրակը դադրեցնել Եգիպտոսի մէջ, կէս գիշերին: Ֆրանգեւանգլիական ուժերը այսուհետեւ կրակ պիտի բանան եթէ յարձակում կրեն: Վարչապետը բացատրեց թէ գործողութիւնները կը կասեցնեն, վասն զի Եգիպտոս եւ Իսրայէլ ընդունած են Ազգաժողովին առաջարկը, եւ ՄԱԿը զինուորական ուժ մը պիտի կազմակերպէ խաղաղութիւնը ապահովելու համար Միջին Արեւելքի մէջ: «Մեր ուժերը իրենց ներկայ դիրքէն անդին պիտի չանցնին: Ֆրանքեւանգլիական ուժերը լայնօրէն հասած են իրենց նպատակին, անջատելով եգիպտական եւ իսրայէլեան բանակները »:

Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մըն ալ Ֆրանսական կառավարութիւնն ըրաւ: Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը կրակը դադրեցնելու որոշումը հաղորդեց նոյն ժամուն: Գահիրէի անթելը ընդհատելով Գչ. գիշերուան յայտագիրը, հաղորդեց կրակը դադրեցնելու որոշումը: Ահաւասիկ այդ յայտարարութիւնը .— «Քաղաքացիներ Եգիպտոսի, Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց Նիւ Եորքի մէջ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա որոշած են դադրեցնել կրակը»:

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն, խորապէս յուզուած, յայտարարեց թէ անգլեւֆրանսական զինուորական գործողութիւնը յաջող ելքի մը յանգեցաւ, արգիլելով պատերազմին ծաւալումը ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ, Իսրայէլի կողմէ Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակումէն ետք: « Կը կարծեմ թէ մեր ձեռնարկը, իր վերահաս հետեւանքներով զոր երբեք չծածկեցի, սահմանափակեց ընդհարումը »:

Մինչ ընդդիմադիրները հեգնական ակնարկներ կ'ուղղէին, Իտըն շարունակեց.

— Եթէ չէք հաւատար, ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ թէ երբ թշնամութիւններն սկսան Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի միջեւ, ձեր մէջէն ոչ ոք այն կարծիքն ունէր թէ արաբական միւս երկիրները, բոլորը միասին անմիջապէս պատերազմի պիտի չբռնուէին Իսրայէլի հետ: Ես համոզուած եմ թէ միայն մեր ուժերուն ներկայութիւնն էր որ սահմանափակեց ընդհարումը: Իբրեւ հետեւանք ֆրանքեւանգլիական ձեռնարկին ճամբան հարթուեցաւ Ազգաժողովի զինուորական ուժին կազմութեան համար, որպէս զի ապահովէ տեւական խաղաղութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ: Մանաւանդ, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի տուած որոշումները նախընթաց մը ստեղծեցին, էական նախընթաց մը Ազգաժողովին ջանքերուն համար: Ծրագրուած զինուորական ուժին կազմութեան խնդիրը պիտի քննուի այս օրերս»:

Վարչապետը միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ բրիտանական կառավարութիւնը վճռապէս որոշած է պահանջել Իսրայէլէն որ իր զօրքը ետ քաշէ Սինայի թերակղզիէն: Սակայն անհրաժեշտ է որ պետութիւնները հարկ եղած երաշխիքները տան Իսրայէլի ազգային գոյութեան համար: Պէտք է ապահովել նաեւ իսրայէլեան նաւերուն ազատ անցքը Սուէզի ջրանցքէն: Վստահ եմ թէ Մ. Նահանգները եւ Բրիտանական Հասարակապետութեան ազգերը որոնք հակառակ էին անգլեւֆրանսական յարձակման, այժմ կ'ըմբռնեն անոր շարժառիթները »:

Վարչապետը մատնշել Բուլկանինի նամակին ալ ակնարկելով, «անհիմն» հռչակեց այն ամբաստանութիւնը թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա պատերազմ սարքած են արաբական երկիրներու անկախութեան դէմ: «Այդ մեղադրանքին այլանդակութիւնը հաստատելու համար կը բաւէ յիշել թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա յօժարեցան որ Ազգաժողովն ստանձնէ Միջին Արեւելքի խաղաղութեան պահպանման ֆիզիքական պարտականութիւնը: Գալով բուն իսկ Սուէզի ջրանցքին, Բրիտանիա եւ Ֆրանսա յանձն կ'առնեն անմիջապէս մաքրել զայն եւ վերաբանալ միջազգային նաւարկութեան համար:

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ՄԵԾ ՄԱՍԸ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, դաշնակից ուժերը գրաւած են Սուէզի ջրանցքին մեծ մասը: Առջի օր, երբ Փորթ Սայիտի կառավարիչը նախ հաւանեցաւ, յետոյ մերժեց անձնատուր ըլլալ, դաշնակիցները վերսկսան յարձակումը: Իրենց առաջարկած պայմաններն էին.— Զէնքերը յանձնել եւ համախմբուիլ նշանակուած թաղերուն մէջ, որպէսզի քաղաքը յանձնուէր անվթար, առանց որեւէ աւերումի: Կը թուի թէ դնդ. Նասրի հրամանին վրայ էր որ թշնամութիւնները վերսկսան:

Երկուշաբթի գիշեր Ֆրանսացի վայրաշուները (փարաշիւթիստ) գրաւած էին քաղաքին քարափները, մթերանոցները, գործարանները եւ ուրիշ հաստատութիւններ: Քաղաքին հիւսիսային արեւմտեան մասին մէջ, աւազուտ հողաշերտ մը անցած էր Անգլիացիներուն ձեռքը: Գիշերը դաշնակից նոր ուժեր հասնելով կը գրաւէին ծովափը, օդակայանին մօտ: Առտուան դէմ հեռագիրը կը ծանուցանէր թէ անգլեւֆրանսական ուժեր ցամաք ելած են: Ոչ մէկ դիմադրութիւն Եգիպտացիներու կողմէ: Կէս օրէն ետք ամբողջ քաղաքը դաշնակիցներուն ձեռքն անցած էր: Եգիպտացիները ունէին 3-4000 զինուոր: Երբ մասնաւոր զօրախումբեր կը պաշարէին Փորթ Սայիտը, նաւերը կը մաքրէին ականները: Ֆրանսական զօրքը արագօրէն յառաջ խաղալով հասած էր Քանթարա, որ երկաթուղիներու կարեւոր հանգոյց մըն է: Ժամը 20ին հասած էին Իսմայիլիա, առանց դիմադրութեան հանդիպելու: Զինուորական շրջանակներու մէջ մեծ տպաւորութիւն գործեց այս գործողութեանց արագութիւնը եւ յաջողութիւնը: Եգիպտացիները այլեւս ի վիճակի չէին ծովը թափելու դաշնակից ուժերը, ինչպէս կը սպառնային:

× Փոքրիկն Զուիցերիոյ կառավարութիւնը, որ առ հասարակ վերապահ դիրք մը կը բռնէ միջազգային տագնապներու ատեն, հրաւէր մը ուղղեց ֆրանսական, անգլիական, ամերիկեան, խորհրդային եւ հնդկական կառավարութեանց, որպէս զի ժողով գումարեն իր երկրին մէջ, փրկելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը:

Նոյնիմաստ հեռագիր մըն ալ ուղղուած է Ազգաժողովին քարտուղարութեան, հետեւեալ բովանդակութիւնը:

— « Երրորդ աշխարհամարտի մը վտանգը եւ իր բոլոր եղերական հետեւանքները կը ճնշեն մարդկութեան վրայ: Խաղաղութիւնը կրնայ փրկուիլ եւ պէտք է փրկուի: Այս մտահոգութեամբ, դաշնակցային կառավարութիւնը թախանձագին կը խնդրէ այն վարչապետներէն որոնք 1955 Յուլիսին ժողով գումարեցին Ժընեւի մէջ, այսինքն Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու կառավարութիւններէն՝ խորհրդաժողով մը գումարել անյապաղ: Իրենց կրնայ միանալ Հնդկաստանի վարչապետն ալ, իբրեւ անդամ Պանտունկի (ասիական) խորհրդաժողովին: Դաշնակցային կառավարութիւնը իր միջնորդութիւնը կ'ընծայէ այսպիսի խորհրդաժողով մը կազմակերպելու համար հելվետեան հողին վրայ»:

Այս որոշումը տալու համար, Զուիցերիոյ դաշնակցային խորհուրդը ժողով գումարած էր կիրակի օր: Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր առաջին անգամ է որ ժողով կը գումարեն կիրակի օր մը: Ապացոյց մը եւս՝ կացութեան ծանրացման:

× Ֆրանսայի վարչապետը, Կի Մոլէ, պատասխանելով Բուլկանինի նամակին, կը բացատրէ թէ կատարուած գործողութիւնները սահմանափակ հանգամանք ունին եւ պատերազմական գործողութիւններ չեն Եգիպտոսի դէմ: «Բացորոշ է որ եգիպտական կառավարութիւնը ամէն բան ըրաւ քանի մը ամիսէ ի վեր, անապահովութիւն ստեղծելու համար այդ շրջանին մէջ եւ հակառակ երկար բանակցութեանց մերժեց որ եւ է ընդունելի կարգադրութիւն: Եթէ Խ. Միութիւնը չափաւորիչ ազդեցութիւն մը գործադրէր Գահիրէի մէջ, դէպքերը բոլորովին տարբեր ընթացք մը պիտի առնէին: Թոյլ տուէք աւելցնելու որ եթէ Խ. Միութիւնը իրապէս կ'ուզէր յարգել տալ Ազգաժողովին հեղինակութիւնը, իրեն համար դիւրին էր, համաձայն ՄԱԿի ընդհ. ժողովին որոշման, վերջ տալ այն գործողութեան զոր կը շարունակէ Հունգարիոյ մէջ, ոտնակոխելով մարդկութեան օրէնքները եւ արդարութեան ու իրաւունքի տարրական կանոնները »:

Վարչապետը ապա կը ճշդէ Ֆրանսայի դերը Միջին Արեւելքի մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԴԻՄԱԴՐԵԼ

●

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԵԾԱՐԱՆՔԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Հունգարիոյ հայրենասէրները կը շարունակեն դիմադրել Փեշթայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, յուսահատական պայքար մը մղելով: Ոչ ուտելիք մնացած է, ոչ կրակ, ոչ ալ դեղ ու դարման: Վիրաւորները կը մեռնին հարիւրներով, չինճուկի եւ ուրիշ դեղերու չգոյութեան պատճառով: Ռուսերը ահռասարսափ կը տարածեն քաղաքին մէջ 1500 հրասայլերով, անհամար գնդացիրներով եւ թնդանօթներով:

Նոր կառավարութեան կոչերն ալ կ'ապացուցանեն թէ դիմադրութիւնը չէ դադրած տակաւին: Ազատ ռատիօներ հաստատուած են զանազան վայրերու մէջ:

Միջազգային Կարմիր Խաչը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի, օգնութիւն հասցնելու համար Աւստրիոյ ճամբով:

× Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը մեծարանքի ցոյց մը սարքած էր Գչ. օր: Նախագահը, Պ. Լը Թրոքէր (ընկերվարական) նիստը բանալով ոգեկոչեց Հունգարիոյ հերոսական ժողովուրդին զոհաբերութիւնը: Բոլոր երեսփոխանները ոտքի ելան, բացի համայնավարներէն: «Ոտքի՛», կ'աղաղակէին աջէն թէ ձախէն: Նախագահը յայտարարեց,— « Կը կարծեմ թէ սրտի տէր կիներու եւ այրերու խոր յուզումը կ'արտայայտեմ, Հունգար ժողովուրդին ուղղելով մեր հիացման եւ մեծարանքի հաւաստիքը, իրենց քաջութեան եւ զոհաբերութեան համար» (ծափեր):

Համայնավարները հեգնական դիրք մը բռնած էին: Աջէն թէ ձախէն կը լուէին «մարդասպաննե՛ր» եւ ուրիշ բառեր: Նախագահը շարունակեց.— «Այն մարտիրոսութիւնը զոր կը կրէ տակաւին հերոսաբար դիմադրելով օտար բանակի մը խուժելի նախայարձակման, այդ ժողովուրդը արժանի կը կացուցանէ հիացման: Հիացում անոնց կողմէ որ հաւատարիմ կը մնան Ֆրանսական յեղափոխութեան ամէնէն մաքուր աւանդութեան: (Ծափեր): Մինչ համայնավարները «Սուէզ» եւ ուրիշ բառեր կ'արտասանէին, ամէն կողմէ կը լուէր «մարդասպաններ» բացականչութիւնը:

Արտաքին գործերու նախարարը, Փինօ եւս խօսք առնելով յայտարարեց թէ «կառավարութիւնը յարգանքով կը խոնարհի հունգարացի բանուորներուն, գիւղացիներուն, ուսանողներուն եւ հայրենասէրներու առջեւ որոնք զոհուեցան հերոսաբար: Կը խնդրեմ ժողովէն մէկ վայրկեան լռութիւն պահել»:

Համայնավարները կը շարունակէին հեգնել եւ աղմկել: Պ. Փինօ յայտարարեց.— «Պատմութիւնը պիտի դատէ անոնք որ չեն մասնակցիր այս մեծարանքին »:

Նախագահը յայտնեց թէ կարգ մը հարցապնդումներ ստացած է: Բուռն բանավէճէ մը վերջ, արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահը, Դ. Մայէր առաջարկեց նիստը դադրեցնել, ի նշան խոր յուզման, «իր համերաշխութիւնը յայտնելով հունգար ռազմիկներուն որոնք, ինչպէս Փարիզի Կոմունան, այսօր ալ կը շարունակեն անյոյս պայքար մը ազատութեան համար »:

Բոլոր երեսփոխանները կը ծափահարէին յոտնկայս: Նիստը յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան:

× Երեքշաբթի գիշեր նոր ցոյցեր սարքուեցան «Իւմանիթէ» եւ « Լիպերասիոնե» թերթերու խմբագրատան եւ Կեդր. Կոմիտէի կեդրոնին դէմ: Ցուցարարները կ'աղաղակէին,— «Ազատեցէք Հունգարիան», կախեցէք Թորէզը, մարդասպան Սովետներ »եւն.: Իսկ համայնավարները կը պատասխանէին — «Զի՛ք անցք Փաշականութեան»: Ցուցարարները կը վառէին «Իւմանիթէ»ն: Ցոյցերը շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն, Մեծ Պուլվառներէն մինչեւ Օփերայի հրապարակը եւ յարակից փողոցները: Ցոյց մըն ալ սարքուեցաւ Ֆրանսա - Խ. Միութիւն ընկերակցութեան կեդրոնին դէմ:

Ազգային բողոքի ցոյց մը կազմակերպուած էր չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 18ին, Էթուալի հրապարակին վրայ: Ոստիկանութիւնը արգիլեց համայնավարներու ծրագրած հրապարակային ժողովը:

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

●

Բողոքի ցոյցերը կը շարունակուին Փարիզի եւ գաւառի մէջ, Հունգարիոյ դէմ կատարուած բարբարոսութեանց առթիւ:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երեք հազար հոգի կը մասնակցէին համայնավար «Իւմանիթէ»ի խմբագրատան եւ Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնատան դէմ կատարուած բուռն ցոյցին: Ոստիկանութիւնը գիշեր ցերեկ հսկողութիւն կը կատարէ երկու շէնքերուն շուրջը: Ցուցարարները հրկիզման փորձեր ալ կատարած են, բոցավառ թերթեր նետելով պատուհաններէն ներս:

Առջի օր գործադուլ մը սարքուեցաւ նախաձեռնութեամբ Բանուորական Ուժի: Բոլոր սենտիքաները ժողովի հրաւիրուած էին երէկ, ընդհանուր ցոյց մը կազմակերպելու համար:

× Զախակողմեան գրագէտ Ժուլ Պագէն պատասխանելով հարցումի մը կը յայտարարէ,— « Խրուշչեւ աւելի վատ է քան Սթալին: Գարշելի է ֆրանսացի համայնավարներուն դերը կատարուած արինահեղութեան հանդէպ: Մենք այլ եւս որ եւ է կապ չունինք այդ մարդոց հետ: Պէտք է յայտարարել բարձրաձայն, պոռալ տանիքներէն: Զախակողմը ինքզինքը կ'անպատուէ ամէն ճակատի վրայ: »

Ուրիշ գրագէտներ ալ իրենց խորին վրդովումը կը յայտնեն հրապարակաւ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՅԱՂԹԱՆԱԿ»

(ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ծանօթ են վերջին իրադարձութիւնները Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ: Ոչ ոք կը հարցնէ, թէ ինչ կ'ուզեն լեհ ու հունգար ժողովուրդները, որոնք յանկարծ գլուխ բարձրացուցին խորհրդային լուծին եւ գաղթատիրութեան դէմ: Նման հարցում մը աւելորդ է ինքնին, — գոնէ մեզի համար աւելորդ, — քանի որ մենք բոլորս՝ անազատ ժողովուրդներ՝ նոյն բանը կ'ուզենք գրեթէ. — Հաց, Լոյս եւ Ազատութիւն:

Ոմանք կ'ուզեն, ուրիշներ կը պահանջեն, աւելի ուրիշներ պարզապէս կը սպասեն, որ տրուի իրենց տարրական այս իրաւունքը, — հանապազորդ հացը, անհրաժեշտ լոյսը եւ առաւել անհրաժեշտ ազատութիւնը:

Ազդանշանը տուաւ լեհ ժողովուրդը, աշխատական ժողովուրդ, որուն ճակատագիրը բազմաթիւ գիծերով կը նմանի մեր ալ ճակատագրին եւ որ դարերէ ի վեր կը հետապնդէ արդար դատ մը, արդարագոյնը բոլոր դատերուն մէջ, — ազատ եւ անկախ ապրիլ՝ ազատ եւ անկախ հայրենիքի մէջ:

Լեհերուն հետեւեցան Հունգարները, նոյնքան աշխատական, ազատատենչ եւ ըմբոստ ժողովուրդ, որ «մէկ, երկու» կ'ըսէ ու կը սպասէ, իսկ երրորդին կը դառնայ գործօն: Երկար ատեն ուզեց եւ սպասեց. չեղաւ, «կորսուած արդարութիւն»ը չվերադարձաւ: Հիմա, յուսահատ՝ ուզելէն եւ սպասելէն, պարզապէս կը պահանջէ բնական եւ արդար իրաւունք մը, զոր բռնութիւնը խլած էր իրմէ եւ զոր վճռած է, ըստ երեւոյթին, նոյնպէս բռնութեամբ վերստանալ:

Երկու ժողովուրդներն ալ, Լեհերը եւ Հունգարները, արդէն ունեցան իրենց նոր նահատակները: Գիտէին, համոզուած էին, որ ազատութեան տիրանալու համար բաւական չեն հերոսները. պէտք է ունենալ նաեւ նահատակներ՝ արիւնով գնահատելու համար հերոսութիւնը եւ ազգային բաղձանքները դարձնելու ազգային պահանջներ:

Լեհաստանի Ռատզիւիլ իշխանը կ'ըսէր շուէտական արշաւանքի օրերուն. «Շուէտացիները կրնան յաղթել մեզի մէկ անգամ, երկու անգամ, բայց չեն կրնար բնաւ հպատակ ընել մեզ: Կարոլոս Կիւսթաւ լաւ գիտէ այս բանը, անոր համար ո՛չ կ'ուզէ եւ ո՛չ կրնայ տիրել ամբողջ Հասարակապետութեան» («Ջրհեղեղը», Ա. մաս, էջ 303):

Հիմա գրեթէ նոյն բանը կ'ըսեն կամ ըսել կ'ուզեն Կոմուլկաներն ու Նակիները: Տարբերութիւնը այն է միայն, որ Շուէտի յաջորդած է շատ աւելի հզօր կայսրութիւն մը՝ Խ. Միութիւնը, իսկ Կարոլոս Կիւսթաւի՝ շատ աւելի բիրտ մենակալ մը, — Նիկիտա Խրուշչեւ:

Ճար չկայ. գաղթատիրութիւնը, արդէն իսկ նահանջի մէջ, պիտի պարտուի ի վերջոյ, ամէն տեղ եւ ամէն բանի մէջ: Անազատ, գերի, տիրապետուած ժողովուրդները կրնան պարտուիլ մէկ անգամ, երկու անգամ բայց չեն կրնար անվերջ հպատակ մնալ, եթէ անշուշտ չեն ուզեր կամովին կրել օտար լուծը:

Երբեմնի հզօր Շուէտը քաշուեցաւ իր սահմաններուն մէջ, Դանիան՝ նոյնպէս, Թուրքիան՝ նմանապէս: Բրիտանական Հասարակապետութիւնը հետզհետէ կը կծկուի ինքն իր մէջ: Բացառութիւն պիտի չըլլայ, ի հարկէ, Խորհրդային Կայսրութիւնը, որ տարածուեցաւ Եւրոպայէն մինչեւ Ասիա եւ որ հիմա «տուն վերադառնալու» վրայ է արդէն, ինչպէս անգամ մը վերադարձաւ 1917-18ին:

Ամէն մարդ իր տան մէջ, ազատ եւ ինքնիշխան, տէրը՝ իր հողերուն ու ճակատագրին: Այս է մեր դարուն նշանաբանը: Այս է նաեւ կամքը անազատ ժողովուրդներուն, որոնք կը թուի, թէ վճռած են «նշանաբան»ը դուրս բերել իր տեսաբանական շրջագիծէն եւ դարձնել զայն իրականութիւն:

Սակայն անկայուն, փխրուն բան մը պիտի չըլլայ անշուշտ այս նշանաբանը, երբ վերջապէս ու վերջնապէս վերածուի գործի եւ, երկար ատեն տեսութիւն մնալէ ետք, դառնայ ըլլայ պրակտիկա:

Ուզեն թէ չուզեն, կամովին կամ ակամայ, Մեծերը նախ պիտի հաշտուին իրականութեան հետ, պիտի ընդունին պրակտիկան եւ պիտի երաշխաւորեն Փոքրերուն ալ ապրելու, ազատ եւ անկախ ապրելու իրաւունքը:

Եթէ չընդունուի այս իրաւունքը եւ չվաւերացուի ու չերաշխաւորուի հաւաքական, բոլորին համար պարտադիր ուխտագրով, պարզ է, որ աշխարհը այլեւս խաղաղութեան երես պիտի չտեսնէ:

Արիւնը պիտի հոսի անխնայ ու անվերջ:

« Ինչ որ իմս է, չի կրնար նաեւ քուկդ ըլլալ: Եւ ինչ որ քուկդ է, չի կրնար նաեւ իմս ըլլալ», կ'ըսէր անծանօթ իմաստուն մը դարեր առաջ: Միակ բացառութիւնը, որ կրնայ թէ «իմս» ըլլալ եւ թէ «քուկդ», ազատութիւնն է: Ոչ այն ազատութիւնը, որ անձնական սեփականութիւն մը դարձած է Մեծերուն համար, այլ այն միւսը, որ հաւաքական սեփականութիւնը պէտք է ըլլայ Մեծերուն եւ Փոքրերուն: Ամէնունը, եւ ոչ ոքինը առանձնապէս:

Մեր ուզածը, ինչպէս կը հետեւի, համաշխարհային դաշնակցութիւնն է, ազատ ազգերու «ֆետերասիոն»ը, իւրաքանչիւրը գերիշխան տէրը՝ իր հայրենիքին ու ճակատագրին:

Կը կարծենք, թէ ուրիշ բան չէ Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ ուզածն ալ:

Սակայն նոյնը չէ պարագան մեծազօր կայսրութիւններուն համար, որոնք առնելու միայն հետամուտ են, բայց երբեք՝ նաեւ տալու:

Այսպէս՝ Խորհրդային Ռուսաստանը թէր է ազգերու ազատ ինքնորոշման եւ վերջ տալու գաղթատիրութեան, եթէ այդ ազգերը մաս չեն կազմեր Խորհրդային Կայսրութեան: Բայց դէմ է թէ մէկուն եւ թէ միւսին, եթէ խնդրոյ առարկայ ազգերն ու հայրենիքները մաս կը կազմեն «աշխարհի վեցերորդ մաս»ին, որ կ'ուզէ «աշխարհի երրորդ մաս»ն ըլլալ հետզհետէ, արբանեակներ միայն ստեղծելով իր մէջն ու շուրջը, բայց ոչ՝ ազատ ու ինքնիշխան ազգեր, անկախ ու գերիշխան հայրենիքներ:

Անիկա պարզապէս կը նշանակէ յեղափոխութիւն ստեղծել: Քամի ցանել եւ փոթորիկ հնձել:

Կը տեսնենք ահաւասիկ, թէ եկած է ատենը՝ հնձելու փոթորիկը, քանի որ ցանուածը քամի էր միայն:

Նոյնը պատահեցաւ Օսմանեան Կայսրութեան:

Նոյնը՝ նաեւ Բրիտանական Կայսրութեան:

Ուրիշ ճակատագի՞ր պիտի ունենայ Խորհրդային Կայսրութիւնը: Ոչ. ապացոյց՝ վերջին շարժումները Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ:

Այս շարժումները սկսան «միջադէպ»երով, մասնակի «դէպք»երով, դժգոհութիւններով եւ բողոքներով: Այսօր արդէն դուրս եկած են «շարժում»ի նեղ շրջագիծէն, վաղը ապահովաբար դառնալու համար ապստամբութիւն, աւելի մեծ բառով մը՝ յեղափոխութիւն:

Կրնայ ըլլալ, որ այս «շարժում»ները ձախողին, ինչպէս ձախողած էին ուրիշներ աւելի առաջ: Բայց չմոռնանք Ռատզիւիլ իշխանի խօսքը, որ գուշակութիւն մը ըլլալէ աւելի բան մըն է, մարգարէութիւն մըն է գրեթէ. — Շուէտացիները կրնան յաղթել մեզի եւ գրաւել մեր երկիրը մէկ անգամ, երկու անգամ, բայց չեն կրնար ընդմիշտ հպատակ ընել մեզ:

Չկրցան, արդարեւ:

Պիտի չկրնան նաեւ այսօրուան «Շուէտացի»ները: Պիտի չկրնան նոյնպէս վաղուան եւ միւս օրուան «Շուէտացի»ները:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ, 26 Հոկտ.)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵԹԷ ՋՐԱՆՑՔԸ ՓԱԿՈՒԻ

Եգիպտոսի վրայ անգլօֆրանսական յարձակումները հազիւ սկսած, միջազգային մամուլը զանազան կարծիքներ կը յայտնէ, լաւատեսներ կ'ենթադրեն թէ անգլօֆրանսական գործողութիւնները վնաս պիտի հասցնեն միայն եգիպտական տնտեսութեան: Սակայն եթէ ամբողջ ժողովուրդը դիմադրէ եւ Արաբական Դաշնակցութիւնն ալ իր կարգին կռիւին մէջ մտնէ, դէպքերը պիտի ընթանա՞ն նոյն ընթացքով:

Արեւմտեան պետութեանց նպատակն է ապահովել նաւերու ազատ երթեւեկը Սուէզի ջրանցքէն: Եթէ ջրանցքը փակուի, Եւրոպան անտարակոյս տնտեսական ծանր դժուարութեանց պիտի մատնուի:

Նախ՝ ծանր վտանգի մը պիտի ենթարկուի Եւրոպայի քարիւղի հայթայթումը, եթէ կռիւը երկար տեւէ: Քարիւղատար նաւերն են որ կը միացնեն Պարսից ծոցի քարիւղի դաշտերը Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հետ եւ կը կազմեն Սուէզի գլխաւոր փոխադրութիւնը:

Ահաւասիկ քանի մը թիւեր. — 87426000 թոնը անցաւ դէպի հարաւ-հիւսիս՝ 1955ին, որուն 67 միլիոնը Քուէյթի, Սէուտի Արաբիոյ, Իրաքի, Քաթարի եւ Սանտի կղզիներուն քարիւղը կը կազմէ: Գնորդներուն գլուխը կը գտնուի Մեծն Բրիտանիան, որ քսան միլիոն թոն հում քարիւղ կը ստանայ ջրանցքին միջոցով, յետոյ Ֆրանսա (12 միլիոն թոն), Մ. Նահանգները (8.600.000 թոն): Տարեկան քառասուն միլիոն թոն կուգայ միայն Միջին Արեւելքէն նաւթուղիին միջոցով:

Սակայն Սուէզը միայն քարիւղի փոխադրութեան չի ծառայեր: Ջրանցքէն կ'անցնին աւելի քան կէս միլիոն թոն ցորեն, 225 հազար թոն թէյ (գրեթէ ներածումներու ամբողջութիւնը), միս եւն.: Սննդական այս արտադրութիւնները կրնան նաեւ անցնիլ Բարեյուսոյ Գլուխէն: Սակայն ճամբան շատ երկար ըլլալով, անխուսափելի է գիներուն յաւելումը: Ոչ միայն սննդեղէնը, այլեւ ձղախէժ, կանեփ, բուրդ, մետաղ եւայլն կ'անցնին Սուէզէն:

1955ին 1.350.000 թոն ձղախէժ, 480000 թոն բուրդ, 320.000 թոն ցինկ, 104.000 թոն անագ անցան ջրանցքէն:

Ուրիշ դժուարութիւն մը կը ներկայացնեն եւրոպական արտածումները: Հիւսիսէն դէպի Հարաւ ղրկուած ապրանքները մօտ քսան միլիոն թոնի կը հասնին, գլխաւորաբար մետաղեայ, պղնձէ շինուած ապրանքներ, մեքենաներ, քիմիական արտադրութիւններ, շաքար, եւն.: Հոս ալ Բրիտանիան է որ պիտի կորսնցնէ, եթէ պատերազմը երկար տեւէ, ըլլալով գլխաւոր արտածողը դէպի Հնդկաստան, Փաքիստան, Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, Սէյլան, Արեւելեան եւ Հարաւային Ափրիկէ, Պիրմանիա, Մալեզիա եւն.:

Բարեյուսոյ Գլուխէն անցնելու պարագային, ինչպէս ըսինք, գիներու բարձրացում տեղի պիտի ունենայ, ինչ որ ծանր պիտի կշռէ Բրիտանիոյ սովորական գնորդներուն վրայ, այնպիսի ատեն մը, երբ գերմանական եւ ճափոնական մրցակցութիւնը մեծապէս զգալի է: Նոյնիսկ համայնավար Չինաստանը կրնայ առիթէն օգտուիլ, երբ ջրանցքը փակուի: Այս երկիրը սկսած է արդէն արտածել շինուած ապրանքներ եւ զօրացնել մասնաւորաբար իր դիրքը Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ մէջ:

Ֆրանսան ալ մեծապէս պիտի ազդուի ջրանցքի փակումէն: Բացի քարիւղէն, պիտի զրկուի եգիպտական բամպակէն: Ֆրանսական երկար թելերով ընտիր բամ-

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ Է ԿԸ ԳՐԵՄ

Հարուստ եւ երիտասարդ մէկը, Նիւ Եորքէն Օհայօ եկաւ օդանաւով, ինծի հետ խորհրդակցելու համար այն կարգ մը փոփոխութիւններուն մասին՝ որ կը կարծէր թէ պէտք է ընեմ թատերգութիւններէս մէկուն մէջ, որուն համար հազար տոլարի գումար մը տուած էր ինծի՝ իբրեւ կանխավճար: Հանդիպեցայ իրեն ամէն անգամ որ բանակին կանոնները թոյլատու գտնուեցան, մանկ ըրի զինք. եւ անիկա առաւ բաւական ժամանակ ինծմէ. ժամանակ մը, որ պիտի ուզէի անցուցած ըլլալ ես ինծի հետ: Մարդը խօսեցաւ ու խօսեցաւ, եւ ի վերջոյ, զգացի թէ ինչ որ իրապէս կը փորձէր ըսել ու չէր կրնար, այն էր, որ ինք չէր համոզուած գործիս յաջողութեան, եւ անճրկած կը թուէր հազար տոլարը ազատագրելու գործին մէջ: Անիկա չզարմացուց զիս բնաւ: Հազար տոլարի չէք մը առնելով գացի իր գտնուած պանդոկը եւ ձգեցի զայն իր անկողնին վրայ, երկտողի մը հետ: Ուզեցի իրմէ հասկնալ իմ ենթադրութեանս ճշդութիւնը: Չէի սխալած: Յաջորդ գիշերուան համար ժամադրուած էինք նախապէս: Չհանդիպեցանք սակայն: Նիւ Եորք վերադարձաւ չէքով միասին, զանձեց չէքին փոխարժէքը եւ անկէ յետոյ երբեք չլսեցի անոր մասին:

Ոչ մէկ օրինական կամ բարոյական պատճառ ունէի այդ հազար տոլարը իրեն վերադարձնելու: Պարզապէս չէի կրնար հանդուրժել պզտիկ այդ գումարին համար զգացած իր տակնուվրայութիւնը, ձեւացնելով միաժամանակ թէ՝ իր մտահոգութիւնները կուգան միայն արուեստէն:

Հոլիվուտի ամէնէն մեծ շարժանկարի ընկերութիւններէն մէկուն մէջ երբ զգացի որ խաբուած եմ շատ խեղճ սակարկութիւն մը ընելով, անմիջապէս տեսակցութիւն մը ունենայ վարիչներուն հետ, որոնք պատասխանատուներն էին ճարպիկ այդ սակարկութեան: Եւ ստուգելէ ետք, թէ իրապէս ըրած են նման բան մը, առի ինքնաշարժ, եւ վերադարձայ ուղղակի Սան Ֆրանչիսկօ: Տարիներ վերջ միայն լսեցի, թէ «Շահագործումի Օրինագիծ»ին համաձայն, այս մարդիկը ինծի կը պարտին գումարներ, որոնք կը հասնէին հինգէն տասնըհինգ հազար տոլարի: Հարցը չպրպտեցի բնաւ: Ընկերութիւնը եւ իր գլխաւոր տէրերը միլիոններով կը շահէին, եւ սակայն անոր վարիչներէն վեցէն եօթը անհրաժեշտ նկատեցին շահագործել հեղինակը պատմութեան մը, որ անպայման ունենալ կ'ուզէին, եւ որմէ շահեցան երեքէն չորս միլիոն տոլար: Գաղափար չունիմ թէ ինչ ըրին այդ դրամով, բայց վստահ եմ թէ ազնիւ բանմը ըլլալու էր:

Առաջին գիրքիս հրատարակութենէն առաջ, չէի խմեր բնաւ, բայց անոր հրատարակուելէն անմիջապէս վերջ՝ ես գտայ խմելու իմաստութիւնը, եւ կը կարծեմ թէ բան մըն է ատիկա, որով կ'արժէ վայրկեան մը զբաղիլ:

1935ին միջակ խմող մըն էի. եւ առաջին անգամ ըլլալով ճամբորդեցի Եւրոպա, բայց յաջորդ ինը տարիներուն, մինչեւ բանակ մտնելս, կը խմէի ուզածիս չափ, եւ յաճախ կը խմէի հանդարտօրէն, ինը կամ տասը ժամ միակտուր:

Քիչ անգամ կը գինովնայի. կը սիրէի խմելու եւ բարեկամներուս հետ բարձրաձայն խօսելու հաճոյքը. ոմանք գրողներ, նկարիչներ, քանդակագործներ, լրագրողներ, կիներ եւ աղջիկներ, Սան Ֆրանչիսկոյէն:

Լաւ ընկերներով խմելը կրնայ բարեբար ըլլալ գրողին համար, բայց գրող մը թող մտիկ ընէ համեստ եւ թերեւս անկարեւոր այս ազդարարութիւնը:

Դադրեցնել խմելը եթէ անիկա կը ձգտի նպատակ մը դառնալ ինքն իր մէջ », որովհետեւ անիմաստ նպատակ մը պիտի ըլլայ ատիկա:

Կը հաւատամ թէ շատ բան սորված եմ բարեկամներուս հետ խմած միջոցիս, ճիշդ այնպէս ինչպէս մեզմէ շատեր կ'ըսեն թէ՝ կը սորվին իրենց քունին մէջ: Հակառակ ասոր, սակայն, որոշ սահման մը կայ խմելով սորվելիք բաներուն մէջ ալ:

Անցնող քսան տարիներու ընթացքին գրած գործերէս ո՞ր մէկուն համար կը զղջամ:

Ոչ մէկուն: Ոչ իսկ բառի մը համար: Զղջումը անիմաստ է, պարզ եւ մեկին: Զղջալիք ոչինչ կայ որեւէ մէկուն համար:

Բաւարար չափով գրա՞ծ եմ:

— Ոչ: Ոչ մէկ գրող բաւականաչափ կը գրէ..:

Կրնայի՞ գրած ըլլալ աւելի ուշիմութեամբ:

Չեմ գիտեր թէ ինչպէս:

Նախ՝ ես միշտ փորձած եմ կարելիս, ինչպէս կը հասկնամ փորձելը: Երկրորդ՝ կը հաւատամ թէ միշտ ալ բաւական ուշիմ եղած եմ:

Այն ատեն, ո՞ւր կը մնան կարգ մը յարգելի քննադատներու այն տեսակէտները, թէ իմ գրածներս անիրական են եւ զգացական: Կը կարծեմ թէ անոնք միշտ ալ եղած են խորապէս իրապաշտ, եւ ոչ թէ մակերեսայնօրէն: Չեմ կարծեր նաեւ թէ գրածներս զգացական են, թէեւ շատ զգացական վիճակ մըն է մարդկային արարած մը ըլլալը: Ուրիշ ինչ կրնայի ըլլալ, ամբողջ կեանքիդ ընթացքին յամենալով մարդուն գլուխին, սրտին ու հոգիին շուրջ:

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

(2) (Շար.)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՉԸ

ԽՄԲ. — Կը հրատարակենք իր յիսնամեակին առթիւ որ Փարիզի մէջ պիտի տօնուի այս կիրակի :

Շատ մը տարիներէ ի վեր զգալի եղած էր Հայկական Ընդհանուր Միութեան մը պէտքը :

Վերջերս մեր Ռուսահայ եղբարց ենթարկուած դառն կացութիւնը միանգամ եւս հաստատեց թէ հայ ազգը կը կարօտի մի այնպիսի կազմակերպութեան, որ կարենայ դժբախտ պատահարներու միջոցին նիւթական եւ բարոյական օգնութիւն հասցնել մեր հայրենակցաց, ինչպէս որ ըրաւ հրէական Ալիանս Իսրայէլիթ Ընկերութիւնը, Ռուսիոյ Հրէից կոտորածներուն առթիւ դրամական մեծաքանակ նպաստներ ղրկելով անոնց :

Որ եւ է աղէտէ արկածելոց ընծայուած օգնութիւնն այնչափ աւելի օգտակար կ'ըլլայ՝ որչափ աւելի փութով հասնի :

Ամէն անգամ որ Հայաստանի մէջ ծագի նոր աղէտ մը, ինչպէս սով կամ երկրաշարժ, համաճարակ կամ հրդեհ, հեռաւոր երկիրներ գտնուող Հայեր կը յուզուին, կը միանան եւ հանգանակութիւններ կատարելով քիչ կամ շատ դրամ կը ղրկեն կարօտելոց. սակայն մինչեւ որ այդ նպաստներն իրենց տեղը հասնին՝ հազարաւոր ընտանիքներ կը մնան անխնամ ու անպատսպար, եւ զոհ կ'երթան ցուրտի, անօթութեան եւ հիւանդութեանց :

Տխուր ճշմարտութիւն մ'է նաեւ որ Հայրենիքի հողին վրայ ապրող մեր հայրենակիցները դարաւոր դժբախտութեանց հետեւանօք հասած են նիւթական եւ բարոյական չքաւորութեան այնպիսի վիճակի մը՝ որոյ հանդէպ կարելի չէ անտարբեր մնալ իբր Հայ եւ իբր մարդ :

Ուրեմն Հայ ազգը անհրաժեշտ պէտք ունի կազմակերպեալ մնայուն մարմնոյ մը որ միշտ պատրաստ գտնուի օգնելու Հայաստանի Հայ ժողովրդեան՝ առանց կրօնի խտրութեան, եւ ուրախ եմք ներկայ յայտարարութեամբ ծանուցանելու թէ՝ այս տեսակ մի մարմին հիմնուած է ի Գահիրէ, «Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն» անուամբ, որու նպատակն է ըստ տրամադրութեան ներկայիս կցորդեալ կանոնագրի՝ մեր Հայաստանի եղբարց անմիջական օգնութեան հասնիլ, ամէն անգամ որ պէտք մը գոյանայ, եւ միանգամայն նպաստել անոնց տնտեսական եւ կրթական ընդհանուր վիճակի բարելաւման :

Ուրեմն Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնն զուտ բարեգործական եւ մարդասիրական մի հաստատութիւն է, առանց քաղաքական հանգամանաց, որ ըստ կարելւոյն պիտի հետեւի Ալիանս Իսրայէլիթի գործունէութեան եղանակին :

Այսպիսի ազնիւ ու մեծ նպատակի գործադրութիւնը կը պահանջէ դրամական առատ աղբիւրներ: Ուստի հրաւէր կը կարդամք ամէն երկրի Հայերուն որ փութով անդամակցին Միութեանս, եւ իրենց նուէրներով եւ ամսաբաժիններով նպաստեն կարեւոր դրամագլխոյ մը կազմութեան :

Յուսամք թէ ամէն ճշմարիտ եւ զգայուն Հայ, առանց խտրութեան կրօնի եւ սեռի, խանդավառութեամբ պիտի ողջունէ Միութեանս ծնունդը, պիտի ըմբռնէ անոր նշանակութիւնը, եւ սրբազան պարտականութիւն պիտի համարի անդամակցիլ անոր եւ օժանդակել անոր զարգացման ու ծաւալման :

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնն մի գործնական ապացոյց թող լինի որ աշխարհիս մէջ ցրուեալ Հայերն կարող են միաբանիլ ազգային բարօրութեան առաջնորդող մի նպատակի համար :

(ԿՆԻՔ)

Գահիրէ, 1 Մայիս 1906

պակին միակ հայթայթողն է Եգիպտոս : Ֆրանսա 1955ին 13.4 միլիառ Ֆրանքի բամպակ գնեց եւ անցեալ սեպտեմբերին, հակառակ Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման, հազար 800 թոն բամպակ գնեց, այսինքն քառասուն առ հարիւրէն աւելի բոլոր եգիպտական բամպակի արտածումներէն, այդ թուականին :

Մասնագէտներ կը կարծեն թէ երկար թելերով բամպակի ներկայ մթերքը բաւարար չէ Ֆրանսական գործատուններուն համար, երկար ամիսներ : Սուտան, Փերու եւ Մ. Նահանգները կրնան առժամապէս ապրանք տալ, եգիպտական բամպակին բացը գոցելու համար, սակայն այս բամպակին համար պէտք է տոլարով կամ սթերլինով վճարել, երբ Ֆրանսական օտար դրամի պահեստը վտանգաւոր կերպով պիտի պակսի, իբրեւ հետեւանք այս երկրին արտաքին առեւտուրի դժուարութեանց, պայմանաւ որ Խ. Միութիւնը եւ Չեխոսլովաքիան տրամադրեն եգիպտական այն բամպակը զոր վերջերս գնեցին մեծ քանակութեամբ եւ չեն օգտագործեր :

Այսօրուընէ արդէն յայտնի է թէ արեւելեան Միջերկրականի փոխադրութեանց գիները շատ բարձրացած են թշնամութեանց սկսելէն ի վեր: Ծովային ապահովագրութեան սակը 0.075 առ հարիւրէն 0.575 առ հարիւրի բարձրացած է, այսինքն ութ անգամ աւելի:

Այս յաւելումը կը զանձուի բոլոր նաւերուն վրայ, որոնք Սուէզէն կ'անցնին, կամ կը փոխուին եգիպտական, իսրայէլեան, լիբանանեան եւ յորդանանեան նաւահանգիստներուն մէջ : Յուլիս մէկէն հոկտեմբեր մէկ քարիւղի նաւավարձը 4.1 առ հարիւր աւելցած է: Քարիւղի գինեւու յաւելումը շատ աւելի որոշ է Ֆրանսայի ելմտական պաշտօնատան մէջ քան թէ Սուէզի կողմը:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԱՔՍՈՐԸ

Հասան Ամճա, որմէ քանի մը յուշեր հրատարակեցինք անցեալ շաբթու, կը վկայէ թէ՝ Մուսթաֆա Քեմալ Հալէպի մէջ ցաւեր է Հայերու տարագրութեան վրայ: Հասան Ամճա կը գրէ. —

Հալէպի կուսակալը՝ Պէտրի պէյ հեռագրով հաղորդեց թէ Վիքթորիապանդոկին մէջ տեղ պատրաստուած էր իրեն համար, քանի որ Պարոն պանդոկը յատկացուած էր Դ. զօրաբանակին : Մուսթաֆա Քեմալ փաշա հեռագրով հետեւեալ պատասխանը տուաւ.

— Կը պահանջեմ պարպել Պարոն պանդոկը :

Ձեզ գիտեր թէ որ ատեհան ճիշդ էր, սակայն գրոյց կը շրջէր թէ կուսակալը զօրավարներուն միջեւ պառակտում ստեղծելու միտքով այսպէս կը վարուէր :

Պարոն պանդոկը պարպուեցաւ: Միայն ես մնացի հոն: Պանդոկին տէրը, Պարոն, Ճեմալ փաշային ննջասենեակն ու պզտիկ գրասեղանը ինծի յատկացուցած էր: Խոստացաւ նաեւ գիշերուան ճաշ պատրաստել տալ :

Այս փաշան տակաւին այդ շրջանին գրեթէ անծանօթ անձնաւորութիւն մըն էր ասպետականերուն մէջ: Ոչ մէկ նշան կար թէ օր մը պիտի փայլի անոր աստղը: Ըստ արեւելեան մտայնութեան բարոյականի տեսակէտով հաւնուած մէկը չէր բնաւ: Զինքը տեսնելու եւ հետը յարաբերութիւն մշակելու միտք չունէի երբեք :

Դիպուածով իրարու հանդիպեցանք նրբանցքին մէջ: Ստիպուեցայ բարեւել : Կարելի չէր անշուշտ այն կարծիքը տալ թէ պանդոկին պաշտօնեաներէն մէկն եմ : Մոյկս, գալիֆէս եւ զինուորական համազգեստս կը մատնէին զիս: Հարցուցեր էիմ մասիս, եւ ըսեր են թէ Հայկական հարցով կը զբաղիմ Դ. զօրաբանակին հրամանին տակ :

Իրիկուան դէմ, կը պատրաստուէի դուրս ելլել պանդոկէն, փաշան իր հետեւորդներով ու կարգ մը հայազգի պաշտօնեաներով շրջապատուած կեցած էր մուտքին մօտ: Ներկայացուցին զիս : Ինծի դառնալով ըսաւ.

— Բարեկամ, ի՞նչ կ'ուզէք այս մարդոցմէ: Զինուած թշնամիին հետ դէմ չէք կրնար ելլել ու ձեր զայրոյթը այս անզէն ժողովուրդին վրա՞յ կը փորձէք : Ինչ է ձեր նպատակը: Իրաւ որ անհասկընալի է ...:

Շուարումի մատնուեցայ այս անակնկալ ու խիստ խօսքերէն: Իսկ ան շարունակեց առանց կարեւորութիւն տալու.

— Շատ լաւ, այս մարդիկը երբ կուշտ էին ու հանգարտ կը նստէին իրենց տունը վտանգաւոր էին, իսկ հիմա անօթի ծարաւ բանակներու ետեւը կը գտնուին ու վտանգաւոր չե՞ն ըլլար: Ինչո՞ւ այսպէս ահաւոր զանգուածներով ու մեծ յուսահատութեան մէջ կը քշքշտէք այս մարդիկը ձեր ետեւէն: Ի՞նչ կ'ուզէք մանուկներէն եւ կիներէն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ...

ՌՈՄԱՆ, 30 Հոկտ. — Մեր գաղութն ալ փութաց տօնել Դաշնակցութեան Օրը, նախաձեռնութեամբ «Անդրանիկ» խումբին: Սրահը լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը: Վալանսէն ալ ընկերներ եւ համակիրներ եկած էին :

Օրուան նախագահը բացումը կատարեց կարճ բանախօսութեամբ մը, նախ երգել տալով Ֆրանսական քայլերգը եւ «Մշակ բանուոր»ը :

Դերակատարները գրեթէ բոլորն ալ նորահասներ էին եւ իրենց մաքուր առոգանութեամբը հաստատեցին թէ կատարուած աշխատանքը ապարդիւն անցած չէ:

Կրընոպլէն Մարտիրոսեան քոյրերու երգը մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց :

Բացակաները խիկապէս կորսնցուցին բացառիկ պատեհութիւն մը :

Նշանակուած բանախօսը բացակայ ըլլալով, ընկեր Ս. Սիսլեան պարզեց Դաշնակցութեան դերը երէկ եւ այսօր, ջերմ ծափերու մէջ :

Սարեան

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայաշէն արուարձանը որ մեկուսացած շրջան մըն է, տարիներ շարունակ եղած է ազգ. գործունէութեան կարեւոր կեդրոններէն մէկը : Հին սերունդը եւ միջինը իրենց կարելին կը փորձեն ազգային տեսակէտով : Երկու – երեք տարուան դադարէ մը ետք կը շարժի գաղութը : Վեց ամիս առաջ կորիզը կազմուեցաւ երկսեռ միութեան մը, «Նաւասարդ», որուն վարչութեան մէջ դրին նորեկ բայց գործունեայ երկսեռ անդամներ: Միութեան առաջին ձեռնարկը եղաւ խրախճանք մը Թորգոմեան վարժարանին մարզադաշտին վրայ: Ներկայ եղաւ խուռն բազմութիւն մը, որ կոկիկգումար մը ապահովեց: Վարչութեան հետ ստեղծուած են գրական, թատերական եւ մարզական յանձնախումբեր, որոնք արդէն ձեռնարկներ ունեցան : Գրական յանձնախումբը իր հերթական ձեռնարկներէն զատ, որոշած է գիշերային դասընթացք մը բանալ հայերէնի, արաբերէնի եւ անգլերէնի :

ՏԻԿԻՆ մը բժիշկին կ'երթայ եւ կ'ըսէ .

— Սարսափելի երազ մը կը տեսնեմ: Այսինքն թէ՝ փողոցներուն մէջ մերկ կը պտտիմ եւ կ'ամչնամ՝ որովհետեւ, բոլորը ինծի կը նային:

Բժիշկը դեղ մը կուտայ եւ կը ճամբէ հիւանդը :

Շաբաթ մը վերջ, տիկինը կրկին կը ներկայանայ բժիշկին :

— Օգտուեցա՞ք դեղէն, կը հարցնէ բժիշկը :

— Այո, անշուշտ, կը պատասխանէ: Երազը միշտ կը տեսնեմ, բայց այլեւս չեմ ամչնար երբ ինծի նային:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (184)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10. — ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Այդ օրերում սպարապետը խիստ հազիւ անգամ իւր տանից դուրս էր գալիս՝ բազմութեան ուրախաձայն խնդակցութեանը չհանդիպելու համար, որը մասնաւորապէս ազդում էր նրա անփառասէր համեստութեան վրայ: Ազատանի կանայք եւ օրիորդներ խումբերով այցելում էին նրա տիկնոջ եւ «աչքալուսանք» էին տալիս : Քահանան խաչը ձեռին յայտնւում էր եւ օրհնութեան մաղթանք էր կարդում :

Այդ բոլորի մէջ՝ ամէն ինչ ուրախալի էր, ամէն ինչ վերին աստիճանի գոհացուցիչ էր, միայն Մուշեղի եւ Սահակ Պարթեւի մէջ տեղի ունեցած հակառակութիւնը, Շապուհի կանանց վերադարձութեամբ, ոչ սակաւ հոգսեր պատճառեց Հայոց թագուհուն: Նրա համար խիստ ծանր էր, գործերի դեռ բոլորովին խառն դրութեան ժամանակ, Հայոց այդ երկու նշանաւոր տոհմերի ներկայացուցիչներին՝ միմեանց հետ անհաշտ յարաբերութիւնների մէջ տեսնել: Նա մտածեց հաշտեցնել նրանց, բայց, ի նկատի առնելով երկուսի անողոք յամառութիւնն եւս, այդ միտքը թողեց մի աւելի յարմար ժամանակի :

Որքան Մուշեղը, Շապուհի կանանցը վերադարձնելով, շատերին տհաճութիւն պատճառեց, այնքան Որմիզդուխտին դերի վեր առնելով, մասամբ մեղմացրեց այդ տհաճութիւնը: Թագուհին որոշեց նրա բնակութեան համար առանձին բաժին արքայական ապարանքում, եւ պահում էր խիստ հսկողութեան ներքոյ, թէեւ այնտեղ՝ նրա կացութեան համար ամէն արժանավայել բաւականութիւններ պակաս չէին :

Ոչ սակաւ ուրախութիւն պատճառեց թագուհուն իւր եղբայրների եւ միւս ազնուականների ազատութիւնը, որոնց գերի էր տարել Շապուհը Զարեհաւանի կոտորածից յետոյ, եւ որոնք Մուշեղի յաղթութեամբ փրկութիւն գտան: Այդ գերիների թւում կային շատ իշխանազն կանայք, օրիորդներ, պատանիներ, որոնց պէտք է վարէին Պարսկաստան :

Մի քանի շաբաթ անցել էր այն օրից, որ Մուշեղը յաղթական փառքով մտաւ Արտագերսի ամրոցը: Գիշեր էր : Բերդի մէջ ամէնքը քնած էին, ամէն շարժում դադարել էր: Անքուն էր միայն բերդի թագուհին — Փառանձեմը : Արքայական ապարանքի սենեակներից մէկում միայնակ նստած էր նա, իսկ նրա մօտ՝ խորին մտախոհութեան մէջ կանգնած էր Մուշեղ Մամիկոնեանը: Սպարապետի այրական դէմքը այս գիշեր չէր ցոյց տալիս այն սովորական զուարթութիւնը, որ յատուկ էր նրա զինուորական ամուր բնաւորութեանը: Մտախոհ էր եւ թագուհին: Նա գտնւում էր իւր գիշերային զգեստի մէջ, որ իւր պարզութեամբ մի առանձին վայելչութիւն էր ընծայում նրա շնորհալի իրանին : Գլուխը հերարձակ էր, առանց որեւէ զարդի, բազուկները միայն կրում էին մի զոյգ ոսկեայ ապարանջաններ, որոնց ուրախ փայլը ամենեւին չէր համապատասխանում տիկնոջ մռայլուած դէմքին: Պղնձեայ բարձր աշտարակի վրայ վառւում էր արծաթեայ ճրագը, եւ տարածում էր իւր շուրջը խիստ թախծալի լուսաւորութիւն : Թախծալի էր եւ թագուհին, որը երբեմն վեր էր առնում մի բաց նամակ, նայում էր, եւ կրկին դնում էր իւր բազմոցի վրայ, թէեւ մի քանի անգամ կարդացել էր այդ նամակը, որ նոր էր ստացել Բիւզանդիայից :

— Մեր գործերի այժմեան խառն դրութեան ժամանակ, Բիւզանդական կայսրութեան մէջ կատարուած այդ փոփոխութիւնները ես բաւական նպաստաւոր եմ համարում մեզ համար, Մուշեղ, — դարձաւ նա դէպի սպարապետը: — Անխելք Վաղէսը մեռել է իրան արժանի չարամահ վախճանով, նրա տեղ այժմ կայսր է դարձել առաքինի Թէոդոսը: Ես տարակոյս չունեմ, որ նա մեզ հետ լաւ յարաբերութիւններ կը սկսէ :

— Ես նոյնպէս տարակոյս չունեմ ... պատասխանեց սպարապետը անվճռական ձայնով :

Թագուհին շարունակեց .

— Մեզ հարկաւոր է հռովմէական դաշնակցութիւն, Մուշեղ: Մենք մեր սեպհական ուժերով, իրաւ է, պաշտպանուել կարող ենք, բայց մեր երկիրը թշնամուց խլած մաքրել՝ — հազիւ թէ :Մենք կարօտ ենք դրսի ուժերի եւ մի լաւ դաշնակցի :

— Բայց գիտե՞ս, տիկին, որքան թանգ է նստում մեզ հռովմէական դաշնակցութիւնը ...

— Գիտեմ: Բայց ես ընտրում եմ երկու չարեաց փոքրագոյնը: Մեր յարաբերութիւնները Պարսից հետ այն աստիճան թշնամական կերպարանք են ստացել, որ ես ամենեւին յոյս չունեմ, թէ այսուհետեւ մեր եւ Շապուհի մէջ որեւէ հաշտութիւն կը կայանայ, ինչպէս յոյս չունեմ, որ նա իմ ամուսինը կը վերադարձնէ Անուշ բերդի աքսորանքից : Միւս կողմից, իմ որդին գտնւում է Բիւզանդիայում, Կայսրի մօտ: Նրան պէտք է բերել, եւ ես ցանկանում եմ, որ նա գայ եւ հօր փոխարէն թագաւոր դառնայ :

ՐԱՖՖԻ

Ծանօթ գրագէտ Ֆրանսուա Մորիաք հրաժարեցաւ Ֆրանսա — Խ. Միութիւն ընկերակցութենէն :

× Ազատ սենդիքաներու դաշնակցութիւնն ալ իր վրդովումը յայտնելով, կը պահանջէ ցոյց մը կազմակերպել յանուն խաղաղութեան, պայքար յայտարարել խորհրդային եւ արբանեակ պետութեանց նաւերուն դէմ եւն. :

× Փուաթիէի մէջ խումբ մը ուսանողներ քանդեցին համայնավար կուսակցութեան հաւաքատեղին : Ռոմանի մէջ երկու անգամ փորձեցին հրկիզել նոյն կուսակցութեան հաւաքատեղին : Նիմի մէջ աւարի տրուեցաւ համայնավարներու խմբագրատունը : Շատ մը վայրերու մէջ ցուցարարները խափանեցին սարքուած բանախօսութիւնները :

Արտասահմանի մէջ ալ կը շարունակուին բողոքի ցոյցերը : Պատկառելի ցոյց մը տեղի ունեցաւ արեւմտեան Պերլինի մէջ, մասնակցութեամբ հարիւր հազար քաղաքացիներու որոնք «լռութեան թափօր մը» կազմեցին փողոցներուն մէջ : Երկու հազար ուսանողներ թշնամական ցոյց մը կատարեցին ռուսական յիշատակարանին առջեւ :

Պրիւքսէլի մէջ ցոյց մը սարքուեցաւ խորհրդային դեսպանատան դէմ, հետեւեալ աղաղակներով, — «Ռուսերը Մոսկուա թող երթան : Հունգարիա, ազատութի՛ւն» : Ստոքհոլմի մէջ 4000 ուսանողներ երկրորդ անգամ համախմբուեցան խորհրդային դեսպանատան առջեւ եւ հրթիռներ արձակեցին թշնամական կանչերով : Լիւքսէմպուրկի մէջ հազար ուսանողներ ցոյցեր սարքեցին հունգարական դրօշներ պարզելով : Յետոյ յարձակեցան համայնավար թերթին խմբագրատան վրայ : Նափոլիի մէջ հսկայ թափօր մը կազմուեցաւ բանուորներէ եւ ուսանողներէ : Ցուցարարները ճառելով կատարուած բարբարոսութիւնները, կը պահանջէին լուծել համայնավար կուսակցութիւնը :

Հունգար ժողովուրդին դէմ կատարուած խժդժութիւնները ազդեցին նաեւ Իտալիոյ կուսակցական յարաբերութեանց վրայ : Ձախակողմեան ընկերվարական Նեննի, որ տարիներէ ի վեր միացեալ ճակատ կազմած էր համայնավարներուն հետ, իր բուռն ցասումը յայտնեց : «Ռուսական միջամտութիւնը եղերական կացութիւն մը կը ստեղծէ Հունգարիոյ մէջ, ուր ներկայ պարագաներուն տակ Սովետները կրնան մնալ միայն իբրեւ ոստիկանզօրք» : Բազմաթիւ երեսփոխաններ, սենդիքաները, թերթերը իրենց խորին վրդովումը կը յայտնեն : Պապն ալ շրջաբերական մը հրատարակեց, շեշտելով թէ «կարելի չէ ժողովուրդներու ազատութիւնը խեղդել արեան մէջ» :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը կը յայտարարէ. — «Պիտի կռուինք մինչեւ որ օտար ուժերը հեռանան եգիպտական հողէն» :

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ, քննելու համար միջազգային ուժի մը կազմութեան ծրագիրը :

× Նախագահ Այզընհաուըր վերընտրուեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ : Իր մրցակիցը, Սթիվընսըն, յայտարարեց. — «Բոլորս ալ Ամերիկացիներ ենք : Յաջողութիւն կը մաղթեմ» : Քուէարկութեան առաջին արդիւնքին համաձայն, Այզընհաուըր շահած էր 19 միլիոն, Սթիվընսըն՝ 14 միլիոն ձայն, կլոր հաշուով :

× Եգիպտոս կամաւորներ եւ զէնքեր կը խնդրէ բոլոր երկիրներէն, կռիւը շարունակելու համար : Կ՚ըսուի թէ խորհրդային սպաներ կամաւոր արձանագրուած են :

× Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Եգիպտոսի օդատորմիղին 95 առ հարիւրը ոչնչացած է :

ՌՈՒՄԲ ՄԸ պայթեցաւ Կիպրոսի Նիկոսիա քաղաքին մէջ, սպաննելով երեք Անգլիացիներ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյեմբեր 6). — Ձոյլ ոսկի 462.000, նաբոլէոն 3400, դոլար. 3280, քառորդ տոլարնոց 16.240 : Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1020, տոլար 396, զուիցր. 94.75, պելժ. 7.9, լիր 0.61, փեսեթա 8.35 :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Շաւիլի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի մատուռին սրահը :

Կը խօսի ընկ. Կարօ Մանկեան :

Նիւթ՝ «Ի՞նչ է ազգութիւնը» :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 14ին, Հայ Կաթողիկէ սրահին մէջ, (ռիւ տը լա Պռոս) : Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» եւ Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի երկու խումբերուն :

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Ճոխ պիւֆէ Մուտք ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը : Դասախօս Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ : Նիւթը՝ «Հրաշագործ Հայը և քանի մը երգիծ. նոր էջեր» : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Մուտքը ազատ է :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն Ֆր. Կ. Խաչը եւ Նոր Սերունդը կը շնորհաւորեն իրենց երիտասարդ ընկերոջ՝ Անդրանիկ Փամպուքճեանի (ելեկտրագէտ) եւ Ժանն Սարգիսեանի ամուսնութիւնը, եւ իրենց խնդակցութիւնը յայտնելով, հազարական ֆրանք կը նուիրեն Սէն Լուի Կ. Խաչի, Նոր Սերունդին, «Յառաջ»ին եւ Մշակոյթի Տան :

(Վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն) :

(FESTIVAL)

ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ Է

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

«Զանազան ժամանակներու եւ զանազան երկիրներու» ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երգապնակները (միքրօսիյօն) :

Լիտիա Կարինի գօնթր-ալթօ հրաշալի ձայնին կ՚ընկերանան «Մարթինօ»ի ալիքները, ինչպէս նաեւ հարուածային երաժշտական գործիքները (բերգիւսիոն), որոնք կը ստեղծեն երաժշտական դիւթիչ մթնոլորտ մը :

Այս երգապնակով երաժշտական հաճելի պտոյտ մը կը կատարէք հինաւուրց Արեւելքը (Հայաստան, Սուրիա, Արաբիա, Բաբելոն, Հնդկաստան, Հասարակածային Ափրիկէն, Միջին դարու Ֆրանսան եւ Սպանիա, հին Աթէնքը, Կելտերու երկիրը (Սկովտիա) եւ վերջապէս Պրազիլիա եւ Հարաւային Ամերիկա :

Փափաքողները կրնան իրենց ապսպրանքները ուղղել երգապնակի բոլոր վաճառատուները հետեւեալ ըէֆէրանսով.

DISQUES FESTIVAL «MUSIQUE RITUELLE» A TRAVERS TEMPS ET PAYS - F. L. D. 88

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հալէպէն Արմենակ եւ Բերուզ Գասպարեանի զաւակները, Էսքիշէհիրցի, կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրները՝ Երուանդ, Կարապետ եւ մօրաքոյրը՝ Մարի Դանիէլեաններ, մօրը անունը Սուլթան, հայրը՝ Յարութիւն : Կը կարծուի թէ Արտէշի նահանգին Պիւզէ քաղաքը կը գտնուին :

Կը խնդրուի ճանչցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին Գ. Խոսրովեան, 14 ռիւ Թրաշէլ, Նիս :

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է պարապ փավիյօն մը (Ժիւվիզի սիւր Օրժ, Փորթ տ՚Իթալիէն), պարտէզովը երեք սենեակ, խոհանոց, քավ, մուտք, ջուր, ելեկտրականութիւն : Գին 1.700 : Դիմել՝

Taniellian, 20 Rue Lucien Sampaix, Paris 10e, ou Henry Gottihiaux, 3 Rte. de Fontainebleau, Athis-Mons. (S. et O.).

Tél. : BEL 42-67

*

Երկու մեքենաներ կօշիկի երես (սայա) կարելու համար եւ մէկ հատ ալ ծակելու մեքենայ մը (փեռֆոռաժ) : Դիմել Տիկին Թորոսեանի՝ 15 ռիւ Թիէ, Անիէռ (Սէն) :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՆՈՅ. 11, ԺԱՄԸ 18էն 2 SALLE VOLTAIRE, Alfortville

Նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար E. Depreuxի եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ՝ R. Bleuseի

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԿԱԼԱՅ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ Fernand Reynaudի (ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 21ԻՆ)

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ Jacques HELIAN

Հաղորդակցութեան միջոց. — Շարան թօն էքօլէն 103 թիւը առնել :

ԿԱՐԵԼԻ Է ՏԱԿԱՒԻՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿ ԳՏՆԵԼ՝

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

երկու վէպերէն —

«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ»

ԵՒ «ՑԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Երկու հատորը միասին 1500 ֆրանք : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը եւ հոգաբարձութիւնը բացած են կիրակնօրեայ վարժարան մը հայ մանուկներու եւ պատանիներու կրօնական դաստիարակութեան համար, կիրակի 4 Նոյեմբերէն ի վեր :

Կը հրաւիրենք ծնողները որ դիմեն եկեղեցւոյ դիւանատունը արձանագրել տալու համար իրենց զաւակները : Դասաւանդութիւնները կը կատարուին ժամը 10.30-11.30 : Յետոյ աշակերտները խումբով պիտի առաջնորդուին եկեղեցի մասնակցելու կրօնական արարողութեան : (Դիւան)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Արշալոյս Սիսլեանէ երկու հազար ֆր. դպրոցին համար, իր ապաքինման առթիւ : Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Այրի Տիկին Ռոզինա Թիւֆէնքճեանէ 500 ֆրանք, նոյնպէս դպրոցին համար :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ատանացի Վերոնիկա Մանուկեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Կիրակոս Թիւթիւնճեանը, հօր անունը Գրիգոր, մօր անունը Աննիկ, 1920ին եկած է Ֆրանսա, Մարսէյլ եւ հոն ամուսնացած է ֆրանսուհիի մը հետ : Իմացնել՝

Mr. Kouyoumdjian
46, Bd. Marie Joseph, Madrague-Vilele
Marseille (15e) (B. du R.)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻՒԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 15ին Տիկ. Օրմանճեանի բնակարանը, Քոլոմպ : Կարեւոր օրակարգ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաթողիկէ Տիկիններու Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ Լիոնի հայութիւնը իր տարեկան թէյասեղանին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Ցոյներու սրահին մէջ, 5, ռիւ Պոնըֆուա :

Հայկական ջերմիկ միջավայրի մէջ, զուարճալի ժամանց այլազան անակնկալներով եւ գեղարուեստական բաժինով :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ : Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս սրճարանի սրահը, Իսի լէ Մուլինօ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տիկիններ Ֆէսլեան, Գալայճեան, Տարօն քոյրեր, Գարակէօզեան, Յակոբեան եւայլն :

Հայկական, կովկասեան եւ հունգարական պարեր եւ զանազան անակնկալներ : Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսահայ Փոխադարձ օգնութեան միութեան Կեդր. վարչութեան անդամները :

Հասոյթը պիտի յատկացուի Հայաստանի Պետական Համալսարանին դրկուելիք գիրքերուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 15ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ :

ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ՝

Պատրաստուած եւ լուրջ երիտասարդ մը (23էն 40 տարեկան, զինուորութենէ ազատ), հաստատուն եւ ապագայ ունեցող գործի մը համար :

Մանրամասնութեանց համար դիմել անձամբ «Յառաջ»ի : Գաւառէն գրել նոյն հասցէին, տալով քիւրիքիւլոմ վիթէն (կենսագրական տեղեկութիւններ) :

Ծախու է Թրիքոյի աշխատանոց մը ամբողջ կազմով, դիմել նաեւ «Յառաջ»ին :

ՈՐԲԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18 ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16էն 24

GRAND HOTEL

ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բարձր Հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախկին Նախագահ
Monsieur VINCENT AURIOLի

եւ ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Խօսք կ՚առնեն Գեր. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Արհ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վրդ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Վեր. ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԻՍԼԵԱՆ, ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ

Monsieur Henri BARRE, Sénateur

Monsieur le Comte Philippe d'ARSCHOT, petit-fils de Boghos NUBAR

ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 20.30ին, ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼԻ ՄԷՋ

252, FAUBG. SAINT-HONORE, PARIS (Métro : Ternes)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, նուագ, պար, մասնակցութեամբ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի, ղեկավար՝ Կարպիս Ափրիկեան, Օրիորդներ՝ Լ. Անտիսեանի, Գ. Ղազարոսեանի, Ի. Պէրպէրեանի, Ի. Պիւլպիւլեանի, Ս. Սաաթճեանի, Ա. Սարգսեանի, Թ. Քէօշկէրեանի եւ Պ. Պ. Մ. Աբրահամեանի, Ա. Գմբէթեանի եւ Ս. Պօղոսեանի

ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՈՒՆԵՆԱՅ

Մուտքը ձրի է թուագրեալ հրաւիրագրով, որ կարելի է ստանալ Միութեան գրասենեակէն

11, Square Alboni, Paris (16e). Tél. : TROcadéro : 03-18

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ք, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 9 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7727 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3538

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԹԵՐԹԵՐԸ ԶԶՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՆ ԵՐԷԿ ԱՌՏՈՒ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ՀՐԿԻԶՈՒԵՑԱՒ ,— ՑԱՐՁԱԿՈՒՄ «ԻՒՄԱՆԻԹԷ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՎՐԱՅ .— ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ .— ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻՑ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Փոթորիկ մը պայթեցաւ չորեքշաբթի գիշեր, Փարիզի գլխաւոր պողոտաներուն վրայ, Հունգարիոյ մէջ կատարուած բարբարոսութեանց առթիւ։ Համայնավար թերթերու աշխատաւորներն ալ յարձակում կրած ըլլալով, տպագրիչներու սենտիքան գործադուլ յայտարարեց եւ երէկ առտու թերթ չհրատարակուեցաւ Փարիզի մէջ ։

Ահաւասիկ դէպքերու ամփոփումը .—

Չորեքշաբթի ժամը 18ին թափօր մը կազմակերպուած էր Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ, Յաղթական Կամարին տակ, մասնակցութեամբ ականաւոր դէմքերու եւ բազմաթիւ կազմակերպութեանց ։ Լոնտոնի թերթերը մինչեւ քանի հազար կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը։ Թափօրին առջեւէն կ'երթային նախորդ վարչապետներ Ժորժ Պիտօ, Ռընէ Փլեւէն, Ժոզէֆ Լանիէլ, Անթուան Փինէ եւ Ռոպէր Շուման։ Այս առթիւ հունգարական դրօշ մը դրուեցաւ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ։ Միեւնոյն ատեն կը հրկիզուէր կարմիր դրօշ մը ։ Ցուցարարները մեծ մասամբ ուսանողներ եւ բանուորներ էին ։

Մեծարանքի այս արարողութենէն ետք, ցուցարարները խումբ խումբ կ'արշաւէին դէպի քաղաքին կեդրոնը , յարձակելու համար յատկապէս նշանակուած հաստատութեանց վրայ ։ Շատեր հունգարական դրօշ պարզած էին։ Բազմութեան մէջ կը լսուէին թշնամական կանչեր Խ. Միութեան եւ համայնավար կուսակցութեան դէմ, — «Մարդասպաններ, քշուեցէք Հունգարիայէն, դէպի կաուփնատ» եւայլն։ Մասնաւորապէս կը յիշէին Թորէզի անունը ։

Ժամը ութին խրախնցում մը տեղի ունեցաւ Շաթոտէօն, Քառէ եւ յարակից փողոցներուն մէջ։ Անցուդարձը խափանուած էր, անշարժութեան դատապարտելով հանրակառքերը եւ «թաքսի»ները ։ Ոստիկանները անընդհատ կը սուլէին ։ Ցանկարծ լուր տարածուեցաւ թէ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին կը վառի ։

Արդարեւ, հազարաւոր ցուցարարներ յարձակելով հսկայ շէնքին վրայ, կրակի տուած էին վարի յարկէն ։ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ նախկին վայրաչուներ (փարաշութիստ) եւ հակաբոլշեւիկներ խորտակած էին շէնքին պողպատեայ փեղկերը։ Վերի յարկերէն համայնավարները «հեր եւ ուրիշ առարկաներ կը նետէին ցուցարարներուն վրայ, որոնք պահ մը շփոթութեան մատնուեցան։ Շատեր վիրաւորուած էին ։

Այս անգամ աւելի զայրանալով, ցոյցին կազմակերպիչները, որոնց դէմքերէն արիւն կը վազէր, նորէն յարձակեցան եւ խորտակեցին դուռները ։ Ցետոյ վերի յարկերը բարձրացան եւ սկսան բազմութեան վայ նետել թերթերու, գիրքերու դէզեր, ինչպէս եւ ծանր կարասիներ։ Այս առթիւ ալ շատեր վիրաւորուեցան։ Ցուցարարները մօտակայ արձարաններէն աթոռներ ճարելով կը նետէին շէնքին վրայ։ Ի վերջոյ յաջողեցան խորտակել երկաթեայ փեղկերը եւ բանալ պատուհանները։ Դրդադրին ծափեր լսուեցան, երբ Ստալինի խոշոր կենդանագիրը վար կը նետուէր երկրորդ յարկէն։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը կ'ըսէ թէ երիտասարդ մը, որ հունգարական դրօշ մը բռնած էր եւ դէմքէն ծանրապէս վիրաւոր,

գետնայարկի պատուհանը կը խորտակէր իր լախտով, ներս մտնելու համար ,

Անոնք որ ներս մտած էին, սկսան կրակի տալ թուղթերը։ Ցետոյ մէկը քարիւղ ուղեց եւ անմիջապէս թափեցին բոցերուն մէջ։ Հրշէջներուն ժամանումէն առաջ գետնայարկը բռնկած էր, իսկ ցուցարարները յաջողեցան փրկուիլ առաջին յարկի պատուհաններէն վար ցատկելով ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, համայնավար պաշտօնեաները, մօտ քսան հոգի , յաջողած էին փախչիլ նեղ անցքէ մը , մինչ բազմութիւնը կը մռնչէր ,— «Մոսկուա գացէք , մարդասպաններ » ։

Այդ միջոցին ուրիշ բազմաթիւ ցուցարարներ կը յարձակէին «Իւմանիթէ»ի խմբագրատան վրայ, քարեր փրցնելով սալայատակներէն ։ Համայնավարները քարիւղով լեցուած շիշեր, երկաթի կտորներ եւ ուրիշ առարկաներ կը նետէին ։ Կարգ մը ցուցարարներ ելեկտրական երկար պարաններ տարած էին ։

Բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան Սէն Տընիի շրջանին մէջ ալ, մանաւանդ որ համայնավարները հակացոյց մը սարքած էին։ Վիրաւորներուն թիւը կը հաշուեն եօթանասունէն աւելի, 40ը ծանր ։

Ինչպէս ըսինք, բողոքի ցոյցը սկսած էր Շան զ'Էլիզէի պողոտայէն ։ Մեծարանքի ցոյցէն ետք, երիտասարդներ հետեւեալ պիտանշանը կուտային ,— « Դէպի Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը » ։ Միեւնոյն ատեն թռուցիկներ կը ցրուէին ։ Ոստիկանութիւնը երկու օրէ ի վեր հսկողութիւն կը կատարէր կուսակցական շէնքին շուրջը ։ Այդ գիշեր ալ դիրք բռնած էին, երբ հազարաւորներու բազմութիւնը ուժգնօրէն յառաջ խաղաց, գրաւելով հրապարակը ։ Թերթերը կը գրեն թէ որեւէ .իջամտութիւն չկատարուեցաւ մինչեւ շէնքին հրկիզումը ։ Ոստիկան մը կ'ըսէր .— «Ամէն բանէ առաջ Ֆրանսացիներ ենք»։ Իսկ բազմութիւնը կ'աղաղակէր . — «Ոստիկանութիւնը մեզի հետ է »։

Թերթ մը հեգնօրէն դիտել կուտայ թէ նոյն օրը Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը՝ Տիւքլօ գանգատած էր որ ոստիկաններ դրած են կուսակցութեան շէնքին առջեւ։ Այս առթիւ կ'ըսէր . — « Բանուորները կը բաւեն պաշտպանելու համար իրենց կուսակցութեան կեդրոնատեղին » ։

Նոյն օրը Ազգ. Ժողովին մէջ ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Ոստիկանութիւնը փակած էր երկու գլխաւոր կամուրջներ, իսկ ուրիշ կամուրջներ ալ հսկողութեան տակ առնուած էին , ցոյցերը արգիլելու համար ։

Ալզասի «Իւմանիթէ»ին խմբագրատունն ալ աւերի տրուեցաւ ։

× Գործադուլը վերջացած ըլլալով , իրիկուան թերթերը լոյս տեսան սովորականին պէս ։

× Համայնավար կուսակցութիւնը թռուցիկներ կը բաժնէր երէկ, Ռէփիւպլիքի հրապարակը հրաւիրելով ժողովուրդը ժամը 18ին։ Ոստիկանութիւնը արգիլեց այս ցոյցը։ Ստուարաթիւ ոստիկաններ դիրք բռնած էին հրապարակին վրայ ։

× Ազգ. Ժողովը գիշերը 136ի դէմ 468 ձայնով քուէարկեց Դ. Մայէրի առաջարկած բանաձեւը , որ կը հրաւիրէ կառավարութիւնը «ազատ ազգերու հետ ձեռք առնել բոլոր միջոցները արգիլելու համար նոր ջարդեր եւ օտխողարար օգնելու համար իրենց երկիրը մնացած կամ փախստական Հունգարներուն» ։ Ժողովը

81ի դէմ 463 ձայնով մերժեց Իզորնիի առաջարկած յաւելումը, որ կը պահանջէր լուծել համայնավար կուսակցութիւնը։ Վարչապետը այս առթիւ խօսք առնելով ըսաւ.—«Կեղծ հերոսնարիհմայքը խորտակուեցաւ, հիմա որ Մ. Նահանգները իրենց բարեկամութեամբ ուժ կուտան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ»։

× Վերջին լուրերու համաձայն կացութիւնը խաղաղ է Փեշթայի մէջ ։ Կառավարութիւնը նոր կոչ մը ուղղեց, որպէսզի աշխատանքը վերսկսին ։

× Ծերակոյտին մէջ ալ համակրանքի ցոյց մը կատարեցին, փառաբանելով Հունգարիոյ ժողովուրդին հերոսական դիմադրութիւնը ։

յառաջդիմական երեւոյթները չուզեցին նստիլ համայնավարներուն քով։Նոյն իսկ երկուքը պարսաւեցին Խ. Միութեան ընթացքը ։

× « Մաչ» պարբերականին թղթակիցը, Ժան Փիէռ Փետրաղինի, որ վիրաւորուած էր Փեշթայի կռիւներուն մէջ, մեռաւ հակառակ ամէն դարմանի ։ Օդանաւով Փարիզ փոխադրուած էր ուրբաթ գիշեր ։ Քսաներինը տարեկան էր, ամուսնացած։ Ռուսական գնդացիրներու կրակին ենթարկուած էր երեք անգամ, իր պաշտօնը կատարած ատեն ։

× Ազգ. Ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ ժողովին, բողոքելով Հունգարիոյ մէջ սարքուած աքսորներուն դէմ ։ Բանաձեւը խոնարհելով անկախութեան պայքարի զոհերուն առջեւ, հիացում կը յայտնէ ցոյց տրուած քաջութեան համար «ընդդէմ հարստահարիչի մը որուն արիւնոտ արարքը կ'ըմբոստացնէ ամբողջական խիղճը»։ Ցետոյ կը պահանջէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել ծրագրուած տարագրութեանց դէմ ։

× Ազգ. Ժողովին պատուակալ նախագահը Պ. Էռիօ, հրաժարեցաւ Ֆրանս - Խ. Միութիւն ընկերակցութենէն ։

× Երեքշաբթի օր Վիէննա հասան քանի մը աւստրիացի եւ գերման լրագրողներ, որոնք Փեշթայէն °եկներ էին կիրակի օր եւ ձերբակալուելէ ետք ազատ ձգուած էին։ Ահա թէ ինչ կը պատմեն.

— « Խորհրդային զօրքին յարձակումը սկսաւ կիրակի առտու, օդանաւային ռմբակոծութեամբ ։ Ցետոյ սկսան որոտալ թնդանօթները, ահագին վնասներ պատճառելով եւ հրդեհներ յառուցանելով ։ Եւ վերջապէս գործեցին հրասայլերը , անոնց ետեւէն ալ՝ հետեւակազօրքը ։ Խորհրդային զինուորները մեծ մասամբ Մոնկոլներ էին։ Փողոցներուն մէջ կուլային ծերուններ եւ երիտասարդներ, ահուսարսափի մատնուած ։ Քանի մը ժամ ետք աննկարագրելի քաոս մը կը տիրէր»։

Ձերբակալուած ատեն, լրագրողները ժամերով խուզարկուած եւ հարցաքննուած են։ Ռուսերը ամերիկեան գործակալներ եւ փաշականները կը նկատեն իրենց բոլոր գերիները ։

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Կառավարութիւնը որոշեց ապաստան տալ Հունգարիոյ փախստականներուն ։ Այս առթիւ հրատարակուած բանաձեւը կ'ըսէ .— « Հունգար ժողովուրդը մինչեւ վերջը պայքարեցաւ իր ազգային անկախութեան համար, ազատ աշխարհին հիացումը գրաւելով » ։ Տարագիրները պիտի ընդունուին փարիզեան շրջանին մէջ, որ շատ մը յարմարութիւններ ունի։

× Ազգ. Ժողովին դիւանը որոշեց հինգ միլիոն ֆրանք ղրկել, Հունգարիոյ ժողովուրդին օգնելու համար ։ Այս գումարը պիտի առնուի այն վարկերէն որ քուէարկուած էին նախապէս, Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին պատուիրակներն ընդունելու համար։ Ընդունելութիւնը չեղեալ համարուած է ։

× Արտաքին գործերու նախարարութիւնը որոշեց չմասնակցիլ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 39րդ տարեդարձին առթիւ սարքուած ընդունելութեան։ Միայն պաշտօնատար մը ներկայ պիտի ըլլայ ։ Ոչ նախարարը, ոչ տնօրէնները, ոչ ալ սովետական գործերու մասնագէտներ ։ Անգլիական, քանատական , հոլանտական եւ ամերիկեան դեսպանութիւններէն ալ ոչ մէկ ներկայացուցիչ պիտի երթայ ։ Նոյն որոշումները տրուած են Լոնտոնի , Քոփենհակի եւ Լա Հէյի մէջ։ Լոնտոնի քաղաքապետն ալ ներկայ պիտի չըլլայ տարեդարձի ընդունելութեան ։

Անգլիոյ փառաբանական կաճառը չեղեալ համարեցաւ այն հրաւէրը զոր ուղղած էր Խ. Միութեան փառաբաններուն,, այցելութիւն մը կատարելու համար ։

× Ամսթերտամի շողենաւային ընկերութիւնը որոշեց ընդհատել նաւագնացութիւնը դէպի Խ. Միութիւն ։

× Աւստրիոյ ընկերվարական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, « Արպայթըր Ցայթունկ», կը յայտարարէ խմբագրականով մը.— Այսօր տարեդարձն է խորհրդային յեղափոխութեան, պատմական դէպք մը որ երբեմն մեծ յոյսեր ներշնչեց աշխատաւոր դասակարգին։ Միեւնոյն ատեն ռուս ժողովուրդին անկախութեան օրն էր այդ։ Բայց այսօր ոչ մէկը տրամադիր է ձեռք երկարելու Ռուսի մը կամ համայնավարի մը, եթէ չուզեր եռ քաշել դայն արիւնով կարմրած ։ Հունգարիոյ արիւնոտւշտ բանաբարումէն ետք, մենք ձեռք պիտի սեղմենք ա՛յն համայնավարին հետ որ կը յայտարարէ .— Ա՛լ կը բաւէ։ Ես կապերս խզեցի համայնավարութեան հետ »։

× Լիւքսէմպուրկի խորհրդային դեսպանատունը կիսովին հրկիզուեցաւ ցոյցի մը հետեւանքով։ Դեսպանը նկուղը ապաստանած էր։

× Հունգարիոյ դէմ կատարուած խժդժութեանց առթիւ հանրագրութիւն մը ստորագրած էին նաեւ չորս համայնավար գրագէտներ։ Կեդր. Կոմիտէն որոշեց կարգապահական պատիժի ենթարկել չորսն ալ, ինչպէս կը գրէ «Իւմանիթէ» ։ Ազգ. Ժողովի Գչ. օրուան նիստին մէջ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՊԱՐՊԵԼ ԻՐ ԳՐԱՒԱԾ ՀՈՂԵՐԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի կառավարութիւնը պիտի չպարպէ Սինայի թերակղզին եւ թէ թոյլ պիտի չտայ որ միջազգային ուժ մը տեղաւորուի իր տիրած երկրամասին վրայ ։

Անգլիոյ վարչապետը նոր յայտարարութեամբ մը չեշտեց թէ Իսրայէլ պէտք է պարպէ իր գրաւած հողերը ։ Նախագահ Այզընհաուըր ալ նամակ մը ուղղելով Իսրայէլի վարչապետին, պահանջեց պարպել գրաւած հողերը ։

Սինայի թերակղզին 60.000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն ունի,— աւելի մեծ քան բուն Իսրայէլը ։

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը կը ծանուցանէ թէ ոստիկանական ուժ մը պիտի կազմակերպուի անմիջապէս, պահպանելու համար խաղաղութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ ։ Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկեց 64 ձայնով, գլխաւորութեամբ Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն, պահանջելով Ֆրանսայէն, Անգլիայէն եւ Իսրայէլէն որ պարպեն եգիպտական հողերը ։ Ձեռնպահ մնացին տասը պետութիւններ ։

Եգիպտոս հեռագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, գանգատելով թէ անգլօ-ֆրանսական ուժերը կը շարունակեն յառաջ խաղալ Ջրանցքին մէջ, հակառակ կրակը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՆՔ ՆՈՐԷՆ ՀԱՅԵՐՍ

●

Առջի օր Նիւ Եորք գացինք դիմաւորելու համար Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած հինգ - վեց հայ ընտանիքներ, որոնք կուգային Պաղեստինէն եւ Յորդանանէն: Ուրիշ մէկ քանի ընտանիքներու ալ հանդիպեցանք, որոնք եկած էին վերջին քանի մը շաբաթներու, ամիսներու ընթացքին:

Անոնք առժամաբար տեղաւորուած ի - րենց ազգականներու ու հայրենակիցներու մօտ, իրենց առաջին մտահոգութիւնը դարձուցած են գործն ու բնակարանը:

— Ինչո՞ւ այդքան աճապարանք, բարեկամներ, Ամերիկայի գործը չի վերջանար, անգամ մը որ սկսիք՝ ալ դադար չէք առներ, կ'ըսեմ իրենց:

— Թերեւս ճիշդ էք, պարոն, կը պատասխանէ մէկը անոնցմէ: Գրպանս 150 տոլար ունէի, երբ Նիւ Եորք ոտք դրի, հազիւ 15 օր անցած՝ 15 տոլար մնաց: Արեւելքի հաշուով այդ գումարը երեք ամսուան ապահովութիւն կուտար, մինչդեռ երկու շաբաթէն հատաւ ու մեր հաշիւը բոլորովին փոխուեցաւ:

— Դեռ շատ հաշիւներ ունիք փոխուելիք, սիրելիներ. յամենայն դէպս մտահոգուելու պատճառ չունիք. մենք մեր կարելին պիտի ընենք՝ ձեզի օգտակար ըլլալու համար. ինչ պէտքեր ունիք:

— Գործ, քիչ մը դրամ եւ սանկ հայկական շրջանակի մը մօտ բնակարան:

— Առաջին երկուքը լաւ. հասկնալի է. բայց «հայկական շրջանա՞կ» ըսելով ինչ ըսել կ'ուզէք. հոս հայկական թաղ, հայկական վանք չկայ, կը պատասխանեմ:

— Հասկնալի է. բայց թաղ մը ըլլայ, ուր 10 - 15 հայ ընտանիքներ ըլլան, որպէսզի զաւակներս գէթ հայ տղոց հետ խօսին ու խաղան: Տիկինս ոչ ճամբայ գիտէ, ոչ առուտուր. տեղ մը ըլլանք՝ ուր անոնց հետ խառնուելով, այստեղի կեանքին ու պայմաններուն ծանօթանանք, եւ, վերջապէս, քիչ մըն ալ մխիթարուինք:

— Այդ մէկէն, առայժմ, վազ եկէք, կ'ըլլայ իմ թելադրութիւնս:

— Բայց եղբայր, կինս, զաւակներս անգլերէն չեն գիտեր, ինչպէս պիտի ապրին:

— Պարագան նոյնն է հայկական շրջանակի մօտ ալ ըլլաք, անոնք ձեզի հետ հայերէն պիտի չխօսին նորէն:

— Հետեւաբա՞ր...

— Հետեւաբար անգլերէն սորվելու մասին մտածեցէք:

— Բայց, եղբայր ինչպէս կ'ուզես որ երկու շաբթէն անոնք անգլերէն սորվին:

— Նախ քան ձեր գալը այդ մասին պէտք է մտածէիք:

— Հանեցա՞ր հիմա, մէջ մտաւ տիկինը հեծկլտալով. ես քեզի հազար անգամ ըսի՝ չերթանք, անգլերէն չենք գիտեր. մեր զաւակները պիտի կորսուին: «Հայրենիք»ը հազար անգամ աչքս խոթեցիր.

տես հոն երկու հարիւր հազար հայութիւն կայ. տես հոն քանի կոմիտէ կայ. տես հոն որքան հանդէս, որքան փիքնիք, որքան ժողով ու հաւաքոյթ, Ս. Զատիկ, Ս. Ծնունդ, Խաղողօրհնէք, Մալաթիացի, Արաբկիրցի, Այնթապցի հայրենակիցներ կան. գործիչներ, հերոսներ, տէրտէրներ, իրար խառնեցիր. ո՞ւր են հիմա անոնք. ո՛ւր.

Վեց տարեկան երախայ մը լաց մը կը փրցնէ յուսահատ.

— Հայրիկ եա՛, տուն երթանք, մօրքուրին քովը:

Շուարած հէք հայրիկը գլուխը ափերուն մէջ կ'առնէ, խորհրդածելով.

— Մէկ անապատէն փախանք, ուրիշ անապատի մէ՞ջ ինկանք:

— Հասկնալի է ձեր հոգեկան վիճակը, սիրելիներ: Երկու տարի առաջ մենք ալ ձեր վիճակին էինք մատնուած. ամէն հաշիւ փոխուեցաւ սակայն: Վարժուեցանք, դուք ալ երկու տարիէն կը վարժուիք ու կը հաշտուիք:

— Կը հաշտուինք. այնպէս ինչպէս որ հաշտուած են Մեսրոպն ու Յակոբը, որոնց զաւակները բառ մը իսկ հայերէն չեն գիտեր. որոնց անունները Զարլի - Հէրրի են վերածուած. այլ խօսքով, տուր զաւակներդ մեզի ու փոխարէնը առ գործարանի մը անկիւնը, քառասուն տարուան աշխատանք, տուր զաւակներդ՝ որպէսզի քեզի «Թելեվիժըն» տան. տուր զաւակներդ, քառասուն տարուան քրտինքըդ, վրան ալ կեանքդ, որպէսզի փոխարէնը քեզի տասը հատ «ինշուրէնս» տան ու «Բէտէլայք»ով թաղուելու պատիւը:

Ամերիկահայ մը լսելով այս խօսքերը, զայրացաւ.

— Ձեր ձեռքերէն բռնող չկայ. չհաւնեցա՞ք, ետ դարձէք:

Լռութիւն տիրեց ու ծանր խօսքեր գլորւեցան ու խեղդուեցան կոկորդներու մէջ: Ամերիկահայը կտրուկ է, գործնական. չհաւնեցա՞ք, ետ դարձէք, որովհետեւ խոցուած է իր հոգին, որովհետեւ չուզեր որ դպչեն իր վիրաւոր սիրտը. արցունք, վրէժ, կսկիծ կայ հոն... Կամ մեզի պէս եւ կամ ետ դարձէք...

Իրաւունք ունէ՞ր: Չենք գիտեր. յըստակ է մեզի համար. ինք ազգասէր մարդ էր, զոհաբերող ու աշխատող, սակայն իր զաւակները ապերախտ դուրս եկան. ուրացան իրենց ծնողքն ու հայրենիքը. իրենց մշակոյթն ու պայքարը:

Ո՞վ է յանցաւորը: Հա՞յրը թէ տղան:

Ինչո՞վ յանցաւոր է տղան, երբ զինք ամերիկեան վարժարան են ղրկած, երբ իր ընկերները Ամերիկացի են եղած. երբ ծնողքները իրենց զաւակներէն անգլերէն սորվիլ կը փորձեն, երբ հայկական Ս. Ծնունդն ու Զատիկը, հայկական բարքերը ու աւանդութիւնները մոռցուած ու այլափոխուած են իրենց տուներէն ներս. երբ պատարագի քարոզը անգլերէնի է թարգմանուած. վեղարն ու փակեղը, փիլոնն ու շուրջառը, մօրուքն ու շնորհքը

մէկ կողմ են նետուած, ինչպէ՞ս պիտի մենէին այդ մանուկները:

Այժմ մենք մտածենք մեր մասին սակայն: Իւրաքանչիւր անհատ որ կուգայ Արեւելքէն, պէտք է գիտակցի թէ որոշ դեր ու պարտականութիւն ունի կատարելիք այս ազատ ու ապահով երկրէն ներս: Պարտականութիւն հանդէպ սիրելի Ամերիկային, ու հանդէպ մեր պաշտելի ժողովուրդին, աւելի ծանր քան նոյնինքն տեղացին:

Այսօր ամերիկահայ կեանքէն ներս խորթ երեւոյթ մը կայ — Հին սերունդի եւ Նոր սերունդի հակոտնեայ մտածողութիւն մը: Մենք նորեկներս միջնորդի դեր է որ պիտի կատարենք. երկու կողմերը իրար հաշտեցնող: Պիտի յարգենք հիները, պիտի սիրենք նորերը: Ասպարէզը պէտք է տրուի Նոր սերունդին: Անոր անդամները պէտք է դառնան առաջնորդ ու ղեկավար, անշուշտ եթէ ունին ձեռնհասութիւն: Հիները պէտք է մնան քիչ մը անդին, վարագոյրին ետեւ. պէտք է հսկեն եւ առաջնորդեն, ուղղութիւն տան, ու երբ որեւէ ճակատի վրայ պարտութիւն մը կամ փլուզում մը նշմարեն,

պէտք է հրապարակ իջնեն իսկոյն, ամոքելու համար անոնց՝ նորերու վէրքերը, խնամելու համար զանոնք եւ առաջնորդելու համար զանոնք: Մէկ խօսքով՝ վստահութիւն ու քաջալերանք ցոյց պէտք է տան, քանի դեռ ողջ են. որպէսզի Նոր սերունդը մարզուի ու պատրաստուի, եւ գիտակցօրէն տէր կանգնի իր ժառանգորդներուն ու գոյութեան:

Իսկ դուք, Նոր սերունդի անդամներ, ի սէր Աստուծոյ քիչ մը զոհաբերութիւն ցոյց տուէք. քիչ մը հայերէն կարդալ ու գրել սորվեցէք. քիչ մըն ալ յարգեցէք ձեր ծնողքները ու անկէ ետք՝ հալալ ձեզի, դարձէք առաջնորդ ու ղեկավար, որովհետեւ դուք ունիք այնքան կարողութիւններ ու այնքան զօրութիւն, որ կրնաք ղեկավարել ոչ միայն Ամերիկահայութեան, այլեւ ամբողջ արտասահմանեան հայութեան ճակատագիրը: Եւ քաջ գիտցէք, թէ ձեր կողքին պիտի ունենաք մեզի պէս հազարաւոր երիտասարդներ, իբրեւ գործակից ու ծառայելու պատրաստակամ սրտեր:

Ֆիլատելֆիա ՀԱՅՈՐԴԻ

ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

●

Նոր հաւաքածոյ մը եւս հայ ժողովրդական երգերու, որ կուգայ հարստացնել հայ տոհմիկ երգերու շարքը:

Այս 71 տոհմիկ երգերը, գրի առնուած են Զմշկածակի շրջաններէն, ոչ թէ պարզ երգարան մը հրատարակելու նպատակով, այլ մեր աւանդական հայրենի գանձերը կորուստէ փրկելու մտահոգութեամբ: Գրի առնուած այս հարսանեկան երգերը, անտունիները, աշխատանքի, սրախօսութեան, զբօսանքի երգերը եւ պարերգներն ու շէրերը, բոլորը յատկապէս ուսումնասիրուած են հեղինակին կողմէ: Երգահան Ա. Մեսումենդ երաժշտական մշակման ատեն պահած է հայ ժողովրդական երգերու ինքնուրոյն նկարագիրը եւ մասնայատկութիւնները:

Հեղինակը բաղդատելով ցարդ լոյս տեսած միւս ժողովրդական երգերը, հաստատած է անոնց անտիպ ըլլալը: Կատարած է նաեւ կարեւոր աշխատանք մը, ստուգաբանելով բոլոր օտարամուտ բառերը, արձանագրելով անոնց ծագումը, արաբերէնէ, թուրքերէնէ, պարսկերէնէ, եւայլն:

Բաւական դժուար խնդիր է հոմ նիւթերը ուսումնասիրել եւ պահել զանոնք իրենց ինքնատպութեանը մէջ, որովհետեւ հայ ժողովրդական երգերը հին ատեն լիովին չեն քննուած, շատ մը պատճառներով: Հայաստանի վրայ կատարուած արշաւանքներու, տեղահանութեանց, քաղաքական ու տնտեսական դէպքերու հետեւանքով ժողովուրդը, օտար լուծերու տակ ինկած ըլլալով, երգն ալ բերնէ բերան զանազան փոփոխութիւններ կրած եւ կորսնցուցած է իր տոհմիկ նկարագիրն ու կշռոյթը, մինչեւ որոշ ատեն մը:

Այս աննպաստ պայմաններուն մէջ, հայ երգի մշակումը մեծ դժուարութիւններու ենթարկուած է, մինչեւ 1880 թուականները:

1880ին ծանօթ երաժշտագէտը Քրիստափոր — Կարա Մուրզա, լուրջ պատրաստութեան կը ձեռնարկէ հայ ժողովրդական անմշակ երգերը երգել տալու եւ գրի առնելու: Երկար ժամանակ պէտք կ'ունենայ զանոնք զտելու: Միշտ պահելով անոնց տոհմիկ բնոյթը, բազմաձայնի կը վերածէ, պարզ ու յստակ ներդաշնակութեամբ մը, ընդհանրացնելու համար ժողովուրդին մէջ:

Իր առաջին համերգները տեղի կ'ունենան 1885ին, Բագուի եւ Թիֆլիսի մէջ, երաժշտական դաստիարակութենէ զուրկ հանրութեան մը առջեւ, որ դժբախտաբար տեղի կուտայ հազար ու մէկ բամբասանքի, չարամտութեան, ծանր տաղնապի մը մատնելով Կարա Մուրզան: Երաժշտագէտը չի վհատիր, կը շարունակէ իր գիտական ուսումնասիրութիւններն ու համերգները:

Հայկական երաժշտութիւնը շատ բան կը պարտի այս վարպետին ուսումնասիրութեանց:

Կարա Մուրզային կը յաջորդեն տաղանդաւոր երաժիշտներ, Անուշաւան Տէր Ղեւոնդեանը, Սպիրիտոն Մելիքեանը, Գր. Սիւնի եւ Կոմիտաս վարդապետ, որոնք խորապէս ուսումնասիրելով հայ գեղջուկ երաժշտութիւնը, կը նուիրուին լուրջ ու բեղնաւոր աշխատանքի մը:

Հայ շինական երգերու հաւաքման ու դաշնաւորման, ամենալուրջ աշխատան -

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ Է ԿԸ ԳՐԵՄ

●

Յուզականութեան թշնամիները կեանքին ինչպէս նաեւ արուեստին մէջ պարզապէս զգացական են ուրիշ ձեւով մը:

Քսան տարի առաջ այն օրն էր, Հոկտեմբեր 18, երբ 848 Քարլ Սթրիթ մէջ ծրար մը բացի, եւ տեսայ օրինակ մը իմ առաջին գիրքէս: Աննախընթաց վայրկեան մըն էր: Այնքան դրականօրէն չէի որ չկրցայ նոյնիսկ ծխախոտ մը ոլորել. երեք անգամ փորձելէ ետք յաջողեցայ վերջապէս եւ սկսայ ներշնչել ու արտաշնչել խենթի պէս, մինչ կը քննէի արուեստի եւ վաճառականական այդ անիմաստ եւ անհաւատալի առարկան: Ինչ գիրք, ինչ կողք, ինչ խորագիր, ինչ լուսանկար: Հիմա այլեւս գիտցէք կիները, որոնք շուրջս պիտի հաւաքուին: Որովհետեւ երիտասարդ գրող մը կը գրէ ակնկալելով որ, երիտասարդ կիներ հաւաքուին շուրջը:

Դժբախտաբար սակայն, այդ խմբումները միշտ ալ գեղեցիկ չեն: Ատիկա դաղտնիք մըն է որ կը շարունակէ տակաւին գիս չփոթի մատնել: Գեղեցիկ կիներ կը շրջապատեն զէր, կարճ մարդիկը, որոնք պզտիկ գործ մը կը դարձնեն: Անոնք կը խմբուին երիտասարդ մարդոց շուրջ որոնք կը խօսին միշտ զիրենք հետաքրքրող հարցերուն եւ իրենց կատարած

գործերուն մասին:

Անոնք կը շրջապատեն այն երիտասարդները, որոնք սեւ շապիկներ կը հագնին եւ հինգ կոճակ ունին իրենց սպորթ վերարկուներուն եւ թեւճակներուն վրայ, որոնք որոշ եկամուտ մը չունին եւ որոնք տակաւին ժամերը կը վատնեն խօսելով ծուլօրէն նախորդ գիշերուան ճոխ «երեկոյթին» մասին, կարծես դէպք մը եղած ըլլար:

Գեղեցիկ կիները կը խմբուին գրողներէ զատ ամէն մարդու շուրջ: Պարզ, ուշիմ կիներ՝ երբեմն կը մօտենան գրողներուն: Բայց միայն գեղեցիկ կիները շուրջս ունենալու համար չէր որ առաջին գիրքս տուի հրատարակութեան:

Մտադիր էի նաեւ յեղաշրջել Ամերիկեան Գրականութիւնը:

⁂

30ական թուականներու սկզբնաւորութեան, յեղաշրջել բառը ի պատուի էր շատ, եւ ժողովրդականութիւն կը վայելէր. եւ սակայն մասնաւոր ցուցակագրութիւն մը, մասնաւոր վիճակագրողի մը կողմէ պատրաստուած, այսօր միակ միջոցը պիտի ըլլայ չափելու համար իմ յաջողութիւնս ամերիկեան գրականութիւնը յեղաշրջելու աշխատանքին մէջ: Այսպէս ձեւացնել թէ իմ գրականութիւնս որ եւ է ազդեցութիւն չէ ունեցած երբեք ամերիկեան գրականութեան վրայ՝ անպարկեշտութիւն պիտի ըլլայ: Դժբախտաբար սակայն, իմ գրականութիւնս ընդհանրապէս ազդեցութիւն ունեցաւ գրողներու վրայ՝ որոնց մեծ մասին գործերը մնացին անտիպ եւ նման ազդեցութիւն մը չափելը կը կարօտի բաւական երեւակայութեան եւ համարձակութեան: Յաջող գրողները, որոնց վրայ իմ գրականութիւնս ունեցաւ իր ազդեցութիւնը, արդէն հրատարակուած են, եւ դեռ կը շարունակուին: Ճշմարտութիւնը այն է, որ իմ գրականութիւնս ունեցաւ իր ազդեցութիւնը անոնց գործերուն վրայ՝ որովհետեւ ես բարեկամը սկսայ նկատել դրբեթէ անմիջապէս: Ես չնկատեցի ատիկա կարճ պատմուածքներուս մէջ միայն, տեսայ զայն վէպերս, թատերգութեան եւ շարժանկարի մէջ եւս:

Ի՞նչ ունէր իմ գրականութիւնս անկէ՝ որ ընդհանրապէս գրութիւն մը պէտք է ունենայ:

Ազատութիւնը:

Կը խորհիմ թէ ատիկա կ'ամփոփէ ինչ որ ունէր իմ գրականութիւնս: Կը կարծեմ թէ ցոյց տուի թէ երբ գրող մը ունինք՝ ունինք նաեւ իր գործը, եւ թէ գրողը անձնապէս աւելի կարեւոր է, քան իր գրականութիւնը:

Այսպէս ուրեմն, եթէ գրող մըն էք, անպայման պէտք չունիք դուք ձեզ ներելու, ամէն անգամ որ պատմուածք մը, վէպ մը, կամ թատերգութիւն մը կը գրէք:

Բայց ինչո՞ւ ուզեցի յեղաշրջել ամերիկեան գրականութիւնը:

Սխալուած էի: Անխուսափելի էր:

Եւ ինչո՞ւ, իբրեւ գրող, չէի ուզեր լըրջօրէն շարժիլ: Չէի՞ գիտեր թէ մինչեւ որ լըջօրէն չշարժէի, մեծ քննադատները պիտի փախնային իմ գրութիւններուս մասին գրելէ: Գիտէի: Ես մերժեցի լըջօրէն գործել, որովհետեւ լըջօրէն չէի զգար: Չէի կարծեր թէ պէտք էր լուրջ կամ յարգուած զգալ: Որովհետեւ գիտէի որ այդ ձեւով գործել, պարզապէս մութին մէջ անփառութիւն մը պահել պիտի նշանակէր: Կարգ մը գրողներ լուրջ են բնականէն, թէեւ ատիկա չի նշանակեր թէ անոնք բնականօրէն մեծ են նաեւ, կամ նոյնիսկ ազդեցութիւն ունեցող: Ես այդ տեսակ գրող մը չեմ:

Պարզապէս որեւէ խորհրդաւոր կապակցութիւն չկայ, լրջութեան և մեծ կամ ազնուոր գրութեան մը մէջ: Կարգ մը մեծ գրողներ ունէին մեծ լրջութիւն մը, բայց անոնցմէ շատեր գրեթէ բնաւ չունէին: Անոնք ուրիշ բան ունէին:

Ի՞նչ էր այդ միւս բանը:

Կը կարծեմ թէ՝ մտասեւեռում մըն է ուղղակի ամէն բանի միջոցաւ հասնելու մարդուն, բնութեան, արուեստին շուրջ հաւանական ճշմարտութեան, մինչեւ անոր էութեան խորը:

Ի՞նչ է այս հաւանական ճշմարտութիւնը

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

(3)

(Շար.)

քը, անշուշտ կը պատկանի բազմավաստակ, երաժշտագէտ Կոմիտաս վարդապետի, անոր յաման աշխատանքները, յատկապէս ժողովրդական երգերու, խոր ըմբռնումը եւ հմուտ մշակումը, հայ գեղջուկ երգերուն տուին ինքնուրոյն նկարագիր մը : Իր հարուստ աշխատանքները մեզի ժառանգութիւն մնացին, իրենց դաշնաւորման ուրոյն գեղեցկութեամբ : Վարդապետը կարգ մը չեղումներ ալ կատարած է գիտակցօրէն, առանց խաթարելու գեղջուկ երգերու նկարագիրը :

Ուշադրութեան արժանի են, Հայաստանի նոր երաժշտագէտներուն աշխատանքները, երաժշտութեան զարգացման համար : Անոնք պատմական եւ աւանդական նիւթերու վրայ հիմնուելով կը յօրինեն դասական օփերաներ, պարախաղեր, սէնֆօնիներ, քոնչերթօներ քառեակներ, սօնաթներ, թրիօներ եւ ռոմանսներ : Կ'արժէ յիշել կարգ մը յայտնի անուններ, — Արամ Խաչատուրեան, Առնօ Բաբաջանեան, Յարօ Ստեփանեան, Անուշաւան Տէր Ղեւոնդեան, Արմէն Տիգրանեան, Կարօ Զաքարեան, Աշոտ Սաթեան եւ ուրիշներ : Արտասահմանի մէջ եւս ունինք տաղանդաւոր երաժիշտներ, որոնք կատարած են արժէքաւոր աշխատանքներ :

Բոլոր քաղաքակիրթ ազգերու հանճարեղ երաժշտագէտներն ալ դարերէ ի վեր սերտօրէն կապուած են իրենց ժողովրդական երգերուն ու ձգտումներուն : Անոնք խորապէս համոզուած են թէ իրենց ըստեղծագործական, ուժի ու ներշնչման աղբիւրը կուգայ ժողովուրդին հարազատ զգացումներու արտայայտութենէն : Անոնք իրենց զօրեղ ձգտումներն ու երազանքները միացնելով ժողովրդական լուսաւոր եւ հիմնական նիւթերու եւ երգերու, տուած են երաժշտական գլուխ գործոցներ :

Շնորհաւորելով Մեսումենցի այս նոր եւ կարեւոր աշխատանքը, ինչպէս եւ բանահաւաք Պ. Յովհաննէս Աճէմեանի եւ որդի Բիւզանդի աշխատանքը, պիտի թելադրէի որ դառնային լրիւ հրատարակութիւն մը, դաշնակի ընկերակցութեամբ :

Հայ ժողովրդական երգերը ամէն տեսակէտով արժանի են ջերմ քաջալերութեան, մանաւանդ երբ մշակուած ըլլան գիտականօրէն :

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՋԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի Ծնողներու Միութիւնը գումարեց իր ընդհանուր ժողովը 1956 - 57 ուսումնական տարեշրջանի բացման առթիւ : Քննուեցան Միութեան ընդհանուր գործունէութեան վերաբերեալ խնդիրներ եւ ձեռք բերուած յաջողութիւնները գնահատուեցան ջերմ գոհունակութեամբ : Նոր դիւանը ընտրուեցաւ հետեւեալ անդամուհիներով . — Տիկին Հերմինէ Ֆէյտի՝ նախագահ, Տիկին Այտա Արսէնեան՝ փոխ նախագահ, Տիկ. Գրիգորեան՝ քարտուղար, Տիկին Խանճեան՝ գանձապահ : Խորհրդականներ՝ Տիկիններ՝ Տաքէսեան, Մինասեան, Եփրեմեան, Թեւանեան, Խաչերեան, Քոչունեան եւ Ադամեան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՍԱՄՈՒՆԱՇԷՆ գիւղը (Թալինի շրջան), ունի 1200 հեկտար վարելահող, ուր ամէն տարի 700 հեկտարէն աւելի հացահատիկի ցանք կը կատարուի, սակայն հեկտարէն կը ստացուի միայն վեց եօթը կենդինար բերք, որովհետեւ ամառուան երաշտը կ'ազդէ բերքին վրայ : Այս երաշտին դէմ պայքարելու համար կոլտնտեսականներու ժողովը որոշեց ջրամբար մը շինել, գարնանային ձիւնհալի եւ անձրեւներու ջուրերը հաւաքելու ե օգտագործելու համար : Ջրամբարը պիտի ունենայ մէկ միլիոն խորանարդ մեթր տարողութիւն եւ պիտի ոռոգէ Ներքին Սամունաշէն, Վերին Սամունաշէն, Ներքին Բազմաբերդ գիւղերու 1500-3000 հեկտար տարածութիւնը : Ջրամբարի շինութեան վրայ ամէն օր կ'աշխատին 180-200 հոգի :

ՔԱՐԵՐՈՒ ՑՂԿՈՒՄԻՆ համար մասնագիտական նոր մեթոտներ գործադրելով կարելի է ներկայիս տուֆքարը ենթարկել նաեւ ուղղադիծ մշակման : Այս նոր գործիքով զգալապէս կը բարձրանայ աշխատանքի արտադրողական կարողութիւնը : Նոր մեթոտին շնորհիւ երկու բանուորներ տասը բանուորի գործ կը կատարեն : Ինչ որ 77 րուբլի կ'արժէր, ճարտարապետ Լեւոն Սիմոնեանի հնարած նոր գործիքով եօթը ռուբլի միայն պիտի արժէ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ նկարիչ Մելիքսեթ Սեւախչեանի ստեղծագործութեանց յետմահու ցուցահանդէս տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ : Թատերական նկարչութեան առաջին անհատական ցուցահանդէսն էր, մօտ 80 գեղանկարչական թատեր. գործերու : Մելքիսէթ Սեւախչեան կարճ կեանք ունեցած է (1916 - 1946), սակայն ստեղծագործական հինգ տարիներուն հարստացուցած է Հայաստանի թատերական նըկարչութիւնը :

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐ. — Բազմաթիւ նոր ստեղծագործութիւններ արտադրեցին երիտասարդ երաժիշտներ նըւիրելով երիտասարդական առաջին փառատօնին, ինչպէս «Երեւանի գարուն»ը (երաժիշտ Վ. Կոտոյեան), Գ. Զիթճեանի «Իմ Հայաստան» խմբերգը (բանաստեղծութիւն Գ. Սարեան եւ Մ. Մարգարեան), երաժիշտներ Է. Միրզոյեանի եւ Ղ. Սարեանի «Արեւոտ օր» եւ «Յովազաձորի գերիները» : Շարժանկարի համար գրուած երաժշտութեան համանուագի վըրայ կ'աշխատին Գ. Եղիազարեան, Ալ. Յարութիւնեան, Է. Յովհաննիսեան, Ջ. Տէր Թադէոսեան : Ա. Բաբաջանեան կը գրէ դաշնակի, Է. Միրզոյեան, նուագահանդէս լարային նուագախումբի համար : Երաժիշտ Գ. Արմէնեան կ'աշխատի «Խ. Աբովեանի» օփերային վրայ :

ԻՆՔՆՈՒՍ ԵՐԱԺԻՇՏ Ազատ Ի. Յակոբեան սկսած է 14 տարեկանին յօրինել վալսեր եւ քայլերգներ : Ա. Յակոբեան ճարտարապետ է նաեւ եւ շինած է բազմաթիւ շէնքեր Երեւանի մէջ : Ունի հարիւրէ աւելի քնարական, բարքերու մասին, երգիծական եւ աշխատանքի երգեր, քայլերգներ, պարային մեղեդիներ, դաշնակի կտորներ եւայլն : Իր «Յանուն առատութեան»ը (Վ. Յարութիւնեանի բանաստեղծութիւն) մեծ ընդունելութիւն գտած է : «Իմ երկրի աղջիկներին» երկձայն խմբերգը մտած է բազմաթիւ յայտագիրներու մէջ : «Դպրոցական քայլերգը», «Երգսիրոյ մասին», «Ծիծեռնակներ», «Աւետիք Իսահակեան», (գրուած Ա. Իսահակեանի ծննդեան 80ամեակի առթիւ) են . : Այս բոլոր երգերը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Հայաստանի մէջ :

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐԻ պեղումներէն այս տարի երեւան ելած են կաւէ ամաններ, պղինձէ եւ երկաթէ գործիքներ, եղջիւրէ եւ ոսկորէ պատրաստուած զանազան իրեր, գոյնզգոյն ուլունքներ, պղինձէ կապարճներ, թասեր, ուրարտական եւ ասուրական կնիքներ, ձիասարքի մասեր, որոնց վրայ կան սեպագրեր եւն. : Երկաթէ մանգաղներ : Շահեկան են երկու սեպագիր աղիւսակներ, որոնք փաստաթուղթեր կը կազմեն ամրոցի տնտեսութեան մասին : Մէկուն մէջ տուեալներ կան հորթերու, ոչխարներու եւ այծերու մորթի եւ բուրդի մատակարարման մասին : 1956ին գտնուած է կաւէ աղիւսակ մը որ կը վերաբերի Սարդուր Բ. Թագաւորին (Ը. դար նախքան Քրիստոս) կողմէ տրուած այգիներուն եւ հողերուն : Այս տարի գտնուած է նաեւ արծաթէ խուփ մը, որուն վրայ ամրացուած են ոսկիէ չորս ժապաւէններ, Ուրարտական արուեստի հոյակապ նմոյշ մը (Ը. դարուն Քր. առաջ) :

ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՔՍՈՐԸ ԵՒ ԱՀՄէՏ ՐԻԶԱ

Հասան Ամճա, «Շէհիր»ի մէջ, Թալէաթ փաշայի իթթիհատական կուսակցութիւնը պատասխանատու նկատելով Հայոց տարագրութեան, կ'անդրադառնայ Իթթիհատի հիմնադիր եւ նախագահ Ահմէտ Րիզա պէյի իբրեւ Ծերակոյտի նախագահ 26 Հոկտեմբեր 1918ին կառավարութեան ուղղած հարցապնդումին : Ահմէտ Րիզա կ'ըսէր . —

Օսմանեան պետութեան ընդհ. պատերազմին մասնակցութենէն մինչեւ Թալէաթ փաշայի դահլիճին անկումը, կառավարութեան կողմէ գործուած սխալները եւ ոճիրները քննելու եւ ոճրապարտները Գերագոյն Ատեանին յանձնելու մասին Երեսփ. ժողովի ու Ծերակոյտին ուղղուած հարցապնդումներուն մէջ միայն կ'անդրադառնան ընդհանուր խժդժութեանց, լռութիւն պահելով անոնց մանրամասնութեանց վրայ :

Ինչպէս յայտնի է, Պատերազմական Գերագոյն Ատեանը պիտի դատէ պատասխանատուները, «տարագրութիւն» անունին տակ գործուած խժդժութիւններուն :

Մինչդեռ, քաղաքական խժդժութեանց հետ կատարուած է ջարդ, հրապարակային ասպատակութիւն, անհատներու եւ անոնց ինչքերուն դէմ բռնաբարումներ եւ մասնաւորաբար արաբ, հայ, յոյն հայրենակիցները՝ ցարդ Օսմանեան տիրապետութեանց մէջ, աննախընթաց խժդժութեանց ենթարկուած են : Կառավարութենէն կը պահանջեմ անյապաղ ոճրապարտները արդարութեան թաթին յանձնել եւ պատժել :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Երեք կիրակիէ ի վեր, մեր խումբը չէ մասնակցած ախոյենութեան մրցումներուն :

Նախ որ երկու անգամ Ֆրանսայի բաժակի մրցումին առիթով հանդիպեցաւ Իւ. Էս. Պըզոնի, որուն հետ առաջին անգամ մնաց հաւասար 1ով 1, իսկ երկրորդ անգամ պարտուելով (1-2), վերջնականապէս հեռացած եղաւ այդ կարեւոր մըրցակցութենէն :

Կիրակի, չորս Նոյեմբերին ալ Փարիզի բաժակի մրցումին առթիւ կը հանդիպէր Վիրի Շաթիյոնի խումբին : Մեր խումբը յաղթեց 2—1ով, թէեւ տասը հոգիով խաղաց : Մեր լաւագոյն խաղցողներէն վերջապահ Նէյրատ ծանրապէս կը վիրաւորուէր քիթէն :

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, Հայ Մարզականը պիտի այցելէ Սթատ տը լ Էսթի, ախոյենութեան հինգերորդ մրցումը կատարելու համար :

Կը կարծենք թէ դժուար պիտի ըլլայ յաղթութիւն մը ապահովել. մանաւանդ որ մեր խումբը այս վերջերս զրկուած է քաջալերանքէ : Թող համակիր մարզասէրները չմոռնան թէ յաղթանակներ խրախուսանքով ալ կը տարուին : Իրենց կը մնայ ընկերանալ հայկական խումբին ինչպէս ժամանակին :

Նոյն կիրակին, 11 Նոյեմբեր, Հայ Մարզականը կուտայ իր տարեկան պարահանդէսը, քաղաքապետարանի սրահին մէջ : Նիւթական դժուարին կացութեան մէջ գտնուելով, օժանդակութեան առիթ մըն է որ կը ներկայանայ մեր համակիրներուն : Ձեռնարկին յաջողութիւնը կրնայ ընդհանուր օգտակարութիւն մը ունենալ :

Ամէն մարդ գիտէ թէ ինչ դրամական պահանջ կը դնեն լաւ խաղացողները, նոր խումբի մէջ գալու համար :

Յաճախ մեր մարզասէր հայրենակիցները զգացած են անհրաժեշտութիւնը երկու նոր խաղացողներու մեր խումբին մէջ : Որովհետեւ գիտէին որ մեր խումբը, այս աստիճանին հասնելու համար, չորս հինգ տարուան ընթացքին սպառած է իր ֆիզիքական ուժերը եւ յոգնած : Մինչդեռ Ֆրանսական խումբերը ամէն տարի կը զօրանան, նիւթապէս ամուր դիրք ունենալով :

Մեզի համար ալ դիւրին է նոր խաղացողներ ճարել, եթէ կարենանք բարւոքել մեր նիւթական կացութիւնը : Ահա այդ առաջադրութեամբ է որ կը կազմակերպենք Նոյեմբեր 11ի պարահանդէսը :

Նիւթական քաջալերանքն ալ թող չպակսի Հայ Մարզականին, որ կը գտնուի նախանձելի դիրքի վրայ, Ֆութպոլի ճիւղին մէջ :

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (185)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

10. — ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Առանց թագաւորի Հայաստանը դանդաղկոտութեամբ է շարժւում, ինչպէս մարմինը առանց գլխի : Իսկ նրան բերել եւ իւր հօր գահը նստացնել՝ այդ, ի հարկէ, առանց Թէոդոս կայսրի հաճութեան եւ նրա հետ նոր դաշնակցութեան՝ լինել չէ կարող : Իմ որդին նրա մօտ պատանդ է, նրա ձեռքումն է . . . Եւ ես աւելի բարւոք եմ համարում քրիստոնեայ կայսրի հետ դաշնակցութիւնը, քան թէ անօրէն Պարսկի հետ հաշտութիւնը :

Վերջին խօսքերը արտասանելու միջոցին նրա գեղեցիկ աչքերում փայլեց բարկութեան կրակը եւ նրա ձայնը զգալի կերպով փոխուեցաւ : Նա հօլանի ձեռքը տարաւ դէպի ճակատը, յետ քաշեց սեւ գիսակների գանգուրները, որ անդիտակցաբար թափուել էին գունաթափ դէմքի վրայ :

Սպարապետը լռութեամբ լսում էր, թէեւ այդ բոլորը գիտէր նա : Լսում էր սրտի դառն զեղմունքը անբախտ տիկնոջ, որ կորուսեալ թագաւոր - ամուսին ունէր, և նոյնպէս կորուսեալ թագաժառանգ որդի : Անողոք հանգամանքները ձգել էին Հայաստանի այդ երկու յոյսերին՝ մէկին դէպի արեւելք, միւսին դէպի արեւմուտք : Թագաւորը աքսորուած էր Խուժաստանի Անյուշ բերդում, իսկ թագաժառանգը պահուած էր Բիւզանդիայի հռովմէական արքունիքում . . .

— Նստիր, Մուշեղ, դարձաւ նա դէպի սպարապետը, ես երկար պէտք է խօսեմ քեզ հետ :

Սպարապետը նստեց : Տիկինը կրկին վեր առեց նամակը : Այդ նամակը ստացել էր նա իւր հօրից՝ Սիւնեաց Անդովկ իշխանից, որ այդ ժամանակ իւր Բաբիկ որդու հետ գտնւում էր Բիւզանդիայում : Նամակի մէջ իշխանը խօսում էր աւելի իւր մասին, քան թէ Հայոց գործերի մասին : Գրում էր, թէ որպէս նորընտիր Թէոդոս կայսրը յարգում է իրան, կամ որպէս կայսրը շնորհեց իրան «Պատրկաց Պատրիկի» բարձր աստիճանը, նկարագրում է իւր որդի Բաբիկի քաջագործութիւնները կրկէսների մրցութիւնների մէջ, մեծ ուրախութեամբ աւելացնելով, որ թէ կայսրը եւ թէ իւր աւագանին բոլորովին հիացած են նրա ճարպիկութիւններով : Նախազգուշակում էր որդու համար փայլուն յառաջդիմութիւններ Հռովմայեցոց ծառայութեան մէջ եւն. :

— Ինչպէս երեւում է, հայրս այդ նամակը շատ շտապով է գրել, նկատեց տիկինը : Ոչինչ չէ գրում Ներսէսի մասին. արդեօք վերադարձե՞լ է նա աքսորից, թէ տակաւին աքսորանքի մէջ է գտնւում :

Տիկնոջ տարակուսանքը Հայոց քահանայապետ Ներսէս մեծի մասին էր :

— Ես կարծում եմ, որ նորընտիր կայսրը նրան չի թողնի աքսորանքի մէջ, ասաց սպարապետը : Թէոդոսը յայտնի է որպէս մի բարեպաշտ մարդ : Նա անպատճառ Վաղեսի աքսորած բոլոր հոգեւորականներին կ'ազատէ իրանց դատապարտութիւնից : Հարկաւ, նրանց հետ եւ Ներսէսը ազատուած կը լինի :

— Ես էլ նոյն կարծիքին եմ, ասաց տիկինը խորին համոզմունքով, մանաւանդ՝ որ Թէոդոսը առաջուց ճանաչում է Ներսէսին եւ սաստիկ յարգում է նրան : Բոլոր պարագաները նպաստաւոր են, Մուշեղ : Հայրս այնտեղ է եւ մեծ փառք է վայելում կայսրի մօտ. եղբայրս այնտեղ է եւ մեծ հռչակ է ստացել : Այնտեղ է եւ Ներսէսը, որ վայելում է կայսրի առանձին համակրութիւնը : Դու պէտք է գնաս Բիւզանդիա, Մուշեղ, դու պէտք է տանես իմ խնդակցութեան նամակը կայսրին, նրա գահակալութեան համար : Եւ այնտեղ, իմ հօր եւ Ներսէսի հետ պէտք է միջնորդես, որ իմ որդուն ուղարկէ՝ Հայոց թափուր մնացած գահը ժառանգելու :

— Ես կը գնամ, տիկին, եւ մեծ յոյս ունեմ, որ ինձ կը յաջողուի ի կատար ածել քո սրտագին բաղձանքները : Բայց ինձ անհանգստացնում է այն միտքը, թէ ինչ կը լինի իմ բացակայութեան ժամանակ . . .

Սպարապետի հարցմունքը զգալի կերպով վիրաւորեց ամբողջ ինքնասիրութիւնը, եւ նա բաւական գրգռուած ձայնով պատասխանեց .

— Դու կարծում ես, Մուշեղ, որ քո բացակայութեան ժամանակ պիտի չկարողանա՞մ պահպանել Հայոց երկիրը :

— Ես այդ չեմ կարծում, — ասաց սպարապետը սառն կերպով, ես մեծ հաւատ ունեմ քո խելքի եւ քո քաջասրտութեան վրայ, Տիկին :

ՐԱՖՖԻ

դադրեցնելու որոշման։ Լոնտոն կը հերքէ այս մեղադրանքը։

Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը նոր սաւառնակներ կը ղրկէ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն միայն հարիւր հոգի սպաննուած կամ վիրաւորուած են Փորթ Սայիտի կռիւներուն մէջ։

× Մառէշալ Ժուկով ճառ մը խօսելով բոլշեւիկեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է զինեալ ուժեր արամադրելու, Միջին Արեւելքի խաղաղութեան համար։

× Մառէշալ Բուլկանին նոր նամակ մը ուղղեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներուն։

× Մ. Նահանգները միջոցներ ձեռք առին իրենց զինեալ ուժերը կազմ եւ պատրաստ պահելու համար, իբրեւ հետեւանք Մոսկուայի սպառնալիքներուն։

× Անգլեւֆրանսական սպայակոյտը կը ծանուցանէ թէ գրաւած են ջրանցքին առաջին քառորդ մասը (40 քիլոմեթր 160ի վրայ)։ Հարիւր միլիառ ֆրանքի աւար անցած է դաշնակիցներուն ձեռքը։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ շահած է 29.500.000 քուէ, իր մրցակիցը՝ Սթիվէնսըն՝ 21.370.000։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ազգ. ժողովին մէջ բուռն տեսարաններ պարզուեցան աւջի գիշեր։ Արտաքին նախարարը խօսք առնելով յայտարարեց թէ «Համայնավար մամուլը կ'անպատուէ ինքզինքը։ Լեհ, եուկոսլաւ, չինացի համայնավարները հեռագիրներ ուղղեցին համակրանք յայտնելով հունգար ժողովուրդին։ Միայն ֆրանսացի համայնավարները անարգեցին տակաւին տաք դիակներ։ Ազգաժողովը աւելի լաւ գործ մը կատարած պիտի ըլլար այնքան ժամանակ չվատնելով եգիպտական հարցին համար եւ աւելի շատ զբաղելով Հունգարիոյ կացութեամբ»։

Վարչապետն ալ խօսք առնելով յայտարարեց համայնավարներուն.— «Դուք կը վախնաք վասն զի Փեշթայի մէջ դեռ կան մարդիկ որոնք կը նախընտրեն մեռնիլ ոտքի վրայ, քան ապրիլ ծնրադիր, ինչպէս կ'ընէք դուք»։

Վիճաբանութեանց ընթացքին գոռում լուտանքներ արձակուեցան։ Նախագահը, Լը Թրոքէր, խօսքը համայնավար Բոմէլի ուղղելով աղաղակեց.— «Ձեզմէ դաս առնելու պէտք չունիմ»։ Երեսփոխան մը «մարդասպաննե՛ր» պոռաց համայնավարներուն։ Վարչապետը դարձեալ խօսք առնելով ըսաւ.— «Ոստիկանութիւնը ձեզ կը պաշտպանէ ժողովրդական [illegible]ութեան դէմ»։

Բուլկարկութեան առեն, «148 սթալինեան երեսփոխաններ քուէ տուին Փեշթայի մեռեալներուն դէմ», կ'ըսէ «Փարի Փրէս»։ Այս առթիւ ալ աննկարագրելի ժխոր մը ծագեցաւ։

× Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ Փեշթայի մէջ մնկոլ զինուորներ ժողովուրդին վրայ կը յարձակին բոցարձակ զէնքերով։ Կռիւները կը շարունակուէին տակաւին։ Դիակները դիզուած են փողոցներուն մէջ, ինչպէս եւ վիրաւորներ։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը եւ հոգաբարձութիւնը բացած են կիրակնօրեայ վարժարան մը հայ մանուկներու եւ պատանիներու կրօնական դաստիարակութեան համար, կիրակի 4 Նոյեմբերէն ի վեր։

Կը հրաւիրենք ծնողները որ զիմեն եկեղեցւոյ դիւանատունը արձանագրել տալու համար իրենց զաւակները։ Դասաւանդութիւնները կը կատարուին ժամը 10.30-11.30։ Ցետոյ աշակերտները խումբով պիտի առաջնորդուին եկեղեցի մասնակցելու կրօնական արարողութեան։ (Դիւան)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հալէպէն Արմենակ եւ Բերուզ Գասպարեանի զաւակները, Խաքիշէհիրցի, կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրները՝ Երուանդ, Կարապետ եւ մօրաքոյրը՝ Մարի Դանիէլեաններ, մօր անունը Սուլթան, հայրը՝ Յարութիւն։ Կը կարծուի թէ Արտէշի նահանգին Պիւզէ քաղաքը կը գտնուին։

Կը խնդրուի ճանչցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին Գ. Խոսրովեան, 14 rue Thréchel, Nice։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 14ին, Հայ Կաթողիկէ սրահին մէջ, (rue de la Paix)։ Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» եւ Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի երկու խումբերուն։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Ճոխ պիւֆէ Մուտք ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Դասախօս Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հրաշագործ Հայը և քանի մը երգիծ. նոր էջեր»։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Մուտքը ազատ է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

(Բարեգործականի 50ամեակին առթիւ)

Բարեգործականի Յոբելենական հանդէսի կարգադիր յանձնախումբը ստիպողաբար կը խնդրէ հաղորդել.—

Ա) Բոլոր անոնք որ հանդէսին համար թուագրեալ տոմսակ ստացած են եւ որ եւ է պատճառով պիտի չկրնան օգտագործել զանոնք, բարի ըլլան անմիջապէս վերադարձնելու Բարեգործականի գրասենեակը, որպէս զի կարելի ըլլայ գոհացում տալ բազմաթիւ նոր խնդրանքներու։

Բ) Բոլոր անոնք որ ձրի հրաւէրի տոմսեր ունին թող փութան փոխանակել զանոնք մուտքի թուագրեալ տոմսերով, Բարեգործականի գրասենեակը։

Գ) Մուտքի թուագրեալ տոմսակներ ունեցողներուն տեղերը, եթէ իրենց տէրերուն կողմէ գրաւուած չըլլան ժամը 9ին, կրնան ուրիշներու տրամադրուիլ։

Դ) Ներկայիս տրամադրելի տեղերու թիւը խիստ սահմանափակ ըլլալով, հաւանական է որ սպառին մինչեւ կիրակի եւ հանդէսին մուտքին տրամադրելի տոմսակներ մնան շատ սահմանափակ թիւով։ Հանդէսին ներկայ ըլլալու փափաք ունեցողներուն կը թելադրուի կանխաւ ձեռք բերել թուագրեալ տոմսակներ, մինչեւ Շաբաթ իրիկուն, դիմելով Բարեգործականի գրասենեակը։

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է պարապ փավիյօն մը (Ժիւվիզի սիւր Օրժ, Փորթ տ'Իթալիէն), պարտէզովը երեք սենեակ, խոհանոց, քավ, մուտք, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Գին 1.700։ Դիմել՝

Taniellian, 20 Rue Lucien Sampaix, Paris 10e, ou Henry Gottihiaux, 3 Rte. de Fontainebleau, Athis-Mons. (S. et O.).

Tél. : BEL 42-67

*

Երկու մեքենաներ կօշիկի երես (սայա) կարելու համար եւ մէկ հատ ալ ծակելու մեքենայ մը (փեռֆոռաժ)։ Դիմել Տիկին Թորոսեանի՝ 15 rue Thiers, Անիէռ (Սէն)։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՆՈՅ. 11, ԺԱՄԸ 18էն 2 SALLE VOLTAIRE, Alfortville

Նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար **E. Depreux**ի

եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ՝ **R. Bleuse**ի

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԿԱԼԱ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ **Fernand Reynaud**ի

(ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 21ԻՆ)

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ **Jacques HELIAN**

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շարանթօն էքօլէն 103 թիւը առնել։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ։ Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, կէս օրէ վերջ ժամը 3էն, 45 rue de la Tâche սրճարանի սրահը, Իսի լէ Մուլինօ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տիկիններ Ֆէսլեան, Գալայճեան, Տարօն քոյրեր, Գարակէօզեան, Յակոբեան եւայլն։

Հայկական, կովկասեան եւ հունգարական պարեր եւ զանազան անակնկալներ։ Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսահայ Փոխադարձ օգնութեան միութեան Կեդր. վարչութեան անդամները։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Հայաստանի Պետական Համալսարանին զրկուելիք գիրքերուն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր ութին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 15ին Տիկ. Օրմանճեանի բնակարանը, Քոլոմպ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը չորսին, դպրոցին սրահը։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաթողիկէ Տիկիններու Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ Լիոնի հայութիւնը իր տարեկան թէյասեղանին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Յոյներու սրահին մէջ, 5, rue Pomphoux։

Հայկական ջերմիկ միջավայրի մէջ, զուարճալի ժամանց այլազան անակնկալներով եւ գեղարուեստական բաժինով։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՅՏՆԻ ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՊԱՐՈՒՀԻ

ԼԱՈՒՐԱ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

կուտայ իր անդրանիկ պարի երեկոյթը մասնակցութեամբ՝

ՄՈՐԻՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

եւ ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Չորեքշաբթի, 14 Նոյեմբեր, ժամը 20.30ին

Théâtre International, 21 Bd. Jourdan (Métro Cité Universitaire)

Տոմսերը 500, 300, ուսանող 150։ Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

U. F. C. F. Ի ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

21, Rue Yves Toudic PARIS (10e) Métro : République et Bonsergent

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1956, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45ԻՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՆՈՐ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ

ՏՈՆ ԺՈՒԱՆ

ՄՈԼԻԷՐԻ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ, ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ

Կը մասնակցին ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ եւ ուրիշ կարեւոր ուժեր։

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան գրատունը։

ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բարձր Հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախկին Նախագահ

Monsieur VINCENT AURIOLի

եւ ՋԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Խօսք կ'առնեն Գեր. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Արհ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վրդ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Վեր. ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՋԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ

Monsieur Henri BARRE, Sénateur

Monsieur le Comte Philippe d'ARSCHOT, petit-fils de Boghos NUBAR

ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 20.30ին, ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼԻ ՄԷՋ

252, FAUBG. SAINT-HONORE, PARIS (Métro : Ternes)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, նուագ, պար, մասնակցութեամբ Սիփան Կոմի տաս երգչախումբի, ղեկավար՝ Կարպիս Ափրիկեան, Օրիորդներ՝ Լ. Աւետիսեանի, Գ. Ղազարոսեանի, Ի. Պէրպէրեանի, Ի. Պիւլպիւլեանի, Ս. Սաաթճեանի, Ա. Սարգսեանի, Թ. Քէօշկէրեանի եւ Պ. Պ. Մ. Աբրահամեանի, Ա. Գմբէթեանի եւ Ս. Պօղոսեանի

ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՈՒՆԵՆԱՅ

Մուտքը ձրի է թուագրեալ հրաւիրագրով, որ կարելի է ստանալ Միութեան գրասենեակէն

11, Square Alboni, Paris (16e). Tél. : TROcadéro : 03-18

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • SAMEDI 10 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7726 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, Թիւ 3539

ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐ
ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԻՍՐԱՅԷԼ ՈՐՈՇԵՑ ԵՏ ԿԱՆՉԵԼ ԻՐ ԶՕՐՔԸ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

Նախագահ Այզընհաուըր հազիւ վերընտրուած, հրամայեց բացառիկ միջոցներ ձեռք առնել, նկատելով որ կացութիւնը ծանրացած է Կեդր. Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ։

Անհատական առաջին կարգադրութիւնները. —

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը հրամայեց բոլոր օդանաւային, ծովային եւ ցամաքային ուժերու հրամանատարներուն «ամրապնդել Ամերիկայի պաշտպանութեան միջոցները», նկատի առնելով Կեդր. Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի կացութիւնը։ Միացեալ սպայակոյտին ներկայացուցիչը մերժեց ճշդել ձեռք առնուելիք միջոցները եւ գոհացաւ հետեւեալ յայտարարութեամբ. — «Չենք ուզեր յանկարծակիի գալ։ Միւս կողմէ, չենք ուզեր ձեռք առնել որեւէ դրդուիչ միջոց որ կրնայ փորձանքի մատնել մեզ։ Այս է մեր միակ ընելիքը ներկայ կացութեան մէջ»։

Բանբերը միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ Հոկտեմբեր 29էն ի վեր միացեալ սպայակոյտին պետերը ամէն օր երկու անգամ կը հաւաքուէին, տեղեկութիւններ հաղորդելով վերագոյն հրամանատարներուն աշխարհի կացութեան մասին եւ մատնանշելով ձեռք առնուելիք միջոցները, ամերիկեան ազգին պաշտպանութեան միջոցները զօրացնելու համար։

Այս առթիւ կը ծանուցուի թէ ամերիկեան այն կարեւոր նաւատորմիղը որ կը յածէր Նորֆոքի բացերը, հրաման ստացած է դադրեցնելու իր ռազմափորձերը եւ բացառիկ ժամանակներու յատուկ վարժութիւններ կատարելու։ Այս նաւատորմիղը զօրացած է նոր օդանաւակիր մարտանաւով մը որ ունի 60.000 թոն տարողութիւն։ Ուրիշ օդանաւակիր մը եւս կը գտնուի նաւատորմիղին մէջ, 45.000 թոն տարողութեամբ։ Ատլանտեանի եւ Խաղաղականի կարգ մը նաւատորմիղները բացառիկ վիճակի մէջ դրուած են եւ կը համախմբուին։ Կարեւոր նաւահանգիստի մը մէջ նաւաստիներուն արձակուրդը կէս առ կէս կրճատուեցաւ։ Հոնոլուլուի մէջ կարգ մը նաւատորմիղներ հրաման ստացան փութացնելու իրենց մեկնումը դէպի Միջին Արեւելք։

Նոյեմբեր 8ին ամերիկեան ապահովութեան Խորհուրդը նիստ գումարեց նախագահութեամբ Այզընհաուըրի։ Ժողովը, որ երկուքուկէս ժամ տեւեց, յատկացուած էր Միջին Արեւելքի կացութեան եւ մասնաւորապէս այն օգնութեան զոր Մ. Նահանգները պատրաստ են ընծայելու Ազգաժողովին ղրկելիք ոստիկանական ուժին։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ այս ժողովին մէջ Այզընհաուըր ծանրացած է ոչ միայն Միջին Արեւելքի, այլ եւ Կեդր. Եւրոպայի կացութեան վրայ։ Ստացուած տեղեկութեանց համաձայն արեւմտեան Եւրոպայի կարգ մը կառավարութիւնները լուրջ մտահոգութեան մատնուած են։

Այզընհաուըր երէկ (ուրբաթ) ժողովի հրաւիրած էր երկու կուսակցութեանց վարիչները, քննելու համար թէ ինչ միջոցներ ձեռք առնելու է, տեւական խաղաղութիւն հաստատելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, միեւնոյն ատեն ամրապնդելով ապահովութիւնը Կեդր. Եւրոպայի մէջ։

Միւս կողմէ, Խաղաղականի Ա. նաւատորմիղին եւ օդատորմիղին հրամանատարները կը ծանուցանեն թէ այն մարտանաւերը եւ օդանաւակիրները որոնք Խաղաղականի ջուրերը պիտի երթային Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերին, կարմ եւ պատրաստ կը սպասեն, ճամբայ ելլելու համար, համաձայն միջազգային կացութեան պահանջներուն։

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ մթնոլորտը այնքան թանձրացած է որ վերջին 24 ժամերու ընթացքին կը վախնային թէ «բան մը կրնայ պատահիլ»։ Մասնաւոր պարզաբանութիւններ ուղղուած են որպէսզի չթերագնահատուի Խ. Միութեան սպառնալիքը միակողմանի գործողութեան մը ձեռնարկելու Միջին Արեւելքի մէջ։ Այս առթիւ ուշագրաւ կը համարուի որ Միջին Արեւելքի կարգ մը անգլիական եւ ֆրանսական ուժերը արդէն ճամբայ ելած են դէպի հայրենի խարիսխները, ի նախատեսութիւն որեւէ անակնկալի։

Միեւնոյն ատեն կը հաստատուի թէ Խ. Միութեան ցամաքային եւ օդանաւային ուժերը կասկածելի շարժումներ կը կատարեն։ Այսպէս, ստուարաթիւ զինուորներ փոխադրուած են արեւելեան Գերմանիա։ Նոյնպէս զինուորական համախմբումներ կը նշմարուին Լեհաստանի ռուսական սահմանին վրայ, զրոյցի մը համաձայն՝ 20 – 40 զօրաբաժին։ Ռումանիոյ սահմանին վրայ եւս աւելցած են ռուս զինուորները, իսկ Հունգարիան արդէն կը գտնուի ռուսական բանակի թաթին տակ։ Այս պարագան մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ մասնաւորապէս Աւստրիոյ։

Կը հաստատուի թէ Խ. Միութիւնը ամենավերջին դրութեամբ օդանաւեր ղրկած է Սուրիա, լուրջ մտահոգութիւն պատճառելով Ազգաժողովի Ապահովութեան Խորհուրդին։

Այս բոլոր շարժումները եւ ուրիշ պարագաներ կ'ապացուցանեն թէ արեւմտեան պետութիւնները աւելի ծանր դէպքեր կը նախատեսեն։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻ՞Ն

Իսրայէլի կառավարութիւնը հաղորդեց Ազգաժողովին թէ պատրաստ է իր զինուորները անմիջապէս քաշելու Եգիպտոսէն, երբ գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը ըլլայ Ազգաժողովին միջազգային ուժ մը հաստատելու համար անոնց տեղ։ Իսրայէլի արտաքին նախարարը, Տիկին Կոլտա Մէյր այս յայտարարութիւնը Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին հաղորդեց իր պատուիրակին միջոցաւ։ Յայտարարութիւնը այս առթիւ ալ կը յիշեցնէր թէ Իսրայէլ պատրաստ է ուղղակի բանակցութիւններ կատարելու Եգիպտոսի հետ, տեւական հաշտութիւն մը կնքելու համար։ Բայց դիտել կու տար թէ այս առաջարկը կապ չունի զօրքի պարպումին հետ։ Ուրեմն Իսրայէլ յանձն կ'առնէ քաշել իր զօրքը, առանց պայմաններ դնելու։

Այզընհաուըր մասնաւոր նամակ մը ուղղած էր Իսրայէլի վարչապետին, թելադրելով ետ քաշել իր զօրքը, համաձայն Ազգաժողովին որոշման։ Պէն Կիւրիոն պատասխանեց թէ «ոչ ինք, ոչ ալ ուրիշ որեւէ իրաւասու անձ ըսած է թէ պիտի կցենք Սինայի անապատը»։ Այս առթիւ զարմանք յայտնեց որ Խ. Միութեան վարչապետը՝ մարեշալ Բուլկանին իր գրով կը սպառնար Իսրայէլի գոյութեան։ «Իբրեւ գերիշխան պետութիւն մենք տէրն ենք մեր ճակատագրին»։

Այս երկու նամակները հրատարակուեցան, երբ Իսրայէլ կը ծանուցանէր թէ ետ պիտի քաշէ իր զօրքը։ Մարեշալ Բուլկանին կ'ամբաստանէր Իսրայէլի կառավարութիւնը թէ աշխարհի ճակատագրին հետ կը խաղայ եւ կ'ազդարարէր. — «Խ. Միութիւնը միջոցներ ձեռք առած է խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Կը յուսանք թէ Իսրայէլ պիտի վերաքննէ իր քաղաքականութիւնը, դադրեցնելով իր նախայարձակումը Եգիպտոսի դէմ եւ ետ քաշելով իր զօրքը։

Շատ աւելի սիրալիր են Այզընհաուըրի հետ փոխանակուած նամակները։

× Վերջին լուրերու համաձայն անդորրութիւնը հետզհետէ կը վերահաստատուի Եգիպտոսի մէջ։ Բայց ֆետայիները վերսկսած են իրենց գործունէութիւնը Իսրայէլի դէմ։

× Անգլիա եւ Ֆրանսա հետեւեալ պայմանները դրած են, իրենց զինուորական գործողութիւնները դադրեցնելու համար. — Եգիպտոս եւ Իսրայէլ կ'ընդունին կրակը դադրեցնել, առանց որեւէ պայման դնելու։ Միջազգային ուժը ի վիճակի պէտք է ըլլայ կատարելու իրեն յանձնուած պաշտօնը։ Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա յանձն կ'առնեն մաքրել եւ գործածելի դարձնել Ջրանցքը։ Ապահովութեան Խորհուրդը պարտաւոր է այժմէն քննել Միջին Արեւելքի խնդիրներուն կարգադրութիւնը։

Եգիպտոսի բոլորովին տարբեր պայմաններ կը դնէ, կրակը դադրեցնելու համար։ Կը պահանջէ ետ քաշել բոլոր օտար զինուորները (ֆրանսական, անգլիական, իսրայէլեան), որեւէ օտար աջակցութիւն չընծայել պատերազմիկներուն, ապահովել Ջրանցքին նաւարկութիւնը։

Աֆրիկեւասիական խմբակցութիւնն ալ բանաձեւ մը յանձնած է, պահանջելով անմիջապէս ետ քաշել բոլոր օտար զինուորները։

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» կը փառաբանէ Եգիպտոսի ժողովուրդին հերոսական դիմադրութիւնը, յաղթանակ մը համարելով կրակը դադրեցնելու որոշումը, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան միջամտութեան՝ Ազգաժողովին մէջ։

ՔԱՌՍ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ՍՈՎԻ ՎԱԽ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐ

Սրտաճմլիկ լուրեր կը հասնին Փեշթայէն, ուր դիմադրութիւնը կը շարունակուի յուսահատօրէն։ Երկիրը կատարեալ քաոսի մը վերածուած է։ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը հարցուց Հունգարական կառավարութեան թէ կ'արտօնէ՞ որ քննիչներ ղրկուին։

Իսկ Խ. Միութեան վարչապետը, Բուլկանին պատասխանեց Այզընհաուըրի նամակին թէ «խորհրդային զօրքը Հունգարիայէն քաշելու խնդիրը հարց մըն է որ կ'իյնայ «միայն հունգարական եւ խորհրդային կառավարութեանց իրաւասութեան տակ»։

× Վիէննա հասած տեղեկութեանց համաձայն, կառավարութիւնը կը խոստովանի թէ ցարդ չէ յաջողած բարեկարգութիւնը վերահաստատել Փեշթայի մէջ եւ թէ քաղաքը սովի վտանգին առջեւ կը գտնուի, իբրեւ հետեւանք կազմալուծման եւ «զինեալ հրոսախումբերու» գործունէութեանց։ Խամաճիկ իշխանութիւնը օրն ի բուն ռատիօ–կոչեր կ'ուղղէ, հրաւիրելով ժողովուրդը որ «ամէն բան ընէ, որպէսզի զէնքերը լռեն կարելի եղածին չափ շուտ»։

Կարելի չէ գիտնալ թէ դիմադրութիւնը որքան կրնայ տեւել մայրաքաղաքին մէջ։ Ուշագրաւ է որ խորհրդային հրամանատարութիւնը նոր կոչ մը ուղղեց, կրակը դադրեցնելու եւ բոլոր զէնքերը յանձնելու համար։ Կը նշանակէ թէ ապստամբները չեն ուզեր անձնատուր ըլլալ։ Դիմադրութեան բոյներ հաստատուած են երկրին զանազան մասերուն մէջ։ Ըմբոստները կը նախընտրեն մեռնիլ կռուելով քան գնդակահարուիլ անձնատուր ըլլալով։

ՓՈԹՈՐԻԿ
ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

•

«ԼՈՒԾԵՑԷՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ». — ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԼՈՒՏԱՆՔՆԵՐ. — «ԿԵՍԹԱՓՕ», «ԿԵՓԷՈՒ». — «ՀՐՁԻԳՆԵՐ». — «ՍՐԻԿԱՅ». — «ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ ԿԸ ՃԶՄԵՆ ՑԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ»

Երէկ համառօտակի յիշած էինք Ազգ. Ժողովի Նոյեմբեր ութի նիստին մէջ պարզուած տեսարանները։ Իրականին մէջ շատ աւելի յուզումնալից հանգամանք ունէր նիստը։ Նախագահը հարկադրուեցաւ երկու անգամ ընդհատել ժողովը եւ 17 անգամ կարգի հրաւիրել շատ մը երեսփոխաններ։

Օրակարգի խնդիրներն էին Եգիպտոսի վրայ կատարուած արշաւանք եւ Հունգարիոյ ժողովուրդին տագնապը։ Մասնաւորապէս բուռն տեսարաններ պարզուեցան այս վերջին հարցին քննութեան առթիւ։

Առաջին հարցապնդումը կատարեց ժողովրդական (կաթոլիկ) երեսփոխան մը, Պիշէ, իր մեծարանքը յայտնելով հունգար ժողովուրդին որ կը ջախջախուի ռուսական բանակին կողմէ։ Ըսաւ թէ կատարուած արարքը զայրոյթ կը պատճառէ Ֆրանսացիներու ստուար մեծամասնութեան եւ ուժգնօրէն բողոքեց Խ. Միութեան այն մեղադրանքին դէմ թէ ապստամբութիւնը ափ մը ֆաշականներու գործն էր եւ զօրուեցաւ ժողովուրդին կողմէ։

Այդ պահուն «պռաւօ» պոռաց համայնավար երեսփոխան մը, Մառան, «Դուք Ֆրանսայի ամօթն էք», պատասխանեց ուրիշ ժողովրդական երեսփոխան մը, խօսքը ուղղելով ծայրագոյն ձախակողմին (բոլշեւիկ)։

Պիշէ շարունակելով իր ճառը, յայտարարեց թէ ժողովուրդը ըմբոստացած է թշուառութեան եւ ոստիկանական դիկտատուրային դէմ Փեշթայի մէջ, ինչպէս Պերլինի եւ Փոզնանի մէջ։ Այդ միջոցին «մարդասպաններ» կ'աղաղակէին կեդրոնէն եւ աջէն։ Ուրիշ մը պոռաց «Ջարդարարներ»։ Հարցապնդող երեսփոխանը խստօրէն դատապարտեց Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը «որ կը ջատագովէ ոճիրը եւ դաւաճանութիւնը, որ տեւականօրէն կը վնասէ պետական ապահովութեան եւ ազգին բարոյականին»։

Երկրորդ հարցապնդողը, Թէքսիէ Վինեանքուր, հազիւ բեմ ելած, համայնավարները աղմուկ ժխոր մը յարուցին, լուտանքներ տեղալով, Պ. Թէքսիէ յայտարարեց թէ պիտի չպատասխանէ որեւէ ընդմիջումի։ Ժխորը կը շարունակուէր, «ֆաշական, գործակից» աղաղակներով։ Նախագահը միշտ կը յիշեցնէր թէ բեմը ազատ է բոլոր երեսփոխաններուն համար։ Յետոյ ճարահատ ընդհատեց նիստը։ Քառորդ ժամ վերջը, նախագահը վերաբանալով նիստը յորդորեց յարգել բեմին ազատութիւնը։ Աջակողմեան երեսփոխանը իր տեսակէտները պարզելէ ետք, հարցուց. — «Որո՞նք ենք ֆաշականները։ Անոնք որ ազատ ընտրութիւններ կը պահանջեն թէ՞ անոնք որ կ'արգիլեն զինու զօրութեամբ։ Անո՞նք որ Փոսֆորէ ռումբերով խաշեցին, թէ անոնք որ կը ձերբակալեն հունգար պատուիրակները, բանակցութեանց ընթացքին»։

Համայնավարները վերսկսան աղմկել։ Վինեանքուր շարունակելով իր ճառը, հարցուց. — Ի՞նչ կը բանի կառավարութիւնը։ Ֆրանսան իրաւունք ունի՞ ինքզինքը պաշտպանելու համայնավար կուսակցութեան հակաֆրանսական գործունէութեան դէմ»։ Այս առթիւ յիշելով 1939ի գերմանեւռուս դաշնագիրը եւ ֆրանսացի համայնավարներուն բռնած

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

Բարեգործականը, որ իր գործունէութեան յիսնամեակը կը տօնէ վաղը, կիրակի, համեմատաբար հաստատուն եւ տարածուն կազմակերպութիւն մըն է։

Հարուստ եւ ընդարձակ իր գործունէութիւնը եւ իր մատուցած նպաստը մեր ազգային պահանջներուն, միշտ միեւնոյն ձեւով չեն գնահատուած եւ յաճախ ալ տեղի տուած են ծանր քննադատութիւններու։ Մեր քննադատութիւնները «բարեկամական» չեն համարուած մանաւանդ իր կարգ մը վարիչներուն կողմէ։

Այդ քննադատութիւնները սակայն, առանց հաշու առած ծուռ նկատումներու եւ չիլ հաշիւներու, կատարուած են այն միակ մտահոգութեամբ, որ Բարեգործականը հայ կեանքին մէջ դառնայ այն «... զօրաւոր, փրկարար հաստատութիւնը, ինչպէս կ'ըսէ Պ. Ա. Մանուկեանը, որուն կարօտին կը տառապէինք» երէկ, եւ կը տառապինք մանաւանդ այսօր։

Այս ըմբռնումով է, որ մենք մասնաւոր կարեւորութեամբ կը հետեւինք Բարեգործականի ներկայ վարիչներու այն բոլոր ձեռնարկներուն, որ կը ձգտին, «նոր կազդուրիչ մթնոլորտ մը ստեղծել» կազմակերպութիւնը իր արժանի դիրքին հասցնելու համար։

Վաղուան տօնակատարութիւնը, իր կարգին քայլ մըն է այս ուղղութեամբ։

Այս առթիւ հետաքրքրական են Բարեգործականի ղեկավար դէմքերէն մէկուն մեզի յայտնած մտքերը։

— «Բարեգործականը իր անցեալն ունի. անցեալ մը, որ այլեւս մաս կը կազմէ մեր ազգային պատմութեան։ Հնարաւո՞ր է թեթեւօրէն անտեսել այս ճշմարտութիւնը եւ չտեսնել այս մեծ պարգեւը, որ հայ ժողովուրդին տուաւ մեր մեծանուն հիմնադիրը, Պօղոս Նուպար։

«Մեր պատմութեան բացառիկ տագնապալի մէկ շրջանին, Պօղոս Նուպար, իր անմիջական գործակիցներու հետ, յանդուգն ծրագիր մը յղացաւ — ստեղծել օգնութեան անկախ կազմակերպութիւն մը՝ իր նիւթական սեփական միջոցներով։ Իրերօգնութեան սկզբունքի վրայ հիմնուած այս կազմակերպութիւնը իր նպատակները որոշեց — ծառայել հայ ազգապահպանման բոլոր միջոցներով, ուր եւ որ հնարաւոր ըլլար։

«Պ. Պօղոս Նուպարը իր երազի իրականացումը տեսաւ։ Բարեգործականը իր անմիջական ղեկավարութեամբ, դարձաւ հաստատուն կազմակերպութիւնը հայ կեանքին մէջ։

«Վերջին յիսնամեակի տակնուվրայութիւններու ընթացքին, միշտ նախախնամական դեր մը կատարեց Բարեգործականը իր անմիջական օգնութեան ձեռնարկներով։ Բայց իր մեծագոյն արժանիքը կը նկատեմ կրթական այն մնայուն ձեռնարկները, որոնք սահմանուած են զօրացնելու ազգապահպանումի կենսական գործը։

«Առանց ստորագնահատելու Բարեգործականի բազմաթիւ բարերարներու եւ իրենց կոչումին գիտակից վարիչներու մեծ դերն ու տեղը ձեռք բերուած յաջողութիւններու մէջ, սխալ մը գործած պիտի ըլլամ Պօղոս Նուպարին տալով բացառիկ կշիռ մը։ Ան եղաւ ոչ միայն յղացողն ու ստեղծողը, ղեկավար եւ կազմակերպիչը Բարեգործականին, այլ եւ մեծ եւ իմաստուն բարերարը։ Իր նախատեսող եւ գործնական մտքի արգիւնքը պէտք է նկատել Բարեգործականի փառքը կազմող բազմաթիւ մնայուն ձեռնարկները, որոնք ծանօթ են բոլորին։

«Մեր մեծ առաջնորդ Պօղոս Նուպարին տալով մեր յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրքը, սխալ մը պիտի ըլլայ ստորագնահատել իր յաջորդներու կատարած գործերը։

«Իր օրով ամուր եւ հաստատուն հիմերու վրայ դրուած գործը ամէն անակնկալներէ ապահովելու նախամտածումով շատ մը ձեռնարկներ կատարուեցան վերջին 15 - 20 տարիներու ընթացքին։

«Ընկերութեան Կեդրոնական օրգանը, որ դեռ մինչեւ վերջին աշխարհամարտի առաջին շրջանը Փարիզ կը գտնուէր փոխադրուեցաւ Հիւս. Ամերիկա։

«Բազմաթիւ կարեւոր նկատումներու հետ, այս տեղափոխութիւնը անհրաժեշտ էր եւ այն պատճառով, որ բազմամարդ ու տնտեսապէս համեմատաբար ապահով ամերիկահայութեան մէջ Բարեգործականը աւելի լայն հնարաւորութիւններ ունէր զարկ տալու իր գործունէութեանը։

«Վերջին տարիներու ընթացքին, Պ. Ալէք Մանուկեանի ղեկավարութեամբ գործող Կեդրոնական Վարչութեան ձեռք բերած յաջողութիւնները կ'արդարացնեն մեր նախատեսումները։

«Ամերիկայի մեր բազմաթիւ մասնաճիւղերու ցանցը եւ ամերիկահայութեան առատաձեռնութիւնը յիսնամեակի առթիւ ստեղծած Կրթական Ֆոնտին ի նըպաստ իր կարգին ապացոյց մըն է Բարեգործականի ձեռք բերած ժողովրդականութեան։

«Թուեցի այս քանի մը ընդհանուր ակնարկներով, եւ յաւակնութիւն չունիմ ներկայացնելու Բարեգործականի յիսնամեայ պատմութիւնը։

«Իբրեւ այս ազգօգուտ կազմակերպութեան վաղեմի մէկ համեստ աշխատակիցը, միակ ցանկութիւնս է, որ յիսնամեայ այս տօնակատարութիւնը, առիթ մը հանդիսանայ անհետացնելու Բարեգործականի շուրջ ստեղծուած բոլոր վերապահումները։ Բարեգործականը դառնայ բառին իրական իմաստով բովանդակ հայութեան արտայայտութիւնը։

«Բարեգործականի փառքի համար չեն այս մաղթանքներս, այլ յանուն ազգապահպանման կենսական գործին»։

Արձանագրելով Բարեգործականի պարկեշտ վեթերանի մը այս մտածումները, մենք նպատակ չունինք խնդրոյ առարկայ դարձնելու իր անկեղծութիւնը։ Ձենք ալ ուզեր վէճ ստեղծել այս առթիւ, թուելու համար մատնանշած դրական երեւոյթներու շարքին այն բազմաթիւ թերիներն ու սխալները, որոնք պատճառ եղան Բարեգործականը դնելու սխալ ճամբու մը վրայ։

Պահելով մեր հիմնական վերապահումները Բարեգործականի այս կամ այն շրջանի գործունէութեան, մանաւանդ իր կարգ մը քինախնդիր եւ բախտախնդիր գործիչներու հանդէպ, կը հաւատանք սակայն, թէ Բարեգործականը նախախնամական մեծ դեր մը ունի կատարելիք մեր կեանքին մէջ։

Կարեւորը այն է, որ ամէնէն առաջ, գործին պատասխանատուները լրջօրէն եւ անվերապահութեամբ փորձեն նոր և կազդուրիչ մթնոլորտ մը ստեղծել Բարեգործականի շուրջ։

Մենք ունինք անցեալի յուսադրիչ օրինակը։

Փորձը զոր կատարեցին Բարեգործականի վարիչները վերջին աշխարհամարտի նախօրեակին, Փարիզի մէջ, պէտք չէ մոռցուի։

Պ. Պօղոս Խամէրեանը գործակցութեամբ Պ. Պ. Կիւմիւշկերտանի, Նալպանտեանի եւ Բաշալեանի, յաջողեցաւ ազգային իրական համախմբում մը ստեղծել Բարեգործականի շուրջ։

Մինչ այդ, իրենց պարսպապատ հաստատութիւններու դուռները բացուեցան հանրային գործով զբաղուող բոլոր դաւանանքի գործիչներու եւ կազմակերպութիւններու առջեւ։

Համագործակցութեան առողջ մթնոլորտի մէջ կատարուեցաւ բազմաթիւ օգտակար ձեռնարկներ։

Դժբախտաբար երկար չտեւեց այս շըրջանը։ Բարեգործականի «Զար ոգի»ները խափանեցին սկսուած շարժումը։

Այսօր երբ չենք ուզեր ետ դառնալ, եւ կը մաղթենք նոր վիճակ մը տեսնել, կրկնենք անգամ մը եւս, — Նախաձեռնութիւնը կ'իյնայ օրուան վարիչներու։

Յուսանք թէ այս յիսնամեակէն ետք Բարեգործականը պիտի կարենայ դառնալ համահայկական ընդհանուր կազմակերպութիւն մը՝ բառին իրական առումով։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

Կարմիր բանակին կողմէ Հունգարիոյ մէջ կատարուած խժդժութեանց առթիւ ձայն բարձրացուցին նաեւ Ֆրանսացի ականաւոր ակադեմականներ եւ գրագէտներ։ Ստորեւ ամփոփումը քանի մը գրագէտներու արտայայտութեանց. —

Ժիւլ Ռոմէն.— (Ֆրանս. Ակադեմիայէն)։ Յոյսի եւ խանդավառութեան տասնեակ մը օրերու ընթացքին, մեզի այնպէս թուեցաւ թէ խորտակման նշաններ ցոյց կուտար ճնշումի հսկայ մեքենան։ Սթափեցանք յանկարծ Հունգարիոյ ագիողորմ ճիչերէն՝ ռուսական հրասայլերու ճնշումին տակ։ Այս ահաւոր դասը իր օգուտը ունեցաւ, մեզի սորվեցուց թէ մեծ դեր կը կատարեն սուտը եւ կեղծիքը, որոնց դէմ պէտք է անդադար պայքարիլ։ Մենք ճանչցանք մեր կարգ մը հայրենակիցները, որոնք կամ սարկօրէն ծափահարեցին Հունգարիոյ ժողովուրդին ջարդերը, կամ արդարացումներ գըտան։ Ատոնք արժանի են մեր արհամարհանքին։

Անռի Մոնտոր (ակադեմական).— Անմոռանալի տխուր կիրակին երբ լսեցի այս հինգ բառերը.— «Կեցցէ՛ Եւրոպա, մենք կը մեռնինք իրեն համար», ինծի անձնապէս թուեցաւ թէ կեանքիս մէջ առաջին անգամ կը հասկնայի նահատակ ժողովուրդի մը յուսահատութիւնը, քաջութիւնը եւ զոհողութիւնը — եւ գերագոյն մաղթանքը Եւրոպայի մը համար որ տակաւին նուիրական է։

Անտռէ Պոքքոն. — Հետեւեալ գերագոյն սփոփանքը պիտի ուզէինք տալ Հունգարացի գրողներու Ազգ. Միութեան, որ ամբողջ աշխարհի մտաւորականներուն ուղղեց եղերական կոչ մը։ Խիստ հաշիւ պիտի պահանջուին... Դիմակերծ եղան Կրեմլինի պինդգլուխները։ Ապասթալինականութիւնը թակարդ մըն էր միայն։ Բերաններուն հետ սրտերն ալ պէտք է բացուին։

Դաւիթ Ռուսէ.— Ոճիրը գործուած է։ Հունգարացի բանուորները եւ ամբողջ հունգար ազգը կը ճմլուին կրակին մէջ եւ խորհրդային հրասայլերուն տակ։ Վերջին լուրերու համաձայն զանգուածային տարագրութիւնը սկսած է։ Պայքարը պէտք է ձեռք առնեն հակաֆաշականները, նախկին տարագիրները եւ ազատ աշխարհի ժողովրդավար հոսանքները։ Համայնավար կուսակցութիւնը պնդհատելով վայրագ զսպումը, դարձած է ոճրագործներու կուսակցութիւն մը։ Ազգաժողովը պէտք է միջազգային ոստիկանութիւն մը նշանակէ, որ պատրաստէ ազատ ընտրութիւնները Հունգարիոյ մէջ։

Երեսուն գրագէտներ՝ Հունգար մտաւորականներուն.—

1949 Հոկտեմբերին Ֆրանսացի քանի մը մտաւորականներ հեռագիր մը ղրկեցին Հունգար կառավարութեան, խնդրելով յետաձգել Ռայքի մահապատժին գործա-

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ Է ԿԸ ԳՐԵՄ

●

Ան կը փոխուի օրէ օր, ինչպէս նաեւ տարուէ տարի։ Դուք կրնաք չափել փոփոխութիւնը տասնամեակէ տասնամեակ։

Ազատ ըլլալը մեր ժամանակին պահանջքն է. ազատ ամէն բանէ, որ անօգուտ է եւ կեղծ, որքան ալ խորագոյնս հաստատուած ըլլայ ան մարդուն պատմութեան մէջ։ Բայց ազատութեան այս յոյսը, անոր այդ պահանջքը, չի նշանակեր բնաւ թէ, մարդը անպատասխանատու է։ Ընդհակառակն, քանի որ ազատութիւնը, իրական ազատութիւնը, ճըշմարիտ ազատութիւնը, մարդուն կեանքն ու պատմութիւնը կը տանի աւելի ու աւելի կարգապահութեան, գեղեցկութեան, շընորհալիութեան եւ իմաստի, — որոնք բոլորն ալ իրենց մանրամասնութեան մէջ սրբագրութեան կը կարօտին — վերամշակուած, բարելաւուած, նորոգուած, զարգացած եւ տարածուած։

Մեծ պիտի չխօսիմ։ Խառնուածքիս մէջ չկայ, անիկա, բայց երբեմն ինքնաբերաբար կը պատահի, եւ ես կը գիտնամ թէ ատենն է վերադառնալու այն միջավայրին, որուն կը պատկանիմ։ Անպայման լաւ ընդունելութիւն չի գտներ գրողը, մանաւանդ լայն շրջանակներու մէջ։ Որպէսզի աւելի լաւ դիմաւորուի, պէտք է ընկերանայ «հիմըր»ին, որմէ միշտ ալ կարելի եղած է դուրս բերել առժամեայ լաւագոյնը։

Չէք կրնար մարդկային ցեղը ազատ կոչել՝ եթէ չժպտիք ձեր այդպէս ըրած միջոցին։ Այդ անունը տալը կրնայ անհրաժեշտ ըլլալ եւ անունը կրնայ ըլլալ առժամապէս ճիշդ, բայց չժպտիլ այդ պահուն՝ սխալ մըն է որ կը չէզոքացնէ բովանդակ օգտակարութիւնը, որովհետեւ առանց «հիմըր»ի՝ չկայ յոյս, եւ մարդ չի կրնար ապրիլ առանց յոյսի, ինչպէս չի կրնար ապրիլ առանց իր ոտքին տակ ունեցած հողին։

Սան Ֆրանչիսկօ եմ դարձեալ, առաջին գիրքիս հրատարակութեան քսաներորդ տարեդարձին առիթով.— Գրողի կեանքիս սկզբնաւորութեան իբրեւ գիտակից ուժ մը իմ ժամանակաշրջանիս կեանքին վրայ, իբրեւ քուէարկող ներկայացուցիչ իմ անանուն եսիս եւ բոլոր անոնց, որոնց տենչանքները զուգահեռ են իմիններուս — ապրիլ ստեղծագործօրէն, ապրիլ պատուաւոր կերպով, կարելի եղածին չափով ցաւ չպատճառել որեւէ մէկուն, չվախնալ ոչ մահէն եւ ոչ ալ անմահութենէն, զուարճանալ խենթերուն եւ ձախողածներուն վրայ աւելի քան իմաստուններուն եւ սուրբերուն, որովհետեւ անոնք աւելի են, հաւատալ, յուսալ, աշխատիլ, եւ այս բոլորը ընել միայն ու միայն «հիմըր»ով։

★

Ի՞նչ խորհուրդ ունիմ հաւանական գրողի մը համար։

Ոչ մէկ. որովհետեւ ամէն ոք հաւանական գրող մըն է, եւ գրողը որ գրող է, պէտք չունի եւ չի ալ փնտռեր որեւէ խըրատ։

Հապա համալսարաններու եւ դպրոցներու մէջ եղած դասընթացքնե՞րը, գրականութեան կամ գրելու մասին։

Անօգուտ, բոլորովին անօգուտ են։

Գրողը հոգեկան անիշխանական մըն է, այնպէս ինչպէս ամէն՝ մարդ է իր հոգիին խորը։ Ան դժգոհ է ամէն բանէ, եւ ամէն մարդէ։ Գրողը ամէնուն լաւագոյն բարեկամն է եւ նոյն ատեն թշնամին.— Բարի եւ մեծ թշնամի մը։ Ան ոչ կը քալէ ամբոխին հետ, ոչ ալ կը ծափահարէ զայն։ Գրողը որ գրող է, իսկապէս ըմբոստ մըն է անդադար։ Ան չի համաձայնիր պարզ այն պատճառով որ տակաւին ոչինչ կայ համաձայնութեան արժանի։ Ան նոյնիսկ չի հանդուրժեր կամ քնանար ինչպէս կ'ընեն ուրիշ մարդիկ։ Երբ ան մեռնի, հաւանաբար մեռած պիտի ըլլայ ճիշդ ուրիշ մարդու մը նման, սակայն երբ ողջ է, ոչ ոքի նման ողջ է, ոչ իսկ ուրիշ գրողի մը նըման։ Գրողը որ իսկապէս գրող է, յիմար մըն է միշտ։ Աշխարհի մէջ ամէնէն դիւրաւ նուաստացող, ծաղրուող, վարուող եւ յանդիմանուող մարդն է ան, եւ իրականութեան մէջ այդպէս պէտք է ըլլայ։ Անիկա նաեւ խենթ է, բայց աւելի ողջամիտ, քան միւս բոլորը։ Լաւագոյն ողջմտութեամբ, միակ ողջմտութեամբ մը, որուն միայն կ'արժէ կարեւորութիւն տալ - կենդանի, ստեղծագործող, խոցելի, արի եւ յանդուգն ողջմտութիւն մը։

Ես գրող մըն եմ որ իրապէս գրող է, այնպէս ինչպէս եղած եմ քսան տարիներէ ի վեր, եւ կը յուսամ նոյնպէս շարունակել քսան տարի եւս։

Ես այստեղ եկած եմ մնալու համար, այստեղ է նաեւ ամէն ոք. ոչ մէկ անխոհեմ ռումբ կամ ուրիշ պայթուցիկ, որ եւ է ատեն պիտի գործածուի ոեւէ մէկուն կողմէ ուրիշ ոեւէ մէկուն վրայ։

Գիտնալով անիկա, հաւատալով ասոր, գրողը որ գրող է իսկապէս, ծրագիրներ կը մշակէ հակելու իր արարչութեան պարբերաբար, եւ գրելու իր գրածը աւելի եւ աւելի նպաստաւոր իմաստութեամբ, «հիմըր»ով եւ սիրով։

Հպարտ եմ իմ քսան տարիներով, անդարդ ինչպէս պէտք է ըլլալ։ Հպարտ եմ գրող մը ըլլալուս համար, այն գրողին համար՝ որ ես եմ, եւ հոգ չեմ ըներ թէ ինչով հպարտ են ուրիշներ։

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

(4րդ եւ վերջ)

զրութիւնը, գիտել տալով թէ յանցանքը ապացուցուած չէ ։

Այսօր եօթը տարի է անցած Ռայքի եւ իր բարեկամներուն կախաղանէն ի վեր, եւ բոլորին անմեղութիւնը հաստատուեցաւ: Հունգար ժողովրդական Հանրապետութեան մտաւորականները յանդգնօրէն գլուխն անցան ապստամբական այս շարժման ։ Անոնք վերահաստատեցին Ռայքի եւ իր բարեկամներու պատիւը եւ ստիպեցին որ պատասխանատուներուն մեծ մասը հեռանայ քաղաքական ասպարէզէն ։

1949ի կոչը ստորագրողները եւ իրենց բարեկամները համակրանքով եւ ոգեւորութեամբ կը հետեւին Հունգար մտաւորականներուն, որոնք կը շարունակեն երկրին յեղափոխական մեծ աւանդութիւնը 1848էն ի վեր: Անոնք գիտեն թէ Հունգարացի մտաւորականներ կ'ուզեն պարտադրել ճշմարիտ ժողովրդապետութեան մը ձեւերը, վերահաստատել խօսքի եւ մտքի ազատութիւնը, իբրեւ անհրաժեշտ պայմանները մշակոյթի բարգաւաճման, ստեղծել վերջապէս ընկերվարական պայմաններ, ուր Ռայքի դատավարութեան նման դէպք մը անկարելի դառնայ ։

Այս է պատճառը որ անոնք կ'ուղղեն իրենց համակրանքը եւ ջերմ քաջալերութիւնը իրենց հունգար պաշտօնակիցներուն որոնք փրկարար պայքար մը կը մղեն ։ (Ստորագրութիւններ) ։

Ֆրանսացի մտաւորականներ իրենց հունգար եղբայրներուն .—

Ֆրանսայի մտաւորականները լսեցին լեղապատառ կոչերը հունգար մտաւորականներուն, որոնք ծառացան խորհրդային բռնակալութեան դէմ, եւ կը պայքարին աշխատաւորներու հետ հիանալի հերոսութեամբ, ձեռք ձգելու համար ազատութիւնը ։ Կ'աւելցնեն թէ Կրեմլինի վարիչները, ղրկելով իրենց հրասայլերը եւ օդանաւերը, ըմբոստներուն դէմ, ցարական շրջանի Մոսկուա մը կը դարձնեն: Մարդկութենէ դուրս կը նկատենք եւ կը դատապարտենք ազատ աշխարհի համայնավարները որոնք իրենց ձեռքերը կը թաթխեն հունգար ժողովուրդի արեան մէջ: Կը հրաւիրենք ազատ աշխարհի մտաւորականները միանալ այս յայտարարութեան ։

(Ստորագրուած չորս ակադեմականներու, յիսնեակ մը ֆրանսացի ականաւոր գրագէտներու կողմէ) ։

Բողոքի արտայայտութիւններ ըրին նաեւ «Ֆրանսայի Գրողներու Ընկերակցութիւնը» եւ ուրիշ բազմաթիւ կազմակերպութիւններ ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ .— Այս կիրակի ժամը 17ին ձայնասփիւռէն (Փարի Էն - Թէր) պիտի հաղորդուին Կարէն Իչխալացեանի ծիսական երգերը (ձայնագրուած) ։

Այս երգացանկը մեծ յաջողութիւն գտած է արդէն ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Փարիզի աստուածաբանական վարժարանին դասախօսներէն Արամ Ճինճեան, Նոյեմբեր երեքին դասախօսութիւն մը տըւաւ Քափէ Քաուէի սրահին մէջ: Նիւթն էր դէպի Վենետիկ ուխտագնացութիւնը եւ անոր նշանակութիւնը հայկական տեսակէտով: Սրահը լեցուած էր անսովոր բազմութեամբ մը: Կը նախագահէր Տիկին Է. Բիւզանդ որ ինքն ալ մասնակցած էր ուխտագնացութեան եւ ներածական խօսքով կատարեց դասախօսութեան բացումը ։

Իր բուն նիւթին անցնելէ առաջ, Պ. Ա. Ճինճեան խօսեցաւ վերջին քառասուն տարուան ընթացքին Ֆրանսա հաստատուած հայ երիտասարդութեան եւ զայն շրջապատող վտանգներուն մասին, եզրակացնելով որ նախապէս Ֆրանսա հաստատուած հայ գաղութը ծանր պատասխանատուութեան տակ կը գտնուի, երբ մեր երիտասարդները ոչ միայն օտարացան, այլ եւ այլասերեցան ու հայ կեանքէն հեռացան: Չկար մարմին մը, որ նորեկ երիտասարդներու հոգերով զբաղէր եւ որոշ հոգածութիւն ցոյց տար: Այդ օրերէն կը սկսին օտարներու հետ ամուսնութիւնը եւ օտարացումը ։ Եւ այսօր կը գտնուինք գրեթէ անյոյս վիճակի մը մէջ: Նոր սերունդ մը ունինք որ իր մայրենի լեզուն չի գիտեր եւ սորվիլ չուզեր ։ Մեր կազմակերպութեանց վարիչները ազգապահպանում կը քարոզեն, բայց իրենց տուներուն մէջ հայերէն չեն խօսիր, եւ շատեր ոչ հայերէն թերթ եւ ոչ ալ գիրք կը կարդան: Ունինք երիտասարդական միութիւններ, որոնք ֆրանսերէն դասախօսութիւն կուտան ։

Օտարացման վտանգին առջեւ բոլոր միջոցները ներելի են: Մեր երիտասարդներուն պէտք է բացատրենք, թէ հայ ժողովուրդն ալ քաղաքակիրթ ազգերու շարքին մէջ իր տեղն ունի մշակոյթի արժէքներով, գրականութեամբ եւ անկախ եկեղեցիով ։

Ձեռք առնուելիք միջոցներու կարգին, դէպի Վենետիկ ուխտագնացութիւնը, փորձով տեսանք, որ արհամարհելի չէ եւ գործնական նշանակութիւն ունեցաւ: Ամբողջ երեք շաբաթ բազմաթիւ ընտանիքներ ու առանձին անհատներ հայկական մթնոլորտի մէջ ապրեցան, հայ երգով ու հայ խօսքով ։ Այցելեցին Մխիթարեան Մենաստանը, հայրերու վանքը, մատուռը, թանգարանը, ձեռագրատունը ու տպարանը ։ Մեր երիտասարդները մանաւանդ խանդավառուեցան եւ Հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը զգացին ։

Մխիթարեան Հայրերը մեզ հիւրասիրեցին Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանին մէջ, ցոյց տալով ամէն խնամք եւ հոգածութիւն ուխտաւորներուն հանդէպ: Բազմանդամ ընտանիքի մը տպաւորութիւնը կը կրէր ոեւէ անհատ, երբ վարժարանին սեղանատունը կը մտնէր ։

Ուխտաւորները կենդանի դասեր ալ կ'առնէին, լսելով այդ կրթական հաստատութենէն շրջանաւարտ բազմաթիւ անձերու մասին, որոնց շարքին կարելի է յիշել Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Թովմաս Թէրզեան, Մկրտիչ Աճէմեան, Ս. Թըլեան, Ա. Արփիարեան, Դ. Վարուժան, Ահարոն Տատուրեան եւ ուրիշներ, ինչպէս անմոռանալի եւ պատկառելի հետեւեալ դէմքերը Մխիթարեան մեծ ուխտին հիմնադիր Մխիթար Սեբաստացին Աբբահայրը, Հ. Մ. Չամչեան, Հ. Ղ. Ինճիճեան, Հ. Մ. Չախչախեան, Հ. Գ. Աւետիքեան, Հ. Մ. Աւգերեան, Հ. Ե. Թովմասեան, Հ. Ա. Կ. Բագրատունի, Հ. Ե. Հիւրմիւզ, Հ. Մ. Քաջունի, Հ. Մ. Ալիշան, Հ. Հացունի, Հ. Ա. Ղազիկեան եւ ուրիշ վաստակաւորներ: Ամէն մէկուն անունն ու կենսագրութիւնը կը բաւէին, որ մեր ուխտաւորները խանդավառուէին եւ իրենք զիրենք աւելի քան Հայ զգային:

Անգամ մը եւս համոզուեցանք որ Ս. Ղազարը ազգապահպան տեսակէտով մեծ դեր ունի կատարելիք մանաւանդ ասկէ ետք, եթէ գիտնանք օգտուիլ: Եթէ Մխիթարեան Հայրերը օտար հողի վրայ եւ օտար երկրի մէջ կրցեր են պահել իրենց գոյութիւնը երկուքուկէս դարէ ի վեր, պատճառ մը չկայ, որ մենք կորսնցընենք մեր հայկականութիւնը, մեր լեզուն եւ մշակոյթը ։ Մեր երիտասարդները մանաւանդ պէտք է կենդանի դաս մը առնեն անոնցմէ ։

Այս շատ այժմէական դասախօսութենէն ետք, նախագահը խօսք տուաւ անոնց, որոնք խումբին մաս կը կազմէին: Ամէն մէկն իր խօսքով, եկաւ նոր բան մը ըսելու: Ընդհանուր բաղձանքն էր ամէն տարի կրկնել այս ուխտագնացութիւնը ։

ՈՒՆԿՆԴԻՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ .— Կիրակի, 4 Նոյեմբեր, ժամը 21ին, Տէսինի ազատատենչ հայութիւնը եւս տօնեց մեր հայրենասէր կուսակցութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախաձեռնութեամբ Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Դրօ» խումբին ։ Կազդուրիչ էր, մանաւանդ Նոր Սերունդի անդամներուն մեծ մասին ներկայութիւնը ։ Անոնք արդէն ցերեկին քաջալերեր էին Լիոնի իրենց քոյր մասնաճիւղին ձեռնարկը: Եւ ահա, պարտականութեան գիտակից՝ ճշդապահ էին նաեւ մեր տօնակատարութեան ։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ իրենց երգած «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս ։ Ապա, օրուան նախագահը ընկեր Սարգիս Առաքելեան, գրաւոր բանախօսութեամբ մը պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան 66 տարիներու բեղուն աշխատանքը հայ ազատագրական շարժման մէջ, ներկայացնելով անվեհեր մարտիկներ, պայքարի հերոսներ ու մտքի հսկաներ, որոնց անձնազոհութեամբ նուիրագործուեցան ազգային պահանջներն ու իղձերը, թելադրեց բոլորուիլ այս մեծ կուսակցութեան դրօշին շուրջ, որպէս զի նոյն յարատեւութեամբ շարունակէ իրեն վերապահուած առաքելութիւնը ։ Յետոյ խնդրեց ներկաներէն յոտնկայս ոգեկոչել յիշատակը հայրենիքի բոլոր հերոսներուն ։

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր շընորհիւ ուսուցչուհի Տիկին Ա. Միլտոնեանի գնահատելի աշխատանքին ։ Զգացումով արտասանեցին դպրոցին աշակերտներէն Օր. Գեղուհի Մանուկեան՝ «Մեռա՛նք, չկորանք»: Օր. Ժընըվիէվ Պարտաղճեան՝ «Հայ տղայ»: Օր. Մարգրիտ Զաքարեան՝ «Քեզ չեմ մոռնար» ։ Օր. Բրաբիոն Տապաղեան՝ «Հայ ժողովուրդին»: Օր. Արմենուհի Ռազըճեան՝ Զարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի», ֆրանսերէն, թարգմանուած՝ դպրոցական երկու աշակերտուհիներու կողմէ: Նաեւ փոքրիկն Կարապետ Տէր Պօղոսեան՝ «Հայ դրօշին»: Բոլորն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան ։

Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդէն Ալպէր Ներսէսեան խոր յուզումով արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»ը, եւ ջերմ ծափերու տակ, հայկ. դրօշին նուիրուած բանաստեղծութիւն մը: Նոյնքան գնահատուեցան նաեւ Յարութիւն Շահրիկեան, (Սէնթ Էթիէն) եւ Պերճ Պառաւեան (Տէսին) իրենց զգայուն արտասանութիւններով: Երկրորդին արտասանութիւնը՝ «Յորդոր» (Որադիոսւէ) կը խտացնէ գաղթահայ իրականութիւնը ու մշակուած էր Տիկին Ա. Միլտոնեանի կողմէ: Նոր Սերունդի խումբը երգեց «Նոր Սերունդն ենք» խմբերգը մասնակցութեամբ դպրոցին խումբին ։ Աշակերտուհի Օր. Անժէլ Կարապետեան քաղցր ձայնով մը երգեց «Անուշ Հայաստան»ը, իսկ օրիորդներ Արմենուհի Ռազըճեան, Բրաբիոն Տապաղեան եւ Անժէլ Կարապետեան յաջողութեամբ երգեցին երկձայն ։ Դպրոցական երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց «Շողեր ջան» (Կ. Վ.) եւ «Գարուն Երեւան» խմբերգները ։ Անխտիր բոլորն ալ ծափահարուեցան ։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան վերլուծեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարական յաղթանակի գաղտնիքը եւ անոր մատուցած անգին ծառայութիւնները հայ ժողովուրդին ։ Դաշնակցութիւնը շօշափելի գործերով էր որ ապահովեց իր բարոյական բարձրութիւնը, յարատեւութիւնը եւ կենսունակութիւնը ։ Դաշնակցութիւնը կ'ապրի ամէն Հայու սրտին մէջ ։ Յետոյ անդրադարձաւ խորհրդային ուժերու բիրտ գործունէութեան, որուն այս անգամ զոհ գնաց ուրիշ ազատատենչ ժողովուրդ մը՝ արեան ճապաղիքներու մէջ ։ Փաստացի ցոյց տուաւ համայնավարութեան բռնատիրական մեթոտները եւ գաղափարականութեան սնանկութիւնը: Եւ յոյս յայտնեց թէ ինչպէս շատ մը բռնատիրութիւններ, համայնավարութիւնն ալ ուշ-կանուխ պիտի պարտուի (Ծափեր) ։ Հանդէսը փակուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին խմբական «Մշակ բանուոր»ով ։

Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (186)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)
Բ. ԳԻՐՔ

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Սակայն մի քանի նոր հանգամանքներ, որոնք, երեւի, քեզ յայտնի չեն, պէտք է սաստիկ դժուարացնեն մեր աշխարհի գործերը: Որմիզդուխտի մեր ձեռքը գերի ընկնելուց յետոյ, Մերուժանի կատաղութիւնը անցել է ամէն չափից ։ Ես հաստատ տեղեկութիւններ ունեմ, որ նա, չըբաւականանալով իւր հրամանի ներքոյ գտնուած պարսկական նշանաւոր ուժերով, աշխատել է իւր կողմը ձգել Աղուանից Ուռնայր արքային եւ Լեկաց Շէրգիլ արքային: Պարսից զօրքերը իւր ձեռքում ունենալուց յետոյ, երբ նա կը միանայ այդ երկու կիսավայրենի թագաւորների հետ, կարող է այնուհետեւ շատ վընասներ հասցնել մեր աշխարհին: Հեռաւոր թշնամին որպիսին է Պարսիկը, այնքան վտանգաւոր չէ կարող լինել, որքան դրացին: Իսկ աղուանները եւ լեկերը մեր ամենամերձաւոր դրացիներն են ։ Եթէ ուրիշ ոչինչ գրաւիչ պատճառներ եւս չունենան նրանք, աւարառութեան եւ յափշտակասիրութեան փափաքը բաւական է, որ հրապուրէ այդ գազանաբարոյ լեռնականներին՝ հեղեղելու մեր երկրի սահմանները ։

Տիկնոջ գեղեցիկ աչքերը դարձեալ վառուեցան բարկութեան բոցով: Նա պատասխանեց սպառնալի ձայնով.

— Եթէ Մերուժանը կը համարձակի մի այդպիսի անիրաւ քայլ անել, ես իսկոյն Որմիզդուխտին կախ կը տամ Արտագերսի պարիսպներից ։

— Դրանով, տիկին, դու աւելի կը կատաղեցնես նրան: Որմիզդուխտին, ընդհակառակն, պէտք է կենդանի պահել, Մերուժանին միշտ այն երկիւղի մէջ պահելու համար, որ եթէ նա չչափաւորէ իր վայրագութիւնը, անպատճառ իր սիրած օրիորդի կեանքը վտանգի կ'ենթարկէ ։

Տիկինը ոչինչ չպատասխանեց: Նա սաստիկ վայրանում էր, երբ նրա հետ վիճաբանում էին: Իսկ այժմ, թաքցնելով իր վրդովմունքը, մի քանի րոպէ լուռ նայում էր արծաթեայ ճրագի վըրայ, կարծես նրա մառայլ լուսաւորութեան մէջն էր որոնում իր մռայլուած եւ խառնաշփոթ մտածութիւնների պարզումը ։

Նա մտածեց փոքր ինչ զգալ տալ սպարապետին, որ նա շրջապատող հանգամանքների բոլոր կողմերը ճշգիւ կշռել չգիտէ, եւ թէ, կատարւում են խիստ նշանաւոր անցքեր, որոնց մասին տեղեկութիւն չունի, թէեւ, իբրեւ պետական ամենաբարձր անձնաւորութիւն, պէտք է նա ամէնից առաջ գիտենար ։

— Ես Մերուժանին կովկասեան լեռնաբնակների եւ Աղուանից աւագների հետ միանալուց, մեզ համար, գոնէ այժըմ, մի առանձին վտանգ չեմ տեսնում, Մուշեղ, — ասաց նա գլուխը վեր բարձրացնելով եւ ուղիղ սպարապետի վրայ նայելով ։ — Ես ունիմ այլ տեղեկութիւններ, որ քեզ, երեւի, յայտնի չեն: Պարսկաստանում գործերը վատ են: Ինձ հաղորդել են Տիզբոնից, որ Շապուհի այնպէս շուտափոյթ կերպով մեր երկրից հեռանալու պատճառը Քուշանների արշաւանքն է որ այժմ կրկին սկսել են ասպատակել պարսից հիւսիս - արեւելեան գաւառները: Քուշաններին շուտով խաղաղացնելը՝ հեշտ բան մի չէ. նրանք բաւական ժամանակ կը զբաղեցնեն Շապուհին: Իսկ մենք այդ ժամանակից կարող ենք օգուտ քաղել: Ուրեմն այն, որ ասում ես դու, թէ Մերուժանը իր կողմն է ձգել Լեկաց եւ Աղուանից թագաւորներին, ես չեմ կարծում, որ նրանք ժամանակ գտնեն մեզ հետ գործ սկսելու: Որովհետեւ, եթէ Շապուհը գնալու է Քուշանների դէմ, անպատճառ կը կանչէ Լեկաց եւ Աղուանից թագաւորներին՝ մասնակցելու իր արշաւանքին: Այդ նրա սովորութիւնն է, եւ ամէն անգամ այդպէս է եղել, երբ նա Քուշանների հետ պատերազմ է ունեցել ։

Տիկնոջ քաղաքագիտական հմտութիւնները եւ, պարագաների համեմատ, նրա դատողութիւնները ընթացիկ գործերի մասին, որքան եւ ուրախացնում էին Մամիկոնեան իշխանին, այնու ամենայնիւ, լսելով նրա ակնարկութիւնը իր անուշադրութեան վերաբերութեամբ, իբր թէ իր սպարապետը չգիտէ, թէ ինչ է կատարւում Պարսկաստանում, — այդ կծու ակնարկութիւնը դուրս կոչեց սպարապետի սառն դէմքի վրայ մի աննկատելի ժպիտ, որը ամենայն զգուշութեամբ ծածկեց նա ։

— Ո՞վ է հաղորդել քեզ, տիկին, այդ տեղեկութիւնները Տիզբոնից, — հարցրեց նա մի առանձին հետաքրքրութեամբ ։

— Դրաստամատը, մեր հաւատարիմ ներքինին, դու, կարծեմ, ճանաչում ես նրան: Նա ինձ նամակ էր գրել ։

— Ե՞րբ ստացար այդ նամակը ։

— Երեք օր կը լինի ։

ՐԱՖՖԻ

դիրքը, յայտարարեց թէ այն ատեն ալ Համայնավարները կը պահանջէին անմիջապէս հաշտութիւն կնքել, պատերազմին պատասխանատուութիւնը ձգելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ, խափանելով հրասայլերու եւ օդանաւերու շինութիւնը :

Համայնավար երեսփոխան մը «սուտկա՛յ» պոռաց : Նախագահը կարգի հրաւիրեց զայն : Աջակողմեան երեսփոխանը եզրակացնելով ըսաւ թէ ճիշդ ժամանակն է լուծելու Համայնավար կուսակցութիւնը : Համայնավարները հայհոյեցին կ'արձակէին : Երբ Վինեանքուր ըսաւ թէ «1946էն ի վեր ոչ մէկ լուրջ միջոց ձեռք առնուած է Համայնավարներուն դէմ , այս վերջինները կատղեցան եւ «մարդասպան, կեսթափօ» պոռացին : Աջերն ալ Կէփէու (Չեկա) կ'աղաղակէին :

Ուրիշներ ալ խօսեցան եւ ժխորը անտանելի դարձած ըլլալով, նիստը յետաձգուեցաւ գիշերուան, մանաւանդ որ շատ մը երեսփոխաններ Անծանօթ Զինուորին դամբարանը պիտի երթային, ի յարգանս Հունգար ժողովուրդի կրած հալածանքներուն :

Գիշերուան նիստին մէջ, միջադէպ մը ծագեցաւ նախագահին եւ Համայնավար երեսփոխան Ռամեթի միջեւ, երբ ուրիշ Համայնավար մը «լռութիւն, հրձիգներ» կ'աղաղակէր : Նախագահը կարգի հրաւիրեց :

Ռամէթ.— Այսպէս չեն վարեր ժողովը:

Նախագահը.— Դուք իրաւունք չունիք հրամաններ տալու :

Քանի մը կծու խօսքեր ալ փոխանակուեցան : Բանավէճը սաստկացաւ : Համայնավար երեսփոխան Վիյոն կը փորձէր ապացուցանել թէ Խ. Միութիւնը իրաւունք ունէր օգնելու Հունգար բանուորներուն եւ գիւղացիներուն որ թօթափեն իրենց հարստահարիչներուն լուծը :

Ժողովրդական երեսփոխան մը.— Թող Շան գ'Էլիզէի վրայ ըսէիք այդ խօսքը :

Վիյոն.— Խորհրդային Ռուսիան կատարելապէս իրաւունք ունէր միջամտելու :

Ձախին մնացեալ մասը խեղդուեցաւ ընդհանուր ժխորին մէջ: Կարգը եկած էր ընկերվարական երեսփոխան Վերտէի , որ յայտարարեց.—«Ժողովրդական շարժում մը կը ճզմեն յանուն ընկերվարութեան: Մեր զայրոյթը մեծ է մանաւանդ անոր համար որ այդ արարքը կը կատարեն ոգեկոչելով ազատութիւնը , ժողովրդապետութիւնը եւ նոյնիսկ ընկերվարութեան իտէալը : Խ. Միութիւնը, որ ինքզինք ընկերվարական կը համարի , Հունգարներուն դէմ կը գործադրէ ճիշդ այն մեթոտները ինչ որ ցարը 1848ին :

Նորէն ժխոր մը ծագած էր, երբ վարչապետն ալ միջամտեց, բացագանչելով . — « Բախտաւոր էք որ Ֆրանսա կը գըտնուիք, ուր ընկերվարականներ կան , ձեզ պաշտպանելու համար ժողովրդային զայրոյթին դէմ » :

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ արտաքին նախարարը, Փինօ, որուն ճառը պիտի տանք առանձին :

Ժողովը 15 օրուան համար արտաքսեց համայնավար երեսփոխան Ռամէթը , որ նոյն նիստին մէջ փառաբանած էր Ալժերիոյ դաւալիք սպան, Մայօ: Դատապարտեալը երկու ամիս ալ միայն կէս թոշակ պիտի ստանայ :

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱՑՈՅՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Համայնավար կուսակցութիւնը հակացոյց մը սարքած էր Եչ. գիշեր, Ռեփիւպլիքի հրապարակին վրայ, ի պատասխան Դչ. գիշեր կատարուած յարձակումներուն որոնց հետեւանքով հրկիզուեցաւ իրենց կեդրոնատեղին:

Ներքին գործերու նախարարութիւնը արգիլած էր ցոյցը :

Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր գլխաւոր պողոտաներուն վրայ : Սաղաւարտաւոր պահակներ կը սպասէին կազմ եւ պատրաստ , մասնաւոր կառքերով :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ցոյցը ձախողեցաւ, իսկ համայնավար օրկանը, «Իւմանիթէ», յաղթանակի լուրեր կը հաղորդէ : Ոստիկանական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ութ հազար ցուցարարներ պատասխանած էին կոչին: Ժամը 18ին բազմաթիւ խումբեր դիրք բռնած էին գլխաւոր պողոտաներուն վրայ : Ժամը 19·15ին թնդաց առաջին կոչը .— «Զիք անցք ֆաշականութեան: Կի Մոլէ պէտք է հրաժարի » են.: Պահակները սկսան ցրուել ցուցարարները, բայց քանի մը հարիւր ցուցարարներ յաջողեան Հանրապետութեան արձանին մօտենալ, «Մարսէյյէզ» եւ «Էնթէրնասիոնալ» երգելով: Շրջուն ոստիկան զօրքը այս խումբերն ալ ցըրուեց: Երկու հազար հոգի ցոյց մը սարքած էին Պուլվառ Սէն Մարթէնի վրայ, նոյն կանչերը արձակելով : Պատուհաններէն կը պատասխանէին.— «Ազատեցէք Հունգարիան, դուք, մարդասպան սովետներ»: Երեք հարիւր հոգինոց խումբ մը փորձեց Ռեփիւպլիքի հրապարակը մօտենալ: Ուրիշ ցոյցեր ալ տեղի ունեցան զանազան թաղամասերու մէջ: Տեղ - տեղ արտասուաբեր կազ գործածուեցաւ : Ժամը 22·30ին ցոյցերը վերջացած էին :

× Ֆրանսական մամուլի ազգ. դաշնակցութիւնը հետեւեալ բանաձեւը կը հաղորդէ .—

« Խորապէս յուզուած Հունգարիոյ ժողովուրդին դէմ կատարուած եղերելի զալումէն,

Հաստատելով թէ այն իտէալը որուն համար այդ ժողովուրդը հերոսաբար ծառացաւ նոյն իտէալն՚ է որուն համար կը մարտնչէին Ֆրանսական մամուլը եւ Դիմադրական ճակատը ,

Վրդովումով կը յայտնէ թէ կարգ մը թերթեր որոնք 1944ին միացած էին այդ իտէալին, համարձակած են ամբողջ Ֆըրանսայի համար վիրաւորական բառերով, անարգել մարդիկ որոնք կը կռուէին եւ կը մեռնէին Ազատութեան համար:

Լիազումար յանձնաժողովը կը խնդրէ բոլոր անդամակից թերթերէն հրատարակել այս բանաձեւին բնագիրը »:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՓԵՇԹԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կռիւները վերսկսան: Սովետական հրասայլերը կը փորձեն խորտակել ապստամբներուն դերագոյն ճիգերը: Հրդեհներ կ'աւերեն մայրաքաղաքը :

Ֆրանսա առաջարկեց Ազգաժողովին միջազգային ուժ մը ղրկել Հունգարիա : Իտալիա պահանջեց անմիջապէս ետ քաշել սովետական զօրքը: Եուկոսլաւիան ալ նոյն պահանջը դրաւ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 14ին , Հայ Կաթողիկէ սրահին մէջ, (ռիւ տը լա Փէօս): Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» եւ Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի երկու խումբերուն:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ: Կիրակի, 11 Նոյեմբեր , կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս սրճարանի սրահը , Իսի լէ Մուլինօ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տիկիններ Ֆէսլեան, Գալայճեան , Տարօն քոյրեր, Գարակէօզեան, Ցակոբեան եւայլն :

Հայկական, կովկասեան եւ հունգարական պարեր եւ զանազան անակնկալներ: Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսահայ Փոխադարձ օգնութեան միութեան կեդր. վարչութեան անդամները :

Հասոյթը պիտի յատկացուի Հայաստանի Պետական Համալսարանին ղրկուելիք գիրքերուն :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՆՈՅ. 11, ԺԱՄԸ 18էն 2 SALLE VOLTAIRE, Alfortville

Նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար **E. Depreux**-ի
եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ՝ **R. Bleuse**-ի

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԿԱԼԱ՝ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ **Fernand Reynaud**-ի
(ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 21ԻՆ)

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ **Jacques HELIAN**

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շարանթօն էքօլէն 103 թիւը առնել :

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Տօնապետ Տօնոյեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ, գրով կամ ծաղկեպսակով, իրենց մօր՝ զոքանչին եւ մեծ մօր՝

Այրի Տիկին Արմաւենի Կիւրճեանի մահուան առթիւ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաթողիկէ Տիկիններու Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ Լիոնի հայութիւնը իր տարեկան թէյասեղանին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Ցոյներու սրահին մէջ , 5, ռիւ Պոնըֆուա :

Հայկական ջերմիկ միջավայրի մէջ , զուարճալի ժամանց այլազան անակնկալներով եւ գեղարուեստական բաժինով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

•

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 15ին Տիկ. Օրմանեանի բնակարանը, Քոլոմպ: Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը չորսին, դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բարձր Հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախկին Նախագահ
Monsieur VINCENT AURIOL-ի
եւ ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐի

Խօսք կ'առնեն Գեր. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Արհ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վրդ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Վեր. ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԻՍԼԵԱՆ, ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ
Monsieur Henri BARRE, Sénateur
Monsieur le Comte Philippe d'ARSCHOT, petit -fils de Boghos NUBAR
ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 20·30ին, ՍԱԼ ՓԼԵՅԵԼԻ ՄԷՋ
252, FAUBG. SAINT-HONORE, PARIS (Métro : Ternes)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, նուագ , պար, մասնակցութեամբ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի, ղեկավար՝ Կարպիս Աֆրիկեան, Օրիորդներ՝ Լ. Անտիպեանի, Գ. Ղազարոսեանի, Ի. Պէրպէրեանի, Ի. Պիւլպիւլեանի, Ս. Սաաթճեանի, Ա. Սարգսեանի, Թ. Քէօշկէրեանի եւ Պ. Պ. Մ. Աբրահամեանի , Ա. Գմբէթեանի եւ Ս. Պօղոսեանի

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՈՒՆԵՆԱՅ

Մուտքը ձրի է թուագրեալ հրաւիրագրով, որ կարելի է ստանալ Միութեանս գրասենեակէն

11, Square Alboni, Paris (16e). Tél. : TROcadéro : 03-18

ՅԱՅՏՆԻ ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՊԱՐՈՒՀԻ

ԼԱՈՒՐԱ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ,

կուտայ իր անդրանիկ պարի երեկոյթը մասնակցութեամբ՝
ՄՈՐԻՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
եւ ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ
ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Չորեքշաբթի, 14 Նոյեմբեր, ժամը 20·30ին

Théâtre International, 21 Bd. Jourdan (Métro Cité Universitaire)

Տոմսերը 500, 300, ուսանող 150: Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ասր, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ● DIMANCHE 11 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7729 · 32e ANNEE · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3540

«ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՊԻՏԻ ԲՌՆԿԷՐ, ԵԹԷ...»

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

Հետզհետէ վրդովիչ համեմատութիւններ կը ստանայ Միջին Արեւելքի տագնապը։ Ցայտնապէս պայքար մը կը մղուի Արեւմուտքի եւ Խ. Միութեան միջեւ, դիրքեր պահելու կամ նոր դիրքեր գրաւելու համար։ Ազգաժողովը կը փութացնէ միջազգային ուժի մը առաքումը դէպի Եգիպտոս, թէեւ այս վերջինը հաւանութիւն չէ յայտնած տակաւին։ Պատրաստութիւնները գրեթէ վերջացած են արդէն եւ առաջին զօրամասերը Նափոլի հասած պիտի ըլլային երէկ, շաբաթ։ Զինուորներ տրամադրած են Տանըմարքա եւ Նորվեկիա։ Փոխադրութիւնը կը կատարուի օդանաւերով։ Ցարդ 15 պետութիւններ յանձն առած են զինուոր տրամադրել, մէջն ըլլալով Պելճիա եւ Եուկոսլաւիա։ Քանատա հաւանած է տրամադրել աւելի քան հազար զինուոր։ Աւստրալիա խոստացած է օգնել նաւերով եւ օդանաւերով։ Կը կարծուի թէ հինգ հազար զինուորներ բաւական են, սկզբնական շրջանին համար։ Ընդհ. հրամանատար է Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս։

Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ ամբողջ Միջին Արեւելքը բոցերու պիտի մատնուէր, եթէ միջամտած չըլլային։

Նոյն օրը զեկուցում տալով երեսփ. ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ բրիտանական զօրամասերը պատրաստ են իրենց տեղը տալու Ազգաժողովին ղրկելիք ուժերուն։ Ֆրանսա եւս հաւանութիւն յայտնած է։ Այս առթիւ հաստատեց թէ շատ մը օդատորմիղներ որոնք անշարժացած են Միջերկրականի մէջ, Սուէզի տագնապին սկիզբէն ի վեր, անմիջապէս պիտի վերադառնան Անգլիա։ Գալով ցամաքային եւ օդանաւային ուժերուն, որոնք մասնակցած էին ջրանցքին գործողութեանց, իրենց տեղը պիտի տան հետեւակազօրքին։

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ՝ մտահոգութիւնը չէ փարատած տակաւին, թէեւ Իսրայէլ յանձն առաւ ետ քաշել իր զօրքը։ Միացեալ սպայակոյտը կը հաստատէ թէ բաւական թիւով «Միկ 15» օդանաւեր հասած են Սուրիա, ինչպէս եւ ռուս մասնագէտներ եւ խորհրդականներ։ Այս օդանաւերը կը պատկանին այն շարքին որմէ 125 հատ ղրկուած էր Եգիպտոս, Չեխոսլովաքիոյ միջոցաւ։ Յայտնի չէ թէ որքան ղրկուած է Սուրիա։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Միջին Արեւելք ղրկուած են նաեւ ռուսական ռմբաձիգ օդանաւեր որոնք շատ բարձրէն կը թռին։ Եւ վերջապէս կը հաւաստեն թէ Խ. Միութիւնը ստուարաթիւ զինուորներ կը համախմբէ Լեհաստանի սահմանին վրայ։ Ամէն պարագայի մէջ, բոլորն ալ շատ ծանր կը գտնեն կացութիւնը։ Այդ պատճառով է որ կարգ մը բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան, ինչպէս գրած էինք երէկ։ Այս պատրաստութիւնները ցոյց կու տան թէ Մ. Նահանգները շատ հաւանական կը գտնեն ռուսական միջամտութիւ մը Միջին Արեւելքի եւ թերեւս Լեհաստանի մէջ։

Նախագահ Այզընհաուըրի կարծիքով առաջին մտահոգութիւնը այս է եւ ոչ թէ Սուէզի ջրանցքին կամ գնդ. Նասըրի ճակատագիրը։ Հետեւաբար անհրաժեշտ է վերահաստատել արեւմտեան ճակատին համերաշխութիւնը։ Այս մտահոգութեամբ էր որ նախագահը թելադրեց Իսրայէլի վարչապետին ետ քաշել իր զօրքը, հետեւելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի։ Միշտ աչքի առջեւ ունենալով նոյն վտանգը, նախագահը կը ջանայ դիւրացնել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներուն գործը։ Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը վախնան որ ծանր հակազդեցութիւններ ունենայ անգլեւֆրանսական գործողութեանց անյաջողութիւնը։ Եւ քանի որ ընդհանուր նահանջ մը պիտի կատարուի, Ամերիկա կ՚ուզէ որ այդ գործողութիւնը տեղի ունենայ առանց երկու պետութեանց արժանապատուութիւնը վիրաւորելու։

Մէկ խօսքով, Մ. Նահանգներուն գըլխաւոր հոգն է որեւէ պատրուակ չձգել Ռուսերու միջամտութեան համար՝ Միջին Արեւելքի մէջ։

ԶՕՐԱՒՈՐ ՃՆՇՈՒՄ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎՐԱՅ

Շատեր զարմացան որ Իսրայէլի վարչապետը յանկարծ որոշեց պարպել իր գրաւած հողերը, մինչ կը մերժէր մէկ օր առաջ։

Գաղտնիքը շուտով պարզուեցաւ։ Վարչապետը, Պեն Կիւրիոն, քաղաքականութեան փոփոխութիւնը ազդին հաղորդեց ակներեւ դառնութեամբ։ Բացատրեց թէ բոլոր հոսանքներուն կարծիքն առած է։ Այս առթիւ կարդաց Այզընհաուըրէն եւ Պուլկանինէն ստացած նամակները, ինչպէս եւ իր տուած պատասխանները։ Երբ կը ծանուցանէր թէ հաւանած է իսրայէլեան բոլոր ուժերը քաշել Սինայի թերակղզիէն, չյիշեց Կազայի շրջանը։

Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ կը հաստատեն թէ Իսրայէլ զօրաւոր ճնշումի մը ենթարկուած էր, այս նահանջը կատարելու համար։

Այզընհաուըրէն զատ, ամերիկեան դեսպանն ալ հասկցուցած է թէ շատ ծանր բարդութիւններ պիտի ծագին, եթէ Իսրայէլ մերժէ ետ քաշել իր զօրքը։ Միւս կողմէ, մառեշալ Պուլկանին բացէ ի բաց կը սպառնար Իսրայէլի գոյութեան, Պեն Կիւրիոնի գրած նամակով։

Մինչ այս մինչ այն, իսրայէլեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ քանի մը հարիւր եգիպտացի ֆետայիներ կը շարունակեն գործել, արշաւներ կատարելով Սուրիայէն եւ Յորդանանէն։

× Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով խստօրէն քննադատեց Իսրայէլի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արշաւանքը Եգիպտոսի դէմ եւ պահանջեց երեքն ալ «խստօրէն պատժել։ Շնորհիւ Խ. Միութեան ուժին, լսուեցաւ սովետական ժողովուրդին ձայնը»։

× Զօր. Կրուընթըր, Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, յայտարարեց թէ չկայ ուրիշ ազդու միջոց երրորդ աշխարհամարտ մը արգիլելու համար, բացի ատլանտեան զինակցութենէն։ «Մ. Նահանգները նոյնքան պէտք ունին Եւրոպայի որքան Եւրոպան Մ. Նահանգներուն։ Սկիզբէն ի վեր Խ. Միութեան առաջին նպատակն եղած է կազմալուծել Ատլանտեան զինակցութիւնը»։

× Զրոյց կը շրջի թէ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետները Ուաշինկթըն պիտի երթան, Այզընհաուըրի հետ խորհրդակցելու համար։ Նախագահական դիւանէն կը հաղորդեն թէ առ այժմ ծրագիր չունին Երեք Մեծերու ժողով մը գումարելու։ Պ. Կի Մոլէ հաստատեց թէ կ՚ուզէ Ուաշինկթըն երթալ։

ԳՆԴ. ՆԱՍԸՐ Կ՚ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Գնդ. Նասըր ճառ մը խօսելով էլ Ազհարի համալսարանին մէջ, յայտարարեց թէ Եգիպտոս բացարձակապէս կը տիրապետէր Իսրայէլի դէմ կատարուած օդարշաւին մէջ, ֆրանքօանգլիական միջամտութենէն առաջ։ Ցետոյ շարունակեց.

— Մեր կարելին կը փորձենք խուսափելու համար երրորդ աշխարհամարտի մը գողգոթայէն, բայց ոչ ի վնաս մեր գերիշխանութեան, մեր անկախութեան եւ արժանապատուութեան։ Մեզի հետ են երկու մեծ պետութիւններ,— Ռուսիան, որ սպառնաց Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի, եւ Ամերիկան, որ ընդդիմացաւ անոնց յարձակման։ Պարզ երեւակայութիւն է Անգլիացիներու այն պնդումը թէ ոչնչացուցած են Եգիպտոսի օդատորմիղը։ «Մեր օդանաւերը դիտմամբ չմասնակցեցան կռիւներուն եւ իբրեւ թէ քանդուած օդանաւերը փայտէ մաքէթներ էին։ Ճակատամարտը կը շարունակուի, թէ քաղաքական եւ թէ զինուորական գետնի վրայ։ Մենք տակաւին չենք պատասխանած Ազգաժողովին բանաձեւին։ Կը քննենք բառ առ բառ։ Խոհեմ պիտի ըլլանք քաղաքական պայքարին մէջ, իսկ զինուորական ճակատամարտին համար մեր ուժերը կը պատրաստուին»։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

●

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԿԱՏԱՂՕՐԷՆ

Պէշթայէն հասած վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կռիւները կը շարունակուին քաղաքին մէջ։ Կ՚ըսուի թէ ապստամբներուն միացած է հունգարական զօրամաս մը իր հրասայլերով եւ կը կռուի «կատաղօրէն», կարմիր բանակին դէմ, քաղաքին արեւելեան մասին մէջ։ Այս լուրը հաղորդած է զինուոր մը, Աւստրիա հասնելով։ Ռուսական խոշոր թնդանօթներ կրակ կը տեղան Պուտայի Կելերթ բլուրէն, հարուածելով դաշտին մէջ համախմբուած զինուորները։ Կռիւը կը շարունակուէր ուրիշ կէտի մը վրայ, մութին մէջ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն ըմբոստները երբ կը տեսնեն որ կարելի չէ գործածել հրասայլերը, Դանուբ գետը կը նետեն կամ կը քանդեն, որպէսզի Ռուսերուն ձեռքը չիյնան։ Ռուսերը չեն կրցած կառախումբեր կազմակերպել աքսորականներուն համար։ «Ժողովուրդը կը քանդէ երկաթեայ ձողերը, այնպէս որ կառախումբերը չեն կրնար մեկնիլ»։

Կը նշանակէ թէ իրականութեան չի համապատասխաներ Ռուսերու այն պնդումը թէ ապստամբութիւնը զսպուած է։

Վիէննայի թերթերը կը գրեն թէ ըմբոստները քանդած են իւրանիոմի հանքերը Փեչի մէջ (Հարաւային Հունգարիա) որպէսզի Ռուսերուն ձեռքը չանցնին։ Ըմբոստները անդարմանելի վնասներ պատճառած են ուժանակներով։

Ռուսերուն պարտադրած կառավարութիւնը կը խոստովանի թէ «զինեալ հրոսախումբեր» կը շրջին փողոցներուն մէջ, շէնքերուն վնասելով եւ «աւարի տալով խանութները»։ Ցետոյ կ՚ըսէ թէ ուտեստի պաշարը մնացած է սահմանագլուխին վրայ, վասն զի փոխադրութեան միջոցները քանդուած են եւ քաղաքը կը նեղուի ուտելիքի, կազի, ելեկտրական հոսանքի եւ ածուխի պակասէն։ Ուրիշ աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ ընդհ. գործադուլը կը շարունակուի, թէ ժողովուրդը առ նուազն կրաւորական դիմադրութիւն ցոյց կու տայ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։ Ռուսերը հրկիզած են կարգ մը մեծ պանդոկներ։

× Վիէննա հասած նամակի մը համաձայն, «Ռուսերը անասուններու պէս կը վարուին։ «Ամէն անգամ որ հրասայլ մը քանդուի, հինգ հատ կը հանեն։ Եթէ հրասայլերը չգործեն, թնդանօթներ կը ղրկեն։ Եթէ թնդանօթներն ալ արդիւնք չտան, օդանաւերը ռումբեր կ՚արձակեն։ Կրնան հիւլէական ռումբ ալ գործածել։ Ռուսերը կը բռնաբարեն կիներն ու աղջիկները, ինչպէս 1945ին։ Ոչ մէկ կին կը համարձակի փողոց իջնել։ Եթէ ստիպուած է իջնել, կը ջանայ տգեղ եւ ծերացած երեւալ, ինչպէս 11 տարի առաջ։ Հիւանդանոցի մը հիւանդապահուհիները առին տարին «գետնախնձոր սոկելու համար»։ Ոչ մէկը վերադարձաւ։ Երբեք այսքան անձնապատուութիւններ տեղի ունեցած չէին Փեշթայի մէջ։ Կը վախցուի համաճարակներէ»։

Լուրի մը համաձայն, վաթսուն հազար հոգի սպաննուած են կիրակիէն ի վեր։

× ՄԱԿի ընդհ. ժողովը Եշ. օրուան նիստին մէջ «սալկողական» չէր համարած Հունգարիոյ խնդիրը։ Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ 41 ձայնով։ Դէմ քուէարկեց միայն Ֆրանսա։

Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ քուէարկուեցաւ իտալական բանաձեւը, 11ի դէմ 48 ձայնով եւ 16 ձեռնպահութեամբ։ Բանաձեւը կը պահանջէ անմիջապէս ետկանչել խորհրդային զօրքը եւ անոնց տեղ հաստատել միջազգային ուժ մը, ինչպէս եւ ազատ ընտրութիւններ կատարել։ Ամերիկեան բանաձեւը կը պահանջէր արտօնել որ դեղ եւ ուտեստ ղրկուի Հունգարիա։ Ուրիշ բանաձեւ մը կը հրաւիրէ բոլոր ժողովուրդները օգնել Հունգարիոյ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԻՐՔԸ

●

Հայաստանի հեռագրական գործակալութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց Նոյ. 7ին, Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակման առթիւ։

Այդ յայտարարութեամբ կառավարութիւնը կը դատապարտէ նախ Իսրայէլը, ապա անգլեւֆրանսական զօրքին ցամաքահանումը Հոկտեմբեր 30ին։ Այս առթիւ կը շեշտէ թէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կառավարութիւնները բռնաբարած են ՄԱԿի սկզբունքները, միջազգային համագործակցութեան սկզբունքները եւ եգիպտական գերիշխան պետութեան օրինաւոր իրաւունքները »։

Յայտարարութիւնը կը վերջանայ հետեւեալ խօսքերով.—«Միաժամանակ, Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը կը յայտարարէ, թէ կարգ մը արեւմտեաններու եւ Իսրայէլի կատարած նախայարձակման հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը կ՚իյնայ այդ երկիրներու վրայ։ Հայաստանի կառավարութիւնը համոզուած է թէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի կողմէ կատարուած արարքները անհաշտ են ՄԱԿի սկզբունքին, անոր ոգիին եւ այժմու միջազգային կեանքի բոլոր կանոններուն հետ։ Հայաստանի կառավարութիւնը կը հրաւիրէ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը կորովի միջոցներ ձեռք առնել նախայարձակներուն դէմ »։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԱՀԻՐԷի անթենը կը ծանուցանէ թէ գնդ. Նասըր «առժամապէս» կ՚ընդունի միջազգային ուժի մը առաքումը, երբ լուսաբանութիւններ ստանայ անոր պաշտօնի մասին։

ԻՐԱՔ խզեց իր յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ։ Միեւնոյն ատեն որոշեց ժողով չգումարել Անգլիոյ հետ, որ անդամ է Պաղտատի ուխտին։ Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին միայն մնացեալ երեք անդամներուն, Իրանի, Փաքիստանի եւ Թուրքիոյ հետ։

ԵԳԻՊՏԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ արգիլուեցաւ Ֆրանսայէն դուրս ելլել։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Կ. Խաչին արտօնութիւն տրուեցաւ Հունգարիա մտնելու։

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ ամերիկեան պատուիրակը «բացարձակապէս ընդվզեցուցիչ» կոչեց Խ. Միութեան բռնած դիրքը Հունգարիոյ հանդէպ, «ինչպէս եւ քստմնելի սառնասրտութիւն մարդկային տառապանքին հանդէպ»։ Մոսկուայի պատուիրակը պատասխանեց թէ «Խ. Միութեան քաղաքականութիւնն է աջակցիլ այն բոլոր երկիրներուն որ կը կռուին իրենց անկախութեան համար»...

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելաւ դէպի Պէշթա, քննելու համար կացութիւնը։ Ռատիօ Պէշթա կը խոստովանի թէ «երբեք ոեւէ կառավարութիւն այսքան դժուարութիւն հանդիպած չէր»։

ԼՈՆՏՈՆԻ ուսանողները փորձեցին գրաւել խորհրդային դեսպանատունը։

ԻՐԱՒԱԲԱՆ, ՀԱՅԿԱԲԱՆ ԵՒ...

Վահան Մալէզեան շատ կը սիրէ իր անուան կցել բոլոր այս բաները, միշտ քառավանկ կամ եռավանկ, ապահովաբար ընթերցողներուն թողլով գտնել եւ իրեն տալ ... երկավանկն ալ :

Աշխատինք կրճատել բառերուն վանկերը, գտնելու համար ամէնէն կարճը :

Յաճախ կը պարծի թէ, կտակներու կարգադրութեան մէջ, բացառիկ յաջողութիւններ արձանագրած եւ մեծ շահեր ապահոված է Հ. Բ. Ը. Միութեան՝ շնորհիւ իրաւաբանի իր տաղանդին կամ կտակներու «իրաւաբանական մեկնաբանութեան» մասնագէտի իր կարողութեան : Փաստերու հետ նստած խօսած չունիմ, որ գիտնամ թէ կախարդական ի՛նչ տպաւորութիւն կը թողու կտակներու «իրաւաբանական մեկնաբանութիւն» բացատրութիւնը : Հանրմներու հետ նստած խօսած չունիմ, որ գիտնամ թէ դըժուար չէ պարծենալ բանով մը, զոր պիտի կարենային կատարել Փարիզի ամէնէն հասարակ ou n'aphtnbppՙ աւելի դիւրաւ կամ առանց պարծենալու :

Խնդրե՛մ, չթերագնահատենք այս համեստ մարդիկը, որոնք զարմանալի ուշիմութիւն մը ցոյց կուտան՝ լուծելով ամէնէն « դիւանագիտական » համաձայնութիւնները եւ վերջապէս ... հիյլէի շէրիէ մը գտնելով հոն ուր պիտի անճըկէին ամէնէն տաղանդաւոր իրաւաբանները, առանց մոռնալու... լիզել մեղրը իրենց մատի՛ վրայէն :

Իմ գործս չէ, սակայն, կշռել բաճ-բաճներուն ու բուճ - բուճներուն արժէքը :

« Իբրեւ անկախ գրագէտ եւ մանաւանդ հայերէնագէտ», ինչպէս կ; կոչէ ինքզինք «հաւատարիմ թոռը հմուտ հայկաբան Յովսէփ Մալէզեան Պատուելիին», տեսնենք թէ աւելի կ'արժէ՞ իրաւաբանէն այն զոր Զօպանեան կ'անուանէ մալէգ (ֆրանսերէն) :

Բնագդ բառը շատ կը սիրէ գործածել այս մարդը, չեմ գիտեր ինչո՞ւ : Անցեալ անգամ պատէն կախեցի մեր «անկախ գըրագէտին» հռչակը մէկ գոհարը, « բընազդական ճաշակ » , բացատրութիւն մը, որ կը մատնէր մտաւորական իր ծանրութիւնը : Այսօր ուրիշ գոհար մը .—

Կը պատմէ թէ, ժամանակին, «թուականի կեղծարարութիւն» մը փորձեր է իր նոյփուսին մէջ՝ մեծցնելով տարիքը : Երեւան կ'ելլէ կեղծարարութիւնը, բայց ոստիկանական նախարարը, Նազըմ փաշա, « բացեայակամութեան հզօր բնազդով մը՝ պատրաստամտութիւնը կ'ունենայ պատռելու » կեղծուած անձնագիրը :

Արդ, հայերէնագէտը այն չէ միայն, որ գիտէ հոլովել ու խոնարհել բառերը, — պայման է գիտնալ նաեւ բառերը գործածել ճիշդ իրենց տեղը : Նման գոհարները վկայութիւններ են մտքի պարապութեան : Ապրի՛լ դարու մը մէջ, ուր գաղափարներու ջրվէժը բացառիկ հարստութիւններով կը լեցնէ հոգիները, կը յեղաշրջէ ամէն բան, իմաստասիրութիւն, երաժշտութիւն, նկարչութիւն, պատմութիւն, հոգեբանութիւն՝ իրենց տարազաբանութիւններով, այնքան որ նոր արարչագործութեան մը պատրանքը կը ստեղծէ, բայց անտարբե՛ր մնալ իր շրջապատին, անհաղորդ՝ իր ժամանակին, անհաշտ ՝ վերանորոգման օրէնքին, կը նըշանակէ ողջ-մեռել դառնալ, չըսելու համար անբան, ի՛նչ փոյթ թէ վարժութիւն դարձած ըլլայ կոչուիլ հայկաբան, լեզուաբան կամ պատմաբան :

Հայկաբա՛ն, ի՛նչ դիւրին բան, — ո՞վ կրնայ ինծի բացատրել «անկախ գրագէտին» (Ճամբուս ծայրը, Բ. հատոր, էջ 273) «առկախ ձեռագիրներ» (անդ, էջ 270) բառերուն նշանակութիւնը :

Կամ ո՞վ բան մը կը հասկնայ հետեւեալ հատուածէն :

Նախ, Դաշնակցականներուն լեզուն նըմանցնելէ ետք Պոլսոյ ջրհանկիրներուն հայհոյաբանութեան, կը գրէ թէ տարբերութիւնն այն է որ վերջինները կրակ մարելու կ'երթային, մինչդեռ Դաշնակցականները, «ազգային հրճիգներ ըլլալով, հոս ու հոն կրակ ձգելու կոչումը ունէին» : Յետոյ, « Դաշնակցական սեւ հոգի խըմբագիրներուն» մասին իր կարծիքը յայտնելէ ետք այսքան տաղանդով, կը շարունակէ .—

« Սոյն խորհրդածութեան առիթ կուտայ իրենց մէկ զըւելի լեզուագարութիւնը, երբ տարիներ առաջ յանդգնեցան «Կեղծաւոր Հրճիգ » յորջորջել իրենց մէկ ոխերիմ հակառակորդը, այդ տիտղոսին տակ լըրճուկ խմբագրականի մը մէջ, զոր ժամանակին փութաց արտատպել «Յառաջ» հայանուն եւ հայատեաց թերթն ալ, որուն խմբագիրը Հ. Յ. Դաշնակցութեան ամէնէն վնասակար թշնամիննկատուածէ» («Ճամբուս Ծայրը», Ա. հատոր, էջ 81) :

Ով որ բան մը հասկնայ եւ հասկցնէ մեզի, պիտի ստանայ Մալէզեանի քերթողագիրքը :

Քանի դեռ հայկաբանութեան մասին է խօսքը, ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ բացատրութիւն մը եւս : Թունաթափութեան ձեւով՝ «տաճիկ» անուանելէ ետք Դաշնակցականները, Մալէզեան կը խօսի այս վերջիններուն «հայատեաց գործունէութեան մասին» : Զեմ ուզեր, այստեղ, կրկին մատնանշել իր վատաբանութիւնը, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ կը տեսնէ միայն ատելութիւն ու թշնամութիւն Հայութեան դէմ, չունենալով ուրիշ նպատակ՝ բայց եթէ վնասել Հայութեան : Զգենք այս վատաբանութիւնը, եւ ըննենք հայկաբանութիւնը ,— հայերէ՞ն է «հայատեաց գործունէութիւն » բացատրութիւնը, Տիար հայկաբան :

Երբ գրող մը ածական գործածելու ձեւըն իսկ չի գիտեր, ինչո՞ւ մեղադրել նոր սերունդը, որ չի ճանչնար ինքնակոչ հայկաբանը կամ քերթողը :

Մալէզեան զառնօրէն կը տրանջայ թէ չէ ճանչցուած : Հայու ծածկուած նախանձով մը կը գրէ թէ իր վաղեմի ընկերներէն ոմանք, «գլխաւորաբար Զօպանեան եւ մասնաւորաբար Թէքէեան, բախտաւոր եղան այդ տեսակէտով » :

Հետաքրքրական է այս գանգուեան տրամաբանութիւնը .—

« Ցաւ ի սիրտ պէտք է խոստովանիմ որ ես բախտ չունեցայ մեր նոր սերունդին կողմէ : Արդարեւ, նոր սերունդը, որուն խնամատարութեան եւ պատրաստութեան դաստիարակչական բարդ գործին մէջ կարեւոր բաժին մը ունեցած եմ՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան շնորհիւ, գրեթէ չի ճանչցաւ զիս եւ չի փորձեց ալ զիս ճանչնալու » :

Ո՛չ իբրեւ բանաստեղծ, ո՛չ իբրեւ «աշխարհաբար քերականագէտ » (իր բառերն են),— մե՛զք :

Տեսա՞ք վերի չի ժխտականները : Բայց ահա թէ ի՛նչ կը գրէ այդ մասին .—

« Քիչ մը խժալուր գտած ըլլալով «չ» կամ «չը» ժխտականը՝ մանաւանդ քանի մը բաղաձայնով սկսած բայերու առջեւ, ինքնակամ սովորութիւն ըրի, ներդաշնակութեան եւ միօրինակութեան համար, անխտիր «չի» ժխտականը գործածել բաղաձայնով սկսած բայերու առջեւ, ինչպէս՝ չի գտաւ, չի սիրեցի » :

Կրնա՞նք հասկնել երաժշտագէտ հայերէնագէտ Վահան Մալէզեանի թէ հայերէն լեզուն երբեք եւ երբեք «չի»ժխտական չունի : Մէկ տեղ միայն կ'երեւայ այդ «չի» ժխտականը, որ «չի» չէ, — հարցնել նախակրթարանի աշակերտներուն : Բայց ո՞ւր կ'երթանք «խժալուր » հնչակելով այս կամ այն տառը, վանկը կամ բառը, խանգարելով քերականական օրէնքները : Այդ օրէնքներուն մասին տըգիտութիւնը չէ՞ պատճառը, եթէ Մալէզեան կը մերժէ գործածել «չ» ժխտականը՝ իբրեւ խժալուր, «զ» հայցականակերտ մասնիկը՝ իբրեւ գրաբար, երբ յանկարծ կ'ընդունի գործածել գրաբարեան այլ ժառանգներ՝ իբրեւ ախորժալուր :

Կ'եզրակացնենք. —

Վահան Մալէզեանի հրատարակած գործերը գրական ծանրութիւն չունին : Ժամանակավրէպ մըն է բանաստեղծի իր յաւակնութիւնը, — ամէնէն արդիականն իսկ դժուար թէ դիմանայ քննադատութեան ծանր հրետանիին, ո՛ւր մնաց Մալէզեան մը : Հիմա բանաստեղծութիւնը սալոնի խաղ չէ, ոչ ալ... ՃէՃճի : Հրատարակած գործերուն մէջ՝ նկարագիրներու ճանաչման համար կարեւոր նըպաստ մը կը կազմեն նամակները, գըրուած ծանօթ դէմքերու կողմէ ,— որով հետեւ լոյսին կը բերեն կեղծիքներ :

Իր օրագրութիւնը՝ մտաւորական սընանկութիւն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅՐՈՒԹԻՒՆ

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

●

Հընէ Ծաղկավանքը :

Վարէն, ձորի մը խորէն, ուր արեւը չի համարձակիր թառիլ, ծերուկի մը հեւքին պէս տկար, մարգագետնի մէջէն սահ տուող ջուրի մը հանդարտութեամբը՝ կածան մը դէպի վեր կը սողայ : Կը սըփայ անկոխ տեղերու ահաւորութենէն, կը կծկտի ու կը քամուի ամայութեան անօրինակ ճնշումին տակ :

Ամէն գիշեր, երբ լուսինը կ'անցնի այս տեղերէն ու կը տեսնէ այս կածանը ,պատատակներու փոշիներու մէջ տապլտկող հաւուն պէս ինքզինքը կը թօթուէ ու իր լոյսը կը ցրցքնէ վար, ծառերու եւ թուփերու մէջէն, մինչեւ ձորին յատակը :

Լեռը բարձր է, Ծաղկավանքը նստեր է անոր բարձունքը, գիտես թէ բուրդ մանող կին մըն է , թառեր է լերան կոպին վրայ ու մանած կը կծկէ, յանկարծ քունը կը տանի, կծիկը փախ կուտայ, կծիկը կը դառնայ ու կը քակուի, կը հասնիմինչեւ ձորին յատակը եւ հրաշքով մը կը վերածուի կածանի մը :

Ծաղկավանքէն սաղին, կածանը անդունդ մը կ'եղերէ, կ'անցնի գըոյշ, կը փախնայ ու կը թրթռայ թուփերուն կառչած թուղթերուն պէս : Հոն ուր կածանը արմուկ մը կը շինէ, քարեղէն կով մը կայ, ցից ու հպարտ պարանոցով, լեցուն մարմնով եւ ուռած ստինքով, որուն պըտուկներէն կարծես թէ կաթ պիտի հոսի :

Մայրութեան խորհրդանիշն է այս քարեղէն կովը, խրթին ու անբացատրելի : Արդեօք ապրա՞ծ է երբ եւ իցէ : Եթէ ապրած է, ինչո՞ւ քարացեր է յետոյ : Ոչ ոք գիտէ գաղտնիքը : Սակայն ծերերը կ'ըսեն, ամէն տարի, երբ մայիսը կուգայ, դաշտերն ու լեռները կը զարդարուին ծաղիկով ու կանաչով, քարեղէն այս կովը կը բեղնաւորուի ամայութեան մէջ թափառող ուլէ մը, բայց՝ չի ծնիր ... :

Աւանդութիւնը որ ձեւ եւ իմաստ կուտայ լերան այս տխուր մայրութեան, չի յիշեր թիւն ու թուականը այն օրերուն, երբ առաջին անգամ իբրեւ մայրութեան առաջին տիպար, քարեղէն կովը իր ոտքը դրաւ երկրիս վրայ : Ծերերը սակայն , իրենց պապերէն լսեր էին թէ՝ արարիչ մը ստեղծեր է երկիրն ու երկինքը եւ անոնց մէջ գտնուած բոլոր բաները : Ու արարիչը հպարտ էր իր ստեղծագործութեան համար :

Օր մը, այս արարիչը , նստաւ իր գահին վրայ, դիտեց երկինքն ու երկիրը : Ամէն ինչ թարմ էր ու ժպտուն , ամէն բան խանդավառ ու զուարթ, բայց կենդանիներու եւ թռչուններու մէջ մելաղնութիւն մը կար, խռովք ու անկարգութիւն : Ինչէ՞ն էր արդեօք : Ինչ կ'անցնէր, կը դառնար երկրին վրայ : Արարիչը աչքերը լարեց, գլուխը խոնարհեցուց՝ աւելի լաւ տեսնելու համար եղածը :

Կենդանիները մոլուցքի մէջ էին, կեանքը անոնց մէջ կը նմանէր հողմածեծ եղէգնուտի մը : Թռչունները երամ առ երամ կը թռէին անընդհատ, չէին կրնար տեղ մը թառիլ ու պահիկ մը հանգչիլ , կարծես թէ երկիրը դժոխք էր, հոն՝ կըրակ կը վառէր ... կը վախնային կրակին վրայ թառելէ :

Առիւծ մը՝ առիւծ մը հոտըրտաց, ու դէմքը թթուեցուց, եւ քաշուեցաւ, վասն զի արու էր իրեն պէս , հետեւաբար անոր մէջ չգտաւ մայրութեան այնբոյրը՝ որ արուն կը տանի հաճոյքի վայելքին , զայրացաւ, հեշտանքէն կտտացող իր փորը քսեց հողին պաղութեան ու լացաւ :

Անհաղնաթափ ցուլ մը՝ ուրիշ ցուլի մը դարպասեց, բայց անկէ գալիք սիրոյ ըղձացումէն՝ իր մորթը չասեղնոտեցաւ, ոչ ալ սիրտը խռովեցաւ : Փայտ մը փայտի մը դպաւ ու քար մը՝ քարի մը, առանց յուզականութեան : Ո՞ւր էր արուին սի -

ԿԸ ԹՈՒԻ ԹԷ...

●

Յաճախ, Սեպտեմբեր ամսուն, կը մըտածեմ իր մասին : Անցեալը աչքերուս առջեւ կը բերէ, ցաւագին յամառութեամբ մը, ճերմակութիւնով հրդեհուած անոր գլուխը : Մազերուն բոցերը, ճակտին վերեւ, մոխիրին դաժան ցրտութիւնը մերժող բան մը ունէին միշտ : Այս տըպաւորութիւնը կրեցի իրմէ, մինչեւ իսկ երբ անկողնարկ էր ան հիւանդանոցը :

Կեանքը շիթ առ շիթ ցամքող ակի մը նման սպառեցաւ իր մէջ : Կրակ մը՝ որ մինչեւ իր վերջին կայծը կը բոցկլտայ : Ամրան շքեղ ու ոսկեհուր եղանակը՝ որ իր խունկերով ու քաղցրութեամբ կը շարունակուի, երբ արդէն հասած է անձրեւայոյզ աշունը :

Ոչ մէկ տրտունջ լսեցի իր բերնէն, երբ արիւնաքամ էր մարմինը եւ ձեռքերուն մեղրամոմը կը տժգունէր օրէ օր :

Ոչ թէ իր մարմնական ցաւերը արժանի կը համարէր արտայայտութեան, այլ հոգեկան ծարաւը, մտքին առաւօտներուն հետզհետէ ուշացող ծագումը անոր գանգատներուն առարկան կը կազմէին միշտ :

Բարեկամ մը թելադրած էր իրեն գրի առնել իր յուշերը :

— Դեռ կանուխ է, պատասխանած էր ան տարիներ առաջ :

Երբ միեւնոյն բարեկամը յորդորած էր անգամ մը եւս՝ մտածել յուշերուն մասին .

— Այլեւս շատ ուշ է, ըսած էր ան :

Ինչեր պիտի գտնէինք գրուելիք այդ էջերուն մէջ : Կեանքին շքեղափառ տիրապետութիւնը մանաւանդ : Յոյսին եւ Երազին ամէնէն սրտայոյզ նուիրումը : Պաշտումը, իր բացարձակ խորհուրդին մէջ, աշխարհի բոլոր մաքրաշունչ բաներուն հանդէպ : Հոն բիւրեղները պիտի պահէին ընդմիշտ իրենց անայլայլ պայծառութիւնը : Խունկերը պիտի մխային անշէջ բուրվառներու մէջ : Զեռքերու աղօթքը պիտի մրմնջէր յաւիտեան, շրթներու հրեղէն երդումով :

Մինչդեռ հիմա լռութիւնը կը պատանքէ այն համանուագը՝ որուն մենք գուշակել կը փորձենք միայն մեծաթաւալ ներդաշնակութիւնը :

Գրեթէ ոչինչ մնաց իրմէ : Քանքարը՝ զոր ան կրնար տալ մեզի, գերեզմանի խաւարին վիճակուեցաւ :

Հողեղէն մարմինը կը նախանձէր կարծես հոգիին արեւային թռիչքներուն : Աչքերը իրենց կոպիճներուն խորը պահեցին, մարգարտացած արցունքներու պէս, աշխարհի տեսիլքները՝ որոնց անդրադարձումը մեր մտքին հայելիներուն մէջ՝ անփոխարինելի հրապոյր մը պիտի հանդիսանար :

Ի՞նչ : Կը կարծէ՞ր արդեօք թէ օրերը անվերջ էին : Թէ գիշերները, երբ տարաժամօրէն կը պլպլար անոր ճրագը, դեռ շատ հեռու էին առաւօտներու հանդրուանէն :

Բայց ահա բարձրացան մեծաժխոր ձայները եւ իր ահատեսիլ մերկութեանց մէջ յայտնուեցաւ կմախային ձեռքը մահուան, եւ յանկարծ դարձուց վերջին էջը մատեանին :

Այնուհետեւ Սեպտեմբերը փութաց հասնիլ իր մշուշապատ երկինքով : Աւելի պղտորեցան յորդահոս ջուրերը անապատի գետին : Երկրին խորհուրդները իրենց նոր զոհը պահանջեցին : Լռեց ոսկեթեւ ճպուռներուն երգը : Հասկերը հնձուած էին արդէն : Կտրուած՝ ծանրապտուղ ողկոյզները այգիներուն : Այգեկութքը իր քաղցրութիւնը լեցուց նոր սափորներու մէջ՝ որոնք ուրախութեան փառքին համար կնքուեցան :

Բայց մինչեւ այսօր ինծի կը թուի թէ բան մը պիտի գտնենք իրմէ գաղտնօրէն պահուած, փոշեմած գիրքի մը մէջ : Հաստափոր բառարաններու էջերուն ետեւ : Բան մը իրմէ, իր մտքին անսահման հորիզոնէն տեսիլք մը : Իր հրաբորբ սէրէն մեր լեզուին հանդէպ, դեռ լուսաճաճանչ կայծ մը՝ որ հրդեհի վերածէր ինչ որ կայ մեր շուրջը, հայադրոշմ գեղեցկութիւն :

Դեռ սպասել այսպէս, եւ ամէն Սեպտեմբերի տեսնել ճերմակութեամբ հըրդեհուած գլուխը Լիպարիտ Նազարեանցի. ոսկեհունձ ներդաշնակութեամբ թըրթռալից այդ գլուխը՝ որ չեմ կարծեր թէ խաղաղութիւն գտած ըլլայ հողէ բարձին վրայ : Այնքան սաստկաշունչ էր կեանքի մրրիկը անոր մէջ :

Սեպտեմբերի վարդերը ինծի կը յիշեցնեն դեռ այն երիտասարդը՝ որ վարդաջուրով լուացած էր, երկար ամիսներ ետք՝ գրեթէ պատանիի մը մարմինին վերածուած անոր մարմինը :

Այսպէս , անոր յիշատակին մէջ սիրոյ հրապոյրը կայ միշտ :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

●

Հունգարիոյ վերջին քաօսնելի դէպքերը առիթ մը եղան որ ազատ աշխարհի ազատ տարրերը միանան իրարու եւ արտայայտեն իրենց ընդվզումը՝ Խ. Միութեան տմարդի ընթացքին դէմ :

Աշխարհի ամէն կողմը տակաւին կը շարունակուին ցոյցերը ու բողոքները, երբեմն աղմկալի, երբեմն լուռ :

Ժողովրդական այս ցոյցերուն ամէնէն յուզիչը կարելի է ամէն օր տեսնել Օրսէի կայարանին մէջ, որ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի կարգադրութեամբ դարձած է կեդրոնատեղի, Հունգարացի աղէտեալներուն համար հաւաքուած դեղերու, սնընդանիւթերու, հագուստեղէններու :

Որ կողմէն ուզէք մօտեցէք կայարանին, ճամբան պիտի հանդիպիք ծեր կիներու, երեխան գրկած մայրերու, փոքր աղջիկներու կամ տղոց, որոնք ծրարներու բեռան տակ կքած, լուռ ու խոհուն կը դիմեն դէպի կայարանին մուտքը: Դրան առջեւ կանգ առնող ինքնաշարժները լեցուն են մակագրուած ծրարներով. «Դեղ. Հունգարիոյ համար», «Խտացած կաթ, Հունգարիա», «Հագուստեղէն, Հունգարիոյ ժողովուրդին համար» :

Մուտքին առջեւ ժողովուրդը պոչ բռնած է իր սրտաբուխ նուէրները յանձնելու համար: Աղջնակ մը ձեռքը պուպրիկ մը բռնած կը մրմնջէ .

— Պուպրիկս բերի, որ հունգարացի պզտիկ աղջկան մը ղրկէք :

Ծեր կին մը, հազիւ ոտքի կենալու կարող, բերած ծրարը կը յանձնէ .

— Մուղի հագուստներ են. խեղճերը ո՞վ գիտէ որքան պէտք ունին :

Ներս կը մտնեմ :

Կարծէք մեղուի փեթակ ըլլայ: Հարիւրաւոր կամաւորներ կ'աշխատին ժրաջան:

Կայարանը բաժնած են սրահներու: Առաջին սրահին մէջ կը կեդրոնացնեն դեղերը. քովը՝ սննդեղէն, անդին՝ հանդերձեղէն, աւելի հեռուն՝ կօշիկներու բաժինն է, եւ այսպէս՝ շարունակաբար :

Խումբ մը ուսանողներ կը դիմաւորեն ծանրաբեռնուած նուիրատուները, առաջին զատումէ մը վերջ ծրարները կը հասցնեն համապատասխան սրահը :

Ակնարկ մը կը նետեմ դեղերու յատկացուած բաժնէն ներս: Բժիշկներ, բժշկական ուսանողներ, հիւանդապահուհիներ, կը զատեն հասած դեղերը :

— Ահա ձեզի փենիսիլի՛ն:

— Դրէք այս տուփին մէջ :

— Կենսանի՛ւթ:

— Այստեղ :

Լուրջ են բոլորին դէմքերը, լուսպ կատաղութեամբ դրոշմուած: Կ'աշխատին արագ եւ աշխոյժ :

Քովը՝ սննդեղէններու բաժինն է, խըտացած կաթ, ալիւր, շաքար : Երիտասարդ տղաք ու աղջիկներ զանոնք կը շարեն համապատասխան տուփերու մէջ :

Կ'ուղղուիմ դէպի այն տիկինները, որոնք կը զբաղին օգնութեան եկողները տեղաւորելու գործով :

— Ձեզի օգնելու եկայ. ո՞ր բաժնին մէջ կրնամ աշխատիլ :

— Հագուստներու բաժինը ամէնէն խըճողուածն է. այնտեղ դիմեցէք :

Երիտասարդ տիկիններ են այդ բաժնին կամաւորները: Անձայն, անշշուկ, մեքենայի արագութեամբ կ'աշխատին :

Լուռ ու այլ աշխատանքը բաժնած են իրարու մէջ: Իւրաքանչիւրը մակագրուած տուփ մը ունի իր քովը, «կիներու համար», «այրերու համար», «նորածիններ», «աղջնակներ», «պզտիկ տղոց համար», «անկողնի ծածկոց», «կօշիկ», եւայլն :

Արագ ակնարկ մը կը նետեմ չորս դին: Սեղանի մը գլուխը պարապ տեղ մը կը գտնեմ ու ես ալ կը ձեռնարկեմ աշխատանքի :

Ծրարները կը հասնին դէզերով, առանց դադարի. անվերջ :

Վերարկուներ, մուշտակներ, տաբատներ, հագուստներ, նորածինի շորեր, ձեռնոց, բուրդ գուլպայ, կօշիկ... Բոլորն ալ գրեթէ նոր, շատերը՝ բոլորովին նոր գնուած :

Շատ մը ծրարներու մէջէն նամակներ կ'ելլեն, «ամբողջ սրտով ձեզի հետ ենք. քաջութիւն, հունգարացի եղբայրներ» : Նամակներն ալ կը սահեցնենք հագուստներուն մէջ :

Ուսանողներ, արձակուրդով քաղաք իջած զինուորներ, լեցուած տուփերը կը փոխադրեն ուրիշ սենեակ մը, ուր երկաթէ թելերով կը կապեն եւ կը տեղաւորեն մասնաւոր ինքնաշարժներու մէջ՝ ուղղակի օդակայան փոխադրելու համար :

Ժամերը կը սահին : Ժրաջան աշխատանքը միշտ կը շարունակուի : Տուփերը յաջորդաբար կը լեցուին: Մուտքի դրան առջեւ միշտ պոչ կայ: Նոր ծրարներ կը բերեն. մեծ, փոքր, անանուն ծրարներ, «Հունգարիոյ համար. կեցցէ՛ Ազատութիւնը» :

Աչքերս կը բարձրացնեմ. շուրջիններս փոխուած են. հիները գացեր են. բայց տեղը եկեր են նորեր. աւելի մեծ թիւով. նոր եռանդով. բայց միշտ նոյն լուսպ կատաղութեամբ վառ աչքերով .. :

Ս. ՇԱՔԷ

րային պատուհը յաղեցնող կախարդական աղբիւրը : Կատղեցաւ ցուլը, եռ եռ գընաց, ոչխար մը կոխկրտեց ...:

Արու սարեակ մը՝ սիրերգ մը փորձեց, բայց այդ երգը հազազէն դուրս չելաւ, որովհետեւ իր կուշտը սիրուհի մը չկար, ոչ ալ բոյնին մէջ՝ անոր մայրութեան ջերմութիւնը :

Թռչուններուն ամէնէն սիրալիցն ու բանաստեղծը, ան որ յետագային՝ երգելու արուեստին մէջ վարպետ մը եղաւ, բարձրացաւ թուփի մը վրայ ու այսպէս խօսեցաւ .

— Արարիչ, ո՞վ պիտի տաքցնէ տուներն ու բոյները, երբ երկունքին քաղցրութիւնը չկայ անոնց մէջ: Արուին անկողինը ո՞վ պիտի լեցնէ հեշտութեամբ եւ համբոյրին տաքովը՝ երբ մայրութիւն չկայ : Բոյներուն մէջ ո՞վ պիտի թափէ վայելքը կեանքին ու բերկրութիւնը ընտանիքին, երբ ձագեր չկան: Մեր կողերը կը պարտուին կեանքի ցուրտէն, մեր հոգիները պարապ են ..., արու ենք ու անընկեր, տուր մեզի ընկերուհի մը... , տուր մեզի արեւ, լոյս ու ջերմութիւն, կին, կին, ժպիտը կեանքին ...:

Արարածները կը բողոքէին: Աստուածը զգաց իր արարչութեան թերութիւնը : Ամէն ինչ արու ստեղծած էր: Սխալ, Արարիչը զղջաց: Բարձրաձայն հրաման արձակեց .

— Եղիցի կին: Ստեղծուեցաւ էգը : Առիւծը՝ իր լծակից գտաւ, եղնիկն՝ իր սիրուհին, սոխակը՝ իր մենուհին, ու բոլոր կենդանիները, չորքոտանի ու թըռչուն, իրենց զոյգերովը մեկնեցան, աշխարհը լեցուցին սիրոյ եւ բեղնաւորութեան հազար, հազար զաւակներով :

Անկէ վերջն էր որ՝ մարդերուն վրայ իջաւ ցօղին կաթիլը իբրեւ գովութիւն ու կեանք: Ծաղիկները գոյնզգոյն եղան եւ բոյները լեցուեցան ընտանեկան սիրով ու ջերմութեամբ: Լերան սարահարթները որդեծնութեան ճիչը լսեցին եւ ձորերը՝ մայրական համբոյրին կանչը :

Այն օրէն ի վեր՝ իբրեւ խորհուրդ մայրութեան, քարեղէն կովը դրուեցաւ քովը լերան կածանին: Ան՝ միշտ հոն է, եւ ամէն տարի հեղ մը, կը բեղնաւորուի ամայութեան ոգիէն՝ բայց չի ծնիր ...:

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԻՆԱՅԻ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

«Եղիա Մարգարէ» գրքին Բ. հատորը, որ մասնաւորաբար կը ներկայացնէ «Եղիա Կարմեղոսի» մէջ եւ «Եղիա Հրէութեան եւ Իսլամին մէջ», հոգեկան զարմանալի տեղագրութիւն մըն է այդ վայրերուն, ուր միշտ թրթռաց Հոգին, իսկ այսօր պատերազմի դաշտ է:

Հեղինակ Եունկի համաձայն «Եղիա կենդանի նախատիպ» մըն է, այսինքն հոգիի կառուցուածքի այնպիսի տրամադրութիւն մը, որ միշտ կը խտացնէ նշանաբաններու մէջ եւ կը կենդանացնէ էակները:

Առաջին հատորին մէջ հիանալի նկարագրութիւններ կան պատմական եւ աշխարհագրական վայրերու, որոնք կ'երկարին Տիսբէէն (որ ի Գաղաատ, ուր կը գտնուի մարգարէին ծննդավայրը) մինչեւ Արցունքի Հովիտը եւ Կարմեղոս լեռը : Սակայն շատ ուշագրաւ է որ բոլոր կրօնքներուն մէջ ալ Եղիան կ'ընդունին իբրեւ իրենցը :

Կը գտնուինք Կարմեղոս լերան վրայ.—

«Քարայրին խորը կախուած պաստառներ տեսակ մը սրբավայր կը դարձնեն : Արաբները, որ երկար ատեն ապրած են այս վայրերուն, կը յարգեն Եղիան, Էլ Խըտըր անունով, որ թարգմանի «Կանաչազգեստը»: Հոն հաստատած են խորան մը, որ դէպի Մեքքէ կը դառնայ: Յուլիս 20ին Իսլամները Հայֆա կ'երթային զրօշներով եւ նուագով : 1948ին Հրեաները ձեւափոխեցին ամէն բան, եւ այնուհետեւ մարգարէներու լեզուով է որ այս քարայրին մէջ, կըմըմնջեն աղօթքները, նուիրուած Մեսիայի նախակարապետին: Որովհետեւ այսօր այս է Եղիային դերը Իսրայէլի մէջ : Իսրայէլեւարար պատերազմէն ի վեր լերան բարձունքը, որ գրաւուած է Իսրայէլցիներու ծովային ուժին կողմէ, վերածուած է պատերազմի դաշտի, ուրկէ շարժին խորայէլցի այրեր եւ կիներ : Մայր եկեղեցիին մօտ գտնուած շէնքը, որ ժամանակին ուխտագնացութեան վայր էր, վերածուած է փարոսի եւ զինուորական ծովային կեդրոնատեղիի, եւ մինչ զինուորական կառքերը կանգ կ'առնեն Կարմեղոս լերան ստորոտը, արդիական Հայֆայի փողոցներուն մէջ հրեայ տղաք կ'երգեն օրհներգներ՝ ի պատիւ մարգարէին եւ ամէն շաբաթ ձայնասփիւռը կը հրաւիրէ վերստին հոն երթալ, «Եկուր, Հայր Եղիա, եկուր, Հայր Եղիա»: Գիրքին մէջ կը տեսնուի նաեւ Եղիայի կարեւորութիւնը հրէական աստուածաբանութեան մէջ : Իսկ իր «Ոգին», ամէնէն աւելի ներկայ է այս հովիտին մէջ, ուր երկու ժայռերու միջեւ գոյութիւն ունին Կարմեղեան կրօնաւորներու առաջին վանքին հետքերը :

Միջին դարուն երկու եկեղեցիներ կային — «Անձրեւային Եղիա» եւ «Երաշտ Եղիա», որոնց կը դիմէին հաւատացեալները թափօրով, համաձայն երկրագործութեան պահանջներուն :

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ Հայ Գըրողներու Ընկերութիւնը մասնակցութեամբ ուրիշ միութիւններու Դեկտ. 1ի շաբաթ երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ կը կատարէ յոբելենական հաւաքոյթ մը նըւիրուած պոլսահայ գրագիտուհի Տիկին Հայկանոյշ Մառքի յիսնամեայ գրական եւ հանրային գործունէութեան :

Հ. Մառք 1900ի գրական սերունդին կը պատկանի: 1905ին հիմնեց «Ծաղիկ» շաբաթաթերթը մինչեւ 1908, իսկ «Հայ Կին» կիսամսեան շարունակեց 13 տարի :

Իր յոբելեանը մեծ շուքով տօնուեցաւ անցեալ տարի Պոլսոյ մէջ եւ հատոր մը հրատարակուեցաւ, 400 մեծադիր էջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (187)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

— Այդ տեղեկութիւնները ինձ յայտնի են, տիկին : Ես քեզանից աւելի վաղ ըստացել եմ շատ մանրամասն տեղեկութիւններ Պարսկաստանի վերջին անցքերի մասին :

Ի զուր ես մտածում, թէ ես չգիտեմ՝ ինչ է կատարւում մեր շուրջը: Կարդա այդ նամակը: — Նա հանեց իւր ծոցից մի ստուար ծրար, տուեց թագուհուն, եւ նա սկսեց անհամբերութեամբ կարդալ :

Նամակը գրել էր Մանուէլ Մամիկոնեանը՝ — սպարապետի հարազատ եղբայրը, որ Պարսկաստանում գտնուած հայկական հեծելազօրքի զօրավարն էր: Գրում էր Մուշեղին, թէ Շապուհի անձամբ արշաւելը Հայաստան՝ իրան եւս սաստիկ հոգսերի մէջ էր դրել. օր ու գիշեր մտածում էր, մի հնար գտնել՝ այդ գազանին հեռացնելու Հայոց երկրից : Վերջապէս, երկար աշխատութիւններից յետոյ, կարողացաւ հաւատարիմ անձանց միջոցով՝ Քուշանների արքային գրգռել Պարսից դէմ, հասկացնելով նրան, թէ բարեպատեհ ժամանակ է Պարսկաստանի վրայ յարձակուելու, որովհետեւ Շապուհը իւր բոլոր զօրքերով գնացել է Հայաստան, եւ երկիրը մնացել է անպաշտպան: Այսպիսով հասաւ իւր նպատակին : Քուշանները սկսեցին ասպատակել Պարսից հիւսիս - արեւելեան սահմանները: Այդ լսելով, Շապուհը թողեց Հայոց երկիրը եւ շտապեց դէպի Պարսից վաղեմի թշնամին: Այժմ նա գունդեր է կազմում, զօրք է հաւաքում, որ գնայ Քուշանների դէմ: Եւ ինքը Մանուէլը, իւր հայկական հեծելազօրքով պիտի մասնակցէ Շապուհի արշաւանքին: Իւր ներկայութիւնը Պարսից բանակի մէջ՝ միջոց կը տայ իրան՝ պարբերաբար հաղորդել թշնամուն Պարսից բոլոր թոյլ կողմերը, եւ հետեւապէս գործը այնպէս տանել, որ Պարսիկները ամէն ճակատամարտում յաղթուած լինեն: Յոյս ունի, որ Շապուհի բոլոր զօրքերը ջարդել կը տայ Խորասանի անապատներում եւ, գուցէ, իրան Շապուհին եւս նրանց հետ ի կորուստ կը մատնէ ... Նամակի վերջում աւելացնում էր, թէ ինքը ամէն հնար գործ կը դնէ որքան կարելի է, երկարաձգել պատերազմը, որպէս զի, Շապուհը այդ կռիւներում զբաղուած լինի, իսկ Հայաստանում ժամանակ գտնեն իրանց գործերը կարգի դնելու: Յետոյ շնորհակալութիւն էր յայտնում իւր եղբօրը, Մուշեղին, գրելով, «Հայոց տառապանքները որքան քեզ, նոյնքան եւ ինձ համար ցաւալի էին, սիրելի եղբայր : Գովում եմ քո սրամտութիւնը, մի եւ նոյն ժամանակ, եւ քո հեռատեսութիւնը, որ այդ խորհուրդը տուեցիր ինձ : Ուրիշ աւելի նպատակայարմար միջոց չէր կարելի գտնել՝ Շապուհի ներգործութիւնը, գոնէ առժամանակ, հեռացնելու մեր աշխարհից, քան թէ այդ, որ բոլորովին պիտի կլանէ թէ նրա ժամանակը եւ թէ նրա ուժերը: Շնորհակալ եմ, Մուշեղ, այդ միտքը քեզ է պատկանում »...

— Արեմն դո՞ւ ես տուել Մանուէլին այդ միտքը, — հարցրեց տիկինը նամակը կարդալուց յետոյ :

— Այո, ես եմ տուել, պատասխանեց սպարապետը ցած ձայնով :

— Ե՞րբ :

— Հէնց այն ժամանակ, երբ Շապուհը իւր զօրքերի բազմութեամբ ոտք դրեց մեր հողի վրայ :

— Ինչո՞ւ մինչեւ այսօր չես յայտնել ինձ :

— Դու գիտես, տիկին, որ ես սովորութիւն չունեմ՝ դեռ չկատարած գործերիս մասին կանխապէս խօսել: Ես սպասում էի տեսնել, թէ ինչ արդիւնք կ'ունենայ իմ յղացած խորհուրդը :

— Արդիւնքը անհամեմատ փեղեցիկ է, Մուշեղ, — պատասխանեց տիկինը, եւ նրա թախծալի դէմքը փայլեց անսահման ուրախութեամբ: Մի աւելի քան թէ այդ՝ նպատակայարմար արդիւնք՝ աւելորդ կը լինէր պահանջել: Թէ քո, Մուշեղ, եւ թէ քո քաջ եղբօր, Մանուէլի, ջանքերը ամենայն գովութեան արժանի են :

Սպարապետը համեստութեամբ գլուխը խոնարհեցրեց, չէր նայում ոգեւորուած տիկնոջ վրայ, որ այդ րոպէում հրճւում էր խորին, սրտապարար երջանկութեան մէջ: Դժբախտ եղաւ նա որպէս ամուսին, դժբախտ եղաւ նա որպէս մայր: Դեռ պատանեկութեան հասակում սիրելի որդուն բաժանեցին նրանից եւ, իբրեւ պատանդ, տարան բիւզանդական արքունիքը: Իսկ այժմ բախտաւոր էր համարում իրան որպէս թագուհի, որպէս մի տառապեալ երկրի տէր եւ իշխան, որի մօտալուտ փրկութիւնը ուրախացնում էր նրան :

— Ես այժմ կատարեալ մխիթարուած եմ համարում ինձ, սիրելի Մուշեղ, — դարձաւ նա դէպի սպարապետը զգացուած ձայնով, ես այժմ բոլորովին հաւատում եմ, որ Հայոց աշխարհը անտէր չէ: Բախտաւոր է այն աշխարհը երբ ձեզ նման զաւակներ ունի : Քո այդ յաղթութիւնը, սիրելի Մուշեղ, ես աւելի գերազանց եմ համարում այն փայլուն յաղթութիւնից, որ դու մի քանի շաբաթ առաջ կատարեցիր Թաւրիզի պարիսպների մօտ :

ՐԱՖՖԻ

ԲՈՂՈՔՆԵՐ ԵՒ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄՆԵՐ

Մէնի անկախ երեսփոխաններէն Փիլիփ Վեռոն հարցում մը ուղղելով ներքին գործերու նախարարին, դիտել կուտայ թէ Դչ. օրուան ցոյցերը հաստատեցին որ «անկարելի է համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին մտնել երկրորդ յարկէն սկսեալ, վասն զի պրահապատ դուռները և ձեղուններու կատարեալ բերդի մը վերածուած են դայն»: Երեսփոխանը կը հարցնէ թէ նախարարը ի՞նչ կը մտածէ ընել, «վերջ տալու այս վտանգին եւ քանդելու համար այն հաստատութիւնը զոր նախկին վարչութիւնները ապահովութեան վայր կ՚անուանէին»:

× Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն կարգապահութեան ատեանին յանձնեց չորս դաւանակից գրագէտներ, Քլոտ Ռուա, Քլոտ Մորկան, Ժ. Ֆ. Ռոլան եւ Ռոժէ Վայյան, որոնք հանրագրութիւն մը ստորագրած էին արիարար, բողոքելով «Թնդանօթներու եւ հրասայլերու գործածութեան դէմ խորտակելու համար հունգար ժողովուրդին ըմբոստութիւնը եւ անկախութեան կամքը»:

Ամբաստանեալներէն Ժ. Ֆ. Ռոլան անմիջապէս բացատրեց իր դիրքը Էքսփրէս շաբաթաթերթին մէջ.— «Իր ընթացքով կուսակցութեան ղեկավարութիւնը ահռելի պատասխանատուութիւն մը կը ստանձնէ. շարունակելով ստել, քողարկել, խաբելով բանուոր դասակարգը, մեր ղեկավարները չփոթութեան կը մատնեն կուսակցութեան եւ սենոփքաններուն շարքերը, անկարելի կը դարձնեն որեւէ իրական գործակցութիւն ընկերվարականներուն հետ: Անոնք կը ստեն ըսելով թէ միացեալ ճակատի գաղափարը յառաջ կ՚երթայ գանգուածներուն մէջ: Կուսակցութիւնը երբեք այսքան մեկուսացած չէր: Փեչթայի ողբերգութեան հանդէպ իր բռնած կոպիտ եւ ծառայական դիրքը աւելի պիտի շեշտէ այդ մեկուսացումը»:

× Ծանօթ փիլիսոփան, Ժան Փոլ Սարթըր, որ համայնավարութեան ուղեկից մը կը համարուէր, յօդուած մը գրելով Էքսփրէսի մէջ, կը յայտարարէ թէ որոշած է խզել իր կապերը այդ կուսակցութեան հետ, նկատի առնելով անոր դիրքը Հունգարիոյ դէպքերուն հանդէպ: Եւ կ՚աւելցնէ.

— «Ամբողջովին եւ առանց որեւէ վերապահութեան կը դատապարտեմ խորհրդային նախայարձակումը: Առանց ատոր պատասխանատուութիւնը ռուս ժողովուրդին վրայ ձգելու, կը կրկնեմ թէ իր ներկայ կառավարութիւնը ոճիր մը գործած է եւ թէ ղեկավար շրջանակներուն մէջ մղուած հատուածական պայքար մը իշխանութիւնը ձգած է խումբի մը (նախկին սթալինականներ?) որ այսօր սթալինականութիւնն ալ կը գերազանցէ, զայն ձաղկելէ ետք: Ցաւով բայց ամբողջովին կը խզեմ յարաբերութիւններս խորհրդային գրագէտ բարեկամներուս հետ որոնք չեն ձաղկեր (կամ չեն ուզեր ձաղկել) Հունգարիոյ ջարդը: Այլեւս կարելի չէ բարեկամութիւն ունենալ խորհրդային դիւանագիտութեան ղեկավար հատուածին հետ. նողկանքն է որ կը տիրապետէ»:

«Գոյապաշտութեան» հեղինակը անդրադառնալով Ֆրանսայի ձախակողմեան հոսանքին, ցաւով դիտել կուտայ թէ Հունգարիոյ դէպքերը պիտի մեռցնեն այդ հոսանքը, եթէ փոփոխութիւն մը տեղի չունենայ զայն կազմող կուսակցութեանց մէջ, եթէ փոքրամասնութիւնները չյաջողին ձեռք առնել ղեկավարութիւնը»:

Սարթր Ֆրանսա – Խ. Միութիւն ընկերակցութենէն ալ հրաժարեցաւ:

× Անգլիոյ համայնավար օրաթերթին՝ «Տէյլի Ուըրքըր»ի գլխաւոր ծաղրանկարիչը՝ որ «Գաբրիէլ» կը ստորագրէր, հրաժարեցաւ, նկատելով որ խմբագրութիւնը Մոսկուայի տեսակէտը կը պաշտպանէ Հունգարիոյ դէպքերուն առթիւ: Քսան տարիէ ի վեր կ՚աշխատակցէր նոյն թերթին:

× Վիէննայի մէջ հինգ հազար համայնավարներ հրաժարեցան կուսակցութենէն, հրապարակաւ պատռելով իրենց անդամատետրերը:

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ վերսկսան Ալժերիոյ մէջ: Տասնըվեց եղեռնափորձեր կատարուած են վերջին 24 ժամուան ընթացքին:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ շրջագայութեան սահմանափակումը պիտի սկսի երկուշաբթիէն սկսեալ, հրանիւթ խնայելու համար:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆ–ԿԻՒԼԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Գեղջկական պարեր, զոյգ պար, մեներգ եւ արտասանութիւններ:

Դպրոցին աշակերտներու կողմէ երգախառն պատկերներ եւ խմբերգներ:

Հանդէսէն անմիջապէս յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք, յարակից փոքր սրահին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան.—

Մարսէյլէն Տորումեան եղբարք իրենց հօրեղբօր՝ Ներսէս Տորումեանի մահուան առթիւ հինգ հազար ֆրանք:

Պ. Արսէն Թէրզեան Կատար Աճէմեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք:

Պ. Տօնապետ Տօնապետեան Մանուկ Սահակեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք:

Մարանկոզեան, Եթերեան եւ Աւագեան ընտանիքներ իրենց մօր հանգուցեալ Արմենուհի Մարանկոզեանի մահուան քառասունքի առթիւ երեսուն հազար ֆրանք:

Տիկին Արշալոյս Ինէքճեան, Օր. Սիլվա Աբրահամեանի ընդ Պ. Հայկ Արամ Պօյաճեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի հազար ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէէն եօթը հազար ֆրանք, (Պ. Գ. Վահանի ներկայացումէն իրենց ինկած բաժինը):

Տիկին Եղիսաբէթ Թէրզի Եաղուպեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Մինասեան ընտանիքի կողմէ, Վիէն, հազար ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Յունիս մէկէն Հոկտեմբեր 31:

Պ. Երուանդ Հիւսիսեան 25.000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Առաքել Եաղըճեան 15.000 ֆրանք, Տիկիններ Քօնի Խորասանճեան, Նուարդ Բագրատունի, Սաթենիկ Ուրեան տասը հազարական ֆրանք, Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան, Պ. Պ. Ֆրէնկեան հինգ հազարական ֆրանք, Տիկիններ Արաքսի Ճելալեան, Մաքրուհի Արութեան, Գ. Պագըրճեան, ոմն (սուրիացի) երկու հազարական, Պ. Յ. Խաչատուրեան 1500, Պ. Պ. Ալեքսանդր Օհանեան, Գագաւեան եղբարք հազարական, Պ. Վ. Մոսկովեան հինգ հարիւր ֆրնաք:

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտոյի մասնաճիւղին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.—

164 118 50 183 92 297 59 4 5 130 247 68:

Ստանալու համար դիմել Տիկին Արմաղանեանի, 14 Պուլվ. տէ Միւրիէ:

× Պ. Թորգոմ Դաւիթեանի եւ Օր. Մարիամ Մանուկեանի ամուսնութեան առթիւ ստացած ենք հետեւեալ նուէրները.— Արամ Արմաղանեան 500 ֆրանք, Քերովբէ Մանուկեան 500 ֆրանք, փոքրիկն Մկրտիչ Քէնտիրեան 500 ֆրանք:

× Գէորգ Ոսկանեան իր տղուն ամուսնութեան առթիւ կը նուիրէ 500 ֆրանք, փոխան ծաղկեփունջի:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Եասյեան, Պ. Մարտիրոս Օհանեանի մահուան առթիւ կը նուիրէ 500 ֆրանք: Այս առթիւ վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլորին:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր ութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Փորթլէնտէն (Ամերիկա) Պ. Արսէն Մելքոնեան տասը տոլար կը նուիրէ Մշակոյթի տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 15ին Տիկ. Օրմանճեանի բնակարանը Քոլոմպ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

U.F.C.F.Ի ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ.

21, Rue Yves Toudic PARIS (10e) Métro : République et Bonsergent

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1956, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45ԻՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՆՈՐ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ

ՏՈՆ ԺՈՒԱՆ

ՄՈԼԻԷՌԻ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ, ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ

Կը մասնակցին ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ եւ ուրիշ կարեւոր ուժեր:

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան գրատունը:

ՈՐԲԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18 ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

GRAND HOTEL

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ Թատրոնը Կեդր. Ֆրանսայի մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան, շաբաթ գիշեր, 15 Դեկտեմբեր, (Քաղաք. Թատրոն):

ԼԻՈՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Կիրակի ցերեկ, 15 Դեկտեմբեր, (Ֆրանսուա Քոփէ):

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ՝

Հսկող ուսուցչուհի մը Դպրոցասէրի համար, իբրեւ գիշերօթիկ:

Դիմել սեփականատիրոջ, 1 Պուլվ. տիւ Նօր, Բէնսի – Փավիյեօն, մեթրօ Փանթէնէն առնել, 146 հանրակառքը: Ամէն կէսօրէն առաջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:— Տէր եւ Տիկին Սինապեան իրենց տղուն եւ աղջկան դպրոցական յաջողութեան առթիւ երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոսեան իրենց աղջկան արկածէ մը ազատուելուն առթիւ հազար ֆրանք:

Վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Ս. Քէփէնէկեանի եւ իր թատերախումբին ներկայացման առթիւ (ի նպաստ Կ. Խաչին): Իսկ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Ճերանեան գերդաստանին, իրենց հօր եւ հօրեղբօր մահուան առթիւ:

ԽՄԲ.— Ժողովին յայտարարութիւնը ուշ մնացած էր:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԵՐՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Այն հայ գաղթականները որ ծերութեան մասնաւոր նպաստ կը ստանան եւ որոնց համար վերջերս նոր օրէնքով մը յաւելում եղած է, պէտք է ստանան իրենց բնակավայրի քաղաքապետութենէն, յատուկ հարցարաններ եւ սանոնցմով ներկայանան հայկական գրասենեակ, 7 ռիւ Քոփեռնիկ, Փարիզ, առաւօտները 10-12, միասին բերելով իրենց անձնագիրը եւ վերջին ստացուած գումարին կտրոնը:

Այս պարագան այժմ չի վերաբերիր անոնց որ թոշակ կը ստանան ընկերային ապահովութենէն:

Այն գաղթականները որ Փարիզէն դուրս կը բնակին, կրնան նոյնը կատարել թղթակցութեամբ, ներփակելով վերոյիշեալ թուղթերը: Անհրաժեշտ է հարցարանը ամբողջութեամբ լեցնել եւ ստորագրել, ինչպէս նաեւ իրենց անձնագրին պատճէնը կցել, վաւերացնել տալէ վերջ իրենց բնակավայրի ոստիկանութենէն եւ ղրկել հետեւեալ հասցէին:

J. ARTINIAN, 7, Rune Copernic, Paris (16e).

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Ս. Ժամկոչեան իր մօր՝ Տիկին Վ. Սարտարեանի եւ Յ. Տարայեանի մահուան տարեդարձին առթիւ հետեւեալ նուէրները կ՚ընէ.— Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան 5000 ֆր. (Ստանալ «Յառաջ»էն), «Յառաջ»ի բարգաւաճման հազար ֆրանք եւ մէկ տարեկան «Յառաջ» Տիկին Արաքսի Յարութիւնեանի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Մուշի Զիարէթ գիւղացի Մարգար Քերոբէ Տէմիրճեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղաքը՝ Վահէ եւ Բագրատ: Տեղեկացնել Երեւան Շահումեան 5րդ փողոց թիւ 6:

Նոյնպէս Երեւանէն Մուշի Խասգիւղացի Հլոենց Թադոյի տղան Գարմէն կը փնտռէ իր հօրեղբայրները, Ամերիկայէն Ներսէս եւ Սողի Բոլէեաններ: Տեղեկացնել Երեւան, Սպենդարեան փողոց թիւ 30, Գարմէն Բոլէեան Թադէոսեանի:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ․աճր, տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր․

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI 13 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7730 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3541

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԴԵՌ ՊՂՏՈՐ Է ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ

Վերջին լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը եւ Եգիպտոս կը շարունակեն ջլամարտ մը մղել Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դէմ: Մոսկուայի բոլոր թերթերը հրատարակեցին հեռագրական գործակալութեան մէկ յայտարարութիւնը որով Խ. Միութիւնը կ'ազդարարէ թէ պիտի արտօնէ որ իր կամաւորները Եգիպտոս երթան եւ կռուին, եթէ օտար զինուորներ մնան հոն, հակառակ Ազգաժողովին որոշումներուն:

Մոսկուայի եգիպտական դեսպանատունը կը ծանուցանէ թէ շարունակ նամակներ կը ստանայ նոր կամաւորներէ, թէ արձանագրութիւնները բաց են եւ թէ կարեւոր թիւով կամաւորներ պիտի ընդունուին անձամբ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, դեսպանատունը դիմումներ ստացած է քանի մը հազար կամաւորներէ: Յայտնի չէ թէ արդէն իսկ մեկնած կամաւորներ կա՞ն:

Եգիպտոս վերջին պահուն հաւանած է որ միջազգային ուժը Ջրանցքի շրջանը մտնէ, համաձայն Ազգաժողովին որոշման:

Ազգաժողովին ոստիկանական ուժը երբ Եգիպտոս հասնի, պիտի համախմբուի եւ կազմակերպուի Սուէզի արեւմտեան ափին վրայ, հաւանաբար Քանթարայի եւ Իսմայիլիայի միջեւ:

Իրազեկ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ Եգիպտոս հետեւեալ պայմանները դրած էր նախապէս.—

1. Ազգաժողովին զինուորները պէտք է գրաւեն Ջրանքին միայն մէկ մասը, այսինքն Փորթ Սայիտի խարիսխը, բռնելով անգլեւֆրանսական զօրքին տեղը: Անոնք պէտք չէ գրաւեն Ջրանցքը մաքրելու գործով: 2.— Միջազգային ուժը պէտք է գրաւէ նաեւ իսրայէլ-եգիպտական զինադադարով հաստատուած սահմանագիծը: 3.— Միջազգային ուժը պէտք է քաշուի, անմիջապէս որ ներկայ տագնապը վերջանայ: 4.— Միջազգային ոստիկանութեան պէտք է մասնակցին միայն այն ազգերը որոնց համար հաւանութիւն կը յայտնէ Եգիպտոս: 5.— Միջազգային ոստիկանական ուժը պէտք չէ խախտէ Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը:

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Մոսկուա կ'օգտուի այս անորոշ կացութենէն, զարկ տալու համար իր քարոզութեանց՝ արաբական երկիրներու մէջ: Այս նպատակին կը ծառայէ կամաւորներ ղրկելու սպառնալիքը: Տարակոյս չկայ թէ երրորդ աշխարհամարտի մը վտանգը պիտի ծանրանայ, եթէ Խ. Միութիւնը ստուարաթիւ կամաւորներ ղրկէ, Ֆրանսացիները եւ Անգլիացիները Սուէզէն դուրս հանելու համար:

Նոյեմբեր 5ին երբ մարեշալ Բուլկանին կ'առաջարկէր միացեալ ուժեր ղրկել Եգիպտոս, Այզընհաուըր անմիջապէս մերժեց: Այս անգամ ալ Ուաշինկթըն բացորոշապէս հասկցուցած է թէ ներկայ պարագաներուն մէջ նոր ուժեր ղրկել Եգիպտոս՝ կը նշանակէ բռնաբարել Ազգաժողովին ուխտը. հետեւաբար բոլոր անդամներուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ընդդիմանալ այդպիսի ձեռնարկի մը:

Ուրիշ պարագաներ ալ կը հաստատեն թէ Խ. Միութիւնը միտք չունի գործնական քայլեր առնելու, մանաւանդ որ դիտէ Եգիպտոսի զինուորական կարողութիւնը, փոխադրութեանց դժուարութիւնները եւ ուրիշ խոչընդոտներ:

ԵԳԻՊՏՈՍ ԻՆՉ ԶԷՆՔԵՐ ՍՏԱՑԱԾ Է ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ

Լոնտոնի թերթերը պաշտօնապէս կը ծանուցանեն թէ մէկ տարիէ ի վեր Խ. Միութեան կողմէ Եգիպտոսի ընծայուած զինուորական օգնութիւնը կը հասնի առնուազն հարիւր յիսուն միլիառ ֆրանքի: Մասնաւորապէս ղրկուած են հարիւր «Միկ» եւ յիսուն ռմբաձիգ օդանաւեր, 500 հրասայլեր, միջին եւ ծանր, ինչպէս եւ 400 – 500 թնդանօթներ, մասնաւոր գործիքներ՝ հրթիռներ արձակելու համար, երկու թորփիլահալածներ եւ չորս ականահաւաքներ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, սուզանաւեր ալ պիտի ղրկուէին, ֆրանքեւանգլիական միջամտութենէն առաջ: Առնուազն հազար խորհրդային մասնագէտներ եւ մարզիչներ ղրկուած են Եգիպտոս: Մօտ 3 հարիւր Ռուսեր եւ Չեխեր Սուտան գացեր են անգլեւֆրանսական միջամտութենէն ետք: Ասոնց մէջ կը գտնուին օդաչուներ եւ մեքենագէտներ ալ: Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Սուրիան ալ զինուորական օգնութիւն ստացած է Խ. Միութենէն, քսան միլիառ ֆր. արժողութեամբ:

Նախապէս հաղորդուած էր թէ անգլեւֆրանսական ուժերը ոչնչացուցած են Եգիպտոսի օդատորմիղը: Նոր յայտարարութեամբ մը կը ճշդուի թէ Եգիպտոսի ռուսական ռմբաձիգ օդանաւերէն շատեր երկրէն դուրս թռած են, անգլեւֆրանսական յարձակումէն ետք: (Հաւանաբար Սուրիա եւ ուրիշ երկիրներ), բայց դաշնակիցները ոչնչացուցած են ռուսական գրեթէ բոլոր սաւառնակները:

× Միջազգային մամուլը շռնդալից յայտնութիւններ կը հրատարակէ Եգիպտոսի զինուորական պատրաստութեանց մասին: Այդ հրատարակութեանց համաձայն, անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր ամէն շաբթու Աղեքսանդրիա կը հասնէին քանի մը զինաբարձ նաւեր: Այդ զինամթերքին մէջ կը գտնուէին հարիւրաւոր թեթեւ կամ ծանր թնդանօթներ եւն.: Հաստատուած է թէ գարունէն ի վեր Ջրանցքի շրջանը վերածուած էր միջնաբերդի մը, սպառազինուած՝ Ռուսերու կողմէ: Սուրիա եւ Յորդանան ալ կը հետեւէին Եգիպտոսի օրինակին, Իսրայէլի պաշարումը լրացնելու համար: Սինայի եգիպտական պահակազօրքը եւ Կազայի դիրքը օրէ օր կը զօրանային նոր զէնքերով: Իսրայէլի կանխարգել գործողութիւնը եւ անգլեւֆրանսական միջամտութիւնը խանգարեցին եգիպտական ծրագիրները որոնք նախայարձակումի մը պիտի յանգէին:

Այս մասին փաստաթուղթեր գտնուած են ալժերիացի հինգ ղեկավարներու պայուսակներուն մէջ, ինչպէս կը հաւաստեն Լոնտոնի թերթերը. թէեւ Փարիզի մէջ լռութիւն կը տիրէ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, ռուսերէն հրամաններ եւ նշանախօսքեր գտնուած են իսրայէլեան զինուորներու կողմէ: Կը կարծուի թէ Ռուսեր ալ կը գտնուէին եգիպտական զօրքին մէջ, եւ անմիջապէս փախան, համաձայն տրուած հրամանին:

× Ուաշինկթընէն կը հաւաստեն թէ Խ. Միութեան կողմէ Սուրիոյ տրամադրուած «Միկ» օդանաւերը մեծ թիւ մը չեն կազմեր, ամէն պարագայի մէջ 125էն վար են: Այս առթիւ երեք բացատրութիւններ կը տրուին: 1.— Կրնայ ըլլալ որ Եգիպտոսէն փախած օդանաւեր են: 2.— Թերեւս Խ. Միութեան կողմէ յանձնուած են համաձայն զինուորական օգնութեան պայմանագրի մը: 3.— Թերեւս ռուսական օդանաւեր են, ռուս օդաչուներու ղեկավարութեամբ, ինչ որ շատ աւելի ծանր պարագայ մը կը կազմէ:

Իսրայէլեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ 24 «Միկ» օդանաւեր եւ քանի մը ռմբաձիգներ Սուրիա հասած են ռուս օդաչուներով, վերջին օրերս, ինչպէս եւ ցամաքային պաշտօնեաներ ռատարներով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄԸ ԵՒ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ այս միջոցին քաղաքը լեցուած է քաղաքագէտներով, զօրավարներով, լրագրողներով եւ առեւտրականներով, որոնք եկած են արաբական աշխարհին բոլոր մասերէն: Պատճառը այն է որ Լիբանանի կառավարութիւնը արտակարգ ժողովի մը հրաւիրած է արաբական երկիրներու վարիչները:

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր արաբ կառավարութեանց դասական քաղաքականութիւնն եղած է իրարու դէմ հանել այն մեծ պետութիւնները որոնք շահեր ունին Միջին Արեւելքի մէջ: Այսպէս, Անգլիոյ հանդէպ ցոյց տրուած բարեկամութիւնը հեռացուց Ֆրանսան, Մ. Նահանգները փութացին բռնել Անգլիոյ տեղը, իսկ ռուս. միջամտութիւնը կը սպառնայ փոխարինել ամերիկեան ազդեցութիւնը: Եգիպտոսի դէմ կատարուած արշաւանքը փոխեց այս կացութիւնը: Այժմ արաբ վարիչները հասած են Մոսկուայի հետ կատարուած գործակցութեան ծայրագոյն սահմանին: Ասկէ անդին կը մնայ պարզապէս մտնել Խ. Միութեան շրջագծին մէջ: Հանրային կարծիքը չըմբռներ այս վտանգը: Խորապէս ազդուած՝ յաղթանակ քարոզութենէ մը, ժողովրդային զանգուածները այն համոզումն ունին թէ չիք փրկութիւն արտաքոյ Մոսկուայի: Որո՞ւ պիտի հասկցուի թէ մասամբ ան էր որ անխուսափելի դարձուց ներկայ փոթորիկը: Լիբանանեան թերթի մը տնօրէնը կ'ըսէ.— «Եթէ Խ. Միութիւնը իր ամբողջ եկեմուտքը ծախսած ըլլար արաբ. երկիրներուն օգնելու համար, պիտի չստանար այն արդիւնքը զոր կը քաղէ այսօր»:

Այժմ արաբ վարիչները կը ջանան դանդաղեցնել թափանցումը: Եւ քաղաքական ծրագիրներ կը մշակեն: Կ'աշխատին նախ համոզել ժողովուրդը թէ ամերիկեան աջակցութիւնը նոյնքան արդիւնաւոր եղած է որքան ռուսականը: Հետեւաբար, պէտք չէ խնայել որեւէ ջանք՝ վերանորոգելու համար արաբական աշխարհին կապերը Արեւմուտքի հետ, Մ. Նահանգներուն միջոցաւ:

Երկրորդ, արաբ կառավարութիւնները կը կարծեն թէ Ազգաժողովը վերակենդանացած է իրենց համար, ուստի կրնայ դիւրացնել ամերիկեան օգնութիւնը:

Կարճ խօսքով, արաբական դիւանագիտութիւնը կ'ուզէ մօտենալ ամերիկեան ճակատին, հետեւաբար եւ արեւմտեան Եւրոպայի:

× Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Միջին Արեւելքի երկիրները թշնամական դիրք մը բռնելով հանդերձ Ֆրանսայի հանդէպ, որոշ խոհեմութեամբ կը շարժին: Յորդանանի կառավարութիւնը կը հաստատէ թէ յարաբերութիւնները խզուած են Ֆրանսայի հետ, եւ ամբողջական հսկողութեան տակ առնուած են ֆրանսական կրթարանները: Իրաքի կառավարութիւնն ալ յարաբերութիւնները խզելէ ետք, պահանջած է Ֆրանսայէն փակել Պաղտատի մշակոյթի կեդրոնը: Բայց եւ այնպէս Պաղտատի Ֆրանսացիները միտք չունին հեռանալու, թէեւ Էր – Ֆրանս միջոցներ ձեռք առած է, ի հարկին պարպելու համար կիներն ու մանուկները:

× Փորթ Սայիտէն կը հեռագրեն թէ անգլեւֆրանսական ուժերը Նոյեմբեր 11ին երկու ժամ Եգիպտացիներու կրակին ենթարկուեցան, եւ յետոյ պատասխանեցին, կրակ տեղալով լման մէկ ժամ:

× Նախագահ Այզընհաուըր մերժեց Զուլկերլոյ առաջարկը, որ կը թելադրէր հինգերու ժողով մը գումարել անյապաղաբար, խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Նախագահը դիտել կուտայ թէ Ազգաժողովը լաւագոյն միջոցն է այդ պարտականութիւնը կատարելու համար:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով Ամերիկացիներուն կ'արգիլէ կամաւոր արձանագրուիլ Միջին Արեւելքի համար: Ուրիշ խօսքով, չուզեր որեւէ պատրուակ տալ Խ. Միութեան, որպէսզի կամաւորներ ղրկէ Եգիպտոս:

× Տեղական թերթերը կը հաւաստեն թէ վարչապետը միշտ անհրաժեշտ կը գտնէ ժողով մը գումարել Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, հակառակ Ուաշինկթընի չկամութեան:

× Փորթ Սայիտի եգիպտացի տնօրէնը կ'ըսէ թէ միայն իր հիւանդանոցը երկու հազար եգիպտացի մեռեալներ գերեզման փոխադրեց կռիւներու ընթացքին, երկու օրուան մէջ: Ուրիշ բազմաթիւ մեռեալներ փոխադրուած են երկրորդ հիւանդանոցէ մը: Այժմ սովի վախ կը տիրէ քաղաքին մէջ:

× Իսրայէլի արտաքին նախարարը, Տիկին Կոլտա Մէյր, յայտարարեց թէ Սինայի անապատին մէջ ձեռք անցած են այնպիսի գաղտնի զէնքեր որոնք երբեք յայտնուած չէին նոյն իսկ արտադրող երկրին մէջ: Յետոյ բացատրեց թէ Գնդ. Նասր «ֆաշական դիկտատոր մըն է, սպառնալիք մը՝ աշխարհի համար: Ռուսիա կը փորձէ ատելութեան հունտերը ցանել աշխարհի այդ մասին մէջ, բարկութեան խաղողները քաղելու համար»:

× Սուրիոյ եւ Յորդանանի անթենները արշաւ մը սկսան Իսրայէլի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ, թելադրելով երեքն ալ դուրս նետել Միջին Արեւելքէն:

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, խստօրէն քննադատեց Պաղտատի Ուխտը, պնդելով թէ ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ եւ պատճառ կ'ըլլայ որ այդ երկիրը մխրճուի Միջին Արեւելքի գործերուն մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ԸՆԿՃՈՒԵՑԱՒ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԿՐՈՒՆԿԻՆ ՏԱԿ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Տասնեւութ օր հերոսաբար մարտնչելէ ետք, Հունգարիա ընկճուեցաւ Խ. Միութեան գերազանց ուժերուն ծանրութեան տակ: Փեշթայէն վերադարձած առաջին լրագրողները կը հաստատեն այս եղերական ելքը: Տակաւին յայտնի չէ յեղափոխութեան զոհերուն թիւը. բայց առնուազն քանի հազար կը հաշուեն միայն Փեշթայի մեռեալները:

«Ն. Ե. Հերըլտ»ի թղթակիցը, որ Փեշթայի ամերիկեան դեսպանատունը ապաստանած էր վերջին օրերը, Վիեննա հասաւ կիրակի օր եւ մռայլ գոյներով կը նկարագրէ մարտիրոս ժողովուրդին վիճակը: Այս առթիւ հերքելով յեղափոխութեան վերագրուած «ֆաշական – հակայեղափոխական» քսութիւնները, կ'ըսէ թէ ամէն դասակարգէ եւ տարիքէ Հունգարներ, պարզ բանուորներ, հողագործներ, նոյնիսկ պատանիներ ոտքի ելան անգէն, կռուելու համար ռուսական հրասայլերուն դէմ եւ մեռան հազարներով: «Ազգ մըն էր որ կը կռուէր ազգի մը դէմ, եւ ոչ թէ դասակարգ դասակարգի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Անգամ մը եւս համաշխարհային ուշադրութիւնը ուղղուած է դէպի արաբական աշխարհ, որուն կեդրոնական անձնաւորութիւնը կը կազմէ Կամալ Նասր : Իր զօրաւոր քարոզութիւնը կը ձգտի երկու բանի — սրբել Իսրայէլը եւ կազմել համարաբական ուժեղ դաշնակցութիւն մը :

Կամալ Նասրի հմայքին տակն է այդ շրջանին մէջ ամէնէն աւելի Սուրիան :

Դամասկոսի գրատուններու մէջ Կամալ Նասրի նկարները քով քովի են ռուսական ամէն տեսակի հրատարակութեանց հետ : Իսկ բազմաթիւ ընտանիքներ իրենց նորածին զաւակներուն անունները Կամալ Ապտիւլ Նասր կը դնեն :

Թէեւ 1953ին Սուրիոյ վերջին զինուորական բռնակալը մէջտեղէն վերցուեցաւ, սակայն երկրին մէջ ամէնէն զօրաւորը խումբ մը սպաներն են : Ասոնք ձախ, բայց ոչ համայնավար, կապուած են եգիպտական զինուորական իշխանութեան եւ իբրեւ ընդհանուր հրամանատար կը ճանչնան եգիպտացի զօր. Հաքիմ Ամիրը :

Սուրիական ազգային կառավարութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուի Ասալի, չէ հմայուած Նասրով, սակայն Եգիպտոսի դիկտատորը հինգերորդ սիւն մը ունի սուրիական դահլիճին մէջ, Վերածնունդի կուսակցութեան ներկայացուցիչներէն Պիթար, արտաքին նախարար, եւ Քալլաս, ազգային տնտեսութեան նախարար : Համայնավար չէ այս կուսակցութիւնը :

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ՝ խօսելով Դամասկոսի մէջ Սուրիացիներու հետ այն տպաւորութիւնը կրեցի որ այս արաբական պետութիւնը ամէնէն աւելի գոհ պիտի մնայ միանալով Եգիպտոսի, նոյնիսկ զոհելով ազգային շահը : Հալէպի մէջ, որ ճարտարարուեստական եւ առեւտրական մայրաքաղաքն է, նոյն տեսակէտը չունին : Դամասկոս քաղաքականութիւն կ'ընէ, իսկ Հալէպ տակաւին դրամ կը դիզէ, ինչպէս անցեալին, երբ առեւտրական մեծ կեդրոն մըն էր Եւրոպան եւ Ասիան իրարու կապող : Հալէպ աւելի դէպի Իրաք կը հակի քան թէ Եգիպտոս :

Թուրքիա, որ Սուրիոյ հիւսիսային սահմանագլուխին վրայ կը գտնուի եւ միջին արեւելեան զօրաւոր պատնէշ մը կը կազմէ Ռուսիոյ դէմ, կասկածով կը դիտէ խորհրդային ազդեցութեան ծաւալումը այդ շրջաններուն մէջ :

Յորդանանի մէջ, ուր ձախերը շահեցան ընտրութիւնները, եւ Նասրի համակիր կառավարութիւն մը կազմուեցաւ, նոյնպէս եգիպտական քարոզութեան ազդեցութեան տակ է, ատելութեամբ լեցուած իր սահմանակից Իսրայէլի դէմ :

Յորդանանի մէջ ինչպէս եւ Սուրիոյ, Նասր ազգային հերոս մը դարձած է : Ամէն տեսակէտով բրիտանական ազդեցութիւնը տկարացած է :

Ապտուլլա Թագաւորին հետ հաստատուած բարեկամութիւնը գոյութիւն չունի այլեւս : Բրիտանական ուժերու անդամները որ հոն մնացած են դաշնագրով, կը բնակին փշաթելերու ետին :

Այն տպաւորութիւնը կրեցի, կ'աւելցնէ թղթակիցը, թէ Յորդանանի ժողովուրդին մեծամասնութիւնը պիտի ուզէր միանալ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի :

Սուրիոյ եւ Յորդանանի միջեւ տնտեսական միութեան մը համար նախագիծ մը պատրաստուեցաւ Դամասկոսի մէջ :

Կը թուի թէ տակաւին հեռու է խաղաղութիւնը Պաղեստինի շրջանին մէջ : Արաբ անկախ մտածողներու կարծիքով ամէնէն յարմարն է Ազգաժողովին 1947ի որոշումը, որուն համաձայն արաբեհրեայ Պաղեստին մը պէտք է ստեղծուի, միջազգայնացնելով Երուսաղէմը : Կան որ կը մտածեն թէ կրնայ առանց զինուորական ուժ գործածելու կատարուիլ :

Իրաք խաղաղ է, բաղդատելով Եգիպտոսի տնտեսական դժգոհութեանց հետ եւ ժողովուրդի գերաճման : Իրաք բարգաւաճ վիճակ մը ունի, շնորհիւ իր քարիւղին : Պաղտատի մէջ Նասրի նկարը չէր երեւար որեւէ տեղ : Կը ծրագրէ 500 միլիոն ոսկի ծախսել գալիք տասը տարիներու ընթացքին ազգային տնտեսութեան բարգաւաճման համար, մանաւանդ երկրագործութեան : Մեքենաներ, մեքենաշարժ արօրներ եւ կառքեր սկսած են երեւալ Պաղտատի մէջ, գալով Պասրայէն : Բոլոր այս սարքաւորումները Սուէզի ջրանցքէն կ'անցնին : Առ այժմ դադրած է քարիւղի հոսումը Սուրիոյ մէջէն : Տոքթ. Մոսատեղի զարհուրելի օրինակը տակաւին թարմ է ամէնուն մտքերուն մէջ :

Նասրի դերը ջրանցքին մէջ վախցուց Իրաքը եւ Սէուտի Արաբիան եւ աւելի մօտեցուց իրարու, տարիներու թշնամութենէ մը ետք :

Լիբանանի փոքրիկ հանրապետութիւնը, Զուիցերիան արաբական երկիրներու, 1·300·000 ժողովուրդ ունի բաղկացած զանազան ազգութիւններէ : Մեծամասնութիւն կը կազմէ քրիստոնեայ տարրը : Այս երկիրը կը սիրէ պահել իր անկախութիւնը, ինչպէս Իրաք : Քրիստոնեայ մեծամասնութիւնը չուզեր կուլ երթալ մեծ Արաբ Պետութեան մը մէջ :

Քրիստոնեայ եւ իսլամ տարրերը վարժուած են միասին ապրիլ խաղաղօրէն եւ հաւասար ներկայացուցիչներ ունենալ կառավարութեան մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

(ԱՄՓՈՓՈՒՄ)

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Նոյեմբեր չորսին տեղի ունեցաւ Համազգայինի Բ. տարեկան ճաշը, Պոմոնի եկեղեցիին կից սրահին մէջ :

Ներկայ էին աւելի քան երկու հարիւր հոգի, եւ բաւական թիւով երիտասարդներ :

Ժամը 1·30ին, մասնաճիւղի պատուակալ նախագահ Պ. Ա. Թէրզիպաշեան հաւաքոյթին բացումը կատարելով, առաջարկեց ատենապետ մը ընտրել : Միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ Պ. Յ. Հացագործեանը :

Ատենապետը առաջարկեց առաջին բաժակը պարպել ողբացեալ հիմնադիրներու յիշատակին ու ողջ մնացողներու կենացը, մտքի մշակներու շարքին միացնելով նաեւ զէնքի տիտաններու անունները :

Երկրորդ գաւաթը պարպուեցաւ Տէր եւ Տիկին Ա. Թէրզիպաշեանի կենացը : Պ. Ա. Հրաչեանի երգէն վերջ, խօսք առնելով Պ. Կ. Փօլատեան առաջարկեց բաժակ պարպել «մեր սիրելի եւ յարգելի հիւրին՝ ազգային գործիչ Պ. Կ. Թանտրճեանի կենացը : Երէկ գիշեր լսեցինք իր խօսքը ազգային համերաշխութեան, կարգապահութեան մասին, նաեւ թելադրանքներ՝ ազգային գործունէութեան համար» :

Պ. Ատենապետը յայտարարեց. — «Մենք երախտապարտ ենք Ամերիկահայութեան որ միշտ քաջալերած է մեր մշակոյթի եւ ազգապահպանման ձեռնարկները» :

Ընկեր Թանտրճեան. — «Հայութիւնը լոյսի եւ կրթութեան սիրահար ըլլալով, կրցած է իր արժանի տեղը գրաւել ազգերու կարգին մէջ» :

Յետոյ պատմելով Համազգայինի հիմնումը, շարունակեց. «Դպրոց կառուցանելու միտք ունիք, դրէք հիմերը : Համազգայինը լուսաւորեալ Հայ կը պատրաստէ այսօրուան պահանջներուն համեմատ, Ամերիկայի մեր օժանդակութիւնը կը ձգտի լուսաւոր ու մեծ ընտանիք մը պատրաստել Ազատ, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի համար» (ծափեր) :

Սեղանակիցները խանդավառուած երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» :

Հիւրերէն երկրորդ խօսողն էր մեր երիտասարդ ընկերը, Յովիկ Եղիազարեան, որ պարզելով Համազգային ընկերութեան դերը, թելադրեց ձեռք ձեռքի տալ եւ բոլորուիլ անոր շուրջ : Այս առթիւ գնահատեց Մարսէյլի վարչութեան ջանքերը : Օր. Աստղիկ Առաքելեան երգեց «Սեղանն է առատ» երգը, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը :

Կարգը եկած էր ընկեր Յ. Պալիկեանի, որ ջերմապէս գնահատեց Համազգայինի մասնաճիւղին եռանդուն գործունէութիւնը եւ թելադրեց օժանդակել, առնուազն անդամագրուելով : «Կ'առաջարկեմ խմել Համազգայինի ժրաջան նախագահին եւ վարչութեան անդամներու կենաց, մաղթելով, որ իրենց աշխատանքները աւելի մեծ չափերով արդիւնաւորուին» :

Սեղանակիցները կրկին խանդավառուելով առանց ատենապետի հրամանին, երգեցին «Յառաջ Նահատակ»ը :

Հիւրերէն երրորդ խօսողն էր Շաւարշ Նարդունին՝ որ իր բաժակաճառը հէքեաթով մը սկսաւ. —

«Աստուած մեզի տուած է զօրաւոր բան մը, յաւիտենական ըլլալու յատկութիւնը, որ զօրաւոր է բոլոր զէնքերէն եւ յաւիտենականութեան կը տանի : Մեր այդ զէնքը մեր մշակոյթն է եւ անոր ծառայողներէն մէկն ալ Համազգայինը : Ամէն տեղ, հայ ժողովուրդը իր կարելին կ'ընէ իր մշակոյթի պահպանման համար» (ծափեր) :

Օր. Աստղիկ Առաքելեան նոր երգով մը անգամ մը եւս մեզ փոխադրեց հայրենի աշխարհը :

Ազգ. Կեդր. վարչութեան նախագահը՝ Տոքթ. Սիվրիհիսարլեան ըսաւ թէ Համազգայինի կնքահայրն է Սուրբ Դաշնակցութիւնը : Երբ միութիւնը կազմուեցաւ, հոս Մարսէյլի մէջ, ընկեր Պալիկեանն ալ միշտ կը մտածէր մասնաճիւղ մը կազմել : Այդ մասնաճիւղին ջիղերէն մէկն է Պ. Կ. Փօլատեանը :

Պ. Վ. Պանտիկեան. — «Այսօր հոս հաւաքուած ենք ձեռք ձեռքի տալու եւ միասին աշխատելու : Մեզ հոս հաւաքողներուն այսօրուան ուզածը մեծ բան մը չէ : Պարզ համակրանք : Եւ քանի որ ունինք այդ համակրանքը, կ'առաջարկեմ անդամագրուիլ » :

Ընկեր Տ. Թադոյեան. — Այսօր մեր ժողովուրդը մեծ ճակատամարտ մը կը մղէ : Քաղաքական աշխատանքէն զատ, կը պաշտպանէ մեր մշակոյթը, որպէս զի մեր ազգային գոյութիւնը անվթար մնայ » :

Ընկ. Ա. Քէօսէեան. — Համազգայինի հիմնադիրները երբ գործի սկսան, պայմանները շատ աննպաստ էին, բայց իրենց հաւատքով եւ կամքով յաջողեցան : Մենք ալ կը յաջողինք, գործին յարմար տարրեր գտնելով եւ կամք ու հաւատք ունենալով :

Պ. Յովհաննէս Հացագործեան. — Այս սեղանի շուրջ կան նաեւ զանազան միութեանց ներկայացուցիչները : Երբ Համազգայինի քսանեւհինգամեակը կը տօնէինք, բոլորը սրտագին քաջալերեցին մեր ձեռնարկը եւ տասը օրուան ընթացքին հաւաքուեցաւ 1·200·000 ֆրանք : Կ'առաջարկեմ խմել այդ միութեանց կենացը :

Համազգայինի վարչութեան անդամներէն Յ. Իսպիրեան խօսեցաւ մայրենի լեզուի ուսուցման և դպրոցներու անհրաժեշտութեան մասին, շեշտելով համերաշխութեան եւ համագործութեան կարեւորութիւնը :

Ընկ. Գր. Պաղտասարեան .— Համազգայինի հիմնադիրները կը նմանին ցոլացող եւ պայծառ հետք ձգող աստղերու : Ահազանգ կայ, հայ մամուլի կողմէ : Մի–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՊՍ ԳԱՅԼ ԲՌՆԵՑ

Տասը - տասներկու տարեկան տղայ էի :

Պապս՝ հովիւ Առաքելը, ոչխար էր պահում մեր սարերում : Բարձր ու աննման են մեր սարերը : Ամրան ամենաշոգ օրերին էլ այնտեղ ձիւն է լինում : Խոտը հասնում է մինչեւ ձիու ծնկները, իսկ աղբիւրների ջրերն այնքան սառն են, որ մատդ մէջը դնես, մինչեւ տասը հաշուելը չես կարող պահել : Ես շատ եմ եղել մեր սարերում, քնել եմ թաղիքէ վրանների տակ, խաղացել շների ու գառների հետ :

Խոր աշուն էր :

Մօտենում էին ոչխարի հօտերը սարից իջեցնելու օրերը : Մի օր պապս սարից եկաւ գիւղ, գիշերը մնաց, իսկ առաւօտը վեր կացաւ՝ նորից սար գնալու : Նա ինձ արթնցրեց ու ասաց .

Վեր կաց, Արտաշ, արի հետս գնանք սար :

Ինձ էլ հէնց այդպիսի մի բան էր պէտք, տեղիցս վեր թռայ ու շորերս հագայ : Տատս իմանալով, որ պապս ինձ ուզում է տանի սար, թոնթորաց .

— Ի՞նչ ես անում, այ հալեւոր, — ասաց նա, երեխին ինչի՞ ես ուզում տանել, կը մրսի, ախր ցրտերը վրայ են հասնում :

— Չէ մի, կը մրսի, պատասխանեց պապս, թող գայ, որ ձին ետ բերի : Ես մի շաբաթ մնալու եմ սարում . ձին տանը պէտք կը գայ : Համ էլ տղայ է, թող գայ, ցրտին էլ սովորի, տաքին էլ :

Առանց տատիս ականջ դնելու, պապս ինձ դրեց ձիու վրայ՝ իր թարքին ու ճամբայ ընկանք : Իմ ուրախութեանը չափ չկար : Շատ էի սիրում սար գնալ, վազվզել հօտի մէջ, բարկացնել ամեհի շներին, որոնք երբեք ինձ չէին կծում :

Դեռ չէինք հասել Սեւ լճի ափին, երբ տեսանք, որ սարերը ծածկուել են մոխրագոյն ամպերով : Մեր ձիու բաշին ու պապիս փափախին եղեամ էր նստում : Որքան բարձրանում էինք, օդը ցրտում էր, ամպերն աւելի էին կուտակւում, թանձրանում : Լեռնային Վարարակն դետակն աւելի էր կապտել, ու նրա ձայնը մի տեսակ խուլ էր հնչում :

— Հիմի սարում երեւի ձիւն է գալիս, Արտաշ, անհանգստացաւ պապս ու արագացրեց ձիու ընթացքը :

Հասանք Սեւ լճի ափը : Պապս չէր սխալուել, այնտեղ մեծափաթիլ ձիւն էր գալիս, իջնում քարերին, խամրած կանաչներին, հալւում լճի կապոյտ ջրերի վրայ :

Պապս անդադար շտապեցնում էր ձիուն, անհանգստանում, որ ձիւնը ոչխարին կարող է վնաս տալ : Մենք հասանք մեր եայլաղատեղը, բայց ոչ ոքի չգտանք :

Տղերքը խելք են արել, ոչխարը քշել են Մթնաձոր, թեթեւցած շունչ քաշելով ասաց պապս ու ձիու գլուխը շուռ տուեց Մթնաձորի կողմը :

Ձիւնն անդադար գալիս էր : Մեր ձիու բաշին արդէն բաւականին ձիւն էր նստել : Յանկարծ մօտիկից լսուեց մէկի ձայնը : Պապս ձին կանգնեցրեց, ու իմ գլխավերեւը հնչեց նրա հուժկու կանչը :

— Արո՛ւթ, հէ՛յ...

— Նրա կանչի վրայ լսուեց մեր Արութի ձայնը .

— Առաքել ապեր, հէյ... էս կողմը արի, էս կողմը :

Պապս ձին քշեց ձայնի կողմը : Քիչ յետոյ մենք տեսանք Արութին, որ շուարած կանգնել էր մի տասը քսան ոչխարի մօտ :

— Այ տղայ, էդ ի՞նչ է պատահել, ձիուց ցած իջնելով՝ հարցրեց պապս :

— Էս անտէրների ձեռքին կրակն եմ ընկել : Առաքել ապեր, ասաց բարկացած Արութը, ու պատմեց, որ հովիւները դեռ առաւօտեան ոչխարի հօտերը քշել են Մթնաձորի փարախները :

— Բա դու ինչի՞ ես ետ ընկել, հարցրեց պապս :

—Բա կը մնայի՞ : Ախր էս ոչխարներից մի տասը տասներկուսը կաղ են, մնացածներն էլ հիւանդ : Ասի, տղերք, դուք հօտը իջեցրէք ներքեւ, ես սրանց մի կերպ կը քշեմ ձեր յետեւից, տեղ կը հասցնեմ : Էդպէս էլ արինք : Էս անտէրները կարգին գնում էին, ամա յետոյ քամին ու ձիւնը չթողին : Հիմա մնացել եմ երկու կրակի մէջ : Ի՞նչ անեմ :

Արութի ուսերին ու փափախին արդէն ձիւն էր նստել : Քանի գնում, քամին սաստկանում էր, եւ հակառակի պէս էլ մութը վրայ էր հասնում :

— Բա շներին ինչո՞ւ հետդ չես պահել, հարցրեց պապս Արութին :

Հօտի հետ գնացին, մնացի՞ն որ ...

Կաղ ու հիւանդ ոչխարները կանգնել էին ձեան տակ, տխուր հայեացքները յառել գետնին, կուչ եկել : Նրանց մէջքերն արդէն սպիտակել էին : Պապս մի քիչ միտք արեց ու յանկարծ դարձաւ Արութին :

— Ետ տուր ոչխարը, շուտ :

— Ո՞ւր, զարմացաւ Արութը :

Պապս ասաց, որ պէտք է ոչխարը ետ տանել եայլաղատեղին ու պահել այնտեղ եղած փոքրիկ գոմում, թէ չէ Մթնաձորը հեռու է, ոչխարները տեղ չհասցրած կը կոտորուեն քամու ու ձեան տակ :

Ս. ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆ.— Դաշնակցութեան Օրը, այս տարի տօնուեցաւ Նոյեմբեր երեքին, մեծ խանդավառութեամբ եւ հոծ բազմութեամբ, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ: Ֆրանսացի արուեստագէտներ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին, աւելի ճոխացնելով հանդէսին գեղարուեստական բաժինը :

Ժամը 9ին ամէն խաւերէ բազմութիւն մը փութացած էր սրահ : Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով, մէջտեղը՝ Դաշնակցութեան զինանշանը :

Օրուան նախագահը ընկեր Ս. Սիսլեան հանդէսին բացումը կատարելով հրաւիրեց Նոր Սերունդի խումբը երգել «Մշակ բանուոր»ը: Նախագահը շարունակելով իր բացման խօսքը, ցաւ յայտնեց որ «ստիպուած ենք դարձեալ օտարութեան մէջ տօնել Դաշնակցութեան Օրը, այն կուսակցութեան որ կռուեցաւ հայ ժողովուրդի դարաւոր թշնամիներուն դէմ, կուրծք տուաւ բոլոր փոթորիկներուն եւ ստեղծեց Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ ազգ. դրօշը »: Այս առթիւ յուզումով յիշեց Հունգարայի 13 տարեկան այն հերոս աղջնակը, որ իր կեանքի գնով բարձր կը բռնէր յեղափոխական դրօշը : « Դաշնակցութիւնն ալ կը ջանայ միշտ բարձր բռնել մեր եռագոյնը, խորհրդանիշ ազգային անկախութեան: Անոր կարմիրին մէջ արիւնը կայ մեր պապերուն: Դուք որ եկած էք Դաշնակցութեան խօսքը լսելու, կը հաւատաք ուրեմն անոր ապագային եւ կը վստահիք անոր, ձեր ներկան »: Ապա խնդրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը հայ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներուն :

Արտասանեցին Պ. Լեւոն Զոլաքեան (Նոր Սերունդ), Ա. Ահարոնեանի «Ցարգանք քեզ»ը եւ Պ. Պ. Թութլեան, «Մեռան, չկորան»: Երգեց Օր. Լուիզ Հաբէլեան «Մարտիկին երգը», բոլորն ալ շատ յաջող :

Էջս լէ Պէնէն ընկեր Նշան Պետրոսեան, կրակոտ խօսքերով փառաբանեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան հերոսական անցեալը.— « Ի՞նչ կը նշանակէ հայ ժողովուրդ, առանց Դաշնակցութեան: Դաշնակցութիւնը անոր ոգին ու մարմինն է, տեսէք իր զինանշանը, հայ շինականին մշակին բահը, ստեղծագործող, հանճարեղ մտաւորականին գրիչը, եւ առանց պաշտպան, ազատատենչ յեղափոխականին սուրը: Հանդիսաւոր այս օրին, կ'ուխտենք հաւատարիմ մնալ Դաշնակցական գաղափարին եւ այդ նուիրական զինանշանին »:

Կարգը ֆրանսացի արուեստագէտներունն էր: Ընկեր Նախագահը պատշաճ խօսքերով բեմ հրաւիրեց զանոնք, բուռն ծափերու մէջ: Օր. Տընիզ Գլեման եւ Պ. Ժաք Թիսօ ընկերակցութեամբ Պ. Քուէֆէի (դաշնակ), երգեցին դասական կտորներ : Հաճելի անակնկալ մը եղաւ Պ. Թիսոյի հայերէն երգելը, «Ծիծեռնակ», հայկական ճիշդ առոգանութեամբ եւ ըմբռնումով: Երգը կրկնուեցաւ խանդավառ ծափերու մէջ: Պ. Թիսօ եւ Օր. Գլեման երգեցին նաեւ «Վերոնիք»ի զուգերգը: Վարանդեան կոմիտէին կողմէ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը տրուեցաւ, ի նշան համակրութեան: Օր. Գլեման խորապէս զգածուած, երգեց «Ռօսինեոլ»ը, իր բարձր եւ քնքոյշ ձայնով :

Վերջին խօսողն էր ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան որ «ինչպէս հոգեւոր պաշտօնեայ մը խոր հաւատքով իր ժողովուրդին կը ներկայանայ, եկած է նոյն հաւատքով ու վճռականութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքը ըսել այս հանդէսին » : Վերլուծեց օրուան դէպքերը, քաղաքական պատահարները, դատապարտեց բռնապետութիւնը եւ անհատի պաշտամունքը, գովեց Հունգար ազատատենչ ժողովուրդին հերոսական կռիւները բռնակալութեան դէմ եզրակացուց —«Մենք կռուեցանք չարին դէմ, ոճիր է անմեղին վրայ սուր բարձրացնել, ազատութեան ճիչը խեղդել: Դաշնակցութիւնը կռուեցաւ Հայ ժողովուրդին համար եւ պիտի ընէ ամէն զոհողութիւն, իրականացնելու համար, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը»: (Ծափեր) :

Հանդէսը վերջացաւ «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր երգեցին Նոր Սերունդի անդամները եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տրամադրութեամբ :

Վարանդեան կոմիտէն, հայ եւ ֆրանսացի հիւրերը մեծարեց մօտակայ սըրճարանի մը մէջ, ուր տեղի ունեցան մտերմիկ խօսակցութիւններ, ֆրանքեւհայկական մթնոլորտ մը ստեղծելով :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐԸ».— « Նոր Սերունդ»ին կազմած պարանցիկ ցերեկոյթը ի նպաստ «Հայաստան» ամսագրին, տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր չորսի կիրակի կէսօրէ վերջ, Ցոյներու սրահին մէջ, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր :

Սրահը պզտիկ եկաւ այդ օրը տեղ տալու համար երիտասարդներու եւ տարեց ծնողներու, որոնք եկած էին քաջալերել, Նոր Սերունդին այս գեղեցիկ ձեռնարկը:

Շրջանէն եկած էին Նոր Սերունդի անդամներ: Հոս էին նաեւ եկեղեցաշէնի երիտասարդները, որոնք զուարթ ու խանդավառ երգեցին, պարեցին եւ արտասանեցին : Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եռանդուն անդամներէն ընկեր Ա. Պիլէզիկճեան եւ ընկեր Ս. Սիսլեան խօսք առին ոգեւորելով եւ խրախուսելով երիտասարդները :

« Հայաստան »ին ի նպաստ կարկանդակ մը վիճակահանութեան դրուելով տասը հազար ֆրանքի հասոյթ մը ապահովեց:

Ֆ. Կ. Խաչի անդամուհիները նուիրեցին երեք հազար ֆրանք, ինչ որ բարի օրինակ մը եղաւ եւ ուրիշներ ալ մասնակցելով գումարը բարձրացաւ տասնըմէկ հազար ֆրանքի: Ընդհանուր գումարը 21 հազար ֆրանք :

Գովելի է Նոր Սերունդը որ կրցաւ յաջող ձեռնարկ մը կազմակերպել: Վստահաբար պիւֆէէն ալ լաւ հասոյթ մը գոյացած պիտի ըլլայ, քանի որ ուտելիքը առատ էր եւ խմիչքը շատ :

Յ. Հ.

ջոյներ կ'առաջարկեն Հայը Հայ պահելու համար: Նախ ճեմարան երթալիք աշակերտներու ծնողներըկրթելու մասին մտածենք: Ամէնէն առաջ ծնողները պէտք է որ տան մէջ իրենց զաւակները Հայ պահելու մասին մտածեն »:

Պ. Մ. Անդրէասեան.— Ամէն բանէ առաջ պէտք է մտքի եւ սրտի մարդ պատրաստել, այս է Համազգայինի նպատակը »:

Պ. Կ. Փօլատեան.— Կ'ուզենք մեծ գործեր կատարել, չենք գոհանար ցարդ մեր կատարած համեստ աշխատանքներով: Մենք մեզ աւելի զօրաւոր պիտի զգանք երբ մեր անդամները շատնան : Անդամագրուելով մեր Միութեան, դուք պիտի նպաստէք մեր մեծ ծրագրին իրականացման: Անոնք որ անդամ չեն, բայց տոգորուած են մեր նպատակով, այսօր, հոս կրնան անդամագրուիլ :

Առաջին անդամագրուողը եղաւ Պ. Միսաք Աւտօեան, որուն օրինակին հետեւեցան ուրիշ 32 ներկաներ :

Խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ: Օր. Ալիս Թապագեան երգեց Աշուղ Ջիւանիի «Մայրը», իսկ Պ. Մ. Հաճեան՝ երգիծական երգ մը, վարպետօրէն եղանակաւորուած :

Պ. Ակինեանի պատմած մէկ մանրավէպէն վերջ, հիւրերը մեկնեցան, բայց հաւաքոյթը տեւեց մինչեւ իրիկուն :

Ամբողջ օր մը հայկական զուարթ եւ ոգեպարար մթնոլորտի մը բարիքները վայելելէ վերջ, մեր բոլոր հայրենակիցները մեկնեցան, գոհունակութեան հուրը իրենց աչքերուն մէջ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՕՐ

●

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը այս տարի եւս այց մը կազմակերպած էր դէպի Փէր Լաշէզ, յարգելու համար հոն թաղուած վեթերան ընկերներու յիշատակը :

Կիրակի, ժամը երեքին, թափոր մը կազմուեցաւ ստուար բազմութեամբ :

Թափորը կարգով այցելեց ընկերներ Ռուբէն Տէր Մինասեանի, Ա. Ահարոնեանի, Ա. Խատիսեանի, զօր. Անդրանիկի, ինչպէս եւ ազգային գործիչներ Գ. Օտեանի, Տիգրան Բեգզատեանի դամբարանները :

Ալֆորվիլէն մասնաւորապէս եկած էր Պարգեւ քհնյ. Մերճանեան, որ օրհնեց իւրաքանչիւրին շիրիմները Տէրունական աղօթքով : Դամբարաններուն վրայ գեղեցիկ ծաղկեփունջեր զետեղուեցան Ռոստոմ խումբին կողմէ: Օրհնեց նաեւ Վըռամշապուհ արք. եւ Արտաւազդ արք.ի շիրիմները որոնք կը գտնուին Անդրանիկի յուշարձանին քով :

Այցելութենէն վերջ ներկաները հրաւիրուեցան « Խտիւ» սրահը եւ հիւրասիրուեցան թէյասեղանով մը: Ռոստոմ խումբէն ընկեր Սարգիս Էֆխանեան հաւաքոյթը բացուած յայտարարելով խօսքը տուաւ ընկեր Կարապետ Բագոսեանի, որ ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս յարգել մեծ մեռելներուն յիշատակը : Այս առթիւ երգուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ը :

Ուղերձներ ըրին տիկին Էլէն Բիւզանդ, Շաւարշ Միսաքեան եւ Պ. Վրոյր Ահարոնեան: Արտասանեցին Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան, Տիկին Անահիտ Տէր Մինասեան եւ Օր. Մարգարիտ Ճիհանեան : Երգեցին ընկերներ Սարգիս Էֆխանեան եւ Սահակ Յովհաննէսեան :

Ռոստոմի վարչութիւնը շնորհակալութիւն յայտնեց Պարգեւ քհնյ.ի, բանախօսներուն, արտասանողներուն, երգողներու և բոլոր ներկաներուն: Հաւաքոյթը փակուեցաւ խոր տպաւորութեամբ :

Կ. Բագոսեան

ՅԻՐՈՒՅԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ

*

Զարամանեաց - Բերրիէն հայ բեկոր մը որ Ամերիկա գացած է, կը պատմէ,—

« Հանրակառքով գացի Բերդակ, Նոր գիւղ, Թանծ, Մեծկերտ, Տանապուրան, Կէօք Թէփէ եւ Բերրի: Այս բոլոր վայրերուն մէջ ոչ մէկ Հայ կրնաք գտնել : Ամէն տեղ ամայութիւն, աւերածութիւն եւ խոպան հողեր: Զարամանճացի եւ Խարբերդի դաշտի հատ ու կտոր գիւղերուն մէջ բերած լեցուցած են Ռումանիոյ Թուրք գաղթականները :

Բերրիի նախկին ութ հարիւր - հազար տուներէ բաղկացած գիւղաքաղաքը ներկայիս ունի միայն յիսուն տուն, Ռումանիոյ Թուրք գաղթականներով լեցուած :

Ոչ մէկ Հայ, միայն քանի մը Թրքացած Հայուհիներ : Էլ Ազիզ (Խարբերդի վերի քաղաքը) աւերակ դարձած է : Ամերիկացիներու շէնքերը, Եփրատ Քոլէճը աւերակ են: Հազիւ 15 – 20 տուն Թուրքեր վերի քաղաքը կը բնակին : Էլ Ազիզ շատ մեծցած է, Մօրենիկ, Քեսրիկ, Եղէգի, Սուրսուրի գիւղերը միացած են, միայն Հիւսէյնիկ գիւղը դեռ միացած չէ: Էլ Ազիզի բնակչութիւնը եւրոպական տարազով կը պտտի: Թրքուհին քողը վերցուցած է: Տերսիմի քիւրտ տարրը հլու հնազանդ է այժմ: Թրքացումը օրուան կարգախօսն է: Հայերը միայն տան մէջ հայերէն կը խօսին: Ոչ դպրոց, ոչ եկեղեցի ունին: Երբեմն Պոլսէն քահանայ մը այցելելով կը պատարագէ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (188)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Նա սրի եւ բազկի յաղթութիւն էր, իսկ դա խելքի եւ ռազմական հնարագիտութեան յաղթութիւն է: Դու առանց զէնքի հեռացրիր վայրագ թշնամուն մեր երկրից, նրա դէմ մի այլ թշնամի դուրս բերելով: Եւ մենք նրա բացակայութիւնից պէտք է օգուտ քաղենք, պէտք է շտապենք՝ շուտով կարգի դնել մեր գործերը: Պարագաները զարմանալի կերպով ներդաշնակւում են միմեանց հետ: Եւ ես ամենակարողի աջն եմ տեսնում այդ բոլորի մէջ: Նոյն ժամանակ, երբ Պարսկաստանում Շապուհը զբաղւում է Քուշանների պատերազմով, Բիւզանդական կայսրութեան մէջ մեռնում է անիծեալ Վաղէսը, եւ մենք միաժամանակ ազատւում ենք մեր երկու անիրաւ թշնամիներից: Հանգամանքները աւելի եւս նպաստում են մեզ, երբ Վաղէսի փոխարէն կայսր է դառնում մեր բարեկամ Թէոդոսը, որի հետ մենք կարող ենք ամէն տեսակ համաձայնութիւն կայացնել : Կրկնում եմ, սիրելի Մուշեղ, պէտք է օգուտ քաղել այդ բարեյաջող հանգամանքներից: Ամէն րոպէ թանգ է մեզ համար: Դու պէտք է գնաս Բիւզանդիա, եւ պէտք է աշխատես, որքան կարելի է, շուտով գնալ :

Սպարապետը, դեռ գլուխը խոնարհեցրած լուռ մտածութեան մէջ էր: Տիկինը շարունակեց .

— Դու պէտք է գնաս որդուս բերելու: Այժմ իմ նախարարները բոլորովին տարակուսեալ դրութեան մէջ են: Ոմանք վհատութիւնից փախան դէպի զանազան կողմեր, ոմանք անցան Պարսից կողմը, իսկ մնացողները տատանւում են անհաստատ երկրայութիւնների մէջ: Հարկաւոր է մի միաւորիչ գլուխ, որ բոլորին ձուլէ ի մի մարմին,— եւ այդ գլուխը պէտք է լինի իմ որդին: Պատրաստուիր, սիրելի Մուշեղ, եւ շուտով ճանապարհ ընկիր : Կայսրին հասցնելու նամակը ես իմ ձեռքով կը գրեմ: Մի նամակ եւս կը գրեմ հօրս, մի նամակ էլ Ներսէսին: Յոյս ունեմ, որ մեր յարգելի քահանայապետը, որ այնքան տառապանքներ կրեց իր թագաւորի եւ իր հայրենիքի համար, այժմ վերադարձած լինի աքսորանքից : Ես էգուց բաց կ'անեմ արքայական գանձարանը եւ կը պատրաստեմ ամենաթանկագին ընծաներ նորընտիր կայսրին տանելու համար: Իսկ քո դեսպանախումբը դու ինքդ կը կազմես, եւ մեր նախարարներից, մեր աւագներից որին ցանկանում ես, կը տանես քեզ հետ: Ես տարակոյս չունեմ, որ դու Բիւզանդիայում փառաւոր ընդունելութիւն կը գտնես : Թէոդոսը թէ քեզ եւ թէ քո արժանայիշատակ հօրը անձամբ ճանաչում է: Նա շատ անգամ լսել է ձեր քաջութիւնները Պարսից դէմ եւ շատ անգամ ուրախացել է ձեզանով :

— Ես պատրաստ եմ, տիկին, պատասխանեց սպարապետը խորին յօժարութեամբ, եւ մեծ յոյս ունեմ, որ Տէրը կ'օգնէ ինձ կատարելու քո սրտագին բաղձանքներն որ մեր ամէնիս բաղձանքներն են : Բայց չեմ թագցնում յայտնել ձեզ, որ ես տակաւին մի որոշ եզրակացութեան չեմ հասել, արդեօք այդ բոլոր փոփոխութիւններից յետոյ, թէ Պարսկաստանում եւ թէ Բիւզանդական կայսրութեան մէջ, ի՞նչ դիրք պէտք է բռնէ Մերուժանը ...

— Ես կարծում եմ, այսուհետեւ Մերուժանի մասին չարժէ մտածել անգամ, որովհետեւ, Որմիզդուխտի մեր ձեռքը գերի ընկնելուց, յետոյ, նա բոլորովին յուսահատուած է, եւ մանաւանդ զըսպուած է երեւում : Քանի օր առաջ ներկայացան ինձ նրա պատգամաւորները եւ խնդրում էին, որ եթէ Որմիզդուխտին յանձնելու լինեն Մերուժանին, նա պատրաստ է բոլորովին զինաթափ լինել եւ, դնելով իմ ոտքը, զղջալ իր չարագործութիւնները : Մի եւ նոյն ժամանակ սպառնում էր նա, եթէ Որմիզդուխտին յանձնելու չլինենք, նա մեր նախարարների բոլոր տիկիններին եւ օրիորդներին, որոնք իր ձեռքումն են, կախ կը տայ նոյն ամրոցների աշտարակներից, ուր պահւում են նրանք՝ պարսիկ բերդակալների հսկողութեան ներքոյ: Ես, ի հարկէ, չհաւատացի Մերուժանի ոչ զղջմանը, ոչ խոստումներին, եւ խստութեամբ պատասխանեցի նրա պատգամաւորներին, ասելով, եթէ նրա ձեռքում գտնուած գերիների գլխից մի մազ անգամ պակասելու լինի՝ նա Որմիզդուխտի մարմինը Արտագերսի պարիսպներից կախուած կը տեսնէ: Այդ խօսքերը լսեցին պատգամաւորները եւ գնացին: Այնուհետեւ Մերուժանը լուռ կացաւ եւ ոչինչ չգործեց :

— Բայց նրա լռութիւնը աւելի վտանգաւոր է, քան թէ նրա գործողութիւնը..

— Այդ կը թողնենք Աստուծոյ տնօրէնութեանը, սիրելի Մուշեղ, մեզ հարկաւոր է այժմ քո ճանապարհորդութեան մասին մտածել, որ մեր բոլոր հոգսերից ամենակարեւորն է :

Կատարուած իրողութիւնները, իրաւ է, խիստ բարեպատեհ էին : Բիւզանդական գահը ժառանգել էր Հայոց բարեկամ մի կայսր, որի հետ կարելի էր ամէն տեսակ նպատակայարմար դաշնակցութիւններ կապել :

ՐԱՖՖԻ

դէմ: Մասնակի կռիւներ կը շարունակուին տակաւին: Աննկարագրելի է ատելութիւնը Ռուսերուն եւ փոքրաթիւ բնիկ համայնավարներուն դէմ. այն աստիճան որ, այլ եւս չեն վախնար լրտեսներէն: Կարմիր Խաչի պաշտօնեաները 25.000 կը հաշուեն մեռեալներուն թիւը՝ Փեշթայի մէջ: Մեծ մասով Հունգարներ են, բայց Ռուսերու կորուստն ալ քանի մը հազար կը հաշուեն: Զոհերուն մէջ կան շատ մը կիներ եւ մանուկներ:

«Ռուսերը կրցան այսքան շուտ յաղթել երկու պատճառներով, — Առաջին՝ Հունգարիան ողողած էին իրենց զինեալ ուժերով: Նոյեմբեր երեքին, երբ քիչ չատ անկախ կառավարութիւն մը կը գործէր տակաւին, պաշտօնական աղբիւրներ կը խօսէին 4600 հրասայլերու մասին, իսկ հազար հատ ալ սահմանը անցնելու վրայ էին: Տասնըհինգէն քան ռուսական զօրաբաժիններ խուժած էին երկրին մէջ, գրաւելով ճամբաները եւ սահմանները: Անուազն 200.000 ռուսական զինուորներ կը մասնակցէին կռիւներուն, այսինքն նախորդին տասնապատիկը: Այս ուժերը գործեցին վայրագօրէն, նորէն սարկացնելու համար արբանեակ երկիրը որ անկախութիւն եւ չէզոքութիւն կը պահանջէր»:

Ապստամբութեան խորտակումէն վերջ, Քատարի խամաճիկ իշխանութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կը խոստանայ բանակցիլ Խ. Միութեան հետ, սովետական ուժերու հեռացման մասին: Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ. — «Ըմբոստութիւնը ջախջախուեցաւ ամբողջ երկրին եւ մայրաքաղաքին մէջ, թէեւ փոքր խումբեր եւ զինեալ անհատներ կը շարունակեն խանգարել բարեկարգութիւնը, կրակ բանալով: Խաղաղութիւնը եւ աշխատանքը ամբողջովին վերահաստատուած են երկրին մէջ, բայց տակաւին ոչ բոլորովին՝ Փեշթայի մէջ, ուր զինեալ խումբեր նկուղներու մէջ կը պահուին ցերեկը եւ դուրս կ'ելլեն միայն գիշերը: Հակայեղափոխութեան մնացորդները լուծարքի պիտի ենթարկուին երկու – երեք օրէն:

Վարչապետը միջանկեալ կը խոստովանի թէ հինգշաբթի եւ ուրբաթ քանի մը կառախումբեր եւ կայարաններ յարձակման ենթարկուեցան եւ աւարի տրուեցան եւ թէ Օթէլ Ռուայեալը հրկիզուեցաւ: Յետոյ կ'ըսէ թէ Նակիի կառավարութեան անդամները «լիովին համաձայն են Եանոս Քատարի յեղափոխական ծրագրին եւ կ'ուզեն սերտօրէն գործակցիլ նոր կառավարութեան հետ»: Ոմանք այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Նակի նորէն իշխանութեան գլուխ պիտի անցնի, վստահութիւն ներշնչելու համար: Քատար այս պարագան ալ նախատեսելով կ'ըսէ. — Հունգարիոյ մէջ մարդիկ կան որ կը վախնան թէ պիտի վերահաստատուին նախկին համայնավար կուսակցութեան մեթոտները: Ղեկավարներուն մէջ չկայ մարդ մը որ այդպէս գործել ուզէ, վասն զի եթէ ուզէր իսկ, պիտի սրբուէր զանգուածներուն կողմէ»:

× Վերջին պահուն հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ բուռն կռիւներ ծագած են Կիյորի նահանգին մէջ ուր ըմբոստութեան միջնաբերդն եղած էր: Պետական անթելը կը ծանուցանէ թէ Փեշթայի հիւսիսակողմը ապստամբները խզած են հաղորդակցութիւնները, կասեցնելով ուտեստի փոխադրութիւնը: Տունափանթէլէի մէջ ապստամբները եւ մղած են սովետական հեծելազօրքին յարձակումը եւ կը սպառնան պայթեցնել քաղաքին պողպատի գործարանը: Գործադուլը չէ վերջացած:

× Նիւ Եորքի մէջ հազար Հունգարացիներ, Ուկրայնացիներ, Խրուաթներ, Սերպեր եւ Հայեր ցոյց մը կատարեցին Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակութեան կեդրոնին դէմ, աղաղակելով, — «Հեռացէ՛ք Հունգարիայէն, մարդասպաննե՛ր»: Հինգ հարիւր ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան: Զերբակալուեցաւ աղջիկ մը որ քար նետած էր խորհրդային հաստատութեան վրայ:

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեպիլով, Նիւ Եորք հասած ատեն, մարդ մը պոռաց օդակայանին մէջ, — «Տեղդնա, մարդասպա՛ն»:

× Ռումբ մը պայթեցաւ Հռոմի խորհրդային առեւտրական հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ աճարեկումները կը շարունակուին: Վերջին տասը օրերու միջոցին 13 Անգլիացիներ սպաննուեցան եւ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, ռիւ Ժէվի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Գեղջկական պարեր, զոյգ պար, մեներգ եւ արտասանութիւններ:

Դպրոցին աշակերտներու կողմէ երգախառն պատկերներ եւ խմբերգներ:

Հանդէսէն անմիջապէս յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք, յարակից փոքր սրահին մէջ:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր ութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները:

Ժամանակի խնայողութիւն, հոգեկան յառաջդիմութիւն, արդիական արագաշարժ դիւրուսոյց մեթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

Սթիւտիօ, 17 ռիւ Ֆլէկրէ,

Ա. յարկ, Մարսէյլ:

(FESTIVAL)

ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ Է

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

«Զանազան ժամանակներու եւ զանազան երկիրներու» ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երգապնակները (միքրօսիյօն):

Լիտիա Կարինի զօնթր–ալթօ հարուստ ձայնին կ'ընկերանան «Մարթէնօ»ի ալիքները, ինչպէս նաեւ հարուածային երաժշտական գործիքները (բէրգիւսիոն), որոնք կը ստեղծեն երաժշտական դիւթիչ մթնոլորտ մը:

Այս երգապնակով երաժշտական հաճելի պտոյտ մը կը կատարէք հինաւուրց Արեւելքը (Հայաստան, Սուրիա, Արաբիա, Բաբելոն, Հնդկաստան, Հասարակածային Ափրիկէն, Միջին դարու Ֆրանսան եւ Սպանիա, հին Աթէնքը, Կեղտերու երկիրը (Սկովտիա) եւ վերջապէս Պրազիլիա եւ Հարաւային Ամերիկա:

Փափաքողները կրնան իրենց ապսպրանքները ուղղել երգապնակի բոլոր վաճառատուները հետեւեալ բէֆէրանսով.

DISQUES FESTIVAL «MUSIQUE RITUELLE»
A TRAVERS TEMPS ET PAYS - F. L. D. 88

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՍԻՈՅ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) տարեկան մեծ պարահանդէսը, 1 Դեկտ., շաբաթ գիշեր, Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ:

Ֆրանսայի մը վիրաւորուեցաւ:

ՆՈՅ. 11Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻՆ տարեդարձը տօնուեցաւ կիրակի օր, սովորական հանդիսաւորութեամբ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԸ փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ կիրակի օր, երբեք դէմ վեց կէտով պարտութեան մատնելով Պելժիան: Այս վեց կէտին հինգը նշանակեց Սիգովսքի: Սակայն Մարսիլիոյ մէջ մրցակից «Իտալական Յոյսերը» յաղթեցին «Ֆրանսական Յոյսերուն» 0ի դէմ 3 կէտով: Պելժիոյ Բ. խումբը յաղթեց Ֆրանսայի Բ. խումբին 0ի դէմ 3 կէտով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Հայկ Պէրպէրեան: Նիւթը՝ «Հայերը Օսմանեան տիրապետութեան տակ»: Մուտքը ազատ է:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի:

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն տիւ Ռուա Ռընէ (6 ռիւ տը լ'Արպրը):

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Արմաղանեան (երգ), Օր. Ակինեան (դաշնակ), Օր. Արմաղանեան (պար), Պ. Մուրաֆեան (ֆանթէզի), Պ. Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Յարութիւնեան (ֆանթէզի): Մկրտիչ Պօղոսեանի (Փարիզէն, երգ):

Հայկական պարեր Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ: Նուագ Պ. Պարոյրի կողմէ:

Կը ցուցադրուի գունաւոր գեղեցիկ ժապաւէն մը՝ «ԺԱՄԱՆՑ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ»:

Վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի հանդէսի պահուն:

Կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ եւրոպական պարեր Օրքէսթր ՌԸՆԷ ՏԱՆԻ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՆԻՀԱԿԱՄԱՐՏ ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՅ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին 800 փրանք

Դիմել հեղինակին կամ «Յառաջ»ի:

*

ԶԷՆՔԻ ՏԱԿ

Արձակ էջեր

Գրեց

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

Տպագրութիւն՝ Վենետիկ–Ս. Ղազար 1956

ԳԻՆ 500 ՖՐ.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի

*

«ԼՈՒՍԱԲԵՐԴ»

Գրեց՝ Ն. Պէշիկթաշլեան, պատկերազարդ, 240 էջ: Գին 1000 փրանք: Հրատ. Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան: Դիմել հեղինակին,

52, Rue de Strasbourg, Vincennes (Seine).

●

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆՔ

Գրեց ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Գին 500 փրանք: Դիմել «Յառաջ»ի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը:

***

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Նշան Շահպազեանէ երկու հազար փրանք իր ապաքինման առթիւ:

Վարչութիւնը շուտափոյթ առողջութիւն կը մաղթէ Պ. Արամ Շեխիկեանի, որ գործողութեան մը ենթարկուած էր:

ԿԱՐԵԼԻ Է ՏԱԿԱՒԻՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿ ԳՏՆԵԼ՝

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

-րկու վէպերէն —

«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ»

ԵՒ «ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Երկու հատորը միասին 1500 փրանք:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ Թատրոնը Կեդր. Ֆրանսայի մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան, շաբաթ գիշեր, 15 Դեկտեմբեր, (Քաղաք. Թատրոն):

ԼԻՈՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Կիրակի ցերեկ, 15 Դեկտեմբեր, (Ֆրանսուա Քոփէ):

ՇԱՒԻԼԻ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Հեղինէ Երեմեան իր զաւկին մահուան Գ. տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցւոյ շինութեան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

Հսկող մը Մխիթարեան վարժարանին համար: Դիմել վարժարանը,

26, Rue Troyon Sèvres

Հսկող ուսուցչուհի մը Դպրոցասէրի համար, իբրեւ գիշերօթիկ:

Դիմել սեփրօղաբար, 1 Պուլվ. տիւ Նօր, Բէնսի – Փավիյեօն, մեթրօ Փանթէնէն առնել, 146 հանրակառքը: Ամէն կէս օրէն առաջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Պատրաստուած եւ լուրջ երիտասարդ մը (23էն 40 տարեկան, զինուորութենէ ազատ), հաստատուն եւ ապագայ ունեցող գործի մը համար:

Մանրամասնութեանց համար դիմել անձամբ «Յառաջ»ի: Գաւառէն գրել նոյն հասցէին, տալով քիւրիքիւլոմ վիթէ (կենսագրական տեղեկութիւններ):

***

Ծախու է Թրիքոյի աշխատանոց մը ամբողջ կազմով, դիմել նաեւ «Յառաջ»ին:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MERCREDI 14 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7731 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3542

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՆԱՑՈՂՆԵՐԸ ԱՐԹՆՑԱՆ

•

Հարկ եղաւ որ թնդանօթը գոռայ Եւրոպայի սրտին վրայ եւ ժողովուրդ մը ճզմուի արեան ճապաղիքներու մէջ, որպէս զի ընդոստ արթննայ ազատ աշխարհին մտաւորականութիւնը :

Անշուշտ ամէնքն ալ յանցաւոր չէին :

Եւ սակայն, բազմութիւն մը կը կազմէին քնացողներն ու քնացնողները, միամիտներն ու կեղծարարները :

Վարագոյրը պատռեցաւ տարաբախտ Հունգարիոյ գրագէտներուն լեղապատառ կոչին վրայ, որ կը հաղորդուէր Նոյ. 4-ին, ռատիօ - Քոշութի միջոցաւ (ապստամբներուն կայանը).

— Սիրելի ունկնդիրներ, հիմա պիտի լսէք հունգար գրագէտներու Դաշնակցութեան յայտարարութիւնը, ուղղուած՝ բովանդակ աշխարհի գրագէտներուն, գիտուններուն, բոլոր գրական եւ ակադեմական ընկերակցութեանց, ամբողջ աշխարհի մտաւորականութեան. օգնութի՛ւն : Ժամանակը շատ կարճ է : Գիտէք անցուդարձը : Օգնեցէ՛ք Հունգարիոյ, Օգնեցէ՛ք հունգար ժողովուրդին : Օգնեցէք գրագէտներուն, գիտուններուն, բանուորներուն, գիւղացիներուն : Օգնեցէք մեր ուսումնական աշխատաւորներուն : Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն ...» :

Թերթերը կը գրեն թէ կոչը կրկնուեցաւ երեք անգամ, անգլերէն, գերմաներէն եւ ռուսերէն :

Եւ այնուհետեւ լռութիւն ...

Ահազանգը տարածուեցաւ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ : Բողոքի ձայներ լսուեցան եւ հանրագրութիւններ հաւաքուեցան աշխարհահռչակ դէմքերու ստորագրութեամբ :

Սրտառուչ կոչեր հրատարակուեցան առանց հոսանքի խտրութեան :

Տեղի ունեցան դղրդալից հրաժարումներ եւ մերկացումներ :

Կրակէ խօսքեր արտասանուեցան Խ. Միութեան, համայնավար կուսակցութեան վարիչներուն, ծրագրուած եւ գործադրուած բարբարոսութեանց դէմ :

Մէկ խօսքով՝ համաշխարհային յուզում : Ցասում : Պոռթկում եւ ընդվզում, ինչպէս կը կարդաք օրը օրին :

Եւ համազարկը չէ դադրած տակաւին, սկսելով Եւրոպայէն ու մանաւորապէս այս երկրէն, ուր ամբողջ մտաւորական դասը իրարանցումի մատնուած է :

Ոչ միայն խղճմտանքի ձայներ կը լսուին, այլեւ խոր ցնցումներ :

Լայն ճեղքեր բացուած են արդէն այն շարքերուն մէջ որ կը կոչուին «յառաջդիմական» (պրոգրեսիւ) :

Բողոքի կոչերը ստորագրողներուն մէջ կան դէմքեր որոնք չգոհացան միայն իրենց անունները արձանագրելով, այլեւ պարտք սեպեցին իրենց տեսակէտները պարզել հրապարակաւ : Առանց վերապահութեան կամ ծածկամտութեան :

Այդ բացատրութիւններէն մէկը պիտի կարդաք այսօր : Ուրիշներ ալ՝ յաջորդաբար : Մէկը միւսէն վրդովիչ :

Որքան ալ ուշ մնացած ըլլան, խորապէս կազդուրիչ է այս երեւոյթը :

Ահաւասիկ ականաւոր փիլիսոփան, «Գոյապաշտութեան» հեղինակը, Ժան-Փոլ Սարթր, որ կը խոստովանի թէ Փեշթայի մէջ ռուսական հրասայլերու յարձակումը հետեւանք է «տասներկու տարուան ահուսարսափի եւ անբանութեան» :

Ահաւասի՛կ համալսարանի դասախօս մը, Ժ. Ֆ. Ռոլան, գործօն համայնավար, որ հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ «կուսակցութեան ղեկավարութիւնը ահռելի պատասխանատուութիւն մը կը ստանձնէ, շարունակելով ստել, քօղարկել, խաբել» : Կը խօսի կեղծիքի, հաւատաքննութեան, վարդապետական «սքլերոզ»ի մասին :

Ուրիշ պերճախօս երեւոյթներ ալ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԶՕՐԱՄԱՍԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

•

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՆ ԱԼ ԳԱՀԻՐԷ Կ'ԵՐԹԱՅ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը վերջնապէս հաւանութիւն յայտնած ըլլալով, Ազգաժողովին առաջին զօրամասը ցամաք ելած պիտի ըլլար երէկ, երեքշաբթի :

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական ղեկոյցը կ'ըսէ թէ գնդ. Նասր եւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը հետեւեալ համաձայնութիւնը կնքած են.—

1. Անհրաժեշտ է Եգիպտոսի հաւանութիւնը, ոեւէ երկրի զօրքին մասնակցութեան համար :

2. Անհրաժեշտ է Եգիպտոսի հաւանութիւնը իւրաքանչիւր զօրամասի մուտքին կամ առաքման համար :

3. Անհրաժեշտ է Եգիպտոսի հաւանութիւնը՝ միջազգային ուժերու տեղաւորման մասին :

4. Ազգաժողովին ուժերը պիտի քաշուին անմիջապէս, երբ Եգիպտոս հրամայէ :

4. Ազգաժողովին ուժերը պիտի քաշուին Սուէզի շրջանէն անմիջապէս որ անգլեւֆրանսական ուժերը հեռանան : Անոնք պէտք է տեղափոխուին Եգիպտոսի և Իսրայէլի սահմանագծին վրայ :

Ազգաժողովի ուժերուն հրամանատարը, զօր. Պըրնս առջի օր մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ գնդ. Նասրի եւ արտաքին նախարար Մահմուտ Ֆաուզիի հետ, վերոյիշեալ համաձայնութեան կնքումէն վերջ : Իսկ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը պաշտօնապէս հաստատելով համաձայնութիւնը, յայտարարեց թէ ինքն ալ Գահիրէ պիտի մեկնի անմիջապէս, կարգ մը մանրամասնութիւններ ճշդելու համար : Կը յուսայ Եգիպտոս հասնիլ հինգշաբթի եւ Նիւ Եորք վերադառնալ կիրակի : Պիտի հանդիպի նաեւ Իտալիա, ուր համախմբուած են Ազգաժողովին ուժերը (Քափոտիչինօ) :

Առաջին զօրամասը ճամբայ պիտի ելլէր երէկ, երեքշաբթի, զուիցերիական օդանաւերով : Առաջին զօրամասը կը բաղկանայ 200 – 250 զինուորներէ, զոր տրամադրած են Տանիմարքա, Նորվեկիա եւ Քոլոմպիա : Մեկնումի հրամանը տուած էր Ազգաժողովին քարտուղարը, ժամն ալ ճշդելով :

Արդէն Գահիրէ հասած են հինգ դէտեր (դիտող), գլխաւորութեամբ ամերիկացի գնդապետի մը : Ուրիշ հինգ դէտեր ալ Երուսաղէմ կը սպասուին :

50.000 ՌՈՒՍ ԿԱՄԱՒՈՐ ...

Մոսկուայի եգիպտական դեսպանը կը ծանուցանէ թէ աւելի քան յիսուն հազար խորհրդային քաղաքացիներ կամաւոր արձանագրուած են կռուելու համար Եգիպտոսի մէջ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի դէմ : Դեսպանը բացատրեց թէ կամաւորներէն ոչ մէկը Եգիպտոս կը գտնուի տակաւին եւ թէ իր պաշտօնն է Գահիրէ ղրկել խնդրագիրները, կարելի եղածին չափ շուտ : Արձանագրութիւնները կը կատարուին Մոսկուայի հաւանութեամբ : Երբ թղթակիցները դիտել տուին թէ 50 հազար կամաւորներ արձանագրուած են Ինդոնեզիոյ, 250.000 ալ Չինաստանի մէջ, համաձայն խորհրդային մամուլի տեղեկութեանց, դեսպանը պատասխանեց,— Մենք աւելի շատ դիմումներ ըստացած ենք այստեղ քան Ինդոնեզիոյ մէջ, բայց ոչ այնքան որքան Չինաստանի մէջ» :

Ճամբորդի մը տեղեկութեանց համաձայն, կամաւորներ կ'արձանագրուին Աֆղանիստանի մէջ ալ որ լայն օժանդակութիւն կը ստանայ Խ. Միութենէն : Դպրոցներու աշակերտներն անգամ կ'արձանագրուին : Շարժումը տարածուած է նաեւ լեռնային ցեղախումբերու մէջ :

Խորհրդային մամուլը կը շարունակէ հանրային կարծիքը գրգռել «Եգիպտոսի վրայ կատարուած նախայարձակման դէմ» : Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», ամբողջ էջեր կը նուիրէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի դէմ ուղղուած գրութեանց, պահանջելով անոնց զօրքին հեռացումը :

× Իրաքի կառավարութեան մէկ ներկայացուցիչը ղեկուցում տալով անթելին վրայ, զգուշութեան հրաւէր ուղղեց արաբական երկիրներու պաշտօնատարներուն, խորհրդային մասնագէտներու եւ կամաւորներու ընդունելութեան մասին : Այս առթիւ ըսաւ .— «Արաբական երկիրներու բոլոր անկեղծ վարիչները պարտաւոր են կարելին փորձել, անհետացնելու համար պատերազմի ստուերը իրենց երկիրներուն մէջ եւ խուսափելու այն պատճառներէն որոնք կրնան տեղի տալ այդպիսի պատերազմի մը : Պարտաւոր են խուսափիլ այնպիսի արարքներէ որոնք միայն վնաս կը պատճառեն իրենց երկիրներուն, այլապէս պիտի դառնան դիւրին որս երկու հակամարտ ճակատներէն մէկուն կամ միւսին» :

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

•

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ հաւանական է որ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետները մինչեւ երկու շաբաթ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենան նախագահ Այզընհաուըրի հետ, իրենց քաղաքականութիւնը յարմարցնելու համար Խ. Միութեան արշաւին դէմ դէպի Միջին Արեւելք եւ Ափրիկէ : Այզընհաուըր կը նախընտրէ սպասել մինչեւ նոյեմբերի վերջը, որպէս զի Ազգաժողովին ոստիկանական ուժը ժամանակ ունենայ գործելու եւ կացութիւնը որոշապէս պարզուի Միջին Արեւելքի մէջ :

Փարիզի ամերիկեան դեսպանը Պ. Կի Մոլէի յանձնեց Այզընհաուըրի մէկ նամակը, որ կը պարզէ Մ. Նահանգներուն տեսակէտը օրուան հրատապ հարցերու մասին : Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետները երկու շաբաթէ ի վեր կը յիշեցնեն թէ անհրաժեշտ է Երեք Մեծերու ժողով մը գումարել Ուաշինկթընի մէջ : Ամերիկան միշտ կ'առարկէ թէ Միջին Արեւելքի եւ Հունգարիոյ խնդիրները ամէն բանէ առաջ կը վերաբերին Ազգաժողովին. հետեւաբար պէտք է ամէն պատեհութիւն ընծայել, որպէսզի կարենայ գործել արդիւնաւորապէս, ինչպէս եղաւ Քորէայի եւ Իրանի տագնապներուն առթիւ : Ցետոյ, Մ. Նահանգները տեսակէտի տարբերութիւններ ունին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, արաբական խնդիրներու մասին : Եւ վերջապէս, Մ. Նահանգներ կ'ուզեն յետաձգել խորհրդաժողովը, որպէսզի պարպուած ըլլան անգլեւֆրանսական զինուորները, օդանաւերը եւ հրասայլերը Սուէզի շրջանէն :

ՎԱՐԶԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Պ. Կի Մոլէ առջի օր ճառ մը խօսելով հեռատեսիլին առջեւ, պաշտպանեց անգլեւֆրանսական գործողութիւնը Եգիպտոսի դէմ : «Եգիպտոսի մէջ մենք անմիջական զինադուլ մը պահանջեցինք : Պէտք է երկար ժամանակ անցնի, գնահատելու համար անցուդարձը : Արաբական կառավարութիւնները եւ նոյն իսկ Խ. Միութիւնը այժմ գիտեն թէ ինչ կ'արժէ իրենց զինակիցը : Մենք չենք զղջար մեր ըրածին համար : Մանաւանդ որ, երեւան հանեցինք Խ. Միութեան սողոսկումը Միջին Արեւելքի մէջ : Մինչ պատրաստութիւնները կը զարգանային ստորերկրեայ գործունէութեամբ, ամիսներէ ի վեր, մենք տակնուվրայ ըրինք ամբողջ մրջիւններու բոյն մը : Ազգաժողովին ու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՓԵՇԹԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Վերջին լուրերու համաձայն ըմբոստները կը շարունակեն իրենց յուսահատական պայքարը սովետական բռնակալութեան դէմ, այս անգամ ամուր կառչելով ընդհանուր գործադուլին : Եանոս Քատարի խամաճիկ իշխանութիւնը կը բանակցի նախորդ վարչապետ Նակիի հետ, ելք մը գտնելու համար : Նակի եւ իր կառավարութեան կարգ մը անդամները Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունը ապաստանած են : Սովետական պահակներ թոյլ չեն տար որ արեւմտեան թերթերու թղթակիցները ազատ շարժին :

Մոսկուայէն պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելած է դէպի Փեշթա, գլխաւորութեամբ Խրուշչեւի, որուն կ'ընկերանան Կեդր. Կոմիտէին Բ. քարտուղարը, Սուսլով, փոխ - վարչապետ Ա. Միկոյեան եւ ուրիշներ : Կ'ըսուի թէ այս պատուիրակութիւնը օդակայանէ մը մայրաքաղաք հասած է 15 ինքնաշարժներով :

Կոչերը կը շարունակուին զանազան վայրերու մէջ : «Հունգարիոյ ռազմիկ երիտասարդութիւնը» թռուցիկներ կը ցրուէ, պահանջելով օտար ուժերու հեռացումը եւ Նակիի կառավարութեան վերահաստատումը : Կոչը մանաւորապէս կը թելադրէ .— «Մի՛ աշխատիք բռնագրաւիչներու եւ ապօրէն կառավարութեան հրամանին տակ : Մենք մեր պարէնը բաժնելով պիտի օգնենք իրարու եւ պիտի շարունակենք ընդհ. գործադուլը : Ցոյց տանք թէ այս ճակատագրական օրերուն ազգը միացեալ ուժ մը կը ներկայացնէ : Վտանգուած են մեր ազատութիւնը եւ պատիւը : Բովանդակ աշխարհի աչքերը մեր վրայ յառած են : Մենք տեղի պիտի չտանք» :

× Ազգաժողովը որոշած էր մասնաւոր դէտեր ղրկել, կացութիւնը քննելու համար : Ընդհ. քարտուղարն ալ կ'ուզէր Հունգարիա կամ մօտակայ վայր մը երթալ : Հունգարիոյ խամաճիկ իշխանութիւնը հեռագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին, կը մերժէ ընդունիլ որ դէտեր գան քննութիւն կատարեն : Կ'ընդունի միայն մարդասիրական օգնութիւնը եւ ուտեստի առաքումը : Եւ նորէն կը յիշեցնէ թէ միայն հունգարական կառավարութիւնը իրաւասու է —եւ ոչ թէ Ազգաժողովը— բանակցութիւններ կատարելու, որպէս զի հեռանայ խորհրդային զօրքը «որ Հունգարիա եկած էր բարեկարգութիւնը եւ անդորրութիւնը վերահաստատելու համար» :

× Երէկ բողոքի ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ձմեռնային մարզարանին մէջ, Ֆրանսացի ժողովուրդին զայրոյթը յայտնելու համար Հունգարիոյ մէջ գործուած անթոյլատրելի ոճիրին դէմ» :

Համայնավարներն ալ ուրիշ ցոյց մը կազմակերպած են, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, որ հրամայած է ընդհ. գործադուլ սարքել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԼՐԱԳՐՈՂ *մը զոհ գնաց իր պարտականութեան, այս անգամ Սուէզի ջրանցքին մէջ : Ժան Ռուա, «Փարի-Մաչ»ի թղթակիցը, երբ կառքով կը սուրար Քանթարայի ճամբուն վրայ : Ծնած էր 1921ին : Այս երկրորդ աշխատակիցն է որ կը կորսնցնէ Մաչ, մէկ շաբթուան մէջ : Առաջինը, Փետրալինի, մեռաւ Փեշթայի մէջ ստացած վէրքերուն հետեւանքով : Ժանի անգլիացի ընկերն ալ սպաննուեցաւ :*

ՄԵԼՊՈՐՆԻ *(Աւստրալիա) Ողիմպիականին մասնակցող հունգար ըմբիշները պատռեցին կարմիր դրօշը, անոր տեղ պարզելով 1848ի ազգային դրօշը, սեւ երիզներով, իբրեւ սուգի նշան : Իրենց զգեստներուն վրայ կարուած կարմիր աստղն ալ նետեցին :*

ԱԶԱՏ ԱՇԽԱՐՀԻ ՁԱՅՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՃԱՐԴԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Հունգարիոյ գրագէտները ճղապատառ կոչ մը ուղղած էին ազատ աշխարհի մտաւորականներուն եւ գրագէտներուն, որպէսզի օգնութեան հասնին, դադրեցնելու համար կարմիր բանակին կողմէ կատարուած ջարդը :

Այս առթիւ հանրագրութիւն մը ստորագրուեցաւ Փարիզի մէջ, ձախ եւ ձախակողմեան գրագէտներու կողմէ, ինչպէս հաղորդեցինք օրը օրին :

Նոյն առթիւ հետեւեալ կոչը հրատարակած է ծանօթ գրագէտ Ալպէր Քամիւ (Դիմադրական ճակատէն).—

Մեր հունգար եղբայրները, որոնք մեկուսացած են մահուան ամբոյի մը մէջ, ապահովաբար կ՚անգիտանան, ցասումի այն անհուն խոյանքը, զոր կատարեցին Ֆրանսայի գրագէտները միաձայն : Բայց խրաւունք ունին մտածելու թէ բաւական չեն բառերը եւ հեգնութիւն է միայն պարապ ողբուկոծ ընել, տառապակոծ Հունգարիոյ համար : Ճիշդ է թէ միջազգային ընկերութիւնը, որ տարիներու յապաղումէ ետք, յանկարծ ուժ գտաւ իր մէջ միջամտելու Միջին Արեւելքի ճակատին վըրայ, ընդհակառակն թոյլ կուտայ որ ջարդուի Հունգարիան : Արդէն, քսան տարի առաջ, թոյլ տուինք որ ճզմուի սպանիական Հանրապետութիւնը օտար բռնակալութեան մը զէնքով ու զօրքով : Այս սքանչելի յանդգնութիւնը ունեցաւ իր վարձատրութիւնը — Բ. աշխարհամարտը : Միացեալ Ազգերու (Ազգաժողով) տկարութիւնը, ինչպէս եւ իրենց պառակտումները մեզ հետզհետէ կը մօտեցնեն երրորդին, որ արդէն կը զարնէ մեր դռները : Կը զարնէ եւ պիտի մտնէ ամէն տեղ, եթէ չգործադրուի միջազգային օրէնքը պաշտպանելու համար ժողովուրդները եւ անհատները :

Ահա թէ ինչու, փոխանակ ազատ առապարէզ տալու ընբոստացումի, ահաւոր տխրութեան եւ ամօթի զգացումներուն, որոնք կը խեղդեն մեզ, մեր հունգարացի եղբայրներու յուսահատական կոչերուն առջեւ նախընտրելի է հրաւիրել բոլոր անոնք որ անուններով յիշուած էին նոյեմբեր եօթի կոչի մէջ, որպէսզի դըրական քայլեր առնեն Ազգաժողովին մօտ : Ահաւասիկ իմ բանաձեւս, որ պիտի ձեւակերպէ միեւնոյնատեն մեր պահանջը եւ պատասխանատուութիւնները.—

« Ստորագրեալ եւրոպացի գրագէտները կը պահանջեն որ ՄԱԿի Ընդհ. Ժողովը անյապաղ քննէ ցեղասպանութիւնը, որուն զոհ դարձած է հունգար ազգը :

« Կը պահանջեն որ ամէն ազգ այս առթիւ ստանձնէ իր պատասխանատուութիւնը, քուէ տալու համար որ խորհրդային զօրքը անմիջապէս քաշուի, եւ անոր տեղ դրուի միջազգային հակակշռի ուժը Ազգաժողովին տրամադրութեան տակ, ազատագրուին բանտարկեալները եւ աքսորականները եւ ապա ազատ ընտրութիւններ կատարուին հունգար ժողովուրդին կողմէ : Միայն այս միջոցներով կարելի է ապահովել արդար խաղաղութիւնը, որուն ծարաւի են բոլոր ժողովուրդները, մէջն ըլլալով ռուս ժողովուրդը :

Եթէ Ազգաժողովը չկատարէ իր պարտականութիւնը, ստորագրեալները յանձն կ՚առնեն ոչ միայն «պոյքոթ»ի ենթարկել այդ հաստատութիւնը եւ իր մշակոյթի կազմակերպութիւնները, այլեւ ամէն առթիւ հանրային կարծիքին առջեւ ձաղկել իր անկարողութիւնը եւ ձեռնթափութիւնը :

« Ստորագրեալները կը խնդրեն Պ. Ընդհ. Քարտուղարէն որ իրենց թարգմանը հանդիսանայ Ազգաժողովի ներկայացուցիչներուն առջեւ, վստահեցնելու համար զիրենք թէ իրենց կոչը չէ ներշնչուած որեւէ սպառնական ոգիէ, այլ իրենց պատասխանատուութեան ցաւագին գիտակցութեամբ եւ իրենց անդոհագին ըմբոստացումով, հերոսական եւ ազատ ժողովուրդի մը մարտիրոսացման առջեւ :

Կը բաղձամ որ այս բնագիրը ստորագրէին բոլոր անոնք որ ստացան հունգար գրագէտներու կոչը : Բայց Եւրոպայի մէջ ամէն գրագէտ, ուր որ ալ գտնուի, կըրնայ հաւաքել կարելի եղածին չափ շատ մտաւորականներ, եւ հեռագրել այս բանաձեւը Ազգաժողովին քարտուղարութեան : Ահա թէ ինչ կրնանք ընել, կ՚ըսեմ ամօթով, պատասխանելու համար մեր ջարդուած եղբայրներուն, որպէս զի դադրի վերջապէս այս սպանդը, եւ ցոյց տալու աշխարհին թէ մեր տկար կամ դաժան կառավարութեանց քով, դիկտատուրաներու վարագոյրէն վեր, հակառակ ձախերու աւանդական խաչլներու եւ չարժաքներու եղերական սնանկութեան, գոյութիւն ունի ճշմարիտ Եւրոպան, միացած արդարութեամբ եւ ազատութեամբ, ընդդէմ բոլոր բռնակալութեանց : Հունգար ռազմիկներ զանգուածօրէն կը մեռնին այսօր այդ Եւրոպային համար : Որպէսզի իրենց զոհողութիւնը զուր չանցնի, մենք, որոնց ձայնը տակաւին ազատ է, պէտք է ցոյց տանք, ամէն օր, մեր հաւատարմութիւնը եւ մեր հաւատքը եւ մեր կրցածին չափ հեռու, հասցնենք Պութափէշթի կոչը :

ԱԼՊԷՐ ՔԱՄԻՒ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դաշնակցութեան Օրը տօնուեցաւ Նոյեմբեր երեքին, շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

Գաղութի ազատատենչ եւ ազգային արժէքներուն նախանձախնդիր հասարակը, ամէն խաւէ ներկայացուցիչներով, լեցուցեր էր հանդիսասրահը : Կարեւոր թիւ մը կը կազմէր երիտասարդութիւնը, ինչ որ ուրախալի պարագայ մըն է :

Բեմին երկու կողմերը, զարդարուած էին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյն դրօշներով :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ ֆըրանսական քայլերգով եւ «Մշակ բանուոր»ով, զոր երգեց Պոմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յ. Պապիկեան, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել նորոգ հանգուցեալ մեր երկու մեծ ընկերներու, Դրոյի եւ Վ. Նաւասարդեանի յիշատակը, յետոյ հանդէսի բացումը կատարեց, մասնաւորաբար շեշտելով թէ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքի անդամները, աշխարհի որ կողմն ալ գտնուին, տարին մէկ օր քով քովի կուգան, անցեալի հաշուետուութիւնը ընելու : Ապա, Դաշնակցութեան ծնունդի նախօրեակի դէպքերու թուումը կատարելէ վերջ ըսաւ թէ Դաշնակցութիւնը արագօրէն ծաւալեցաւ հայ ժողովուրդին մէջ, անոր ներշնչելով Ազատութեան գաղափարը :

Կազմակերպական աշխատանքներէն ետք, սկսաւ բուն յեղափոխական գործունէութիւնը, յանգելով Հայաստանի Հանրապետութեան : Այսօր, Դաշնակցութիւնը գաղթաշխարհի մէջ եւս կը շարունակէ իր աշխատանքները, հաւատարմօրէն կառչած մնալով իր ուխտին, մինչեւ որ իրականութիւն դառնայ, Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանը :

Գեղարուեստական մասին մէջ փոքրիկն Ազատ Մարտիրոսեան արտասանեց Իսահակեանի «Հէյ ջան Հայրենիքը» : Պ. Զարեհ Գասեան յօժար կերպով երգեց «Հայաստան»ը (Կոմիտաս վրդ.) եւ «Իմ երգը» (Ալէմշահ) : Օր. Մառլէն Մարկոսեան, Պոմոնի Նոր Սերունդէն, դաշնակահարեց Շոփէնի «Փոլոնէզ»ը եւ Սպենդարեանի «Խայթարման» :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ՝ ընկ. Ա. Պիլէզիկճեան Դաշնակցական երիտասարդութեան մտածումները արտայայտեց, վստահեցնելով թէ Նոր Սերունդը պիտի քալէ Դաշնակցութեան գծած լուսաւոր ճամբէն : Օր. Ալիս Յարութիւնեան արտասանեց Դաշնակցութեան ձօնուած կտոր մը, եռանդով եւ անկեղծ յուզումով : Տիկին Քիպրիթճեան, հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին, հայ իգական սեռի մտածումները յայտնեց, ոգեկոչելով Դաշնակցութեան հիմնադիր երրորդութիւնը եւ անոնց ստեղծած մեծ գործը :

Պոմոնի Նոր Սերունդի անդամներէն Իշխանեան Ջութակահարեց ընկերակցութեամբ, Օր. Մ. Մարկոսեանի : Օր. Թագուհի Ճէպիրեան արտասանեց հայ լեզուին ձօնուած ոտանաւոր մը :

Նախագահի հրաւէրին վրայ՝ Շ. Նարդունի ժողովրդական ճառով մը կը խանդավառեց հանդիսականները : Ահաւասիկ ճառին ամփոփումը.—

Հին Յունաստանի մէջ, մարդու մը արժանիքը ցոյց տալու համար, կ՚ըսէին թէ այս մարդը արժէքաւոր մէկն է, որովհետեւ պատերազմած է Տրովադայի մէջ : Պիտի գայ ժամանակ, որ պիտի ըսեն թէ այս մարդը լաւ մարդ է, որովհետեւ Դաշնակցական է : Դաշնակցութիւնը կը յիշեցնէ Սասունցի Դաւիթը՝ լեռներու մէջ մեծցած է ալոճ ուտելով, սակայն ժամանակէն առաջ արտակարգօրէն աճած եւ ծաւալուն : Հետեւաբար մի զարմանաք, երբ հասակով եւ հոգիով փոքր մարդիկ սլաքներ կ՚արձակեն անոր դէմ : Այսօրուան պայմաններուն մէջ, Դաշնակցութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է հայկական կեանքին մէջ : Շատեր կը հարցնեն թէ ի՞նչ պիտի ըլլար հայ ժողովուրդին վիճակը, եթէ Դաշնակցութիւնը գոյութիւն չունենար : Ես կը պատասխանեմ բոլորին կողմէ ... մաղէզ ապուր : Դաշնակցութիւնը իր ժողովուրդին առաջնորդըն է, սակայն ոչ այն դաւաճան այծին պէս որ ոչխարները կ՚առաջնորդէ դէպի սպանդանոց : Դաշնակցութիւնը իր ժողովուրդը օտարին չի յանձներ : (Ծափեր) :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, որ Ֆրանսերէն ճառով մը ելեկտրականացուց մթնոլորտը, պանծացնելով Ազատութեան գաղափարը եւ Դաշնակցութեան կատարած գործը այդ ճամբուն վրայ : Կոչ ըրաւ երիտասարդութեան համախմբուիլ Դաշնակցութեան դրօշին տակ, միշտ վառ պահելու համար ազատութեան կայծը, եւ շարունակելու այն մեծ գործը զոր մեր նախորդները փոխանցած են մեզի, իրականացնելու համար Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը : Ճառը ունկնդրուեցաւ լարուած ուշադրութեամբ, մասնաւորաբար երիտասարդութեան կողմէ :

Փարիզահայ սիրուած երգչուհին, Օր. Աստղիկ Առաքելեան, իրեն յատուկ արուեստով երգեց «Անուշ գարուն»ը, «Պըճինկօ»ն, «Եար նազան»ը, եւ «Նազերը» : Դաշնակով կ՚ընկերանար Օր. Մ. Մարկոսեան : Հանդիսականներու կրկնակի խնդրանքին վրայ երգեց նաեւ ուրիշ երգ մը :

Մարսէյլի ընկերվարական երեսփոխաններէն Պ. Ժան Մաս որ յաճախ ներկայ կ՚ըլլայ մեր հանդէսներուն, բեմ հրաւիրուելով, իր համակրանքը յայտնեց հայ ժողովուրդին, մաղթելով որ շուտով վերագտնէ իր անկախութիւնը :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը՝ ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեան, որ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ : Դժուարաւ կուտամ ամփոփումը.—

Տարին մէկ անգամ, մեր կազմակերպութիւնը իր Օրը կը տօնէ : Շատերու համար անցեալի հաշուետուութեան օրն է այս : Սակայն, իրականութեան մէջ,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՊՍ ԳԱՅԼ ԲՌՆԵՑ

●

Պապս ու Արութը ոչխարը եա քշեցին, իսկ ես ձին քաշեցի նրանց յետեւից, թիկունքիս վրայ զգալով ձիու տաք շունչը :

Եայլաղատեղում վաղուց շինուած մի փոքր ու ցածլիկ գոմ կար : Պապս ու Արութը ոչխարները մի կերպ հասցրին գոմը, յետոյ սկսեցին մաքրել նրանց վրայ ձիւնը : Ես էլ փէշս ոլորեցի ու սկսեցի եռանդով օգնել նրանց : Պապս նայում էր ինձ ու ժպտում բեղերի տակ :

Երբ արդէն ոչխարները մաքրեցինք, յցրինք գոմը, մնաց ձին : Դէ, ձին ոչ կարող էինք եա ուղարկել, ոչ էլ թողնել դրսում : Պապս վերցրեց ձիու թամբը ու նրան մի կերպ ներս քաշեց :

Գոմը այնքան ցածր էր, որ իմ գլուխը կպչում էր ծածկի գերաններին, իսկ պապըս կռացած էր ման գալիս :

Գոմի դրան վերեւի մասից երդիքի նըման մի անցք էր թողնուած, որի միջով ես ազատ կարող էի դուրս գալ կտուրն ու իջնել :

Ձին նստել էր դրան մօտ, իսկ ոչխարները դանդաղ որոճում էին : Նրանց խոնաւ բրդից բարձրացող գոլորշին բռնել էր գոմը եւ դուրս էր գալիս դրան վերեւի անցքից :

Մի քիչ զրոյց անելուց յետոյ, Արութը փափախը դրեց գլխատակին, պառկեց ձիու մօտ ու քնեց : Պապս անխօս ծխում էր իրար յետեւից :

Զգիտեմ գիշերուայ որ ժամն էր, մէկ էլ հեռու տեղից լուեց գայլի բարակ ոռնոց :

Ո՜ւ... ո՜ւ... ո՜ւ ...

Մի ոռնոց էլ լսուեց աւելի մօտիկից, յետոյ նրան միացաւ մէկ ուրիշը... Ես սարսռացի, վախեցած նայեցի դրան վերեւի անցքին ու մտածեցի, որ գայլերն այդ անցքով կարող են մտնել մեր գոմը :

— Պապի, կտրի անցքը ինչի՞ չէք փակել, հարցրի ես :

— Որ փակենք, ոչխարները կը խեղդուեն ծանր օդից, չե՞ս տեսնում կտուրն ինչքան է ցածր, պատասխանեց պապս :

Ես զարմանում էի պապիս հանգստութեան վրայ : Բա գայլերի ոռնոցը նրա ականջին չի՞ հասնում : Արութն էլ իր համար քնել ու խռմփացնում է, կարծես իսկի ոչինչ չի պատահել :

Պապս էլ սկսեց ննջել : Խաւար գոմում ձին երբեմն անհանգիստ փռշտացնում էր : Ես վախով էի նայում ձիու փայլող աչքերին, թւում էր, թէ դրանք գայլի աչքեր են :

Պապս թիկն տուեց գոմի պատին եւ ինձ պատուիրեց գլուխս դնել իր ծնկանն ու քնել : Ես գլուխս դրի պապիս ծնկանը, բայց ո՞ւմ քունը կը տանէր : Մէկ մէկ ինձ այնպէս էր թւում, թէ գայլերը եկել կանգնել են գոմի դրանն ու ժնդժնդայնում են իրենց սուր ատամներով :

Այդ գիշեր իմ միտքը եկան բոլոր այն հէքեաթներն ու զրոյցները, որ լսել էի տատիցս, պապիցս կամ մեր հարեւանի մեծ տղայից :

Այդ գիշեր մի գայլ ոռնաց մեր գոմի կտրին : Ես փարուեցի պապիս ոտքին ու յիշեցի իմ դասագրքում կարդացած «Գէլը» : Զլինի՞ թէ գայլերը քանդեն կըտուրը : Բայց ամէնից շատ ինձ անհանգստացնում էր դրան վերեւի անցքը : Ախր, ինչո՞ւ պապս չփակեց դա : Մըտքումս ափսոսում էի, որ չլսեցի տատիս ու եկայ սարը : Հիմա որ գայլերը անցքից ներս մտնեն՝ ի՞նչ պիտի անենք :

Կտրի վրայից էլի ոռնացին, այս անգամ արդէն ոչ թէ մէկ, այլ միանգամից մի քանի գայլ :

— Պապի՛, վախով ձայն տուի ես :

— Հը, ի՞նչ է պատահել :

— Քնած չե՞ս :

— Չէ :

— Կտրին գէլեր կան, պապի :

— Է՜... ի՞նչ անենք, որ գէլեր կան, Արտա՛շ ջան, վախես ոչ : Մեզի ի՞նչ պիտի անեն, քնի՛ր, քնի՛ր բալաս :

Հէշտ էր ասել քնիր, երբ զգում ես, որ գլխավերեւդ գայլեր են խաղում, եւ գոմի դրան գլխին էլ մի ահագին անցք կայ :

Պապս նորից թիկնեց պատին, նորից ինձ պատուիրեց քնել ու լռեց : Ես երանի էի տալիս իմ ընկերներին, որ հիմա գիւղում հանգիստ քնած են : Նախանձում էի Մթնաձորի փարախներում գտնուող հովիւներին : Նրանք ինչի՞ց պիտի վախենան որ : Այնտեղ այնպիսի գէլխեղդ շներ կան, որոնց ձայնից միայն գայլերը փախչում, կորչում են : Երանի թէ այդ շներից մի երկուսը այստեղ լինէին :

Գիշերը կէ՞ս էր եղել, թէ՞ արդէն մօտենում էր լուսաբացը, չգիտէի : Երկինքը պարզուել էր. ու դրան վերեւի անցքից ներս էր ընկել լուսնի շողը, լուսաւորել պապիս հսկայական փափախը : Ես շունչս պահած նայում էի այդ անցքին ու սպասում... Մէկ էլ տեսնեմ անցքը մերթ ծածկւում է, մերթ փակւում, ասես մէկը կռանում, այնտեղից նայում էր ներքեւ՝ իր մարմնով փակելով անցքը ու լուսնի շողերը : Յետոյ անցքի մօտից, հէնց ուղիղ մեր գլխավերեւից, ատամների չոր ժնդժնդոց լսեցի :

Զարհուրած կպայ պապիս ու բղաւեցի.

— Պապի, գայլերը եկել են ...

Պապս խկոյն կանգնեց տեղը գլուխը կպցնելով գոմի ծածկի գերաններին : Յետոյ կուզէկուզ մօտեցաւ դրանը եւ նայեց անցքին :

Ես դունդ ու կծիկ դարձած նայում էի պապիս :

Ս. ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(2 եւ մնացեալը յաջորդով)

տարբեր իմաստ ունի ։ Ինչու սահմանուած է այս Օրը, ե՞րբ ստեղծուած է Դաշնակցութիւնը ։ 66 տարի առաջ չէր որ գոյութիւն առաւ Դաշնակցութիւնը ։ Եթէ քրքրենք պատմութիւնը, պիտի տեսնենք որ մեր կազմակերպութեան նման ուրիշկազմակերպութիւններ ալ եղած են, այդ գաղափարները, այդ ոգին միշտ ներկայ է Հայոց պատմութեան մէջ ։ Այդ ազատատենչ ոգիի պանծացումն է որ կը կատարենք այսօր ։ Դաշնակցական ընկերներ, մասնաւորաբար խօսքս ձեզի կ՚ուղղեմ, դուք որ հազար զոհողութիւններով կանգուն կը պահէք այս կազմակերպութիւնը, ձեր ուխտի վերակրկնութեան օրն է այսօր ։ Հպարտ եղէք ձեր կազմակերպութիւնով, որովհետեւ, ան միակն է որ ներկայ փոթորկալից օրերուն, հաւատարիմ կը մնայ հայ ժողովուրդին եւ անոր Ազատագրական դատին ։ Հասարակ ժողովուրդին մէջ, Դաշնակցականը պէտք է զանազանուի միւսներէն իր անօրեայ կեանքով, իր վարք ու բարքով, իր զոհողութեամբ ։ Մի մոռնաք որ պատմական ծանր առաքելութեան մը կոչուած էք դուք,— Հայ ժողովուրդի ազատագրական դատին ծառայել պատրաստակամութեամբ ։ Մեր հիմնադիրները, Քրիստափոր, Ռոստոմ, եւ Զաւարեան, Հայոց պատմութենէն եկած այս ազատատենչ գաղափարն էր որ գործի վերածեցին 66 տարի առաջ ։ Դուք կոչուած էք այդ գաղափարին ծառայելու, այդ գաղափարի իրականացման գործիքը դառնալու միայն ։ Աշխարհէն առնելիք ունինք, մեր Դատը կը մնայ տակաւին անլոյծ ։ Հայ ժողովուրդը այսօր կը կանգնի իբրեւ պահանջատէր իր պապենական հողերուն, աշխարհագրական ինչ կազմուածք ալ ունենայ ։ Չյուսահատինք, նոյն հաւատքով շարունակենք ծառայել այս կազմակերպութեան, որպէսզի կարենայ իրականացնել Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը ։

Ընկեր Թանտրճեանի ճառը կը համապատասխանէր իրապէս օրուան պահանջներուն եւ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ։

Հանդէսի առաջին մասը վերջացած ըլլալով, նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին ։ Յետոյ սկսան եւրոպական պարերը, ընկերակցութեամբ մասնաւոր նուագախումբի, տեւելով մինչեւ լոյս ։

Դաշնակցութեան օրուան առթիւ կազմակերպուած այս հանդէսը՝ եղանակի լաւագոյն ձեռնարկներէն մէկը եղաւ ։ Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ եւ գօտեպնդուած լաւագոյն ապագայի մը յոյսերով ։

Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԽՐԱՏ՝ ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

— Բայց, ազնուափայլ Տիկին, ինչո՞ւ հետս հայերէն չէք խօսիր ։ Ձեր մայրենի լեզուն հայերէնն է, ոչ թէ այսինչերէնը ։

— Գիտէ՞ք ինչ է... Ախ, ինչպէս բացատրեմ որ հասկնաք ։ Մեր դասակարգին պատկանողները պէտք է.— Ըսել կ՚ուզեմ որ մտաւորական կին մը... Այսինքն, հայերէնը հողեկան բաւարարութիւն չի տար... Այդքան հայրենամոլ ըլլալու չենք... Լեզուն լեզու է, վերջապէս, ինչ տարբերութիւն կ՚ընէ, եթէ ... Զհասկցաք ։

— Մինչեւ հիմա բան չըսիք որ հասկընայի կամ չհասկնայի ։ Հարցումիս պատասխան կ՚ուզեմ ։ Հա՞յ էք...

— Այո, դժբախտաբար...

— Ո՞ւր ստացած էք ձեր նախնական կրթութիւնը...

— Պոլսոյ, Սալմաթոմրուք թաղին վարժարանը ։

— Երկրորդակա՞նը ։

— Երկրորդական վարժարան գացած չեմ, բայց, ինքնօգնութեամբ ։

— Այդ մանրամասնութեան պէտք չունիմ ։ Տունը ի՞նչ լեզու կը խօսէիք...

— Հայերէն ։

— Ձեր ընկերուհիներո՞ւն հետ ։

— Հայերէն ։

— Հիմա որ այսինչ երկիրն էք, տունէն ներս, ի՞նչ լեզու կը խօսիք ։

— Ամուսնոյս հետ հայերէն ։

— Ձեր բարեկամներո՞ւն հետ ։

— Երիտասարդներուն հետ այսինչերէն, ծերերուն հետ, ստիպուած, հայերէն ։

— Այսինչերէն գրել գիտէ՞ք ։

— Ոչ, բայց...

— «Բայց»երը գիս չեն հետաքրքրեր.. Դուք արդէն խոստովանեցաք որ հայերէնը ձեր մայրենի լեզուն է ։ Ալ ի՞նչ պէտք ունիք այսինչերէն խօսելու՝ ուրիշ Հայու մը հետ ։

— Ըսի, բայց չհասկցաք ։ Մենք, մտաւորական կիներս...

— Ներողութիւն, Տիկին, դուք մտաւորական չէք ։

— Զիս կը վիրաւորէք ։

— Ընդհակառակն, ձեզ կը պատուեմ, որովհետեւ, ահաւասիկ ձեզ խելացի հայուհիի մը տեղ դրեր եմ եւ դիմացս առեր, հետը կը խօսիմ ։ Աւելի լաւ է խելացի ըլլալ քան կեղծ մտաւորական ։ Քանի տեսակ օտար լեզու կ՚ուզէք գիտցէք, դարձեալ մտաւորական չէք ։ Մարդ լեզուներ գիտնալովմտաւորական չըլլար, ինչպէս փիլաւ եփել գիտնալով խոհարար չըլլար ։

— Բայց, ես երկու, երեք, չորս լեզու գիտեմ եւ...

— Ես կը ճանչնամ մէկը, որ տասը լեզու գիտէ, բայց մտաւորականութեան մարզին մէջ, պէտք է դաս առնէ մեր կատուէն...

— Ինչ անդութ բան էք ։

— Անգո՞ւթ ։ Ընդհակառակն, շատ գթասիրտ եմ, որովհետեւ չեմ ուզեր որ դուք եւ ձեզի պէս մտածողներ ծաղրուծուռ տեսակէտներ ունենան եւ «մենք մտաւորական ենք» ըսելով, ուրիշները իրենց վրայ խնդացնել տան...

— Կը տեսնեմ որ շատ յետամնաց ու նեղմիտ մէկն էք, ու միայն հայերէնով կը գոհանաք ։

— Զարաչար կը սխալիք, Տիկին ։ Միայն հայերէնը չի բաւեր ու պէտք է ուրիշ լեզուներ ալ սորվիլ ։ Բայց, այդ նիւթին մասին չէ որ կը խօսէինք ։

— Լաւ, ո՞րն է եղեր նայիմ սա նիւթը ։

— Ահաւասիկ — դերասանութիւնը մէկ կողմ ձգեցէք, ազնուափայլ Տիկին եւ Հայուն հետ խօսեցէք հայերէն, ձեր երախաներուն հետ խօսեցէք հայերէն, ձեր ընկերուհիներուն հետ խօսեցէք հայերէն, որովհետեւ ձեր մայրենի լեզուն հայերէնն է ։ Թօթափեցէք սա կեղծուպատիր, ծեքծեքուն ու չփացած ձեւերը ։ Որովհետեւ ձեր «մտաւորականութեան» վկան ձեր գիտցած խեցբեկ այսինչերէնը չէ... Մի աժանցնէք «մտաւորական» բառը...

— Լաւ, եթէ լեզուներ գիտցողը անպատճառ մտաւորական չէ, հապա ի՞նչ է ։

— Թմբուկ մը, որուն մէջ միայն օդ կայ, ուրիշ բան չկայ ։ Կամ ափլոր մը, որ ինքզինքը Կալի Քուրչիին տեղ դրած է...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԿՈՎԿԱՍԻ հին եւ միջին դարերու պատմութեան եւ հնագիտութեան նուիրուած գիտական ժողով տեղի ունեցաւ վերջերս ։ Մասնակցեցան Հայաստանի, Վրաստանի, Ատրբէջանի եւ Հիւսիսային Կովկասի, ինչպէս եւ Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ Քիեւի գիտահետազօտական հիմնարկներու եւ թանգարաններու աւելի քան 250 աշխատակիցներ ։ Վերջին տասնամեակներու միջոցին կատարուած են գիտական յայտնագործութիւններ, որոնք լոյս կը սփռեն Կովկասի մէջ ապրող ժողովուրդներու մշակութային անցեալին վրայ ։ Մասնաւորաբար արժէք կը ներկայացնեն Հայաստանի մէջ կատարուած այն պեղումները, որոնք կը վերաբերին Ուրարտական շրջանին ։ Ժողովը նշելով Հայաստանի, Վրաստանի, Ատրբէջանի և Հիւսիսային Կովկասի հնագէտներու ձեռք բերած նուաճումները Կովկասի ժողովուրդներու հեռաւոր անցեալի ուսումնասիրութեան մէջ, նշեց որ այդ հետազօտութիւնները բաւականաչափ համաձայն չէին իրարու ։ Խօսողները ըսին թէ արշաւախումբերը եւ գիտական աշխատանոցները մասնագիտական տեսակէտով լաւ սարքուած չէն, թէ Կովկասի հողը անհամաչափ կերպով ուսումնասիրուած է նաեւ ժամանակագրական տեսակէտէ ։ Վերջին նիստին մէջ (Հոկտ. 27) խօսեցաւ ակադեմական Յովսէփ Օրբէլին ։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Հոկտեմբեր 16 – 17ին Վիէննայի մէջ տեղի ունեցաւ Միջազգային Տօնավաճառներու Միութեան ժողովը, նախագահութեամբ Լիոնի Միջազգային տօնավաճառին նախագահ՝ Լիւսիէն Շաթէնի ։ Կը մասնակցէին 31 ներկայացուցիչներ 17 զանազան երկիրներէ ։ Ժողովի ընթացքին հետեւեալ որոշումները տրուեցան.—

1.— Միութեան անդամները համաձայն գտնուեցան իրենց հաւաքոյթին մէջ ընդունելու այն մասնագիտացած արտայայտութիւնները, որոնք կը համապատասխանեն ժողովին որոշումներուն ։

2.— Հրատարակել Միջազգային Տօնավաճառներու միութեան անդամներուն ձեռագիրք մը ։

3.— Շարունակել իր աշխատակցութիւնը Ազգաժողովին առեւտուրի զարգացման կոմիտէին հետ ։

4.— Պակոթայի (Քոլոմպի), Թոքիոյի, Ալժէի միջազգային տօնավաճառները ընդունուեցան իբրեւ անդամ Միջազգային տօնավաճառներու Միութեան ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶՄՇԿԱԾԱԳԻ Հայրենասէրներու Միութեան քառամեակը տօնուած է Քէմպրիճի մէջ (Մ. Նահանգներ) ։ Զմշկածագցիներու Ամերիկա մուտքը եղած է 1890ին, իսկ 1900էն ետք անոնց թիւը շատնալով կազմած են Ուսումնասիրաց ընկերութիւններ, իրենց վարժարաններուն օգնելու համար ։ 1918ին կազմած են Ընդհ. Միութիւն՝ վերապրողներու օգնութեան հասնելու ։ 1925ին կազմուած է Վերաշինաց Միութիւնը, կառուցանելու գիւղ մը Հայաստանի մէջ ։ Կազմուած է Կանանց Միութիւն մը ։ Նախնական շրջանին կազմուած են մասնաճիւղեր ամէն քաղաքի մէջ, ուր Զմշկածագցիներ հաստատուած են ։ Յետոյ այս միութիւնները լուծուելով, դրամը չորս հազար տոլար յանձնուած է Բարեգործականին, որպէսզի քանի մը տուներ շինուին Նուպարաշէնի մէջ ։ Այսօր անունն անգամ չկայ, կը գրէ Պ. Պէնկօեան Հայրենիքի մէջ ։ Բաժանումէն ետք Հայրենասէրներու Միութիւնը կազմուեցաւ 1936ին ։ Քառամեակի տօնակատարութեան կը նախագահէր Պ. Գ. Վաչխէնեան ։ Խօսեցաւ Բարկէն Քիչիչեան, որ Զմշկածագի գունաւոր նկարները ցոյց տալէ ետք կարդաց 26 գիւղերու անունները ։ Խօսեցան նաեւ Օր. Սիրանոյշ Տէր Մանուէլեան (հայերէն) եւ Րեք Խրաւարաններ (անգլերէն) ։ Բոլորն ալ ներբողեցին իրենց անծանօթ հայրենիքը ։ Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը ։ Զուտ շահ գոյացաւ 450 տոլար ։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ռուբիկ Գրիգորեան ընտրուած է ղեկավար՝ Փորթլընտի (Մ. Նահանգներ) Սիմֆոնի նուագախումբին, շրջանի մը համար ։ Յունուար 23ին պիտի ձեռնարկէ նոր պաշտօնի ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (189)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Իսկ Պարսից Թագաւորը խառնուած էր նոր պատերազմներով, որ կարող էին երկար ժամանակ նրա ուշադրութիւնը հեռացնել Հայաստանից ։ Բայց Հայաստանում տակաւին բոյն էր դրել ընտանի օձը — Մերուժանը, որի գլուխը պէտք էր ջախջախել, որպէս զի երկիրը կատարեալ խաղաղութիւն ստանար ։ Այս միտքն էր, որ անհանգստանում էր Մուշեղին ։

Թաւրիզի յաղթութիւնից յետոյ, նա դիտաւորութիւն ունէր յարձակուել Մերուժանի վրայ, եւ մինչդեռ այդ արշաւանքի ծրագրի մասին էր խորհում, յանկարծ Թագուհին առաջարկում էր նրան գնալ Բիւզանդիա ։ Նրան խիստ ծանր էր ներքին թշնամին տան մէջ թողնելով, հեռանալ տնից ։

Մերուժանը հեշտ կերպով ընկճուող մարդկանցից չէր ։ Թէ նրա քաջութեան եւ թէ հաստատամտութեան մասին մեծ համարում ունէր սպարապետը ։ Այդ էր պատճառը, որ իւր բացակայութեան ժամանակ՝ նրա առջեւը դնելու համար՝ մի հաւասարակշռող մարդ չէր գտնում ըսպարապետը ։ Նա ունէր, արդարեւ, Հայոց իշխաններից շատ քաջ եւ անձնանուէր պատերազմողները, բայց նրան պակաս էին այնպիսիները, որ Արծրունեաց հնաբաշխ իշխանի ռազմական ճարպիկութիւններն ունենային ։

Սամուէլին դեռ շատ անփորձ էր համարում նա ։ Այդ ոգելից երիտասարդին սիրում էր նա՝ որպէս մի ազնիւ, փափկասիրտ հերոս, որի մէջ արիական ջերմութեան հետ միացած էր քնքոյշ զգացմունքների կրակը ։ Նա կարող էր լաւ զօրապետ լինել, բայց չէր կարող լաւ զօրավար լինել ։

Ուրիշ ոչ ոքի վրայ վստահութիւն չունէր նա ։ Ուրեմն ո՞վ պէտք է պահպանէր երկիրը, ո՞վ պէտք է մաքառէր ներքին թշնամու հետ ։

Այդ հոգսերը, նրա բացակայութեան միջոցում, իւր վրայ էր առնում Հայոց Թագուհին ։ Բայց միթէ կարելի՞ էր հաւատալ այդ կրքերով լի կնոջը, որի մէջ ամէն յատկութիւններ անզուսպ ծայրայեղութեան էին հասնում ։ Նրա մեծամտութիւնը եւ վերին աստիճանի ինքնավստահութիւնը կարող էր շատ բան փչացնել ։

Նա ընդդէմ չէր Բիւզանդիա գնալու խորհրդին, բայց ցանկանում էր, որ իւր երթը կատարուի երկիրը թշնամուց բոլորովին մաքրելուց յետոյ որպէս զի, Հայոց Թագաժառանգը գալուց յետոյ նոր խռովութիւնների չհանդիպի ։ Եւ նրա կարծիքով՝ քանի դեռ Մերուժանը կենդանի էր, այդ խռովութիւնները չէին պակսի, որովհետեւ Պարսից արքայից արքան նրան էր խոստացել Հայոց գահը ։

Դեռ այդ տխուր տարակուսանքների մէջ էր սպարապետը, երբ նա, թէեւ ակամայ, յանձն առեց Թագուհու առաջարկութիւնը եւ վեր կացաւ ։ Թագուհին խորին գոհունակութեամբ մեկնեց նրան իւր աջը, որը երկու ձեռքով բռնեց նա, նախ սեղմեց իւր շրթունքներին, եւ ապա տարաւ դէպի ճակատը ։ Դա մի մեծ շնորհ էր տիկնոջ կողմից դէպի իւր հաւատարիմ եւ անձնանուէր սպարապետը ։

— Դու առաւօտեան դարձեալ կը գա՞ս ինձ մօտ.— հարցրեց նա մի առանձին սիրելիութեամբ ։

— Կը գամ, տիկին, պատասխանեց ըսպարապետը ։ Մենք բոլորովին չվերջացրինք մեր խօսակցութիւնը ։

— Մնում է միայն խօսել այն քանի վրայ, թէ ի՞նչ կարգադրութիւններ պէտք է լինեն քո գնալուց յետոյ ։ Այդ խօսենք առաւօտեան ։

Սպարապետը դուրս տուեց եւ դուրս եկաւ սենեակից ։ Պալատական սպասաւորները առաջնորդեցին նրան մինչեւ ապարանքի դուռը, ուր պահել էին նրա ձին եւ սպասում էին նրա ծառաները ։ Նա նստեց եւ ծառաները, յետ ու առաջ ընկած, ըսկսեցին տանել նրան դէպի իւր բնակարանը ։ Երկու լապտերները լուսաւորում էին նրա ուղին, և լուռ մտախոհութեան մէջ՝ անցնում էր նա ամրոցի խորտուբորտ փողոցներով, որ ընկղմուած էին գիշերային խորին մթութեան մէջ ։ Ոչ ոք չէր երեւում, բացի անքուն պահակներից, որ երբեմն խումբերով անցնում էին նրա մօտով, եւ ի պատիւ իրանց նիզակները բարձրացնելով, գնում էին դէպի զանազան կողմեր ։

ՐԱՖՖԻ

ժերու ներկայութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ քայլ մըն է դէպի միջազգայնացում :

Վարչապետը այս առթիւ կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին որպէս զի զգուշանայ համայնավարական գրգռութիւններէն : Ալժերիոյ մասին ալ խօսելով , ըսաւ թէ քաղաքականութիւնը եւ ծրագիրները կը մնան անփոփոխ : Համակրանքով արտայայտուեցաւ Հունգարիոյ մասին ալ, ջերմապէս ներբողելով անոր քաջութիւնը : Յետոյ յորդորեց ժողովուրդին պահել իր պաղարիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ սովորական նստաշրջանը բացուեցաւ նոյեմբեր 12ին : Անդամ ընտրուեցան Մարոք, Թունուզ եւ Սուտան : Օրակարգի առաջին խնդիրներն են Միջին Արեւելք եւ Հունգարիա :

ԱՐԱԲ Թագաւորներու եւ նախագահներու խորհրդաժողովը բացուեցաւ Պէյրութի մէջ : Գնդ. Նասր բացակայ ըլլալով , նամակ մը ուղղած եւ յաջողութիւն մաղթած է :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ապահովութեան վերատեսուչը, Օթթօ Ճոն, որ արեւելեան Պերլին փախած էր 1954 Յուլիս քանին եւ վերադարձած 11 ամիսէ ի վեր, կը դատուի Քարլսրուհէի մէջ : Յանցանքը ճշդուած չէ տակաւին , բայց փախուստը կասկածներ կը ներշնչէ , քանի որ տեղի ունեցաւ խորհրդաւոր պարագաներու մէջ : Դատավարութեան ներկայ են չորս հարիւր գերման եւ օտար թղթակիցներ : Խնդիրը աւելի շատ հոգեբանական հանգամանք ունի քան թէ քրէական :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Սթրազպուրկի համալսարանին գրականութեան դասախօսը, Անտրէ Մանդուզ, այն ամբաստանութեամբ թէ ձեռնարկներ կատարած է բանակին եւ ազգին դէմ, անոնց բարոյական կորովը խորտակելու համար Ալժերիոյ հարցին առթիւ : Ձերբակալուած են Ալժէի փոխ քաղաքապետին որդին եւ երեք երիտասարդ աղջիկներ : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ դասախօսը կը թղթակցէր Ալժերիոյ ապստամբութեան ճակատին ներկայացուցիչներուն հետ : Ամբաստանեալը Սանթէի բանտը փոխադրուած է :

ՓԱՐԻԶԻ ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ հետեւանքով երեք ամիս բանտարկութեան եւ 5000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցան երեք ցուցարարներ, որոնք զէնքեր ունէին :

60.000ԱԿԱՆ ՖՐԱՆՔ տուգանքի դատապարտուեցան «Իւմանիթէ»ի պատասխանատու տնօրէնը եւ յօդուածագիր մը , այն ամբաստանութեամբ թէ անուանարկած են ապահովութեան ուժերը :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նոր կառավարութիւնը օրէնք մը կը պատրաստէ, որուն համաձայն հողագործները պիտի կրնան սեփականատէր ըլլալ, փոխանակ հաւաքական հողագործութեան միանալու (կոլխոզ) :

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ կ''իմանանք թէ անհամաձայնութիւն ծագած է Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին եւ գնդ. Նասրի միջեւ, միջազգային ոստիկանութեան դերի մասին : Եգիպտոս կը պահանջէ որ միջազգային ուժը գործէ միայն Իսրայէլի սահմանին վրայ :

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ : Առջի օր երեք մահափորձեր կատարուեցան, վիրաւորելով 31 հոգի, եւրոպացի թէ իսլամ :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ահագին աւերներ կը գործէ Իրանի Ֆարս նահանգին մէջ, տասը օրէ ի վեր : Կովաէ գաւառին 27 գիւղերէն 25ը աւերակոյտի վերածուած են : Ութ հազար հոգի անպատսպար կը մնան ուրիշ գաւառի մը մէջ : Մեռեալներուն թիւը հասած է 410ի : Ձմրաններու չգոյութիւնը կը դժուարացնէ օգնութիւնը :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին հրամանատարը, զոր. Կրուէնթըր, որ հրաժարած էր, Մ. Նահանգներու Կարմիր Խաչին նախագահ ընտրուեցաւ :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ խորհրդային դեսպանատունը քարկոծուեցաւ խումբ մը քաղաքացիներու կողմէ, իբրեւ բողոք Հունգարիոյ մէջ կատարուած բարբարոսութեանց դէմ : Իտալիոյ մէջ ալ ուսանողները բուռն ցոյցեր կատարեցին Թատրոնի մը մէջ, երբ բոլշեւիկ. յեղափոխութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուէր :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 12).— Ձոյլ ոսկի 459.000, Նափոլէոն 3360, զուից. 3280, քսան տոլարնոց 16.080, անգլ. 4350, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլ. 1020, տոլար 393, զուից. 94.25, պելժ. 7.90, լիր 0.61 :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի 18 Նոյեմբեր , կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, ռիւ Ժէի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ :

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Գեղջկական պարեր, զոյգ պար, մեներգ եւ արտասանութիւններ :

Դպրոցին աշակերտներու կողմէ երգախառն պատկերներ եւ խմբերգներ :

Հանդէսէն անմիջապէս յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք, յարակից փոքր սրահին մէջ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՌՈՄԱՆ.— Թաշճեան գերդաստանը եւ իր պարագաները կը յայտնեն իրենց խորին շնորհակալութիւնները բոլոր անոնց որոնք անձամբ գրաւոր կամ ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց վշտին

ՄԻՔԱՅԷԼ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր հինգին, Ռոման իր բնակարանին մէջ, 49 տարեկան հասակին :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Լուվէնի (Պելժիա) համալսարանի ուսանողներէն Պ. Երուանդ Բամպուքեան տրամադրելի ժամեր ունի հայերէնի դասեր տալու մասնաւորներու : Դիմել՝

34 Rue Vésale, Louvain (Belgique)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

Հսկող մը Մխիթարեան վարժարանին համար : Դիմել վարժարանը,

26, Rue Troyon Sèvres

★

Հսկող ուսուցչուհի մը Դպրոցասէրի համար, իբրեւ գիշերօթիկ :

Դիմել սուրհանդակով (?) 1 Պուլվ. տիւ Նօր, Րէնսի – Փավիյեօն, մեթրօ Փանթէնէն առնել , 146 հանրակառքը : Ամէն կէսօրէն առաջ :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի :

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն տիւ Ռուա Ռընէ (6 ռիւ տը լ'Արպըր) :

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Արմաղանեան (երգ), Օր. Ակինեան (դաշնակ), Օր. Արմաղանեան (պար), , Պ. Մութաֆեան (փանթէզի), Պ. Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Յարութիւնեան (փանթէզի) : Մկրտիչ Պօղոսեանի (Փարիզէն, երգ) :

Հայկական պարեր Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ : Նուագ Պ. Պարոյրի կողմէ :

Կը ցուցադրուի գունաւոր գեղեցիկ ժապաւէն մը՝ « ԺԱՄԱՆՑ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ» :

Վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի հանդէսի պահուն :

Կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ եւրոպական պարեր Օրքէսթր ՌԸՆԷ ՏԱՆԻ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ախալքալաքցի Հայկազուն Յակոբեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Նազար եւ Վարազդատ Յակոբեաններ, որոնց հետքը կորսնցուցած է վերջին պատերազմին : Տեղեկացնել Հ. Յակոբեանի ,

Rue Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնճոյք մը՝ 25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը՝ չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն, ընկերներէն, Նոր Սերունդէն եւ բոլոր համակիրներէն, քաջալերել, այս բարենպատակ ձեռնարկը :

ՅՈՐԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՐՔԻ

Սալ Շոփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1

Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային ու Ֆրանսահայ լսարաններուն :

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը 200 ֆրանք :

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեանի գրատունը :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը : Դասախօսն է Պ. Հայկ Պէրպէրեան : Նիւթը՝ «Հայերը Օսմանեան տիրապետութեան տակ» : Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ․ար, տարեկան 3000ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI 15 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7732 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3543

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՃՐԱԾԻՆ ԲԱՌԵՐ

●

Տակաւին յիսուն - վաթսուն տարի առաջ, երբ ափ մը քաջեր կը մարտնչէին ցարական կամ սուլթանական բռնակալութեան դէմ, շարժումը կը համարուէր յեղափոխական :

Եւ իրաւամբ : Յեղափոխական փոքրամասնութիւն մը ասպարէզ կը նետուէր իբրեւ մարմնացեալ զայրոյթ, արիւնաղանդ լուծ մը թօթափելու, դահիճներ պատուհասելու համար :

Փոքրամասնութիւնը բազմացաւ : Տասնեակները բարձրացան հարիւրեակներու եւ հազարեակներու : Դարձան շատ աւելի վճռական եւ յանդուգն :

Յաճախ ամբողջ ժողովուրդներ կրակը նետուած կ'ըլլային, յանուն ազատութեան, արդարութեան և խաղաղութեան :

Շարժումը կը պահէր իր վաւերական անունը, — Յեղափոխութիւն :

Ժամանակները փոխուեցան : Ծագեցաւ ուրիշ յեղափոխութիւն մը, եւ աղճատուեցաւ բառերուն իմաստը :

Այսպէս, բոլշեւիկեան բառբառով, յեղափոխութիւն է, երբ փաշկատուն ցեղ մը ապստամբի եւրոպական տիրապետութեան դէմ, իսկ հակայեղափոխութիւն՝ եթէ փոքր, բայց պատմութեամբ եւ մշակոյթով մեծ ժողովուրդ մը ըմբոստանայ ռուսական բռնակալութեան դէմ :

Բառաձեւն ալ պատրաստ է, շարժումը վարկաբեկելու եւ արեան մէջ խեղդելու համար :

Քանի մը բառեր կը բաւեն, իբրեւ մարտակոչ, — փաշիզմ, ռէակցիա, կոնտրռէւոլուցիոն, իմպերիալիզմ, բուրժուա-նացիոնալիզմ *եւ մնացեալը :*

Բոլշեւիկները ամբողջ դասընթացք մը կազմած են այս ուղղութեամբ, տարրականէն մինչեւ բարձրագոյն աստիճան : Իրենց կեդրոնէն մինչեւ հարեւան երկիրները : Մինչեւ Հիւսիսային Բեւեռ եւ Հրոյ Երկիր :

Ահա քառասուն տարիէ ի վեր հարիւր հազարաւոր շրջանաւարտներ ալ հասցուցած են, ամէն ազգէ : Յատկապէս մարզուած ագէնտներ, *որոնք դէպքերը կը գունաւորեն համաձայն կարմիր աւետարանին եւ օրուան պահանջներուն :*

Այսպէ՛ս էր որ մեր մօրն ալ մարեցին արեւմտեան Հայաստանի մէջ, անոր ազատագրութիւնը համարելով օկուպացիա, անեկցիա *կամ* իմպերիալիզմ *եւ անմիջապէս պարպելով* (1917) :

Նոյն տրամաբանութեամբ, ռեւոլուցիոն մոբիլիզացիա *մը սարքեցին Բագուի մէջ, ժողովի հրաւիրելով ջարդարար փաշաներ ու պէյեր, սոֆթաներ եւ մոլլաներ, կռնակէն զարնելու համար նորածին Հայաստանը* (1920) :

Եւ կնքեցին դաշինք մը, որուն չարաչուք հետեւանքները կը կրենք մինչեւ այսօր :

Ո՞ր մէկ ոճրագործութիւնը յիշել, ազգային թէ միջազգային :

Ահաւասիկ արիւնլուայ Հունգարիան :

Ժողովուրդ մը, որ 12 տարիէ ի վեր կը տքայ երկաթեայ բռնակալութեան մը տակ, ուզեց տէր դառնալ իր ճակատագրին, առանց խզելու իր բարեկամութիւնը Խ. Միութեան, այլ մանաւանդ ռուս ժողովուրդին հետ :

Ո՛ղջ մնան ոճրածին բառերը, — փաշի՛զմ, կոնտրռեւոլուցիո՛ն . . .

Եւ թնդանօթն ու գնդացիրները սկսան խօսիլ, արեան բաղնիքներ կազմելով Եւրոպայի սրտին վրայ :

Մնացեալը կը լրացնէին ինտերնացիոնալիստ *Մոնկոլն ու Թաթարը, ինչպէս երէկ եւ այլուր :*

Նոյն ոճրածին բառերը չէ՞ք լսեր մեր անուէր ածուին մէջ ալ, երբ ջուրերը կը պղտորեն . . .

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

*

«ԵԹԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՐՁԱԿԻ ՊԻՏԻ ԿՈՐԾԱՆԻ»

Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուէնթէր, որ հրաժարած ըլլալով Ամերիկեան Կարմիր Խաչին նախագահ ընտրուեցաւ, մամուլի ասուլիս մը սարքած էր իր մեկնումին առթիւ : Պատասխանելով զանազան հարցումներու, զօրավարը յայտարարեց .

— « Եթէ Խ. Միութիւնը գործադրէ իր սպառնալիքը հրթիռներ արձակելով Ատլանտեան ճակատի կարգ մը երկիրներուն վրայ, անմիջապէս փոխադարձ միջոցներու պիտի դիմենք եւ Խ. Միութիւնը պիտի կործանի : *Ասիկա այնքան ստոյգ է որքան ցերեկին կը յաջորդէ գիշերը, վասն զի Արեւմուտքը ջախջախիչ միջոցներ ունի : Կը պնդեմ այս կէտին վրայ, որովհետեւ գիտեմ թէ այդ սպառնալիքը որոշ մտահոգութիւն պատճառած է Եւրոպայի մէջ : Բայց կը կարծեմ թէ ոչ մէկ երկիր պիտի կոխէ կոճակին վրայ, վասն զի հետեւանքը պիտի ըլլար անձնասպանութիւն» :*

Զօրավարը յետոյ բացատրեց թէ փոխադարձութիւնը բուն իսկ Խ. Միութեան հողին վրայ կախում ունի ամերիկեան ռազմավարական եւ բրիտանական ռմբաձիգ ուժերէն որոնք մաս չեն կազմեր ընդհ. սպայակոյտին : Անդրադառնալով Հունգարիոյ դէպքերուն, զօրավարը հերքեց այն զրոյցները թէ արեւմտեան պետութիւնները զէնքեր ղրկած են ապստամբներուն : Յետոյ, նախատեսելով ուրիշ ապստամբութիւններ արբանեակ երկիրներուն, մասնաւորապէս Լեհաստանի մէջ, յայտարարեց թէ նոյն իսկ այդ պարագային «շատ անհաւանական է» միջամտութիւն մը Արեւմուտքի կողմէ : Այս առթիւ բացատրեց թէ պատերազմի ատեն ասպատակութիւնները շատ ազդու են, բայց խոհեմութիւն չէ զանոնք նախապէս կազմակերպել այն երկիրներուն մէջ որոնց դէմ Խ. Միութիւնը կրնայ սարսափելի միջոցներ ձեռք առնել :

Պատասխանելով Միջին Արեւելքի կացութեան մասին եղած հարցումներու, զօրավարը յայտարարեց թէ որքան գիտէ խորհրդային օդանաւեր չեն հասած արաբական երկիրները, բացի Եգիպտոսի օգնութեան համար նախատեսուած յանձնումներէն : Եթէ թռիչքներ կատարուած են Թուրքիոյ վրայ, մեծ կարեւորութիւն չունին :

Ուրիշ հարցումի մը առթիւ ըսաւ թէ արեւմտեան ճակատին հրամանատարութիւնը ի հարկին կրնայ մեծ դժուարութիւններով ստանձնել նոր պատասխանատուութիւններ, եթէ Ատլանտեան զինակիցները որոշեն դաշինքին շրջանը տարածել մինչեւ Միջին Արեւելք : «Բայց հրամանատարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմէ միշտ «անակնկալ յարձակումը» : Կը կարծենք թէ այդ վտանգը դիմագրաւելու միակ միջոցն է օդանաւային քննութեան կազմակերպութիւն մը ստեղծել, ինչպէս առաջարկեց Արեւմուտքը, բայց մերժուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ : Այդպիսի կազմակերպութիւն մը պիտի նուազեցնէր անակնկալ յարձակումի մը վտանգը, ճամբան հարթելով ատրճանական եւ ազդու զինաթափութեան համար որ մեր նպատակն է :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 13) — *Ձոյլ ոսկի* 457.000, *նափոլէոն* 3330, *զուից.* 3320, *անգլ.* 4280, *քսան տոլարնոց* 15.840, *Թղթադրամ* (*անպաշտօն*) *սթերլին* 1000, *տոլար* 391, *զուից.* 94.25, *պելժ.* 7.80 :

ԵԳԻՊՏՈՍ ՄԻՇՏ Կ'ԱՌԱՐԿԷ

★

ԹՈՒՐՔԻԱ ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԷ, ԵԹԷ...

Ազգաժողովին առաջին զօրամասը 24 *ժամ եւս յետաձգեց իր մեկնումը, նոր դժուարութիւններ ծագած ըլլալով ընդհ. քարտուղարին եւ գնդ. Նասրի միջեւ : Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ գոյացած համաձայնութիւնը բերանացի է եւ կը շօշափէ միայն սկզբունքի խնդիրներ, այնպէս որ Եգիպտոսի նախագահը կ'օգտուի առիթէն, միշտ նոր պահանջներ դնելու համար : Հետեւաբար Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարը, Համերշոլտ, հարկադրուած է նորէն բանակցիլ : Միջազգային ոստիկանութեան հրամանատարը, զօր. Պըրնս, որ Հռոմ կը գտնուի, նոյնպէս յայտարարեց թէ «անհրաժեշտ պիտի ըլլան քաղաքական տաժանելի բանակցութիւններ » :*

Ահա թէ ինչ նոր պահանջներ դրած է գնդ. Նասր .—

1. *Միջազգային ոստիկանութիւնը որ եւ է գործ պիտի չունենայ Փորթ Սայիտի եւ Ջրանցքի շրջանին մէջ, անգլեւֆրանսական զօրքին մեկնումէն ետքը : —* 2. *Այն ատեն ոստիկանական ուժին գործունէութիւնը պիտի սահմանափակուի Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի սահմանագծին վրայ, որ հաստատուեցաւ* 1949*ին, «որչափ Եգիպտոս հաւանութիւն յայտնէ » :* 3. — *Անհրաժեշտ է Եգիպտոսի հաւանութիւնը, իւրաքանչիւր երկրի մասնակցութեան եւ անոր ղրկելիք զինուորներու մուտքին համար :* 4.— *Եթէ Եգիպտոս որոշէ ետ առնել իր հաւանութիւնը, ոստիկանական ուժը պէտք է անմիջապէս հեռանայ :*

Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը, Պ. Ալֆան, յայտարարեց թէ Եգիպտոսի առաջարկած պայմանները չեն համապատասխաներ Ազգաժողովին առած որոշումներուն :

Այս նոր դժուարութեանց հետեւանքով, առաջին զօրամասը Իտալիայէն Սուէզ մեկնած պիտի ըլլար միայն չորեքշաբթի : Զօրամասը կը բաղկանայ 180 *զինուորներէ : Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարն ալ իր մեկնումը յետաձգեց* 24 *ժամ, նոյն պատճառով :*

× *Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» Նոյեմբեր* 13*ի խմբագրականով կը կրկնէ կամաւորներ ղրկելու սպառնալիքը, շեշտելով թէ Խ. Միութիւնը չի կրնար «կրաւորական դիրք բռնել միջազգային աւազակութեան հանդէպ » :*

× *Կարգ մը հարցումներու պատասխանելով, Թուրքիոյ արտաքին գործերու ներկայացուցիչը յայտարարեց .*

— Տակաւին չէ հաստատուած այն զրոյցը թէ Խ. Միութիւնը կամաւորներ եւ զէնքեր պիտի ղրկէ արաբական երկիրներու, մասնաւորապէս Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ : Եթէ այդ լուրերը հաստատուին, Թուրքիան ալ անշուշտ իր խօսքը պիտի ըսէ :

Չինաստանի կառավարական թերթը կրկին կը յիշեցնէ թէ չեն կրնար կրաւորական դիրք բռնել Եգիպտոսի գերիշխանութեան բռնաբարման հանդէպ :

Ամերիկեան թերթ մը վստահելի աղբիւրէ քաղելով կը ծանուցանէ թէ 30.000 *խորհրդային կամաւորներ, որոնք յատկապէս մարզուած են, Միջին Արեւելք հասեր են վերջին տասը օրերու ընթացքին : Ամերիկեան կառավարութիւնը յայտարարեց թէ որեւէ լուր չունի այս ձեռնարկի մասին :*

× *« Իւմանիթէ » նորվեկեան թերթէ մը քաղելով կ'ըսէ թէ Եգիպտացիները* 7000*էն մինչեւ* 12 *հազար զոհ ունեցած են Փորթ Սայիտի մէջ, իբրեւ հետեւանք անգլեւֆրանսական ռմբակոծութեանց եւ կռիւներու : Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ քաղաքը ունէր երեք հազար կանոնաւոր զինուորներ եւ* 1500 *ոստիկաններ, իսկ անգլեւֆրանսական արշաւանքը կատարած էին* 1500 *օդանաւային զինուորներ : Պարենաւորման դժուարութիւնը օրէ օր կը սաստկանայ քաղաքին մէջ :*

× *Առջի օր Փորթ Սայիտ հասան տասը դէտեր, քննութիւններ կատարելու համար, յանուն Ազգաժողովին : Անոնց տեղեկութեանց համաձայն, զինուորներ տրամադրուած են* 18 *երկիրներու կողմէ : Միջազգային ոստիկանութիւնը պիտի բաղկանայ* 2500 *զինուորներէ : Տասը դէտերը առնուած են Տանըմարքայէն, Շուէտէն, Նորվեկիայէն, Պելժիայէն եւ Աւստրալիայէն :*

× *Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փինօ, Ուաշինկթըն մեկնեցաւ, իսկ իր փոխանորդը Լոնտոն գնաց : Նախարարը մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ անգլեւֆրանսական ուժերը Սուէզի շրջանը պիտի մնան մինչեւ որ իրենց տեղը անցնի Ազգաժողովին ոստիկանութիւնը : Պ. Փինօ պիտի օգնէ ՄԱԿի ֆրանսական պատուիրակութեան, մանաւանդ որ ընդհ. ժողովի օրակարգին վրայ կը գտնուին Եգիպտոսի եւ Ալժերիոյ խնդիրները : Նախարարը զեկուցում տալով ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, խստօրէն քննադատեց Եգիպտոսի նոր պայմանները եւ ըսաւ թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա տեղի պիտի չտան : Երկուքն ալ պիտի սպասեն, տեսնելու համար թէ միջազգային ուժը պիտի կրնա՞յ անջատել երկու պատերազմիկները (Եգիպտոս եւ Իսրայէլ) եւ ապահովել Ջրանցքին ազատ նաւարկութիւնը :*

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔԻ ՅՈՅՑԵՐ

Կը հաստատուի թէ Խ. Միութենէն բազմանդամ պատուիրակութիւն մը հասած է Փեշթա, գլխաւորութեամբ Խրուշչեւի, եւ բանակցութիւններ կը կատարէ օրուան հարցերու մասին : Կեանքը կանգ առած է Փեշթայի մէջ, իբրեւ հետեւանք ընդհ. գործադուլին : Սովետական զինուորները գրաւած են ապստամբութեան վերջին բոյները մաքրելով : Նախորդ վարչապետը, Նակի, միշտ կը մնայ Եուկոսլաւիոյ դեսպանատան մէջ, որ սովետական զօրքին հսկողութեան տակ է : Կ'ըսուի թէ Փեշթա հասած խորհրդային պատուիրակութեան մէջ կը գտնուի Ա. Միկոյեան :

Այս միջոցին ամէնէն մեծ մտահոգութիւնն է տասը միլիոն բնակիչներու պարենաւորումը : Ապստամբութեան գլխաւոր կեդրոնին՝ Կիյորի բանուորները որոշած են գործադուլը շարունակել մինչեւ որ Նակին նորէն վարչապետ նշանակուի եւ ռուս զինուորները իրենց նախկին դիրքերը քաշուին : Նախորդ վարչապետին հետ եուկոսլաւ դեսպանատունը կը գտնուին ուրիշ կարեւոր դէմքեր : Երկրին ամբողջ տնտեսական կեանքը կազմալուծուած է, յուսահատութեան մատնելով ժողովուրդը եւ վարիչները :

× *Միջազգային* 23 *կազմակերպութիւններ կը խորհրդակցին շուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու համար Հունգարիոյ : Ազգաժողովի կոչին անմիջապէս պատասխանած են հետեւեալ երկիրները, զանազան յանձնառութիւններ ստանձնելով .— Արժանթին պիտի ընդունի* 3000 *որբեր : Աւստրիա երեք հազար փախստականներ,* 30.000 *սթերլին ալ նպաստ : Պելժիա երեք հազար փախստական : Քանատա նախապատուութիւն հունգար տարագիրներու եւ հարիւր հազար տոլար նպաստ, Տանըմարքա՝* 50.000 *տոլար : Ֆրանսա պիտի ընդունի այն բոլոր փախստականները որ դիմում կը կատարեն : Յունաստան պիտի տրամադրէ երեսուն թոն չամիչ, Իտալիա՝ կ'ընդունի* 2000

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ԱԼ ԴԺՈԽՔԻ ՎԵՐԱԾԵՑԻՆ...

Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերուն թըղթակիցները զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Հունգարիոյ ողբերգութեան մասին, հիմա որ յաջողած են Փեշթայէն Վիէննա հասնիլ: Ամէնքն ալ վկայ են թէ ռուսական ուժերը շարժումը զսպեցին վայրենօրէն, սակայն չյաջողեցան սպաննել Հունգարներուն եւ Հունգարուհիներուն ազատութեան սէրը: Սովետները խաչեցին երկիրը, դաշնակցութեամբը քանի մը հունգար դաւաճաններու:

Յետոյ եղերական գոյներով կը նկարագրեն կացութիւնը, չեշտելով թէ անհաւատալի է ինչ որ տեղի կ'ունենայ հոն: Դժոխքէն դուրս կ'ելլես, ապրելու համար ողջերու աշխարհին մէջ:

Հունգարները ինը միլիոն են, հսկայական ուժի մը դիմաց ...

Թղթակից մը կը պատմէ.—

«Երեք ժամ սպասելէ եւ խորհրդային իշխանութեանց քննութենէն անցնելէ ետք, երբ վերադարձանք, տղաքը կը պաղատէին, կիները իրենց ձեռքերը կը միացնէին աղօթողի պէս: Կը կարծէին թէ Ազգաժողովին ներկայացուցիչներն էինք: Իսկ մարդ մը կառքին վրայ ցատկելով, պոռաց. «Օգնութի՜ւն, Ռուսերը»... : «Մեզ ալ տարէք», կը պաղատէր ուրիշ մը եւ նշանացի կը հասկցնէր թէ պիտի կախէ ինքզինքը: Հրասայլեր կային ամէն տեղ, Անդրաշի պողոտային երկայնքը, կամուրջներուն վրայ, Ազատութեան հրապարակին վրայ: Թնդանօթներ, գնդացիրները ամէն տեղ: Չեմ կրնար ըսել թէ ինչ լսեցի կամ տեսայ, քաոսի եւ յուսահատութեան մէջ խորասուզուածէի:

Ամբողջ գիշերը, Մոսկուայի ձայնասփիւռը կարճ ընդմիջումներէ ետք կը կրկնէր.— «Հակայեղափոխութիւն մը պայթած է Հունգարիոյ մէջ: Ֆաշականները գործի վրայ են»: Սակայն վայրագութիւններ կան, որ երեւակայութենէ դուրս են: Ամէն անգամ որ կը լռէին թնդանօթները եւ պատուհանիս առջեւ կ'երգէր թռչուն մը, որ կը թուի թէ չէր վախնար, կ'ըսէի թէ՝ խաբուեր եմ:

Խորհրդարանը զրահապատներու կրակին տակն էր: Կառավարութեան անդամները, որոնք վերջին նիստ մը կը գումարէին, ձերբակալուեցան եւ բանտ նետուեցան: Գերի բռնուած էին վարչապետ Նակի եւ Լոսոնցի, Թունդ համայնավարը, սակայն հայրենասէր, որ որոշած էր օգնել անոր: Խորհրդարանին դրան առջեւ ուժգին եւ քայքայուած մարդ մը մէջտեղ ելաւ, Հանրապետութեան նախկին նախագահն էր Թիլտի, որ կը թոթովէր.— «Մինակ մնացած եմ»:

Ապստամբներուն լիազօրը, զնդապետ Մալէթեր, որ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար եղած էր, այն որ ազատագրած էր Քիլլեան զօրանոցը եւ սպայակոյտին պետը, Քովաքս՝ ձերբակալուած էին Ռուսներու կողմէ երբ գացեր էին բանակցութիւններ վարելու: Այսպիսի բան տեսնուած չէր պատմութեան մէջ, բացի Ռուսիոյ մէջ, ուր ձերբակալուեցան լեհ բանագնացները:

Մալեթեր փախա՞ն մըն է:—Ոչ: Ան ալ շատերուն պէս կազմուած էր Մոսկուայի մէջ, կարմիր բանակին զինուորական դպրոցներէն անցած ըլլալով, կռուած էր ռուս զօրքին հետ, ազատագրելու համար Հունգարիան հիթլերական լուծէն: Այն «յեղաշրջականներէն» էր, զոր Մոսկուա կ'ամբաստանէ այսօր թէ հակայեղափոխութիւն կը գրգռեն:

Մալեթեր եւ իր ընկերները գաղտնի ձայնասփիւռի մը միջոցով կոչեր ուղղեցին ազատ աշխարհին.— թէ՝ հունգար ժողովուրդը անձնատուր պիտի չըլլայ:

Մեկնած օրս, երբ Մարգարիտա կամուրջին վրայ կը սպասէի, ուրկէ կ'անցնէր Փեշթայէն եկող ժողովուրդը Վիէննա երթալու համար, առջեւս աւերակ էր: Ոչ մէկ տուն անվթար մնացած էր, ոչ մէկ ապակի կամ պատուհան: Երկու ժամ ըսպասեցի հոն, առջեւէս կ'անցնէին հազարաւոր մանուկներ, կիներ, ծերունիներ: Բոլոր անոնք որ չէին կրցած միանալ դիմադրականներուն, կ'ըսէին թէ ամուսիններս, տղաս կամ պարզապէս «մեծ»երը լեռներն են: «Պիտի չդադրեցնենք պայքարը»: Այդ պահուն պզտիկ տղայ մը մօտեցաւ եւ մեծկակ հաց մը տալով ըսաւ,— «Զորս ժամ կարգի սպասեցի այս հացը առնելու համար, առէք, ճամբան ձեզի պէտք կ'ըլլայ»: Երբ կը մերժէի չուրջի ժողովուրդը պոռաց.

— «Առէք, մենք Հունգարացի ենք, մենք կուտանք»:

Անօթի են, սակայն կուտան:

Տասնըհինգ օրուան մէջ երեք անգամ Ռուսերը ըսին թէ Հունգարները կանչեցին զիրենք: Բայց որեւէ Հունգար չի դաւաճաներ, ըսաւ կին մը, որուն հետ կը սպասէի ուտելիք գտնելու համար:

Փեշթայի նախկին ամրոցը՝ Վառ՝ գըրաւուած էր դաւաճէն եկած զինուորներու կողմէ, որոնք եկած էին միանալու ուսանողներուն: Բիչ անդին, ուրիշ լերան մը վրայ, ուր հսկայ արձան մը կանգնած էին Սովետները 1945ին, քաղաքին «ազատագրութիւնը» տօնելու, տղաքը առանձին կը կռուէին:

Փեշթայի մէջ, փողոցի կռիւներուն կը յաջորդէին գնդացիրները: Ընդդիմադիրները տանիքներուն վրայ էին, տուներու պատուհաններուն ետին, որոնց ապակիները ջախջախուած էին, նեղ փողոցներուն մէջ կամ մեծ դռներուն ետին: Եւ ամէն անգամ որ առաճանակի մը ձայնը կը լըսուէր, Սովետները թնդանօթները կ'արճակէին դէպի հոն ուրկէ եկած էր ձայնը:

Յետոյ սկսաւ մարդոց հալածանքը, հասաւ հրետանին նաեւ քաղաքական ոստիկանութիւնը: Տղաքը, որ պայքարի մէջ մտած էին, կը ցրուէին եւ կը վերադառնային կառքերուն վրայ «Մոլոթով քոքթէյլ»ով:

Դունա եւ Աստորիա պանդոկներուն առջեւ ութ խորհրդային կառքեր ջախջախուեցան երկու օրուան մէջ: Իսկ զրահապատ կառքերը չարունակ կը թաւալէին, ահուսարսափի ենթարկելով ժողովուրդը:

Ո՞Վ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ ՋԱՐԴԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Հասան Ամճա որ վարչական պաշտօն մը վարած է Հայաջինջ Սարսափներու շրջանին, շարունակելով իր յուշերը Պոլսոյ «Շէհիր» թերթին մէջ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ պատասխանատուներու մասին.—

«... Իթթիհատ վէ Թէրաքքըի հռչակաւոր եպարքոսը՝ Թալէաթ փաշա, իր յիշատակներուն մէջ կը խօսի տեղահանութեան մասին ու կ'ըսէ.

— «Տեղահանութիւնը զին. կանխազգուշական տնօրինութիւն մըն էր պարզապէս»:

Ու կը շարունակէ.

— «Ահա այս տնօրինութիւնը, կարգ մը անզգած եւ անճարակ մարդոց ձեռքով ողբերգութեան մը ձեւն ստացաւ: Հոս իմ նպատակս չէ ծածկել այս դէպքերուն տըգեղութիւնը Միայն պիտի ուզէի յայտնել, թէ սխալ, անիրաւ եւ քմահաճ վճիռ մը պիտի ըլլար այդ խնդիրներուն պատասխանատուները նկատել Իթթիհատ վէ Թէրաքքըը կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն եւ այն անդամները, որոնք ոչ մէկ առնչութիւն ունին այս գործին հետ: Իթթիհատ վէ Թէրաքքըը կոմիտէի անդամները, Հայերու դէմ ի գործ դրուած այս անիրաւութիւններէն խորապէս ըղգածուած են եւ միշտ ջանացած են ամէն առթիւ արգելք հանդիսանալ նման դէպքերու եւ այդ ուղղութեամբ ազդած են նաեւ կառավարութեան վրայ»:

Հասան Ամճա ապա կը շարունակէ իր խորհրդածութիւնները.

— «Նախ հոս թաքնուած է խոստովանութիւն մը: Այս յայտնութեան համաձայն, յիշեալ դէպքերու պատասխանատուն է կառավարութիւնը: Կամ, կառավարութիւնը ըրած է այս բոլորը եւ կամ ի վիճակի ըլլալով հանդերձ արգիլելու, չէ ըրած այդ բանը՝ ձեռք առնելով հարկ եղած կանխարգել միջոցները:

Թալէաթ փաշա, իր այս յայտնութեամբ բացէ ի բաց կ'ուզէ անմեղ հռչակել Իթթիհատ վէ Թէրաքքըը կուսակցութիւնը եւ իր կառավարութիւնը: Ան կ'ուզէ բացարձակօրէն եւ ամբողջութեամբ պատասխանատուութիւնը բեռցնել կարգ մը անխիղճ եւ նենգամիտ մարդոց վըրայ, որոնք ոչ Իթթիհատ վէ Թէրաքքըի մաս կը կազմեն, ոչ ալ իրմէ գլխաւորուած կառավարութեան: Երբ այս կարգ մը անխիղճ ու նենգամիտ մարդոց ուժը երեւակայենք այսպէս, որ կրնան տեղահան ընել աւելի քան մէկ միլիոն մարդիկ եւ կրնան ողբերգութեան մը վերածել նաեւ այդ տեղահանութիւնը, եւ երբ նըկատի առնենք որ կառավարութիւն մը ի վիճակի չէ այդ մարդիկը պատուհասելու եւ հաշուեյարդարի ենթարկելու, ասկէ կ'ելլէ այն իմաստը, թէ այդ մարդիկը կը կազմէին ազգի մը ստուար մեծամասնութիւնը:

Այս յայտնութեան բացորոշ եւ մեկին իմաստն է հետեւեալը.—

Մենք ուզեցինք զինուորական միջոցներ ձեռք առնել եւ այս շարժումը ողբերգութեան մը վերածեցին: Այս ողբերգութիւնը արգիլելու համար Իթթիհատ վէ Թէրաքքըի փափաքն ու ջանքերը եղան ապարդիւն եւ կառավարութիւնն ալ մընաց տկար ու անկարող: Եւ խնդիրը այսպէսով սարսափելի ձեւ մը ստացաւ: Հոս ոչ Իթթիհատ վէ Թէրաքքըը կայ, ոչ ալ կառավարութիւն: Ուրեմն, ասոնցմէ դուրս ով որ կը մնայ, պատասխանատուն ալ ան է, ոճրագործն ալ ...:

Այրերն ու կիները, երեխաներն ու ծերերը տեղահան ընելու պատասխանատուութիւնը չիւրացնել, իր իսկ կողմէ ողբերգութիւն յօրջորջուած այս տմարդի արարքին պատասխանատուութիւնը բեռցնել այն մարդոց վրայ, որոնք դուրս կը մնան Իթթիհատ վէ Թէրաքքըէն ու իր կառավարութենէն, այս՝ ուրացումներու ամենանողկալին է եւ չքմեղանքին ու վախկոտութեանց ամենազարշելին:

Թալէաթ փաշա, որ իր այս յիշատակները գրի առած է Պերլինի մէջ, չի բաւականանար վատութիւնն ու անգթութիւնը բեռցնելով իր ժողովուրդին ու անոր վրայ, որու ձեռքն ու ոտքը կապելէ – կապկպելէ եւ մեծով – պզտիկով թշնամիին յանձնելէ վերջ ձգեց ու փախաւ, հետեւեալ յայտնութիւններով կ'ուզէ նաեւ պաշտպանել Գերմանիան՝ ի վընաս մեր կառավարութեան:

— «... Կարգ մը չարամիտ ու յոռի տրամադրութեան տէր քարոզիչներ կ'ըսեն, թէ Գերմանացիներն էին, որ Թուրքերուն թելադրեցին Հայերը ճզմել եւ այսպէսով հայկական դէպքերու առնչութեամբ կ'ուզեն արատաւորել նաեւ գերման ժողովուրդին պատիւը: Իսկ դէպքերը ճիշդ ասոր հակառակը կը փաստեն: Ընդհակառակն, ամէն անգամ որ դէպքի մը վերահասու դարձաւ, գերման կառավարութիւնը իր թելադրանքները ըրաւ՝ այդպիսի բաներու վերջ մը տալու համար: Այս մասին կարգ մը փաստաթուղթեր ալ կը գտնուին արդէն Բարձրագոյն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՊՍ ԳԱՅԼ ԲՌՆԵՑ

Կտրի վրայ խռնուած գայլերը չէին երեւում, բայց պարզ լսում էր նրանց ատամների չխչխկոցը:

Ինչքան ժամանակ էր անցել՝ չեմ կարող ասել. մէկ էլ տեսնեմ, գայլերից մէկը պոչը անցքից կախեց ցած: Պապս խոյն հանեց իր ոչխարենի փափախը ու, երեւի կարծելով, թէ պոչը քսում է ոչխարի մէջքին, յետեւի ոտքերից մէկը կախեց ներքեւ: Գայլը ոտքը կախեց թէ չէ, պապս երկու ձեռքով պինդ բռնեց ու գոչեց.

— Այ, տղայ, Արութ, վեր կաց, գէլ եմ բռնել:

Նրա հուժկու ձայնը գղրգաց գոմում: Ոչխարներն իրար անցան: Ձին վրնջաց, իսկ կտրի վրայ իրարանցում ընկաւ, գայլերն սկսեցին ոռնալ:

Քնաթաթախ Արութը վեր թռաւ ու հարցրեց.

— Ո՞ւր է, Առաքել ապեր, ի՞նչ գէլ ես բռնել:

— Հրէս, հրէս բռնել եմ, դանակդ հանիր, շուտ, պատասխանեց պապս ու դառնալով իմ կողմը՝ ասաց, վախես ոչ, Արտաշ ջան, վախես ոչ, հրէս քեզ համար գէլ եմ բռնել:

Շփոթութիւնի՞ց թէ զարմանքից Արութը չէր կարողանում գօտուց կապած դանակի կապը քանդել:

Պապս երկու ձեռքով բռնել էր գայլի ոտքն ու բաց չէր թողնում: Գայլը որքան ուժ ունէր, ձիգ էր տալիս, քաշում ոտքը, բայց օգուտն ինչ: Աղեկտուր ոռնում էր, կնճմնճում ու թպրտում կտրի վրայ:

Արութը մի կերպ հանեց իր սուր դանակը:

— Դէ, հիմա ճղիր գէլի ոտքը, հրէս իմ բռնած տեղից, ասաց պապս Արութին:

Արութը սուր դանակով ճղեց գայլի ոտքը: Գայլը մի էն տեսակ ձայն հանեց, մի էն տեսակ ձայն, որ ոչ միայն ես, այլ նոյնիսկ Արութը վախեցաւ եւ ետ ետ գընաց:

— Վայ, տնաշէնի տղայ, Արութ, դո՞ւ էլ ես վախենում, գոռաց պապս, ախր էս թակարդն ընկած գազանը ի՞նչ կարայ անի, որ էդպէս սրտաճաք ես եղել, տղամարդ կաց: Մահակդ բեր, անցկացրու սրա ճղած ոտքի արանքով:

Այս ասելիս պապս ծիծաղում էր. դա սրտապնդեց ինձ ու Արութին:

Արութը մօտեցաւ պապիս ու մահակն անցկացրեց գայլի ազդրի ճեղքով: Պապըս բաց թողեց գայլի ոտքը, Գայլը ցատկեց, բայց... երկար մահակը դէմ առաւ անցքի եզրերին

— Դէ, հիմի որքան ուզում ես վեր վեր թռիր, մուրտառ անասուն, էլ քեզ պըրծում չկայ, քրքջալով ասաց պապս ու մահակի ծայրերը թոկով ամրացրեց առաստաղի գերաններին:

Մի ոտքից կապած գայլը մնաց դոմի կտրին: Նա ոռնում էր, ատամները ժնդժնդացնում, առջեւի ոտքերով ճանկռտում կտրի հողը, բայց ի զուր:

Իմ վախը բոլորովին անցել էր: Ես ծիծաղում էի ամբողջ հոգով եւ զարմանում պապիս քաջութեան ու հնարամտութեան վրայ:

Ես այնքան սիրտ առայ, որ նոյնիսկ ձեռք տուի գայլի ոտքին, որից արիւն էր կաթում: Գայլը վնգստում էր, կաղկանձում, աղեկտուր ոռնում, առջեւի ոտքերով շարունակում ճանկռտել հողը:

***

Գիշերը չքնեցինք: Պապս իր հովուական կեանքից զանազան դէպքեր էր պատմում: Ոչխարները գայլի հոտն առել ու անհանգիստ փչտում էին, դոփում հողը: Նրանց աչքերը փայլփլում էին մութ գոմում:

Արդէն լուսանում էր:

— Դէ, Արութ, վեր կաց դուրս գանք, տեսնենք ոնց է մեր գէլի օրը: Նրան պիտի ողջ ողջ տանենք գիւղ, ասաց պապս ու դուրս եկաւ գոմից:

Արութը մի պարան եւ երկու հաստ երկար մահակ վերցրեց: Ես էլ դուրս եկայ: Ի՞նչ թաքցնեմ, վախենում էի, չլինի գայլը պոկ գայ ու ...

Պապս ու Արութը թոկը օղակ արին եւ մահակների ծայրերին ամրացնելով՝ գցեցին գայլի վիզը: Գազազած գայլը գլուխը թափահարեց, ատամները սպառնագին ժնդժնդացրեց:

— Անցեալ տարի մեր ոչխարներից մէկին դո՞ւ կերար, անիծուած անասուն: Այ, այսպէս են թակարդ գցում գող գազանին, հա... դէ, հիմի խեղդուիր, գոչում էր պապս ու ծիծաղում:

Գայլը կատաղած, արնակալած աչքերով նայում էր մեզ ու նորից ատամները ժնդժնդացնում:

Արութը սեղմեց նրա վզի օղակը: Պապս երկու մահակները կապեց գայլի վզին, իսկ Արութը գնաց, ներքեւից արձակեց գայլի ոտքի կապը: Գայլը ծառս ելաւ, որ յարձակուի պապիս վրայ, բայց մահակները դէմ առան նրան վզին, օղակն էլ սկսեց խեղդել:

— Դէ, դէ, մի թրթռայ, անպիտան անասուն, էլ ուր պիտի փախչես, ծիծաղելով ասում էր պապս:

Ոչխարը իջեցրին ներքեւ: Պապս գայլին քարշ էր տալիս յետեւից: Հասանք Մթնաձոր: Հովիւները շատ զարմացան՝ տեսնելով ողջ ողջ բռնուած գայլին: Շները ծառս էին լինում գայլի չորս կողմը ուզում էին գզել, պատառոտել գազանին, բայց պապս սպառնում էր, չէր թողնում մօտենան:

Ոչխարն անվնաս բերինք գիւղ: Ամբողջ գիւղը թափուել էր՝ կենդանի բռնուած գայլին տեսնելու: Թակարդ ընկած գազանը պոչը սեղմել էր յետեւի ոտքերի արանքում եւ անզօրութիւնից կատաղած՝ միայն ատամներն էր չխչխկացնում:

— Դէ, եկէք տեսէք, այ մարդիկ, տեսէք մեր հօտի թշնամուն: Ողջ ողջ եմ բռնել: Դատաստանն էլ դուք արէք, ասում էր պապս ու ծիծաղում:

Ս. ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, Սալ Փլէյէլի մէջ կատարուեցաւ հանդիսաւոր տօնա-կատարութիւնը Հ. Բ. Ը. Միութեան յիսնամեայ յոբելեանին, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը: Երեկոյթին բացումը կատարեց Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը «Մարսէյեզ»ով:

Յոբելենական յանձնաժողովի նախագահը Պ. Վահէ Ֆրէնկեան ֆրանսերէն գրաւոր ճառով մը շնորհակալութիւն յայտնեց հանրապետութեան նախորդ նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլի որ Փարիզէն հեռու ըլլալով չէր կրցած ներկայ ըլլալ, օտար հիւրերուն եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած էին հանդէսին գեղարուեստական բաժնին եւ յոբելենական յանձնախումբի ջանքերու: Առաջին խօսքը տրուեցաւ կաթող. պատ-ուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի որ արտայայտեց հայ ժողովուրդին երախ-տագիտական զգացումները Հ. Բ. Ը. Միութեան հանդէպ: Ըսաւ թէ 1906ին հա-զիւ հիմնուած, Միութիւնը ունեցաւ իր առաջին նախախնամական դերը Կիլիկիոյ աղէտէն մինչեւ 1915-1920, օգնութեան հասնելով տասնեակ հազարաւոր հայ որբերուն եւ գաղթականներուն: Յաջորդաբար խօսք առին Հայր Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, յանուն կաթոլիկ համայնքին եւ Փարիզի Արքեպիսկոպոսկարդինալ Ֆէլթէնի, պատ. Գ. Սիսլեան հայ բողոքականներու կողմէ, որոնք շեշտեցին Բարեգործականին սահմանուած բազմակողմանի դերը, լայնամիտ եւ իրական բարեգործութեան մը սահմաններուն մէջ որոնց այնքան պէտք ունի այսօր գաղթաշխարհը: Մաղթեցին որ Միութիւնն ըլլայ յաւիտենական, հայ ժողովուրդին պէս:

Կոմս Ֆիլիպ տ'Արսքոթ, Պօղոս Նուպարի թոռը, խնամուած ճառ մը կարդաց, պատկերացնելով Նուպարեան գերդաստանին հանրային գործունէութիւնը, իբրեւ պետական մարդիկ, իբրեւ բազմազան ազգօգուտ ձեռնարկներու հիմնադիր, եւ իբրեւ հայկական դատի հետապնդման ռահվիրաներ: Յիշեց մասնաւորաբար իր մեծ հօր՝ Պօղոս փաշայի հիմնարկութիւնները, բոլորն ալ կենդանի վկաներ՝ իր դիտական եւ մշակութային բարձր դաստիարակութեան եւ հաւատացումներուն, ինչպէս Մարի-Նուպար Ուսանողական տունը, բացառիկ հաստատութիւն մը Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ, անհատական նախաձեռնութեամբ, երբ միւս բոլորը հիմնուած են մի միայն իրենց պետութիւններուն կողմէ, Նուպարեան Ազգ. Մատենադարանը, Ուսանողական փոնտը, Երեւանի Ակնաբուժարանը եւ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը: Զարմանք յայտնեց որ Նուպար փաշայի հայրը, Մկրտիչ Նուպարեան, ծնած Իզմիր, դէպի Արեւմուտք նայած է աւելի քան հարիւր տարի առաջ եւ իր զաւակը ղրկած է Զուիցերիա, ուրացնելու եւրոպական մշակոյթը:

Սէնի նահանգին ծերակուտականը, Պ. Հանրի Պառէ շատ գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը պատկերացուց հայ ժողովուրդին մարդկային բարձր արժանիքները, շեշտելով որ Հայը կը պատկանի քաղաքակրթուած այն ազգերուն, որոնք հազուագիւտ օրինակներ կրնան հանդիսանալ այսօրուան ապականած մարդկութեան, ապականած՝ իրենց քաղաքական ըմբռնումներով, գործելակերպերով եւ անհատական շահերու հետապնդումներով:

Պ. Զարեհ Նուպարի ուղերձը կարդաց Բարեգործականի Փարիզի մասնաճիւղին նախագահը, Տոքթ. Պէօյիւքեան: Պօղոս փաշայի որդին, իր խօսքին մէջ կ'ուզէր ցոյց տալ թէ հայ ժողովուրդին մէջ իր հօրմէն զատ կան ուրիշ յայտնի բարե-գործ դէմքեր եւ ընտանիքներ, ինչպէս Կիւլպէնկեանները, որոնց ամէնէն կարկառուն դէմքը, Գալուստ Կիւլպէնկեան իր բացառիկ գործի մարդու խելքով եւ նիւթական նուաճումներով դարձաւ միջազգային բարերար մը համայն մարդկութեան, ինչպէս Ռոքֆէլլըր մը, Նոպէլ մը, Ռոչիլտ մը:

Ներկայ հիւրերէն զոր. Տիֆինէօ, եւ Ազգ. Ժողովի անդամ Տընէ եւս խօսք առին: Առաջինը յիշեց որ իր ծանօթութիւնը Հայերու հետ կուգայ Կիլիկիոյ գրաւման օրերէն, երբ հիացում միայն ունեցաւ այդ կոտորակուած ժողովուրդին հանդէպ, երբ ան ոտքի կանգնելու անկարող, ընդ առաջ կ'երթար Տիկին զօրավար Պրեմոնի հաստատած ձեռնարկին, օգնելու համար հազարաւոր որբերու, այրիներու:

Իսկ Պ. Երեսփոխանը յիշեց, հունգարական ժողովուրդին այսօրուան մարտիրոսութեան առնչութեամբ, հայ ժողովուրդին մարտիրոսութիւնը: Ինք, խորապէս ազդուած երիտասարդութեան օրերէն, մինչեւ այսօր ալ կը պահէ իր սէրը, հիացումը տասն անգամ ինկած եւ տասն անգամ ալ ոտքի կանգնած հայ ժողովուրդին հանդէպ:

Վերջին խօսքը վերապահուած էր Պ. Նուրհան Ֆրէնկեանի, որ իբրեւ ատենապետ Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովին, տեղեկութիւններ հաղորդեց Բարեգործականին ընդհ. գործունէութեան մասին, շեշտելով թէ յիսուն տարուան ընթացքին ութ միլիառ ֆրանք բաշխած է իբրեւ օգնութիւն: Նկարագրեց 1906 ապրիլ 15ին Գահիրէի մէջ գումարած հիմնադիր ժողովը, ուր ընտրուած էր 10 հոգինոց մարմին մը գլխաւորութեամբ Պօղոս փաշա Նուպարի, մասնակցութեամբ Եաղուպ Արթին փաշայի, Աղաթօն պէյի, Առաքել պէյ Նուպարի, Մկրտիչ Անդրանիկեանի, Մարկոսեանի, Տոքթ. Ն. Տաղաւարեանի եւ ուրիշներու: Հրաւիրեց ժողովուրդը անդամագրուիլ Միութեան եւ իր լայն աջակցութիւնը բերել յոբլենական նուէրներու:

Հանդէսին առաջին մասը փակուած ըլլալով տեղի ունեցաւ գեղարուեստական խնամուած բաժին մը: Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը յաջողութեամբ երգեց Ա. Պատմագրեանի «Հարալէ»ն եւ Կանաչեանի «Շուշօ»ն: Պ. Ս. Պօղոսեան (Մարսէյլէն) յայտնութիւն մը Փարիզցիներուս իր համով-հոտով արտասանութիւններով, Խ. Աբովեանէ «Լեզուն», եւ Աշուղական քերթուած մը՝ «Էջմիածին»: Արտասանեցին նաեւ Օր. Ա. Սարգիսեան (Մարսէյլ), Էտմոն Ռոսթանէն եւ Ա. Գմբէթեան Յ. Թումանեանէ եւ Սիամանթոյէն: Երգեցին Օր. Սահաթճեան ֆրանսերէն (Տոնիցեթթի եւ Բրօչ) եւ Օր. Ի. Պիւլպիւլեան Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ Հ. Ստեփանեանի «Երեկոյեան ծաղկած Մարեր» եւ Ա. Պարթեւեանէն, Օր. Գ. Ղազարոսեան նուագեց Շոփէնի «Փոլոնեզ Պրիյանթ ան մի պէմոլ»ը, Օր. Պէրպէրեան եւ Օր. Քէօշկէրեան պարեցին Արամ Խաչատուրեանի «Գայիանէ»էն եւ «Սուսերու պարը», իսկ Օր. Լ. Աւետիսեան եւ Պ. Աբրահամեան «Լեզկինքա»: Բոլորն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան:

Երեկոյթը վերջացաւ կէս գիշերին:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ, 8 Նոյ.— Դաշնակցութեան Օրը տօնեցինք Նոյեմբեր չորսի կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ: Ժամը չորսին ընկեր Ս. Գալուստեան հանդէսին բացումը կատարեց: Նոր Սերունդին անդամները երգեցին «Մշակ բանուոր»ը:

Օրուան նախագահը, ընկ. Ս. Ընտրիկեան իր բացման ճառին մէջ պարզեց կուսակցութեան մեծ դէմքերու աշխատանքը ամէն ճակատի վրայ: Բացատրեց թէ անոնք իրենց կեանքը զոհեցին, որպէսզի յաջորդ սերունդները ապրին: Մենք ալ պատրաստ ենք ժառանգութիւն մը ձգել մեր յաջորդներուն:

Ընկեր Հ. Զաքարեանի երեք փոքրիկները միատեղ երգեցին «Ով սեւաչեայ»: Օր. Ա. Ուզունեան եւ Ս. Քզեյեան միատեղ երգեցին «Գնա բլբուլ», Օր. Պալճեան (Ժիվորէն), դաշնակի վրայ նուագեց ֆրանսերէն երկու կտորներ: Գեղարուեստական բաժինը վերջացաւ Օր. Ա. Ճէմեանի մեներգով: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Խ. Մկրտիչեան պարզեց Դաշնակցութեան 66 տարուան գործունէութիւնը, ռազմական, քաղաքական եւ մշակութային: Յետոյ անդրադառնալով օրուան դէպքերուն, ձաղկեց բռնակալութիւնը, եւ եզրակացուց թէ բռնութեան վրայ հիմնուած իշխանութիւնները դատապարտուած են կործանելու:

Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին վարչական պաշտօնեաներ, «Տոֆինէ Լիպէռէ»ի թղթակիցը եւ ուրիշ հիւրեր: Հանդէսէն վերջ, կոմիտէն պատուասիրեց հիւրերը:

Բ.

ՔԱՆԻ մը այր մարդիկ կը խօսին կիներու մասին:

— Կինը թերթի կը նմանի, կ'ըսէ մէկը:

Բոլորը զարմացած անոր կը նային:

— Որովհետեւ, ամէն մարդ, ձեռքը թերթ մը ունենալով հանդերձ, կը դառնայ եւ ակնարկ մը կը նետէ քովինին թերթին վրայ: Այսինքն, ամէն մարդ, նոյնիսկ ամուսնացած, կը նայի քովինին կնոջ:

Դրան մօտ (Պապը Ալի)»: («Թալէաթ փաշայի յիշատակները», էջ՝ 75-779):

« Հոս կ'ըսէ Հասան Ամճա, Թալէաթ փաշա պաշտպանողականի իր ճիգին մէջ անկարող կ'ըլլայ նկատել այն խոստովանութիւնը, թէ այդ շրջանին իր կառավարութիւնը եւ երկիրը կը վարուէին գերման պետութեան կողմէ իսկական գաղթավայրի մը նման:

«Երբ Օսմանեան պետութեան մեծ յեղափոխականը այսպէս կը խօսէր, տեսէք թէ ի՞նչ կ'ըսէր Հալէպի գերմանական վարժարանին տնօրէնը՝ Մայն Փիանքէ, իր մէկ գրքոյկին մէջ.—

—« Երբ հայկական կարաւանները կ'անցնէին քաղաքներու փողոցներէն, ըզգայուն Թուրք եւ արաբ մահմետականներն անգամ չէին կրնար զսպել իրենց արցունքները տեսնելով Հայոց ողբերգական վիճակը: Մզկիթներու մէջ հօճաները կը քարոզէին ու կ'ըսէին. — «Հայերու դէմ ի գործ դրուած այս խժդժութիւնները գերման սպաներու հրամանով են եւ ոչ թէ Բարձրագոյն Դրան »:

« Այն դէպքերը, որոնց ականատես կ'ըլլանք ամիսներէ ի վեր արեան արատի մը նման յաւիտեանս պիտի մնան գերմանական զինանշանին վրայ »:

Ու կը շարունակէ Մայն Փիանքէ իր յայտութիւնները.

—« Եթէ Գերմանիա փափաքէր, կրնար արգիլել այս ոճիրները: Հրէշային այս գործին մէջ ան կամ մաս ունէր եւ կամ անիծեալ տկարութիւն մը: Շատ քիչ տարբերութիւն կայ ոճրագործի մը եւ անոր գործելիք ոճիրը արգիլելու կարող մէկուն միջեւ, երբ այս վերջինը կը մնայ լուռ ու դիտող »:

Այս հրատարակութեանց հեղինակը ոչ Թուրք մըն է եւ ոչ ալ Թրքասէր Գերմանացի մը, այլ՝ պարզ ու հասարակ Գերմանացի մը, եւ, ո՞վ գիտէ, թերեւս ալ՝ Թրքատեաց Գերմանացի մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (190)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Իբրեւ սպարապետ, իբրեւ երկրի պաշտպանութեան հոգաբարձու, նուիրուած էր նա Հայոց աշխարհի իւր հոգու բոլոր զօրութեամբ: Բայց միեւնոյն ժամանակ, նա ընտանիքի խիստ գթառատ հայր էր: Արտաղերս ամրոցումն էին նրա սիրելի զաւակները եւ նրա սիրելի կինը: Ո՞վ կարող էր յանձնել նրանց մի այնպիսի խռովալի ժամանակում, երբ Արտաղերսը դրած էր մի սոսկալի հրաբուխի վրայ որ ամէն րոպէ կարող էր բորբոքուիլ: Այդ բերդին էին ապաւինած եւ հարիւրաւոր իշխանազն ընտանիքներ: Այդ բերդին էր ապաւինած եւ ինքը՝ Հայոց Թագուհին: Ապաղան նրան խիստ մթին գոյներով էր երեւում, եւ նրա զգայուն սիրտը ալեկոծւում էր նոյնպէս մթին տարակուսանքներով: Այդ մտատանջութիւնների մէջ հասաւ նա իւր բնակարանը, ցած իջաւ ձիուց եւ ներս մտաւ: Նրան հանդիպեց դեռ չքնած կինը, որ անհամբերութեամբ սպասում էր ամուսնին:

— Ինչո՞ւ այդքան ուշացար, հարցրեց նա, ուրախութեամբ ընդառաջ վազելով:

— Դու գիտես, սիրելիս, երբ մարդ Փառանձեմի ձեռքն է ընկնում, հեշտութեամբ չէ կարող ազատուել, պատասխանեց սպարապետը գրկելով նրան:

Տիկինը ժպտաց:

Երկու օրից յետոյ, սպարապետը փառաւոր պատրաստութիւններով եւ բտուար, ազատազունդ համհարզներով ճանապարհ ընկաւ դէպի Բիւզանդիա:

Նա ընդունեց Թագուհու առաջարկութիւնը եւ գնաց: Բայց Թագուհին տուժեց...

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Մուշեղ Մամիկոնեանի Բիւզանդիա գնալուց յետոյ, Թագուհին կարգադրեց, որ իւր մօտ գտնուած իշխաններից նրանք, որ գաւառատէրներ եւ բերդատէրներ էին, գնային իրանց երկիրը պահպանելու, իսկ իւր մօտ թողեց միայն արքունական ազատազունդ զօրքերին եւ իւր ոստանիկներին: Մեկնեցան բերդից Սահակ Պարթեւը, Մեսրոպ Տարօնցու հետ, մեկնեցաւ եւ Ռշտունեաց օրիորդը, Աշխէնը, իւր հետ տանելով իւր քաջ լեռնականներին: Իսկ սպարապետը իւր ընտանիքը տեղափոխեց Մամիկոնեանների սեփական բերդը՝ Երախանի, որ գտնւում էր Տայոց երկրի անտառապատ լեռների մէջ:

Սպարապետի նախազգուշականութիւնները կատարուեցան: Շատ չանցաւ, Մերուժան Արծրունին պարսկական զօրքերով եկաւ եւ պաշարեց Արտաղերսը: Թագուհին այն աստիճան արհամարհանքով նայում էր այդ պաշարման վրայ, որ ամէն անգամ, երբ Մերուժանի պատգամաւորները ներկայանում էին նրան, առաջարկելով, թէ Մերուժանը ամենայն յօժարութեամբ պատրաստ կը լինի թողնել պաշարումը եւ հեռանալ, եթէ Որմիզդուխտին նրան կը յանձնեն,— բայց պատգամաւորները միշտ տանում էին Թագուհու խիստ պատասխանները: Կատաղած Մերուժանը աւելի եւս սաստկացնում էր պաշարումը, կտրելով բերդի հաղորդակցութիւնը ամէն կողմից, եւ աշխատելով եթէ զէնքի ուժով անհնար կը լինի գրաւել, գոնէ սովով ստիպէ նրանց անձնատուր լինելու:

Բայց բերդը յամառութեամբ կանգնած էր իւր անսասան ապառաժների վրայ, եւ ոչինչ էր համարում թշնամու սպառնալիքները:

Երբ Մերուժանը օր ըստ օրէ ամրացնում էր պաշարումը, մի եւ նոյն ժամանակ, Վահան Մամիկոնեանը իւր հրամանի ներքոյ եկած պարսկական միւս զօրքերով փակել էր բոլոր ճանապարհները, որպէս զի թոյլ չտայ, որ Հայոց նախարարները պաշարեալներին օգնութեան հասնեն եւ Մերուժանի զօրքերը ցրուեն բերդի շրջակայքից:

Բայց Թագուհին դրսից օգնութիւն անգամ չէր սպասում: Նա սպասում էր միայն իւր որդուն — Պապին: Մի ամիս եւս, երկու ամիս եւս, եւ գուցէ շատ ամիսներ նա կարող էր ընդդիմանալ, մինչեւ կը յայտնուէր ըղձալի որդին եւ իւր հետ կը բերէր հռովմէական լեգէոնները...

Բայց Բիւզանդիայում գործերը դեռ յապաղման մէջ էին: Հայոց պատգամաւորները, ժամանելով այնտեղ, նորընտիր կայսրին իւր մայրաքաղաքում չգտան: Նա զբաղուած էր Գոթաց պատերազմներով: Այդ պատերազմները, իբրեւ մի աշխարհի ժառանգութիւն, մնացել էին նրա նախորդից, Վաղէսից:

Վաղէսի վերջին օրերում, գաղթական Գոթերը, աճապին բազմութեամբ դուրս գալով իրանց մթին լեռներից, հեղեղեցին կայսրութեան ընդարձակ գաւառները եւ հասան մինչեւ Բիւզանդիայի պարիսպները: Վաղէսը կռուեց քաջութեամբ եւ ընկաւ քաջութեամբ: Պատերազմի դաշտից նրան փախցրին մի գիւղական խրճիթ: Թշնամին այրեց խրճիթը, նրա մէջ այրուեցաւ եւ դժբախտ կայսրը:

ՐԱՖՖԻ

փոխատական եւ 50.000 տոլար նպաստ :

✕ Երեքշաբթի օր բողոքի ցոյց մը սարքուեցաւ Փարիզի Զմեռնային մարզարանին մէջ, Հունգարիոյ անձարժողովուրդին մարտիրոսացման առթիւ։ Բեմին ճակատը արձանագրուած էին հետեւեալ բառերը. — «Ազատութիւն Հունգարիոյ համար :Կը պահանջենք դադրեցնել աքսորները»։ Յաջորդաբար խօսք առին զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները : Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Գիյո Մոլէն, ուժգնօրէն դատապարտեց Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, «որուն վարիչները ոչ միայն չդոհացան շնորհաւորութիւններ ուղղելով Փեշթայի դահիճներուն, այլեւ ուզեցին արդարացնել ապստամբութեան հերոսները »:

Միւս բանախօսներն ալ ուժգնօրէն ճաղկեցին կատարուած բարբարոսութիւնները, պահանջելով Ազգաժողովէն արագ եւ ազդու միջամտութիւնը եւ ցեղասպանութեան պայմանագրին գործադրութիւնը : Խօսք առաւ նաեւ Փեշթայի ապստամբներու կոմիտէին անդամներէն մէկը, Փաղթոր : Ցոյցերուն կը մասնակցէին տասը հազար հոգի :

Ժողովէն վերջ քանի մը հարիւր երիտասարդներ ցոյցեր կատարեցին Ֆրանսա - Խ. Միութիւն ընկերութեան եւ համայնավար թերթի մը խմբագրատան դէմ։ Երեք հոգի վիրաւորուեցան։

Նոյն օրը ընդհ. գործադուլ մը սարքած էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ գործադուլը ձախողեցաւ։ Երթեւեկը չէր խանգարուած : Հանքային բանուորները կը բանէին 95 առ հարիւր , փարիզեան շրջանի 600.000 մետաղագործներէն միայն երեք հազար հոգի աշխատանքը դադրեցուցած էին կէս ժամ :

✕ Հունգարական կառավարութիւնը հաղորդեց Ազգաժողովին թէ կ'ընդունին ընդհ. քարտուղարին ներկայացուցիչները, քննելու համար օգնութեան խնդիրը։

✕ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հայ զինուորներ ալ կը գտնուին Հունգարիա ղրկուած սովետական բանակին մէջ :

✕ Կ'ըսուի թէ Լեհաստան միջնորդի դեր պիտի կատարէ հունգարական տագնապը լուծելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Օրլէանվիլ քաղաքին մօտ զօրախումբ մը ծուղակը ինկաւ։ Սպաննուեցան 12 զինուորներ եւ երկու քաղաքացիներ։ Ապստամբները ծանր կորուստներ կրեցին զանազան վայրերու մէջ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարեշալ Ռոկոսովսքի, որ նշանակուած էր Սթալինի կողմէ, վերջնապէս արձակուեցաւ եւ իրեն յաջորդեց լեհ զօրավար մը։ Ուրիշ քանի փոփոխութիւններ ալ կատարուեցան : Խորհրդարանը միաձայնութեամբ օրէնք մը քուէարկեց քաղաքական ոստիկանութեան դէմ :

ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐ պայթեցուցին Քերքուք Հայֆա նաւթադծին մէկ ճիւղը, որ չէր գործածուեր 1949էն ի վեր : Առատ քարիւղ կը հոսի :

— — — — —

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Ֆութպոլի հունգարական խումբը, Հոնվետ, երեքշաբթի իրիկուն պարտութեան մատնեց Փարիզի Րասինկը երեքի դէմ չորս կէտով : Այս հանդիպումը որուն ներկայ էին 20 – 25 հազար հոգի, մարզականէ աւելի մեծ նշանակութիւն մը ունեցաւ։ Երբ 11 Հունգարները դաշտ մտան սեւ ժապաւէններ անցուցած իրենց թեւերուն վրայ, ամբողջ ժողովուրդը ծափահարեց բացառիկ խանդավառութեամբ մը։ Խաղը սկսաւ մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութենէ մը վերջ։ Առաջին կիսախաղին Հունգարները կը յաղթէին մէկի դէմ երկուքով : Երկրորդ կիսախաղին սկիզբը իրենց աւելի թոյլ խաղը յուսալ տուաւ ֆրանսական յաղթանակը կամ նուազագոյն հաւասար խաղ մը, քանի որ մինչեւ 80րդ վայրկեանը 3 – 3 էր, բայց վերջաւորութենէն տասը վայրկեան առաջ Հունգարներուն նշանաւոր Քոքսիսը նշանակեց յաղթանակի կէտը։ Հունգար խումբին մէջ կը խաղար նաեւ ուրիշ «միջազգային» մը, Փուսքաշ որուն մահուան լուրը տարածուած էր քանի մը շաբաթ առաջ, Հունգարիոյ ապստամբութեան առթիւ։ Րասինկի խաղացողները ինչպէս եւ դատաւորները Հունգարիոյ զոհերուն յատկացուցին իրենց օրապահիկը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, ռիւ Ժէլի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ :

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Գեղջկական պարեր, գոյգ պար, մեներգ եւ արտասանութիւններ :

Դպրոցին աշակերտներու կողմէ երգախառն պատկերներ եւ խմբերգներ :

Հանդէսէն անմիջապէս յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք, յարակից փոքր սրահին մէջ :

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, կղերականներու սրահը ռիւ տէ Պահիւթիէ :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Ste. FRANCE CAMEROUN
24 Rue d'Enghien. Paris 10ème.

Կը փնտռէ երիտասարդ մը, զարգացած իր Քամըրունի Քոնթուարին համար։

Դիմել ժամը 14էն 15 նշանակուած հասցէին :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Լուվէնի (Պելժիա) համալսարանի ուսանողներէն Պ. Երուանդ Բամպուքեան տրամադրելի ժամեր ունի հայերէնի դասեր տալու մասնաւորներու : Դիմել՝
34 Rue Vésale, Louvain (Belgique)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հսկող մը Մխիթարեան վարժարանին համար։ Դիմել վարժարանը,

26, Rue Troyon Sèvres

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հսկող ուսուցչուհի մը Դպրոցասէրի համար, իբրեւ գիշերօթիկ :

Դիմել ստեպողաբար, 1 Պուլվ. տիւ Նոր, Բէնսի – Փավիյեօն, մեթրօ Փանթէնէն առնել , 146 հանրակառքը։ Ամէն կէս օրէն առաջ :

ԵՐԳԻ ՓՈՐՁԵՐ

Փարիզի Հայկ. երգչախումբի եւ Դպրաց Դասու միացեալ խումբի երգի փորձերը այսուհետեւ տեղի պիտի ունենան Ուրբաթ երեկոները, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, իրիկուան ժամը 7.30ին եւ պիտի վերջանան 9ին։

Արուարձաններէ եկող անդամներու վերադարձը դիւրացնելու համար եղած այս կարգադրութեան շնորհիւ, հեռաւոր թաղեր բնակող երիտասարդներն ալ պիտի կրնան մասնակցիլ խումբին :

Ծնողքներէ կը խնդրուի ղրկել իրենց զաւակները ուրբաթ երեկոները նշանակուած սրահը, ուր ներկայիս Կոմիտասեան պատարագ կը պատրաստէ Ա. Պարթեւեան :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Շաւիլի մատրան յաջորդ պատարագը, այս կիրակի առաւօտ :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի :

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալօն տիւ Ռուա Ռընէ (6 ռիւ տը լ'Արպրը) :

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Արմաղանեան (երգ), Օր. Ակինեան (դաշնակ), Օր. Արմաղանեան (պար),, Պ. Մութաֆեան (ֆանթէզի), Պ. Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Յարութիւնեան (ֆանթէզի)։ Մկրտիչ Պօղոսեանի (Փարիզէն, երգ) :

Հայկական պարեր Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ։ Նուագ Պ. Պարոյրի կողմէ :

Կը ցուցադրուի գունաւոր գեղեցիկ ժապաւէն մը՝ «ԺԱՄԱՆՑ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ» :

Վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի հանդէսի պահուն :

Կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ եւրոպական պարեր Օրքէսթր ՌԸՆԷ ՏԱՆԻ :

ՅՈՐԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՐՔԻ

Սալ Շօփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային ու Ֆրանսահայ լսարաններուն :

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը 200 ֆրանք :

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեանի գրատունը :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունուար երեքին, Սոսիէթէ Սավանթին մեծ սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

•

ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի բացառիկ ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ բախտազուրկ մանուկներու — Այս Կիրակի, Կռանտ Օթէլ
սրահներուն մէջ ժամը 16էն 24 — Աթրաքսիոն
Ցիկան նուագախումբ, ղեկավարութեամբ ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒԻ
ՄՈՒՏՔ 500, ուսանողաց 300

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

U. F. C. F. Ի ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

21, Rue Yves Toudic PARIS (10e) Métro : République et Bonsergent

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1956, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45ԻՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՆՈՐ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ

ՏՈՆ ԺՈՒԱՆ

ՄՈԼԻԷՌԻ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ, ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ

Կը մասնակցին ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ եւ ուրիշ կարեւոր ուժեր :

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան գրատունը։ Գիները՝ 200, 300 եւ 400 ֆր. :

(FESTIVAL)

ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ Է

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

«Զանազան ժամանակներու եւ զանազան երկիրներու» ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երգապնակները (միքրօսիյօն) :

Լիտիա Կարինի գօնթր–ալթօ հարուստ ձայնին կ'ընկերանան «Մարթինօ»ի ալիքները, ինչպէս նաեւ հարուածային երաժշտական գործիքները (բերգիւսիոն), որոնք կը ստեղծեն երաժշտական դիւթիչ մթնոլորտ մը։

Այս երգապնակով երաժշտական հաճելի պտոյտ մը կը կատարէք հինաւուրց Արեւելքը (Հայաստան, Սուրիա, Արաբիա, Բաբելոն, Հնդկաստան, Հասարակածային Ափրիկէն, Միջին դարու Ֆրանսան եւ Սպանիա, հին Աթէնքը, Կելտերու երկիրը (Սկովտիա) եւ վերջապէս Պրազիլիա եւ Հարաւային Ամերիկա :

Փափաքողները կրնան իրենց ապսպրանքները ուղղել երգապնակի բոլոր վաճառատուները հետեւեալ ըէֆէրանսով.

DISQUES FESTIVAL «MUSIQUE RITUELLE» A TRAVERS TEMPS ET PAYS - F. L. D. 88

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ախալքալաքցի Հայկազուն Յակոբեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Նազար եւ Վարագդատ Յակոբեաններ, որոնց հետքը կորսնցուցած է վերջին պատերազմին։ Տեղեկացնել Հ. Յակոբեանի ,
Rue Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՊԱՏՄԱԳԻՐՔ ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ

Ատափազարի «Պատմագիրք»ին պատրաստութեան յանձնախումբը կը ծանուցանէ Մարսիլիոյ շրջանի մեր հայրենակիցներուն թէ պաշտօն տրուած է Պ. Պ. Ստեփան Աշըգեանի, Յարութիւն Ստեփանեանի, Կարպիս Սէմիզեանի, Թադէոս Մանաքճեանի եւ Տիկին Թագուհի Պաստուականեանի, տպագրական ծախքերու մասնակցութեան համար, դիմել հաւաքաբար կամ անհատաբար մեր հայրենակիցներու օժանդակութեան :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ի յիշատակ 1914 – 18ի պատերազմին զոհուած զինուորներուն : Պիտի պատարագէ Ատոմ քահանայ :

ԿԱՐԵԼԻ Է ՏԱԿԱՒԻՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿ ԳՏՆԵԼ՝

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

Երկու վէպերէն —

«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ»
ԵՒ « ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »

Երկու հատորը միասին 1500 ֆրանք :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնճոյք մը՝ 25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը՝ չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա։ Կը խնդրուի ընկերուհիներէն, ընկերներէն, Նոր Սերունդէն եւ բոլոր համակիրներէն, քաջալերել, այս բարենպատակ ձեռնարկը :

•

Հայ Արիներու 26րդ տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի, 10 Մարտ։ Կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 16 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7733 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3544

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

DOLCE FARNIENTE !

Մեծ թէ փոքր, բոլոր ազգերն ալ անձկութեամբ կը հետեւին Միջին Արեւելքի դէպքերուն, որոնք սերտ կապ ունին Եւրոպայի ճակատագրին հետ ալ :

Փոթորիկը պայթեցաւ Իսրայէլի արշաւանքով եւ ծանրացաւ անգլեւֆրանսական վերջնագրով :

Մինչ այդ, կաթսան կ'եռար Լեհաստանի, այլ մանաւանդ Հունգարիոյ մէջ, չուարման մատնելով Ազգաժողովը :

Կարելի եղաւ սահմանափակել եւ առժամապէս մարել կրակը : Եւ սակայն, ամէն վտանգ անհետացած չէ տակաւին :

Եգիպտոս չարունակ նոր պահանջներ կը դնէ, դժուարացնելով տրուած որոշումներուն գործադրութիւնը : Միւս արաբական երկիրները ազդանշանի մը կը սպասեն, կրակը նետուելու համար :

Այս անստուգութեան մէջ, կրակին վրայ իւղ կը լեցնէ Խ. Միութիւնը : Ոչ միայն սպառնալիքներ ուղղելով Արեւմուտքի, այլեւ գործնական քայլեր առնելով, կամաւորներ արձանագրելով եւ անմիջական օգնութիւն խոստանալով արաբական աշխարհին :

Քարոզչական արշաւ մը կը կատարուի Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ, Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան : Ժողովներ, ճառեր, բանաձեւեր, «ագրեսոր»ներուն դէմ (Նախայարձակ), յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան :

Նոյն ամբոխավարական ելոյթները Հունգարիոյ ապստամբութեան առթիւ, որ միշտ կը համարուի «հակայեղափոխութիւն», խորհրդային կայսրութեան բոլոր լեզուներով, ինչպէս ազատ արտասահմանի կարմրադրոշ հրատարակութիւններով :

Արեւմուտքն ալ իր կարգին :

Պատահական երեւոյթ մը չէ որ Ատլանտեան ճակատին հրաժարեալ սպարապետը հրապարակային ազդարարութիւն մը կ'ուղղէ իր հրաժեշտի պահուն, սպառնալով 24 ժամէն կործանել Խ. Միութիւնը, եթէ ...

Եւ հիմա դառնանք մեր ազգային անդաստանը, որ կը շարունակէ որոճալ եւ յօրանջել :

Ըսել չենք ուզեր թէ մենք ալ խառնուինք յորձանքին, առագաստ պարզելով օրուան հովերուն դիմաց :

Մէկ պարտականութիւն կ'իյնայ մեզի, ո՛ւր որ ալ գտնուինք ,— արթուն կենալ, յանուն մեր հաւաքական ինքնապաշտպանութեան :

Եգիպտական ընդհարումէն ի վեր յարաբերութիւնները դժուարացած են Միջին Արեւելքի հետ : Թերթեր եւ նամակներ կը հասնին միայն Լիբանանէն :

Հաւատա՞նք թէ դադրած է «եկեղեցաւորական» ժխորը, որ արիւն պղտորեց ամիսներով :

Ստոյգ տեղեկութիւններ չունինք բուն կացութեան մասին :

Աւելի ճիշդ, վստահ չենք թէ այնտեղ ալ կ'ըմբռնեն կացութեան պահանջները, եւ միջոցներ ձեռք առած են, ի նախատեսութիւն անակնկալներու :

Գալով արեւմտեան ճակատին, այսինքն հայկական Փարիզին, կը թուի թէ օրուան դէպքերը որեւէ կապ չունին մեր կացութեան հետ :

Ապա ուրեմն «անուշի՛կ անգործութիւն» :

Բանկալը կը բանի : Եպիսկոպոս ալ ունինք, Հայրապետական պատուիրակի տիտղոսով : Միւս հայաշատ քաղաքներն ալ ունին մատուռ եւ թաղական : Ալ ի՞նչ կ'ուզէք :

— Սանկ փոքր խորհրդակցութիւն մը՝ ապագայ անակնկալներու մասին : Եւ, ի հարկին Ապահովութեան Խորհուրդ մը ..

= Մի խանգարէք մեր հանգիստը :

Dolce farniente !

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԱԿԱՌԱԿ Է ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Ա. ԶՕՐԱՄԱՍԸ ԵԳԻՊՏՈՍ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ կրկին շօշափելով կամաւորներու առաքման հարցը, յայտարարեց թէ Ազգաժողովը պէտք է ընդդիմանայ օտար կամաւորներու առաքման դէպի Եգիպտոս, բայց չբացատրեց թէ ինչ ձեւով կրնայ կատարուիլ այդ ընդդիմութիւնը : Ըսաւ թէ խնդիրը կախում ունի միջամտութեան պարագաներէն :

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ շաբթու ալ ազդարարած էր թէ որեւէ նոր զինեալ ուժի մուտքը Եգիպտոս՝ պիտի նշանակէ բռնաբարում Ազգաժողովի դաշինքին : Հետեւաբար պէտք է ընդդիմանալ ՄԱԿի միջոցաւ : Ամերիկան պատրաստ է ամէն աջակցութիւն ընծայելու : Ցետոյ յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ Միջին Արեւելքի եւ Հունգարիոյ տագնապները լուծել Ազգաժողովին միջոցաւ : Անգամ մը որ այդ խնդիրները կարգադրուին աւելի պիտի զօրանան Մ. Նահանգներուն կապերը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ :

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, նախագահը յայտարարեց թէ սխալ է Զորս կամ Հինգ Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարել այժմ, երբ Ազգաժողովը զբաղած է զանազան տագնապներու լուծումով : Բացատրեց թէ կարելի չէ բոլորովին վանել խորհրդային ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ : Այս առթիւ բացատրեց թէ Հունգարիոյ դէպքերը աւելի խոհեմ դարձուցած են փոքր ազգերը : Մ. Նահանգները անաչառ բարեկամութեան քաղաքականութիւն մը կը հետապնդեն Միջին Արեւելքի մէջ, օգնութիւն տրամադրելով թէ Իսրայէլի եւ թէ արաբական երկիրներուն, առանց քաղաքական պայմաններ դնելու : Այժմ առաջին հոգն է կարգադրել եգիպտական եւ հունգարական խնդիրները, մասնաւորապէս փախստականներու հարցը : Ամերիկայի հանրային կարծիքը խորապէս ազդուած է Հունգարիոյ դէպքերէն : Սարսափելի սխալ մը պիտի ըլլար ընդունիլ որ Ա. Եւրոպայի երկիրները տեւական գերութեան մը մատնուէին սովետ. տիրապետութեան տակ :

Միաց. Նահանգները վառ պահելով հանդերձ ազատութեան յոյսը արեւելեան Եւրոպայի մէջ, երբեք չեն քաջալերած անպաշտպան ժողովուրդի մը բացայայտ ապստամբութիւնը գերազանց ուժի մը դէմ » :

Այզընհաուըրի առաջին ասուլիսն էր այս, իր վերընտրութենէն ի վեր եւ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց փոքր ազգերուն ուղղուած խոհեմութեան յորդորներով :

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համըրշոլտ ճամբայ ելաւ դէպի Հռոմ, ուր պիտի տեսակցի միջազգային ոստիկանութեան հրամանատարին՝ Քանատացի զօր. Պըրնսի հետ : Ապա ճամբան պիտի շարունակէ դէպի Գահիրէ : Վերադարձին պիտի փորձէ Փեշթա եւս հանդիպիլ :

Ընդհ. քարտուղարը միեւնոյն ատեն հրամայեց միջազգային առաջին զօրամասին ճամբայ ելլել դէպի Եգիպտոս : Այս մեկնումը, որ երեք անգամ յետաձգուեցաւ գնդ. Նասըրի առարկութեանց հետեւանքով, տեղի ունեցաւ հինգշաբթի առտու ժամը 3ին, Նափոլիէն : Ինչպէս գրած ենք արդէն, մեծ ուժ մը չի կազմեր այս զօրամասը, կազմուած է 180–200 զինուորներէ և մեկնեցան 90 հոգի : Առաքումները պիտի շարունակուին յաջորդաբար : Թերթերը դիտել կուտան թէ շատ մը զինուորներ հիւս. երկիրներէ առնուած ըլլալով պիտի նեղուին Եգիպտոսի տաքէն, թէեւ ամէնէն հրաշալի շրջանը անցած է այժմ :

Առաջին զօրամասը ուղղակի Իսմայիլիա պիտի երթայ : Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Նիւ Եորքէն մեկնած ատեն յոյս յայտնեց թէ պիտի յաջողին խաղաղութիւնը եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատել Եգիպտոսի մէջ : Զինուորներու փոխադրութիւնը կը կատարուի զուիցերիական օդանաւերով : Առաջին առթիւ հազար զինուորներ պիտի տեղաւորուին Իսմայիլիայի մէջ : Այս ուժերուն ընդհանուր ղեկավարութիւնը ստանձնած է 17 խորհրդականներէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը :

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փինօ, Նիւ Եորք հասնելով յայտարարեց թէ Եգիպտոս երեսուն նաւեր ընկղմած է Սուէզի ջրանցքին մէջ, երթեւեկը խափանելու համար : «Այս գործողութիւնը կատարուած է թշնամութեանց դադարումէն ետք, ինչ որ կասկածներ կը ներշնչէ Եգիպտոսի ուղղամտութեան մասին : Եգիպտոսի դիկտատորը կը համակերպի Ազգաժողովին որոշումներուն եթէ նպաստաւոր են իրեն համար, այլապէս կը մերժէ : Ազգաժողովին կ'իյնայ ապահովել ջրանցքին ազատ նաւարկութիւնը » :

× Իրագեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մոսկուայի եգիպտական դեսպանը խնդրած է Խ. Միութենէն փութացնել կամաւորներու առաքումը դէպի Եգիպտոս : Դեսպանատան մէկ պաշտօնեան մերժեց որեւէ պատասխան տալ այս առթիւ եղած հարցումներու : Երբ հարցուցին թէ մաս մը կամաւորներ մեկնա՞ծ են արդէն, պատասխանեց.— « Լուր չունինք այդ մասին» : Բայց հաստատեց թէ աւելի քան 50.000 կամաւորներու խնդրագիրները ղրկուած են Գահիրէ եւ թէ «միշտ նոր դիմումներ կը տեղան», մինչեւ անգամ կիներու կողմէ : Եւ աւելցուց թէ Ռուսերը ամէն միջոց ձեռք առած են կամաւորներուն փոխադրութեան համար, երբ արտօնութիւն տրուի սովետական կառավարութեան կողմէ :

Խորհրդային թերթերը կը շարունակեն սլաքներ արձակել Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իսրայէլի դէմ, պնդելով թէ երեքն ալ միտք չունին քաշուելու Եգիպտոսէն եւ թէ արեւմտեան պետութիւնները պատրուակներ կը փնտռեն, Սուէզի ջրանցքը գրաւելու համար :

«ՔԱՐՏԷՍԷՆ ՋՆՋԵԼ ԻՍՐԱՅԷԼԸ»

★

Իրաքի կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց որով կը պահանջէ «բոլոր ազգերէն Միջին Արեւելքի քարտէսէն սրբել Իսրայէլը, ի սէր խաղաղութեան եւ ապահովութեան» : Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Իրաք պիտի փոփոխէ իր օտաքաղաքականութիւնը, ետ պիտի առնէ իր աջակցութիւնը 1947ին Ազգաժողովին կողմէ տրուած որոշումներուն եւ նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, փարատելու համար իսրայէլեան վտանգը Միջին Արեւելքի մէջ :

Այս զեկոյցին հրատարակութենէն առաջ, վարչապետը, Սայիտ Նուրի պահանջած էր արաբեւիսրայէլեան վէճը անյապաղ կարգադրել համաձայն Ազգաժողովի որոշումներուն, բայց դաշինքը իրեն դէմ ծառանալով հրահանգեց Ազգաժողովին իրաքեան պատուիրակին պահանջել այդ որոշումներուն ջնջումը :

Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը վճռապէս մերժեց որեւէ կարծիք յայտնել Իրաքի այս յայտարարութեան մասին : Պաշտօնատան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Պաղտատի դաշինքը կը պահէ իր ուժը եւ թէ որեւէ փոփոխութիւն չէ կատարուած բրիտանական կառավարութեան եւ միւս զինակից երկիրներու յարաբերութեանց մէջ :

× Փաքիստանի վարչապետը, Սուրա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ԱՔՍՈՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԷՆ

Փեշթայի անթելը Նոյ. 14ին հաղորդեց թէ Հունգարներ կ'աքսորուին դէպի Արեւելք, գոց վակոններով, խորհրդային զօրքին կողմէ : Այս յայտարարութիւնն եղաւ բացատրելու համար ընդհ. գործադուլին շարունակութիւնը, ինչպէս դիտել կուտայ տեղական թերթ մը : Անթելը միեւնոյն ատեն պարզելով կացութիւնը Փեշթայի հարաւային-արեւելեան շրջանին մէջ, կ'ըսէր թէ բանուորները 40 առ հարիւր վերսկսած են աշխատանքը եւ թէ կարգ մը երկաթուղիներու երթեւեկը վերահաստատուած է : «Բայց մեզի հասած վերջին տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ կալանաւորներ փոխադրուած են դէպի արեւելք, գոց վակոններով, եւ ատոր համար ալ շոգեկառքի պաշտօնեաները վերսկսած են գործադուլը » :

Այս ռատիօն որ կը գտնուի Քատարի կառավարութեան ձեռքը, կ'աւելցնէր թէ զանազան հաստատութեանց բանուորներուն տեղեկութիւն տրուած է Հունգարներու աքսորի մասին, հետեւաբար անոնք իրենց աշխատանքը կը դադրեցնեն յարաճուն բազմութեամբ » :

Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու պաշտօնատունը կը հաստատէ թէ բաւական թիւով հունգար քաղաքացիներ կ'աքսորուին դէպի Խ. Միութիւն : Ամերիկեան կառավարութիւնը այժմ կը քննէ այս խնդիրը :

× Նախորդ վարչապետ Նակի, որ Փեշթայի ամերիկեան դեսպանատունը կը գտնուի, հերքեց այն լուրը թէ բանակցութեան մէջ է Քատարի հետ : Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, Խ. Միութեան սպաները կը բանակցին հունգար ազգայնականներուն հետ : Հունգարները պահանջեր են անմիջապէս ետ կանչել խորհրդային զօրքը, ազատ արձակել բոլոր բանտարկեալները, դադրեցնել պաշարումը, առժամեայ կառավարութիւն մը կազմել բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար եւն . :

× Աշխարհի ամէն կողմը ցոյցեր կը սարքուին Խ. Միութեան եւ համայնավար կուսակցութեան դէմ : Ցուցարարները լոլիկ, հաւկիթ եւ ամոնեակով լեցուն շիշեր նետեցին Նիւ Եորքի սովետ. ամերիկեան ընկերութեան կեդրոնին դէմ :

Անկլիքան եկեղեցւոյ ընդհ. ժողովը խստօրէն քննադատեց Սովետներու յարձակումը Հունգարիոյ մէջ եւ կոչ մը ուղղեց, օգնութեան հասնելու համար զոհերուն : Օքսֆորտի համալսարանէն աւելի քան 1100 ուսանողներ պահանջեցին Ազգաժողովէն սովետական զօրքը հեռացնել Հունգարիայէն :

× Վերջին լուրերու համաձայն, Քատարի կառավարութիւնը յուսահատական ճիգեր կը փորձէ, խորտակելու համար Հունգարներու կրաւորական դիմադրութիւնը եւ ընդհ. գործադուլը որոնք միշտ կը շարունակուին :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ԳՆԱՑ

Կարեւոր դէպք մը եւս,— Լեհաստանի կորովի վարչապետը, Կոմուլքա, Մոսկուա մեկնեցաւ, բանակցելու համար երկու երկիրներու նոր յարաբերութեանց մասին : Այս բանակցութեանց ելքէն կախում ունի ոչ միայն Լեհաստանի, այլ եւ միւս արբանեակ երկիրներու ապագան : Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի Լեհաստանի պահանջած ինքնավարութիւնը ներքին գործերու մէջ : Վերջնապէս պիտի հեռանան սովետական խորհրդականները եւ մասնագէտները որոնք տեղաւորուած էին բանակին, նախարարութեանց եւ քաղաքական - մշակութային հաստատութեանց մէջ : Արդէն մեկնած են 32 խորհրդային զօրավարներ :

ՈՐՈ՞Ւ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻՆ

Որո՞ւ համար կը հրատարակուին հայ գիրքերը :

Հայ գրողները, գրագէտ, պատմաբան թէ բանաստեղծ, կ'աշխատին, իրենց ուժըն ու ժամանակը կը տրամադրեն, իրենց տաղանդը, սիրտն ու հոգին կը մաշեն, յաճախ նաեւ իրենց նիւթական միջոցները կը սպառեն, իրենց գործերը հրատարակելու համար :

Ու այս բոլորը կ'ընեն, ծառայելու համար հայ գրականութեան, հայ մտքին ու մշակոյթին :

Սակայն, ինչ սրտով չարունակեն իրենց ստեղծագործ ճիգը, եթէ հոգեկան ու բարոյական գոհացումներէ հետ, ճզմուին նաեւ նիւթական բեռան տակ :

Եթէ չկարդացուին. եթէ չփնտռուին իրենց գործերը :

Վաճառուելու մասին չենք խօսիր, որովհետեւ վաճառուիլը ուրիշ բան է, փնտռուիլը՝ ուրիշ : Գիտենք թէ, յաճախ, կը ծախուին գիրքերը, այս կամ այն կերպով, սակայն չեն կարդացուիր, կը ձըգուին մէկ կողմ : Մեր խօսքը՝ հայ գիրքին տարածուելուն, կարդացուելուն մասին է ժողովուրդին կողմէ, որ ինքնաբեր հետաքրքրութեամբ, փնտռէ հայ գիրքը, զայն կարդալու եւ անով զօրանալու համար մտքով ու սրտով. անով կապուելու համար հայ մշակոյթին, այսինքն՝ մեր գոյութեան ամէնէն ապահով խարիսխին :

Հեղինակ մը իրաւունք ունի զոնէ բարոյապէս քաջալերուելու, իր իմացական եւ հոգեկան զոհաբերութեան փոխարէն :

Աւելորդ է օտար հեղինակներու հետ հեռաւոր բաղդատութիւնն իսկ. անոնք իրենց ապրուստը կը շահին իրենց հրատարակութիւններով եւ ապրուստին հետ ալ անունն ու փառքը, բացառիկ յարգանքըն ու հեղինակութիւնը : Հայ գրո՞ղը, — չխօսինք «փառք»ի մասին, բայց չմոռնանք որ, շատ անգամ, կը ճզմուի ան իր հրատարակութիւններուն դէզերուն տակ, անոնց տուած նիւթական ու բարոյական դժուարութիւններուն պատճառով :

Անշուշտ, շատ բան փոխուած է վերջին կէս դարու ընթացքին : Եղիա Տէմիրճիպաշեանի մօր ողբերգական նախատեսութիւնը.— «Տղաս, գրող եղար, անօթի պիտի մեռնիս», չարդարանար այսօր : Շատ ճամբայ կտրուած է անկէց ի վեր, բարեբախտաբար, եւ հայ մարդը, մեր օրերուն, աւելի գիտակից է հայ մշակոյթին ծառայողներուն հանդէպ. աւելի գնահատող անոնց գործը : Սակայն, հեռու ենք դեռ հայ գրողն ու անոր դերն ու գործը լիովին, խորապէս գնահատելու գիտակցութենէն :

Բարեբախտաբար, միայն հայ գրականութեամբ ապրող գրագէտ կամ մտաւորական չունինք : Հայ գրողը իր առօրեայ, ապրուստի համար սահմանուած զբաղումէն տուն վերադառնալով, իր ժամանակը կուտայ հայ գրականութեան. յաւելեալ աշխատանքով, կը զրկէ ինքզինք՝ իր հանգիստէն, կեանքի այլ վայելքներէն, նուիրուելու համար հայ գիր ու մշակոյթի զարգացման : Ահա թէ ինչու նուիրեալ մըն է, առաւելապէս, հայ գրողը : Ահա թէ ինչու գնահատանքի, , շնորհապարտութեան զգացում մը ունենալու կոչուած ենք, եթէ զուրկ չենք ազգային գիտակցութենէ :

Թողունք սակայն շնորհապարտութեան այս զգացումը. անիկա չի պահանջուիր մեզմէ, սակայն հայ գրողը իրաւունք ունի պահանջելու, որ գոնէ անտարբեր չմնանք : Եւ երբ անհուն զոհողութեամբ հրապարակ կը հանէ գործ մը, արդարօրէն կը սպասէ, որ հայ մտքին զարգացման նուիրուած գործ մը փնտռուի եւ գնահատուի ժողովուրդէն :

Անշուշտ, ոչ ոք պարտաւոր է հրատարակուած բոլոր գիրքերը գնելու եւ կարդալու : Սակայն, պարտաւոր է ընտրութիւն մը ընելու անոնց մէջ եւ գնելու ու կարդալու :

Գրքի տարածումը՝ չափանիշ մըն է ժողովուրդի մը գիտակցութեան :

Դժբախտաբար, երբեմն, այն աստիճանի կը հասնի մեր անտարբերութիւնը՝ որ արժէքաւոր գիրքերն իսկ տարիներով կը մնան ու կը մոռցուին : Ձկա՞ն հայ մարդիկ, նոյնիսկ հանրային գործերու նըւիրուած, որոնք սրտնեղութեամբ կը յայտարարեն, թէ «ո՞վ լսաւ իրենց» մեր գրագէտներուն ու բանաստեղծներուն, որ գիրք գրեն ու հրատարակեն :

Ոչ ոք լսաւ անշուշտ, սակայն Հայու ոգին, միտքն ու սիրտը չէ՞ն ըսեր բան մը : Ո՞վ լսաւ որ մարդիկ իրենց կեանքը նուիրեն իրենց ժողովուրդին ու հայրենիքին. ո՞վ լսաւ որ ուրիշներ, նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններ ստանձնեն :

Կարելի՞ է ըսել ծաղին, որ չծաղկի, ծաղիկին՝ որ չբուրէ :

Հոգի ու միտք ունեցող, շնորհ ու տաղանդ ունեցող գրագէտը կը ծաղկի ու իր բուրմունքով կը պահէ իր ժողովուրդը : Ո՞վ լսաւ Խորենացիին՝ որ Հայոց պատմութիւն գրէ. Եղիշէին՝ որ Վարդանանց Դիւցազնամարտը ներկայացնէ, իր սրտին հետ. Նարեկացիին՝ որ իր հոգեկան ճենճերումները տաղերգէ. Շնորհալիին՝ որ Լոյսն ու Աստուածը փառաբանէ, այնքան յուզումով :

Ո՞վ ըսաւ Րաֆֆիին, որ հայ Յեղափոխութիւնը նախերգէ ու պատրաստէ. Ա. Հայրոնեանին՝ որ հայ յեղափոխութեան արիւնոտ էջերը մեր սրտերուն առջեւ բանայ :

Եւ վերջապէս ո՞վ լսաւ Վարուժանին ու Սիամանթոյին, որ Հայու հոգին, անոր վիշտն ու վեհապանծ թռիչքները յաւերժացնեն՝ իրենց քերթուածներուն մէջ :

Ոչ ոք ըսած է. Աստուած, Նախախնամութիւնը ըսած է : Անոնց առաքելութիւնը սահմանած է այն ժողովուրդը, որմէ ծնունդ առած են իրենք :

Ի՞նչ պիտի ըլլային այս անունները, Խորենացիէն մինչեւ Սիամանթօ, եւ մինչեւ մեծ ու խոնարհ այլ անունները, որոնք հայ հոգիէն էջ մը բացած են մեր աչքերուն ու մտքերուն առջեւ :

Ամբոխ մը պիտի ըլլայինք, զանգուած մը մարդերու, որոնք աշխարհ եկած են ապրելու, կերպով մը, օր մըն ալ անհետանալու եւ փոշի դառնալու համար, առանց հետք ձգելու : Առանց պատմութեան :

Բարեբախտաբար, այդպէս չէ մեր ժողովուրդի պարագան : Ստեղծագործ եղած է ան, ունեցած է եւ ունի պատմութիւն, գիր ու գրականութիւն, միտք ու մշակոյթ եւ կոչուած է դեր մը կատարելու այս աշխարհին մէջ :

Այս դերը կատարելու համար, մեր ազատագրական պայքարներուն, մեր քաղաքական, կրօնական ու կրթական ջանքերուն կարգին՝ իրենց լայն բաժինն ունին նաեւ մեր մշակութային ջանքերը, որոնց մէջ առաջին գծին վրայ կուգան հայ գիրն ու գիրքը, անոնց գնահատութիւնն ու տարածումը :

Հայ միտքը, հակառակ իր կրած ծանր հարուածներուն, կը շարունակէ ստեղծագործել : Կը բաւէ յիշել միայն մէկ քանի հրատարակութիւններ, մեր տեսածներէն.— «Ցեղին Ձայնը» (Արամ Հայկազ), «Բաջն Նազար եւ 13 Պատմուածքներ» (Համաստեղ), «Կեանքի Ուղիներով» (Ս. Վրացեան), «Մոռցուած Գիւղին Պատմութիւնը» (Մկրտիչ Պարսամեան), «Ծաղկեփունջ» (Պատմուածքներ՝ օտար հայրենիքներէ — Ե. Քամառ), «Դար մը Գրականութիւն» (Երկու հատոր — Մինաս Թէօլէօլեան), «Եղիպտականք» (Արսէն Երկաթ), «Մօտիկ Անցեալից» (Իրազեկ), «Խենթութիւն Սրբազան» (Բիւզանդ Կասնեան), գրական, յուշագրական, պատմական ու բանաստեղծական գործեր, որոնք արժանի են փնտռուելու եւ կարդացուելու համար : Արժանի են ամէն հայ տունէ ներս մտնելու, ազգային շունչ ու ոգի սփռելու եւ հայ մշակոյթի փառքըն ճառագայթներ թափելու համար. հայ մարդն ու ընտանիքը պահելու եւ հոգին՝ արթուն ու հարուստ դարձնելու համար :

Մեր ազգային գոյութեան պայքարին մէջ, պիտի գիտնա՞նք այս արժէքներով զրահաւորուիլ, մահացուօրէն չվիրաւորուելու համար :

Ապրելու համար :

Մեր հարցումին պատասխանը մեր ժողովուրդը պիտի տայ, որուն կը հաւատանք :

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԴԺՈԽՔԻՆ ՄԷՋ

Նիւ Եորքի, Լոնտոնի եւ Փարիզի թերթերու Փեշթայի թղթակիցները, որոնք այժմ ապաստանած Վիէննա, կը շարունակեն նկարագրութիւններ ղրկել Հունգարիոյ մէջ տիրող ահուսարսափի մասին :

«Ն. Ե. Հէրըլտ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ՝ պէտք էր միայն աչքերով տեսնել այն անհաւատալի վայրագութիւնները զոր ի գործ կը դնէին Ռուսերը, արեան մէջ խեղդելու համար Հունգարներու ազատագրական շարժումը :

Երբ Ռուսերը հասկցան թէ ամբողջ ժողովուրդը իրենց դէմ է, պողպատէ պատ մը քաշեցին Հունգարիոյ շուրջ, կտրեցին բոլոր հաղորդակցութիւնները եւ բանտարկեալի մը վիճակին վերածեցին մօտ հարիւր արեւմտեան երկիրներու թղթակիցները, որոնք այդ պահուն հոն կը գտնուէին : Ցետոյ սուտերու վարագոյր մը քաշեցին, խաբելու համար արտաքին աշխարհը :

Ռուսերը ամէն տեսակ դաժանութիւն ի գործ դրին անօգնական ժողովուրդի մը հանդէպ, հրասայլերու եւ թնդանօթներու հարուածին տակ, նոյնիսկ արգելքի տակ կ'առնէին դեղերը :

Նոյն թղթակիցը կը պատմէ թէ՝ երբ յեղափոխութիւնը պայթեցաւ խորհրդային հրասայլերը սկսան քաշուիլ Փեշթայէն : Անոնց հետեւելով տեսած է որ ճերմակ դրօշ կը պարզեն կառքերուն վրայ : Հունգարական օդուժը տեսնելով ճերմակ դրօշը, հաւատաց, կ'ըսէ, եւ թոյլ տըւաւ որ հրասայլերը վերադառնան : Իսկ երբ դաշտին եզերք հասան, վար առին դրօշը եւ գործի կը սկսէին, շրջապատելով հունգարական օդակայանները : Մօտ հազար հրասայլ շրջապատեցին Փեշթան : Ամբողջ երկրին մէջ կային աւելի քան 1100 հրասայլ, 30 թոննոց, 3300, քսան թոննոց եւայլն :

Բացի հիւլէական զէնքէն, ամէն տեսակ զէնք գործածեցին Սովետները :

Ֆրանսացի թղթակից մը կը պատմէ թէ՝ թնդանօթներու տակ, Վարի ամբոխին մօտ երբ կը պատսպարուէր, Հունգար մը մօտեցաւ եւ ամբոխը ցոյց տալով ըսաւ.— «Մեր կրցածին չափ պաշտպանեցինք բոլոր դիւանաթուղթերը : Թերեւս օր մը ազատութիւն ունենանք, սակայն մաճառ ժողովուրդը այլ եւս պատմութիւն պիտի չունենայ» :

«Մեկնեցայ այդ տեղէն եւ ճամբան մարդու մը հանդիպեցայ, որ կը քալէր աչքերը դէպի հեռուները : Ճամբաս հարցուցի : Ըսաւ թէ զիս կրնայ առաջնորդել, յետոյ ինծի դառնալով գերմաներէն ըսաւ.— «Մեզ ձեռք պիտի չանցընեն, կը մեկնին, բայց կռիւը պիտի վերսկսի քիչ մը անդին. եւ միշտ պիտի շարունակուի» :

Դէլի կայարանին մօտ կատաղի էր կռիւը : Կայարանը կը գտնուի երկու լեռ-

ՄԱՐԻՆԷ

*

« ... Եկան երկու վարժապետ, որոնք աւարտած էին էջմիածին ... եւ կ'առաջարկէին ·

— ժողովրդի արեան մէջ կը մտնէք ...

. . . .

= Պիտի կոտորուիք ...» Անդրանիկի Յուշերը, «Հայրենիք» ամսագիր, 1931, թիւ 11 :

« ... Այո՛, փոքր էի ազատութեան այդ պայքարը հասկնալու համար իր խըմբական իմաստովը, բայց կարծես մեծ էի արտասուքը եւ վախը հասկնալու համար ...» : ՄԱՐԻՆԷ («Վարազ», Հոկտեմբեր 1955) :

Ա.

Կ'երթան, կ'երթան իրարու ետեւէ օտարութեան այս ովկիանոսին մէջ... Յաճախ չեն ալ ձգեր իրենց ետին շուք մը, շող մը իրենց ապրած հայրենի կեանքի լուսաւոր թէ մռայլ օրերէն, գոնէ յիշողութեան շիւղ մը ...

Ասուպներ միայն, երբեմն երբեմն, ժամանակի անհունին մէջ կը սահին, կ'անցնին ալ չվերադառնալու երդումով :

Փունջ մը անթառամ ծաղիկներու՝ յիշողութեան պարտէզէն քաղած՝ Մարինէի թարմ գերեզմանին ...

Գարնանային այն առաւօտը՝ երբ Այգեստանը իր ամենապերճ հագուստն էր հագեր, Քէնտրչիի հրապարակին մօտիկ տուն մը կը ցնծար գերերկրային երջանկութեան գինովութեամբ մը : Դրացիները այգիէ այգի, տունէ տուն ձայն կուտային իրարու :

— Քա ... Համազասպն է եկեր ...

Այցելուներու ելքն ու մուտքը վերջ չունի ... Բարեկամ, ազգական, դրացի, ծանօթ - անծանօթ :

Մարինէն քոյրն է Համազասպին. ան իր կեանքի ամէնաերջանիկը օրը կ'ապրի ...

Հիւսեան Մկրտիչ աղան, մօրեղբայրը Համազասպին, կուսակալին ըրած իր դիմումներու մասին կը խօսի այցելուներուն ... եւ ահա այդ դիմումներուն արդիւնքը ...

— Այսքան շուտ ... եւ այսքան ապահով ...

Ի հարկէ, Մարինէն չհասկցաւ անմիջապէս, թէ ինչու Վան վերադառնալէս հազիւ ամիս մը վերջը, ես դիմում ըրի իրեն, ինչպէս եւ իր ամուսնին՝ վարպետ Գալուստին, կուսակալին մօտ միջամտութիւն փորձել Հիւսեաններու միջոցով Համազասպի Վան գալու մասին արտօնութիւն ստանալ :

⁂

Բայց յետոյ, երբ վերջացաւ այցելուներու երթեւեկը, եւ մենք երկուքս, անոնց այգիի վրայ նայող մեծ սենեակին պատուհանին առջեւ խօսիլ սկսանք շատ մը հարցերու մասին, հարցեր, որոնք կապ չունէին առօրեայ կեանքին հետ, Մարինէն իր ուշիմ հայեացքը մեզի կը յառէր երբեմն ու մեծ սենեակին յարակից փոքրիկ սենեակէն կը լսէր ուշադիր մեր խօսակցութիւնը, ու հիացումով կը դիտէր իր եղբայրը :

Ան, Համազասպը, ալ իր խնամած երբեմնի փոքրիկ դպրոցականը չէր, — բարձրահասակ, խոշոր ու կապոյտ աչքերով վերէն նայող, յար եւ նման մեծ եղբայր Գարեգինի, առատ ընչացքը կ'ոլորէր ու խոհուն իմացականութեամբ տրուած հարցերուն լուծում կը պահանջէր :

Մարինէն կը լսէր ուշադիր, բայց բան մը չէր հասկնար : Չէ՞ որ Գարեգին յայտնի Արմենական էր, եւ Այգեստանի Արմենականները առաջին օրէն իսկ շրջապատեր էին Համազասպը, իբրեւ իրենց ուխտեալը : Ծանօթ էր Համազասպի ամբողջ իրականութիւնը : Մէկ տարի ան ընդհատեր էր իր ուսումը Ճեմարանի մէջ ու Սալմաստ էր գացեր, Բէօզիկեանի հետ ուսուցիչ էր եղեր Հաւթուան : Բայց այժմ հարցը բոլորովին այլ էր ... Կար նաեւ Դաշնակցութիւնը ... բայց խօսքը անընդհատ կը դառնար ինչ որ «Թոնիր»ի շուրջ, որ ոչ մէկ կապ ունէր ոչ մէկին ոչ միւսին հետ ....

Քանի մը օրուան խօսակցութեանց ունկնդրելէ ետք, կամաց - կամաց կը պարզուէր Մարինէի ուշիմ մտքին՝ իրականութեան նոր երեսը : Արտաքին պարզ ու քաղաքավարական պահանջներու տակ թաքնուած կը տեսնէր ինչ որ խորհրդաւոր ակնարկութիւններ, կը լսէր անուններ, որոնք ոչ մէկ կապ ունէին մինչեւ այդ օրը իրենց ընտանիքի հետ կապուած անուններուն :

Կը փորձէր հանելուկը լուծել, երբեմն իր ամուսնին՝ վարպետ Գալուստին կը հարցնէր, բայց ան ալ բան մը չէր հասկնար :

Մարինէն մտատանջ էր, մեծ եղբօր՝ Գարեգինի ապրած փոթորկալի կեանքը կ'արթննար ներկայ խորհրդաւորութեան մէջ... Առաջին օրերու ուրախութիւնը կը փոխուէր մտահոգութեան ու նորէն դէպի անյայտը, դէպի վտանգաւոր մղումի մտապատկերը կը տեսնէր :

Ան գիտէր, որ իւրաքանչիւր սերունդ իրեն յատուկ տառմը կ'ապրի : Ան կը հաւատար, որ իրարու յաջորդող սերունդները կը հասկնան, կամ պէտք է որ հասկնան իրար ... Իսկ թէ յանկարծ այդ յաջորդող սերունդներու մէջ կը ծնին անհատականութիւններ, այս պարագայի՞ն ... Իսկ ի՞նչ է անհատականութիւնը, — եւ պատասխանը ան կը գտնէր երկու ընկերներու մտերիմ խօսակցութեններէն եզրակացութիւն հանելով :

(1)

Դ. ՄԵԼԱՅԵԱՆ

(Շար.)

ՕՐԻՆԱԿ ԱՌԷՔ

ԼԻՈՆ. — Խաչվերացի տօնին առթիւ, հաւատացեալ բազմութիւն մը լեցուած էր եկեղեցին :

Այդ բազմութեան մէջ, ուշադրութիւնս գրաւեցին երկու հոգի, որոնք Լիոնէն չէին : Երկուքն ալ երկիւղածութեամբ կը հետեւէին արարողութեան :

Պատարագէն վերջ ծանօթացանք : Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Պօյաճեանններ, որոնք 40-50 տարիէ ի վեր Մ. Նահանգներու Մինեսօթա քաղաքը կը գտնուին եւ եկեր էին իրենց ազգականները տեսնելու : Իր առաջին հարցումը կ'ըլլայ « Հոս ժամ կա՞յ» : Այս առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդեցինք Լիոնի ազգային եկեղեցական կեանքի, կիսաւարտ եկեղեցւոյ շինութեան հոգերու մասին : Գոհունակութիւնը յայտնեց գաղութի համերաշխութեան համար : Եւ ըսաւ. «40 - 50 տարիէ ի վեր կը գտնուիմ Ամերիկա, օտարութեան մէջ : Սակայն ոչ մէկ ատեն թուլցած է ազգային զգացումս, հոգեւին կապուած եմ ազգիս եւ եկեղեցիիս» :

Յետոյ խօսքէն գործի անցնելով, 200 տոլար (80.000 ֆրանք) նուիրեց եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին, իբրեւ իր համեստ մասնակցութիւնը նուիրական գործի մը : Տակաւին պէտք ունինք այսպիսի սրտաբուխ նուէրներու, որպէսզի կառուցուի, կարելի եղածին չափ շուտ, հայկական ճարտարապետութեամբ գծուած այս եկեղեցին, փառ պահելու համար Լուսաւորչի կանթեղը :

ՀՐ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ). — Իտալիոյ գաղութը շնորհիւ իր Ազգ. Տան եւ միութիւններու, միշտ չէն է հանդէսներով եւ դասախօսութիւններով :

Վերամուտի առթիւ տեղի ունեցաւ Հայ Տան պաշտօնական բացումը : Այս առթիւ խօսք առաւ Պ. Երուանդ Հիւսիսեան : Հայրենաշունչ երգեր երգեց Տիկին Աղաւնի Պետրոսեան : Հիւրասիրութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ : Շաբաթ մը ետքը մեր սիրելի Գէորգ Խանդեւլեանը ձեռնհասօրէն բանախօսեց հայկ. գորգաշինութեան եւ արուեստի վրայ, եւ լուսարձակով ցուցադրեց նմոյշներ, զանազան ժամանակներէ : Տոքթ. Յուսիկ Աշրափեան բանախօսեց հայկական թատրոնի եւ չար ժանկարի մասին, հին ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը :

Միլանի մէջ ալ տօնուեցաւ Բարեգործականի յիսնամեայ յոբելեանը : Այս առթիւ խօսք առին Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, Հ. Վահան Վ. Յովհաննէսեան, Պ. Երուանդ Հիւսիսեան, Տոքթոր Պէխքեան եւ Բիւզանդ Պէքաէմիրեան : Հանդէսէն վերջ Միլանի հայրենակիցները պատկառելի գումար մը տրամադրեցին Բարեգործականին : Տեղի ունեցաւ նաեւ հիւրասիրութիւն մը : Գեղարուեստական բաժնին երգերով կը մասնակցէր տիկին Աղաւնի Պետրոսեան :

× Գաղութը սուգի մատնուեցաւ ծանօթ երգիչ Էմմանուէլ Փափազեանի մահով, ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ» : Թաղման առթիւ դամբանական մը խօսեցաւ Բժ. Վահան Մալոյեան, իսկ իրիկունը Հայ Տան մէջ Արամայիս Սրապեան ոգեկոչեց անմոռանալի երգիչին յիշատակը :

× Մեծ շուքով տօնուեցաւ Մշակութային Միութեան տասնամեակը : Խօսք առին Բժ. Արամայիս Սրապեան, Պ. Պ. Հրանտ Քէհեայեան եւ Զաւէն Մնտիկեան (Իտալերէն) ; Երգեց Տիկին Աղաւնի Պետրոսեան, Ալէմշահէն, Բարխուդարեանէն, Միրանդուլեանէն եւ Յ. Սաեփանեանէն : Կարդացուեցան Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. Աթոռակալ Հ. Քերովբէ վրդ. Զրաքեանի եւ Հ. Մեսրոպ վրդ. Ճանաշեանի գնահատական նամակները : Յայտագրէն դուրս, Շնորհիկ եւ Արաքսի Մանուկեան քոյրերը դաշնակի վրայ քառաձեռն նուագեցին ընտիր կտորներ Ռախմանինովէն եւ Շոփէնէն : Այս առթիւ ալ հիւրընկալութիւն մը տեղի ունեցաւ : — Ա.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Կեդր. վարչութիւնը խնջոյք մը սարքած էր Նոյեմբեր չորսին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ : Ձեռնարկին յաջողութեան համար գնահատելի աշխատանք մը կատարած էր եւ մտերմական մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ : Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր :

Միութեան անցեալ տարուան գործունէութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց Պ. Յ. Յակոբեան :

Խումբ մը տիկիններ առաջարկեցին կիներու օժանդակ մարմին մը կազմել : Իրենց առաջին ժողովը գումարուեցաւ Նոյեմբեր տասնին :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին Պ. Պ. Մ. Շիրվանեան, Շ. Պալեան (նուագ), Նշան Զիմենեան (երգ), Ե. Սեբոբեան (արտասանութիւն), տիկին Գ. Կիւրիւնեան (երգ), եւ ուրիշներ : Թող ներողամիտ ըլլան եթէ բոլորին անունները չեմ յիշեր : Շիրվանեանի եւ Պալեանի ղեկավարութեամբ խումբ մը թատերասէրներ յաջողապէս ներկայացուցին Պոլսոյ հայ կեանքէն զաւեշտ մը «Պարտիզպանը» :

Թոքատի Հայր. Միութեան կողմէ Պ. Գրիգորեան խօսք առնելով, ծանրացաւ Հայր. Միութիւններու անհրաժեշտութեան վրայ : Դանօթ դերասան Տր. Նշանեան արտասանեց Դ. Վարուժանի «Ջարդը» :

Աճուրդի դրուած էին խորոված հաւ մը եւ շիշ մը շամփանիա զոր շահեցաւ տիկին Լուսիկ Մուշմուլեան, նուիրելով հազար ֆրանք : Իբրեւ գործնական գնահատութիւն կատարուած աշխատանքին հետեւեալ նուէրները եղան ինքնաբերաբար. — Թոքատի Հ. Միութիւնը 3 հազար Ֆր., Իսիի Ամուճան 3100, Գ. Ալիքսանեան երկու հազար, Ս. Փանոսեան, Յ. Աղատեան, Եր. Գրիգորեան, Ս. Եղիազարեան, Եղ. Խաչատուրեան, Յ. Յակոբեան, Յ. Շիրվանեան, Պ. Միքայէլեան, Ս. Գոչեան, Ս. Մարկոսեան, Յ. Էմիրզայեան, Խ. Քէօշկերեան, Տօնաւաղեան, Յովսէփեան, Ղ. Դանիէլեան, Շ. Պալեան, Մ. Շիրվանեան, Մ. Զպուքճեան, Տիկին Մաքրուհի Յակոբեան հազարական Ֆր., Հայ մը 500 Ֆրանք :

× Տիկին Նուարդ Դարբինեան իր զաւկին Ալժերիայէն վերդառնալուն առթիւ կը նուիրէ հազար ֆրանք Ուսումնադիրացին, հազար ֆրանք ալ Խրիմեան դպրոցին : Պ. Ստեփան Մարկոսեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Ուսումնասիրացին իր որդւոյն Նիկողոսի Ալժերիայէն վերադարձին առթիւ : Պ. Գէորգ Ալիքսանեան հազար ֆրանք եւս կը նուիրէ Խրիմեան դպրոցին : Շնորհակալութիւն յանուն Հոգաբարձութեան : Վերոյիշեալ գումարները ստանալ ընկեր Նշան Դարբինեանէ :

Պ. Տրդատ Նշանեան նուիրեց Հայաստանի Օփերայի նկարը՝ Խրիմեան դպրոցին, իսկ իւղաներկ ծաղկանկար մը՝ Ուսումնասիրացին :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԱԼԱՆՍ. — Կիրակի առաւօտ ժամը 9-ին հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր Մայր եկեղեցին 1918ի զինադադարի առթիւ :

Արարողութեանց ներկայ էին Արքեպիսկոպոսը, նահանգապետը իր պաշտօնէութեամբ, քաղաքապետը իր օգնականներով, զինուորական ու քաղաքական բոլոր իշխանութիւնները, ինչպէս եւ Ազգ. Միութեան կազմը, որ հրաւիրուած էր քաղաքապետութեան կողմէ : Արարողութիւններէն ետք թափօրը ուղղուեցաւ դէպ ի գերեզմանատուն եւ ծաղկեփունջեր դրուեցան զինուորական շիրիմներու վրայ : Յետոյ բազմութիւնը դրօշներով եւ կատարեալ կարգապահութեամբ շարժեցաւ դէպի Անծանօթ Զինուորի դամբարանը, որ կը գտնուի հանրային պարտէզին մէջ : Տրամի նահանգապետը, Վալանսի քաղաքապետը, Նախկին Ռազմիկներու Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Ճերանեան ծաղկեփունջեր զետեղեցին : Շեփորը հնչեց ու ժողովուրդը մէկ վայրկեան լռութեամբ յարգեց նահատակներու յիշատակը : Մեր աչքին առջեւէն անցան Մառնի, Վերտէօնի, Արարայի, Սարտարապատի բոլոր այն քաջերը որ մեռան որպէսզի մենք ապրինք : Նախկին Ռազմիկներու ներկայացուցիչին ճառէն եւ զինուորական շքերթէն վերջ ցրուեցանք : Նոյն արարողութիւնները կատարուեցան Պուր լէ Վալանսի մէջ, մասնակցութեամբ Ազգ. Միութեան : Այստեղ ալ Պ. Ճերանեան ծաղկեփունջ մը դրաւ Անծանօթ զինուորի դամբարանին վրայ :

Լ. Տ. Ս.

ներու մէջտեղը : Ճամբան, լրագրի մը վրայ գլուխ մը փռուած էր եւ երկու ծակծկած վակոններ կանգ առած էին : Շուրջս նայեցայ, ռուսական հրասայլեր : « Օր մը ըսաւ, Գ. աշխարհամարտ մը տեղի պիտի ունենայ, եւ թերեւս տասը Հունգարներ պիտի վերապրին : Բայց առանք ձեզի պէս ազատ պիտի ըլլան, ձեզի պէս, որ չուզեցիք մեզի օգնութեան հասնիլ» :

Սովետները տուներուն մէջ, սենեակ սենեակ կը խուզարկէին, մինչեւ ձեղնայարկերը, ենթադրեալ յանցաւորներ գտնելու համար : Ժողովուրդին կոչ մը ըրին յանձնուելու եւ թռուցիկներ թափեցին :

Հազարաւոր երիտասարդներ բանտարկուած են : Արեւելեան կայարանին մէջ, բազմաթիւ մարդիկ շարած էին Սիպերիա ղրկելու համար :

« Ոճրագործի վերածեցին հերոսները, ժողովուրդի մը, որ կ'ուզէ ազատ ապրիլ» :

Եթէ ըսեմ թէ Հունգարիան գրաւուեցաւ Ռուսերու կողմէ, հասարակ տեղիք մը ըսած պիտի ըլլամ : Երբեք չեմ տեսած որ յաղթական մը այդպէս չարչարէ ժողովուրդ մը :

« Մեկնելէ առաջ Փեշթայէն մինչեւ սահմանագլուխ, որ երկու հարիւր քիլոմեթր է, տասնըմէկ անգամ քննութենէ անցանք : Տասնըմէկ անգամ, համազգեստաւոր Սովետներու կողմէ, որոնք հրասայլեր դրած էին ճամբուն երկայնքը » :

Հունգարուհի մը կ'ըսէր. — «Ձեմ գիտեր թէ գոհ են Կրեմլինի մէջ ճզմելով ինը միլիոննոց ժողովուրդ մը» : Գալով ինծի կը պատմէ թղթակիցը, — ինչպէս բոլոր անոնք որ ներկայ եղան հսպարտ եւ վեհանձն ժողովուրդի մը խորտակման, ես ալ երբեք պիտի չմոռնամ այդ տեսարանը եւ ամէն տեղ պիտի պատմեմ :

Ներկայիս Ռուսերը դժուարին կացութեան մը մատնած են Քատարի կառավարութիւնը : Կը պահանջեն կազմել այնպիսի կառավարութիւն մը որ հարթէ տիրող դժուարութիւնները : Նախ կ'ուզեն վերակազմել «Գիւղացիներու եւ Բանուորներու կուսակցութիւնը» որ պիտի փոխարինէ նախկին համայնավար կուսակցութիւնը : Միւս կողմէ պէտք է ապահովել աշխատանքը ամբողջ երկրին մէջ, ինչպէս եւ ընկերային եւ երկրագործական բարենորոգումներ կատարել :

Սովետները խոստացած են իրենց զօրքը ետ քաշել, միայն այն ատեն երբ վերջնապէս վերահաստատուի բարեկարգութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (191)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ. 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

12. — ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Երբ նրա մահից յետոյ, Սիրմիոնում Թէոդոսը ընդունեց Գրատիանոսի ձեռքից կայսերական ծիրանին, — նորընտիր կայսրին վիճակուեցաւ մի շատ դժուար գործ՝ նախ մաքրել երկիրը կիսավայրենի Գոթերից եւ ապա գնալ Բիւզանդիա՝ ժառանգելու իրան հասած գահը : Ամբողջ ինն ամիս տեւեց, մինչեւ կարողացաւ նա խաղաղացնել Գոթերին, եւ ամբողջ ինն ամիս հայ պատգամաւորները սպասում էին, մինչեւ վերադարձաւ նա իւր մայրաքաղաքը :

Թէեւ Մուշեղ Մամիկոնեանը եւ իւր հետ եղած աւագանին խիստ փառաւոր ընդունելութեան արժանացան Թէոդոսից, բայց դարձեալ նրանց խնդիրքը երկար մնաց անկատար, որովհետեւ նորընտիր կայսրը այն աստիճան խառնուած էր իւր ներքին գործերով, որ ամենեւին ժամանակ չունէր արտաքին քաղաքականութեամբ զբաղուելու, մանաւանդ Հայոց գործով, որ պիտի յարուցանէր նրա դէմ, անտարակոյս, մի նոր պատերազմ, այն եւս պարսկական ծանր պատերազմ : Այդ էր պատճառը, որ նա միշտ յետաձգում էր Հայոց պատգամաւորների գործը :

Նրա նախորդը, հալածասէր Վաղէսը, ուրիշ շատ հոգսերի հետ՝ թողել էր նըրան եւ կրօնական մեծ խնդիրը, որ այդ ժամանակ հռովմէական ամբողջ կայսրութիւնը ալեկոծման մէջ էր պահել : Թէոդոսը պէտք է վերադարձնէր Վաղէսի աքսորած բարձրաստիճան հոգեւորականներին, եւ պէտք է կռուէր բազմաթիւ աղանդների դէմ, որոնք Վաղէսի պաշտպանութեամբ սաստիկ աճել եւ զօրացել էին : Մայրաքաղաքում անդադար ժողովներ էին կազմւում, որոնց երբեմն ինքը կայսրը անձամբ ներկայ էր գտնւում :

Երբ այստեղ զբաղուած էին կրօնական ապարդիւն վիճաբանութիւններով, այնտեղ, Հայաստանում, Մերուժան Արծրունին աւելի եւ աւելի սաստկացնում էր Արտաշերսի պաշարումը : Իսկ թագուհին մեծ անհամբերութեամբ սպասում էր իւր որդուն եւ կայսրի լեգէոններին...

Կայսրի խոստումնքների համեմատ, Բիւզանդիայից սուտ սուրհանդակներ էին ուղարկւում, որոնք գալիս էին եւ, բերդի գաղտնի աչքերով մտնելով, ներկայանում էին թագուհուն, եւ միշտ մի եւ նոյն լուրերն էին բերում, թէ «մի փոքր եւս սպասիր, մի փոքր եւս դիմացիր, եւ ահա, կը գայ քո որդին, իւր հետ բերելով հռովմէական զօրութիւններ »...

Եւ թագուհին ամենայն անձկութեամբ սպասում էր ... եւ ամենայն եռանդով ընդդիմանում էր ... Սպասում էր եւ նըրա հետ գտնուած բազմութիւնը ...

Ամբողջ տասն եւ երեք ամիս սպասեց նա, ամբողջ տասն եւ երեք ամիս քաջութեամբ ընդդիմացաւ նա : Ոչ Մերուժանի վայրագութիւնը եւ ոչ պարսկական զօրքերի կատաղութիւնը, չկարողացան ազդել Աշտաշերսի անմատչելի ամրութիւնների վրայ : Բայց ազդեց երկնքի պատուհասը ...

Տասն եւ չորսերորդ ամսում յայտնուեցաւ մի նոր եւ աւելի կատաղի թշնամի, որի հետ այլ եւս հնար չկար մարտնչելու : Դա էր սոսկալի ժանտախտը : Անողորմ կերպով սկսեց կոտորել պաշարեալներին : Ամէն օր մի քանի հարիւր հոգի մեռնում էին : Մի անգամ թագուհու սեղանի մօտ, ճաշելու միջոցին, մեռան հինգ հարիւր հոգի : Մահուան տագնապը խանգարեց ամբոցի ընդհանուր կարգը : Ամէն ոք իւր կեանքի մասին էր մտածում : Թէեւ այդ անողորմ ախտի հէնց յայտնուելու սկզբում թագուհին յայտնեց բոլորին, թէ ով որ ցանկանում է, կարող է թողել եւ հեռանալ, բայց ոչ ոք չկամեցաւ բաժանուել նրանից : Ամէնքը ուխտել էին մնալ նրա մօտ, եւ մեռնել նրա ոտքերի մօտ : Բերդի խորքերում փախուստի համար շատ գաղտնի ճանապարհներ կային, բայց ոչ ոք օգուտ չքաղեց այդ ճանապարհներից : Իրանց սիրելի թագուհուն հաւատարիմ մնացած բազմութեան մէջ՝ անձնազոհութեան իղձը աւելի սաստիկ էր, քան ճարակող մահուան կատաղութիւնը : Ժամանակ չէին գտնում դիակները թաղելու : Կենդանի մարդիկ թաղման միջոցում՝ իրանք եւս ընկնում էին դիակների մօտ : Ամէն ոք կանխապէս փորում էր իւր գերեզմանը : Ամէն ոք գիտէր, որ վաղը, եւ գուցէ մի քանի րոպէից յետոյ, կարող է այլ եւս չլինել ...

Բայց բերդի դրսում դեռ չգիտէին, թէ ներսում ինչ է կատարւում : Պաշարեալները եւ մեռնում էին, եւ պատրաստւում էին մեռնելու համար, և միեւնոյն ժամանակ, կռւում էին արտաքին թշնամու հետ :

Ժանտախտի հետ համարեա զուգընթաց կերպով սկսուեցաւ եւ սովը : Սովը դեբաղանցեց ժանտախտին : Սով, մոռանալ տուեց ժանտախտի ահեղութիւնը : Հեշտ էր մեռնել, բայց շատ դժուար էր կենդանի մարդուն քաղցի կատաղութեան հետ մաքառել :

Բերդի պաշարման տասն եւ երեք ամիսների ընթացքում՝ նրա մէջ խմբուած ահագին բազմութիւնը սպառեց բոլոր ամբարները :

ՐԱՖՖԻ

վարել, յայտարարեց թէ երբեք պիտի չճանչնան Իսրայէլը եւ թէ իսլամական երկիրները պէտք է միանան իրենց սպառնացող վտանգներու առջեւ ։

× Արաբական պետութեանց նախապահներուն եւ թագաւորներուն ժողովը կը շարունակուի Պէյրութի մէջ ։ Լիբանանի նախագահը, Գ. Շամուն, յայտարարեց թէ «Արաբները, նոյն իսկ ամբողջ աշխարհ պէտք է յանդուգն եւ իմաստուն ձեռնարկ մը սպասեն խորհրդաժողովէն»։ Բայց որեւէ մանրամասնութիւն չտրուեցաւ ոչ օրակարգի, ոչ ալ վիճաբանութեանց մասին։ Երկրորդ նիստին ներկայ եղան, նաեւ, Լիբիոյ գահաժառանգ իշխանը եւ վարչապետը։ Տարակոյս չկայ թէ բոլորն ալ ուժ պիտի տան Եգիպտոսի։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ համայնավար կուսակցութիւնը ծանր տագնապի մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք Հունգարիոյ մէջ կատարուած խժդժութեանց ։

Օրը օրին հաղորդեցինք Ֆրանսայի մէջ պատահած դէպքերը եւ կարգ մը ականաւոր համայնավար դէմքերու բողոքի ցոյցերն ու հրաժարումները ։

Շատ աւելի ծանր տագնապ մը կը կրէ Անգլիոյ համայնավար կուսակցութիւնը, քանի մը շաբաթէ ի վեր։ Հին համայնավարներ որոնք կարեւոր պաշտոններ կը վարէին կուսակցութեան մէջ , հրաժարեցան առջի օր։ Հարիւրաւոր անդամներ ետ կը ղրկեն իրենց անդամատետրերը , վրան արձանագրելով «Հունգարիա» ։

Անգլիոյ համայնավար կուսակցութիւնը ամէնէն տկարն է Եւրոպայի մէջ եւ ոչ մէկ երեսփոխան ունի, ոչ ալ կարեւոր քաղաքապետութիւն մը, բայց յաջողած էր քանի մը սենդիքաներու գլուխը ղնել կարգ մը վարիչներ ։ Արդ, կարմիր օրաթերթին ծաղրանկարիչին քշուելէն ի վեր, հրաժարումները իրարու կը յաջորդեն ։ Երկու կարեւոր դէմքեր հրաժարեցան ջրհանկիրներու սենդիքայէն ։ Հանքագործներու սենդիքային Սկովտիոյ մասնաճիւղին նախագահն ալ, որ անդամ էր 32 տարիէ ի վեր, նոյնպէս հրաժարեցաւ, հակառակ ըլլալով Հունգարիոյ մէջ կատարուած ռուսական միջամտութեան։

Առջի օր ոստիկանութեան պաշտպանութիւնը խնդրեց կուսակցութեան քարտուղարը, Կոլըն, որ կը հետապնդուէր ամբոխին կողմէ։ Երկու հարիւր ուսանողներ «Ծովը նետեցէք» կ՚աղաղակէին , երբ քարտուղարը Ուայթ կղզին գացած էր , բանախօսելու համար Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի մասին ։

Երեք կարեւոր սենդիքաներու քարտուղարները բանաձեւ մը ներկայացուցած են պահանջելով լուծել համայնավար կուսակցութիւնը , մեկուսացնելու համար այն ուժերը որոնք կ՚ուզեն ընկերվարութիւն կառուցանել խորհրդարանական շրջանակի մէջ։ Համայնավար կուսակցութեան վարիչները մտահոգութեան մատնուած ըլլալով , արտակարգ համագումար մը կը պատրաստեն ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կուսակցութիւնը ամէնէն սուր տագնապը կ՚անցընէ իր կազմութենէն ի վեր (1920)։ Զօրաւոր հոսանք մը ստեղծուած է շարքերուն մէջ, կազմակերպութեան լուծում մը պահանջելու համար ։

× Ֆրանսայի Բանուորական Ուժը բուռն բողոքագիր մը ուղղեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան դէմ, որուն հետեւորդները խուժանվեր էին իր անդամներէն չորսը, Ռընոյի գործարանին մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագած են Ռումանիոյ Թրանսիլվանիա նահանգին մէջ, համաձայն Վիէննա հասած լուրերու ։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ երթեւեկը պիտի կրճատուի, հրանիւթ (էսանս) խնայելու համար։ Միսթրալը պիտի բանի մինչեւ Մարսէյլ։ Կը վախցուի որ ածուխի տագնապ մըն ալ ծագի, մանաւանդ եթէ այս տարի ալ արտակարգ ձմեռ մը տիրէ ։

ԿՐԹԱԿԱՆ բարենորոգման ծրագիրը վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ։ Ծրագիրը պարտաւորիչ կրթութիւն կը տրամադրէ մինչեւ 16 տարեկանը. խառն դասարաններ՝ մինչեւ 11-էն 13 տարեկանը եւն․։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 14).— Զոյլ ոսկի 455.000, նափոլէոն 3300, ռուփյ. 3200, անգլ. 4210, քառն տոլարնոց 15.800 ։ Թղթադրամ (անպաշտօն).— Անգլ. 1015, տոլար 392, ռուփյ. 93, պելժ. 7.80, լիր 0.61 ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, ուիւ ժէլի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԵՐԷՆ-ԿԻՒԼԵԱՆ ։

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։ Գեղջկական պարեր, զոյգ պար, մեներգ եւ արտասանութիւններ ։

Դպրոցին աշակերտներու կողմէ երգախառն պատկերներ եւ խմբերգներ ։

Հանդէսէն անմիջապէս յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք, յարակից փոքր սրահին մէջ ։

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, կղերականներու սրահը ռիւ տէ Պահիթիէ ։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հսկող մը Մխիթարեան վարժարանին համար։ Դիմել վարժարանը,
26, Rue Troyon Sèvres

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հսկող ուսուցչուհի մը Դպրոցասէրի համար, իբրեւ գիշերօթիկ ։

Դիմել ստիպողաբար, 1 Պուլվ. տիւ Նօր, Րէնսի – Փավիյեօն, մեթրօ Փանթէնէն առնել , 146 հանրակառքը։ Ամէն կէս օրէն առաջ ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Շաւիլի մատրան յաջորդ պատարագը, այս կիրակի առաւօտ ։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ։

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն տիւ Ռուա Ռընէ(6 ռիւ տը լ՚Արպրը)։

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Արմաղանեան (երգ), Օր. Ակինեան (դաշնակ), Օր. Արմաղանեան (պար), Պ. Մութաֆեան (ֆանթէզի), Պ. Քէնտիր-եան (արտասանութիւն), Պ. Յարութիւնեան (ֆանթէզի)։ Մկրտիչ Պօղոսեանի (Փարիզէն, երգ)։

Հայկական պարեր Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ։ Նուագ Պ. Պարոյրի կողմէ ։

Կը ցուցադրուի զուարճալի գեղեցիկ ժապաւէն մը՝ « ԺԱՄԱՆՑ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ» ։

Վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի հանդէսի պահուն ։

Կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ եւրոպական պարեր Օրքէսթր ՌԸՆԷ ՏԱՆԻ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբ երեք հազար ֆր.։ Գրիգոր Պապայեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Պապայեանէ հազար ֆրանք ։ Ոսկերիչեան ընտանիքէն հինգ հազար, իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։ Տիկին Թագուհի Սարգիսեանէ (Ամերիկա) հինգ տոլար, Տիկ. Մարի Պետրոսեանի մահուան առթիւ ։ Պ. Իսրայէլեանէ իր եղբօր Սարգիսի մահուան առթիւ երկու հազար ֆրանք ։ Պ. Փանոսեանէ 7.500 ֆր., ի յիշատակ իր մօրաքրոջ Ռոզա Անդրէասեանի ։ Տիկին Կիւլիւզար Սահակեանի մահուան առթիւ Պ. Մկրտիչ Փէշտիմալճեանէ երկու հազար ֆրանք։ Պ. Պ. Աւագեան եւ Բարսեղեան եւ Օր. Աստղիկ Տէվէճեանէ երկու 1000ական ֆր.։ Պ. Զաթալեանէ 4000 ֆր.։ Պ. Պետրոս Քիւրքճեանէ 10.000 ֆր.։ Տքթ. Վահրամէ 6000 ֆր.։ Մխիթար Աղեքսանեանի մահուան առթիւ իր հայրենակիցներէն հինգ հազար ֆրանք ։

(Շար.)

ՊԱՏՄԱԳԻՐՔ ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ

Ատափազարի «Պատմագիրք»ին պատրաստութեան յանձնախումբը կը ծանուցանէ Մարսիլիոյ շրջանի մեր հայրենակիցներուն թէ պաշտօն տրուած է Պ. Պ. Ստեփան Աշըգեանի, Յարութիւն Ստեփանեանի, Կարպիս Սէմիզեանի, Թադէոս Մանաքճեանի եւ Տիկին Թագուհի Պատուականեանի, տպագրական ծախքերու մասնակցութեան համար, դիմել հաւաքարար կամ անհատաբար մեր հայրենակիցներու օժանդակութեան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Լիոնէն Պ. Հ. Թագէոսեանէ (տպարանատէր) հազար ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ։

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 175 - 176 (Յուլիս – օգոստոս), ճոխ բովանդակութեամբ.—

Երգարան... Բժշկարան (Շ. Նարդունի).— Մատ կը ծծեն, յետոյ.. կը ծխեն. — Ասփիրինով... անձնասպանութիւն .— Անակնկալ մահերը (Տոքթ. Լ. Գրիգորեան).— Ուտելիքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Մանկութիւն եւ բանաստեղծութիւն .— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Որովայնային ժանտատենդ (Տոքթ. Ղազարեան).— Զաւակ չունենալու համար.— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Լէվէք).— Նիհարնալու համար .— Խլիրդը (քանսէր) կիներուն վրայ (Տոքթ. Ալթունեան).— Դաշտանը լեռներուն վրայ. — Ոտանաւոր բառարան.—Տոքթէօր, զաւակ կ՚ուզեմ (Մեծն Հայրիկ).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— Ինչո՞ւ կը փոնգտաք (Տոքթ. Օնառ).— Աղիքներու թշուառութիւն (Տոքթ. Շ. Այվազեան)։

Տարեկան բաժնեգինը հազար ֆրանք Ֆրանսա, 1200 ֆրանք արտասահման ։ Հատով չի ծախուիր։ Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԵՐՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Այն հայ գաղթականները որ ծերութեան մասնաւոր նպաստ կը ստանան եւ որոնց համար վերջերս նոր օրէնքով մը յաւելում եղած է, պէտք է ստանան իրենց բնակավայրի քաղաքապետութենէն, յատուկ հարցարաններ եւ ասոնցմով ներկայանան հայկական գրասենեակ, 7 ռիւ Քոփեռնիկ, Փարիզ, առաւօտները 10–12, միասին բերելով իրենց անձնագիրը եւ վերջին ստացուած գումարին կտրոնը ։

Այս ազդը կը վերաբերի նաեւ անոնց որ թոշակ կը ստանան ընկերային ապահովութենէն ։

Այն գաղթականները որ Փարիզէն դուրս կը բնակին, կրնան նոյնը կատարել թղթակցութեամբ, ներփակելով վերոյիշեալ թուղթերը։ Անհրաժեշտ է հարցարանը ամբողջութեամբ լեցնել եւ ստորագրել , ինչպէս նաեւ իրենց անձնագրին պատճէնը կցել, վաւերացնել տալէ վերջ իրենց բնակավայրի ոստիկանութենէն եւ ղրկել հետեւեալ հասցէին։

J. ARTINIAN, 7, Rue Copernic, Paris (16e).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ՚առնուին ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզումեան» խումբի բացառիկ ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 15ին, Տիկին Քէշիշեանի բնակարանը, 8 ռիւ Ատոլֆ Պրիֆօ, Անիէռ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նալպանտեան եւ զաւակները, Մկրտիչ Աւետիքեան եւ զաւակը Յովհաննէս , եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ իրենց զաւկին, քրոջ, կնոջ, մօր ԾՆՈՒՆԴ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

***

Տէր եւ Տիկին Սահակ Սահակեան , Տէր եւ Տիկին Արշակ Սահակեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սահակեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Սահակեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր եւ մեծ մայրիկին ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին ազգականները եւ յիշատակը յարգողները ։

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մանուէլ եւ Բերկրուհի Էքսէրեաններ եւ զաւակը երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի ։ (Ստանալ «Յառաջ էն)։ եւ 500 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

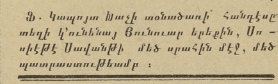
(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ բախտազուրկ մանուկներու — Այս Կիրակի, Կռանտ Օթէլի սրահներուն մէջ ժամը 16էն 24 — Աթրաքսիոն

Ցիկան նուագախումբ, ղեկավարութեամբ ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒԻ

ՄՈՒՏՔ 500, ուսանողաց 300

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի տօնածառի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ Յունուար երեքին, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ ։

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ի յիշատակ 1914 – 18ի պատերազմին զոհուած զինուորներուն ։ Պիտի պատարագէ Ատոմ քահանայ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է, ընկերահամակրական խնճոյք մը՝ 25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը՝ չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Ցոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա։ Կը խնդրուի ընկերուհիներէն, ընկերներէն, Նոր Սերունդէն եւ բոլոր համակիրներէն քաջալերել այս բարենպատակ ձեռնարկը ։

Հայ Արիներու 26րդ տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի, 10 Մարտ։ Կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • SAMEDI 17 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7734 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3545

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԿՆԱՊԷՍ ԿՂԶԻԱՑԱԾ

Ահա մեր հանրային կեանքին պատկերը՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, սկսելով Փարիզէն :

Կղզիացած, մեկուսացած՝ թէ ներքին եւ թէ՛ արտաքին ճակատի վրայ :

Մեր ազգային կազմակերպութեանց հանգոյցը կա՛մ բանկալէն կը սկսի, եւ կամ ի վերջոյ այնտեղ կը յանգի :

Այնքան արմատացած է «կրօնական համայնք»ի նախապաշարումը որ, իւրաքանչիւր հայաշատ կեդրոն ինքն իրեն համար աշխարհ մը կը կազմէ իր մատուռով եւ անոր շրջապատով :

Ամէն մէկը մեկուսացեալ կեանք մը կը վարէ, համաձայն իր տեղական շահերուն եւ մտաւոր մակարդակին :

Եւ տարիները կը թաւալին, բայց կարելի չէ ընդհանուր ղեկավարութիւն մը հաստատել : Միացնել բոլորը եւ ամբողջական գաղութի մը վերածել :

Փարիզի ձայնը արուարձաններէն անդին չանցնիր : Լիոնը, Վալանսը եւ միւսները՝ անջատ համայնքներ են, մինչեւ Մարսէյլ :

Բանգէտներ կ՚ըսէին թէ Էջմիածին գիտակցօրէն կաթող. պատուիրակներ նշանակած է, որպէս զի կազմակերպեն եւ կառավարեն արտասահմանի թեմերը :

Եկող – գացող նուիրակներէն ո՞ր մէկը յաջողեցաւ գլուխ հանել այդ գործը :

Ամենավերջինը, որ միեւնոյն ատեն առաջնորդ կը կոչուի, չկրցաւ քայլ մը աւելի յառաջ երթալ :

Եւ գործերը կ՚ընթանան համաձայն ընկալեալ սովորութեանց :

Տարբերութիւնը շատ մեծ պիտի չըլլար, եթէ մասնաւոր վանահայրութիւն մը հաստատէին :

Կ՚ըսեն թէ կրօնական ընկերակցութեանց օրէնքը թոյլ չի տար լայն բանալ թեւերը, համապատասխան կազմակերպութիւն մը ստեղծելու համար :

Պարագաներ կան ուր այդ սահմանափակումը ինքնին կը վերջանայ :

Օրինակ, ընդհանուր հողեր ունինք, որոնք ոչ բանկալի հետ կապուած են, ոչ ալ վեղարի :

Այդ հողերը կը պահանջեն սերտ գործակցութիւն կազմակերպուած մարմիններու միջեւ : Ոչ միայն այստեղ, այլեւ հարեւան գաղութներու հետ :

Քաղաքական կացութեան ելեւէջներն ալ այդ կը թելադրեն, պարբերաբար :

Մինչդեռ, ամէն ինչ ձգուած է պատահականութեան :

Անհրաժե՞շտ է որ փոթորիկ մըն ալ այստեղ պայթի, որպէս զի թօթափենք անտիրութեան փոշիները :

Ի վերջոյ ո՞րն է այն օրկանը որ պարտականութիւններ եւ պատասխանատուութիւններ պիտի սահմանէր, յանուն ամբողջ գաղութին :

Այդ գործակցութիւնը եւ ընդհանուր ղեկավարութիւնը միայն բացառիկ պարագաներու յատուկ չեն :

Ամենօրեայ կեանքին մէջ իսկ, տարրական պահանջներ են երկուքն ալ :

Եթէ իւրաքանչիւր հայաշատ կեդրոն պիտի շարունակէ կչկչալ իր սեփական թառին վրայ, առանց հետաքրքրուելու մնացեալով, անտիրութեան պիտի յաջորդէ կազմալուծումը :

Եւ այն ատեն, ի զուր ինքնապաշտպանութեան միջոցներ պիտի մուրանք, պատէ պատ զարնուելով :

Ամենօրեայ դէպքերը կը պարտադրեն վերջ տալ թէ համատարած մեկուսացման եւ անգործութեան :

Քանի մը խօսք ալ արտաքին կղզիացման մասին, որ նոյնքան վրդովիչ պատկեր մը կը ներկայացնէ :

Այս անգամ խնդիրը կապ ունի երիտասարդութեան հետ, առանց դաւանանքի խտրութեան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ, ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

Խ. Միութեան վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին Նոյեմբեր 15ին նոր նամակներ ուղղեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իսրայէլի վարչապետներուն, ի պատասխան այն նամակներուն զոր այս վերջինները ղըրկած էին Նոյեմբեր 5ին :

Անգլիոյ վարչապետին ուղղուած նամակով, Բուլկանին գոհունակութիւն կը յայտնէ որ հրամայուած է դադրեցնել կրակը Եգիպտոսի մէջ : Սակայն մտահոգութեամբ դիտել կուտայ թէ անգլեւֆրանսական զօրքը տակաւին Եգիպտոս կը մնայ եւ կ՚ըսէ թէ ներկայիս կայծ մը բաւական է հրդեհը բռնկցնելու համար : Յետոյ կը յայտարարէ թէ հակառակ չէ որ Ազգաժողովին ուժերը Եգիպտոս մտնեն. բայց պէտք չէ Ջրանցքի շրջանին մէջ տեղաւորուին :

Անցնելով ուրիշ հարցի մը, մարեշալը կը հերքէ այն պնդումները թէ Խ. Միութիւնը մասնաւոր դիտումներ ունի Միջին Արեւելքի երկիրներուն վրայ : Եւ կը յիշեցնէ թէ միայն անգլեւֆրանքեւիսրայէլեան ուժերուն պարպումը կրնայ «վերջնական խաղաղութիւն» բերել աշխարհի այդ մասին մէջ :

Մարեշալը յետոյ կը պահանջէ միջազգային յանձնաժողով մը ստեղծել, հաշուելու համար «Եգիպտոսի վճարուելիք հատուցումը, որուն իրաւունք ունի այդ երկիրը իբրեւ հետեւանք զինուորական գործողութեանց» :

Հունգարական հարցին առթիւ Բուլկանին կը յայտարարէ թէ աշխատաւոր դասակարգն էր որ ըմբոստացաւ հորթիական (Նախկին նախագահ) նախայարձակման դէմ եւ թէ խորհրդային կառավարութիւնը չէր կրնար զլանալ իր աջակցութիւնը Հունգարիոյ ժողովրդական կառավարութեան : Այս առթիւ կը հերքէ այն վերագրումը թէ Խ. Միութիւնը կ՚ուզէ միջամտել Հունգարիոյ ներքին գործերուն :

Նոյն բովանդակութիւնն ունի Ֆրանսայի վարչապետին ուղղուած նամակը : Իսրայէլի ուղղուած նամակին մէջ Բուլկանին կը մերժէ այն տեսակէտը թէ Իսրայէլ Եգիպտոսի դէմ շարժեցաւ իր օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան համար : Իր կարծիքով, եգիպտական յարձակման վտանգ չկար : Այս առթիւ ցաւ կը յայտնէ որ Իսրայէլ չյարգեց Ազգաժողովին որոշումները եւ կը պահէ մասնաւորապէս Կազայի շրջանը կցելու ծրագիրները :

Մարեշալը կ՚ազդարարէ Պէն Կիւրիոնի թէ Իսրայէլի քաղաքականութիւնը վտանգաւոր է խաղաղութեան համար եւ կը սպառնայ բուն իսկ Իսրայէլի շահերուն : Ապա յիշելով կրակը դադրեցնելու որոշումը, կը պահանջէ ետ կանչել զօրքը եւ միջոցներ ձեռք առնել կանխելու համար որեւէ ընդհարում Միջին Արեւելքի մէջ : «Իսրայէլեան նախայարձակումը Եգիպտոսի դէմ պատճառ եղաւ քանի մը հազար անձերու մահուան, աւերեց քաղաքներ եւ մշակութիւններ, արաբական երկիրներու ատելութիւնը գրգռեց Իսրայէլի դէմ» : Մարեշալը կրկին կը յիշեցնէ թէ անհրաժեշտ է ետ քաշել իսրայէլեան զօրքը եւ երաշխիքներ տալ թէ այդպիսի արարքներ պիտի չկատարուին այսուհետեւ : Այս առթիւ ալ կ՚ազդարարէ թէ այդպիսի արարքներ կրնան վիճելի դարձնել Իսրայէլի գոյութիւնն իսկ իբրեւ պետութիւն :

Նամակը չի խօսիր խորհրդային կամաւորներու առաքման մասին : Մոսկուայի եգիպտական դեսպանը պատասխանելով կամաւորներու մասին եղած հարցումի մը, յայտարարեց թէ Եգիպտոս պիտի խնդրէ որ խորհրդային կամաւորները ղըրկուին միայն այն ատեն երբ անգլիական, ֆրանսական եւ իսրայէլեան զինուորները անմիջապէս չքաշուին : Առ այժմ որեւէ պաշտօնական դիմում կատարուած չէ Խ. Միութեան :

Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանը ազդարարեց թէ Խ. Միութիւնը բռնաբարած պիտի ըլլայ Ազգաժողովին որոշումը, եթէ կամաւորներ ղրկէ Եգիպտոս : Այս առթիւ ըսաւ թէ Ռուսիա 420 միլիոն տոլարի օդանաւեր, հրասայլեր, թնդանօթներ եւ ուրիշ զէնքեր ղրկած է Եգիպտոս, վերջին 15 ամիսներու ընթացքին :

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Նոյեմբեր 15ին վերջացաւ արաբ թագաւորներու եւ նախագահներու եռօրեայ խորհրդաժողովը : Կը մասնակցէին Սուտանի, Լիբիոյ, Եգիպտոսի, Իրաքի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի, Արաբիոյ եւ Եմէնի ներկայացուցիչները, — երեք թագաւորներ, դահաժառանգ մը, երկու նախագահներ, վարչապետներ, արտաքին գործերու նախարարներ եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ :

Ժողովը հրաւիրուած էր Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին կողմէ և զեկոյց մը հրատարակեց հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

«Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ որ եթէ Բրիտանիա եւ Ֆրանսա մերժեն համակերպիլ Ազգաժողովին որոշման՝ իրենց զինուորները քաշելու համար Եգիպտոսէն, անմիջապէս եւ առանց պայմանի, եւ եթէ Իսրայէլ եւս մերժէ համակերպիլ եւ իր զինուորները ետ քաշել զինադադարի սահմանագծին վրայ, անմիջապէս եւ առանց պայմանի, եւ կամ եթէ Ֆրանսայի, Բրիտանիոյ եւ Իսրայէլի դիրքը պատճառ ըլլայ յարաբերութեանց լարման, յանգելով զինուորական գործողութեանց վերսկսման, այն ատեն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Իսրայէլ հաւաքաբար պատասխանատու պիտի համարուին նախայարձակումի շարունակութեան համար եւ այս խորհրդաժողովին մասնակցող ամէն պետութիւն անմիջապէս պիտի ձեռնարկէ Ազգաժողովի ուխտին 41րդ յօդուածին գործադրութեան, յանուն օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան իրաւունքին, ազդու միջոցներ ձեռք առնելով համաձայն Արաբական Հաւաքական Ապահովութեան դաշինքին երկրորդ յօդուածին» :

Զեկոյցին ամէնէն կարեւոր կէտը այս վերջինն է : Արաբական Ուխտին Բ. յօդուածին տրամադրութեամբ, «արաբական երկրի մը դէմ կատարուած որեւէ յարձակում պիտի համարուի ուղղուած՝ բոլոր արաբական երկիրներուն դէմ եւ զինակիցները հաւաքաբար կամ անջատօրէն ձեռք պիտի առնեն բոլոր միջոցները, մէջն ըլլալով զինեալ ուժը, ետ մղելու համար յարձակումը» :

Ազգաժողովի դաշինքին 41րդ յօդուածը այնքան խիստ չէ եւ կը տրամադրէ ամբողջական կամ մասնակի խզում տնտեսական եւ դիւանագիտական յարաբերութեանց, ինչպէս եւ երկաթուղիներու, ծովային, օդային, թղթատարական եւ հեռագրական հաղորդակցութեանց՝ նախայարձակին հետ :

Արաբ վարիչները գոհ են Ազգաժողովին վերջին կարգադրութեանց համար եւ կ՚առաջարկեն Սուէզի խնդիրը անջատել Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակման հարցէն : Եւ կարգադրել այնպիսի եղանակով մը որ ապահովէ Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը եւ արժանապատուութիւնը, Ազգաժողովի շրջանակին մէջ :

ԱՌԱՋԻՆ ԶՕՐԱՄԱՍԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԵՑԱՒ

Ազգաժողովին առաջին զօրամասը, որ կը բաղկանայ 95 դանիացի եւ նորվեկիացի զինուորներէ, Իսմայիլիա հասաւ Նոյեմբեր 15ին եւ ընդունուեցաւ եգիպտացի զօր. Ամին Հիլմիի կողմէ, որ բարի գալուստ մաղթեց յանուն Եգիպտոսի զինեալ ուժերուն : Յետոյ զինուորները գացին իրենց յատկացուած վայրը : Շուէտացի հազարապետ Կերսթէր, Ազգաժողովին դէտերէն մէկը, խօսք ուղղելով զինուորներուն ըսաւ.

— Այստեղ պիտի մնաք ցնոր տնօրինութիւն : Պիտի տեղաւորուիք օդակայանին մէջ : Որեւէ բան չեմ գիտեր ձեր ապագայ պարտականութեանց մասին :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Դակ Համերշոլտ, Նափոլիէն ճամբայ ելաւ դէպի Գահիրէ, ուր պիտի տեսակցի նախագահ Կամալ Նասրի հետ : Քարտուղարը Հռոմի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցած էր միջազգային ոստիկանութեան հրամանատարին՝ զօր. Պըրնսի հետ :

× Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կ՚ամբաստանէ Անգլիան եւ Ֆրանսան թէ խախտած են իրենց միջազգ. համաձայնութիւնները, Եգիպտոսի մէջ գործածելով ամերիկեան զինամթերքը : Կը թուի թէ նախարարութիւնը պիտի գոհանայ պարզ դիտողութեամբ, առանց ուրիշ միջոցներ ձեռք առնելու :

× Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց փոխել Փարիզի, Լոնտոնի, Հռոմի եւ ուրիշ կարգ մը մայրաքաղաքներու դեսպանները, գոհ մնացած չըլլալով անոնց գործունէութենէն : Այզընհաուըրի վերջին յայտարարութիւնը յուսախաբութիւն պատճառեց Անգլիոյ մէջ :

ԱՔՍՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ Քատարի կառավարութիւնը նոր զիջումներ կատարեց, որպէսզի դադրի ընդհ. գործադուլը : Տասը սթալինականներ պաշտօնանկ եղան : Միւս կողմէ Ռատիօ Փեշթա հետեւեալ խոստումները հաղորդեց. —

1. Ազատ եւ գաղտնի ընտրութիւններ պիտի կատարուին : 2.— Պիտի ճանչցուին այն բոլոր կուսակցութիւնները որ կ՚ընդունին ժողովրդապետութեան ընկերային եւ տնտեսական հիմքերը : 3.— Պիտի հրատարակուին Խ. Միութեան հետ կնքուած առեւտրական համաձայնութիւնները : 4.— Պիտի դադրեցնեն դատական հետապնդումները եւ աքսորները : 5.— Պիտի լուծուի գաղտնի ոստիկանութիւնը եւն. :

Կառավարութիւնը մերժած է խորհրդային զօրքը ետ կանչելու պահանջը :

Բանուորները գոհ չեն այս զիջումներէն : Միւս կողմէ, կը պնդեն թէ աքսորները կը շարունակուին : Արդէն իսկ աքսորուած են 16.000 հոգի միայն Փեշթա քաղաքէն եւ ուրիշ հազարաւորներ ալ տարբեր վայրերէ : Տասը հազար աշխատաւորներ բողոքի ցոյց մը կատարեցին խորհրդարանին առջեւ, ուր հաստատուած է կառավարութիւնը : Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ կը հաստատէ հունգար երիտասարդներու աքսորը դէպի Խ. Միութիւն :

× Եուկոսլաւիոյ նախագահը, Թիթօ ճոնդալից ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ իր երկիրը որեւէ դեր չէ ունեցած Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի դէպքերուն մէջ : Իր կարծիքով, անկարգութեանց պատասխանատուն է Կրեմլինի մէջ փոքր սթալինականներու խումբ մը որ կ՚ընդդիմանայ արբանեակ երկիրներու ժողովրդականացման : Իր յայտարարութեան համաձայն, խոր պառակտումներ կը տիրեն Կրեմլինի մէջ : Մասնաւորապէս ծանրանալով Հունգարիոյ դէպքերուն վրայ, Թիթօ բացատրեց թէ Խ. Միութիւնն ալ դժուարին կացութեան մը մատնուած է, թէ միայն նախկին վարիչներու կուսակիցները չեն որ կը կռուին Հունգարիոյ մէջ, այլեւ բանուորները, եւ ամբողջ ժողովուրդը » :

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

●

Վերջերս առիթն ունեցայ կարդալու «Սէոյ» Հրատարակչականի մատենաշարին 11րդ հատորը, «Արդի Թուրքիան»: Հեղինակը՝ Անտուէ Ֆալք, կրցած է հարազատօրէն պատկերացնել մեր օրերու Թուրքիան: Հատորը կը պարունակէ շարք մը բաժիններ եւ կենդանի նկարներ :

Առաջին գլխուն մէջ, որ կը կոչուի «Բիւզանդիոնի բացակայութիւնը», Պ. Ֆալք կը խօսի այն բարգաւաճման մասին, որ Կ. Պոլիսը ճանչցաւ Բիւզանդական իշխանութեան օրով : 1453 Մայիս 29ին 52 օրուան հերոսական դիմադրութենէ մը վերջ, Մահմուտ Բ. տիրացաւ Կ. Պոլսոյ եւ զայն կցեց Օսմանեան կայսրութեան :

Քեմալական շարժման օրով, Թուրքերը ամբողջովին ժխտեցին Պոլսոյ անցեալ փառքը եւ Թուրքիոյ մայրաքաղաքը փոխադրեցին Անգարա : Հեղինակը մեծ զարմացումով եւ ընդվզումով կը յիշէ հետեւեալ դէպքը, «Պոլիս քաղաքին զբօսաշրջիկներուն յատկացուած պաշտօնական առաջնորդ մը, կանգ առնելով բիւզանդական ջրմուղի մը առջեւ, զայն կը ներկայացնէ իբրեւ ԺԸ. դարու շինութիւն եւ իսլամական արուեստի կոթող : Գիտուն Ֆրանսացի մը, որ շրջիկներուն մէջ կը գտնուէր, երբ կը յայտնէ իր զարմանքը, հետեւեալ չոր պատասխանին կ'արժանանայ.

— «Դուք ձեր տաճարներով զբաղեցէք եւ մեր մզկիթները հանգիստ ձգեցէք» : Ս. Սոֆիան՝ մեր մզկիթը ...

Յաջորդ գլխուն մէջ հեղինակը կը խօսի պատմութեան այն վերամշակումին մասին զոր Թուրքերը կատարեցին 1929ին՝ Աթաթիւրքի հրամանով : Այդ միջոցին Թուրքերը իւրացուցին Հիթիթներու աւելի քան 3000ամեայ հնութեամբ մշակոյթը. «Յիշել Հիթիթները, մոռնալ Հայերը :» Քեմալական պատմաբանները պաշտօն ունէին Ատտիլասէն աւելի ներկայանալի նախահայրեր ապահովել Թուրքիոյ համար, հետեւաբար իրենց ընտրութիւնը կեդրոնացուցին Հիթիթներուն վրայ : Գալով Հայաստանին, քարտէսին վրայէն ջնջեցին անոր անունն իսկ, մինչ, միւս կողմէ, կը բնաջնջէին Հայերը : Պատմութեան ուսուցիչները հետեւեալը կը սորվեցնէին իրենց աշակերտներուն :

— Լաւ յիշեցէք. Հայաստան չկայ. Հայաստանի գոյութեան մասին շրջած լուրերը կեղծ զրոյցներ են պարզապէս »...

Հետեւեալ գլխուն մէջ հեղինակը կը վերլուծէ Քեմալական յեղափոխութիւնը, զոր Թուրքերը կ'ուզեն բաղդատել Ֆրանսական ժաքոպէն շարժման հետ, բայց որ իրականութեան մէջ փաշական բռնակալութիւններու նմանակն է միայն : Կը նկարագրէ թէ ինչ պայմաններու տակ Քեմալ մուտք գործեց Իզմիր, ինչպէս Թուրքերը կը հալածէին քրիստոնեաները, կը բռնաբարէին կիները, գաներուն կը գամէին մանուկները... : Կը պատմէ թէ ինչպէս Կալին, իր բարեկամ Ֆէթհիի եւ Միւլի Էմնիյէթի մեղսակցութեամբ «հակաքեմալական շարժում» մը սարքել տուաւ, որպէսզի աւելի ազատօրէն կարենայ կախաղան բարձրացնել իր վտանգաւոր դատած տարրերը : «Թուրքիան, որ առնուազն հինգ հարիւր տարի ետ մնացած էր, յեղափոխութեան շնորհիւ քանի մը դար յառաջացաւ երեսուն տարուան շրջանի մը մէջ, բայց շատ հաւանական է որ իր արդի վարիչները ամբողջովին կորսնցնեն շահուած դարերը, որովհետեւ կ'ուզեն հսկայաքայլ վազել, մինչ ժողովուրդը չի կրնար քալել անգամ, եւ կը նախընտրէ նստած մնալ, քան որեւէ ճիգ փորձել : Թուրքիան, որ այժմ կը հաշուէ մօտ 23 միլիոնի բնակչութիւն մը, կրնայ կերակրել կրկին թիւով ժողովուրդ, բայց Անատոլուի խորերը ապրող Թուրքը իր խեղճութեան մէջ ինքնագոհ, ոչ մէկ ճիգ կ'ընէ իր ապրուստի մակարդակը բարձրացնելու համար : Թուրք գիւղացին ամենացած մակարդակի մը վրայ կը գտնուի մասնաւորաբար Սեւ Ծովու եւ արեւելեան նահանգներուն մէջ, ուր նորածինները լրագիրներու մէջ կը փաթթեն, կիները գրաստի տեղ կը գործածեն, բազմակնութեան ու 18 տարեկանէն վար աղջիկներու ամուսնութեան արգելքը փոխարինուած են կասկածելի ու գզուելի «որդեգրում»ներով :

Յաջորդ երկու գլուխները, որոնք կը կոչուին «Օսքար» եւ «Աշխարհի կեդրոնը», պիտի կարդացուին մեծ ուշադրութեամբ : Այստեղ, հեղինակը, կը ծանրանայ Թուրքերու քաղաքական ճկունութեան վրայ : Կը շօշափէ Նեղուցներու հարցը, Ռուսեւթրքական յարաբերութիւնները, Ամերիկեան Միսուրի զրահաւորին Պոլիս այցը 1947ին, երբ Թուրքերը նամակագրոշմ մըն ալ հրապարակ հանեցին. (պէտք է ըսել, ի միջի այլոց, որ ամերիկեան 1·5 միլիառ տոլարի օժնութեան փոխարէն Թուրքերը Մ. Նահանգներուն միայն այդ նամականիշը տուին) : Թուրքերը միշտ ալ գիտցած են փոխ առնել : Իրենց արդի տնտեսութիւնը հիմնուած է հետեւեալ վարդապետութեան վրայ.— Փոխ առնել, լաւ մը ծախսել, ապա պահանջատէրէն խնդրել որ կրկնապատիկ յատկացում մը եւս ընէ :

Անոնք որ, 1950ին, կարծեցին թէ Դեմոկրատ իշխանութեան օրով ժողովրդապետութեան սկզբունքներն են որ պիտի կիրարկուին, մեծ յուսախաբութիւն կրեցին : Նոյն մենատիրութիւնն է որ կը տիրէ, անկարելի դարձնելով ուրիշ կուսակցութիւններու դրական գոյութիւնը : «Դեմոկրատ կուսակցութիւնը «պախշիշ»ի կուսակցութիւն մըն է, որ սեւ շուկայի վերածած է երկրին տնտեսութիւնը, պետական շուկան : Ամերիկեան տոլարներուն հետ չարաշահութիւններ կ'ընէ եւ Թուրքիան կ'առաջնորդէ դէպի տնտեսական կործանում : Ընտրութիւններէն անմիջապէս առաջ իբրեւ թէ մեծ թափով սկսան շինութիւններ, որոնք, ընտրութիւններէն ետք ընդհատուեցան և մակադրուեցան «ռազմական շրջան» : 1947ին սկսան օփերայի շէնք մը շինել. 1953ին, կիսաշէն պատերը սարդի ոստայններով ծածկուած էին : Շատ մը շէնքեր 4 – 5 տարիէ ի վեր կը սպասեն իրենց վերելակներուն : Գործարանները չեն բանիր, որովհետեւ մեքենաներ եւ օտար «տըվիզ»ներ չկան, մինչ միւս կողմէ, կրադիւսի 39 գործարաններ բացուեցան մէկ անգամէն : Երկրին մէջ դրամ չկայ, դեղ չկայ, կեանքի անհրաժեշտ պիտոյքներ չկան, բայց միւս կողմէ կը ծրագրեն առկախ կամուրջ մը շինել Վոսփորի վրայ : Ամերիկացիները ուզեցին սանձել այս շռայլութիւնները. բայց իրենց պատասխանուեցաւ (եւ ինչ շեշտով) որ իրենցմէ պահանջուածը դրամ է եւ ոչ թէ խրատ :

Հանրածանօթ իրողութիւն մըն է, որ Թուրքիայէն զանազան պահանջներ ունեցող երկիրներու մէջ Թուրք դեսպանները կը գլեն կ'անցնին թերթերու խմբագրութեանց յղուած բողոքագիրներու բոլոր մրցանիշները : Անոնք առիթը չեն փախցներ խիստ նամակներով բողոքելու այն բոլոր գրութեանց դէմ, որոնք կը մատնանշեն Թուրքիոյ տնտեսական անկումը» :

Հեղինակը կը խօսի Աթաթիւրքի այն հրամանին մասին, որ կ'արգիլէր «ֆէսն» ու «շալվար»ը եւ կը պարտադրէր եւրոպական գլխարկները : Արդիւնքը այն եղաւ, որ ամբողջ ժողովուրդը «քլոշար»ի կերպարանք առաւ, կարկտնուած բաճկոններով, աղտոտ ու խղոտ շապիկներով, պատռտուած գլխարկներով, որոնք գլուխներուն վրայ կը մնան միշտ, նստած, ոտքի, թերեւս նաեւ պառկած ժամանակ : Սովորական երեւոյթ է որ քաղաքներուն փողոցներուն մէջ ամերիկեան ճոխ կառքերը խաչաձեւեն իբրեւ գրաստ գործածուած բեռնակիրներ, որոնք, կքած աններեւակայելի ծանրութիւններու տակ, մայրաքաղաքին փողոցներուն մէջ իսկ կուգան յիշեցնել թէ երկրին մէկ մասը տակաւին չէ հասած բեռնակառքի դարաշրջանին :

Ուրիշ գլուխ մը կը նկարագրէ Թուրք զինուորը. «սարսափազդու պատկեր մը, խուզուած գլխով, որ կը կորսուի խոշոր գլխարկի մը տակ, արտայայտութենէ զուրկ աչքերով : Համեմատաբար քիչ մը աւելի ներկայանալի զգեստները վերապահուած են շքերթներուն : Արձակուրդով քաղաք իջած «ասկեար»ը փողոցներուն մէջ կը պտտի շագանակ կամ ճանճերով ծածկուած ձմերուկի շերտեր կրծելով : Ծակած կօշիկներով այս զինուորներուն շուրջը՝ աղջկան ոչ մէկ նշոյլ : Զինուորներն ալ, մխիթարուելու համար, կը պտտին իրարու հետ՝ ճկոյթ մատներով իրարու միացած : Ենթասպաները հազար կտոր կ'ըլլան այս անգրագէտ «ասկեար»ներուն մեքենագիտութեան ամէնէն տարրական սկզբունքները սորվեցնելու համար, բայց իզուր : Թնդանօթ մը գործածելու ձեւը այս զինուորներուն սորվեցնելու համար, հարիւր անգամ աւելի ժամանակի պէտք կայ քան թնդանօթը շինելու : Ինչ որ քիչ մը սորված են առաջին արձակուրդին բոլորովին կը մոռնան : Այս բոլորը շատ բնական են անգրագէտ զինուորներու համար. բայց հարցը այն է, որ Թուրք վարիչները չեն ուզեր ընդունիլ այս իրողութիւնը, մանաւանդ իրենց պաշտպաններուն առջեւ որոնց հետ այնպէս կը վարուին որ կարծէք իրենց փոքրաւոր շահակիցընկերները կամ պաշտպանեալները ըլլային :

Թուրք «ասկեար»ը գնդապետ Լորենսի ժամանակուան զինուորը մնացած է միշտ, փոշեթաթախ, անբան, բայց միշտ կարող՝ իր ենթասպային մէկ հրամանին վրայ ոտքի նետուելու եւ դրացին մորթելու, ինչպէս հաստատեց սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն ժամանակ, երբ գաղաններու նման յարձակեցան անպաշտպան ժողովուրդի վրայ, կոտրեցին, թալանեցին, ջարդուփշուր ըրին Պէյօղլուի յունական, հայկական եւ հրէական թաղերը :

Գիրքին մէջ կը գտնենք անկեղծութեամբ գեղուն գլուխներ, որոնք, զերծ թշնամական նկատումներէ, կը ձգտին միայն ճշմարտութիւնը արտայայտել, արդի Թուրքիոյ իսկական պատկերը տալ : Զգացում մը, որ միայն պատիւ կրնայ բերել իր հեղինակին :

Գիրքը կը վերջանայ «Պատկերներ» անուն գլուխով :

Հեղինակը կը նկարագրէ Պոլսոյ նեղ, աղտոտ եւ վտանգաւոր փողոցները, կը խօսի Անգարայի հաստատման մասին, որ, ըստ Քեմալի, Անատոլուցիներու աչքին առջեւ պիտի բանար արեւմտեան քաղաքակրթութեան հրաշալիքները :

Երկրին մէջ կատարած ճամբորդութեանց նկարագրութեան բաժնին մէջ հեղինակը կը խօսի ճաշարաններուն, ճաշերուն, բնակչութեան, պանդոկներուն եւ ճամբաներուն մասին : «Անգամ մը որ դուրս գաք քաղաքին սալայատակուած փողոցներէն, կը սկսիք առատ փոշի կլլել այնպիսի արահետներու վրայ, որոնք պաշտօնապէս կը կոչուին մեծ ճանապարհ» ...

Զըլլայ որ այնտեղ խօսիք «Հայաստանի Թուղթ»ի մասին : Հայաստանի հետ կապ ունեցող որեւէ բան գոյութիւն չունի եւ ունեցած ալ չէ Թուրքիոյ մէջ :

Եւ, վերջացնելու համար, կ'ուզեմ հետեւեալ մէջբերումը կատարել հեղինակէն.— «Աշխարհի ամէնէն աղնիւ հողերուն վրայ 400 տարուան օսմանեան գրաւումէ մը ետք, մարդ կը բաղձայ որ Յոյն մը անցնի քովէն եւ երկար սեղմէ անոր ձեռքը » :

Կարելի էր նախադասութիւնը լրացնել հետեւեալ ձեւով.— «մարդ կը բաղձայ որ Յոյն մը եւ Հայ մը անցնին քովէն, եւ երկար սեղմէ անոնց ձեռքը» :

ՏՈՔԹ. Ա. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

ՄԱՐԻՆԷ

*

Այն ամէնը ինչ որ չէ ընդօրինակութիւն կամ կուրօրէն հետեւողականութիւն :

Ապրիլ կեանքը իր խելքով, իր սեփական տրամաբանութեամբ դատելով եւ ունենալ քաջութիւնը գործադրելու, արտայայտելու, ինչպէս եւ յղացածը գործադրելու համարձակութիւնը իր եւ իր ապրած ընկերութեան բարօրութեան համար ...

Ուսումնասիրութիւնը չի բաւեր, անհրաժեշտ է ապրիլ եւ ապրիլ թրքահայ կեանքը : Հոս արդէն Մարինէի սիրտը կ'ուզէր, ան կ'ուզէր միջամտել երկու ընկերներու խօսակցութեանը, բայց չէր համարձակեր ... Քովընտի սենեակէն ան կը լսէր միայն անոնց խօսքերը ...

Դարը կը վերջանար Հայու գերեզմանին վրայ, դարը կը սկսէր նոր գերեզմաններ փորելով ...

Այդ օրերուն՝ հերոսական Սասունը կ'իյնար անհաւասար եւ, ըսենք նաեւ, անպատրաստ մարտէ մը ետք :

Կը հանէին օգնութեան ամէն կողմ, բայց ի զուր, ալ ուշ էր, Սասուն արդէն ինկեր էր ...

Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս ... Դառն է իրականութիւնը, յիշենք միայն նախադասութիւն մը. «Ես եմ եղեր այդ ժողովրդի դժբախտութեա պատճառը (*), կը կանչէր իր ընկերներուն առջեւ խղճահարութեան մէկ րոպէին հերոսը անմահ :

Եւ նման հերոսներու խումբը շունչ կ'առնէր Այգեստանի ծառաստաններու հովանիին տակ :

Նոր Սասուն մը կը պատրաստուէր ... Չէ՞ որ գաղափարի գոլորշին հեռուէն, շատ հեռուէն եկած, զարկեր էր, ցնցեր էր գլուխներու միջուկը, վառեր էր ազատութեան գաղափարի վեհութեան կրակովը :

— Վան - Այգեստանի մէջ եւրոպական - ամերիկեան աւելի կարեւոր ներկայացուցիչներ կան, — կռիւ մը հոս, որուն պիտի յաջորդէ կոտորած մը, աւելի դիւրին արձագանգ պիտի տայ եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ եւ հայկական հարցը ... կը խորհէին Սասունէն եկողները :

Մտատանջ են Կովկասէն նոր վերադարձող երկու ընկերները ... Մարինէն կը լսէ անոնց մտերիմ խօսակցութիւնը ... Տեղական Կոմիտէի անդամ Եփրատը շարունակ կը հաղորդէ երկու ընկերներուն Այգեստան ապաստանողներու մտածողութեան եւ դիտաւորութեան փոփոխութիւնը եւ վերջինը՝ կռիւ մը հանելու որոշումը ...

Միջամտութեան որոշումը կը տրուի : Անհրաժեշտ է ուժ տալ Կոմսի ջանքերուն : Տեսակցութիւն մը անմիջապէս, պէտք է ցրուել ռոմանտիկ երեւակայութեան ամպերը, փաստեր եւ կարծիքներ կան զօրաւոր ... «Թոնիր»ի աղաներու ապրած մանկական տարիներու փորձառութիւնը շիկացած երկաթի խարանով դրոշմ է դրեր անոնց սրտին, նաեւ ուղեղին մէջ :

— Անհատի մը մահը կրնայ արդարանալ գաղափարի մը համար, բայց ժողովուրդի մը մահը, այն ալ միայն հարցական գաղափարի մը համար, ոչ, արդարանալի չէ ...

Եւ Մարինէն այդ ճգնաժամային օրերուն կ'ակնարկէ անշուշտ, երբ կը գրէ իր ընկերուհի՝ Ատրինէին .

« Ազատութեան պայքարը այնքան զօրաւոր կերպով թաղուած է սարսափի եւ տառապանքի մէջ, որ ես զայն ապրեցայ իմ փոքրիկ տարիքիս միայն վերջին երկուքովը :

Այո, փոքր էի ազատութեան այդ պայքարը հասկնալու համար իր իրական իմաստովը, բայց կարծես մեծ էի արտասուքը եւ վախը հասկնալու համար » («Վարագ», Թ. 11, էջ 26) :

« Արտասուքը եւ վախը», ու ճիշդ այդ օրերուն Այգեստանի Հայ ժողովուրդը, վախի ահաւոր ճիրաններուն մէջ բռնուած, կարծես ճակատագրական նզովքի մը ենթակայ, գիշերը կը լուսցնէր անքուն, սպասելով որ պիտի պայթի առաջին գնդակը եւ արշալոյսին ... Արեւի առաջին ճառագայթները Վարագայ Սարէն սիրուն Այգեստանի տուներու ծուխն ու բոցը պիտի դիմաւորեն անտարբեր :

« Արտասուքն ու վախը » նստեր էին այդ օրերուն Վասպուրականի ժողովրդի սրտին վրայ : Շուկան գոց էր երեք օրէ ի վեր, փուռերը հաց չկար, 96ի կոտորածի աւերները դեռ չէր մոռցած Հայ մամիկը եւ ահա նորէն սպանդանոց, այս բառը բան մը կը խօսի՞ ընթերցողին :

Տողերս գրողի աչքին առջեւ կենդանի էր եւ է տակաւին, 96ի կոտորածի առաւօտը, երբ հօրս հետ մեր տան տանիքը բարձրացանք, հրացանաձգութեան ուղղութիւնը որոշելու եւ երբ կոտորածի արձագանգը հնչեց տունէ տուն, փողոցէ փողոց, ես հօրս աչքերուն մէջ նշմարեցի այն սոսկալի արտայայտութիւնը, որ կը նմանէր ոչխարի նայուածքին, այն ոչխարին, երբ մսագործը գետին կը փռէ՝ դանակը անոր կոկորդին քսելու պատրաստ ... դուք տեսե՞ր էք այդ աչքերը ....

Գ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

(2) (Շար.)

(*) Սեպուհի Յուշերը, «Հայրենիք» օրաթերթ, 1939, թիւ 92 :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԱՂԷՏԻՆ
ՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔԵՐԸ

●

Մարտիրոս Հունգարիոյ աղեկտուր դէպքերուն մէջէն լուսաւոր աստղի պէս կը շողշողան հերոսական դէմքեր ։ Փեշթայի օտար եւ ականատես թղթակիցները կը շարունակեն պատմել ամբողջ ժողովուրդի մը հերոսական խոյանքը, մանաւանդ պատանիներուն եւ երիտասարդներուն ։

Ֆրանսերէն թերթի մը թղթակիցը կը գրէ ․— «Ոչ մէկ գրիչ կրնայ նկարագրել թէ ինչ կը ներկայացնէ փլուզումը այն մեծ յոյսին, զոր ունէր ամբողջ խորտակուած ժողովուրդ մը թնդանօթներու տակ ։ Թէեւ ամէն օր դուրս ելայ այդ ահաւոր շաբթուն, երբ Ռուսերը ջարդեցին ամբողջ երիտասարդութիւն մը, սակայն դարձեալ մաս մը միայն տեսայ հունգարական դիմադրութենէն եւ խորհրդային «ոստիկանական գործողութենէն» ։

Այս նոյն թղթակիցը՝ Ալէն Սետուի Նոյեմբեր երեքին կը գրէր Փեշթայէն ․— «Պատանիները տէրն են փողոցին, ինչ որ ամէնէն յատկանշական երեւոյթն է այս յեղափոխութեան ։ Անոնց առջեւ Նակի՝ վարչապետը, անկարող է, եւայլն ։ Անոնք չեն ուզեր գործ ունենալ նախկին քաղաքագէտներուն հետ ալ, ինչպէս Թիլտի (փոքր կալուածատէրերու կուսակցութենէն) ։ Ամբողջ այս խմբակը ոչ մէկ շփում ունի այն եռանդուն երիտասարդութեան հետ, որ կ'անդրադառնայ քաղաքական անհրաժեշտութիւնը» ։

Այս երիտասարդութիւնը կը հնազանդի յեղափոխական կոմիտէի մը, որուն գլուխը կը գտնուի Մալեթեր, սպայ հունգարական բանակին մէջ, կազմուած Մոսկուայի զինուորական Ակադեմիային մէջ, հերոսն է առաջին յեղափոխական շարժման եւ որ Հոկտեմբեր 24ին Ազգ․ Պաշտպանութեան նախարարի պաշտօնին կոչուեցաւ ։ Կը հետապնդէր նոյն նպատակները ինչ որ Նակին ։ Նպատակներ, զորս Հունգարիոյ մէջ իսկ կը գգային թէ անընդունելի պիտի ըլլային Ռուսերու համար ։ Նոյեմբեր երկուքին Մալեթեր յայտարարեց օտար լրագրողներուն ․— «Պիտի օգնենք կառավարութեան, այնքան ատեն որ իր խոստումները յարգէ, մանաւանդ հրաժարելով Վարշաւայի դաշնագրէն ։ Մենք կ'ուզենք խաղաղօրէն ապրիլ բոլոր ազգերուն հետ, բայց եթէ մեր վրայ յարձակին, բանակը պատրաստ է պաշտպանելու երկիրը» ։

Յաջորդ օրը Ռուսերը ձերբակալեցին զայն Լոշանքիի, Քովաքսի, Քիրալիի հետ, որոնք եկած էին բանակցելու, որպէսզի քաշուի խորհրդային զօրքը ։

Նոյեմբեր երեքին, օտար լրագրողները մամուլի ասուլիսի մը հրաւիրուեցան Խորհրդարանին մէջ ։ Երեւութապէս ամէն բան խաղաղ էր, սակայն հոն էր որ այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ պատերազմը մօտալուտ էր ։

Նակին կը բացակայէր, վերջին օրերու դէպքերուն հետեւանքով ։ Թիլտի հոն էր, ջղային եւ ընկճուած ։ Անոր քով Լոշանքին ։

Հարցումներ եղան ռուսական զօրքին շարժման մասին ։ Պատասխանուեցաւ թէ ճիշդ է ․— «Մեր բողոքները գոհացուցիչ պատասխաններ չստացան ։ Մենք հրահանգեցինք որ մեր կողմէ թշնամական արարքներ չկատարուին» ։

Ութ ժամ ետք, ողբերգութիւնը սկսաւ ։

Նոյեմբեր չորսին, առտուան ժամը հինգին ընդոստ արթնցայ ։ Հրասայլերու երկար շարք մը կ'անցնէր Մարկարիտա կամուրջէն ։ Շատեր կարծեցին թէ հունգարական հրասայլեր էին ։ Ի վերջոյ հասկցանք թէ պաշարուած էինք ։

Այդ միջոցին Փեշթա սկսաւ իր օգնութեան կանչերը ամէն հինգ վայրկեան, ամէն լեզուով ։ Բոլոր օտարականները կը դիմեն իրենց դեսպանատուները ։

Մէկ ժամ ետք իմացանք որ Նակի եւ իր կառավարութիւնը ձերբակալուած են ։ Նոյն օրը ժամը 11․30ին ձայնասփիւռը կը ծանուցանէր թէ նոր կառավարութիւն մը կազմուած է, գլխաւորութեամբ Քատարի եւ ընկերներուն, բոլորն ալ «թունդ» Սթալինեան ։

Քատարի ներկայութիւնը, իբրեւ վարչապետ, շատ կը զարմացնէ Հունգարացիները, որովհետեւ չարաչար խոշտանգուած էր նախապէս իբրեւ Թիթոյական ։ Կ'ըսուի թէ ձայնագրուած է Քատարի կոչը, որով զինուորական օգնութիւն կը խնդրէր Սովետներէն ։

Օտարականներուն մեծ մասը Դունա պանդոկին մէջ հաւաքուած էր եւ ժամէ ժամ կը հետեւէր ձայնասփիւռին ։ Բոլորը կ'իմանան որ Կարտինալ Մինծենթին ապաստանած է Մ․ Նահանգներու դեսպանատունը, իսկ ձայնասփիւռին ձայնը անվերջ կը կրկնէր ․— «Կը մեռնինք զէն ի ձեռին» ։

Հունգար բարեկամներ տեսնելու համար վայրկեան մը դուրս կ'ելլեմ, տակաւին հեռուէն կուգայ զէնքերու ձայնը ։ Պուտափեշթ մեռած քաղաք մըն է ։ Խորհրդային հրասայլերը կը սպասեն ամէն հրապարակի վրայ ։ Յանկարծ ինքզինքս պատերազմի դաշտին մէջ կը գտնեմ ։ Դունայի մօտ երկու պատանիներու կը հանդիպիմ — երկուքը միասին երեսուն տարեկան են — կ'ըսեն թէ այլեւս ռազմանիւթ չունին ։ Ռուսերը գնդացիրները դէպի տղաքը կ'ուղղեն ։ Պատանին ձեռքէն կը վիրաւորուի, սակայն կը յաջողի խոյս տալ ծովնափ փողոցէ մը ։

Ժամը 18․30ին ռուսական վերջնագիր մը կը տրուի ․

— «Եթէ կէս գիշերին, կռիւը չդադրի պիտի ռմբակոծենք քաղաքը» ։

Շատեր Դանուբ կ'իջնեն, նաւակներով փախչելու, եւ խուսափելու համար ջարդերէն ։

ՏՈՄՍԵՐ

ՋԻԹՕ՛, ՆՈՐԿԻ

●

Ինքզինքս հերոսներու փաղանգին անգամ կը նկատեմ, եթէ շաբաթը մէկ կամ երկու ժամ հեռանկարի գործիքին դիմացը նստիմ ․․․ քնանալու համար ։

Արդարեւ, մեծ հերոսութիւն է՝ համբերութիւնը ունենալ ականջ տալու սա անտանելի, անհանդուրժելի առեւտրական ծանուցումներուն, որոնք «Համլէթ»ին մէջքը կը կոտրեն ամէն տասը վայրկեանը անգամ մը կամ Շոփէնի «Յայգերգ»ը կը սպաննեն՝ առանց ոստիկանութենէն վախնալու ։

— Մեր սիկարէ՞թը ․․ Օ՛, չգտնուած բան է ․․․ Անանկ նշանաւոր բան մը, որ ծուխին մէջէն, դրախտը աչքիդ առջեւ կուգայ ․․․

— Մեր օճա՞ռը ․․․ Հրաշալիք մը ․ ․․ Նոյնիսկ կը փրփրի ․․․ եւ ձեռքերդ կը մաքրէ ․․

— Մեր թէ՞յը ․․․ Չէք հաւատար, բայց ըսեմ — տաք ջուրը մէջէն կ'անցնի եւ տերեւները կը բացուին ․․․ Հրաշք ․․․

Երբեմն, մտքէդ կ'անցնի որ ջարդուփշուր ընես սա գործիքը ։ Բայց, ծանուցումը տուողը նոր գործիք մը պիտի զրկէ՞ տունդ ։ Ոչ ։ Ուրեմն, ճարահատ, կը գոցես կոճակը ։ Ու վրէժդ լուծած կ'ըլլաս ։

Բայց, անցեալ կիրակի օր, հաճելի անակնկալ մը ունեցայ ։

Հազիւ գործիքին «պատուհանը» բացած էի, երբ դիմացս եկան երկու օտարականներ — մէկը Հայ, միւսը Յոյն ։ Մէկուն անունը Ճորճ Մարտիկեան, միւսին անունը Ճորճ Քրիսթոֆըր ։ Երէկ, մէկը կը կոչուէր Գէորգ, միւս Եորկի ։ Բայց, այսօր այդ երկու անունները քիչ մը քաղաքակրթուեր են ։

Մե՞ղք մը գործուած է ։ Ոչ ։ Մեղքը գործուած կ'ըլլար այն ատեն, երբ Գէորգը մոռցած ըլլար իր ծագումը, իր ժողովուրդը, իր հայրենիքը ու հետեւած ըլլար այն ճամբուն, որուն վրայ կ'երեւայ հասակը կարգ մը չտեսներու, որոնք ոչ միայն անուն ու մականուն փոխած են, այլեւ «սրբագրած» են իրենց հողին ու սիրտը ։

Մեղք մը գործուած կ'ըլլար այն ատեն, երբ Եորկին — Սան Ֆրանսիսքոյի քաղաքապետը — խզած ըլլար ամէն կապ՝ իր ազնուական ժողովուրդին հետ ։

Այս ազատ ու արդարակորով հայրենիքին իմաստուն վարիչները թոյլ կուտան որ Հայն ու Յոյնը, Լեհն ու Չեխը պահեն իրենց ազգային դիմագիծը ու միեւնոյն չափով սիրեն իրենց պապերուն հայրենիքն ու իրենց «որդեգրած» հայրնիքը ։ Եթէ սրբապղծութիւն չէ, պիտի ըսէի որ այդ երկու հայրենիքները իրարու հետ ձուլուած են «դուրսէն եկող»ին սրտին մէջ, ինչպէս իրարու հետ ձուլուած են Աստուածորդիին Աստուածութիւնն ու Մարդկութիւնը ։

Հեռանկարի յայտագրէն իմացայ որ զոյգ Ճորճերը — երկուքն ալ երախտաւորեալներ — կը ծրագրեն Խաղաղականի ափերուն վրայ կանգնել «երկրորդ տպագրութիւնը» Ազատութեան Արձանին, որ Ատլանտեանի ափերուն վրայ կ'ողջունէ ովկիանոսին անդին ափէն այս ափերը հասնող ճամբորդը ։ Նոյնիսկ Մոլոթովները ու Շեպիլովները, Ճէլալ Պայարները ու Մենտերէսները ։

Ծափահարութեան արժանի ծրագիր մը ։ Ծափահարութեան արժանի երկու քաղաքացիներ ։

Երբ Ազատութեան Արձանը իր չուքը նետէ Խաղաղականի ջուրերուն վրայ, քանի մը տարիէն, ո՞վ պիտի վայելէ փառքը կատարուած գործին ։ Մե՞ր Ճորճը ։ Մեզի բարեկա՞մ Եորկին ։ Ոչ ։

Պիտի փառաւորուին երկու պզտիկ ազգեր ։

Ամերիկայի հայ եւ հելլէն գաղութները իրենց երախտիքը յայտնած պիտի ըլլան Ընքըլ Սեմին ։

Ազատութեան նոր Արձանը պիտի ըլլայ նաեւ խորհրդանիշը մնացեալ «դուրս եկող»ներուն երախտագիտութեան եւ սիրոյն՝ հանդէպ այս փառապանծ հայրենիքին ։

Ամերիկայի բնակչութեան կէսէն աւելին թող բարեւի կենայ մեր երկու Ճորճերուն առջեւ ։ Մէկը Յոյն, միւսը Հայ ։

Ջիթօ Եորկի ։ Ապրիս Ճորճ ։

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԿԵԱ՛ՔԸ Գ ԼՈՒՐԷԻ ՄԷՋ

●

Հեռագրական գործակալութիւնները կը հաղորդեն թէ բնականոն վիճակը հետզհետէ կը վերահաստատուի Գահիրէի մէջ ։ Քանի մը օրէ ի վեր աւելի շատ կառքեր կ'երթեւեկեն, լոյսերը կը վառին կապոյտ գոյներու տակ, սինեմաները եւ թատրոնները, որոնք կը փակուէին արեւամուտին, բաց են այժմ մինչեւ ժամը 23 ։ Խանութները առուծախ կ'ընեն վերջալոյսէն ետքն ալ ։ Հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ որ մէկ ամսուան համար կը դադրեցնէ սնանկութեան գործողութիւնները, առեւտրական դատերը եւն ։ Միջոցներ ձեռք առնուած են, թղթատարը վերահաստատելու համար Լիբիոյ եւ Սուտանի ճամբով ։ Օրաթերթերը, որոնք չորս էջի զեղչուած էին, այժմ կը տպուին վեց կամ ութ էջով ։ Բայց եւ այնպէս բանակը խիստ հսկողութիւն կը կատարէ քաղաքին փողոցներուն մէջ ։

Կ'ըսուի թէ գնդ․ Նասր ձերբակալել տուած է 43 սպաներ, իսկ օդանաւային սպարապետն ալ գնդակահարուած է ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (192)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ․ ԳԻՐՔ

●

12․— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Տասն եւ չորսերորդ ամսում այլ եւս ոչինչ չէին գտնում ուտելու ։ Բերդում ոչ ջուր մնաց, ոչ կատու եւ ոչ մի այլ չորքոտանի, բոլորը կերան ։ Ազատանի կանայք, երկանաքարը առջեւում դրած, ոսկորներ էին աղում եւ բաժանում էին սովեալներին, որոնք փոխնդի նման ուտում էին ։ Ինքը թագուհին՝ կօշիկների եւ տրեխների կաշիներից՝ իւր ձեռքով ապուր էր եփում․ եւ բաժանում էր սովեալներին ։ Դրանք եւս սպառուեցան ։ Սպառուեցան նաեւ բերդի ապառաժների վրայ բուսած մացառները, որ աւելի փութացնում էին մահացութիւնը, քան կշտացնում էին ։ Օրհասական տագնապը այն աստիճան կատաղութեան հասաւ, որ սովի խելագարութեան մէջ՝ ոմանք կերան իրանց զաւակներին ․․․

Այդ բոլոր սոսկալի արհաւիրքների ժամանակ, երբ մարդկային ամէն հոգեկան եւ մտաւոր զօրութիւնները փշրւում են, խորտակւում են վերահաս փորձանքների հարուածների ներքոյ, երբ մարդը փոքրանում է, ոչնչանում է վտանգի ահաւորութեան առջեւ, անսասան մնաց միայն թագուհին ։ Մինչեւ իւր վերջին զինուորը նա պահպանեց իւր հոգու բարձր զօրութիւնը եւ իւր ամրոցի դռները բաց չարեց թշնամու առջեւ ։

Նա մտաւ այդ ամրոցը տասն եւ մէկ հազար սպառազինուած ազատարդիկնեով եւ հինգ հազար իշխանազն տիկիններով ։ Ամէնքը մեռան, ամէնքը զոհ եղան հայրենիքի պաշտպանութեան սիրոյն ։ Կենդանի մնաց միայն թագուհին իւր երկու մանկահասակ նաժիշտների հետ ։ Կենդանի մնաց եւ Որմիզդուխտ օրիորդը ։ Տասն եւ երեք ամիս անցուցին նրանք անվտանգ ։ Տասը եւ չորսերորդ ամսումն մի-այն՝ միաժամանակ սկսուեցաւ սովը եւ ժանդախտը ։ Եւ այդ մի ամսում տարան տասն եւ եօթն հազար զոհեր ․․․

Տասն եւ չորսերորդ ամսի վերջին օրն էր, վերջին աղէտալի օրը ։

Երեկոյեան արեգակի ցոլցոլուն ճառագայթները մի քանի րոպէ եւս փայլփայլեցին ամրոցի բարձր աշտարակների կապտագոյն ապենկարների վրայ, եւ ապա, մարող կեանքի վերջին նշոյլների նման, խոյսյն հանգան ։ Մթութիւնը սկսեց հետզհետէ նսեմացնել ամրոցի պայծառ լուսաւորութիւնը ։ Տիրում էր ընդհանուր լռութիւն, ընդհանուր դատարկութեան հետ ։ Տեղ տեղ երեւում էին միայն անթաղ դիակներ, որ մնացել էին որպէս կերակուր գիշակեր թռչուններին ։ Սեւ անգղների անյագ երամը, սեւ ոգիների նման, պտտւում էր այդ այլանդակուած դիակների շուրջը, եւ երբեմն իւր անախորժ կռնչիւնով աղմկում էր օդի մեռելային հանգստութիւնը ։

Այդ միջոցին երկու մանկահասակ օրիորդներ, երկու գեղեցիկ Արտեմիսների նման, շրջում էին ամրոցի ահռելի դատարկութեան մէջ ։ Երկուսի ուսին եւս ձգած էր մի մի արծաթեայ կապարճ լի նետերով, երկուսն էլ ձեռքում կրում էին մի մի թեթեւ աղեղ ։ Որսորդութեան այդ սիրուն դիցուհիները հագել էին՝ սասունցի որսորդ կանանց նման՝ որսորդական կարճ զգեստներ ։ Գլխների երկայն գիսակները պսակաձեւ կապած ճակատի վրայ, կուրծքերը կիսով չափ բաց, բազուկները հօլանի եւ մերկ սրունքների վրայ կապել էին նախշուն, փետուրի պէս թեթեւ, մոյկեր ։ Դրանք թագուհու երկու նաժիշտներն էին ։ Մէկին կոչում էին Շուշանիկ, միւսին Ցասմիկ ։ Երկուսն էլ շուշանների նման ճերմակ էին, երկուսն էլ հասմիկի նման հոտաւէտ էին ։ Նրանք հասան շրջապարսպի աշտարակներից մէկի մօտ ։ Նայեցին դէպի վերեւ, յետոյ լուռ ժպիտով նայեցին միմեանց երեսին ։

— Թող այս երեկոյ ես առաջ փորձեմ իմ բախտը, ասաց Շուշանիկը հազիւ լսելի ձայնով ։

— Ոչ, առաջ ես, խնդրեց Ցասմիկը ։

Այսպէս վիճելով, մօտենում էին նրանք մի զոյգ աղաւնիի, որ նստած էին աշտարակի բարձրութեան վրայ եւ խորին հրճուանքով ղուրղուրում էին միմեանց ։

Շուշանիկը զգուշութեամբ ձեռքը տարաւ դէպի կապարճը, հանեց մի նետ, յարմարեցրեց աղեղին եւ ուղղեց դէպի երջանիկ թռչունները ։ Լարը ճայթեց, նետը սլացաւ ․․․ Բայց նետումը անցաւ անյաջող ․․․ Նրան անմիջապէս հետեւից Ցասմիկի նետը ։ Աղաւնիներից մէկը թեւքերը թափահարելով, գլորուեցաւ դէպի ցած ։ Միւսը թռաւ եւ օդի մէջ մի քանի տխուր պտոյտներ գործելով իւր սիրելի վարուժանի շուրջը, անյայտացաւ երեկոյեան մթութեան մէջ ։

Հասմիկը վեր առեց իւր որսը, սկսեցին առաջ գնալ, եւ նրանց վառվռուն աչքերը ուշադրութեամբ դեղերում էին աշտարակների բարձրութեան վրայ, ուր ամէն երեկոյ գալիս էին աղաւնիները գիշերային հանգիստ գտնելու ։ Շուշանիկը տխուր էր, որովհետեւ այդ առաջին անգամն էր, որ նրա նետը շեղւում էր նպատակից ։ Իսկ Ցասմիկի դէմքը, ընդհակառակն, փայլում էր մի առանձին, ինքնաբաւական ուրախութեամբ ։

ՐԱՖՖԻ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԻ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.

«Այգ»ի նոյեմբեր 14ի թիւէն կ'իմանանք թէ երեք վարդապետներ եւ 15 ծանօթ անձեր Պէյրութ գացած են, Երուսաղէմ առաջնորդելու համար նոր տեղապահը, Տիրան արք. Ներսոյեան :

Ուրիշ լուր մը համաձայն, պաշտօնանկ տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան էջմիածինէն Լիզպոնա (Փորթուկալ) գացեր է Շահէ վարդապետի հետ, տեսակցելու համար Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան վարիչ մարմնին հետ: Այս առթիւ Շահէ վրդ. հեռաձայնած է Պէյրութ, — «Մեր առաքելութիւնը պսակուեցաւ յաջողութեամբ : Լիզպոնայէն վերադարձանք Ցիւրիխ, ուր պիտի մնանք ատեն մը, յետոյ պիտի վերադառնանք Պէյրութ» :

ԲՈՂՈՔՆԵՐ ԵՒ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄՆԵՐ

Զուիցերիոյ աշխատանքի կուսակցութիւնը (համայնավար) եւս տագնապի մատնուած է, Հունգարիոյ դէպքերը բացած է շատերուն աչքերը նոյնիսկ այս կուսակցութեան մէջ որ ցարդ հաւատարիմ Սթալինականներու ձեռքը մնացած էր: Կուսակցութեան երեսփոխաններուն եւ թերթերու խմբագիրներուն հրաժարումէն ետք, որոշուեցաւ լուծել կազմակերպութեան Պալի մասնաճիւղը :

× Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութիւնը կը խոստովանի թէ Հունգարիոյ դէպքերը ամենածանր տագնապ մը յառաջ բերած են շարքերուն մէջ: Կուսակցութեան գլխաւոր միջնաբերդներէն Մանթովայի մէջ շարքերուն գայրոյթը գագաթնակէտին հասած է : Բոլորն ալ խստօրէն կը դատապարտեն Հունգարիոյ մէջ կատարուած միջամտութիւնը, հաստատելով թէ «աններելի ոճիրներ եւ ոճիրներ գործուեցան: Լոմպարտիոյ համայնավար ծերակուտականը, Սեքիա Մանթովա փութաց, շարքերը հանդարտացնելու համար, բայց հազիւ հասած, ազդեր փակցուած էին պատերուն վրայ, պահանջելով բոլոր ղեկավարներուն հրաժարումը :

Ամէնէն կարմիր նահանգներէն Էմիլիայի Տովատոլա քաղաքին մէջ ժողով մը սարքուած էր, բացատրութիւններ տալու համար Հունգարիոյ դէպքերու մասին: Բանախօսները իրենք զիրենք գտան պարապ սրահի մը առջեւ :

Ամբողջ երկրի մէջ հազարաւոր համայնավարներ պատռելով ետ կը ղրկեն իրենց անդամատետրերը: Միայն Ռովիկիոյի նահանգին մէջ 3000 համայնավարներ հրաժարած են կուսակցութենէն եւն:

× Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց ազգային համերաշխութեան օր հռչակել Նոյեմբեր 18ի կիրակին, Հունգարիոյ դէպքերուն առթիւ: Հանրային շէնքերու դրօշները կէս պիտի պարզուին եւ դրամ պիտի հաւաքուի փողոցներու մէջ: Կը յանձնարարուի առատաձեռնօրէն մասնակցիլ, որպէսզի կարելի ըլլայ եղբայրական օգնութիւնը կազմակերպել արագօրէն :

× Մառեշալ Թիթոյի նախկին աջ բազուկը, Միլովան Ճիլաս, յօդուած մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ Հունգարական յեղափոխութեան կողմէ համայնավարութեան տրուած հարուածը երբեք չի կրնար սպիանալ »:

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ պատասխանելով խումբ մը յառաջդիմական համայնավար մտաւորականներու բողոքներուն եւ հրաժարումներուն, կ'ըսէ թէ անոնք պատեհապաշտներ են եւ չեն կրցած իւրացնել կուսակցութեան սկզբունքները:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Կոմուլքա ճառ մը խօսելով Մոսկուայի մէջ, պարզեց իր ծրագիրները, իբրեւ հիմք բանակցութեանց. — Գերիշխանութիւն եւ հաւասարութիւն, չխառնուիլ ուրիշ ազգերու ներքին գործերուն :

Կոմուլքա չորս տարի բանտարկուած էր իբրեւ թիթոյական եւ այս անգամ յաղթական ընդունելութեան մը արժանացաւ Մոսկուաի մէջ :

ՀՐԱՆԻՒԹԻ (էսանս) խնայողութեան համար աւելի խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին: Պիտի արգիլուի կառքերու շրջագայութիւնը շաբաթ կէս օրէն ետք: Եթէ այս միջոցն ալ չբաւէ, հրանիւթը տոմսակներով պիտի բաժնուի: Կը վախցուի որ շատ մը ճարտարարուեստութիւններ վնասուին եւ դժուարութեանց հանդիպին տուներու ջեռուցումը :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Այրի Տիկին Վերոն Ռ. Զարդարեան 50.000 ֆրանք կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցւոյ շինութեան, իր ամուսնոյն՝ Ռուբէն Զարդարեանի յիշատակին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Եկեղեցւոյ դիւանէն կը խնդրուի ծանուցանել թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր օծման տարեդարձին առթիւ բարեհաճած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Ա. կարգի շքանշանը շնորհել Պ. Պ. Արմենակ Համբարձումեանի եւ Կարապետ Ցակոբեանի. Հայ. եկեղեցւոյ իրենց մատուցած ծառայութիւններուն համար :

ՈՐԲ. ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ (Փարիզահայ Տիկ. Միութիւն) շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Լ. Մուրատեանէ 30000 ֆր. իր ամուսնոյն՝ Պ. Լեւոն Մուրատեանի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նալպանտեան եւ զաւակները, Մկրտիչ Աւետիքեան եւ զաւակը Յովհաննէս, եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ իրենց զաւկին, քրոջ, կնոջ, մօր ԾՆՈՒՆԴ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի :

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն տիւ Ռուա Ռընէ(6 ռիւ տը լ'Արպըր):

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Արմաղանեան (երգ), Օր. Ակինեան (դաշնակ), Օր. Արմաղանեան (պար),, Պ. Մութաֆեան (ֆանթէզի), Պ. Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Յարութիւնեան (ֆանթէզի): Մկրտիչ Պօղոսեանի (Փարիզէն, երգ):

Հայկական պարեր Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ: Նուագ Պ. Պարոյրի կողմէ :

Կը ցուցադրուի գունաւոր գեղեցիկ ժապաւէն մը՝ « ԺԱՄԱՆՑ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ» :

Վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի հանդէսի պահուն :

Կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ եւրոպական պարեր Օրքէսթր ՌԸՆԷ ՏԱՆԻ:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Շաւիլի մատրան յաջորդ պատարագը, այս կիրակի առաւօտ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ամասիոյ Հայր. Միութեան : 1 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ալամպրայի մէջ, 340 Պուլվ. Շաւ :

Պատուակալ նախագահութեամբ բանաստեղծ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹի :

Գեղեցիկ աչքերու մրցում, ընտրուած թեկնածուհին կը ստանայ արժէքաւոր նուէր մը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Սիւզան Հիւպէր (երգ), Ժօ Ալպան :

Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի անակնկալներ : Նուագախումբ ՆԻՔ ՖՐԱՆՔ:

Սեղանները թուագրուած ըլլալով, այժմէն ապահովել Միութեանս անդամներէն, Տիկին Արփինէ Մորճիկեան, Շէ Վէթէր, 34 ռիւ Թափի Վէր :

Պ. Յար. Չէքէմեան, 12 ռիւ տը լ'Արք. հեռ. Փրատօ 78-61:

Պ. Տիգրան Զորիկեան, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, ռիւ Ժէյի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ :

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Գեղջկական պարեր, զոյգ պար, մեներգ եւ արտասանութիւններ :

Դպրոցին աշակերտներու կողմէ երգախառն պատկերներ եւ խմբերգներ :

Հանդէսէն անմիջապէս յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք, յարակից փոքր սրահին մէջ :

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, կղերականներու սրահը ռիւ տէ Պահիւթիէ :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի բացառիկ ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 15ին, Տիկին Քէշիշեանի բնակարանը, 8 ռիւ Ատոլֆ Պրիֆօ, Անիէռ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ի յիշատակ 1914 – 18ի պատերազմին զոհուած զինուորներուն : Պիտի պատարագէ Ատոմ քահանայ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ բախտազուրկ մանուկներու — Այս Կիրակի, Կուանտ Օթէլի սրահներուն մէջ ժամը 16էն 24 — Աթրաքսիոն

Ցիկան նուագախումբ, ղեկավարութեամբ ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒԻ

ՄՈՒՏՔ 500, ուսանողաց 300

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

U.F.C.F.Ի ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

21, Rue Yves Toudic PARIS (10e) Métro : République et Bonsergent

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1956, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45ԻՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՆՈՐ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ

ՏՈՆ ԺՈՒԱՆ

ՄՈԼԻԷՌԻ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ, ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ

Կը մասնակցին ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ եւ ուրիշ կարեւոր ուժեր :

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան գրատունը: Գիները՝ 200, 300 եւ 400 ֆր. :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա և գաղութ.ասր, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 18 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7735 — 32e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3546

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ուսանողներ ունինք Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Անգլիոյ, Իտալիոյ, Աւստրիոյ եւ ուրիշ երկիրներու համալսարաններուն եւ բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ :

Տարուէ տարի կ'աճի անոնց թիւը, կազմելով կարեւոր համրանք մը :

Ընդհանրապէս կուգան Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքէն : Աւելի չատուոր են անոնք որ բնիկներ կը համարուին, ծնած ըլլալով հիւրընկալ երկիրներուն մէջ :

Դժբախտաբար ստոյգ տեղեկութիւններ կը պակսին անոնց ներքին կացութեան մասին :

Տեղ – տեղ կան Ուսանողական Միութիւններ, որոնք դասախօսութիւններ կը կազմակերպեն, պարբերաբար, աւելի ճիշդ՝ պատահաբար :

Վաղուան ուժերն են ասոնք, ինչպէս ամէն ազգի մէջ :

Թէեւ, մեծ մասով կ'ընտրեն այն գիտութիւնները որ կրնան բանուկ ասպարէզ մը ապահովել իրենց :

Այդպէս ըլլալով հանդերձ, շատերու մէջ վառ կը մնայ հանրային գործունէութեան ջիղը, ժողովուրդին ծառայելու տրամադրութիւնը :

Յաճախ յիշեցուցած ենք թէ այս երիտասարդութիւնը կրնայ հանրօգուտ պարտականութիւններ կատարել ուսանողութեան շրջանին ալ :

Ամէն ուր որ ուսանողներ կան, գաղութ մըն ալ ունինք, աւելի կամ նուազ ստուար թիւ :

Ուսանողները մեղանչած պիտի ըլլային իրենց կոչումին դէմ, եթէ անջատ, մեկուսացեալ դասակարգ մը կազմէին հայրենակից հասարակութեան մէջ :

Ընդհակառակն, իրենց շահն ալ կը պահանջէ որ դառնան այդ հասարակութեան անբաժան մասը, ջանան երիտասարդացնել անոր կեանքը :

Ունին անմիջական պարտականութիւն մը եւս, իրենց ուսանողութեան շրջանէն իսկ (4–5 տարի) :

Ուր որ ալ գտնուին, շրջապատուած են հազարաւոր օտար դասընկերներով :

Այդ խաղաղ համակեցութիւնը լայն պատեհութիւններ կ'ընծայէ, փոխադարձաբար ծանօթանալու, տեսակ մը եղբայրութիւն կազմելու համար :

Մանաւանդ նոյն աշխարհամասէն եկած ուսանողներ մօտէն կը ճանչնան իրար, ինչ որ կրնայ օգտակար ըլլալ ապագային համար ալ :

Օրինակ, մեր տղաքը որքան սերտ կապեր ունենան Միջին Արեւելքէն եկած օտար ուսանողներու հետ, այնքան կ'օգտուին, փոխադարձաբար :

Այս ճակատի վրայ եւս մեկուսացումը տեսակ մը դասալքութիւն պիտի նշանակէր, միշտ աններելի :

Հայ ուսանողը, իբրեւ ամբողջութիւն, ոչինչ կը շահի, իր պատեանին մէջ կծկըւելով կամ տարամերժ դիրք մը բռնելով, անխոհեմօրէն :

Իր դասընկերներուն մէջ կան հարիւրաւորներ որոնք հանրային կամ պետական պաշտօններու պիտի կոչուին, երբ ուսման շրջանը լրացնեն :

Չորս – հինգ տարուան մտերմութիւն մը երբեք ապարդիւն չի կրնար անցնիլ, հանրային տեսակէտով :

Միւս կողմէ, այդ մտերմութեամբ կը հարթուին շատ մը թիւրիմացութիւններ : Մանաւանդ որ, ծուռ բերաններ միշտ պատրաստ են ամբոխին կեր ճարելու :

Կան գոյնզգոյն դիմակաւորներ ալ, որոնց պաշտօնն է թակարդներ լարել, անմէջ գիտելիքներով :

Ուսանողին տարրական պարտականութիւնն է լողալ սորվիլ հանրային կեանքի յորձանքին մէջ, փոխանակ անկիւն մը քաշուելու եւ դիտելու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒԻՆ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համերշոլտ, Գահիրէ հասնելով, նախ մէկուկէս ժամ խօսակցեցաւ Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարին հետ, ապա ներկայացաւ նախագահ Նասրի : Ընդհանուր տպաւորութիւն այն է թէ բանակցութիւնները մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպին : Ընդհ. քարտուղարին ժամանումէն քիչ առաջ, կառավարական թերթը, «Ալ Կումհուրիյա» խմբագրական մը հրատարակած էր ուր կը շեշտէր թէ միայն Եգիպտոս պիտի որոշէ անգլիական, ֆրանսական եւ իսրայէլեան զօրքին հեռացման պայմանները :

Պ. Համերշոլտ օդանաւէն վար իջած ատեն, դիմաւորուեցաւ նորվեկեան եւ դանիական զինուորներէն որոնք նոր հասած էին : Այս առթիւ խօսքը անոնց ուղղելով ըսաւ.

— Կը շնորհաւորեմ ձեզ որ մաս կը կազմէք այս միջազգային ուժին, առաջինը՝ իր տեսակին մէջ, վասնզի կամաւորներ կուգան աշխարհի բոլոր մասերէն, ծառայելու համար այն սկզբունքներուն որոնց վրայ հիմնուած է Ազգաժողովը : Վստահ եմ թէ այս օրինակով օր մը պիտի ունենանք համաշխարհային կարգուսարք մը որով կրնանք հպարտանալ բոլորս ալ» :

× Ազգաժողովին արձանագրած զինուորները հետզհետէ կը համախմբուին Ջրանցքի շրջանին մէջ : Մինչեւ շաբաթ առտու հասած էին 192 զինուորներ :

× Եգիպտացիները փակած են անուշ ջուրի ճամբան Փորթ Սայիտի մէջ : Անգլեւֆրանսական հրամանատարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին :

× Վաւերական տեղեկութիւններ կը պակսին Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին եւ նախագահ Նասրի տեսակցութեան մասին : Գահիրէէն մեկնելէ առաջ Համերշոլտ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր միջազգային զօրագունդի հրամանատարին՝ զօր. Պըրնսի հետ : Երէկ, շաբաթ, նոր տեսակցութիւններ պիտի ունենար գնդ. Նասրի եւ արտաքին գործերու նախարարին հետ :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին առջեւ ըսաւ թէ ընդհ. պատերազմ կրնայ ծագիլ, եթէ զինուորական գործողութիւնները վերսկսին Միջին Արեւելքի մէջ : Այս առթիւ բացատրեց թէ աշխարհի այդ մասին մէջ ձգտումներ կան որոնք կրնան ծանրացնել կացութիւնը եւ ի վերջոյ պատերազմի յանգիլ : Իր կարծիքով, «ֆրանքեւանգլիական ուժերը ամբապէս պիտի տեղաւորուին եգիպտական հողին վրայ եւ առ այժմ միտք չունին հեռանալու : Եթէ այդ ուժերը մնան Եգիպտոսի մէջ, կացութիւնը կրնայ արագօրէն ծանրանալ եւ զինուորական նոր գործողութեանց յանգիլ» :

Իր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, շատ ծանր եղած են մարդկային կորուստները Փորթ Սայիտի մէջ եւ քանի մը հազարի կը հասնին : «Քանի մը օր առաջ կ'ըսէի թէ կացութիւնը բարւոքած է Միջին Արեւելքի մէջ : Այսօր երբեք վստահ չեմ թէ բարւոքում տեղի ունեցած է» : Պ. Նեհրու այս առթիւ ալ քննադատեց անգլեւֆրանսական յարձակումը Եգիպտոսի դէմ, ըսելով թէ այդ ձեռնարկը օգնեց Իսրայէլի եւ օգտուեցաւ Իսրայէլէն : «Եթէ օտար ուժերը ամբողջովին չքաշուին Եգիպտոսէն, յայտնապէս բռնաբարուած պիտի ըլլայ Ազգաժողովին դաշինքը : Միջազգային ոստիկանութիւնը պէտք չէ գրաւէ Սուէզի Ջրանցքով : Իր գլխաւոր պաշտօնն է ապահովել որ Իսրայէլը մնայ զինադադարի նախկին համաձայնութեամբ ճշդուած սահմանագծին վրայ» :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը, Իտըն, ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ Ազգաժողովին, արմատապէս լուծելու համար Միջին Արեւելքի ներկայ տագնապը :

Այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.—

1. Տեւական հաշտութիւն Իսրայէլի եւ արաբական աշխարհին միջեւ : 2.— Լուծում արաբ տարագիրներու հարցին, միջազգային համաձայնութեամբ : 3.— Միջազգային հակակշիռ Սուէզի Ջրանցքին վրայ, ապահովելով ազատ նաւարկութիւն բոլոր երկիրներու, հետեւաբար եւ Իսրայէլի համար : 4.— Միջազգային ձեռնարկ մը կատարել, ընկերային բարենորոգումներ հաստատելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, ուր ժողովրդային բազմութիւնները թշուառութեան մատնուած են : Այս բարենորոգումը չի կրնար կատարուիլ առանց Ամերիկայի աջակցութեան, ուստի հարկ պիտի ըլլայ ընդհանուր գործակցութիւն մը հաստատել : 5. — Տնտեսական օգնութիւն տրամադրել Եգիպտոսի, պայմանով որ չեղեալ համարի կարմիր գօտիէն անդին բրած ապսպրանքները : Իտըն ինքն ալ գիտէ որ Եգիպտոս պիտի մերժէ այս վերջին պայմանը :

× Եգիպտական իշխանութիւնները արգելափակեցին եօթը անգլիացի լրագրողներ Սեմիրամիս պանդոկին մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ Գահիրէի զուիցերիական դեսպանատունը :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՎԻՃԱԲԱՆԻ

ՄԱԿի հերթական ընդհ. ժողովի առաջին նիստին մէջ ամերիկեան պատուիրակը, Հուվըր, խօսք առաւ ի բացակայութեան Տըլըսի եւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Հունգարիոյ դէպքերուն եւ Միջին Արեւելքի տագնապին առթիւ.

— Չենք կրնար լուռ մնալ երբ Հունգարիոյ մէջ այրեր, կիներ եւ մանուկներ կ'աքսորուին, վասն զի չեն վախնար իրենց ազատ կարծիքը յայտնելու : Ընդհ. ժողովը պէտք է անմիջապէս ձեռնարկներ կատարէ այս եղերական կացութեան առջեւ» :

Անդրադառնալով Միջին Արեւելքի կացութեան, Պ. Հուվըր բացատրեց թէ Ազգաժողովի բանաձեւին հակառակ է կամաւորներ ղրկել Միջին Արեւելք : ՄԱԿի բոլոր անդամները, մէջն ըլլալով անոնք որ խառնուած են թշնամութեանց, պէտք չէ ուրիշ զօրք ղրկեն այդ շրջանը, բացի Ազգաժողովին որոշած միջազգային ոստիկանութենէն : Գալով Սուէզի հարցին, հարկ է միջազգային կարգադրութիւն մը գտնել : Հուվըր ալ անհրաժեշտ կը գտնէ որ ետ կանչուին անգլեւֆրանսական զինուորները, երբ միջազգային ուժ մը կը ղրկուի :

Այս յայտարարութիւնը տհաճութիւն պատճառեց Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, ուր դժգոհ են նաեւ Հնդկաստանի բռնած դիրքէն : Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Հնդկաստանի մէջ ալ դժգոհ են վարչապետին եւ իր բանբերին՝ Քրիշնա Մենոնի արտայայտութիւններէն :

× Փարիզի ամերիկեան դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Կի Մոլէի հետ, մանաւանդ Բուլկանինի վերջին նամակներուն առթիւ : Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Խ. Միութիւնը կու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ո՞ՒՐ ԿԸ ՂՐԿԵՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները պահանջեցին Ազգաժողովէն դադրեցնել Հունգարներու աքսորը դէպի Սիպերիա :

Փեշթայէն հասած լուրերու համաձայն, Քատարի կառավարութիւնը, որ հիմնուած է ռուսական հրասայլերուն եւ թնդանօթներուն վրայ, յուսահատական միջոցներ կը փորձէ, սանձուած քաոսը մեղմացնելու համար : Առջի օր խիստ հրահանգներ հրատարակեցին ուտեստի փոխադրութեան մասին : Յետոյ յաջողեցան համոզել Փեշթայի բանուորներու Խորհուրդին մէկ մասը որ վերսկսին աշխատանքը գործարաններու մէջ : Քատար բացատրած է թէ ընդհ. գործադուլին շարունակութիւնը «ազգային անձնասպանութիւն» մը պիտի ըլլայ : Խորհուրդին համակերպումը սրտնեղութիւն պատճառած է ապստամբներու միւս մասին, մէջն ըլլալով ուսանողներն ու մտաւորականները : Երէկ, շաբաթ, պիտի ճշդուէր թէ որքան բանուորներ վերսկսած են աշխատանքը :

Պարենաւորման մասին հրատարակուած կանոնագիրը կ'ըսէ թէ անհատներ կամ կազմակերպութիւններ չեն կրնար ուտեստ փոխադրել գաւառէն, առանց մասնաւոր վերատեսուչին արտօնութեան եւ խորհրդային իշխանութեանց հաւանութեան : Այս կարգադրութիւնն ալ սահմանուած է սովի մատնելու ապստամբները :

Վերջին լուրերու համաձայն, բանուորներու Խորհուրդին եւ վարչապետին բանակցութիւնները տեւեցին ժամը 19էն մինչեւ առտուան 4.30 : Նիստէն ետք, հաստատուեցաւ թէ վարչապետը մեծ յաջողութիւն մը չէ շահած : Բանուորական Խորհուրդը աշխատանքի վերսկսման կոչին մէջ կ'ըսէ թէ «մէկ սարակէտ ետ չէ առած ազգային ապստամբութեան նըպատակներէն», որոնց գլխաւոր կէտերն են, — սովետական զօրքին մեկնումը, նոր կառավարութեան մը կազմութիւնը, ազատ ընտրութիւններ մէկէ աւելի կուսակցութիւններով եւ չէզոքութիւն Հունգարիոյ :

× Ճամբորդներու տեղեկութեանց համաձայն, աքսորականներու առաջին կարաւանները անցած են Խ. Միութեան սահմանագլուխը եւ միշտ սովետական զինուորներ կը հասնին Հունգարիա :

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը մերժեց Հունգարիոյ կառավարութեան ներկայացուցիչներն ընդունիլ Հռոմի մէջ : Կ'ուզէ Փեշթա երթալ անձամբ, կացութիւնը քննելու համար :

× Մոսկուայի անթենը կը ծանուցանէ թէ Արեւմուտքի կողմէ առաջարկուած ազատ ընտրութիւնները պիտի մերժուին հունգարական կառավարութեան կողմէ :

× Վատիկանի անթենը դառնօրէն կը գանգատի թէ «ազատ աշխարհը մինակ ձգեց Հունգարիան իր ազատագրական պայքարին մէջ, վախնալով Խ. Միութեան սպառնալիքներէն, թէ մարտիրոս երկիրը շատ սուղ գին մը վճարեց խաղաղութեան համար, թէ ոչ մէկ գործնական քայլ առնուեցաւ ցեղասպանութիւնը դադրեցնելու համար» եւն. :

× Իտալական կառավարութիւնը արգիլեց ռուսական պարախումբի մը մուտքը, Հունգարիոյ դէպքերուն հետեւանքով

× Սպիտակ Ռուսերը արարողութիւն մը սարքած են այսօր, Փարիզի մէջ, ի յարգանս Հունգարիոյ զոհերուն :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ հակօդային մարզանքներ կատարուեցան քաղաքին զանազան մասերուն մէջ :

ՀԱՃԻ ՄԵԿԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ ՍԿՍԱՒ ՄԻՒՍԸ..,

Խնդալու նիւթին պահանջով մը՝ զոր չէ կրցեր գտնել, խնդամոլիկ խպըլիկ մը, ուզելով թերեւս վկայութիւն մը բերել մտմտուքեան իր կոչումին՝ որ յատուկ է առատաղը ցած մարդոց, անդրատլանտեան թերթի մը մէջ կը փորձէ անոր - գանքի եւ խայտառակութեան առարկայ դարձնել բանասիրական անմեղ մէկ յօդ - ուածս, որ երեւայ, այստեղ, «Զգործս ձեռաց մերոց» խորագրով :

Եւ հիմա ... կարգը իմս է՝ ցոյց տալու համար, այս անգամ, «զգործս ձեռաց իմոց» :

Graphorrhée մը թերթէ թերթ կը պտըտցընէ մարդիկ, որոնք, տուրք տալու համար հիւրընկալող թերթին, ընդունակ են, նա՛խ, անարգելու դիմացինը ձեւով մը որ հաճոյք պատճառէ հիւրընկալին : Այսպէս, այս մարդիկը մեր թերթին մէջ դէմ են ձեր թերթին, ու ձեր թերթին մէջ դէմ են մեր թերթին :

Նմանօրէն, խպըլիկն ալ, «խնդալու համար» վրաս, Վահան Թէքէեանի պատմութիւն մը կը հանէ եւ կը կապէ անուանս, զօրութեամբ հասկցիր՝ իր թէ լուծելու համար Ռամկավարի մը վրէժը, բայց իրականին մէջ՝ քչելու համար իր յօդուածը, «Խնդալու համար», խորագրին արժանի :

Պիտի երբեք չպատասխանէի՝ «անտես առնելով աղքատաց պնակը», ըսէ՛ դասակարգ մը թերթեր, զոր սովորութիւն է լեցնել սուտերու եւ պարսաւանքներու յարուցած աղմուկով եւ ուշադրութեամբ : Բայց պատմութի՛ւն կը դառնայ, եթէ չսրբագրես :

Ահա թէ ինչո՛ւ, սրբագրելու եկեղով Վահան Թէքէեանի պատմութիւնը, — որ թերեւս յատկապէս վերագրուած է ինծի՝ հրապարակ բերելու համար զիս, — կուգամ ըսել. «Զգործս ձեռաց իմոց» ահաւասիկ :

Եւ սկսինք :

Պատերազմէն առաջ, հին հրապարակագիր մը, այժմ ի Փարիզ, Ֆրանսերէնէ հայերէնի կը թարգմանէ երկար ուղեգրութիւն մը, որու մէջ սիմըթէռ (թարգմանիչ՝ խաթաղան) բառը, սխալ կարդալով, կը թարգմանէ գերեզման (սիմըթիէռ) : Այս սխալին ծիծաղելի կողմն այն էր, որ սիմըթէռ (Թուրքերէն՝ շիմշիր) բառէն առաջ կար Ֆրանսերէն թռանշան բառը (թարգմանիչ՝ խաթաղանին շեղբը, «բերանը», ինչպէս կ'ըսէ ժողովուրդը) : Կրնաք երեւակայել, այլեւս, երկու բառերուն պարզած տեսարանը, — գերեզմանին շեղբը կամ սուր բերանը :

Վահան Թէքէեան նշմարեր է եւ ... :

Նման սխալները կրնան նիւթ կազմել գիտական առանձին վերլուծումներու, — տեսակնե՛րը կան՝ գրչական, լեզուական, տեսողական վրէպներու, նոյնքան հետաքրքրական իրենց պատմութիւններով : Ֆրոյտ աշխատութիւն մը ունի՝ ի մէջ այլոց : Բայց Ֆրոյտ չէ՛ր Վահան Թէքէեան : Առաւ գրիչը եւ, հին վրէժ մը լուծելու առիթը գտած համարելով, ձախաւերութեամբ մը որ յատուկ էր իրեն՝ ինծի՛ վերագրեր էր թարգմանութիւնը եւ լուացեր էր զիս «զորս դու պատուիրեցեր» : Զար բախտէն, այդ թուականներուն բացակայ էի Փարիզէն, երկար ժամանակէ մը ի վեր ճամբորդութեան մէջ՝ ինչպէս յայտարարուած ալ էր թերթով, այնպէս որ տեղեկութիւն իսկ չունէի անցուդարձին մասին : Վերադարձիս՝ տեղեկացայ, խնդացի, կարդացի, ստուգեցի, պատասխանեցի, խայտառակեցի՝ ցոյց տալով «զգործս ձեռաց իմոց» :

Այս մասին ահա թէ ի՛նչ կը գրէ խպըլիկը, «խնդալու համար». — «Վահան Թէքէեան վրան խնդաց, ինք (Նարդունի) բորբոքեցաւ եւ պատասխանը եղաւ հայհոյանքներու տարափ մը : Թէքէեան Տոնքիշոթներէ վախցող մը չէր, եւ աւելի դէչ կերպով զարկաւ» :

Ահա ձեզի պատմութի՛ւն, խպըլիկնե - րո՛ւ համար :

Իրողութիւնն այն էր որ, Թէքէեան ցատկեց ցատկռտեց, թէֆմէ տուաւ ու փախաւ՝ ըրածէն ամչնալով : Ուրիշներ, որքան ուզեցին անուշադրութեան սխալ մը տեսնել կատաշաւոր թարգմանութեան մէջ, նոյնքան փորձեցին չքմեղանք փընտռել Թէքէեանի թէֆմէին մէջ՝ պնդելով թէ ... չարութեան նպատակով չէր որ ինծի վերագրած էր, այլ որովհետեւ իրապէս չէր գիտեր : Ես կը ճանչնա՛մ Թէքէեանը, անիկա շատ լաւ գիտէր թէ այսօրուան սուտ պատմութիւնը կլլող մը պիտի գտնուէր վաղը : Զէր սխալած, — տարիներ ետքը, ահա, թէֆմէաւորներու դասակարգէն ուրիշ մը կը վերցնէ Թէքէեանի ժառանգ ձգած պայտը եւ կը գործածէ ինծի դէմ, ոխ մը լուծելու համար նմանօրէն :

Թէքէեան գիտէր նաեւ թէ ո՛վ էր թարգմանողը : Գիտէր նաեւ թէ ես տէրն եմ ըրածիս ու գրածիս, եւ ըրածներս ու գրածներս ալ գիտեն թէ ե՛ս եմ իրենց տէրը, — որովհետեւ ոչինչ կը թողում անստորագիր :

Գէշ սովորութիւն մը ունիմ, սակայն : Կ'ատեմ տպագրական վրիպակները, քունըս փախցնելու աստիճան կը կատղիմ՝ երբ, այսուհանդերձ, սխալ մը կը վրիպի աչքէս ու կը տպուի : Տպուելէն ետք սրբագրութիւնն ի՞նչ օգուտ, այո՛, ի՞նչ օգուտ : Փաստը ահաւասիկ :

Սխալ մըն է գործուեր : Հաստատուեր է որ իմ գործս չէ սխալը : Աւանակ մը, սակայն, ինծի կը վերագրէ այսօր : Տըպագրական վրիպակները սովորութիւն է նշանակել ու ցոյց տալ յաջորդական հըրատարակութիւններով, — որո՞ւ համար, սակայն : Մոխրաթաւալի՞ն համար :

Ո՛չ, կ'ատեմ տպագրական սխալները, անոնց ցանկը՝ աւելի եւս : Տպագրական վրիպակը աղէտ մըն է որ անդարմանելի է՝ ինծ համար : Սրբագրութիւնը սովոր եմ կատարելու այն ժամանակ՝ երբ հատորի մէջ կ'ամփոփեմ հրատարակուած յօդուածներս ու կը վերածեմ գիրքի : Իսկ վրիպակը, որ կը պատահի գիրքեր'ուս տպագրութեան ժամանակ, կը թողում բարեկամներուս ներողամտութեան եւ նախանձոտներուն ... թունաթափութեան : Նիզակամարտին մէջ, որ նոր լոյս տեսաւ, սպրդած են երկու կարեւոր եւ ջղայնացուցիչ վրիպակներ, — ուղղումը գիրքին կռնակին վրայ՝ աւելի պիտի ջըղայնացնէր զիս, ամէն օր վրիպակը յիշեցնելով ինծի :

Ո՛չ, կ'ատեմ տպագրական վրիպակները, ու գեղեցկագիտական զգացումներուս մէջ խոցուք մը կը զգամ՝ երբ հարկ կ'ըլլայ ... վրիպակներու ցանկ մը կապել յօդուածներուս պոչին :

Վերջապէս, միայն տկար աչքերս չեն վրէպներուն պատճառը : Ով որ քիչ թէ շատ մտերմութիւն ունի տպուած բաներու հետ՝ գիտէ թէ ի՛նչ կը պատահի յաճախ, — տասն անգամ կը կարդաս փորձը եւ սխալ տպուածը կը կարդաս ... ուղիղ : Ընթերցումը այն գործողութիւնն է, զոր կը կատարէ աչքը՝ արագօրէն ի մի հաւաքելով բառի մը բոլոր գիրերը, — եւ յաճախ առաջին գիրը տեսնելն իսկ բաւական է կարդալու համար ամբողջ բառ մը : Ադկէ՝ վրիպակը :

Այսպէս, խպըլիկը, Թէքէեանի պատմութենէն ետքը, տպագրական վրիպակի պատմութիւն մը եւս կը դնէ հրապարակ, խաղք - խայտառակ դարձնելու համար «ծովածաւալ հմտութիւնս», «մատենադարաններու հաստափոր գիրքերէն ընդօրինակութիւններ ընելու վարժութիւնս», «գրաբարի տգիտութիւնս» եւ ... «Տոնքիշոթութիւնս» :

Ցաջորդով՝ այդ մասին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱԿՆԵՐԸ

Միջնադարեան առակներու ռուսերէն թարգմանութեան առթիւ (ակադեմական Յովսէփ Օրբելիի կողմէ) Մուշեղ Նարեան հետեւեալ գրախօսականը հրատարակած է «Սով. Հայաստան»ի մէջ. —

Միջնադարեան Հայաստանի բարձրարժէք մշակոյթի արտայայտութիւններէն մէկն է առակը, ուր ծիծաղի երանգներով կը շողշողան մեր ազգային ինքնատիպ, աշխարհիկ ոգին, պայծառատեսութիւնն ու բնութեան սէրը եւ գուարթ սրամտութիւնը : Առակներուն մէջ, իբրեւ կեանքի հիմք, կը քարոզուին աշխատանքը, զոր կը կատարեն արհեստաւորը եւ շինականը, արուեստագէտը եւ գիտը : Կը փառաբանուին իբրեւ ստեղծող ու փայլող մարդիկ : Ազատութեան, հաւասարութեան քարոզի հետ առակները կը խարազանեն ստորնութիւնը, նենգութիւնն ու գողութիւնը, տգիտութիւնն ու ամբարտաւանութիւնը :

Առակը, իբրեւ ժողովրդական ստեղծագործութիւն նկատած է այդ վատթար յատկութիւնները տիրող դասերուն՝ հոգեւորականութեան եւ ազնուականութեան մէջ եւ մերկացուցած իբրեւ ընկերային չարիքներ :

Առակը մեր արձակի ամէնէն հին եւ անմատչելի ձեւն է, ժողովրդական եւ իրապաշտ ձեւերէն մէկը :

Յովսէփ Օրբէլի ընտրած է մօտ 150 առակներ Մխիթար Գօշէն, Վարդան Այգեկցիէն եւ Ոլիմփիանէն կամ Ողոմպիանէն :

Հեղինակը իր յառաջաբանին մէջ պարզելով իր նպատակը, կը գրէ թէ բազմաթիւ առակներ պատմական վաւերագրերու նշանակութիւն ունին եւ կը լուսաբանեն միջնադարեան Հայաստանի կեանքի այնպիսի կողմերը, որ մութ մնացած են եւ չեն լուսաբանուած պատմիչներու մատեաններուն մէջ : «Թէեւ պատմական անձերու անուններ չեն յիշուիր այս առակներուն մէջ, սակայն մեծ մասերբեմն միջնադարեան Հայաստանի մասին աւելին կուտայ քան տասնեակ էջերով կրկնող միջնադարեան ժամանակագիրները» :

Ակադեմական Յ. Օրբէլիի այս գործը բոլորովին նորութիւն չէ : Կէս դար առաջ գրաղած է Մխիթարի առակներու հաւանական պատմական ենթահողի ուսումնասիրութեամբ, վերջին տարիներուն ալ ռուսերէնի թարգմանած էր Մխիթարի քանի մը առակները :

Բազմավաստակ հայագէտ Նիկողայոս Մառէն ետք, որ երեք ծաւալուն հատորներով հրատարակեց Վարդանի առակները, բազմաթիւ տարբերակներով եւ քաջահմուտ հետազօտութիւններով, Յ. Օրբէլին երկրորդն է որ ռուս աշխարհին կուտայ մեր գրականութեան այնքան ինքնուրոյն մեծարուեստ ադամանդները, որոնց մէջ, ինչպէս արեւը կաթիլ մը ջուրին մէջ, կը ցոլանան դարերու հեռաւորութենէն եկող մեր կեանքի բնորոշ դըրուագներն ու անցքերը, մեր փիլիսոփայական մտորումներն ու մաքառումները :

Քանի որ Յ. Օրբէլի ականաւոր հայագէտ Մանուկ Աբեղեանի պէս, կ'աշխատի առակներուն մէջ տեսնել պատմական շըրջանի իրական յարաբերութեանց արտացոլքը, լայն ու բազմապիսի դրսեւորումներով, ուրեմն ճիշդ է ըրած երբ թարգմանած է նաեւ բազմաթիւ առակներու փոփոխակներ, որոնց մէջ տեսած է այն ինչ որ չկայ մայր առակի մէջ՝ թէ արուեստի եւ թէ բովանդակութեան իմաստով :

Եւ ասիկա պատահական չէ : Հին դարերուն առակը այնքան զարգացած էր

ՄԱՐԻՆԷ

*

Եւ այդ օրէն, ես երդում ըրի իմ մանկական հաւատքովս որ այդ ահաւոր բառը, կոտորած, պէտք չէ կրկնուի, պէտք է փորձել ամէն միջոց, որ այլեւս չկրկնուի այդ հրէշային, անասնական, Հայի անունն ու պատիւը արատաւորող բառը.. կոտորա՛ծ ...

Եւ ահաւասիկ կոտորածի սեմին վրայ :

Տեղեակ էին երկու ընկերները դժբախտ Սասունի ողբերգութեան :

Պէտք կա՞յ այդ ողբերգութեան մասնակցողներէն յուշեր քաղել : Երկտող մը միայն ..

« ... Ծրագիրը Անդրանիկինն էր ... Կրակի տրուեցան Սեմալը, Գեղաշէնը, Երիցունքը ...

Շատեր, կրակ տալէ յետոյ իրենց սիրական բոյնին, ծունր կը դնէին սեմին առջեւ, կը համբուրէին, կ'արտասուէին ու կը հեռանային» : (Սմբատ) :

Թող խօսի Սեպուհ .

«Որոշած էինք զէնքը վար չդնել մինչեւ նրա (Վանի) տէրը չդառնայինք :

Մեր մէջի կոտոյի Հաճին մի մեծ փափաք ունէր, «մի հարսնիք սարքել Վանում : Ինչո՞ւ Սասունը եւ Մուշը քանդուին եւ Վանը կանգուն մնայ » :

Իսկ հարսնիքի արդի՞ւնքը, Մուշն ալ վայելեր էր այդ հարսնիքը ...

Թող Մուրատը պատմէ արդիւնքը .

« Երբ Սասնոյ մէջ կռիւը վերջ գտաւ, մեր ռազմամթերքի սակաւութեան պատճառով, Թուրքերը անդէն ժողովուրդի վրայ յարձակեցան եւ հազարներ ջարդեցին » :

Քանի մը տող ալ Վահանի (Կոմսի) յուշերէն .

« Վանայ ճոչ - աչէք ընչո՞վ աւելի են Մշու ժողովրդէն, կ'ըսէին անոնք, հո - րի՞, ձեր ջանը ջան է, մըրին ջանդա՞կ (դիակ) է : Ախ, վանեցիք, վանեցիք, մէկ չէ հօրս կռիւ հանենք մըր ջանը հով - նայ, հարսնիք մը ընինք» («Իմ Յուշերը», Կոմս, էջ 331) :

« Թոնիր»ի տակ գիտակից էին, թէ ինչպէս խաբէութեան եւ ստուի մէջ յոյսերով միայն կ'օրօրուէին հերոսները քըրիստոնէական առաջին դարերու հաւատքով օծուն, եւ այդ խարուսիկ «հարսնիք»ին մէջ, հայ ժողովուրդը պիտի ոչընչանար արմատական կերպով :

Անհամբեր սպասողական վիճակ. Եփրատը կ'ուշանար : Տեսակցութեան ընթացքին տրուելիք փաստերու շարքը կ'երկարէր :

Չէ՞ որ Թորգոմ վերադարձեր էր Թիֆլիս, տուեր էր տեղեկութիւններ Սասնոյ իշխաններու հետ գումարուած ժողովի մասին :

Չէ՞ որ ... երկար է պատմութիւնը ամբողջ անցուդարձին եւ իմ Վան վերադառնալու շտապումիս :

Վերջապէս ... երեկոյեան, երբ Այգեստանի բնակիչները, փողոցը, հոսող ջուրերու եզերքին, ուռեններու, բարտիներու հովանիին տակ նոր լուրերու կը սպասէին, Եփրատ մեզմէ յիսուն քայլ առաջ կը քալէր ու երկուքս կ'առաջնորդէր Արարքի կողմը «Փաշի Փողնի» երկյարկանի տուն մը :

Հոս էր, որ եկու վանեցի երիտասարդներ, «էջմիածին աւարտած», ճակատ պիտի դնէին Սասունի լեռներէն եկած, Մուշի դաշտերէն փախստական, արիւնի մէջ խրած առիւծներու հետ :

Կենդանի է պատկերը, ինչպէս երէկ ըլլար, կլոր սեղանին շուրջը, քով քովի ծալապատիկ նստած՝ խըրաքանչիւրը անոնցմէ խորոված հաւ մը կ'առնէր ամբողջովին, կը քաշէր, երկու մասի կը բաժնէր ու կը ծամէր միսը այնպիսի ուժով, որ հաւին ոսկորներն անգամ կը փշրուէին անոր ակռաներուն տակ :

×

Ընթրիքէն յետոյ կը սկսէր մեր անհնարին բանակցութեանց ուղն ու ծուծը, Անդրանիկի յուշերուն քանի մը տողերուն մէջ կեդրոնացած .

« Երկու էջմիածին աւարտած երիտասարդներ եկան ու ըսին .

— Ժողովրդի արեան մէջ մի մտնէք » ..

Ան բոլորովին այլ կերպ կը ներկայացնէ իրականութիւնը, որպէս թէ ինքը չէ եղեր վերջին խօսքն ըսողը .

— Պիտի կոտորուիք :

Այլ, Կոմսն է եղեր ըսողը :

Անկարելի էր, որ Կոմս արտասանէր այդ օրերուն այդպիսի վճիռ : Անծանօթ էր եղած հրահանգներուն եւ իր ջանքերն ալ այդ ուղղութեամբ էին լարուա ծ :

Եւ Կոմսն ու Իշխանը հանդստանալու գացին, մէկը սանդուխին գլուխը, քանափէի մը վրայ՝ իր տասնոցը դրկած, իսկ միւսը ուրիշ քանափէի մը վրայ՝ իր հրացանը դրկած՝ թողնելով երկուքս Սասնոյ քաջերուն հետ դէմ դիմաց ...

Ի՞նչ փաստեր պէտք էին, ի՞նչ վկայութիւններ՝ համոզելու համար այդ երդուեալ հաւատացեալները օտար միջամտութիւններու խաբուսիկ, երազային յոյսերու ստութեանը ...

Անոնք զարմացած կը լսէին, ի՞նչպէս մենք ծանօթ էինք ամբողջ իրականութեան. նոյնիսկ դէպքերէն առաջ, Սասնոյ իշխաններու ժողովի արդիւնքին իսկ, չէ՞ որ Թորգոմը Թիֆլիս էր վերադարձեր, իսկ Բիւրօն ծանօթ էր ամբողջ իրականութեանը ...

Դ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

«ՄԻՒՍԻՒ» ՇԱՀԱՆԸ

Աշխարհամարտին վերջին ամիսներն էին, կարծեմ: Պատանիներ էինք ամէնքս ալ: Առանց պեխի եւ առանց մօրուքի :

Ամէն օր, ցորենի հատիկի մը չափ կը մեծնայինք՝ Սկիւտարի արեւներուն տակ, մեր Հայնոցէն մինչեւ Ֆրէնկին լեռը երկարող փոշոտ ճամբուն երկայնքին, Զամլըճայի ստորոտը :

Այդ օրերուն, անօթի գայլերու պէս, ֆրանսերէն գիրքերու վրայ կը թափէինք ու կը լափէինք զանոնք: Բերայի կողմը կար գերմանական գրատուն մը, որ ֆրանսերէն գիրքերու ճոխ մթերք մը ունէր: Ամէն անգամ որ առիթը ունենայինք կը մտնէինք ներս ու կը գտնէինք մեր «պոյ»էն վեր գիրքեր — Էմիլ Զոլա, Վիքթոր Հիւկօ, Անաթոլ Ֆրանս: Նոյնիսկ Բօրնէյ ու Ռասին:

Ու երանի կուտայինք այն բախտաւորներուն, որոնք Փարիզը տեսած էին, Սորպոնին բարեւ տուած էին եւ կրնային մեզմէ աւելի լաւ ֆրանսերէն խօսիլ :

Այդ բախտաւորներէն մէկն էր «Միւսիւ» Շահանը — Սկիւտարի աղջիկներուն Աստղը :

Այդ տարին, Միւսիւ Շահանը, Պէրպէրեան վարժարանին մէջ, Գեղեցկագիտութեան դասեր կուտար եւ կը խօսէր այնպիսի նիւթերու մասին, որոնք մեր բերնին ջուրերը կը վազցնէին: Բան մը կը հասկնայի՞նք իր ըսածներէն: Է, սանկ, նանկ :

Բայց, ամէն Սկիւտարցի, քիչ շատ բանաստեղծ է ու վերացական մէկը: Կը բաւէ որ իրեն խօսիս «բարձր» նիւթերու մասին, տասը ականջով մտիկ կ'ընէ :

Չեմ կարծեր որ իրեն հետ տասը բառ փոխանակած ըլլամ :

Կը յիշեմ, սակայն, պատկեր մը՝ իր կեանքէն :

Գուզկունճուքի նաւամատոյցը կ'երթայի, օր մը, երբ յանկարծ դիմացս ելաւ Միւսիւ Շահանը: Օսմանեան փառապանծ բանակին զինուորներէն մէկն էր:

Կոնակը՝ թափթփած համազգեստ մը, ձեռքը... «խալաւանայի» ապուրին թիթեղէ ամանը :

Կաս կարմիր եղայ: Չէի ուզեր Սկիւտարի Աստղը տեսնել այդ վիճակին մէջ: Միտքս չէ թէ ինչ խօսեցանք, մէկ երկու վայրկեան, բայց միտքս է իր դէմքին արտայայտութիւնը, որ ըսել կ'ուզէր ·

— Փիլիսոփայութիւն կարդա, գեղեցկագիտութիւն կարդա, ետքն ալ եկուր այս ճիւաղներուն բանակին զինուոր եղիր ...

Փոթորիկը զինքը քշեց, նախ Բուրգեբու աշխարհը ու յետոյ Լիբանան :

Պարբերաբար կը լսէի իր անունը : Գիտէի որ ուսուցիչ էր, առանց վարժապետ ու տիրացու ըլլալու:

Փիլիսոփան տիրացու կ'ըլլա՞յ :

«Միւսիւ» Շահանը փիլիսոփայ էր ու արուեստագէտ: Մտաւորական, բառին ամէնէն լայն առումով: Դաստիարակ ու գրագէտ — այս վերջին բառին եւրոպական իմաստով :

Մեր կուսակցական կեանքէն ներս չմըտաւ, երբեք, բայց չխզեց իր կապը ազգին հետ :

Շահանը արժանաւոր շառաւիղն էր Ռեթէոս Պէրպէրեանի: Իրեն չափ արժանաւոր նաեւ իր քոյրը, Մաննիկը, իր մեծ եղբայրը, Օննիկը: Մէկը գրագիտուհի, աղջկան հոգիով, միւսը երաժշտագէտ՝ բացառիկ ձիրքերով օժտուած :

Ողբացեալ Շահանը առօրեայ նիւթերէն բաժնուեցաւ ու մտաւ փիլիսոփայական նիւթերու անդաստանէն ներս :

Պերճա՞նք է այդ պարտէզը, մեզի համար: Չեմ կարծեր :

Եթէ Շահանը այդ ճամբէն քալելով, բան մը տուաւ մեզի, արդէնկատարած եղաւ իրմէ սպասուած — Ռեթէոս Պէրպէրեանի զաւակէն սպասուած — պարտականութիւնը :

Ու արժանի է մտնելու մեր Պանթէոնէն ներս, որուն առջեւ յարգանքով ու արցունքոտ աչքերով կը խոնարհին զինքը ճանչցողներն ու իր տաղանդը գնահատողները :

Անոնցմէ մէկն ալ ես :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

որ, նոյնիսկ ղպրոցներու մէջ դասաւանդած են արուեստ առակագրութեան կամ առասպելավարժութեան :

Մխիթար Գոշի, Վարդան Այգեկցիի եւ Ոլիմփիանիի մօտ ութ հարիւր առակներէն կարելի էր աւելին ընտրել :

Յովսէփ Օրբելիի ռուսերէն թարգմանութիւնը կատարուած է գիտնական-արուեստագէտի ձեռքով: Գիտական, որովհետեւ բնագիրը գիտականօրէն տրուած է, առանց հեռանալու երկէն: Գեղարուեստական, որովհետեւ գործը կուտայ կենսաթրթիռ արուեստով մը որ մեզի բերէ ժամանակի բոյրը, ոճն ու լեզուն: Այս իմաստով անոր ըրածը կը յիշեցնէ Վարդանի «Երկու նկարիչ» առակը, ուր կը պատմուի թէ՝ ինչպէս երկու նկարիչներ կը զարդարէին պալատի մը երկու պատերը: Մէկը կը նկարէ, իսկ միւսը հայելիէն աւելի կը յղկէ միւս պատը: Եւ երբ կը բարձրացնեն վարագոյրը որ կը բաժնէ նկարիչները, նկարը կը շողայ յղկուածի մէջ՝ նկարուածէն ոչ նուազ գեղեցկութեամբ ...:

Թարգմանութիւնները կը սկսին նշանաւոր «Կաթ մեղու պատճառ պատերազմի» սքանչելի առակով: Վարդանի առակը կը պատմէ ·— «Այր մին ունէր խանութ եւ մեղր կու ծախէր, եւ կաթեաց կաթ մի ի մեղրէն ի գետին, եւ պիծակ մի նստաւ ի վերայ նորա· եւ կատու վազեաց եւ էառ զպիծակն, եւ յետ նորա շուն վազեաց եւ էառ զկատուն· եւ խանութին տէրն յեզարկ զշունն եւ սպանեաց, եւ կայր այն գեղին դրացութիւն գեղ մի, որ շունն յայն գեղիցն էր»: Հոս է որ Գորկին կ'ըսէր Աստուածչողի յատկութեամբ է ըստեղծուած...

Առերեւոյթ դիւրին եւ սովորական երեւցող այս թարգմանութիւնը արդէն լիովին ստեղծագործութիւն է: Նոյնպիսի անպարտութեամբ թարգմանուած է «Եղն եւ ձի» առակը: «Եղն եւ ձին խօսեցան ընդ միմեանս· ասաց ձին ընդ եղն, թէ դու ո՞վ ես կամ զինչ պէտս ես, ասէ, — Ես ձի եմ, որ թագաւորք եւ իշխանք եւ պարոնայք կազմեն զիս ոսկով եւ արծաթով եւ բազմին ի վերայ իմ»:

Շարունակութեան մէջ եզը կը պատասխանէ · — «Ամէն աշխարհս շէն եմ ես»: Սովորական աչքի համար աշխարհը երկրագունդն է, տիեզերքը: Բայց միջին դարուն աշխարհը ոչ միայն Հայաստան երկիրն էր, այլեւ այդ երկիրը քանի մը աշխարհներ ունէր:

Նոյնպիսի հմտութեամբ թարգմանուած են Վարդանի «Գայլ եւ էշ», «Աղուէս եւ կաքաւ», «Աղուէս եւ որսորդ», «Աղօթք աղքատի», «Գայլ եւ աղուէս եւ ջորի», «Աղքատ եւ երէց եւ աւետարան» եւ բազմաթիւ ուրիշ առակներ :

Գիրքը չունի յատակ անուններու լուծանք եւ բառաթերթ, իսկ զարդանկարները չեն յիշեցներ «Աղուէսագիրք»ի աննըման պատկերները : Չեն օգտագործուած մեր այնքան ընտիր ծաղկագրերն ու կենդանիները :

Ակադեմական Յովսէփ Օրբելիի գործը կը ծառայէ թէ հայագիտութեան եւ թէ եղբայրական ժողովուրդներու հարուստ մշակոյթի փոխադարձ ճանաչման :

ՄՈՒՇԵՂ ՆԱՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդական գրականութիւնը մեծ յեղաշրջում կրած է Մարքօ Փոլոյէն ի վեր :

Մարքօ Փոլօ 26 տարի շարունակ ճամբորդեց: Կ'ուզէր ընդարձակ հորիզոն մը պարփակել իր գրականութեան մէջ, որ երկու հակընդդէմ ուղղութիւն՝ ունէր — երբեմն պարիկներու հրաշալի աշխարհ մը կը պարզուի, զոր կարելի է երազել նոյնիսկ սենեակին մէջ նստած, երբեմն միամիտ առասպել մըն է, ուր հեղինակը կ'աշխատի անտեղեակ ընթերցողին ցոյց տալ եւ հաւատացնել անոնց բարքերը, ընկերութեան կազմութիւնը եւայլն· անծանօթ աշխարհի մը : Կ'ըսուի թէ Մարքօ Փոլօն է որ հնարած է ճամբորդական գրական նկարագեղութիւնը : Ան կ'աշխատէր չափազանցել իրերը, տպաւորութիւն ձգելու համար, որովհետեւ իր գարուն պատճառներ կը գտնէին չհաւատալու :

Այսօրուան ընթերցողը կ'ուզէ չօշափելի իրականութիւնը կարդալ գրագէտ-ճամբորդին գրականութեան մէջ: Արդ, կը գրէ տեղական թերթի մը աշխատակիցը, այս կարգի գիրքերուն 75 առ հարիւրը երեւակայական է: Փոխանակ ցոյց տալու թէ ինչպէս այս տարաշխարհիկ երկիրներուն մէջ ալ կեանքը հետզհետէ կ'արդիանայ, երեւակայական առասպելներ կը հիւսեն նախնական մարդու մը կամ ընկերութեան մը պատկերը տալով:

Աւելի հաճելի է կարդալ մակերեսային գրականութիւն մը, բայց իրական եւ զերծ չպարէ :

Թ'Սերսթիվընս գրած է գիրք մը Մեքսիքայի մասին: Հաղուագիւտ տաղանդի տէր այս գրագէտը թէ գրել գիտէ եւ թէ ճամբորդել: Մեքսիքան կը ներկայացնէ իբրեւ զարմանալի հակասութեանց երկիր մը, ուր գեղեցիկ «Բատիլյաք» կառքերը քովէն կ'անցնին խճճուկ բոկոտն արաբածին, ուր բարոյականի ըմբռնումը բոլորովին այլանդակ է բաղդատմամբ ուրիշ քաղաքակիրթ երկիրներու, մահն իսկ այնքան այլանդակուած է որ բարեկենդանային դէմք մը գարձած է: Բնութիւնն անգամ հակասական պատկերով մը կը ներկայանայ: Անթափանց ստուերին քով, զօրաւոր արեւ մը :

Մեծ մասը ճամբորդ-գրագէտներուն արկածախնդրական ոգիէ կ'առաջնորդուին, դրդուած ինքնատպութեան մարմաջէն : Կարծես պահանջ մը ունին բազմապատկելու արկածները, իբրեւ դաշտ չհատակութեան, ամէն տեսակ անհեթեթութիւն կը գրեն, զարմացնելու համար ընթերցողը, ցոյց տալով ճամբորդին կրած չարչարանքները եւ իր դիմադրելու ուժը: Այս բոլորը աւելի մարդկային խաղեր են, քան տեսնուած բաներ :

Նշանակելի է Անաթոլ տը Մէյպոնի գիրքը՝ «Դեւեր, Սուրբեր, Դերվիշներ» : Այս գիրքը կը պատկերացնէ Եուկոսլաւ Մակեդոնիան եւ Աթոս (Այնորոզ) լերան Վանքը, հեռու ամէն տեսակ ազդեցութենէ, ուր անխախտ կը մնան Բիւզանդիոյ պատկերները, եւ անոնց հոգեբանական ուժը, շարականներու վեհութիւնը, վանական իմաստութիւնը, հին աշխարհի մատենադարաններու ուսուցման հարստութիւնը: Բիւզանդիոնն է, մեզի շատ մօտ, ինչպէս երազը իրականութեան մէջ :

«Դեւեր, Դերվիշներ եւ Սուրբեր»ու մէջ բացի նկարագրութիւններէ, կան աղօթքներու գեղեցիկ բնագիրներ, խորհրդապաշտ բանաստեղծութիւններ եւ միամիտ ու հաւատարիմ նկարագրութիւններ հին նախապաշարումներու, որոնք մեզ կը մօտեցնեն նախնական կեանքին եւ կը վերահաստատեն մարդկային բնութեան խորհուրդը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (193)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Այսպէս ամէն երեկոյ՝ այդ երկու մանկահասակ աղջիկները յաճախում էին ամրոցի շրջապարսպի մօտակայքում եւ թռչուններ էին որսում : Այդ թռչուններից պատրաստում էին իրենց սիրելի թաղուհու թէ ճաշը եւ թէ ընթրիքը: Այդ թռչուններով կերակրւում էին եւ իրանք :

Երեկոյեան մթութիւնը սկսեց հետզհետէ թանձրանալ· եւ գիշերային խաւարը վերջապէս ծածկեց այն սոսկալի տեսարանները, որ այդ օրերում պատկերացնում էր Արտագերսը : Այլ եւս չէին երեւում դիակների կոյտերը, որ նայողին սարսափ էին ազդում: Այլ եւս չէին երեւում մարդկանց լուծուած, այլանդակուած կմախքները, որ անթաղ ընկած էին փողոցների վրայ: Երեւում էր միայն մի բարձրահասակ կին, որ վառած ջահը ձեռին՝ միայնակ շրջում էր դիակների մէջ: Նա նմանում էր այն արալեզ աստուածուհիներից մէկին, որ մի ժամանակ, կռուից յետոյ, շրջում էին պատերազմի դաշտում, եւ Հայոց ընկած քաջերին կեանք եւ անմահութիւն էին շնորհում : Տխուր, սրտաբեկ հայեացքով աչք էր ձգում նա անբախտ զոհերի վրայ, եւ ուշիկ քայլերով անցնում էր: Նրանցից շատերը մի քանի օր առաջ կենդանի էին, նրանցից շատերը նրա սիրելիներն էին: Իսկ այժմ ընկած էին անխնամ, անտէր, զուրկ այն միակ մխիթարութիւնից, որ վայելում է մահկանացուն, մայր հողի գրկում հանգիստ գտնելով: Տխուր էր տեսարանը, մահուան չափ տխուր էր: Մօր կուրծքին կպած, հանգել էր սիրելի զաւակը: Նորափթիթ օրիորդը՝ խամրած, դալկացած, ընկել էր, որպէս մի նորափթիթ ծաղիկ, որը իւր արմատից կտրւում է, ցած է տապալւում հնձւորի անգութ մանգաղը : Սոսկալի էր այդ հունձքը · դա անխիղճ Կրողների անողորմ հունձքն էր ...

Նա, ջահը ձեռին, շարունակում էր առաջ գնալ: Նրա գեղեցիկ դէմքը, ջահի պայծառ լուսաւորութեան առջեւ, արտայայտում էր որդեկորոյս մօր անմխիթար թախծութիւնը : Բայց նա, այդ դժբախտ մայրը, կորցրել էր իւր հազարաւոր զաւակներին... Նա կորցրեց բոլորին, բայց չկորցրեց իւր սրտի վեհութիւնը: Նա զրկուեցաւ բոլորից, բայց պահպանեց իւր կամքի երկաթեայ ամրութիւնը ...

Նա յառաջ էր ընթանում եւ նրա թեթեւ զգեստների երկար քղանցքները, քսուելով փողոցների անհարթ սալայատակին, գիշերային լռութեան մէջ՝ արձակում էին խիստ մեղմ, մելամաղձական սօսափիւն : Նա դուրս եկաւ նեղ, խորտուբորտ փողոցներից, եւ իւր արագ քայլերը ուղղեց դէպի երկու բարձր աշտարակներ, որ երկու վիթխարի հսկաների նման, կանգնած էին ամրոցի գլխաւոր դռան աջ եւ ահեակ կողմերում : Ներս մտաւ աշտարակներից մէկի դռնից, սկսեց ոլորտապտոյտ սանդուղքներով վեր բարձրանալ: Ջահի լոյսը խռովեց ջղջիկների գիշերային հանգիստը, որոնք ստուար խումբերով թաղնուել էին այդ հինաւուրց շինուածքի մութին խորշերում: Մի ակնթարթում, որպէս մի սեւ թուղթ, փոթորկեցին նրանք աշտարակի դատարկութիւնը, եւ նրա խուլ կամարները թնդացին հարիւրաւոր մաշկաթեւիկների թափահարումից : Մի քանիսը իրանց սառն, անախորժ թեւիկներով զարկուեցան նրա գեղեցիկ երեսին: Բայց նա ոչինչ չզգաց, միայն ձեռքով պահպանեց ջահը, որ չհանգցնեն :

Երբ հասաւ մինչեւ աշտարակի կատարը, մի առանձին խնամքով վեր առեց այնտեղ դրած ճրագները, վառեց ջահի լոյսով եւ դրեց իրանց տեղում, նեղ լուսամուտների մօտ: Աւարտելով իւր գործը, շտապով ցած իջաւ: Մօտեցաւ ամրոցի երկաթեայ դռներին: Խորին ուշադրութեամբ զննում էր ծանր փականքները, նայում էր ամուր նիգերին, եւ շօշափում էր հաստ սողնակներն ու պարսպանակները: Ամէն ինչ իւր տեղումն էր, ամէն ինչ կազմ եւ պատրաստ էր, միայն պահապաններ չկային: Նա անցաւ դէպի միւս աշտարակները :

Աշտարակների բարձրութեան վրայ՝ տեղ-տեղ հանդիպում էր նա գիշերապահ զինուորների, որ նիզակը կուրծքին սեղմած, պառկել էին մերկ յատակի վրայ : Այդ մշտարթուն պահապանները, որ ամբողջ գիշերը իրանց դիտանոցի գագաթից հսկել գիտէին շրջակայքի վրայ, — այժմ քնած էին, եւ քնած էին մահուան անզգայ քնով ... Դառն օրհասը ժամանեց նրանց, հենց իրանց պաշտօնավարութեան րոպէում ...

Այսպէս ամէն գիշեր, ջահը ձեռին, միայնակ, յայտնւում էր այդ գեղեցիկ, բարձրահասակ կինը, եւ լուսաւորում էր այն բոլոր աշտարակները, որ նայում էին դէպի պաշարող թշնամու բանակը: Այդպէս անում էր նա, որ թշնամուն կարծել տայ, թէ բերդում դեռ եւս մարդիկ կան, դեռ եւս ամէն ինչ իւր կարգումն է:

Այդ բարձրահասակ, գիշերաշրջիկ կինը Հայոց թագուհին էր — գեղաչեայ Փառանձեմը :

ՐԱՖՖԻ

ՍՈՒԳԻ ԵՒ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Ինչպէս գրած էինք, Ազգային Համերաշխութեան Օր հռչակուած է այսօր, կիրակի, օգնելու համար Հունգարիոյ ժողովուրդին ։

Այս առթիւ Ֆրանսական Մամուլի Ազգ. Դաշնակցութիւնը, որուն անդամ է նաեւ «Յառաջ», կը հաղորդէ վարչապետ Գ. Կ. Մոլէի հետեւեալ յայտարարութիւնը. —

« Այն պահուն երբ Հունգարիան ծառացաւ իր ազատութիւնը վերագտնելու համար, Ֆրանսուհիներ եւ Ֆրանսացիներ յուզումով համակուեցան ի տես այդ հերոս ժողովուրդին, այն մարդոց որ կը մեռնէին «Մարսէյեզ»ը երգելով ։

« Հունգար բանուորները, գիւղացիները, ուսանողներն են որ ամբողջ ազգին վստահութեամբ զօրացած, մղեցին պայքարը, հակառակ օտար բանակի մը վայրենի զսպումին ։ Մամուլին, անթելին, հեռատեսիլին վկայութիւնները ձեզի հաղորդեցին այդ ժողովուրդին խոյանքը եւ դուք տեսաք այն ինչ որ բարձրացուց մեր երկիրը ազատագրութեան օրերուն ։

« Կառավարութիւնը, խորհրդարանը, բովանդակ Ֆրանսան կը խոնարհին Հունգարիոյ մարտիրոսութեան առջեւ, խորտակուած Հունգարիային որ սակայն կը մերժէ սորկութիւնը ։ Նոյ. 18ի կիրակին ազգային սուգի օր մը պիտի ըլլայ, ինչպէս եւ համերաշխութեան օր մը հունգար ժողովուրդին հանդէպ ։

« Գիտեմ արդէն կատարուած ճիգը ։ Լեռնակուտակ աւերակները եւ անսահման թշուառութիւնը որուն մատնուած է այս քաջարի ժողովուրդը բոլորին կը պարտադրեն աւելին ընել ։ Առատաձեռնօրէն նուիրելով ձեր պարտականութիւնը կատարած պիտի ըլլաք »։

ԽՄԲ. — Կը յիշեցնենք թէ այսօր հանգանակութիւն պիտի կատարուի փողոցներու մէջ, ամէն տեղ ։

ղէ խանգարել Ազգաժողովին ոստիկանական գործողութիւնը Եգիպտոսի մէջ ։ Ֆրանսա եւ Անգլիա արդէն յայտարարած են թէ պիտի չքաշուին Ջրանցքի շրջանէն, մինչեւ որ Ազգաժողովին ուժերը գրաւեն կենսական կէտերը եւ Ազգաժողովը ապահովէ ազատ նաւարկութիւնը ։ Թէ Փարիզի եւ թէ Լոնտոնի մէջ ծիծաղելի կը գտնեն մառեչալ Բուլկանինի այն պայմանը թէ պէտք է հատուցում վճարել Եգիպտոսի ։ «Նասր անգամ չհամարձակեցաւ հատուցում պահանջել այն քանդումներուն համար որոնց միակ պատասխանատուն ինքն իսկ է »։ Այս առթիւ կը հաստատուի թէ Եգիպտացիները աւելի քան 30 նաւեր ընկղմած են Ջրանցքին մէջ, նաւարկութիւնը խանգարելու համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ արտաքին նախարարը կը հերքէ այն լուրերը թէ սովետական սաւառնակներ հասած են Դամասկոս ։ Միւս կողմէ կ'ամբաստանէ թէ ամէն օր անգլիական եւ ֆրանսական օդանաւեր կ'եփրեւան Սուրիոյ օդակայաններուն վրայ ։ Իր յայտարարութեան համաձայն, նախագահ Շիւքրի Քուաթլի Մոսկուայէն մեկնած ատեն ընկերացող ռուսական օդանաւերը վերադարձած են Սեւ Ծովէն, առանց Թուրքիա հանդիպելու ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ եւ Խ. Միութեան բանակցութիւնները կը շարունակուին բարեկամաբար, ինչպէս կը հաղորդեն Մոսկուայէն ։ Երէկ վերջացած պիտի ըլլային խօսակցութիւնները ։— Լեհաստանի սենատիքաններու Միութեան լիագումար նիստին մէջ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ հեռացնել նախկին վարչութեան բոլոր անդամները, որոնք սթալինական կը համարուին ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը, Եաֆի եւ պետական նախարարը, Սալամ հրաժարեցան, ներքին տագնապի մը հետեւանքով ։

ՀՐԱՆԻՒԹԻ (Յասնա) տագնապը լծորէն կը գրաւեցնէ կառավարութիւնը ։ Եղած սահմանափակումները բաւական չեն համարուիր եւ ուրիշ միջոցներ կը փնտռուին ։ Կ'ըսուի թէ օթոներու շրջագայութիւնը պիտի արգիլուի կիրակի օրերը, թէ պիտի յետաձգուի հաստատուած նոր տուրքը ։ Կ'առաջարկուի նաեւ որ զոյգ թիւեր կրող ինքնաշարժները զոյգ օրեր բանին, միւսները՝ ոչ - զոյգ օրեր ... Ածուխի տագնապ մըն ալ կը նախատեսուի եւ շատ մը մեծ հաստատութիւններ կը խորհին կրճատել աշխատանքի ժամերը ։ Վերջնական որոշում պիտի տրուի չորեքչաբթի ։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Ցաւով կ'իմանանք թէ անցեալ շաբթու փողոցէն անցած ատեն յանկարծամահ եղած է ծանօթ ոսկերիչ Գ. Երուանդ Գաղաղեան, 72 տարեկան ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ուրբաթ օր ։ Հանգուցեալը, բնիկ Պոլսեցի, Փարիզ հաստատուած էր վերջին արտագաղթէն ի վեր ։

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՐՔԻ

Սալ Շոփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային ու Ֆրանսահայ լսարաններուն ։

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Մուտքը 200 ֆրանք ։

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեանի գրատունը ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քատէի վերնայարկը, տեղի կ'ունենայ լսարանի հերթական դասախօսութիւնը ։ Կը խօսի Գ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ։ Նիւթը՝ Հայկանուշ Մարքի գրական եւ հանրային գործունէութիւնը (իր յոբելեանին առթիւ) ։ Մուտքը ազատ է ։

ՄՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները ։

Ժամանակի խնայողութիւն, հսկայական յառաջդիմութիւն, արդիական ու դաշտավարժ գիւրուսոյց մեթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7, Սթիւտիօ, 17 ռիւ Ֆլէկրէ, Ա. յարկ, Մարսէյլ ։

(FESTIVAL)

ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ Է

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

«Զանազան ժամանակներու եւ զանազան երկիրներու» ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երգապնակները (միքրօսիյօն) ։

Լիտիա Կարինի գօնթր-ալթօ հարուստ ձայնին կ'ընկերանան «Մարթինօ»ի ալիքներու, ինչպէս նաեւ հարուածային երաժշտական գործիքները (բերգիւսիոն), որոնք կը ստեղծեն երաժշտական դիւթիչ մթնոլորտ մը ։

Այս երգապնակով երաժշտական հաճելի պտոյտ մը կը կատարէք հինաւուրց Արեւելքը (Հայաստան, Սուրիա, Արաբիա, Բաբելոն, Հնդկաստան, Հարաւակածային Ափրիկէն, Միջին դարու Ֆրանսան եւ Սպանիա, հին Աթէնքը, Կեղտերու երկիրը (Սկովտիա) եւ վերջապէս Պրազիլիա եւ Հարաւային Ամերիկա ։

Փափաքողները կրնան իրենց ապսպրանքները ուղղել երգապնակի բոլոր վաճառատուները հետեւեալ ըէֆէրանսով.

DISQUES FESTIVAL «MUSIQUE RITUELLE» A TRAVERS TEMPS ET PAYS D. L.- F· 88

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Յովհաննէս Վարժապետեան, Զորումցի, տարիք 55-56, որդին Մարկոս Վարժապետեանի, եւ թոռը Տէր Կարապետ Վարժապետեանի, իր մօրը կողմէ տիկին Էլմաս Վարժապետեանի ծնեալ Տէր Կարապետեան (ներկայիս Լօչեան) ։ Տեղեկացնել Տիկին Լօչեանի, Maison des Vieillards Arméniens
1, Rue Jean Finot, Andilly (S. et O.)
France

ԹՈՒՆԱՒՈՐՄԱՆ դէպք մը պատահած է Օպերվիլիէ թաղի մէջ ։ Անցեալ չորեքշաբթի անհանգստացած էին 72 աշակերտներ ։ Առջի օր թիւը բարձրացած էր 248ի, որոնք միեւնոյն խոհանոցէն կը ճաշէին ։ Քանի մը հոգի հիւանդանոց փոխադրուած են ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ամասիոյ Հայր. Միութեան ։ 1 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ալամպրայի մէջ, 340 Պուլվ. Շաւ ։

Պատուակալ նախագահութեամբ բանաստեղծ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹի ։

Գեղեցիկ աչքերու մրցում, ընտրուած թեկնածուհին կը ստանայ արժէքաւոր նուէր մը ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Սիւզան Հիւպէր (երգ), ժօ Ալպան ։

Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի անակնկալներ ։ Նուագախումբ ՆԻՔ ՖՐԱՆՔ ։

Սեղանները թուագրուած ըլլալով, այժմէն ապահովել Միութեանս անդամներէն, Տիկին Արփինէ Մորճիկեան, Շէ Վէթէր, 34 ռիւ Թափի Վէր ։

Գ. Յար. Չէքէմեան, 12 ռիւ տը լ'Արք. հեռ. Փրատօ 78-61 ։

Գ. Տիգրան Զորիկեան, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդին, ղեկավարութեամբ
Ընկեր Ղարիբեանի

Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի
« ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ » (տամ 5 արար)

25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Սէրֆլը Կաթոլիկի ծանօթ սրահին մէջ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Ճիշդ ժամուն կը սկսի ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ. — Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անիէռ Գուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 15ին, Տիկին Քէշիշեանի բնակարանը, 8 ռիւ Ատոլֆ Պրիֆօ, Անիէռ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը ։

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին ։

ՀԱՅ Թատրոնը Կեդր. Ֆրանսայի մէջ ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան, շաբաթ գիշեր, 15 Դեկտեմբեր, (Քաղաք. Թատրոն) ։

ԼԻՈՆ. — Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ։ Կիրակի ցերեկ, 15 Դեկտեմբեր, (Ֆրանսուա Քոփէ) ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e),

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9*e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ար, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ● MARDI 20 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7736 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3547

ՄՈՍԿՈՒԱ ՄԻՋՈՑՆԵՐ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ԽՈՒՍԱՓԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

«ԵԹԷ ՈՒԶԷԻՆՔ ԵՒՐՈՊԱՆ ԿԸ ԳՐԱՒԷԻՆՔ»

Խ. Միութիւնը Նոյեմբեր 17ին Մոսկուայի ամերիկեան, անգլիական, ֆրանսական, հնդկական եւ չինական դեսպաններուն յանձնեց յայտարարութիւն մը մառեչալ Բուլկանինի անձնական նամակով, ուղղուած նախագահ Այզընհաուըրի եւ Պ. Պ. Իտընի, Կի Մոլէի, Նեհրուի եւ Չու Ան Լէի: Այդ յայտարարութեամբ կ՚առաջարկէր խորհրդաժողով մը գումարել, մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներու, Խ. Միութեան, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի, Հնդկաստանի եւ Չինաստանի վարչապետներուն, «պատերազմը կանխելու եւ զինարշաւը կասեցնելու համար»: Այս խորհրդաժողովը պիտի ծառայէ պատրաստելու աւելի լայն ժողով մը ուր պիտի հրաւիրուին Ատլանտեան Կազմակերպութեան եւ Վարշաւայի դաշինքին անդամ երկիրներու բոլոր վարչապետները: Խ. Միութիւնը բաղձալի կը գտնէ մասնակցութիւնը նաեւ այն երկիրներուն որոնք չեն պատկանիր որեւէ խմբակցութեան:

Խ. Միութիւնը կ՚առաջարկէ՝ հինգ վարչապետներու խորհրդաժողովին գումարումէն ետք «քննել ամէն տեսակ զինեալ ուժերու եւ սպառազինութեանց ամբողջական լուծարքի խնդիրը, իւրաքանչիւր երկրի մէջ պահելով միայն ոստիկանական անհրաժեշտ զօրքեր՝ ներքին ապահովութեան եւ սահմաններու պաշտպանութեան համար»:

Կը պահանջէ նաեւ ստորագրել ոչ-յարձակման դաշինք մը Ատլանտեան Կազմակերպութեան եւ Վարշաւայի դաշինքին անդամներուն միջեւ:

Ծրագիրը կը բաղկանայ 12 մեքենագիր էջերէ: Յառաջաբանին մէջ խորհրդային կառավարութիւնը ուժգնօրէն կը յարձակի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դէմ, «Եգիպտոսի մէջ կատարուած նախայարձակման առթիւ, «որ ռազմաշունչ քարոզութեան արշաւ մը յառաջ բերաւ Ատլանտեան ճակատի երկիրներուն մէջ, սաստկօրէն աշխարհի հանրային կարծիքին առջեւ դնելով երրորդ մեծ պատերազմի մը խնդիրը»:

Խորհրդային կառավարութիւնը թուելէ ետք նոր պատերազմի մը տնտեսական եւ ուրիշ հետեւանքները Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի համար, կը բողոքէ Ռուսիոյ մասին եղած «զրպարտութեանց արշաւին դէմ որ կատարուեցաւ Հունգարիոյ հակայեղափոխութեան ճախողման պատճառաւ» եւ կը մեղադրէ «կարգ մը արեւմտեան շրջանակներ թէ կ՚ուզեն վերսկսիլ պաղ պատերազմը»:

Զինաթափութեան եւ միջազգային յարաբերութեան մեղմացման հարցին առթիւ, խորհրդային կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ եթէ Խ. Միութիւնը յարձակողական դիտումներ ունենար, ներկայ ռազմագիտական կացութեան մէջ կրնար ոտք դնել արեւմտեան Եւրոպա, առանց նոյնիսկ հիւլէական կամ ջրածին զէնքեր գործածելու: Անկէ զատ, Խ. Միութիւնը կրնար նոյնպէս արեւմտեան Եւրոպա մտնել 1945ին, երբ զրուած չէր իր բանակը: Արդ, այդպէս չըրաւ այն ատեն եւ միտք չունի ընելու այժմ:

Թուելէ ետք խորհրդային կառավարութեան ձեռք առած միջոցները խաղաղութեան պահպանման համար եւ մասնաւորապէս յիշելէ վերջ թէ ձեռնարկած է իր զինեալ ուժերուն կրճատման, յայտարարութիւնը կ՚ըսէ թէ «Խ. Միութիւնը որ եւ է զօրաշարժ եւ զինուորներու տեղափոխութիւն չի կատարեր»: Յետոյ հաստատելով իր խաղաղասիրութիւնը, կ՚ըսէ թէ՝ Խ. Մ.ը էր, է եւ պիտի մնայ հաւատարիմ պետութեանց համակեցութեան լենինեան սկզբունքին, ինչ քաղաքական եւ ընկերային կարգուսարք ալ ունենան»:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Խ. Միութեան առաջարկած զինաթափութեան ծրագիրը կը բաղկանայ եօթը հիմնական կէտերէ.—

1. Գալիք երկու տարիներու ընթացքին մինչեւ մէկ միլիոնի, ի հարկին մէկուկէս միլիոնի կրճատել Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու եւ Չինաստանի զինեալ ուժերը այդ պետութիւններէն իւրաքանչիւրին համար, 650.000ի զեղչելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար, եւ վերջապէս 150 հազարէն երկու հարիւր հազարի՝ միւս երկիրներէն իւաքանչիւրին համար: Իբրեւ առաջին քայլ, Խ. Միութիւնը կ՚առաջարկէ առաջին տարուան ընթացքին զինեալ ուժերու կրճատում կատարել հետեւեալ համեմատութեամբ.—

Խ. Միութիւնը, Մ. Նահանգները եւ Չինաստան մինչեւ երկուքուկէս միլիոն զինուոր, Անգլիա եւ Ֆրանսա մինչեւ 750 հազար, իւրաքանչիւրին համար: Նոյն համեմատութեամբ կրճատել սպառազինութիւնները:

2. Միեւնոյն ժամանակաշրջանին արգիլել հիւլէական եւ ջրածին զէնքերը, դադրեցնել հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնը, արգիլել անոնց գործածութիւնը եւ ոչնչացնել բոլոր պատրաստ մթերքը: Իբրեւ առաջին քայլ Խ. Միութիւնը կ՚առաջարկէ անմիջապէս դադրեցնել հիւլէական զէնքի ամէն փորձ:

3. Յառաջիկայ տարուան ընթացքին (1957) մէկ երրորդ համեմատութեամբ կրճատել Մ. Նահանգներուն, Խ. Միութեան, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի այն բոլոր զինեալ ուժերը որ կը գտնուին գերմանական հողին վրայ, համապատասխան հակակշիռ մը հաստատելով:

4. Մեծապէս կրճատել, 1957ի ընթացքին, Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի զինեալ ուժերը որ կը գտնուին Ատլանտեան ճակատի անդամակից երկիրներու մէջ, ինչպէս եւ Խ. Միութեան այն զինեալ ուժերը որ տեղաւորուած են Վարշաւայի դաշինքին յարած երկիրներու մէջ:

5. Երկու տարիէն լուծարքի ենթարկել օտար երկիրներու մէջ հաստատուած բոլոր զինուորական խարիսխները:

6. Կրճատել զինուորական ծախքերը համաձայն զինեալ ուժերու եւ սպառազինութեանց կրճատման:

7. Միջազգային խիստ եւ ազդու հակակշիռ, բոլոր համապատասխան իրաւունքներով ու պարտականութիւններով, յարգել տալու համար պայմանաւորուած յանձնառութիւնները:

Խ. Միութեան ծրագիրը կրկին արծարծելով բոլոր նաւահանգիստներու, երկաթուղիներու, ճամբաներու, օդակայաններու վրայ հակակշիռ հաստատելու խնդիրը, դիտել կու տայ թէ օդանաւային զննութիւնը չի կրնար լուծել սպառազինութեանց հակակշռի հարցը, ոչ ալ կանխել նախայարձակումը: Բայց եւ այնպէս, կ՚ընդունի նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկը, օդանաւային զննութիւնը սահմանափակելով ութ հարիւր քիլոմեթր խորութեամբ, սկսեալ որոշ սահմանագծէ մը, Եւրոպայէն դէպի արեւմուտք եւ արեւելք, ուր կը գտնուին Ատլանտեան ճակատին եւ Վարշաւայի դաշնակցութեան ուժերը:

× Նոյն օրը Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէր թէ հիւլէական զէնք մը փորձուեցաւ Նոյեմբեր 17ին, Խ. Միութեան մէջ, շատ բարձրէն եւ պսակուեցաւ յաջողութեամբ: Վերջին փորձերը տեղի ունեցած էին Նոյեմբեր 2ին եւ 10ին: Ամերիկեան աղբիւրէ եւս կը հաստատեն այս նոր պայթիւնը:

× Արեւմուտքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ վերապահութիւն ցոյց կու տան Խ. Միութեան առաջարկին հանդէպ, քարոզչական ձեռնարկ մը համարելով զայն: Մ. Նահանգները երկդիմի կը գտնեն եղած առաջարկները, որոնք մեծ նորութիւններ չեն պարունակեր:

ԻՍԿ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

●

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՁԳԵՆ Կ՚ԵՐԹԱՆ

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, որ լռութիւն կը պահէր ատենէ մը ի վեր, կոպիտ ելոյթ ունեցաւ փետրուար 18ին, կիրակի, Մոսկուայի լեհական դեսպանատան մէջ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ:

Միջադէպը այնքան ծանր հանգամանք մը ունէր որ ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանները որոշեցին պաշտօնապէս բողոքել Խրուշչեւի արտասանած խօսքերուն դէմ: Ընդունելութեան ներկայ էին Բուլկանին, Վորոշիլով, Մոլոթով, Միկոյեան, Քականովիչ, Ժուկով եւն., ինչպէս եւ բոլոր դեսպանները եւ մօտ երկու հազար ականաւոր անձեր: Խրուշչեւ իր ճառին մէջ յայտնեց թէ վերջացած են Լեհաստանի հետ կատարուած բանակցութիւնները, եւ թէ երկու երկիրները պիտի շարունակեն գործակցիլ հաւասարութեան, փոխադարձ յարգանքի, գերիշխանութեան եւ ազգային անկախութեան հիման վրայ: Յետոյ բուռն յարձակողական մը սկսաւ արեւմտեան պետութեանց դէմ.

— «Ընկերվարական երկիրներու շահած յաղթանակները պատերազմէն ի վեր տեւական կատաղութեան մը մատնեցին դրամատիրական պետութիւնները: Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի եւ իրենց մեղսակից Իսրայէլի աւազակային արարքները Եգիպտոսի դէմ յուսահատական փորձեր են վերագրաւելու համար իրենց կորսուած դիրքերը Միջին Արեւելքի մէջ: Բայց անցած են այն ժամանակները ուր աշխարհակալները կրնային անպատիժ կերպով գրաւել տկար երկիրներ»:

Յետոյ երկարօրէն ողջունելով եգիպտացի ժողովուրդին հերոսութիւնը, Խրուշչեւ յիշեց թէ «տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ դրամատիրական երկիրներու մէջ, ուր փաշական հրոսախումբեր կը յարձակին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեանց վրայ, ուր ճշմարիտ խաչակրութիւն մը տեղի կ՚ունենայ արեան մէջ խեղդելու համար ընկերվարութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնը, ուր քաղքենի դասը կը փորձէ յօշոտել համայնավար կուսակցութիւնները եւ բանուորները որպէս զի սանձը դնէ անոնց վզին եւ իր դիկտատուրան հիմնէ բանուորներու եւ գիւղացիներու վրայ: Եւ սակայն, բանուոր դասակարգը կրցաւ արժանաւոր պատասխան մը տալ յետադիմութեան: Առաջին անգամ չէ որ այդպիսի փորձեր կը կատարուին յետադիմութեան կողմէ, բայց ամէն անգամ ալ կը յաղթանակեն համայնավարութեան գաղափարները: Նոյն փորձին առջեւ կը գտնուինք այսօր, ահա թէ ինչու աշխարհի բոլոր երկիրներու առողջ ուժերը կը շարժին ճակատելու համար յետաշրջութեան դէմ:

«Այժմ ահագին ժխոր մը կը բարձրանայ դրամատիրական երկիրներէն հունգարական հարցին առթիւ: Շահագործելով Հունգարիոյ մէջ երեւան եկած սխալները եւ դժուարութիւնները, մի-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

●

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համըրշըլտ Նիւ Եորք վերադարձաւ կիրակի, երեք օր խորհրդակցելէ ետք Եգիպտոսի նախագահին հետ: Իր մեկնելէն քիչ ետք, օգնական մը յայտարարեց թէ Ազգաժողովը յանձն առած է օգնել Եգիպտոսի, մաքրելու համար Սուէզի ջրանցքը, վերահաստատելով բնականոն վիճակը: Յետոյ աւելցուց թէ ընդհ. քարտուղարը եւ գնդ. Նասըր քննեցին միջազգային ոստիկանութեան դերը եւ ուրիշ խնդիրներ: Այս բոլոր հարցերու մասին տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ ընդհ. քարտուղարը, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին: Եգիպտոս կը պահանջէ որեւէ ձեռնարկ չկատարել Սուէզի ջրանցքը մաքրելու համար, մինչեւ որ ֆրանսական եւ անգլիական ուժերը քաշուին: Անգլիա եւ Ֆրանսա տրամադիր են քաշուելու երբ միջազգային ոստիկանութիւնը բաւարար ուժ համախմբած ըլլայ, իրենց տեղը բռնելու համար եւ Ազգաժողովը կամ ուրիշ միջազգային մարմին մը ստանձնեն ջրանցքին հսկողութիւնը:

Վերջին լուրերու համաձայն ամէն օր 150 նոր զինուորներ կը հասնին ջրանցքին շրջանը:

× Իսրայէլ մերժեց հատուցում վճարել Եգիպտոսի կառավարութեան, ինչպէս կը թելադրէր մառեչալ Բուլկանին: «Եթէ հատուցում վճարելու խնդիր կայ, մենք իրաւունք ունինք պահանջելու, 1948ին կատարուած արշաւանքին համար որուն զոհ գացին հազարաւորներ մեր որդիներէն եւ աղջիկներէն, մեր երկրին դէմ սարքուած տնտեսական պայքարին եւ ծովային պաշարման համար»:

× Եգիպտոսի կառավարութիւնը հրամայեց բոլոր Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն իրենց բնակավայրերէն դուրս չելլել, նկատելով որ ժողովուրդը զայրացած է, Փորթ Սայիտի ռմբակոծութեան հետեւանքով: Մօտաւորապէս երկու հազար Անգլիացիներ մնացած են Եգիպտոսի մէջ, 4 - 5000 ալ Ֆրանսացիներ:

× Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն, ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը երբեք չի զղջար Եգիպտոսի մէջ կատարած միջամտութեան համար: Եւ բացատրեց թէ այդ միջամտութեան շնորհիւ էր որ ձախողեցան Խ. Միութեան ձեռնարկները Միջին Արեւելքի մէջ: Պատերազմի վտանգը անմիջական էր եւ սպառնալից, առանց այդ միջամտութեան»:

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Վերջին թղթարերէն կ՚իմանանք թէ Տիրան արք. Ներսոյեան Երուսաղէմ հասած է Նոյեմբեր 15ին, խանդավառ ընդունելութիւն մը գտնելով: Պոլսոյ պատրիարքն ալ սրտագին մաղթանքներ ուղղած է նորընտիր պատր. տեղապահին:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ 1955 Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն առթիւ ամբաստանուած 16 Թուրքերը գտնուելով անպարտ արձակուեցան: Ուրիշ կերպ կրնա՞ր ըլլալ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՀՐԵԱՆԵՐԸ այս տարուան ընթացքին 44 միլիառ 250 միլիոն ֆրանքի նուէրներ ղրկած են Իսրայէլ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ զգացուեցան ուրբաթ եւ շաբաթ, Էքս լը Պէնի մէջ: Վնասները աննշան են, սակայն դէպքը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ, իբրեւ բացառիկ երեւոյթ: Կը վախցուի որ հանքային ջուրերը ցամքին:

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ԵՂԲԱՅՐՍ՝
ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

●

Երբ Շահանը պզտիկ էր, երեք բաներ կը յատկանշէին զինքը.— Նախ՝ երկու հրաշալի փոսիկներ երկու այտերուն վրայ: Երկրորդ՝ ոսկեգոյն մազի խոպոպ մը, որ գլխուն վերեւէն սկսելով, կ'իջնէր չիփ չիտակ ճակատին մէջտեղէն վար, երկու յօնքերուն մէջտեղ կանգ առնելու, եւ որուն մայրս Թուր Էյֆէլ կ'ըսէր: Եւ երրորդ՝ մանաւանդ ան, որ այդ երախային լացը երբեք չէր լսուեր: Շահանը, իբրեւ երախայ, չէր լար: Ան արդէն փիլիսոփայ երախայ մըն էր անշուշտ, լացը անպէտ նկատելով այս աշխարհին վրայ: Բայց կը ժպտէր, հրաշալի ժպիտով մը չարունակ...

Շահանը եթէ կեանքի ընթացքին կորսնցուց իր ճակատէն վար իջնող ոսկեգոյն մազի խուրձը, եւ այտերուն երկու փոսիկները քիչ մը այլափոխեցին իրենց կլորութիւնը, բայց եւ մնաց ան՝ որ չի լար այս աշխարհին վրայ, այլ կը ջանայ դարմանել ամէն բան, անփոխարինելի ժպիտով մը...

Այդ փիլիսոփայական ժպիտը, իբրեւ բալասան ծառայած է շատերուն: Ինչպէս եւ ինծի, իր միշտ ուսանող քոյրը, որ տակաւին հեռուէն ալ, ընկրկումի պահերուս, կը ջանամ մտաբերել անոր բաղադրեալ ճառագայթումը, եւ իբրեւ կուսան զօրծածել ինծի: Այդ ժպիտը, տղայութենէն մինչեւ այսօր, կարելի է իբրեւ մեկնակէտ առնել՝ փիլիսոփայ Շահան Պէրպէրեանին:

×

Մեր հօրեղբայրը, ամէն գարունին, գառնուկ մը կ'առնէր Շահանին, որ անով առեն մը երջանիկ կ'ապրէր, դաշտերը, բլուրները պտտցնելով հետը:

Բայց, չարաշուք օր մըն ալ, մեր սեղանին վրայ կուգար սքանչելի պնակ մը, որուն մէջ ոսկեգոյն միսի կտորներ փռուած էին, խարող կանաչութիւններու մէջտեղ... Մենք, ամէնքս ալ, գիտնալով որ պնակին մէջինը Շահանին գառնուկն էր, դրհուած իր ճակատագրին, չէինք ուտեր, եւ չէինք իսկ վրան նայեր, մտաբերելով անոր անցեալ ճերմակ սիրունութիւնը... Բայց Շահանը, ուրկէ խոտոր գաղտնի պահուած էր իր գառնուկին ողբերգութիւնը, միակն էր որ կ'ուտէր, անգիտակից եւ մեծ ախորժակով, մեր խղճահար աչքերուն տակ... Յետոյ, կը վազէր փնտռելու իր գառնուկը, բլուրները տանելու համար... Զէր գտներ: Կ'ապրէր տղու իր առաջին վիշտերը...

Այնքան գառն, որ այլեւս չուզեցինք որ գարունին, գառնուկը գար պահ մը երջանկացնել մեր փոքրիկ Շահանը, յետոյ այնքան գառն կերպով խոցելու համար:

×

Շահանը շուտով մեծցաւ, եւ կարեւոր անձ մը դարձաւ մեր դեռ պատանի շրջանակին մէջ:

Դպրոցին դասընթացքը այնքան արագ կը յառաջացնէր, կարգերը ցատկելով, որ հայրս վախնալով իր առողջութեանը համար, մէկ տարի կրկնել տուաւ կրտսերագոյն դասարանը:

Անիկա, այդ միջոցին տասներկու տարեկան, արդէն գրած էր թատերախաղ մը, թարգմանել սկսած էր Հիւկոյի «Թշուառները»: Կը պտտէր խոշոր գիրքեր թեւին տակ: Կը լափէր կարդացածը եւ արդէն մեր պատգամը դարձած էր:

Այս շրջանէն կը սկսի իմ եւ իր սերտ մտերմութիւնը, որով Շահանը առաջնորդած եւ քաջալերած է մէջս ծագող հակումները:

Մենք ամէնքս ալ պատանի դպրոցականներ էինք: Իրիկունները կը հաւաքուէինք մեր խոշոր հիւրանոցին մէջ, մեր հօրը շուրջը, որ խռցուած մեր մայրիկին կորուստէն, գիրքերու եւ աշխատութեան մէջ կը փնտռէր իր մոռացումը:

Մենք, երջանիկ մանկութենէ մը վերջ, հարուածուած, կը ջանայինք քիչ մը ուրախութիւն զգալ մեր հօրը քովը: Բայց ան կ'ըսէր մեզի.— «Մէկ մէկ գիրք առէք, նստեցէք կարդացէք»: Այսպէս ալ կ'ընէինք, խոր լռութեան մը մէջ: Պատանեկան այս խիստ կեանքն է որ ամէնուս վրայ ալ դրած է՝ ինքնամփոփուելու, գիրքի մէջ ապրելու, եւ կեանքէն դուրս ու վեր մնալու անջնջելի ճաշակը:

Այս օրերէն վերջ, նախ մեր երաժիշտ եղբայրը՝ Օննիկը Լոզան մեկնեցաւ: Ես Ամերիկեան քոլէճը աւարտեցի եւ տուն եկայ: Իսկ Շահանը շրջանաւարտ եղաւ, տասնըհինգ տարեկանին, Պէրպէրեան վարժարանէն, մեր հօր տեսչութեան վերջին տարին, լսեց վերջին «Հուսք Բանք»ը եւ ստացաւ անոր ամէն տարի իր շրջանաւարտ աշակերտներուն տուած հրաժեշտի վերջին համբոյրը ճակտին վրայ: Դեռ կը տեսնեմ պատանի Շահանը, շրջանաւարտներու շարքին վրայ կանգնած, լսելու վերջին «Հուսկ Բանք»ը, եւ հօրս ջինջ ձայնը որ կ'ըսէր.— «Մաքուր, մաքուր եղէք...»:

Այդ օրէն հազիւ մէկ տարի վերջ, Շահան Պէրպէրեան, տասնըվեց տարեկանին կը յաջորդէր իր հօր, անոր փիլիսոփայութեան պատմութեան ամպիոնին վրայ: Ան իր հօրը ձեռքէն ստացած դրօշը կը պարզէր Պէրպէրեան վարժարանի ճակատին:

×

1908ի աշնան, Շահանը կը թողուր Պոլիսը, երթալ ուսանելու Սորպոնի համալսարանին փիլիսոփայական եւ մանկավարժական ճիւղերուն մէջ:

Կը յիշեմ աշունի այդ իրիկունը, երբ Ղալաթիոյ քարափէն կը մեկնէր ան, Մեսաժըրիի շոգենաւով մը: Եւ այլեւս մութին մէջ, չտեսնելով իսկ նաւը որ կը հեռանար եւ Շահանը կանգնած կամրջակին վրայ, մենք բոլորս դեռ կը նայէինք եւ թաշկինակ կը շարժէինք: Այս իմ առաջին բաժանումս էր եղբօրմէս: Բայց նոյն այդ իրիկունն էր նաեւ, որ քարափէն մեր վերադարձին, մութին եւ հովին մէջ, առաջին անգամ հանդիպեցայ՝ բանաստեղծ Սիմանթոյին...

Աւելի վերջ, ես ալ մեկնելով Պոլսէն, Շահանը եւ ես միասին ուսանողներ եղանք Փարիզի մէջ.— Ան Սորպոն կ'երթար: Ես երաժշտութեան կը հետեւէի եւ բանաստեղծութիւններ կը գրէի:

Շահան Պէրպէրեանը Սորպոնի փիլիսոփայական ճիւղին ամէնէն երիտասարդ ուսանողն էր, աւելի ճիշդ պարմանի մը դեռ:

Բայց իր մեծ ուսուցիչներուն — Պերկսոնին, Տիւմային, Տիւրքհայմին, դասերուն ամէնէն առաջին կարգերուն վրայ նստած, անոնց անմիջականուշադրութիւնը գրաւած էր: Ուսանողներու հոծ բազմութեան մէջ, ան աչքի կը զարնէր՝ իրեւ այնքան երիտասարդ, իր փոքր հասակով, ակնոցով, առատ սեւ մազերով, եւ տաք - մութ իր մորթով:

Կ'ըսեն թէ օր մը երբ Շահանը կ'անցնէր Սորպոնի բակին մէջէն, կրելով գիրքերով լեցուն ծանր պայուսակ մը թեւին տակ, իր ուսուցիչը՝ Տիւման, պատուհանէն զինք տեսնելով, ըսած է քովիններուն.

— Voilà un qui est quelqu'un.

Որովհետեւ հազիւ քսան տարեկան, Շահան Պէրպէրեան, «Ուշադրութեան» նուիրուած իր թէզով, այնքան ուշագրաւ դիտողութիւններ ըրած էր որ, Տիւման, արդէն իր աշակերտին դիտողութիւնները կը թուէր իր դասերուն մէջ:

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ
ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

●

Բ. Աշխարհամարտը լրանալէն ի վեր, Թիթօ երրորդ ճամբորդութիւնը կատարեց դէպի Խ. Միութիւն:

1945ին, երբ դրեթէ անծանօթ մըն էր Թիթօ, Սթալին ընդունելութիւն մը սարքեց Կրեմլինի մէջ, ուր ըսաւ.— «Թիթօ մեզ որ Պելկրատ ես, եւ ոչ թէ քովս Մոսկուայի մէջ, ես քեզ կը նախընտրեմ շուրջիններէս»: Անկէ նաք Թիթօն դարձաւ իմ, Ցուցս եւայլն:

Սթալինի մահէն նաք մոռցուեցան այս խօսքերը, եւ ռուս ժողովուրդը խանդավառօրէն ողջունեց Թիթօն Սեւ Ծովու ափերը, Սոչիի մէջ: Այս անգամ ոտքը ռուսական հողին վրայ դրաւ, ոչ թէ իբրեւ բարեկամ, այլ իբրեւ դաշնակից:

Երկու կարեւոր դէպքեր կը յատկանշեն Թիթոյի մուտքը Ռուսիա — Կոմինֆորմի լուծումը եւ Մոլոթովի հրաժարականը: Կոմինֆորմ տարիներով պայքար մղած էր Պելկրատի դէմ: Իսկ Մոլոթով անդադար կը կրկնէր թէ նուաստացուցիչ է վերստին կապեր հաստատել Եուկոսլաւիոյ դիկտատորին հետ: Խրուշչեւ բողոքեց եւ ըսաւ.— «Դուն ալ 1939ին Ռիպընթրոփի հետ չտեսնուեցա՞ր»: Եւ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ մեծածաւալ Ռուսիոյ գլխուն դրին տասնըեօթ միլիոննոց փոքր Եուկոսլաւիոյ:

Սթալինի ֆիզիքական եւ քաղաքական մահէն ի վեր, անկախութեան եւ ազատագրութեան զօրաւոր շարժում մը կը ծաւալի արբանեակ երկիրներու մէջ:

Լեհաստան ամէնէն շատ կապուած է խորհրդային դրութեան, զանազան պատճառներով: Աշխարհագրական տեսակէտով դոհ է որ իր արեւմտեան սահմանները երկարեցան մինչեւ գերմանական հարուստ դաշտավայրերը: Երկրորդ Տանցիկ, Շթեթին եւ Պրեսլաու չէին կրնար լեհական քաղաքներ մնալ, եթէ Լեհաստան չդաշնակցէր Ռուսիոյ հետ: Իսկ միւս կողմէ դառն յիշատակներ ունին Ռուսերէն, ինչպէս Քաթինի մէջ սպանդներու ջարդը:

Լեհաստան ամէնէն քիչ արբանեակի դրութեան վերածուած է բաղդատմամբ Արեւելքի միւս արբանեակ երկիրներուն: Պահած է իր կաթոլիկ զօրաւոր եկեղեցին եւ թրծուած է ամէնէն շատ ազատաթալինականութեամբ: Դեռ վերջերս Գրագէտներու Միութեան թերթը, «Նովա Կուլտուրա» կը գրէր թէ՝ «Լեհաստան Ռուսիայէն աւելի ժողովրդավար է եւ մարքսականութիւնը բոլորովին այլասերած է: Լենինէն ի վեր համայնավար աշխարհին մէջ արժէքաւոր մէկ գիրք իսկ գրուած չէ»:

Լեհաստանի մէջ մեղմացած էր դրաքննութիւնը, գրեթէ դադրած էր հողերու համայնացումը եւ ուրիշ մեղմացումներ կը նշմարուէին, երբ աւելի զօրաւոր հոսանք մը իշխանութեան գլուխ բերաւ Թիթոյական համարուած եւ պատժուած Կոմուլքան, որ այժմ բանակցութիւններ կը վարէ Մոսկուայի մէջ:

Ազատամտութեան ուրիշ վառարան մը կը հանդիսանար Փեշթան: Փեթովի ակումբը խորհրդանիշ դարձաւ ինչպէս եւ կեդրոն մը հաւաքոյթի: Կառավարութիւնը փակեց այս ակումբը: Երբ կախաղան հանուած նախարար Րայքի վարկի վերահաստատման առթիւ ակումբ հրաւիրեցին քանի մը գրագէտներ, եւ երբ իմացան թէ ամէն շարաթ դիչեր տեղի պիտի չու-

ՄԱՐԻՆԷ

*

Յաջորդ օրը, երբ անհամբեր մեր բանակցութեանց արդիւնքներուն կը սպասէինք, Եփրատը եկաւ ծիծղուն ու յայտնեց, որ իրեն է յանձնուած շուտով գտնել քիւրտ վալադը (առաջնորդ) ու մեր հեռուները գինաթափ, որպէս պարզ գաղթական գիւղացիներ, առաջնորդել դէպի պարսկական սահմանը...

Ահ Վասպուրականը, փրկուած էր կոտորածէ...

Յաջորդ օրերուն՝ Մարինէն ալ առաջին օրերու ամօթխած հարսը չէր:

Անոր եազման ալ չէր ծածկեր բերանը, աչքերը կը վառէին հրճուանքի ցոլքերով...

Շատ չանցաւ, երբ ես ու Համազասպ Վասպուրականի Կ. Կոմիտէի անդամ ընտրուեցանք Կոմսի հեռանալէն առաջ:

Իսկ յետոյ, երբ Կոմսը Կովկաս մեկնեցաւ, Իշխանը՝ Լենինական, Տիգրանը՝ Հայոց Ձոր, Թէոս՝ Պարսկաստան, իբրեւ Կ. Կոմիտէի անդամ Վան մնացինք երեք հոգի, Արամ, Համազասպ եւ տողերս գրողը:

Բաժնեցինք գործերը մեր միջեւ:

Տեղական յարաբերութիւնները Արամին բաժին ինկաւ:

Արտաքին յարաբերութիւնները իմ վրաս մնացին:

Իսկ դրամական բաժինը Համազասպի վիճակուեցաւ:

Շաբաթական երկու անգամ գիշերային ժողովներ կ'ունենայինք երեքս միասին:

Իսկ մենք երկուքս, որովհետեւ ազատ էինք ամէն օր, եւ յաճախ մեր երկուքիս հանդիպումներուն՝ Մարինէն մեզի հետ էր:

Կուսակցութեան ոսկիներու աչալուրջ պահապանն էր ան...

Թոքախտը իր աւերը կը գործէր խեղճ Համազասպին կազմին մէջ:

Ամէն առաւօտ, նախ քան դպրոց երթալը, անոր կը հանդիպէի, երբ դեռ անկողնէն նոր կ'ելնէր: Խեղճ տղան կը լողար քրտինքի մէջ, եւ Մարինէ մայրական խնամքով կը փոխէր անոր հագուստները:

Մարինէն մայր էր Համազասպին:

Ես զայրացայ, երբ Արամ նշանակել տուաւ Համազասպը որպէս տեսուչ Յայնկոյներու ծխական դպրոցին... Ինչ հարկ... քանի որ շաբաթական քանի մը ժամ դաս ունէր արդէն Կեդրոնական եւ Սանդխտեան վարժարաններուն մէջ: Աւելի ճիշդ, առիթ մը բացօթեայ զբոյսի, բայց ան տեղեակ չէր թերեւս, որ դպրոցը բաւական հեռու էր Այգեստանի կեդրոնէն, Համազասպ չէր կրնար ոտքով այնքան ճանապարհ քալել:

Որով կազմակերպութիւնը անոր տրամադրութեան տակ դրաւ խաղաղ ձի մը:

Բայց ո՞վ պիտի խնամէր այդ կենդանին:

Եւ ահա Մարինէն ձի խնամել ալ սորվեցաւ: Եւ շաբաթական քանի՞ անգամ պիտի թամբէր կարմիր ձին, որ եղբայրը հեծնէր ու դպրոցին այցելութեան երթար:

Մարինէն ծառան էր Համազասպին:

Պէտք էր, որ բժշկուէր Համազասպ, եղբայրը՝ Գարեգինն ալ կը պահանջէր:

Վիէննայի ժողովի օրերը կը մօտենային, ան ալ նշանակուեցաւ որպէս պատգամաւոր այդ ժողովին Վասպուրականի Կ. Կոմիտէէն Արամի եւ Իշխանի հետ:

Մեկնեցաւ այն յոյսով, որ պիտի առողջանայ ու վերադառնայ, բայց աւա՜ղ:

***

Մարինէն ալ կը յուսար, որ պիտի առողջանայ ու վերադառնայ...

Ան շարունակեց իր գործունէութիւնը Համազասպի մեկնելէն յետոյ ալ:

Այդ օրերուն դրամը կը հոսէր զարմանալի առատութեամբ, երբեմն, շուկան ոսկի չէր մնար, երբ մենք կը գանձէինք վաճառականներու անունով հասած չէքերը:

Անխոհեմութիւն էր այդքան ոսկին տան մը մէջ պահելը:

Որոշեցինք պահ տալ վաճառականներուն, բայց ոչ գործածուելու համար:

Առաջինը ընտրեցինք Հիւսեան Մկրտիչ աղան:

Վարպետ Գալուստը պատրաստեց երկու կաշիէ «տոպրակ» եւ երեկոյ մը, ոսկիները անուրթիս տակ, այցելութեան գացի Հիւսեաններուն: Մարինէն հոն էր, ոսկիներու բեռով:

Երեքս առանձնացանք անոնց հիւրասենեակը, համրեցինք, եւ իւրաքանչիւր տոպրակին մէջ հինգ հարիւր ոսկի դրինք ու կնիքով մը գմոսեցինք:

Սենեակին մէջտեղը, սեղանին վրայ, աթոռ մը դրինք, ես բարձրացայ նախ սեղանին, ապա աթոռին վրայ, առաստաղի քառակուսի տախտակներէն մէկը վերցուցի ու բացուած ծակին մէջ անցուցի երկու կաշիէ տոպրակները, ապա քառակուսի տախտակը տեղը դրի:

Մեր պահեստը ապահով էր, երեքիս գիտութեամբ միայն:

Աւաղ, շատ երկար չտեւեց. Համազասպի շունչը մարեր էր Լեմանի ափերուն:

Լուրը փշրեց Մարինէի եռանդը...

Ան ողբաց իր սիրելի եղբայրը, ու մեկնեցաւ Վանէն, դէթ միւս եղբօր գուրգուրանքին քով մոռնալու իր վիշտը: Բայց, ինչպէս կ'երեւի, օտարութեան մէջ թէեւ վախը անյայտացաւ, բայց արցունքը մնաց միշտ ներկայ խեղճ Մարինէի աչքերուն...

⁂

Այս փոքրիկ փորձը, որպէս փունջ մը անթառամ ծաղիկներու, յիշողութեան պարտէզէն քաղուած Մարինէի թարմ գերեզմանին վրայ...

Դ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն հեռագիր մը ուղղած է Արտաքին նախարար Տալըսի, Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ դէպքերուն առթիւ, շեշտելով թէ՝ «Մենք Հայ-Ամերիկացիներս ամէնէն աւելի կ'ըմբռնենք անոնց ողբերգութիւնը, մենք ուրիշներէ աւելի կ'ըմբռնենք հերոսական դիմադրութիւնը Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի ժողովուրդներուն»: Այս առթիւ կը յիշէն 1921 Փետր. 18ի ապստամբութիւնը Հայաստանի մէջ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ինտիըն Օրչըրտ քաղաքին Հայոց եկեղեցին եւ սրահը փոքրը գալով յարաճուն ժողովուրդին, հոգաբարձութիւնը եւ ազգ. կազմակերպութիւնները՝ ՀՕՄ-ի մասնաճիւղը, Հ. Ե. Դ. Ուխտը եւ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն խորհրդակցաբար որոշեցին ընդարձակել երկուքն ալ: Քանի մը ամսուան աշխատանքէ ետք եկեղեցին եւ սրահը ընդարձակուեցան եւ օծումը կատարուեցաւ անցեալ Հոկտեմբերին, նախագահութեամբ Արսէն Ա. քհնյ. Սիմէոնեանի: Պատարագէն ետք բոլորը հաւաքուեցան նորաշէն գեղեցիկ սրահը: Ներկայ էին պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, քաղաքապետը եւ իր խորհրդականները եւ երեսփոխան Խտ. Պլենտ: Քաղաքապետը իր ճառով դրուատեց Հայերու զոհողութեան ոգին, աշխատասիրութիւնը: Յայտնեց թէ Հայերը լաւագոյն քաղաքացիներն են իրենց բնակած քաղաքներուն մէջ: Ներկաները մեծագումար նուէրներով մասնակցեցան հանգանակութեան, գումարը հասցնելով ինը հազար տոլարի: Երեսփոխան Պլէնտ եւս հարիւր տոլար նուիրեց:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Քեսապի մասնաճիւղին հիմնադրութեան 50րդ տարեդարձը տօնուած է, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան: Մեծ թիւով ընկերներ եւ համակիրներ Քեսապ գացած են Լաթաքիայէն եւ Հալէպէն: Խօսած են Տքթ. Ա. Ինճէճիկեան եւ Բեդլար Նաւասարդեան:

ՉԱԽԱՐԵԱՆ Ուսանողական Միութեան Գիշերային դպրոցին վերաբացումը կատարուեցաւ Նոյեմբեր մէկին, Նոր Մարաշի Քառասուն Մանկանց դպրոցին մէջ (Պէյրութ: Բացումը կատարեց գիշերային դպրոցին տնօրէն ընկեր Ծիւան Թոփալեան: Դասախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան շաբաթը երկու անգամ: Կ'աւանդուին հայերէն, արաբերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, թուաբանութիւն: Հայերէնի Գ. կարգին մէջ կ'աւանդուին նաեւ հայկ. գրականութիւն: Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ տասը հոգիէ: Բոլորն ալ համալսարանական են, եւ դասերը կ'աւանդուին առանց նիւթական վարձատրութեան: Գիշերային դպրոցը այս տարի ունի 70 աշակերտ, 18 օրիորդներ եւ 52 պարոններ: Քառասուն Մանկանց դպրոցը սիրայօժար տրամադրուած է Թաղ. խորհուրդին կողմէ:

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ Մարզասիրական ճեմարանի մարզիկները մեծ յաջողութիւն ունեցան: Տասներորդ անգամ ըլլալով բաժակի մրցանակին արժանացան: Հնդկաստանի մէջ երկու հայկական խումբեր կան — Աւաղ եւ Կրասեր, հայ մարզադաշտի վարչութեան խնամակալութեան տակ: Զորս հարիւր միլիոն ժողովուրդին մէջ Հայերը տասը տարի չարունակ յաղթական կը հանդիսանան: Հնդկաստանի բոլոր առաջնակարգ ակումբները մասնաւոր խաղադաշտեր ունին: Հայկական Ակումբն ալ օժտուած է արդիական յարմարութիւններով եւ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ: Ներկայիս այս ակումբը հայապահպանման օճախը կը համարուի ուր ծեր ու երիտասարդ կը հաւաքուին իրիկունները: Այս բոլորը կը պարտին Առաքել Արգարեանի ինչպէս եւ Սուքիասեան գերդաստանին:

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Վարուժան Գոճեան Ֆիլատելֆիոյ մէջ մասնակցելով երաժշտական մրցումի մը, առաջնութիւն շահեցաւ եւ Ֆիլատելֆիոյ Սէնֆոնիք նուագախումբի առաջին ջութակ նուագող նշանակուեցաւ: Վարուժան նուագելու հրաւիրուած է Պոսթըն, Նիւ Եորք: Վերջերս Պոսթընի մէջ նուագած է Արամ Խաչատուրեանի ջութակի քոնչերթօն:

ՉԱՀԼԷի (Լիբանան) հայութիւնը 700 լ. ոսկի նուիրած է Անթիլիասի կաթողիկոսարանին:

ԳԱՐԱՆԹԻՆԱՅԻ (Պէյրութի) մէջ նոյեմբեր չորսին տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Լիբանանի պատանեկան միութեանց փինկ փոնկի ախոյենական մրցումը: Իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Լիբանանի զանազան շրջաններէն եօթը խումբեր. «Քրիստափոր», «Ռոստոմ», «Զաւարեան», «Խանասոր», «Ազատամարտ», «Ռուբէն Փաշա» եւ «Դանիէլ Վարուժան»: Այդ օրուան ախոյեան հռչակուեցաւ Հ. Յ. Դ. «Ռուբէն Փաշա» Պատ. Միութեան խումբը, ստանալով գաղափարաշունչ գիրք մը, նուիրուած Հ. Յ. Դ. Տիգրան Ծամհուր կոմիտէի կողմէ: Թաղին ազգ. Մեսրոպեան վարժարանը ունի 360 աշակերտ:

«ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԵՐԳԸ» գիրքը (հեղինակ Ճորճ Մարտիկեան) կը թարգմանուի անգլերէնէ բազմաթիւ լեզուներու, ինչպէս սպաներէնի, ֆրանսերէնի, գերմաներէնի, իտալերէնի, ճափոներէնի, փորթուկալերէնի, նորվեկեան, դանիական, քորէական եւ չուէտական լեզուներու: Թարգմանուած է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ նաեւ հայերէն: Ամերիկայի հրապարակին վրայ այս միջոցին ամէնէն շատ ըսպառած գիրքը «Ամերիկայի երգն» է, ինչպէս կը գրէ «Ըիտըրզ Տայճեսթ»: Ճորճ Մարտիկեանի այս գիրքը նուիրուած է Հայկական Դատին, մշակոյթին եւ անոր քարոզութեան: Զանազան ընկերութիւններ դիմում կատարած են երգը շարժանկարի վերածելու համար:

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ»

●

Ինչպէս գրեցինք Սարգիս Պօղոսեան, Մարսէյլ, Սալ Մազընոյի մէջ արտասանութեան հաւաքոյթ մը սարքած էր, նուիրուած հայկական բանաստեղծութեան եւ արձակին:

Այս առթիւ «Մերիդիոնալ լա Ֆրանս» թերթին նոյ. 13ի թիւին մէջ կի Միքայէլեան յօդուածով մը կը գրուատէ այս ձեռնարկը: Նախ ակնարկ մը կը նետէ հայերէն լեզուին վրայ, իբրեւ հնդեւրոպական լեզու, յետոյ կը բացատրէ լեզուի կազմութիւնը, անոր ճկունութիւնը, որով կարելի է բազմաթիւ բաղադրեալ բառեր կազմել:

Պ. Պօղոսեան, թէեւ քիչ մը ճարտասանական չեշտով, գեղեցկօրէն եւ արուեստով արտասանեց Վիքթոր Հիւկոյէն, Էտ. Ռոսթանէն (Սիրանօ), Յովհաննէս Սեթեանէն (Գեղօն Ֆրանսայի) եւայլն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նոյեմբեր 11ին Հայ Մարզականը կ'այցելէր Սթատ տը լ'Էսթ, ախոյենութեան հինգերորդ մրցումին առիթով: Մարզադաշտ եկած էին մեծ թիւով Հայեր:

Ժամը 15ին առաջին խումբերու խաղը սկսաւ արագընթաց: Քառորդ ժամ չանցած հակառակորդը կ'արձանագրէր առաջին կէտը 0-1: Կիսախաղին տասը վայրկեան մնացած նորէն գնդակը կը մտնէր մեր բերդին մէջ 0-2:

Մօտ էր կիսախաղը, երբ Հայերը կը նշանակէին կէտ մը 1-2:

Երկրորդ մասը ընթացաւ մեր տիրապետութեամբ եւ բոլոր Հայերը սկսան հաւատալ յաղթութեան: Բայց ամէն անգամ որ մեր տղաքը կը մօտենային իրենց նպատակին, հակառակորդը կը տապալէր մեր մարզիկները, դատաւորին առջեւ որ անպատիժ կը ձգէր անոնց շարժումները:

Մեր համակիրներուն խրախոյսի բողոքները կը մնային անօգուտ: Հազիւ կը մնար մէկ վայրկեան երբ հակառակորդը արդիւնքը կը բարձրացնէր 1-3:

Խաղէն վերջ մինչ խաղացողները դաշտէն դուրս կ'ելլէին, բուռն տեսարան մը պարզուեցաւ իրաւարարին դէմ: Խմացանք որ օտարատեսակ մըն էր:

✕ Նոյն օրը մրցումէն վերջ տեղի ունեցաւ մեր տարեկան պարահանդէսը: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը, ինչպէս եւ երեսփոխան Տէփրէօ որ իր ճառին մէջ ոգեկոչեց ֆրանքօ-հայկական բարեկամութիւնը եւ տեղեկութիւններ հաղորդեց կացութեան մասին: Իր բոլոր խօսքերը ունկնդրուեցան հետաքրքրութեամբ:

Ներկայ էին Շառանթոնի եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետները: Այս վերջինը խոստացաւ գալիք տարուան համար պատսպարուած «Թրիպիւն»ներ շինել մեր մարզադաշտին վրայ:

Եղան նուէրներ Միութեան: Մեր փոխնախագահ Ալկազի հարիւր հազարի «չէք» մը յանձնեց: Պ. Հմայեակ Քէօսէեան քսան հազար, Պ. Սահակ Սահակեան տասը հազար եւ Լեւլի եղբարք հինգական հազար:

Երեկոյթը տեւեց մինչեւ առաւուն 2: Բոլոր ներկաները գոհ մնացին: Բազմածախս պարահանդէս մըն էր, երանի թէ նիւթապէս ալ գոհ մնացած ըլլային:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ցուցումով է որ երիտասարդները արցունքի կաթիլներ նշմարեցին իրենց ծնողներուն աչքերուն մէջ երբ կ'արտասանէր Տիւ Պելէի սա գեղեցիկ ոտանաւորը.—

Ե՞րբ վերստին, աւա՜ղ, պիտի տեսնեմ
իմ փոքրիկ գիւղին
Ծխելը օճախին, եւ ո՞ր եղանակին
Պիտի տեսնեմ ցանկապատը իմ խեղճ
տնակին:

նենան ազատ վիճարանութիւններ, մօտ վեց հազար հոգի հոն խուժեցին, բռնելով քովնտի երեք փողոցները: Գրագէտները բողոքեցին, պահանջելով արտայայտութեան ազատութիւն:

Պուլկարիայէն եւ Ռումանիայէն տակաւին չեն լսուիր ըմբոստութեան ձայներ:

Չեխոսլովաքիա կը շարժի, սակայն կառավարութիւնը գիտնալով ապսթամբական վտանգները, սանձ կը դնէ: Արեւելեան Գերմանիա ալ յաճախ կը խլրտի:

Ամէն տեղ ալ ազատագրման զարծօն ախոյեանները են մտաւորականները, երիտասարդները եւ բանուորները, այսինքն այն տարրերը զորս համայնավարութիւնը օգտագործեց իր յաղթանակին ատեն:

Արեւելքի մէջ դերի այս ազգերուն համար Թիթօ քաշողական բեւեռ մըն է:

1948ին, երբ Եուկոսլաւիան խզեց իր կապերը Մոսկուայի հետ, Սթալին մտածեց թէ վարակիչ կրնար դառնալ այս օրինակը, որով աւելի սեղմեց կապերը եւ մաքրագործումները յաջորդեցին իրարու: Սթալին չկրցաւ ջախջախել Թիթօն, սակայն կրցաւ մեկուսացնել զայն:

Խրուշչեւ հակառակը ըրաւ: Երէկուան թշնամին չոյելով, 120 միլիոնի տնտեսական օժանդակութիւն մը տրամադրեց: Թիթօն սիրաշահելու համար, մաքրագործումներ կատարեց հակառակորդ երկիրներուն մէջ:

Մնացեալը գիտէք արդէն: Լեհաստան իր նախընտրած կառավարութիւնը հաստատեց, ճամբելով ռուս հրամանատարը եւ աւելի քան 30 սպաներ, Հունգարիա կատարեալ հերոսամարտ մը կազմակերպեց, սարսելով պոլշեւիկեան կարգուսարքը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (194)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Նա այժմ իւր ամայի եւ անմարդաբնակ ամրոցի թէ տէրն էր եւ թէ նրա անքուն պահապանը, եւ իւր հոգու անսահման մեծութեամբ լցնում էր նրա խորին դատարկութիւնը:

Համարեա մի եւ նոյն ժամանակ, երբ Թագուհին ջահը ձեռին շրջում էր իւր բերդի ամայութեան մէջ եւ իւր սրտի սաստիկ բաբախմունքով զննում էր, վերստուգում էր նրա իւրաքանչիւր ամրութիւնները, այո, հէնց միեւնոյն ժամանակ՝ բերդում յայտնուեցաւ մի այլ խուզարկու: Նա եկաւ դրսից: Նա ներս մտաւ այն գաղտնի անցքերից մէկի միջով, որոնց թէ մուտքը թէ ելքը յայտնի էր միայն Թագուհուն, եւ որոնց յարաբերութիւնը դրսի հետ՝ պահւում էր որպէս խորին գաղտնիք:

Ցաղթանդամ էր այդ մարդը, եւ իւր անհեթեթ հագուստով, որի լայն ծալքերը ալիքաւոր խորշերով իջնում էին մինչեւ ոտները, ներկայանում էր որպէս մի մռայլ, հսկայամարմին դեւ, որ գիշերային մթութեան մէջ անգամ, իւր մթին կերպարանքով՝ որոշւում էր տիրող խաւարից: Գօտիից կախ էր ընկած երկար թուրը, որ քարշ էր գալիս գետնով, եւ նա ձեռքով բռնել էր, որպէս զի ձայն չհանէ: Իսկ ագդրի վրայ, հագուստի ներքոյ, թագցրած էր երկաթի նրանը: Գիշերային խաւարը բարերախտաբար ծածկել էր նրա ահռելի, ծաղկահար դէմքը, որի աղիսագոյն կաշին ծակոտկէնաւոր սպունգի նմանութիւն ունէր: Քոսակ եւ սաստիկ զարգացած ծնօտների վրայ դուրս էին ցցուած մի քանի մազեր միայն: Աչքերի մէջ վառւում էր կատաղութիւն, որ խառն էր նրա ինքնաբաւական, դիւական հրճուանքի հետ:

Նա հեռուից տեսաւ Թագուհուն, ջահը ձեռին, եւ ճանաչեց: Այդ միջոցին նրա ահռելի դէմքի վրայ անցաւ մի դառն ժպիտ, եւ ուռած շրթունքները արտասանեցին մի նոյնպիսի դառն անէծք ... Նա կանգ առեց, խաւարի մէջ սպասեց, մինչեւ Թագուհին հեռացաւ: Յետոյ սկսեց գաղտագողի կերպով հետեւել նրան:

Ամրոցի խորին դատարկութիւնը, դիակների խառնափնթոր կոյտերը, եւ շրջակայքի ընդհանուր լռութիւնը, որ ամէն մի փոքր ի շատէ զգացմունք ունեցող մարդուն կարող էին սարսափ եւ սոսկում ազդել, ընդհակառակն, յարուցանում էին այդ հրէշի մէջ՝ թէ ուրախութիւն եւ թէ զարմացում: Ուրախանում էր, որ այդ թշուառ դրութեան մէջ էր գտնում ամրոցը, զարմանում էր, որովհետեւ նրան դեռ պարզ չէր, թէ ի՞նչ դժբախտ պատահարներից պէտք է առաջ եկած լինէր այդ յանկարծակի աւերմունքը, որը ամենեւին չէր սպասում: Նրան այնպէս էր թւում, թէ վրէժխնդրութեան Աստուծոյ անողոք բարկութիւնը մի քանի վայրկեանում ոչնչացրել եւ մոխիր էր դարձրել ամէն ինչ, թէեւ դեռ կանգնած էին հզօր պարիսպները, թէեւ դեռ գիշերային խաւարի մէջ աղօտ կերպով նշմարւում էին սպառնալի աշտարակները: Բայց մարդիկ չէր տեսնում, եւ այդ էր, որ նրա անգութ սիրտը լցնում էր անսահման բաւականութեամբ:

Զկորցնելով Թագուհուն իւր հետախոյզ տեսութիւնից, նա, մի եւ նոյն ժամանակ, ուշադրութեամբ աչք էր ածում իւր շուրջը: Նրան հանդիպում էին դիակներ միայն: Եւ ամէն անգամ, երբ այդ սառն եւ անշունչ մարմինները խոչընդոտ էին դառնում նրա դգոյշ քայլերին, եւ երբ խաւարի մէջ մատներով շօշափում էր նրանց, մի առանձին զուարճութիւն էր զգում: Նա այնքան սպասեց, մինչեւ Թագուհին, աւարտելով իւր գործը, դիմեց դէպի արքայական ապարանքը: Այդ միջոցին նա սկսեց շրջել բերդի ամէն կողմերում, որպէս զի լաւ ծանօթանայ նրա դրութեան հետ, որը տակաւին իւր համար երկրայական էր: Խորին ուշադրութեամբ հետազօտում էր մարտկոցները եւ զինուորանոցները. քննում էր զէնքերի մթերանոցները, եւ ամէն ինչ իւր տեղումըն էր գտնում: Միայն ոչ զինուորներ կային եւ ոչ այլ մարդիկ: Ի՞նչ եղան, ուր գնացին, միթէ ամէնքը մեռան, այդ հարցերն էին պտտւում նրա խռովեալ գլխում, որ ամրոխուած էր մռայլ մտքերով, որոնք նոյնքան խաւար էին, որոնք նոյնքան զարհուրելի էին, որպէս գիշերային ընդհանուր խաւարը:

Երբ բոլորովին ստուգեց ամրոցի դատարկութիւնը, նա մօտեցաւ արքայական ապարանքին: Երկար դեգերում էր շուրջը, եւ իւր լսելիքների բոլոր զօրութեամբ աշխատում էր ըմբռնել. արդեօք չէ՞ լսւում որեւէ շշունջ ներսից: Բայց այն ուրախ, մշտածիծաղ ապարանը լուռ էր, լուռ էր, որպէս մի խուլ եւ անշարժ գերեզման: Այդ սիրոյ եւ երջանկութեան պալատը, այդ անլուռ երգերի եւ նուագածութեան տաճարը՝ իւր բոլոր հոգեզուարճ կեանքով ու սովորութիւններով՝ վաղուց ծանօթ էր նրան: Նա գիտէր, թէ օրուայ որ ժամում՝ ինչ էր կատարւում այնտեղ: Նա գիտէր նրա ագմկալի գիշերները, ուր մինչեւ առաւօտ զուսանների հերոսական տաղերգը եւ պարողների տրոփիւնը թնդացնում էին ընդարձակ սրահները ծ

ՐԱՖՖԻ

ջագգային յեղաշրջութիւնը կը փորձէ տապալել ժողովրդական կարգուսարքը եւ ֆաշական վարչաձեւ մը հաստատել : Հակայեղափոխութեան ուժերը արինալի ահուսարսափ մը տարածեցին երկրին մէջ եւ անպարոյն արարքներ գործեցին աշխատաւորներուն, համայնավարներուն եւ բարեկարգութեան պաշտօնեաներուն դէմ : Այս պայմաններուն մէջ, Հունգարիոյ բանուորները եւ գիւղացիները կառավարութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուի ընկեր Քատար, խորհրդային ուժերու հրամանատարութեան օգնութիւնը խնդրեց : Եւ հակայեղափոխութիւնը ջախջախուեցաւ միացեալ ջանքերով » :

Խրուշչեւ այս առթիւ փաստարանեց միջազգային համերաշխութիւնը եւ հաստատեց թէ խորհրդային կառավարութիւնը պիտի շարունակէ իր պայքարը խաղաղութեան համար : Իբրեւ ապացոյց՝ յիշեց Խ. Միութեան նոր ծրագիրը : Ցետոյ ծանրացաւ Խ. Միութեան եւ Լեհաստանի նոր յարաբերութեանց վրայ, միջանկեալ յիշեցնելով Լեհերուն թէ գերման զինապաշտները կ'ուզեն վերաքննել իրենց երկրին սահմանագլուխը :

Երբ Լեհաստանի վարչապետը, Կոմուլքա, կը պատասխանէր Խրուշչեւի ճառին, արեւմտեան դեսպանները արագ ակնարկ մը փոխանակելով սկսան դուրս ելլել : Առաջին անգամ հեռացաւ Ֆրանսական դեսպանը : Իրեն հետեւեցան բրիտանական դեսպանը, Իսրայէլի գործակատարը, ամերիկեան դեսպանը եւ Ատլանտեան ճակատին միւս ներկայացուցիչները : Խ. Միութեան վարիչները մեկնած ատեն ջերմապէս ողջունեցին եգիպտական դեսպանը : Պ. Կոմուլքա իր պատասխանին մէջ որեւէ ակնարկ չըրաւ Հունգարիոյ եւ Եգիպտոսի մասին :

Ֆրանսական դեսպանը, Տըժան, դուրս ելած ատեն յայտարարեց,— «Ամենամեծ անարգանքն է որ կը կրեմ դիւանագիտական երկարատեւ գործունէութեանս ընթացքին» : Իսկ Թրքական դեսպանը «անլուր արարք մը» կոչեց Խրուշչեւի ելոյթը :

ՍՈՒՐ ՏԱԳՆԱՊ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն ընդհ. գործադուլը կը շարունակուի Հունգարիոյ մէջ, հակառակ իշխանութեան յուսահատական կոչերուն : Բանուորական խորհուրդին կողմէ ուղղուած կոչն ալ ազդեցութիւն չունեցաւ : Միւս կողմէ Ռատիօ - Փեշթա կը ծանուցանէ թէ ահաբեկիչներու խումբեր կ'արգիլեն աշխատանքի վերսկսումը : Նոյն իսկ իրենց գործարանները վերադարձած բանուորները կը դժկամակին աշխատիլ, գանգատելով թէ անկարելի է գործել ռուսական սուիններու եւ հրասայլերու սպառնալիքին տակ :

Հաստատութիւն մը, որ հարիւր հազար բանուորներ կը գործածէր, կը բացատրէ թէ երիտասարդներու աքսորը աւելի ամրապնդած է չաշխատելու որոշումը :

Գործադուլին կը մասնակցին նաեւ փոխադրութեանց աշխատաւորները եւ հողագործները :

× ՄԱԿի ընդհ. ժողովը քննեց Քուպայի պատուիրակութեան բանաձեւը, որ ցեղասպանութեան ոճիրով կ'ամբաստանէ Խ. Միութիւնը եւ կը պահանջէ անմիջապէս դադրեցնել Հունգարներու աքսորը «դէպի Խ. Միութեան հեռաւոր շրջանները» :

Հեռագրի մը համաձայն, սովետական քան նոր զօրաբաժիններ ճամբայ ելած են դէպի Հունգարիա, աջակցելու համար կառավարութեան :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, որ վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուած էր, հիւանդանոցէն ելլելով ամբաստանեց Խ. Միութիւնը թէ ջարդեր կատարեց Հունգարիոյ մէջ, առանց խորութեան, թէ փորձեց Ազգաժողովին տեղը անցնիլ Միջին Արեւելքի մէջ, կամաւորներ խոստանալով, փոխանակ պարզապէս գործակցելու :

× Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ աւելի քան 32.000 Հունգարներ ապաստանած են Աւստրիա, ապստամբութենէն ի վեր եւ դեռ նոր կարաւաններ կը հասնին : Միջազգային Կարմիր Խաչը միջոցներ կը խորհի առնուազն 40.000 փախստականներու պատսպարման համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Օրանի շրջանին ապստամբապետը անձնատուր եղաւ իր երկու օգնականներով եւ հրաւիրեց իր հետեւորդները որ զէնքերը վար դնեն :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ վարչապետը իր երկիրը վերադարձաւ Մոսկուայէն, բանակցութիւնները վերջացած ըլլալով : Կ'ըսուի թէ զիջումներ եղած են տնտեսական գետնի վրայ, բայց խորհրդային զօրքը պիտի մնայ Լեհաստանի մէջ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Արաքսի Սարգիսեանի զաւակներուն, Այրի Տիկին Ռեբեկային, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գըլըճեանի, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, փեսային եւ քեռայրին Գալուստ Սարգիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է Պ. Յարութիւն Տէրօեանէ 1000 ֆրանք : Պ. Ղազար Տէրտէրեանէ հինգ հարիւր Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի Կապոյտ Խաչի դպրոցին եւ իր բարենպատակ ձեռնարկներուն համար, ողբացեալ Պ. Գալուստ Սարգիսեանի մահուան առթիւ :

●

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Խաթուն Քէհէեանի, եղբարք Քէհէեաններու, Ղազարեան, Թաշճեան ընտանիքներուն եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ Կարապետ Ղազարեանի կսկծալի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իր քանըութ տարեկան ծաղիկ հասակին՝ Ամերիկա, Նիւ Եորքի մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՌ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը : Կը դասախօսէ ընկեր Կարօ Մանկեան : Կը հրաւիրուին Շաւիլի երկսեռ երիտասարդութիւնը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը :

●

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին :

ՀԱՅ Թատրոնը Կեդր. Ֆրանսայի մէջ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան, շաբաթ գիշեր, 15 Դեկտեմբեր, (Քաղաք. Թատրոն) :

ԼԻՈՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին : Կիրակի ցերեկ, 15 Դեկտեմբեր, (Ֆրանսուա Քոփէ) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Տիկին Տէրտէրեան եւ որդիք մէկ քիլօ շաքարեղէն, Պ. Ա. Քէպապճեան չորս փիժամա, Տիկնայք Թօքաթլեան եւ Գափրիէլեան վեց քիլօ չամիչ, Տիկին Արտեմիս Մահմուրեանէ տուփ մը անուշեղէն (բաքլավա եւ խուրապիէ), Տիկին եւ օրիորդ Գոճակէօզեան տասը քիլօ շաքար, Տիկին Քարթիէ տասը քիլօ սալոր, Պ. Քիրէմիթճեան ինը քիլօ սալոր եւ վեց քիլօ խաղող, Տէր եւ Տիկին Մարաշլեան երեք քիլօ պիսքիւի, Պ. Արմենակ Օհանեան երեք քիլօ անուշեղէն (նուկա), Տիկին Շաքէ Գալայճեան ուլիկ մը, Մարիամ Զաքարեան չորս քիլօ պիսքիւի : Պ. Փարատօֆ 90 ելեկտ. լամբ եւ բարեխիրտ ամն երեք կենդանի աքաղաղ, մէկ քիլօ շաքար եւ երկու քիլօ պուլկուր :

(Վերջ)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վեզինէէն Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մաուկոֆեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչին, հինգ հազար ֆրանք ալ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Երուանդ Գազազեանի մահուան առթիւ

Ստանալ «Յառաջ»էն :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ք, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MERCREDI 21 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7737 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3548

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԵՆՔ ՊԻՏԻ ԹԱՂԵՆՔ ՁԵԶ»

●

Հունգարական արիւնը դեռ չցամքած, երկդիմի տեսարաններ կը պարզուին Մոսկուայի մէջ:

Կառավարութիւնը պաշտօնապէս կ'առաջարկէ Հինգ Մեծերու ժողով մը գումարել, զինաթափութեան փորձ մը կատարելու համար:

Այս առթիւ մառեշալ Բուլկանին անձնական նամակներ ալ ուղղած է իր չորս պաշտօնակիցներուն, միեւնոյն ատեն հասկցնելով որ եթէ ուզեն, կրնան գրաւել արեւմտեան Եւրոպան:

Նամակը դեսպաններուն յանձնած ատեն, Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէր թէ հիւլէական ռումբ մը եւս պայթեցուցած են Նոյ. 17ին, շատ բարձրէն: Նախապէս ալ երկու փորձեր կատարուած էին, Նոյ. 2ին եւ 10ին::

Դարձեալ նոյն օրը տեղի կ'ունենար Խրուշչեւի հերթական ելոյթը՝ Կրեմլինի պալատին մէջ, ի պատիւ Լեհաստանի վարչապետին սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ:

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը կոպտօրէն ապարէզ կը կարդար արեւմտեան պետութեանց, մասնաւորապէս Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ.

— « Անցած են այն ժամանակները ուր աշխարհակալները կրնային անպատիժ գրաւել տկար երկիրներ »:

Յաջորդ օրը, կիրակի, աւելի փափկելով, կը գունաւորէր սպառնալիքը, լեհական դեսպանատան մէջ.

— « Պարոնայք դրամատէրներ եւ իրենց ներկայացուցիչները որ այստեղ կը գտնուին. եթէ չէք սիրեր մեզ, ազատ էք չպատասխանելու մեր հրաւէրներուն եւ կամ չհրաւիրելու մեզ: Ձեր բարեհաճութենէն կախում չունի մեր գոյութիւնը...

« Ուզէք-չուզէք պատմութիւնը կը զարգանայ ի նպաստ մեզի եւ մենք ենք որ գերեզման պիտի առաջնորդենք ձեզ: Անխուսափելի է այս »...

Տարակոյս չկայ թէ Խրուշչեւ շատ աւելի անկեղծ է իր կոշտուկոպիտ արտայայտութեամբ, քան մառեշալ Բուլկանին իր մանուածապատ շարադրութեամբ:

Ճշմարտութիւնը մանուկէն, խենդէն կամ խմանէն իմացիր, կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը:

Իրադեկներ կ'ըսեն թէ Խրուշչեւ այդ օրը շատ խմած չէր:

Քիչ խմած ըլլայ թէ շատ, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը — այս օրուան Ստալինը — հարազատօրէն կ'արտայայտէ կուսակցութեան հետապնդած նպատակները: Կ'արտայայտէ՝ առանց բառերը ծամծմելու:

Անցեալ տարի ալ նոյնիմաստ ելոյթներ ունեցաւ Խրուշչեւ, Մոսկուայի մէջ, ինչպէս եւ երբ Ասիա, յետոյ Լոնտոն կ'այցելէր, Բուլկանինի հետ:

Այն ատեն քիչ մը աւելի զգոյշ կ'երեւար, թէեւ շատ մը անհաճոյ տեսարաններ պարզուեցան:

Կը թուի թէ աւելի կարծրացած է մէկ տարիէն միւսը, իբրեւ հետեւանք արբանեակ երկիրներու մէջ պայթած փոթորիկներու:

Ամէն պարագայի մէջ, ներքին տագնապ մը կը մատնէ այս ջղաձգութիւնը,

Երբ արեան մէջ կը խեղդեն դարաւոր ժողովուրդ մը որ ազատութիւն կը պահանջէր Եւրոպայի սրտին վրայ, կեղծիք չէ՞ն խաղաղութեան սրտառուչ կոչերն ու ծրագիրները:

Կեղծիք չէ՞ զինաթափութիւն խաղալ թուղթի վրայ, անհամար թնդանօթներու, դնդացիրներու եւ հրասայլերու կրակին տակ պահել տկար եւ անճար ժողովուրդներ, երբ գերեզման կ'առաջնորդեն ոչ թէ աշխարհակալը, այլ բանուորն ու գիւղացին ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

★

ԱՔՍՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

«ԵԹԷ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԺ ՂՐԿՈՒԻ, ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎՏԱՆԳՈՒԻ». — ԱՌՆՈՒԱԶՆ 16.000 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ԱՔՍՈՐՈՒԱԾ. — ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻԱՅՆ 40 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐԸ Կ'ԱՇԽԱՏԻ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին Բչ. օրուան նիստին մէջ, երբ կը քննուէր Հունգարիոյ խնդիրը, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեփիլով խօսք առնելով ազդարարեց թէ միջազգայնուժ մը ղրկելու որեւէ ձեռնարկ պիտի վտանգէ խաղաղութիւնը: Այս առթիւ Հունգարիոյ ապստամբութեան պատասխանատու հռչակեց ոչ-համայնավար աշխարհը եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգները: Յետոյ եզրակացուց. — «Կացութիւնը հետզհետէ կը շտկուի եւ Ազգաժողովը անելիք չունի Հունգարիոյ մէջ»:

Իրմէ առաջ ալ նոյնիմաստ ճառ մը խօսած էր Հունգարիոյ խամաճիկ իշխանութեան ներկայացուցիչը, Հորվաթ: Երկուքն ալ հերքեցին աքսորները, իբրեւ «զրպարտիչ յերիւրանք, միջազգային մթնոլորտը թունաւորելու համար»: Գալով խորհրդային զօրքին, Շեփիլով յայտարարեց. — «Համախորհուրդ հունգարական կառավարութեան հետ խորհրդային զինուորները Փեշթայէն պիտի քաշուին երբ կացութիւնը շտկուի: Միեւնոյն ատեն Խ. Միութիւնը բանակցութիւններ պիտի վարէ հունգարական կառավարութեան հետ, խորհրդային զօրքի տեղաւորման մասին, իբրեւ անդամ Վարշաւայի դաշինքին: Անոնք որ Ազգաժողովին միջամտութիւնը կ'ուզեն իրականին մէջ կը թելադրեն վերսկսիլ պայքարը ժողովրդավար կարգուսարքին դէմ: Ցեղասպանութեան ամբաստանութիւն կ'ըլլայ Քուպայի բանաձեւին մէջ: Ցեղասպանութիւնը որեւէ կապ չունի Հունգարիոյ կացութեան հետ: Ընդհ. ժողովը թող քննէ Բրիտանացիներու ցեղասպանութիւնը Մաու Մաուներու դէմ, Քենիայի մէջ կամ Ֆրանսականը՝ Ալժերիոյ մէջ»:

Ամերիկեան պատուիրակը, Ք. Լաճ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը տեղեկութիւն ունի որ առ նուազն 16.000 հոգի աքսորուած են Հունգարիայէն, Նոյեմբեր 16էն ի վեր: Այս առթիւ ճշդեց թէ Նոյեմբեր 13ին առ նուազն երեք կառախումբեր, որոնց իւրաքանչիւրը վաթսուն վակոնէ կը բաղկանար, դէպի արեւելք մեկնած են, թէ ամէն վակոն 50 - 60 աքսորական կը պարունակէր: Ամերիկեան պատուիրակը պահանջեց Խ. Միութենէն վայելուչ յարգանք մը ցոյց տալ աշխարհի հանրային կարծիքին հանդէպ, դադրեցնել աքսորները եւ ետ բերել անոնք որ աքսորուած են արդէն:

Յետոյ աւելցուց թէ վերջին 24 ժամերու ընթացքին լուր առած են որ աքսորները կը շարունակուին, թէ բազմաթիւ աքսորականներ դէպի ստոյգ մահ կ'առաջնորդուին Ռուսիոյ սառնաշունչ ձմրան մէջ, բաց վակոններով:

Շեփիլով զոհացաւ պնդելով թէ Հունգարիա միայն նիւթական օգնութեան եւ խաղաղութեան կը կարօտի եւ ոչ թէ միջամտութեան:

× Ռատիօ-Փեշթա կ'ըսէ թէ կարգ մը գործարաններու մէջ աշխատանքը վերսկսած են 40 - 45 առ հարիւր, ուրիշ հաստատութեանց մէջ՝ հազիւ 30 առ հարիւր: Այս առթիւ կը բացատրէ թէ շատ մը պարագաներու մէջ փոխադրութեանց դժուարութիւնն է թուլութեան պատճառը: Միւս կողմէ, նախանիւթերու պակասը կը դժուարացնէ աշխատանքը:

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», յօդուածով մը կը հաստատէ թէ հունգար ապստամբներ կը շարունակեն կռուիլ խորհրդային զինուորներուն դէմ: «Ահաբեկիչ հրոսախումբեր ամէն ջանք կը թափեն խափանելու համար երկաթուղիներու երթեւեկը, բայց եւ այնպէս երկրին տնտեսական բազկերակը աւելի արագ կը զարնէ ամէն օր»:

× Օտար թղթակիցներ, որոնք այցելած էին վերաբացուած գործարանները, կը հաստատեն թէ ընդհանուր թուլութիւն մը կը տիրէ: Ռուս սպաներ ալ այցելած են, օգնութիւն խոստանալով: Բանուորներու խորհուրդին նախագահը պատասխաներ է. — Մէկ օգնութիւն կը սպասենք ձեզմէ. — Մինակ ձգեցէք մեզ:

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու նոր ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, ըսաւ թէ «Հունգարիոյ դէպքերը մեծապէս վնասեցին խորհրդային իշխանութեան հմայքին, արեւելեան Եւրոպայի, նոյն իսկ Խ. Միութեան մէջ»: Յետոյ բացատրեց թէ նոր տեղեկութեանց համաձայն, «Հունգարիոյ կառավարութիւնը ազատ չէ, այլ պարտադրուած իշխանութիւն մըն է եւ ժողովուրդը գոհ չէ: Խորհրդային բանակը յաղթեց, բայց ի՞նչ գնով: Հունգար ժողովուրդին կամքը հաստատուեցաւ եւ ի վերջոյ պիտի յաղթէ»: Յետոյ առաջարկեց որ անկողմնակալ դէտեր այցելեն Հունգարիա եւ Եգիպտոսի գրաւեալ վայրերը, կացութիւնը հաւատարմօրէն ուսումնասիրելու համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԿԸ ԹՌԻՆ ՈՒ ԿԸ ԹԱՌԻՆ

Մեծաւոր ըլլան թէ փոքրաւոր, մեր վեղարաւորները առաջնակարգ եւ անմրցելի օդաչուներ են:

Անսահման տարածութիւններ, լեռներ ու ծովեր կը կտրեն եւ աշխարհէ աշխարհ կը թռին, ե՛րբ որ ուզեն:

Պատահաբար իմացեր էինք թէ Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, անհետացեր է գիշերանց, խուսափելու համար իր պատմական «*Ժուռնալ*»ին հետեւանքներէն:

Եւ առտու մը էջմիածինէն լուեցաւ իր ձայնը, բանաստեղծական քարոզով մը:

Անցեալ շաբթու, նորէն պատահաբար իմացանք թէ պաշտօնանկ վեղարաւորը Լիզպոնա գացեր է, իր փոքրաւորին՝ Շահէ վարդապետի հետ:

Յետոյ երկուքը միասին անցեր են Ցիւրիխ: Կիրակի օր արքեպիսկոպոսը չուեր է Պէյրութ — միշտ օդանաւով — իսկ վարդապետը նախընտրեր է Լիբանան վերադառնալ Փարիզի ճամբով:

Միշտ միասին կը ճամբորդեն երկու անբաժանելիները տարուան զանազան եղանակներուն:

Քանի մը ամիս առաջ ալ Հնդկաստանէն կուգար իրենց մեղմանո՜յշ ձայնը:

Եթէ հարցնէք թէ ո՞ր գանձէն կը վճարուին այս օդային թռիչքները, կը դառնաք թշնամի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ:

Թող գաղտնիքը երեւան հանեն անոնք որ պիտի քննեն Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի հին հաշիւները:

Օդանաւը ելքի գլուխին մէկ մասն է: Տակաւին կան թեւերն ու պոչերը:

Եւ կան ուրիշ վեղարաւոր գաղտնիքներ:

Լիբանանէն լաւատեղեակ անձ մը կը գրէ թէ Անթիլիասի ըմբոստ միաբանները փառաւոր պանդոկ մը վարձեր են, 8000 ոսկիով, թէ իւրաքանչիւրը քանի մը հազար ոսկի ալ գրպանի ծախք ստացած է, թէ շարունակ դրամ կը հոսի, «եկեղեցասիրութիւնը» շարունակելու համար:

Այսպէս, ոմանք երկրէ երկիր կը թռին իրենց ուզած ատենը, առանց որեւէ հաշիւ տալու ձեռնհաս իշխանութեան:

Ուրիշներ տաքուկ բոյներու մէջ թառած՝ օրը իրիկուն կ'ընեն Սաղմոս կամ «*Երգ Երգոց*» սերտելով եւ բամբասանքի ձիւթը ծամելով:

Եւ Հայաստանեայց Եկեղեցին կը պայծառանա՜յ, կը ծաղկի ու կը բարգաւաճի:

Ե՞րբ այսքան աշխոյժ եւ փայլուն դիրքի մը հասած էր վեղարաւոր դասը, իր «արք»երով ու բարքերով: ՎԱՀԷ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՄԻՇՏ ԿԸ ԳԱՆԳԱՏԻ

●

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Նիւ Եորք հասաւ Բչ. օր, իր տեղեկագիրը յանձնելու համար Ազգաժողովին: Մանրամասնութիւնները չեն հրատարակուած տակաւին:

Եգիպտական կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնած է ընդհ. քարտուղարին, պահանջելով անմիջապէս դադրեցնել յարձակողական գործողութիւնները: Խնդրած է նաեւ այս յուշագիրը բաժնել Ազգաժողովին անդամներուն:

Եգիպտոս կը գանգատի թէ բրիտանական, ֆրանսական եւ իսրայէլեան ուժերը չեն քաշուած Ազգաժողովին որոշումէն 13 օր վերջն ալ: Յետոյ կ'ըսէ թէ ծայր աստիճան գրգռիչ արարքներ տեղի ունեցած են Փորթ Սայիտի եւ Ջրանցքի շրջանին մէջ, թէ կրակ բացուած է եւ շատեր սպաննուած կամ վիրաւորուած են:

× Ցամաք հանուած անգլեւֆրանսական ուժերուն հրամանատարը ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, գանգատելով թէ Եգիպտացիները կրակ բացած են զինադադարի գծին վրայ եւ թէ ամէն բան կ'ընեն խափանելու համար խաղաղութիւն հաստատելու ջանքերը: Հրամանատարը սպարապետին դիմելով, նոր իրաւասութիւններ կը խնդրէ, պայքարելու համար եգիպտական իշխանութեանց կրաւորական դիմադրութեան դէմ: Այս երկրորդ անգամն է որ Եգիպտացիները կրակ կը բանան, կ'ըսէ հրամանատարութիւնը:

× Նախագահ Նասըրի քաղաքական դիւանապետը, Ալի Սապրի յայտարարեց թէ կամաւորներ պիտի պահանջեն միայն այն ատեն երբ անգլիական, ֆրանս. եւ իսրայէլեան ուժերը վերսկսին թշնամութիւնները: Այս առթիւ հաստատեց թէ Եգիպտոս կամաւորներ խնդրած էր անցեալ Օգոստոս վերջին, ֆրանքեւանգլիական զօրաշարժին հետեւանքով: Յետոյ պնդեց թէ ֆրանքեւանգլիական ուժերը իրաւունք չունին Եգիպտոս մնալու, ջրանցքը մաքրելու պատրուակով կամ սպասելով միջազգային ոստիկանութեան: « Եգիպտոս կը պահանջէ որ անմիջապէս հեռանան »: Իր կարծիքով, Մ. Նահանգները աւելի մեծ ճնշում պիտի բանեցնեն Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի վրայ, որպէսզի հեռանան Եգիպտոսէն: Եզրակացնելով, Ալի Սապրի ըսաւ թէ Եգիպտոս հատուցում պիտի պահանջէ Անգլիայէն, Ֆրանսայէն եւ Իսրայէլէն:

× Ամերիկայի բարձրաստիճան պաշտօնատարներ կը յայտարարեն թէ Մ. Նահանգները Եւրոպայի քարիւղ պիտի ճարեն միայն այն ատեն երբ անգլեւֆրանսական ուժերը քաշուին Եգիպտոսէն եւ բնականոն վիճակ հաստատուի Միջին Արեւելքի մէջ: Ուրիշ աղբիւրներէ ալ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները իրենց վերջնական դիրքը պիտի ճշդեն, երբ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը պարզէ իր տեսակէտները եւ Եգիպտոսի նախագահին հետ կատարած բանակցութեանց արդիւնքը:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ԵՂԲԱՅՐՍ ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Շահան Պէրպէրեանի տեսչութեան տարիները Սկիւտարի Պէրպէրեան վարժարանին մէջ, եղան զարմացուցիչ.— Ան կարծես ոգիներէ ժառանգուած մոգական գաւազանով մը կը քալեցնէր հարիւրաւոր աշակերտներով լեցուած այդ ովկեան հսկայ նաւը:

Անգամ մը ուրիշ բարձր վարժարանէ մը, խումբ մը ըմբոստ տղաք եկան հոն: Ոմանք իրենց արդի տնօրէնէն աւելի տարիքոտ էին, իսկ մնացեալը անոր տարեկից: Անոնք, մոլեդին գաղափարներ ունէին անշուշտ, եւ մանաւանդ լրբութիւնը իրենց ուղեղին ընտրած էին:

Բաւական եղաւ, սակայն, որ շփման մէջ գային Շահանին՝ հանդարտ, հեռաւոր, միեւնոյն ատեն մտերիմ անձին, ներթափանցէին անոր անբացատրելի ժպիտին, որպէսզի ղառնային աշխատասէր եւ ինքնամփոփ էակներ: Այնուհետեւ, անոնք, հրաշքով՝ կը ճեմէին, իրենց բարձր հասակներով, գպրոցին պարտէզին մէջ, Սոկրատեան աշակերտներու յատուկ գնայքով…

Այդ տարիներուն, մեր ընտանեկան յարկն ալ հրաշալի էր: Կորսնցուցած մեր անզուգական հայրը, սակայն անոր մտաւորական բարեկամները կը մնային միշտ մեզի հետ, եւ Պոլսոյ մտաւորականութեան կեդրոնն էր մեր հիւրասենեակը: Առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր, մեր գով հիւրանոցին մէջ, որուն վրայ կը հսկէին պարտէզին երեք ղալաւոր չինիները, սահմանադրութեան հրաշալի տարիներուն, Պոլիս հաւաքուած բանաստեղծները, մտաւորականները, կուգային, կ'անցնէին… Երաժշտութիւն, բանաստեղծութիւն, փիլիսոփայութիւն, սրամտութիւն ամբողջ օրը…

Երբեմն Շահանը կ'անհետանար: Չկար: Գացած էր… Ցանկարծ լուր կ'առնէինք, Ալէմտաղէն էշով ջուր բերող այրանման Հայաստանցի կնոջմէն, որ Ալէմտաղի տանող ճամբուն կէսին, Շահանին հանդիպած էր, թէ մինակը, քալելով, ձեռքը անվնաս ցուպ մը, կ'երթար դէպի Ալէմտաղի հրաշալի անտառները…

Ան նաեւ կը կորսուէր Չամլըճայի բլուրներուն վրայ: Այս փախուստները՝ անտառներուն խորը, կամ բլուրներուն ամայութեան վրայ, կը սնուցանէին անշուշտ փիլիսոփայական բարձր հայեացքը իր մէջ:

Ան նաեւ կը յօրինէր սքանչելի երգեր, մեր մեծ բանաստեղծներուն բառերուն վըրայ, հոգիի եւ յղացման զմայլելի արտայայտութիւններ:

Իրիկուն մըն ալ, երբ հանդարտ նստած էինք մեր հիւրանոցին մէջ, ուր եօ դաշնակ կը նուագէի, եւ Շահանը Օսքար Ուայլտի «Տօրեան Կրէյ»ը կը կարդար, յանկարծ ներս կը խուժէին քանի մը Սկիւտարցի բարկացայտ եւ քրտնած երիտասարդներ:

— «Պարոն Շահան, մեր Ակումբին մէջ կռիւ եղաւ, իրար չենք հասկնար, եկէք մեզ կարգի բերէք, դուք միայն կրնաք»:

Շահան տեղէն ցատկեց, գնաց: Քանի մը ժամ վերջը վերադարձաւ, յոգնած, չճաշած, բայց յայտնապէս ուրախ, որ կրցած էր հաշտեցնել հակառակորդ կողմերը…

Ցանկարծ դարձեալ նոյն երիտասարդները խուժեցին սենեակ.

— «Պարոն Շահան, անմիջապէս որ դուրս ելաք սրահէն, կռիւը վերսկսաւ, եկէք դարձեալ, կը խնդրենք..»:

— «Երեւի մոգան ընդունածնին, մարդ են», փիլիսոփայեց անշուշտ Շահանը, եւ դարձեալ ելաւ հետեւեցաւ երիտասարդներուն, հանդարտեցնելու: Կարծեմ այլեւս չկռուեցան…

Երբ Շահան Պէրպէրեան, այդ տարիներուն, կը հրաւիրուէր բանախօսելու, Բերայի մէկ ընդարձակ սրահին մէջ, ինչ որ Պոլիսը ունէր իբրեւ զգայող եւ խորհող տարր, կը շարժէր, ու կ'ուղղուէր դէպի սրահը, երիտասարդ Շահանին ունկնդրելու՝ իբր իմաստասէր:

Հրաշալի տարիներ էին, երբ մեր հայրը կը վերապրէր իր զաւկին մէջ…

***

Lorsque le laboureur
Regagnant sa chaumière,
Trouve son toit incendié...

Ալֆրէտ տը Վինյիէն այս տողերը կը յիշեմ, ամէն անգամ որ կը խորհիմ Պէրպէրեան վարժարանին անհետացման վըրայ, 1934ին, Գահիրէի մէջ…

Եւ կ'երեւակայեմ դաստիարակ - մշակը, որ իրիկուն մը, իր արտը հերկած, աշխատութեան գործիքները ուսին վրայ, ժպիտը դէմքին, կը վերադառնայ տուն հանգչելու, երբ յանկարծ, անգիտակից մարդիկ անոր վրայ կը յարձակին, գործիքները կը խլեն ուսէն, կը հարուածեն, կը նախատեն, կը ծաղրեն…

Ցետոյ, իրենց խոշոր կօշիկներով, կը յառաջանան դէպի տարիներու համբերութեամբ բանուած, հերկուած սքանչելի արտը, կը կոխոտեն, կը քանդեն, կը հրկիզեն, կ'անհետացնեն…

Trouve son toit incendié...

Այսպէս էր որ «հրկիզուեցաւ» Պէրպէրեան վարժարանը, անապատին ափը… բայց 1947ին, Ցոբելենական հանդէսներուն ընթացքին խօսուած բազմաթիւ ճառերուն մէջ, սա կազդուրիչ գաղափարը արտայայտուած էր ճառախօսներէն մէկը, ճառէն ալ անդին անցնելով.— «Հոն ուր Շահան Պէրպէրեանը դասարան մը ունի, հոն չէ փակուած Պէրպէրեան վարժարանը…»:

Եւ բոլոր անոնք, որ ունկնդրած են, բայց չեն ըմբռնած թերեւս Շահան Պէրպէրեանի խոր խօսքերը, կը կրեն սակայն անշուշտ իրենց մէջ, անոր ժպիտին բարդ նշանակութիւնը, կեանքին վրայ նայելու իր փիլիսոփայական խտացումով…

Դեռ նոր իմացայ որ Երեւանի համալսարանին մէջ, աւարտական թէզերէն մէկուն նիւթը եղած է.— «Արեւմտահայ փիլիսոփան՝ Շահան Պէրպէրեան…»:

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԷՆ

●

Նոյեմբեր չորսին, առտուն ժամը հինգին էր, որ խորհրդային զօրավար Կուպերնիկ վերջնագիր մը կուտար.

— «Եթէ կէս գիշերէն առաջ զէնքերը վար չդնէք, պիտի քանդենք քաղաքը»:

Իսկ Փեշթայի ձայնասփիւռը որ ապըստամբներուն ձեռքն էր, յուսահատական կոչեր կ'ուղղէր Արեւմտեան երկիրներուն.—

— «Մեր նաւը կ'ընկղմի: Բոլոր լոյսերը կը մարին: Օգնութի՛ւն: Աստուած մեզի եւ ձեզի հետ ըլլայ»:

Նոյեմբեր վեցի առաւօտուն ժողովուրդը ուրախութեամբ արթնցաւ, որովհետեւ խորհրդային վերջնագիրը մերժուած էր եւ կռիւ տեղի կ'ունենար: Խորհրդային հրամանատարութիւնը ուրիշ կոչով մը կ'ըսէր թէ՝ զօրքը որ Հունգարիոյ մէջ է իր խօսքը կ'ուղղէ աշխատաւորներուն, բանուորներուն, գիւղացիներուն եւ մտաւորականներուն.—«Մենք եկած չենք գրաւելու ձեր երկիրը: Մենք չենք ուզեր յափշտակել ուրիշներուն ոչ հողը, ոչ ալ աշխատանքը: Մեր սեփական հողը կը բաւէ մեզի… Հունգար աշխատաւորներ մի հաւատաք այն զրպարտութիւններուն, որ ձեզ կը լարեն մեզի դէմ, մենք ժողովուրդներու բարեկամութեան զինուորներ ենք»:

Եւ ահա փողոցային կռիւները վճռական փուլի մը մէջ կը մտնեն: Բնաջնջումի պատերազմ մըն է: Ժամէ ժամ կ'իյնան Պուտափեշթի ամէնէն կարեւոր հաստատութիւնները, Քիլիան զօրանոցը, Քորվին չարժանկարի շէնքը, որուն պատերը երկու մեթր թանձրութիւն ունին, նախկին Պատերազմական նախարարութեան շէնքը, բոցերու մէջ են Կարմիր Խաչի շէնքը, մանուկներու դարմանատունը եւն: Ամբողջ օրուան կատաղի կռիւէ մը ետք, սպաները ճերմակ դրօշ կը պարզեն: Ռուսերը կը մտնեն եւ կը բանտարկեն սպաները:

Գիշերը խաղաղ անցաւ: Առտուան դէմ, զինուորները դուրս ելան հրասայլերէն եւ սրճարան մը գացին քիչ մը տաքնալու: Այդ պահուն, կատուի պէս թեթեւաշարժ, իրենց թաքստոցներէն դուրս ելան պատանիները եւ պաշարեցին Ռուսերը, որոնք սահմռկեցան.— «Բայց երկար պիտի չդիմանաք, ըսին, հրահանգ ունինք ձեր վրայ կրակելու, մինչեւ որ ճերմակ դրօշակները պարզուին Պուտափեշթի բոլոր պատուհաններէն»: Վեսենիլ փողոցին մէջ, ժամը 17ի առենները, վայրենի մը հրասայլին մէջէն թնդանօթը ուղղեց 27 անձերու վրայ, որոնք կարգի կը սպասէին հացագործի մը առջեւ:

Թնդանօթները կ'արձակուին նաեւ Սեփել գործարանին վրայ, ուր բազմաթիւ բանուորներ թեթեւ զէնքեր կը շինէին: Այդ միջոցին քանի մը ինքնամուղ հունգարական օդանաւեր կը յարձակին խորհրդային հաղորդակցութեաց գիծերուն վրայ:

Նոյեմբեր վեցին կատաղի օր մըն էր: Ամէն կողմէ հրացանաձգութիւնը, գնդացիրը, մանաւանդ հրետանին կը գործեն: Ռուսերու գլխաւոր նպատակն է՝ գրաւել Պատերազմական նախարարութիւնը:

Պատանիները միշտ գործի վրայ են: Իւղ թափած են նեղ ճամբուն վրայ որ դէպի դղեակ կ'առաջնորդէ: Ժամը վեցին Պատերազմական նախարարութեան հաշիւը մաքրուած է, միայն երեսուն վիրաւորներ դուրս կուգան, ձեռքերը վեր եւ տեղն ու տեղը կը սպաննուին:

Դժուար է ուտելիք գտնել, բացի ծաղկակաղամբէն, որ քանի մը օր առաջ հասած էր եւ քիչ մը հացէն:

Արքայական դղեակէն ետք, Քիլիան զօրանոցն ալ աւերակոյտի կը վերածուի: Նոյեմբեր ութին համեմատաբար խաղաղութիւն կը տիրէ: Ամէն մարդ դուրս կ'ելլէ բան մը ճարելու: Անվերջանալի «պոչ»եր կը կազմուին հացագործներու խանութներուն առջեւ: Երբեմն ամբոխը կը կենդանանայ ջղաձիգ շարժումներով: Սննդեղէնի խանութ մը կը բացուի: Ռուսերն ալ անօթի են եւ կը դիտեն: Բայց զարմանալի: Անոնք չեն նմանիր անոնց որ անցեալ շաբաթ եղբայրական խօսակցութիւններ կ'ունենային ուսանողներու հետ: Սարսուռ մը կ'անցնի ժողովուրդին մէջէն եւ բերնէ բերան կը փըսփըսան — «Մոնկոլներ» են, Ալթայի ընդարձակ տափաստաններէն, որոնք աչք կը տնկեն ամէն բանի, աւարի կուտան խանութները: Ամէնէն աւելի ժամացոյցի աչք ունին:, իսկ Հունգարները կը յիշեն 1945ի պատմութիւն մը, երբ Ռուս մը ժամացոյց մը կ'իւրացնէ, եւ անտեղեակ բանեցնելու, ժամագործի մը կը տանի, որ բանալով, լու մը կը գտնէ: Զինուորը գլխի կ'իյնայ եւ «մաշինխատ քափութ» ըսելով կը մեկնի:

Պուտափեշթի մօնկոլ զօրքը Հունգար քաղաքացիներու կռնակէն կ'ապրի: Ոչ ոք գիտէ թէ ինչ կ'ուտէին հինգ օրէ ի վեր:

Մեծ մեծ աղբեր ամէն դուռի վրայ կը յիշեցնեն Ռուսերու ներկայութիւնը:

Ուրիշ պատի մը վրայ տարբեր ազդ մը, կը տեղեկացնէ ժողովուրդին թէ կռիւը չէ վերջացած:

… Ահաւասիկ Ստալին ծառուղին: Պառուանդանին վրայ, ուր կը բարձրանար Ստալինի վիթխարի արձանը, միայն երկու մոյկեր մնացած են: Հունգարները կ'ըսեն թէ «Կաղանդ պապան եկած չէ տակաւին…

ԱՍՏՈՒԱԾ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏԵՍՆԷ, ԲԱՅՑ ԿԸ ՍՊԱՍԷ

★

Վլատիմիր քաղաքին մէջ կ'ապրէր Իւան Տիմիթրովիչ Ակսիոնով անունով երիտասարդ վաճառական մը, որ ունէր երկու խանութ եւ տուն մը:

Ակսիոնով գեղադէմ, դանդուր մազերով, վայելչակազմ եւ կատակաբան մէկն էր եւ շատ կը սիրէր երգել: Իր երիտասարդութեան՝ ինքզինք խմելու տուած էր եւ շատ կռուազան էր: Բայց ամուսնանալէն ետք խմելը ձգեց:

Ամառ օր մը, Ակսիոնով պատրաստուեցաւ Նիժնիի տօնավաճառին երթալ: Երբ մեկնելու ժամը հասաւ եւ «մնաք բարով» ըսելու վրայ էր տնեցիներուն, կինը իրեն մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Իւան Տիմիթրովիչ, այսօր մի մեկնիր, որովհետեւ գիշերը գէշ երազ մը տեսայ:

Ակսիոնով խնդաց եւ ըսաւ.

— Կ'երեւայ՝ կը վախնաս, որ երբ տօնավաճառին երթամ, ինքզինքս խենթութեան կուտամ եւ կը խմեմ…

Կինը պատասխանեց…

— Չեմ գիտեր ինչու կը վախնամ, բայց գիտեմ, որ քու վրադ գէշ երազ մը տեսայ: Երազիս մէջ տեսայ, որ երբ վերադարձար եւ գլխարկդ հանեցիր, մազերդ ճերմկեր էին…

Ակսիոնով խնդաց.

— Ատիկա լաւ նշան է. ըսել է որ բոլոր ապրանքներս պիտի ծախեմ եւ տօնավաճառէն քեզի համար նուէրներ պիտի բերեմ…

Ու «մնաք բարով» ըսելով ընտանիքին՝ կառքը քշեց:

Երբ ճամբուն կէսը հասաւ, հանդիպեցաւ ուրիշ վաճառականի մը, որուն ծանօթ էր: Երկուքը միասին միեւնոյն պանդոկը իջան: Թէյ խմեցին եւ յետոյ գացին իրենց սենեակները, որոնք իրարու կից էին:

Ակսիոնով առտուն կանուխ արթննալու սովորութիւն ունէր եւ, քանի օդը զով էր, ուզեց իր ճամբան շարունակել: Զայն տանող կառապանին եւ հրամայեց, որ կառքը պատրաստէ: Ցետոյ գնաց պանդոկապետին, որ պանդոկին ետեւը՝ հիւղակի մը մէջ կ'ապրէր, հաշիւը վճարեց եւ ճամբայ ելաւ:

Քառասուն մղոն ճամբայ գացած էր, երբ կառքը կեցուց՝ ձիերուն կեր տալու համար: Ցետոյ, քիչ մը հանգստանալու համար, գնաց պանդոկ մը, որուն պատշգամը նստաւ, թէյ ապսպրեց եւ կիթառը դուրս հանելով սկսաւ նուագել:

Հազիւ նստած էր, պանդոկին դրան առջեւ կանգ առաւ բոժոժաւոր կառք մը, որուն մէջէն դուրս ելան ոստիկան մը եւ երկու զինուորներ: Ոստիկանը մօտեցաւ Ակսիոնովի եւ սկսաւ զայն հարցաքննել, — ո՞վ էր եւ ուրկէ՞ կուգար: Ակսիոնով հարցումներուն պատասխանեց եւ ըսաւ.

— Ինծի հետ թէյ կը խմէ՞ք…

Ոստիկանը շարունակեց իր հարցաքննութիւնը.

— Երէկ գիշեր ո՞ւր անցուցիր… Մինա՞կդ էիր թէ ուրիշ վաճառականի մը հետ էիր… Միւս վաճառականը այս առտու տեսա՞ր… Ինչո՞ւ արեւը չելած պանդոկէն մեկնեցար…

Ակսիոնով կը զարմանար, թէ ինչու այդ հարցումները կ'ըլլային իրեն: Ու պատմեց ինչ որ պատահած էր, եւ յետոյ աւելցուց.

— Ինչո՞ւ այդքան խստօրէն զիս կը հարցաքննէք… կարծես գող կամ աւազակ մըն եմ… Ես իմ անձնական գործերուս համար կը ճամբորդեմ եւ պէտք չկայ զիս հարցաքննելու…

Ոստիկանը կանչեց երկու զինուորները եւ ըսաւ.

— Ես այս շրջանի ոստիկանապետն եմ եւ իրաւունք ունիմ քեզ հարցաքննելու, որովհետեւ այն վաճառականը, որուն հետ անցուցիր գիշերը, սպաննուած է, կոկորդը կտրուած է… Պէտք է բեռներդ խուզարկենք:

Պանդոկէն ներս գացին եւ ոստիկանապետն ու երկու զինուորները քակեցին Ակսիոնովի բեռները եւ խուզարկեցին: Ցանկարծ ոստիկանապետը պայուսակէ մը դուրս քաշեց դանակ մը:

— Այս դանակը որո՞ւնն է, հարցուց:

Ակսիոնով նայեցաւ ու տեսնելով արիւնոտ դանակը, սարսափահար եղաւ.

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ այս դանակին վրայ արիւն կայ, հարցուց ոստիկանապետը:

Ակսիոնով ուզեց պատասխանել, բայց հազիւ կրցաւ բառ մը արտասանել եւ կմկմաց.

— Ես… չեմ… գիտեր… իմս չէ:

Ցետոյ ոստիկանապետը ըսաւ.

— Այս առտու, վաճառականը իր անկողինն էր, կոկորդը կտրուած էր… Մինակ դուն այդ ոճիրը գործած կրնաս ըլլալ… Դուռը ներսէն կղպուած էր եւ ուրիշ մարդ չէր կրնար ներս մտնել… Հիմա այդ արիւնոտ դանակը եղաւ պայուսակէդ… Դէմքդ ու շարժումներդ ալ կը մատնեն… Պատմէ նայինք, ի՞նչպէս ըսպաննեցիր եւ որքան դրամ գողցար…

Ակսիոնով ի զուր երդում ըրաւ թէ ինք բանէ մը լուր չունէր: Վաճառականին հետ թէյ խմած էր եւ անկէ ետք ալ անոր երեսը տեսած չէր: Ինք դրպանը ունէր 8000 րուբլի, որ իրն էր, իսկ դանակն ալ իրեն չէր պատկաներ:

Ակսիոնովի ձայնը մարած էր, դէմքը տժգունած եւ ինք վախէն կը դողար, կարծես թէ յանցաւոր էր:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(1)

(Շար.)

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳԱՆՁ ՄԸ, ԱՂԹԱՄԱՐ

●

ԽՄԲ.— Ֆիէրէք Ատիլ կը գրէ Պոլսոյ Ենի Իսթանպուլ թերթին մէջ. —

Ֆրանսերէն «Լ'Էօյ» հանդէսը իր վերջին թիւին մէջ կը խօսի կղզիի մը մասին, որ կը գտնուի Վանայ լճին մէջ: Այս կղզիին մէջ կը գտնուի քրիստոնէական արուեստի գլուխ գործոց մը: Իններորդ դարուն Պաղտատի Խալիֆային կողմէ թագաւոր անուանուած Գագիկ այս կղզիին մէջ կառուցանել տուած է հոյակապ պալատ մը եւ փոքրիկ եկեղեցի մը: Կղզին կը կոչուի Աղթամար: Ժամանակի ընթացքին պալատը փլած է, իսկ եկեղեցին տակաւին կանգուն կը մնայ:

Եկեղեցիին երկայնութիւնն է 15 մեթր 40 սանթիմեթր, իսկ լայնքը՝ 12 մեթր վաթսուն սանթիմեթր:

Հակառակ անոր, որ կղզին լքուած է, մինչեւ այսօր կենդանի կը մնան եկեղեցիին արձանները, քանդակներն ու զարդերը: Անոնք մինչեւ այսօր կը պահեն իրենց գեղեցկութիւնն ու արժէքը:

Երկու կիներ, որոնք վերջերս այցելած են Աղթամար, վերոյիշեալ հանդէսին մէջ հրատարակած են երկար յօդուած մը՝ 8 լուսանկարներով, ուր կը խօսին այս եկեղեցիի արուեստի գլուխ-գործոցներու մասին:

Ծանօթ է, որ մեր երկրին մէջ շատ մը պատմական գլուխ-գործոցներ կան, որոնք քրիստոնեաներու այցելութիւնը կը ստանան: Երբ իններորդ դարէ մնացած Աղթամարի եկեղեցին ալ ասոնց վրայ աւելցնենք, նոր եւ կարեւոր արժէք մը շահած կ'ըլլանք: Այս ուղղութեամբ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ Կրթական Նախարարութեան եւ կը յիշեցնենք որ, Վանի մէջ կը գտնուին մեծ թիւով հայերէն գրքերու ձեռագրեր: Անոնք այժմ կը մնան մթերանցի մէջ եւ շատ կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակեն Միջին Դարու պատմութեան մասին: Վստահ ենք, թէ, այդ պատմութեան կարգ մը մութ կէտերը պիտի լուսաբանէն Վանայ հայերէն գրքերն ու մագաղաթները:

ԿԱԼ ՄԱՐՔՍ կը գրէր 1855 Ապրիլ 21-ին.— «Համաշխարհականութիւնը կը մտի ոչնչացնել ինչ որ ստեղծուած է հազարամեակներու ընթացքին: Չի կրնար յաջողիլ առանց Եւրոպայի քարտէսէն սրբելու Թուրքիան, Հունգարիան եւ Գերմանիոյ մէկ մասը: Մեզի կը մնայ միայն երկու ելք,— կա՛մ ենթարկուիլ սլաւական գերութեան մը եւ կամ միանգամ ընդմիշտ կործանել այդ յարձակողականին կեդրոնը, Ռուսիան»:

☆

ՊԱՐՈՆ մը կը հարցնէ պզտիկ տղու մը:

— Դպրոց կ'երթա՞ս:

— Այո, կը պատասխանէ պզտիկը:

— Ի՞նչ կ'ընես դպրոցին մէջ:

— Կը սպասեմ որ դասը լմննայ եւ ելլեմ խաղալու:

ԲՈՂՈՔՆԵՐԸ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

★

Միւնիխի Ազատագրութեան Ռատիօն կը հաղորդէ.—

Անցեալ շաբթու Միւնիխի մէջ տեղի ունեցաւ հսկայական ժողով մը որ կազմակերպուած էր Խ. Միութեան ժողովուրդներու Ազատագրութեան Լիգային կողմէ: Ճառեր խօսեցան զանազան ժողովուրդներու ներկայացուցիչները, բողոքելով խորհրդային աշխարհակալութեան դէմ, հունգար ժողովուրդին դէմ կատարուած բռնութեանց առթիւ: Ահաւասիկ հայ ներկայացուցիչին ճառը.

— «Ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի աչքերուն առջեւ տեղի ունեցաւ ահաւոր ողբերգութիւն մը՝ հզօր երկիր մը գործադրեց ամէն տեսակ բռնութիւն, թնդանօթներով, հրասայլերով, օդանաւերով հերոսական ժողովուրդի մը դէմ որ ըմբոստացած էր անօրինակ բռնութեան դէմ՝ իր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, մարդկութեան այդ երկու արժէքները վերստանալու համար: Կոմունիստ վարիչները, որոնք միշտ ալ փոքր ժողովուրդների շահերու կեղծաւոր պաշտպաններ կը ձեւանան, արեան մէջ խեղդեցին Հունգարիոյ ժողովրդական յեղափոխութիւնը: Այդ ղեկավարները կը փորձեն Խ. Միութեան ու ազատ աշխարհի ժողովուրդները համոզել թէ ընդառաջ երթալով հունգար ժողովուրդի բուն բաղձանքներուն, ցրուեցին «ֆաշիստական» ըմբոստութիւնը: Այդ սուտը բոլորին յայտնի է: Անոնք նոյն սուտը տարածեցին նաեւ 1921ին, երբ կը խեղդէին ժողովրդական ապստամբութիւնը մեր հայրենիքին՝ Հայաստանի մէջ: Պայքարի դրօշը Հունգարիոյ մէջ կը կրեն աշխատաւորները, ուսանողները, հունգարական բանակի երիտասարդ զինուորները, գիւղացիները, — որոնք իրենց կեանքը զոհեցին ազատութեան եւ անկախութեան համար: Ի տես հունգարական ժողովուրդի այս մեծ ողբերգութեան, մենք մեր զայրոյթի ձայնը կը բարձրացնենք բարբարոսութեան դէմ: Եւ կը խոնարհինք արդարութեան համար զոհուածներու յիշատակին առջեւ: Մենք կը հաւատանք թէ անոնց արիւնը ի զուր չէ հոսած: Հունգարիան պիտի ըլլայ ազատ եւ անկախ»:

Խօսեցան նաեւ Ազերիներու, Վրացիներու, Հիւսիսային Կովկասցիներու, Կազակներու, Ուկրայինացիներու եւ միւս ժողովուրդներու, ինչպէս եւ գերմանական հասարակութեան ներկայացուցիչները, գերման լրագրող մը, որ Փեշթա գտնուած էր եւ հունգար հերոսական ժողովուրդի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը ողջունելով նորակազմ բանակը, տասը հազար հոգի, կոչ մը ուղղեց Ֆրանսայի, Սպանիայի եւ ուրիշ օտար բնակիչներու որ չփախչին երկրէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

●

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 16 Նոյեմբեր.— Կիրակի 11 Նոյեմբեր, մենք ալ տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը, Հայ կաթողիկէ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի «Վարուժան» եւ Սէն Էթիէնի եւ Անտոք» կոմիտէներուն եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի երկու խումբերուն: Կազդուրիչ էր երիտասարդներուն մասնակցութիւնը: Անոնք մասնաւոր փայլ մը տուին հանդէսի գեղարուեստական բաժնին: Դեռ կրնային աւելին ընել:

Հանդէսի բացումը կատարուեցաւ «Մըշակ բանուոր»ով:

Օրուան նախագահը, ընկեր Սարգիս Ընտրիկեան իր բացման ճառին մէջ, պարզելով Դաշնակցութեան մղած պայքարին նպատակը, ըսաւ, «ինչպէս այսօր հունգար ժողովուրդը կը պայքարի բոլշեւիկեան արիւնադանդ բռնակալութեան դէմ, նոյնն ըրաւ հայ ժողովուրդը ասկէ 37 տարի առաջ: Մենք ալ ունեցանք մեր Հայուհին՝ Փիղիքապէս փոքր, բայց հոգեպէս մեծ, որ եռագոյնը ձեռքը ինկաւ պատնէշին վրայ, յանուն իր ժողովուրդի եւ հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան (ծափեր):

Ծապուրեան Յարութիւն (Նոր Սերունդ) երգեց «Երգ Վարդանի»: Ալպէր Ներսէսեան, Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն», իսկ Օր. Արմենուհի Ընտրիկեան արտասանութիւն մը կատարեց: Բոլորն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան: Խօսք տրուեցաւ ընկ. Ժ. Միրիճանեանին (Եգիպտոսէն) որ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ, մեծ տպաւորութիւն գործելով ներկաներուն, մանաւանդ նոր սերունդին վրայ:

«Շատ ազգեր ու ցեղեր եկան ու գացին, բայց հայ ժողովուրդը միշտ կայ ու կը մնայ, շնորհիւ մեր մշակոյթին ու գաղափարական ձգտումին, որուն ձեւ ու մարմին տուաւ, Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը»:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Մխաք Միրզէ բացատրեց թէ «Ժողովուրդ մը իր անկախութիւնը կրնայ ձեռք ձգել միմիայն պայքարով: Վայ այն անհատին կամ ժողովուրդին, որ իր ազատութիւնը կը յանձնէ ճակատագրին:

Հայը անհատական թէ հաւաքական իմաստով, չի կրնար ապրիլ ուրիշին ենթակայ, իր ձգտումներով միշտ անկախ է եղած ու անկախ ալ պիտի մնայ:

Բռնակալները եկեր ու գացեր են, բայց երկիրն ու ժողովուրդը միշտ կը մնան: Ուշ կանուխ մենք ալ կը հասնինք մեր դարաւոր երազի իրականացման»:

Ներկաները հեռացան գոհ տրամադրութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՄԵԾ ՓԱՊՈՒՂԻՒՆ (Թիւնէլ) շինութիւնը, որ Հրազդանի ջուրերը դէպի Արփի պիտի փոխադրէ, արագ թափով յառաջ կը տարուի: Աշխատանքները տեւած են երկուքուկէս տարի, որու միջոցին փորուած է 760 գծամեթր փապուղի, կատարուած է 25 հազար խորանարդ մեթր հողային եւ քարային եւ ութ հազար խորանարդ մեթր պեթոնի աշխատանք:

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ (Ասիա) մշակոյթի գործիչները որոնք Հայաստան գացած էին, մեկնելէ առաջ յայտարարեցին.— «Մեր վրայ անմոռանալի տպաւորութիւն գործեց ձեր բարեացակամութիւնը եւ սիրալիրութիւնը: Ձեր մարդիկը պարզ են, ինքնապարփակ չեն, սրտբաց են: Անոնց պարզութիւնը կը զուգակցի բարձր իտէալներու, խաղաղութեան ձգտումին հետ...: Մինչեւ վերջերս կը կարծէինք թէ Հայաստան փոքր երկրագործական լեռնաշխարհ մըն է: Բայց համոզուեցանք թէ Հայաստան ոչ միայն հին մշակոյթի երկիր է, այլեւ բարձր զարգացման արդիւնաբերութեան երկիր՝ վկայ ճարտարարուեստի զարգացումը, բազմաթիւ ջրելեկտրակայանները, որոնք ելեկտրական ուժ կուտան հանրապետութեան ամէնէն հեռաւոր գիւղերուն: Հայաստան մեծ հեռանկարներու երկիր է»:

«ՍԻՐՏԸ ԵՐԳՈՒՄ Է» գունաւոր շարժանկարը պատրաստ է եւ շուտով կը ցուցադրուի: Այս գործին մէջ կը նկարագրուի կոյր երգիչ մը, որ ապրած է օտարութեան մէջ եւ կը պատմէ թէ ինչպէս գտած է տեսողութիւնը, հայրենիքը եւ արհեստը: Շարժանկարին հեղինակներն են Մարօ Երզնկեան, Գրիգոր Մելիք Աւագեան: Գլխաւոր դերակատարն է Արթիւր Այդընեան: Շարժանկարը կը պարունակէ համանուագային եւ ձայնական երաժշտութիւն, հեղինակութեամբ երգահաններ Ա. Յարութիւնեանի եւ Կ. Օրբելեանի: Բացի երիտասարդներէ, շարժանկարին կը մասնակցին ականաւոր դերասաններ Հրաչեայ Ներսիսեան, Վահրամ Փափազեան, Դաւիթ Մալեան, Մուրատ Կոստոյեան:

ՀՐԱՆԻՒԹԻ տագնապը հետզհետէ սուր հանգամանք կը ստանայ: Կարգ մը սեղմումներ հաստատուած են արդէն եւ ուրիշներ ալ կը ծրագրուին: Հաւանական է որ բաժնեչափի դրութիւն մը հաստատուի յառաջիկայ Յունուարին: Բուն քարիւղի պաշարը ապահովուած է 75 առ հարիւր: Ածուխի տագնապ ալ չի նախատեսուիր առ այժմ: Ինքնաշարժներու երթեւեկը նուազած է 40 առ հարիւր:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (195)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Իսկ այժմ ամէն ինչ մեռած էր, ամէն ինչ ներհում էր խորին, անմռունչ անշարժութեան մէջ: Այդ անշարժութիւնը աւելի ծանր տպաւորութիւն էր գործում ապարանքի թանձր մթութեամբ, որ ապացոյց էր մարդու եւ բնակիչների բացակայութեան: Եւ այդ ուրախացնում էր նրան: Այդ ապարանքը սովոր էր ամբողջ գիշերը վառուած լինել, բազմաթիւ ճրագների անշէջ պայծառութեան մէջ: Իսկ այժմ ոչ մի սենեակ լուսաւորուած չէր, եւ ոչ մի լուսամուտից ճրագ չէր երեւում: Մի սենեակից միայն նշմարւում էր աղօտ լոյս, որը մարելու մօտ էր: Դա Թագուհու առանձնարանն էր:

Նա մի առանձին անվճռականութեամբ ոտք դրեց գլխաւոր դռան սեմի վրայ, բայց տակաւին չէր համարձակւում ներս մտնել: Զգուշանում էր, գուցէ ապարանքի բազմաթիւ դրանիկներից եւ ոստանիկներից ոմանք դեռ եւս մնացած լինէին: Բայց միեւնոյն ժամանակ, նրան խրախուսում էր այն միտքը, որ եթէ այս ապարանքում մարդիկ մնացած լինէին, ուրեմն ինչո՞ւ էր Թագուհին այնպէս միայնակ շրջում, կամ ինչո՞ւ էր կատարում նա այն ծառայութիւնը, որ իւր գործը չէր: Նա իւր անվստահ քայլերը փոխեց եւ ներս մտաւ: Նա ներս մտաւ, եւ իսկոյն անյայտացաւ ապարանքի մթին նրբանցքների մէջ:

Այդ միջոցին Շուշանիկը ու Յամիկը խոհանոցում զբաղուած էին. մէկը փետրահան էր անում աղաւնիները, մաքրում էր, միւսը բորբոքում էր կրակը, որ շուտով խորովեն: Բախտը նպաստեց եւ այն երեկոյ որսացին չորս աղաւնիներ, որ խիստ հազիւ անգամ էր պատահում: Իրանք եւս չորս հոգուց աւել չէին. Թագուհին, Որմիզդուխտ օրիորդը, եւ այդ երկու նաժիշտներն էին միայն մնացել բերդում:

— Այս գիշեր ճոխ սեղան կ'ունենանք, — ուրախանալով ասաց Յամիկը:

— Եթէ մի կտոր հաց լինէր, տխրութեամբ նկատեց Շուշանիկը: Ախ, որքան ժամանակ է, որ հացի երես չենք տեսել:

Շուշանիկի բաղձանքը նոյնպէս տխրութիւն պատճառեց ուրախ Յամիկին, որը, իւր ընկերուհուն մխիթարելով, ասաց.

— Աստուած ողորմած է, սիրելի քոյրիկ, մենք արդէն սովորել ենք առանց հացի՝ միայն մսով կերակրուել, եւ Աստուած ամէն օր ուղարկում է մեզ համար գեղեցիկ աղաւնիներ:

— Թագուհին նոյնպէս սովորեց... այժմ խորոված ոսկի միսը մեծ ախորժակով է ուտում, բայց Որմիզդուխտ օրիորդը զզուանքով...

— Նա էլ կը սովորի...

Շուշանիկը կրկին ընկաւ տարակուսանքների մէջ:

— Մինչեւ ե՞րբ պէտք է այսպէս մնանք, Յամիկ,— հարցրեց նա ցաւալի ձայնով: Ամէնքը մեռան եւ հանգստացան: Մենք միայն մնացինք: Եթէ մենք էլ մեռնէինք, կ'ազատուէինք...

— Ինչու մեռնէինք, վշտանալով պատասխանեց Յամիկը: Եթէ մենք մեռնէինք, ո՞վ պէտք է ծառայէր Թագուհուն: Աստուած մեզ թողեց նրան ծառայելու համար:

— Դու չե՞ս վախենում, Յամիկ,— խօսքը փոխեց մելամաղձոտ Շուշանիկը:

— Ինչի՞ց պէտք է վախենամ:

— Ի՞նչպէս ինչից: Եթէ Պարսիկները գիտենան, որ բերդում մարդ չէ մնացել, եւ յանկարծ կոտրեն դռները ու ներս մտնե՞ն: Այն ժամանակ ի՞նչ կ'անես...

— Այն ժամանակ, պատասխանեց Յամիկը ծիծաղելով, մենք մեր նետերով կը կռուենք նրանց հետ եւ թող չենք տայ, որ մեզ մօտենան...

Շուշանիկը նոյնպէս սկսեց ծիծաղել իւր ընկերուհու պարզամիտ խրոխտանքի վրայ: Նա հասակով աւելի մեծ էր, քան ոգելից Յամիկը:

Մինչ խոհանոցում երկու նաժիշտները այդ խորհրդածութիւնների մէջ էին, Թագուհին վերադարձաւ ապարանքը: Նա մըտաւ իւր առանձնարանը, աշտանակի վըրայից առեց միակ ճրագը եւ իսկոյն դուրս եկաւ: Հանդարտ, չափաւոր քայլերով անցաւ նա դատարկ, խաւարի մէջ ընկղմուած, լուռ սրահները եւ մօտեցաւ մի սենեակի դռան: Գրպանից հանեց բանալին, դուռը բաց արաւ: Այդ գործողութիւնը թէեւ չափազանց զգուշութեամբ կատարուեցաւ, այնու ամենայնիւ, ծանր դռան ճռնչիւնը զարթեցրեց մի օրիորդի, որ թախտի վրայ պառկած էր:

— Ջուր եմ ուզում... ծարաւ եմ... եղաւ նրա առաջին խօսքը, երբ քնէած աչքերը բաց անելով, տեսաւ իւր մօտ Թագուհուն, ճրագը ձեռին: Այդ խօսքերը այնպիսի մի պարզութեամբ արտասանեց նա, ինչպէս միամիտ երեխան դիմում է սիրելի մօրը, կամ մտերիմ դայեակին:

— Միթէ քեզ մօտ ջուր չե՞ն դրել,— հարցրեց Թագուհին մի այնպիսի կարեկցութեամբ, որի անկեղծ հնչիւնները լըսուեցան նրա գթով լի քաղցր ձայնի մէջ:

— Շատ անգամ մոռանում են...

Թագուհին ճրագը ցած դրեց, շտապով դուրս վազեց, եւ մի քանի րոպէից յետոյ կրկին ներս մտաւ, ջրով լի արծաթեայ թասը ձեռին:

ՐԱՖՖԻ

ՆՈՐԷՆ ՍԼԱՔՆԵՐ ԹԻԹՕՅԻ ԴԷՄ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խիստ քննադատական մը հրատարակեց Եուկոսլաւիոյ դիկտատորին դէմ, որ վերջերս պարսաւած էր Խ. Միութեան դերը Հունգարիոյ մէջ։ Առաջին յարձակումն է այս Թիթոյի դէմ, անցեալ ամառէն ի վեր երբ մառեչալ Բուլկանինն եւ Խրուշչեւ Պելկրատ գացին, ներողութիւն խնդրելու եւ հաշտութի կնքելու համար։ Թերթը մերժելով այն մեղադրանքը թէ Կրեմլին պատասխանատու է Հունգարիոյ դէպքերուն համար, կ'ըսէ թէ Թիթօ ինք պատասխանատու է Հունգարիոյ ապստամբութեան եւ «ազգային համայնավար» կառավարութեան մը հաստատման Լեհաստանի մէջ։ Յետոյ դիտել կուտայ թէ Թիթօ իր ճառով ձգտում մը կը մատնէ միջամտելու ուրիշ համայնավար կուսակցութեանց ներքին գործերուն, եւ կը քննադատէ համայնավարութիւնը սթալինեան եւ հակասթալինեան թեւերու բաժնելու քաղաքականութիւնը։

× Իրազեկներ կը հաւատեն թէ Մոսկուա կ'ուզէ վերահաստատել Կոմինֆորմը, ապահովելու համար համայնավար կուսակցութեան կեդրոնաձիգ ուղղութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Իտըն, ծանրապէս հիւանդացած ըլլալով, ամէն աշխատանք դադրեցուց, բժիշկներու յանձնարարութեամբ։

ԳԱՀԻՐԷԻ ՕԴԱԿԱՅԱՆԸ վերաբացուած է, երեք շաբթուան փակումէ մը վերջ։ Կառավարութիւնը արգիլած է անգլիացի, ֆրանսացի, իսրայէլացի կամ աւստրալիացի ուղեւորներու մուտքը։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով, ձերբակալուած են 130 համայնավարներ, տեղացի թէ օտար։ Միայն Ալժէի մէջ ձերբակալուած են 44 հոգի, երեքը կին։ Արեւելեան նահանգին մէջ ձերբակալուած են 51 հոգի։ — Զինուորական գործողութեանց հետեւանքով սպաննուած կամ վիրաւորուած են 220 ըմբոստներ, 16 օրուան ընթացքին, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Պ. Փինօ, որ Նիւ Եորք կը գտնուի, ի պատասխան կարգ մը հարցումներու, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնն էր որ առաջին անգամ միջամտեց Եգիպտոսի մէջ, զէնքեր ճարելով գնդ. Նասրի։ Յետոյ բացատրեց թէ «եթէ կ'ուզենք խուսափիլ երրորդ աշխարհամարտէ մը, պէտք է ջնջել պատճառները եւ զգուշանալ այն սխալներէն որոնք տեղի տուին երկրորդ աշխարհամարտին։ Դիկտատորներուն տեղի տալով է որ պատերազմ կը ծագի»։ Իր կարծիքով, Ազգաժողովին ուժերը պէտք է Եգիպտոս մնան մինչեւ ջրանցքին մաքրումը։ Հունգարիոյ մասին ալ խօսելով, Պ. Փինօ ըսաւ թէ Ազգաժողովին Թուրքութիւնն էր որ քաջալերեց Ռուսերը։

ՀՐԱՆԻՒԹԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ առթիւ, ելմտական նախարարը, Պ. Ռամատիէ բացատրեց թէ ուրիշ սեղմումներ պիտի չհաստատուին, եթէ գործածողները 30 առ հարիւր կրճատում կատարեն կամովին։ Գիները 2 – 2·50 փրանք պիտի աւելնան յառաջիկայ փետրուարին։ Ամէնէն ծանր տագնապը կը նախատեսուի յունուարին։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց չափաւոր դէմք մը, Սամի Սոլհ, որ պիտի վարէ նաեւ զատական եւ ներքին գործերը։ Նախարարներու թիւն է վեց (նախապէս 13)։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Միլովան Ճիլաս, Թիթոյի աջ բազուկը, որ յայտարարած էր թէ համայնավարութեան վախճանը հասած է։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարէշալ Ռոքոսովսկի, որ ճամբուած էր Վարշաւայէն, նշանակուեցաւ փոխ-նախարար Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան (օգնական մարէշալ Ժուկովի)։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 19) — Զոյգ ոսկի՝ 459·000, նափոլէոն 3350, զուից. 3250, անգլիական 4210, քառն տոլարնոց 16080։ Թղթադրամ (անպաշտօն) — Սթեռլին 1020, տոլար 397, զուից. 95·50, պելժ. 7·95, լիր 0·61։

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ

Սալ Շոփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային ու Ֆրանսահայ լսարաններուն։

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մուտքը 200 փրանք։

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեանի գրատունը։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քատէի վերնայարկը, տեղի կ'ունենայ լսարանի հերթական դասախօսութիւնը։ Կը խօսի Պ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ Հայկանուշ Մառքի գրական եւ հանրային գործունէութիւնը (իր յոբելեանին առթիւ)։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 175 - 176 (Յուլիս – օգոստոս), ճոխ բովանդակութեամբ.—

Երգարան... Բժշկարան (Շ. Նարդունի) — Մատ կը ծծեն, յետոյ.. կը ծխեն. — Ասփիրինով... անձնասպանութիւն — Անակնկալ մահերը (Տոքթ. Լ. Գրիգորեան) — Ուտելիքները (Տոքթ. Գալուստեան) — Մանկութիւն եւ բանաստեղծութիւն — Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան) — Որովայնային ժանտատենդ (Տոքթ. Ղազարեան) — Զաւակ չունենալու համար — Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Լէվէք) — Նիհարնալու համար — Խլերդը (քանսէր) կիներուն վրայ (Տոքթ. Ալթունեան) — Դաշտանը լեռներուն վրայ. — Ոտանաւոր բառարան — Տոքթէօր, զաւակ կ'ուզեմ (Մեծն Հայրիկ) — Կատաղութիւնը (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան) — Ինչո՞ւ կը փնտռտաք (Տոքթ. Օնան) — Աղիքներու թշուառութիւն (Տոքթ. Շ. Այվազեան)։

Տարեկան բաժնեգինը հազար փրանք Ֆրանսա, 1200 փրանք արտասահման։ Հատով չի ծախուիր։ Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

ԿԱՐԵԼԻ Է ՏԱԿԱՒԻՆ ՔԱՆԻ ՄԸ
ՕՐԻՆԱԿ ԳՏՆԵԼ՝

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

երկու վէպերէն —
«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ»
ԵՒ «ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ
ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Երկու հատորը միասին 1500 փրանք։
Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ՝ Թաղիս նախորդ Թաղ. խորհրդոյ անդամ Պ. Ճիւան Սարեանի եւ զաւակներուն, Կարպիսի, Հմայեակի, Ժաքի, Սիմոնի եւ Իսկուհիի, իրենց կնոջ եւ մօր՝ ողբացեալ Սեվլի Սարեանի գառնագէտ մահուան առթիւ։

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները։

Ժամանակի խնայողութիւն, հոկայական յառաջդիմութիւն, արդիական արագաշարժ դիւրուսոյց մեթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

MADELEINE YAVER
17, Rue Flegier, MARSEILLE (1°)

Ste. FRANCE CAMEROUN
24 Rue d'Enghien. Paris 10ème.

Կը փնտռէ երիտասարդ մը, զարգացած իր Քամըրունի Քոնթուարին համար։

Դիմել ժամը 14էն 15 նշանակուած հասցէին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Էֆթեանէ (Փարիզ) հազար փրանք։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդին, ղեկավարութեամբ

Ընկեր Ղարիբեանի

Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի
«ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ» (տռամ 5 արար)

25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիկի ծանօթ սրահին մէջ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ճիշդ ժամուն կը սկսի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Արապեան կը ծանուցանեն թէ իրենց աղջկան՝ Տիկ. Մարինէ Միւրարի (ծն. Արապեան) մահուան քառասունքին առթիւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտարարդ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, այս կիրակի առաւօտ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
«ՆԻՋԱԿԱՄԱՐՏ ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՅ ԴՇՏԻՆ ՎՐԱՅ»
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Գին 800 փրանք
Դիմել հեղինակին կամ «Յառաջ»ի։

⁂

ՁԷՆՔԻ ՏԱԿ
Արձակ էջեր
Գրեց
ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
Տպագրութիւն՝ Վենետիկ–Ս. Ղազար 1956
ԳԻՆ 500 ՖՐ.
Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի

⁂

«ԼՈՒՍԱԲԵՐԴ»

Գրեց՝ Ն. Պէշիկթաշլեան, պատկերազարդ, 240 էջ։ Գին 1000 փրանք։ Հրատ. Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։ Դիմել հեղինակին,
52, Rue de Strasbourg, Vincennes (Seine).

●

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆՔ

Գրեց ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ
Գին 500 փրանք։ Դիմել «Յառաջ»ի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄՕՏԻԿ ԱՆՑԵԱԼԻՑ (պատմական դէպքեր եւ ապրումներ, 1917 - 1922)։ Գրեց՝ Յ. Իրազեկ։ Տպ. Համազգային, Պէյրութ, 1956։ Գին 4 լիր. ոսկի։

ԲԺԻՇԿ, Բ. տարի Թիւ 5 (1956 նոյեմբեր)։ Հասցէ —
B. P. 4176, Beyrouth.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յովհաննէս Վարժապետեան, Զորումցի, տարիք 55-56, որդին Մարկոս Վարժապետեանի, եւ թոռը Տէր Կարապետ Վարժապետեանի, իր մօրը կողմէ տիկին Էլմաս Վարժապետեանի ծնեալ Տէր Կարապետեան (ներկայիս Լօչեան)։ Տեղեկացնել Տիկին Լօչեանի,

Maison des Vieillards Arméniens
1, Rue Jean Finot, Andilly (S. et O.)
France

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը։ Կը դասախօսէ ընկեր Կարօ Մանկեան։ Կը հրաւիրուին Շաւիլի երկսեռ երիտասարդութիւնը։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 21ին, իր շրջանի բոլոր ընկերները Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդը, ողբացեալ Առաքել Գասպարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ դպրոցին։ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ինճէեան, Տօրումեան եղբարք, եւ Պ. Օննիկ Տօրումեան հազարական Փր., իսկ Պ. Արմենակ Գանթարճեան հազար Փր. եկեղեցւոյ։

× Թաղ. Խորհուրդը, ողբացեալ Տիկին Սեվլի Սարեանի կսկծալի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ դպրոցին.— Պ. Յակոբ Գալփաքճեան, երկու հազար Փր., Պ. Պ. Յակոբ Մարգարեան, Անթուան (Պառ Թապա) եւ Սարգիս Թուտլուեան հազարական փրանք, իսկ Պ. Պ. Հմայեակ Կարապետեան, Տոքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեան, Յովհաննէս Ժամկոչեան, Յարութիւն Նէվշէհիրլեան եւ Պ. Պառան 500ական փրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը։

●

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր ութին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՀԱՅ Թատրոնը Կեդր. Ֆրանսայի մէջ։
ՎԱԼԱՆՍ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան, շաբաթ գիշեր, 15 Դեկտեմբեր, (Քաղաք. Թատրոն)։

ԼԻՈՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։ Կիրակի ցերեկ, 15 Դեկտեմբեր, (Ֆրանսուա Քոփէ)։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • JEUDI 22 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7738 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3549

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀՈԳԸ

•

Միջին Արեւելքէն հասած տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ «եկեղեցասիրական» ժխորը կորսնցուցած է իր սուր հանգամանքը, բայց դեռ կը շարունակէ աւերներ գործել միտքերու եւ սիրտերու մէջ, տխուր հետեւանքներով։

Պատահաբար ձեռք անցած կարգ մը թերթեր ալ նոյն տպաւորութիւնը կը գործեն։

Ուրեմն, անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր ծագած քաղաքական դէպքերն ալ, որոնք հետզհետէ կը բարդանան, որեւէ արժէք չունին ազմկարարներուն համար։

Նոյն պատկերը կը տեսնենք ամերիկահայ թերթերուն մէջ։ Անշուշտ անոր համար որ կրակի գիծէն հեռու են, եւ դաշնական թղթակցութիւններ շաբաթներ վերջը լոյս կը տեսնեն։

Մէկ խօսքով, կատարեալ անտիրութիւն։

Օդանաւերու թռիչքը Միջերկրականի ափերուն վրայ, համատարած ալեկոծութիւնը եւ դիւանագիտական փոխասացութիւնները ջուրի ձայն կուգան տակաւին։

Գոնէ օրինակ առնէին տեղական մամուլէն, որ բարձրաձայն կը յայտնէ իր մտահոգութիւնները։

Կառավարութեանց հետ, ժողովուրդներն ալ արթնութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին, համապատասխան միջոցներ ձեռք առնելու համար։

Մթնոլորտը այնքան թանձրացած է որ, աղետալի անակնկալներ կրնան պայթիլ մէկ օրէն միւսը։

Անցեալ ամառէն ի վեր կը յիշեցնենք այս վտանգը, իբրեւ տարրական պարտականութիւն։

Յաւակնութիւն չունինք դաս տալու որեւէ գաղութի։

Ամէն տեղ ալ կան ազգ. իշխանութիւններ եւ հեղինակաւոր անձեր։

Անոնց կ'իյնայ սանձել ամբոխավարական կիրքերը, արթնութեան եւ լրջութեան հրաւէր մը ուղղելով, ի հարկին որոշ պատասխանատուութիւններ ստանձնելով։

Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, յաճախ գտնուած ենք պղտոր կացութեան մը առջեւ։

Թերեւս կը սխալինք. բայց երեւոյթները ցոյց կուտան թէ շատ աւելի մութ է այսօրուան ալեկոծութեան ելքը։

Միւս կողմէ, ահաւասիկ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ որեւէ փոթորիկի պահուն, չարաչար կը տուժեն անճարները ու տկարները։

Կը հրմշտկուին, կը տրորուին, կը ճզմուին անոնք որ ճամբուն վրայ կը գտնուին եւ հեռաւոր սուրբերու ապաւինած են, փոխանակ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնելու։

Դեռ երէկ էր որ ամբողջ ժողովուրդ մը ճզմուեցաւ Եւրոպայի սրտին վրայ, հակառակ իր հերոսական մարտնչումներուն։

Ոչ վայրերան կանչեր, ոչ ալ քնարեր գուշակութիւններ։

Աւելի քան երբեք արթուն եւ գործօն։

Մեր հիմնական հոգը պէտք ըլլայ կարելին փորձել, ամրապնդելու համար մեր ապահովութիւնը եւ ինքնապաշտպանութիւնը որեւէ ցամաքի վրայ։

Թող չըսեն թէ Եւրոպան անձամբ ճանչնալէ ետքն ալ, այս ժողովուրդը մնաց նոյն տիրացուն։ Միշտ աչքերը գոց եւ ոտքը գետնէն կտրած ...

Այս ճակատագրական օրերուն, ժողովուրդի թշնամիներ են անոնք որ կը յամառին միտք պղտորել, ճակատ ճեղքել եւ կազմալուծել ներքին ուժերը, որեւէ գաղութի մէջ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

•

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲՈՒՌՆ ԲՈՂՈՔԸ ԱՔՍՈՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին Նոյեմբեր 20ի նիստին մէջ շարունակուեցաւ Հունգարիոյ մարտիրոսացման քննութիւնը։ Խօսք առին 15 ներկայացուցիչներ եւ դեռ ուրիշներ ալ պիտի խօսին։ Ամէնէն ուժգին ճառը խօսեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Քրիսթիան Փինօ, որ ինքն ալ տեսած է աքսորի տառապանքները, երկրորդ աշխարհամարտին ատեն։

Պ. Փինօ բացատրեց թէ «Ազգաժողովին յայտնած կամքը չկրցաւ կասեցնել մեր ժամանակներու ամենամեծ ողբերգութիւններէն մէկը»։ Այս առթիւ յիշեց ապացոյցներ եւ օրինակներ երիտասարդ բանուորներու տարագրութեան մասին։ Եւ շարունակեց.—

— «Ես որ տեսած եմ այն վակոնները ուր 120 հոգի իրարու վրայ կը դիզէին ամարդի պայմաններու մէջ, խլելով իրենց երկրէն եւ ընտանիքէն, բռնադատելով ճամբորդութեան մը որ անդարձ էր մեծ մասին համար, չեմ կրնար ծածկել յուզումս, այս բեմը բարձրացած ատեն, բողոքելու համար վայրագութեանց վերսկսման դէմ, վայրագութիւններ որոնք միանգամ ընդ միշտ ջնջուած կը կարծէինք։ Տակաւին տասներկու տարի առաջ, Հունգարները եւ Ռուսերը, որոնք մեր ճակատագիրն ունէին Պուխընվալտի արգելարանին մէջ, մեզի հետ կ'երդնուէին թէ այլեւս երբեք պիտի չպատահին այսպիսի դէպքեր»։

Պ. Փինօ մանաւանդ ծանրացաւ այն կէտին վրայ թէ հունգարական յեղափոխութիւնը գործն էր ժողովուրդին բազմաթիւ մեծամասնութեան, գլուխն ըլլալով բանուոր դասակարգը։ Այս առթիւ ստախօս անուանեց Հունգարիոյ խամաճիկ վարչապետին՝ Քատարի ներկայացուցիչը, Հորվաթ, որ փորձած էր Հունգարիոյ դէպքերը վերագրել «ափ մը խռովարարներու, ֆաշական թափթփուքներու»։ Միեւնոյն ատեն ըսած էր թէ «Ֆրանսական օտար լեգէոնէն երեք հարիւր կամաւորներ ղրկուած էին Հունգարիա, Փարիզի յետադիմական կառավարութեան կողմէ»։ Արտաքին նախարարը վճռապէս հերքելով այս վերագրումը, յայտարարեց.— «Խ. Միութեան կը թողունք կամաւորներու մենաշնորհը. այն պետութեան որ կ'ուզէ այդ սպառնալիքը գործադրել աշխարհի ուրիշ մասերուն մէջ...»։

Հնդկաստանի, Ինդոնեզիոյ եւ Սէյլանի ներկայացուցիչներն ալ խօսք առնելով, ժողովականներուն բաժնեցին բանաձեւ մը որ կը պահանջէ Հունգարիոյ իշխանութիւններէն միջազգային դիտեր ընդունիլ, տեղւոյն վրայ քննելու համար թէ ճի՞շդ են աքսորներու մասին եղած ամբաստանութիւնները։

Շատեր զարմանք յայտնեցին այս բանաձեւին համար, վասն զի Քուպայի պատուիրակը առաջին օրէն բանաձեւ մը առաջարկած էր, պահանջելով դադրեցնել աքսորները եւ քննիչներ ղրկել Հունգարիա։ Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ այս ձեռնարկը կատարուած է Հնդկաստանի թելադրութեամբ։ Այս պետութիւնը կրաւորական դիրք մը բռնած էր, բայց այժմ կ'ուզէ աւելի գործօն դեր կատարել։ Ամերիկեան պատուիրակը, որ պաշտպանած էր Քուպայի բանաձեւը, յայտարարեց թէ պիտի քուէարկէ նաեւ նոր բանաձեւը։ Ուրիշ պետութիւններ ալ համաձայն են Քուպայի պահանջին։ Իսկ արբանեակ երկիրները, Ռումանիա, Սպիտակ Ռուսիա, Լեհաստան եւ Ալպանիա կ'ուրանան աքսորները, հետեւողութեամբ Խ. Միութեան եւ Հունգարիոյ խամաճիկ իշխանութեան։

× Երեքշաբթի օր ժամը 11.30ին ամէն գործ դադրեցաւ Զուիցերիոյ մէջ, ի յարգանս Հունգարիոյ զոհերուն։ Փողոցներուն եւ հրապարակներուն վրայ, խանութներուն, գրասենեակներուն եւ գործարաններուն մէջ բոլորն ալ երեք վայրկեան լռութիւն պահեցին յոտնկայս։ Ազդանշանը տրուած էր եկեղեցիներու զանգակներով, որոնք երբ հնչեցին, կառախումբերը, հանրակառքերը եւ սովորական կառքերը կանգ առին, կայարանները փակուեցան։ Համատարած լռութիւն մը կը տիրէր ամբողջ երկրին մէջ։

× Փեշթայէն հասած վերջին լուրերու համաձայն բանուորները կը շարունակեն գործադուլը, այս անգամ նաեւ, հակառակ ձերբակալութեան սպառնալիքներու։ Միշտ կը պահանջեն ռուսական զօրքին հեռացումը։ Կուսակցութիւնն ալ նոյն պահանջը կը դնէ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

Կրնա՞ք լուծել հետեւեալ հանելուկները.—

Եղիշէ արք. Տէրտէրեան ի՞նչ ակնկալութեամբ գնաց Էջմիածին, իր եղբայրադաւ «ժուռնալ»ին յայտնութենէն ետք։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ի՞նչպէս արտօնեց որ պատարագէ եւ քարոզ մըն ալ խօսի մայր տաճարին մէջ։

Երբ նոր հասած ատեն տեղեակ չէր անցուդարձին, ի՞նչ դիրք բռնեց, երբ ստացաւ Երուսաղէմի Միաբանութեան ջախջախիչ ամբաստանագիրը։

Յետոյ, նախկին տեղապահը իր արտօնութեա՞մբ գնաց Լիզպոնա, իր անփոխարինելի ուղեկցին՝ Շահէ վարդապետի հետ, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հետ բանակցելու համար։

Ի՞նչ լիազօրութեամբ եւ ո՞ր համազգային հաստատութեան համար։

Այդ նոր առաքելութիւնն ստացած ատեն, Եղիշէ արք. տեղեկութիւն հաղորդե՞ց անցեալ տարի Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ որդի Նուպարէն անձամբ ստացած մեծագումար նուէրներու մասին։

Ո՞ւր պահուած են այդ գումարները։

Հիմա որ պաշտօնանկ տեղապահը Պէյրութ կը գտնուի, Էջմիածինը համապատասխան հրահանգները տուա՞ծ Երուսաղէմի Միաբանութեան, որպէս զի դատէ ամենայն անաչառութեամբ, թէ «ժուռնալ»ի հարցին եւ թէ ուրիշ ամբաստանութեանց առթիւ։

Վազգէն կաթողիկոս ինքն ալ «թերի եւ անընդունելի» բաներ գտած չէ՞ պաշտօնանկ տեղապահին գործունէութեան մէջ։

Կը կարծեմ թէ այս հարցումներուն պատասխանը պիտի ստանանք անյապաղ, եթէ ոչ Երուսաղէմէն, գէթ Լիբանանէն, ուր թղթատարը կը բանի տակաւին։

Որքան շուտ քակուի թնճուկը, այնքան լաւ՝ թէ՛ ամբաստանեալին եւ իր մեղսակիցներուն, թէ երկու վանքերուն եւ թէ Հայ. Եկեղեցւոյ շահերուն համար։

Որեւէ թուլութիւն կամ ողոքում պիտի նշանակէր նոր փանամա մը բանալ Երուսաղէմի մէջ։

ՎԱՀԷ

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

•

ՆՈՐ ՈՒԺԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը երէկ յանձնեց իր տեղեկագիրը։ Մանրամասնութիւնները չեն հրատարակուած տակաւին, բայց լրագիրներ կը կարծեն թէ Գահիրէի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը աւելի շատ գոհացում կուտայ Եգիպտոսի նախագահին քան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ու Իսրայէլի։

Փարիզի թերթերուն տեղեկութեանց նայելով համաձայնութիւնը կը պարունակէ հետեւեալ կէտերը.— Ազգաժողովին ոստիկանական ուժը պէտք է եգիպտական հողը պարպէ անմիջապէս որ ֆրանքօ-անգլիական զինուորները հեռանան։ Գնդ. Նասըր համաձայն է որ Ազգաժողովը օգնէ Սուէզի ջրանցքը մաքրելու համար եւ միջազգային ոստիկանութեան մէկ մասը տեղին վրայ մնայ, այդ գործողութիւնները պաշտպանելու համար։

Մութ կը մնան հետեւեալ կէտերը. 1.— Ի՞նչ պիտի ըլլայ Ազգաժողովին դերը Ջրանցքին վերահաստատման գործողութեանց մէջ։ 2.— Եգիպտոս իրաւունք ունի՞ մերժելու այս կամ այն պետութեան մասնակցութիւնը միջազգային ոստիկանութեան եւայլն։

× Նորվեկեան զօրամաս մը եւս Փորթ Սայիտ հասաւ։ Ցարդ հասած զինուորներուն թիւը կը հաշուեն 650-700։

× Եգիպտոսի կառավարութիւնը պահանջեց Ազգաժողովէն քննութիւն կատարել «Ֆրանքօ-անգլիական ուժերու կողմէ գործուած վայրագութեանց մասին»։

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն եգիպտական կառավարութիւնը արտօնած է որ իրենց տուներէն դուրս ելլեն ֆրանսական եւ անգլիական հպատակները։ Տեղական թերթերը քսան հազար կը հաշուեն Եգիպտոսի Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն թիւը,— վեց հազար անգլիացի եւ 3500 ֆրանսացի Աղեքսանդրիոյ մէջ, իսկ տասը հազար հոգի երկու ազգերէն՝ Գահիրէի մէջ։ Կ'ըսուի թէ Եգիպտոսէն մեկնելու արտօնութիւն ալ պիտի տրուի։

× Սուրիոյ խորհրդարանը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց դահլիճին քաղաքականութեան, որ կը տրամադրէ լիակատար աջակցութիւն Եգիպտոսի, «ընդդէմ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի եռանկիւն յարձակման»։

ԿԱՐՃ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն, ամէն աշխատանք դադրեցնելէ առաջ, հետեւեալ պատասխանը տուած է Խ. Միութեան վարչապետ Պուլկանինի վերջին առաջարկութեան.—

«Ստացած եմ ձեր Նոյ. 15 թուակիր նամակը։ Ինչպէս գիտէք, Միջին Արեւելքի մէջ միջամտելով մեր նպատակն էր սահմանափակել ընդհարումներու հետեւանքները Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի միջեւ։ Ես դեռ Նոյ. մէկին առաջարկած էի Ազգաժողովին կողմէ զինեալ ուժ մը ղրկել այնտեղ։ Ուրախ ենք որ Ազգաժողովին դէտերը մեզի հետ են այժմ։ Բովանդակ աշխարհ ուրախութեամբ պիտի ողջունէր եթէ խորհրդային կառավարութիւնը նոյն դիրքը բռնէր Հունգարիոյ մէջ»։

ՆՈՅ. 7Ի ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ *առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Փարիզի քաղաքապետական ժողովին մէջ։ Համայնավարները մասնաւորապէս մեղադրեցին ոստիկանութեան ընդհ. վերատեսուչը, իրենց կեդրոնին հրկիզման առթիւ։*

Վերատեսուչը՝ Պ. Ժընեպուէ պատասխանելով, ըսաւ թէ Ժաք Տիւքլօ խնդրած էր ոստիկան չղրկել, բայց ինք անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած էր, թէ կարելի չէր քանի մը հարիւր ոստիկաններով զսպել տասնեակ հազար ցուցարարներ որոնք տառապէս գրոհ տուած էին Համայնավար կեդրոնին վրայ։ «Կ'ուզէիք որ հրասայլեր եւ թնդանօթնե՞ր գործածէինք։ Այստեղ Փեշթա չէ»։ Ընկերվարական անդամի մը առաջարկով, որոշուեցաւ պատերը փակցնել վերատեսուչին յայտարարութիւնը։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

●

Արտասահմանի զանազան շրջաններուն մէջ, հայ մշակոյթը կը տօնախմբուի կերպով մը, Գրերու Գիւտին առթիւ սարքուած հանդէսներու ընթացքին :

Հայ մշակոյթը սակայն, արժանի է տօնախմբութեան, ոչ թէ մասնակի յիշատակութիւններով, այլ համաժողովրդական հանդիսութիւններով, այնպէս ինչպէս Վարդանանքը կը տօնուի, կամ ինչպէս կը տօնուի Անկախութեան մեր տօնը, կամ ինչպէս Նահատակաց յիշատակը, քանի որ հայ մշակոյթն ալ ծառայած է հայ ժողովուրդի պահպանման, եւ ունեցած է իր նահատակները եւ պիտի ունենայ անկէ ետքն ալ :

Արժանի է տօնախմբուելու, մասնաւորաբար անոր համար, որ հայ մշակոյթը անցեալ մը չէ միայն, մեռած կայած բան մը չէ, այլ կենդանի զօրութիւն մըն է, որ կ'ապրի մեզի հետ եւ ամէն օր ու ժամ կը խառնուի մեր կեանքին :

Հայ մշակոյթը հայ միտքն է ու հայ արուեստը. այսինքն՝ հայ լեզուն ու գրականութիւնը, հայ երգն ու երաժշտութիւնը, հայ թատրոնն ու ճարտարապետութիւնը, հայ նկարն ու մանրանկարչութիւնը: Եւ այս բոլորին համադրութիւնը՝ հայ ոգին, ազգային ու մարդկային բարձրագոյն ձգտումներուն հանդէպ տենդագին հետաքրքրութիւնը. կարօտն ու աճչակը՝ գաղափարական գեղեցկութիւններու. անոնց վայելքը :

Մշակոյթը ժողովուրդի մը ստեղծագործական ճիգերուն ամբողջութիւնն է. իմացական ու հոգեկան ինքնայատուկ ընդունակութիւններուն արտայայտութիւնը. արժեւորումը: Գիրը, երգը, նկարը ու արձանը, կառոյցը եւ այս բոլորին մէջ դրուած ոգին ու ոճը, զգացումն ու որոնումը՝ շօշափելի վկայութիւններ են ժողովուրդի մը խառնուածքին, անոր արժէքին

Այս տեսակէտէն, Հայը կրնայ, արդարօրէն, բարձր պահել իր ճակատը :

Փոքրիկ է հայուն հայրենիքը, փոքր է հայ ժողովուրդին թիւը, սակայն ան, Հայը, իր ստեղծագործական թափով, իր շնորհներով եւ իրագործումներով, իրաւունք ունի պատուոյ աթոռներու վրայ նստելու, քաղաքակիրթ եւ մեծ ժողովուրդներու կարգին :

Խոնարհ է Հայը ամէն կերպով, սակայն նաեւ խորունկ՝ իր հոգիով եւ հարուստ՝ հոգեկան աշխարհով :

Հայ միտքը՝ իր հին ու նոր փայլատակումներով, արժանի է ուշադրութեան եւ մեծարանքի. հայ լեզուն՝ իր դասական ու արդի ձեւերով, մարդկային գեղեցկագոյն, զարմանալի նուաճումներէն է, իր հարստութեամբ, օրէնքներու ճշգրտութեամբ, իր ոճին ու ասոյթներուն ինքնատպութեամբ. իր պարզութեամբ, իր նրբութիւններով եւ ներդաշնակութեամբ :

Հայ լեզուն, հինը թէ նորը, ոչ մէկ ժողովուրդի լեզուէն ետ կը մնայ, եւ ընդունակ է արտայայտելու մարդկային բոլոր զգացումներն ու մտածումները :

Ընդունակ եղած է թարգմանելու հին աշխարհի բոլոր հրաշալիքները, Աստուածաշունչէն մինչեւ դասական գործերը. ընդունակ է հարազատօրէն տալու նոր աշխարհի բոլոր գլուխ-գործոցները, պահելով բնագրի գեղեցկութիւնները :

Հայկական ճարտարապետութիւնը հեթանոսական դարերէն սկսած, հայ մանրանկարչութիւնը՝ ութերորդ դարէն սկըսած, ստեղծագործական հրաշալիքներ են, որոնք հինաւուրց ժողովուրդի մը ճաշակը, անոր հոգեկան աշխարհը կ'արտայայտեն, ձեւերու եւ գոյներու հրաշալի բաղակցութեամբ մը :

Հայ երգն ու երաժշտութիւնը, նոյնպէս: Հարազատ թարգմանը Հայու հոգիին, սիրոյ, աշխատանքի, կարօտի, տրտմութեան եւ ուրախութեան զգացումներով թաթաւուն, հայ երգերը անիմանալի զօրութիւն մը, դրաւչութիւն մը կը բերեն ոչ միայն հայ մարդոյ, այլ եւ օտարներուն, անոնց սիրտն ու հոգին խռովելով :

Արժէքներ այս բոլորը, որոնք ազգի մը գոյութիւնը կ'արդարացնեն, անոր դերը կ'ընդգծեն, բան մը, ուժ մը, հարստութիւն մը աւելցնելով մարդկային քաղաքակրթութեան վրայ :

Հայ մշակոյթը, իր ժողովուրդին պատմութեան երկարատեւ ժամանակաշրջանին, աւելցուցած է բան մը եւ դեռ կրնայ աւելցնել, եթէ ստեղծագործելու հնարաւորութիւն տրուի իրեն. եթէ խաղաղութեան ու ազատութեան մէջ ապրի ան:

Դժուար եղած է Հայուն ճակատագիրը եւ դժուարին, նոյնիսկ արիւնոտ յաճախ, կեանքի մեր պայմանները: Հակառակ ասոր սակայն, մեր ժողովուրդը շարունակած է իր ստեղծագործութիւնը, պայքարելով եւ ապաւինելով իր ցեղային զօրութիւններուն :

Չէ վերջացած դեռ այս պայքարը. չունինք դեռ ոչ խաղաղութիւն, ոչ ալ ապահովութիւն: Հեռու ենք մեր մայրենի հողէն ու աշխարհացրիւ վիճակի մատնուած: Գոյութեան պայքար կը մղենք, կառչելով մեր պատմութեան, մեր ազգային արժէքներուն: Կը կառչինք մեր լեզուին, մտքին ու մշակոյթին, պահելու համար ազգային մեր դիմագիծը :

Պիտի կրնա՞նք ոտքի մնալ. դիմանալ մութ ալեկոծութեան. չընկղմիլ, գոնէ մինչեւ առաւօտ ...

Կրնանք մնալ, եթէ պահենք մեր ազգային ուժն ու հաւատքը, մեր պայքարի ոգին: Եթէ այլ պատնէշներու կարգին, մեզի ապաստան դարձնենք նաեւ հայ մշակոյթը, սերտ հաղորդակցութեան մէջ մնալով անոր հետ. անով զօրանալով ու հոգեկան պատնէշներ կանգնելով. փոխանցելով զայն մեր երիտասարդ սերունդներուն, որպէսզի ճանչնան անոր փառքը, հպարտ ըլլան անոր շօշափելի արժէքներով, եւ հզօր՝ անոր աննիւթական, այլ հրեղէն զօրութեամբ :

Ազգի մը ամէնէն հաստատ խարիսխը՝ մշակոյթն է. ամէնէն տեւական ու անընկճելի զօրութիւնը՝ հոգեկան ու իմացական ուժերու ճառագայթումը:

Բանակները կրնան պարտուիլ, երկիրը կրնայ գրաւուիլ, ժողովուրդը՝ նուաճուիլ: Աննուաճ ու աննուաճելի կը մնայ միայն մշակոյթը :

Մեր թշնամիները կրնան խորտակել ամէն բան. սակայն չեն կրնար խորտակել մեր մշակոյթը :

Հայը կրնայ ջարդուիլ, պատմութեան մութ օրերուն, սակայն հայկականութիւնը կը մնայ, ընդմիշտ, արիւնէն ու աւերներէն վեր :

Պիտի ունենա՞նք գիտակցութիւնը՝ մեր մշակոյթին կենսական նշանակութեան, ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ :

Գիտակցութիւնը՝ անոր տէր կենալու, անով հաղորդուելու եւ անով Հայ ու հարուստ պահելու համար ապագայ սերունդները :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

Որքան կ'ուշանայ Սուէզի թնճուկին լուծումը, այնքան կը ծանրանայ քարիւղի տագնապը՝ Եւրոպայի մէջ :

Արդի քաղաքակրթութիւնը քարիւղի քաղաքակրթութիւն է, ըսած են: Առտնին թէ ճարտարարուեստական կեանքին մէջ բազմատեսակ է քարիւղին գործածութիւնը :

Շատեր կը կարծեն թէ ամէնէն աւելի քարիւղ կը գործածեն ինքնաշարժները: Մասնագէտներու կարծիքով, վառելանիւթն է ամէնէն շատ սպառում ունեցողը եւ կը ներկայացնէ 53 առ հարիւրը քարիւղի արտադրութեան, զոր կը գործածեն մեծ մասով կամ ամբողջութեամբ նաւերը, մազութի վառարանները, տնական պէտքերուն համար, ելեկտրական կեդրոններու մէջ, տաքցնելու համար ճարտարարուեստական փուռերը, շոգիի, կազի արտադրութեան համար կեդրոններու մէջ եւայլն:

Միայն ճարտարարուեստի մէջ կը գործածուի քարիւղի արտադրութեան 37 առ հարիւրը:

Ինքնաշարժերու համար վառելանիւթը կը ներկայացնէ ամբողջութեան 28·1 առ հարիւրը :

Անցեալ տարի օդանաւերու համար, մէջըն ըլլալով ռազմականը, գործածուեցաւ միայն 1·17 առ հարիւր, մինչդեռ հացագործները 1·66 առ հարիւր, գործածեցին, իբրեւ վառելանիւթ :

Առաջին իսկ ակնարկով, յայտնի կ'ըլլայ թէ քարիւղի տագնապին ենթակայ են ոչ միայն ինքնաշարժերը, այլեւ քարիւղի ամբողջ արտադրութիւնը եւ բաշխումը :

Նոյնիսկ նուազագոյնին վերածելով քարիւղի պահանջը, քարիւղի տեղ գործածելով ելեկտրական ուժ կամ հանքածուխ, դարձեալ կարգ մը ձեռնարկներ բոլորովին անշարժութեան պիտի դատապարտուին: Նախ մեծ նաւերը, որով պիտի տուժէ ծովային փոխադրութիւնը, ձկնորսանաւերը, ընտանեկան ջեռուցումի վառարանները: Ինչո՞վ փոխարինել փուռերու, մեքենաշարժ արօրներու, բեռնակառքերու եւ օդանաւերու վառելանիւթը:

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ՝ տակաւին հոտ հասած չէ կացութիւնը Ֆրանսայի մէջ, սակայն պէտք է ամէն բան նախատեսել :

1955ին Ֆրանսան՝ Ափրիկէի եւ Հիւսիսի իր հողի ընդերքէն ստացաւ մօտ մէկ միլիոն թոն քարիւղ, սակայն 25 միլիոն թոն քարիւղ ներածեց, 90·6 առ հարիւրը Միջին Արեւելքէն, (Նաւթուղի եւ Սուէզի ջրանցք) :

Երկու մեծագոյն նաւթուղիներէն մէկը, որ Իրաքի քարիւղը (40 առ հարիւրը ամբողջին) կը բերէր, քանդուած է: Կը մնայ Արամքոյի նաւթուղին որ Արաբիոյ քարիւղը կը բերէ (Միջին Արեւելքի Ֆրանսական ներածումներուն 15 առ հարիւրը), բայց Սէուտական Արաբիան ալ որոշած է քարիւղ չղրկել Ֆրանսա: Մնացեալը կուգար Քուվէյթէն, Քաթարէն, Պահրէյնէն եւայլն, քարիւղատար նաւերու միջոցով, որոնք Սուէզէն կ'անցնէին:

Արդ, օրէ օր կը պակսի Ֆրանսայի քարիւղը, Սուէզի Ջրանցքի փակման պատճառով: Յոռետեսներ կը կարծեն թէ չորսէն ութ ամիս, մինչեւ մէկ տարի պէտք է, որպէսզի Ջրանցքը ի վիճակի ըլլայ բանելու :

Բարեբախտաբար Բարեյուսոյ Գլուխը կը մնայ, հին ճամբան, սակայն թէ սուղ է եւ թէ երկար: Այս դանդաղութեան առաջքը կարելի է առնել, գործածելով շատ մեծ քարիւղատար նաւեր: Թէեւ ատոնք ալ տակաւին վերջացած չեն :

Այժմէն կարելի է ըսել թէ գալիք ամիսներու ընթացքին, Ֆրանսա հազիւ թէ կարենայ Միջին Արեւելքէն իր ներածած քարիւղին մէկ երրորդը ճարել :

Լաւատեսներ կը հաւատեն թէ Ֆրանսան հետզհետէ քարիւղ արտադրող երկիր մը կը դառնայ: Արդէն մայր երկրին մէջ արժէքաւոր աղբիւրներ ունի, նաեւ քարիւղի հորեր Ալժերիոյ եւ Սահարայի մէջ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՍՏՈՒԱԾ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏԵՍՆԷ, ԲԱՅՑ ԿԸ ՍՊԱՍԷ

★

Ոստիկանապետը հրաման ըրաւ զինուորներուն, որ Ակսիոնովը կապեն եւ կառքը նետեն: Անմիջապէս կապեցին անոր ոտքերը եւ նետեցին զայն կառքին մէջ: Ակսիոնով խաչակնքեց եւ սկսաւ լալ: Իր դրամներն ու ապրանքները գրաւեցին եւ ղրկեցին մօտակայ քաղաք մը, ուր բանտարկեցին զինք :

Յետոյ քննութիւն կատարեցին Ակսիոնովի նկարագրին մասին: Այդ քաղաքին վաճառականներն ու միւս բնակիչները վկայեցին, թէ ան ժամանակին խմող եւ դատարկապորտ եղած էր, սակայն հիմա լաւ մարդ էր: Յետոյ դատավարութիւն տեղի ունեցաւ եւ Ակսիոնով ամբաստանուեցաւ, թէ Րիազանցի վաճառական մը սպաննելով՝ անոր քսան հազար րուբլին գողցած էր :

★

Ակսիոնովի կինը շատ կը մտատանջուէր եւ չէր գիտեր ընելիքը: Զաւակները փոքր էին, մէկը տակաւին ծծկեր երախայ: Ան առաւ իր զաւակները եւ գնաց այն քաղաքը, ուր իր ամուսինը բանտարկուած էր: Նախ թոյլ չտրուեցաւ իրեն որ իր ամուսինը տեսնէր, բայց շատ աղաչեց, պաղատեցաւ, եւ վերջապէս հրաման ստացաւ, որ իր մարդը տեսնէ :

Երբ Տիկին Ակսիոնով տեսաւ իր ամուսինը բանտի հագուստներով եւ շղթայուած, արդելափակուած հասարակ ոճրագործներու եւ գողերու հետ, մարեցաւ ինկաւ եւ երկար ատեն չսթափեցաւ: Յետոյ հաւաքեց իր երախաները, նստաւ ամուսնոյն քով, սկսաւ պատմել տան անցուդարձին մասին եւ հարցուց, թէ այդ դժբախտութիւնը ինչպէս պատահած էր :

— Ի՞նչ պիտի ընենք հիմա, հարց տուաւ կինը :

— Ցարին աղերսագիր մը կուտանք, որ գթայ անմեղ մարդու մը ...

Կինը պատասխանեց, թէ ինք արդէն աղերսագիր մը ղրկած էր ցարին, բայց մերժուած էր :

Ակսիոնով չպատասխանեց եւ գլուխը կախեց յուսահատօրէն :

— Պարապ տեղը չէր, որ մազերդ ճերմըկեր էին երազիս մէջ, ըսաւ կինը ... կը յիշե՞ս, քեզի ըսի որ ճամբայ չելլես..

Կինը, իր մատները անոր մազերուն մէջ թաղելէ ետք, ըսաւ.

— Վանիա, սիրելիս, ճշմարտութիւնը ըսէ ինծի, դո՞ւն սպաննեցիր վաճառականը :

— Ըսել է դո՞ւն ալ կը կասկածիս, ըսաւ Ակսիոնով եւ ծածկելով իր դէմքը երկու ձեռքերով՝ սկսաւ լալ :

Քիչ ետքը, զինուոր մը ներս եկաւ եւ ըսաւ, թէ կինը եւ երեխաները պէտք է մեկնին: Ակսիոնով վերջին անգամ մըն ալ «մնաք բարով» ըսաւ անոնց :

Երբ անոնք մեկնեցան, Ակսիոնով յիշեց իր կնոջը հետ խօսածները ու երբ միտքը եկաւ, թէ ան ալ սկսած է կասկածիլ, ըսաւ.

— Այնպէս կը թուի, թէ Աստուած միայն ճշմարտութիւնը գիտէ... Միայն Անոր պէտք է ներկայանանք եւ գթութեան հայցենք :

Ակսիոնով ատկէ ետք ալ աղերսագիր չգրեց: Ամէն յոյս կտրեց եւ միայն Աստուծոյ աղօթեց :

Ակսիոնով դատապարտուած էր տաժանակիր աշխատանքի՝ հանքերուն մէջ: Նախ մտրակներով ծեծեցին զինք ու երբ վէրքերը սպիացան, ուրիշ թիապարտներու հետ զինքը Սիպերիա աքսորեցին :

×

Սիպերիոյ մէջ, Ակսիոնով քսանըվեց տարի ապրեցաւ, որպէս թիապարտ: Մազերը ձիւնի պէս ճերմկցան ու մօրուքը երկնցաւ: Ժպիտը չքացաւ դէմքէն, մէջքը կքեցաւ ու նիհարցաւ :

Շատ դանդաղ կը քալէր հիմա: Դարձաւ սակաւախօս եւ երբեք չխնդաց: Այլ աղօթեց ու աղօթեց :

Ակսիոնով, բանտին մէջ, մոյկ շինել սորվեցաւ եւ քիչ մը դրամ շահեցաւ, որով գնեց «Սուրբերուն Կեանքը» անուն գիրքը: Երբ բանտին մէջ քիչ մը լոյս ըլլար, կը կարդար այդ գիրքը եւ կիրակի օրերը բանտին մատուռին մէջ, կը կարդար ու շարականներ կ'երգէր: Լաւ ձայն ունէր :

Բանտապահներ կը սիրէին զինքը, իր խելօքութեան համար: Եւ բանտի իր ընկերներն ալ կը յարգէին զինքը՝ «Մեծ հայր» կամ «Սուրբ» կոչելով: Երբ որ եւ է բանի համար աղերսագիր ներկայացնել ուզէին բանտին իշխանութեանց, Ակսիոնովը կ'ընտրէին իբրեւ իրենց ներկայացուցիչը: Ու երբ բանտարկեալներուն միջեւ որեւէ վէճ ծագէր, խնդիրը արդարութեամբ կարգադրելու համար անոր կը դիմէին :

Ակսիոնով տունէն նամակ չէր առներ եւ նոյնիսկ լուր չունէր թէ իր կինն ու երախաները դեռ ո՞ղջ էին :

Օր մը, թիապարտներու նոր խումբ մը հասաւ: Իրիկունը հին բանտարկեալները շրջապատեցին նորեկները եւ հարցուփորձ ըրին անոնց, թէ ուրտեղէն կուգային եւ ինչ պատճառներով դատապարտուած էին: Ակսիոնովն ալ նստած էր նորեկներուն քով ու լուռ մնջիկ մտիկ կ'ընէր անոնց խօսքերը :

Թիապարտներէն նորեկ մը, երկայնահասակ, վաթսուն տարեկան եւ ալեխառն մօրուքով, զօրաւոր մէկը, կը պատմէր թէ ինք ինչու համար դատապարտուած էր :

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(2) (Շար.)

Բայց վերջնական արդիւնք մը ձեռք ձգելու համար, տարիներու կը կարօտի, մինչդեռ տաղնապը անմիջական լուծում կը պահանջէ ։

Բացը գոցելու համար, պէտք է նկատի ունենալ միայն Ամերիկայի քարիւղը, իսկ Մ. Նահանգներն ալ Միջին Արեւել - քէն կը ներածէին եւ միաք չունին ձեռք տալու իրենց պաշարին ։

Նոր աշխարհի երկիրները — Վենեզուէլլա, Թրինիտատ, Մեքսիքա, պատրաստ են դէպի Եւրոպա արտածելու յաւելեալ քարիւղ ։ Սակայն տակաւին մեծ խառնակութիւն կը տիրէ միջազգային տեսակէտով ։ Պէտք է քարիւղի մեծ ընկերութիւնները գործակցին եւ կառավարութիւնները իրենց մէջ համաձայնին ։

Եթէ կառավարութիւնները ուզեն, ամերիկեան աշխարհը կրնայ աւելցնել քարիւղի արտադրութիւնը, եւ բացը գոցել քանի մը ամիսէն ։

Մ. Նահանգներու մէջ քարիւղի տասնըհինգ գլխաւոր ընկերութիւններ արտադրութեան ծրագիր մը մէջտեղ դրած են ։ Բացի քարիւղը բեռցնելու եւ պարպելու հարցէն, ամերիկեան կառավարութիւնը ամէն բան կը սորաղասէ եգիպտական հարցին ։ Կայ նաեւ ՀԱԿի (Ատլանտեան Կազմ.) ռազմական մթերքը, սակայն ֆրանսական յանձնառութիւնները թոյլ չեն տար դպչիլ ատոր ։

Ֆրանսայի մէջ բաւական կարեւոր քարիւղի մթերք կայ, մօտ չորս ամսուան, ինքնաշարժի համար, սակայն միայն չորս հինգ շաբթուան՝ ճարտարարուեստի համար ։

Այս թուականին ամէնէն քիչ վառելանիւթ կը սպառի (1955 Յունուար, 248 հազար թոն, Օգոստոսին 457 հազար թոն էր) ։

Քարիւղ ստանալու համար նախապատուութիւն ունին ազգային ձեռնարկները, ինչպէս շոգեկառքի ընկերութիւնը, հացագործները եւայլն ։

Ահաւասիկ Ֆրանսայի մէջ քարիւղի սպառման պատկեր մը ։—

Երկրագործութիւն 4·3 առ հարիւր, առտնին ջեռուցում տասը առ հարիւր, ծովային փոխադրութիւն 9·9 առ հարիւր, շոգեկառք 5·6 առ հարիւր, ճարտարարուեստ 37·1 առ հարիւր, ինքնաշարժ 28·1 առ հարիւր, հացագործ 1·6 առ հարիւր, մօտ տեղերու ձկնորսանաւի 1·8 առ հարիւր, նաւակակիրներ 0·4 առ հարիւր, օդանաւ 1·2 առ հարիւր ։

ԿԻՆԸ՝ ամուսինին.

— Հիմա որ աւելի շատ կը շահիս, կը կարծեմ թէ կրնանք աւելի սուղ յարկաբաժին մը վարձել ։

— Ինչո՞ւ ։ Մեր հիմակուան տունը լաւ չէ՞ ։

— Լաւ է, բայց, աժան է ։

— Այն ատեն, տանտիրոջ հեռաձայնեմ եւ ըսեմ որ, վարձքը քիչ մը աւելցնէ ։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Թուրքիոյ արտաքին փոխ - նախարարը, Էտհէմ Մենտերէս, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Ազգ. ժողովին մէջ, ի պատասխան հարցումի մը ․

— Կասկած չկայ թէ վերջին շաբաթներու արտաքին դէպքերը լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառեն ։ Քաղաքական դէպքերու ծանրութեան կեդրոնը մեր շրջանին, եւ մեր երկրին չուրջն է ։ Հետեւաբար խիստ բնական է որ Թուրքիա շատ մօտէն կը հետաքրքրուի այս դէպքերով ։ Օրէ օր եւ վայրկեանէ վայրկեան ուշադրութեամբ կը հետեւինք անոնց ։ Միաժամանակ, ոչ միայն կը հետեւինք ու կը վերլուծենք դէպքերը, այլ եւ մեր դաշնակիցներուն եւ բարեկամներուն հետ գործակցաբար երբեք ժամանակ չենք կորսնցներ առնելու համար անհրաժեշտ միջոցները ։

Երբ ժամանակը գայ եւ երկրին վերագոյն շահերը թոյլատրեն, կառավարութիւնը ձեռք առնուած միջոցներուն մասին հարկ եղած բացատրութիւնները պիտի տայ հանրային կարծիքին ։

Խնդրեմ որ յարգելի հարցապնդող երեսփոխանը այսքանով բաւականանայ այսօր ։

— Արտաքին փոխ նախարարին խօսքերէն այնպէս կը հասկցուի թէ պայմանաժամ կ'ուզէ ։ Կը յարգենք իր այդ գաղափարը ։ Երբ ժամանակը գայ կառավարութիւնը լայն բացատրութիւններ պիտի տայ անշուշտ ։ Հետեւաբար հարցումը թող մնայ օրակարգին վրայ եւ սպասենք կառավարութեան որոշումին ։

Նախագահը ըսաւ թէ պիտի վերցնեն օրակարգէն, քանի որ կառավարութիւնը տուաւ անհրաժեշտ պատասխանը ։

Ընդդիմադիրները բողոքեցին նախագահին այս որոշումին դէմ ։ Ֆէրիտուն Էրկին դարձեալ բեմ գալով յայտնեց թէ կառավարութիւնը չպատասխանեց հարցումին, հետեւաբար պէտք չէ օրակարգէն վերցնել զայն ։

Նախագահը անգամ մը եւս բացատրեց ներքին կանոնագրին վերաբերեալ յօդուածը եւ ըսաւ ․

— Ներողամիտ թող գտնուին ։ Հարցումին մասին խորհրդակցութիւն կատարելու առթիւ պիտի չդիմեմ ձեր քուէներուն ։ Հարցումը պիտի վերցնենք օրակարգէն ։

× Վարչապետ Ատնան Մենտերէս Պաղտատ մեկնեցաւ Իրաքի Թագաւորին հրաւէրով, խորհրդակցելու համար Միջին Արեւելքի գործերու մասին ։ Վերադարձին Անգարայի մէջ պիտի ընդունի Փաքիստանի նախագահը եւ վարչապետը, որոնք պիտի այցելեն նաեւ Արաբիա ։ Այս այցելութեանց նպատակն է ամրապնդել իսլամ երկիրներու կապերը ։

× Նոյեմբեր 16ին թեթեւ զէնքեր, հակօդային մարտկոցներ եւ լուսարձակներ զետեղուեցան Պոլսոյ զանազան հրապարակներուն վրայ, մեծ զարմանք պատճառելով ։ Յետոյ յայտարարուեցաւ թէ ռազմափորձեր կը կատարուին քաղաքին սահմաններուն մէջ ։

× Պէյրութի արաբական խորհրդաժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Պաղտատի դաշինքին շուրջը ։ Շատեր կը պահանջէին որ Իրաքի կառավարութիւնը քաշուի այդ ուխտէն ։ Իրաքի Թագաւորը մերժեց ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ. — Այգի մէջ կը կարդանք.—

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Երուսաղէմի տնօրինական սուր օրերուն հեռագրով մը Էջմիածին հրաւիրած էր Տիրան արք.ը եւ «կողմերու ներկայացուցիչները», հաշտութիւն գոյացնելու համար ։ Տիրան Արք. չէ կրցած ընթացք տալ այս հրաւէրին, այդ ուղղութեամբ որեւէ կարգադրութիւն ուշացած եւ Երուսաղէմի աթոռին շահերուն անհամապատասխան գտնելով ։ Այս իմաստով գիր մըն ալ ղրկած է Էջմիածին ։

ՀԱԼԷՊԻ նահանգապետը Նոյեմբեր 12ին ազգ. առաջնորդարան այցելած է ընկերակցութեամբ մամուլի վերատեսուչին ։ Այս առթիւ սիրալիր խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են արաբեւհայկ. բարեկամութեան մասին ։ Նահանգապետ Սախտպէյ եւ մամուլի դիւանին տնօրէնը յայտարարած են թէ հայ ժողովուրդը Սուրիական հայրենիքին ամէնէն հաւատարիմ եւ գոհարերող տարրն է, խիստ օգտակար ։ Նահանգապետը խօսած է նաեւ Զարեհ կաթողիկոսի սուրիական հայրենիքին մատուցած բոլորանուէր ծառայութեանց մասին, մաղթելով բարդաւաճ պաշտօնավարութիւն ։

«ԱՆԱՀԻՏ» անուն գրական - գիտական մրցանակ մը հաստատած են Ամերիկայի մէջ հանգուցեալ Անահիտ Գարակէօզեանի ընկերներն ու բարեկամները, համազգային Մշակութային Ընկերութեան տնօրինութեան տակ ։ Կեդր. վարչութեան որոշումով, հայ գրագէտներէ, գիտուններէ, արուեստագէտներէ մնայուն մարմին մը պիտի կազմուի եւ ամէն մայիս 28ին, Անահիտի ծննդեան օրը, խորհրդակցելով մրցանակ պիտի նշանակեն ամէնէն արժէքաւոր երկին ։ Մրցանակին իբրեւ հիմնադրամ նշանակած է ամուսինը, տարեկան 250 տոլար ։ Արդէն առաջին տարիէն գրական մրցանակը ի վիճակի կ'ըլլայ երեք հարիւր տոլար մրցանակ յատկացնելու ։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ հայ կաթ.նախկին պատրիարքին՝ Նալեան արք.ի երկհատոր գիրքը՝ հայ տարագրութեան մասին, արգիլուեցաւ Թուրքիոյ մէջ, ինչպէս կը գրեն թուրք թերթերը ։

ՄԱՅՐԱՆՈՑ - ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ մը բացած է Նոյեմբեր 11ին Պէյրութի մէջ վիրաբոյժ տոքթ. Վարուժան Սահակեան ։ Այս հաստատութիւնը Պէյրութի ամէնէն արդիական մայրանոց - հիւանդանոցը կը համարուի ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ խրաքանչիւր մահճակալի քով կան հեռաձայնի եւ ձայնասփիւռի գործիքներ ։ Վկայեալ հիւանդապահուհիներ եւ մանկաբարձներ կը սպասարկեն հիւանդներուն ։ Յաջողութիւն ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայրենաշունչ մթնոլորտ մը ստեղծուած էր անցեալ շաբաթ, քաղաքիս շքեղ սրահներէն Ռընէի մէջ ։

Երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ հոծ բազմութիւն մը կը փութար սրահ, քաջալերելու Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Միութիւնը ։

Օրուան նախագահը՝ Պ. Թորոս Կոլիկեան՝ Ասպետ Պատուոյ Լեգէոնի, քանի մը խօսքով պարզեց Միութեան ազգօգուտ գործունէութիւնը ։ Հաստատելէ ետք թէ ասպնջական Ֆրանսայի մէջ մեր տարագիր ժողովուրդը կը վայելէ ամէն ազատութիւն, թելադրեց վառ պահել մեր ազգային դիմագիծը ։ Հանդէսը ունէր գեղարուեստական խնամուած բաժին մը ։ Դաշնակահարուհի Օր. Անժէլ Ակինեան նուագեց Կոմիտասեան պարերգ մը ։ Պ. Ռ. Յարութիւնեան երգեց Սայաթ Նովայէն ։ Օր. Ալիս Յարութիւնեան խոր ըմբռնումով արտասանեց Ահարոնեանի «Մասիսը» ։ Ազգային տարազներով, Տիւրկէրեան քոյրերը պարեցին հայ գեղջկական պարեր ։ Երգեց Փարիզէն Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան ։ Ֆանթէզիով մը Պ. Մ. Թէճիրեան զուարթացուց ներկաները ։ Գեղարուեստական բաժնի մասնակցողները բոլորն ալ շնորհալի երիտասարդ - երիտասարդուհիներ, ընդունուեցան ջերմ ծափերով ։

Օրուան բանախօսը, գրագէտ Կ. Փօլատեան հաստատեց թէ մեր Հայր. Միութիւնները մեծ դեր ունին ազգապահպանման դժուարին գործին մէջ ։ Շրջանի մը հայութեան բեկորները իրարու մօտեցնել, վառ եւ կենդանի պահել զաւառը իրենց մէջ, նորահաս երիտասարդութեան տալ ազգային դաստիարակութիւն, — ահա այն հիմնական առաջադրանքները զոր պէտք է ունենան մեր Հայրենակցականները ։ Քարլայլ, Ֆրանսական յեղափոխութեան անգլիացի մեծ պատմաբանը կը վկայէ թէ ազգերու պատմութեան մէջ երեք մեծ դէմքեր կան, — Բանաստեղծը, Սուրբը եւ Հերոսը ։

Սեբաստիան, ինչպէս մեր հայրենի շատ մը վայրերը ունեցաւ այս երեք վէմերը.— Վարուժան, մէկը մեր ժամանակակից հայ մեծագոյն բանաստեղծներէն, եղակի իր լեզուով ու շքեղ՝ իր ոճով ։ Սուրբը՝ Մխիթար Աբբան, իր ապրած կեանքը և ըրած գործըղինք11տարեկանին կը դարձնէին մօքի եւ սրտի անմահ սուրբերէն ։ Մուրատը՝ հոգիով մեծ ու նկարագրով արի, ազատագրական պայքարի պատմութեան մէջ կը ներկայանայ իբրեւ շքեղ եւ պայծառ ապետ, հեծած իր բեդասը ։ «Պիտի փափաքէի որ մեր բոլոր Հայր. Միութիւնները իրենք զիրենք նկատեն հայութեան մէկ անհրաժեշտ մասնիկը եւ բոլորը միասին աշխատին կերտել մեր ժողովուրդի վաղուան լուսաւոր ու գեղեցիկ ապագան» ։ (Ծափեր) ։

Երեկոյթը շարունակուեցաւ եւրոպական պարով որ տեւեց մինչեւ լոյս ։

Ժ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (196)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Օրիորդը շնորհակալութեամբ առեց թասը, չխջուց իր ծարաւը առելով .

— Բաւական սառն է ...

Այդ միջահասակ աղջիկը Որմիզդուխտ օրիորդն էր — Շապուհ արքայի քոյրը, Հայոց թագուհու գերին, իսկ Մերուժան Արծրունու հանդերձեալ հարսնացուն ։ Նա տասն եւ եօթն տարեկան հազիւ կը լինէր, բայց, որպէս արեւելեան տաք երկնքի ծնունդ, վաղօրօք հասունացել եւ կազմակերպուել էր իր չքնաղութեան բոլոր կախարդիչ հրապուրանքով ։ Գեղեցկութեան աստուածը, կարծես, նրա վրայ թափել էր իւր բոլոր ճիգը՝ մահկանացուներից անմահ մի էակ ստեղծագործելու ։ Նրա խոշոր աչքերի անսահման պայծառութիւնը միայն՝ բաւական էր, որ իւր մէջ ընկղմէր Մերուժան Արծրունու բոլոր խելքը, միտքը եւ հոգին ։ Նրա մէջ այն աստիճան քաղցրութիւն եւ այն առտիճան մեղմ քնքշութիւն կար, որ Հայոց թագուհին, չնայելով որ այնքան դառն ատելութիւն ունէր՝ թէ դէպի Շապուհը եւ դէպի առհասարակ Պարսից արքայական ազգատոհմը, — այնու ամենայնիւ, վերջին օրերում, ոչ միայն մայրական խնամք էր տանում Շապուհի քրոջ — Որմիզդուխտի վրայ, այլ սկսել էր մինչեւ անգամ սիրել նրան ։ Վերահաս դժբախտութիւնները՝ — սովը, մոռանալ տուին Հայոց թագուհուն այն անողորմ ոխակալութիւնը, որ բորբոքում էր նրա մէջ դէպի Շապուհին ընտանիքը ։ Այո, նա սկսեց սիրել Որմիզդուխտին, նա սկսեց փայփայել իւր գերիին, որի կեանքը եւ մահը իւր ձեռքումն էր ։ Այդ սիրոյ մէջ գտնում էր նա իւր հոգու մխիթարութիւնը, այն դժբախտ րոպէներում, որ վերջին օրերում վարում էր նա իւր ամրոցում ։ Վիճակների համանմանութիւնը առաջ էր բերել նրանց մէջ մի տեսակ փոխադարձ կարեկցութիւն ։ Օրիորդը, իրաւ, գերի էր, բայց թագուհին միշտ գերութեան ենթակայ էր իւր պաշարեալ ամրոցի մէջ ։ Ամէն վայրկեան սպասում էր նրան մի նոյնպիսի վիճակ, գուցէ աւելի դժնդակ, գուցէ աւելի դաժանական, հեռաւոր Պարսկաստանում ...

Ճարակող ախտի միջոցում՝ բռնուեցաւ եւ նազելի օրիորդը ։ Այդ օրերում թագուհին հանգստութիւն չունէր ։ Ամբողջ գիշերներ լուսացնում էր նրա անկողնի մօտ ։ Երբ ազատուեցաւ, թագուհին մխիթարուեցաւ ։ Այնուհետեւ պահում էր նըրան համարեա փականքի մէջ և թոյլ չէր տալիս, որ ապարանքից դուրս գայ ։ Զգուշանում էր, մի գուցէ դրսի սարսափելի երեւոյթների ազդեցութիւնը կրկին վերադարձնէր նրա հիւանդութիւնը ։ Օրիորդը սաստիկ վախենում էր մեռելներից, իսկ ամրոցի փողոցները դեռ լի էին դիակներով ։

Թագուհու մատուցած սառը ջուրը խմելուց յետոյ, բոլորովին սթափուեցաւ նա քնից եւ, յանկարծ վեր թռչելով իւր տեղից, գրկեց նրա պարանոցը, եւ երկար բաց չէր թողնում իւր գրկից, համբուրում էր, փայփայում էր, եւ, միեւնոյն ժամանակ, լսելի էր լինում նրա խուլ հեկեկանքը ։

— Ինչ է պատահել քեզ հետ, սիրելիս, — հարցրեց թագուհին շփոթուելով ։

— Ա՛խ, եթէ գիտենայիր, որքան լաց եմ եղել ... որքան լաց եմ եղել ... մրմնջաց նա լալագին ձայնով ։

Ինչո՞ւ էիր լաց լինում, սիրելիս ։ Ի՞նչ ունէիր լաց լինելու ։

— Երազումս էի լաց լինում ... բայց հիմա ուրախ եմ ... շատ ուրախ եմ ... դու դարձեալ կաս ... դու դարձեալ իմ մօտս ես ...

Թագուհին հասկացաւ, որ տխուր երազներ խռովել էին նրա գգայուն երեւակայութիւնը ։ Համբուրեց եւ, սեղմելով իւր կուրծքին, նստացրեց իւր մօտ՝ բազմոցի վրայ, եւ ապա հարցրեց, թէ ինչու էր լաց լինում երազում ։

— Զեմ սափ... լեզուս չէ բռնում, որ ասեմ ...

Երկար թախանձելուց յետոյ, պատմեց նա, թէ ման էր գալիս ապարանքի բակում, տեսնում էր այնտեղ ընկած շատ մարդիկ՝ այր, կին, ծեր եւ երեխայ ։ Ոմանք մեռած էին, ոմանք դեռ մահուան տաղնապի մէջ տանջւում էին ։ Նրանց թւումն գտաւ եւ թագուհուն, ընկաւ նրա դիակի վրայ եւ լաց էր լինում, բայց նա ոչինչ չէր զգում ...

ՐԱՖՖԻ

ՀՐԱՆԻՒԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ ահազանգ հնչեցնել հրանիւթի եւ ընդհանրապէս քարիւղի բոլոր տեսակներու տագնապին առթիւ ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ սեւ շուկան սկսած է արդէն, եւ 100 - 150 ֆրանքի հրանիւթ կը ծախուի ։ Ճամբաներու վրայ հաստատուած քարիւղաբաշխ մեքենաներուն տրամադրուած է միայն 70 առ հարիւր, առօրեական գործածութեան համար ։ Կառավարութիւնը նոր կոչեր ուղղեց որպէս զի ինքնաշարժները եւ զանազան հաստատութիւնները խնայողութեամբ գործածեն քարիւղը եւ հրանիւթը ։

Կը վախցուի որ կացութիւնը աւելի ծանրանայ քանի մը ամիսէն ։

Անգլիոյ մէջ շատ աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են եւ պիտի գործադրուին աստիճանաբար, մանաւանդ Դեկտ. 17էն սկսեալ ։ Ինքնաշարժները ամէն ամիս միայն 300 քիլոմեթր շրջագայելու իրաւունք ունին ։ Մասնաւոր տետրակներ պիտի հրատարակուին, չորս ամսուան տոմսակներով ։

Փարիզի մէջ արդէն պոչեր կազմուած են քարիւղաբաշխ մեքենաներուն առջեւ ։ Պաշտօնեաները կաթիլ - կաթիլ կը հոսեցնեն հրանիւթը ։ Ինքնաշարժներու երթեւեկը քառասուն առ հարիւր նուազած է Փարիզի փողոցներուն մէջ ։ Կառախումբերը եւ մեթրօն չափազանց խճողուածեն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄՍԸ (գահաժառանգ միապետութեան) իր տեղեկատուին մէջ դիտել կուտայ թէ «Սուէզի ամբողջ ջուրը չի կրնար քաւել սրբելու ռուսական ձեռքերու վրայ եղած հունգարական արիւնին մէկ հարիւրերորդը» ։ Յետոյ կը պահանջէ օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավար կուսակցութիւնը ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին նոր հրամանատարը, զոր. Լորիս Նորսթեատ հասնելով ստանձնեց իր պաշտօնը ։ Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ նախորդ հրամանատարը, զոր. Կրուենթըր, պարզելով արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան պահանջները ։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետին՝ Իտընի հիւանդութեան հետեւանքով, գործերը առժամապէս պիտի վարէ Պ. Պըթլըր ։ Չի կարծուիր որ փոփոխութիւն մը տեղի ունենայ ընդհանուր քաղաքականութեան մէջ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, մօտերս Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի պիտի յաջորդեն Մոլոթով եւ Մալենկով, իբրեւ վարչապետ եւ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ վարչապետը, Պուրկիպա, Նիւ Եորք հասնելով, յայտարարեց թէ իր երկիրը ստիպուած չէ միւս արաբական պետութեանց հետեւելու ամէն հարցի մէջ ։ Յետոյ յոյս յայտնեց թէ Ալժերիոյ խնդիրը պիտի կարգադրուի մօտերս ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ֆրանքեւանգլիական զինուորները պիտի պարպուին մէկ ամիսէն, համաձայն Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին եզրակացութեան ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ գոհերուն համար կիրակի օր կատարուած հանգանակութեան գումարը կը հաշուեն աւելի քան 30 միլիոն, առժամապէս ։ Ամէնէն մեծ բաժինը տուած է Փարիզ ։ Լիոնի մէջ հաւաքուած է 1.500.000 ֆրանք ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մեծ նաւահանգիստներու բանուորները ամէն աշխատանք դադրեցուցած են հինգ օրէ ի վեր ։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին, նուազնացութիւնը ապահովելու համար ։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն համայնավարներու ձերբակալութիւնը կը շարունակուի ։ Միշտ խռովարկութիւններ կը կատարուին Ալժէի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ։

ԴԱՀԼԻՃԻՆ դէմ հոսանք մը կազմուած է, իբրեւ հետեւանք ելմտական եւ տնտեսական դժուարութեանց, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը ։ Ընկերվարական կուսակցութեան մէջ ալ դժգոհները կը պահանջեն արտակարգ ժողով գումարել ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 20). — Ձոյլ ոսկի՝ 462.000, Նափոլէոն 3390, դոլար. 3300, քսան տոլարնոց 16.320, անգլ. 4300 ։ Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1030, տոլար 401, զուից. 95.75 ։

ՅՈՐԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ Ի

Սալ Շօփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային ու Ֆրանսահայ լսարաններուն ։

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ։

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Մուտքը 200 ֆրանք ։

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեանի գրատունը ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝

ԿՂԵՄԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊԱՊԱՃԱՆԵԱՆԻ

յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ առաւօտ, ժամը 1045ին, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, 10պիս, ռիւ Թուէն) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եսայեան եւ Քայմակեան - Յակոբովէչ (Աթէնք) ընտանիքները կը ծանուցանենթէ այս կիրակի հոգահանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՀՌԻՓՍԻՄԷ Կ. ԵՍԱԵԱՆԻ
(Ծնեալ Քայմակեան)

յիշատակին, անոր մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

***

Կեսարիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու փափաքին համաձայն, այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, 1895 Նոյեմբեր 18 եւ 1896ի Կեսարիոյ եւ շրջանի նահատակներուն, 1915ի Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուած 53 մարտիրոսներուն, ինչպէս նաեւ ընդհ. տեղահանութեան շրջանի նահատակներու եւ բազմավաստակ առաջնորդ Տրդատ եպիսկ. Պալեանի եւ Խոսրով եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս պաշտամունքին ։

ԿԱՐԵԼԻ Է ՏԱԿԱՒԻՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿ ԳՏՆԵԼ՝

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

երկու վէպերէն —
«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ»
ԵՒ « ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »

Երկու հատորը միասին 1500 ֆրանք ։
Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ԽՆՋՈՅՔ

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնճոյք մը՝ 25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը՝ չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա ։ Կը խնդրուի ընկերուհիներէն, ընկերներէն, Նոր Սերունդէն եւ բոլոր համակիրներէն քաջալերել այս բարենպատակ ձեռնարկը ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ամասիոյ Հայր. Միութեան ։ 1 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ալամպրայի մէջ, 340 Պուլվ. Շաւ ։

Պատուակալ նախագահութեամբ բանաստեղծ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹԻ ։

Գեղեցիկ աչքերու մրցում, ընտրուած թեկնածուհին կը ստանայ արժէքաւոր նուէր մը ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Սիւզան Հիւպէր (երգ), ժօ Ալպան ։

Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի անակնկալներ ։ Նուագախումբ ՆԻՔ ՖՐԱՆՔ ։

Սեղանները թուագրուած ըլլալով, այժմէն ապահովել Միութեանս անդամներէն, Տիկին Արփինէ Մորճիկեան, Շէ Վէթէր, 34 ռիւ Թափի Վէր ։

Պ. Յար. Չէքէմեան, 12 ռիւ տը լ'Արք. հեռ. Փրատօ 78-61 ։

Պ. Տիգրան Զորիկեան, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդին, ղեկավարութեամբ Ընկեր Ղարիբեանի

Կը ներկայացուի Գ. Մելոյեանի
« ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ » (տաամ 5 արար)

25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Սէրֆըլ Կաթոլիկի ծանօթ սրահին մէջ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Ճիշդ ժամուն կը սկսի ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Ե. Այանեան իր զաւկին՝ Յովհաննէսի Ալժերիայէն ողջ եւ առողջ վերադարձին առթիւ, կը նուիրէ. — Վիէնի Նոր Սերունդին երկու հազար ֆրանք, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ին երկու հազար, Փարիզի Մշակոյթի Տան երկու հազար, «Յառաջ»ի բարգաւաճման հազար ֆր. ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը, (Փարիզաբնակ Տիկնանց Միութիւն) շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց սիրայօժար աջակցութեամբ նպաստեցին իրենց տարեկան պարահանդէսի յաջողութեան (Նոյ. 18) ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍԱՐՍԷԼ, Դ. Ն. — Զարժեր գրաղիլ ։
ՆԻՍ. — Շ. Ջ. — Նոյնպէս ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Լուվէնի (Պելժիա) համալսարանի ուսանողներէն Պ. Երուանդ Բամպուքեան տրամադրելի ժամեր ունի հայերէնի դասեր տալու մասնաւորներու ։ Դիմել՝

34 Rue Vésale, Louvain (Belgique)

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԵՐՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Այն հայ գաղթականները որ ծերութեան մասնաւոր նպաստ կը ստանան եւ որոնց համար վերջերս նոր օրէնքով մը յաւելում եղած է, պէտք է ստանան իրենց բնակավայրի քաղաքապետութենէն, յատուկ հարցարաններ եւ ասոնցմով ներկայանան հայկական գրասենեակ, 7 ռիւ Քոփեռնիկ, Փարիզ, առաւօտները 10–12, միասին բերելով իրենց անձնագիրը եւ վերջին ստացուած գումարին կտրոնը ։

Այս ազդը կը վերաբերի նաեւ անոնց որ թոշակ կը ստանան ընկերային ապահովութենէն ։

Այն գաղթականները որ Փարիզէն դուրս կը բնակին, կրնան նոյնը կատարել թղթակցութեամբ, ներփակելով վերոյիշեալ թուղթերը ։ Անհրաժեշտ է հարցարանը ամբողջութեամբ լեցնել եւ ստորագրել, ինչպէս նաեւ իրենց անձնագրին պատճէնը կցել, վաւերացնել տալէ վերջ իրենց բնակավայրի ոստիկանութենէն եւ ղրկել հետեւեալ հասցէին ։

J. ARTINIAN, 7, Ru e Copernic, Paris (16e).

Օր. ՍՕՆԱ ՁԸՐԸԼՃԵԱՆ
Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՁՈՐՄԻՍԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Պ. Արա Պիպէրեանի,
Փարիզ 18 Նոյեմբեր 1956 Քաշան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը ։

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՌ ՍԷՆ - ՓՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը ։ Կը դասախօսէ ընկեր Կարօ Մանկեան ։ Կը հրաւիրուին Շաւիլի երկսեռ երիտասարդութիւնը ։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 21ին, իր շրջանի բոլոր ընկերները Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

• Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը չորսին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը ։

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր ութին ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՀԱՅ Թատրոնը Կեդր. Ֆրանսայի մէջ ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան, շաբաթ գիշեր, 15 Դեկտեմբեր, (Քաղաք. Թատրոն) ։

ԼԻՈՆ. — Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ։ Կիրակի ցերեկ, 15 Դեկտեմբեր, (Ֆրանսուա Քոփէ) ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ր, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 23 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7739 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3550

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԷՍ ՃԱՄԲԱՆ ԿԸ ՁԳԵՆ

Ո՛րքան փոքր ժողովուրդներ կէս ճամբան մնացին, միշտ իրենց յոյսը դնելով «Մեծ»երու աջակցութեան վրայ :

Վերջին ապացոյց՝ Հունգարիան :

Դժուար է հաստատել թէ մէկն ու մէկը ուղղակի դրդած էր ապստամբել, գործնական եւ անմիջական օգնութիւն խոստանալով :

Ռատիօ - քարոզները կրնայի՞ն ոտքի հանել ամբողջ ժողովուրդ մը:

Բաժակը յորդած էր եւ ինը միլիոն Հունգարներ կը հաւատային թէ կարելի է բան մը փրկել, ցնցելով օտար բռնակալութեան մը լուծը:

Մանաւանդ որ կը գտնուէին Եւրոպայի պորտին վրայ :

Եւ մաքառեցան հերոսաբար, յանուն ազատութեան ու անկախութեան :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ապստամբութեան գլուխն անցած էին բանուորներն ու գիւղացիները: Երիտասարդներ եւ ուսանողներ: Մինչեւ անգամ երիտասարդուհիներ :

Անշուշտ Փեշթայի մէջ ալ գիտէին թէ ինչ կը ներկայացնեն ներկայ Եւրոպան ու Ամերիկան, այսպիսի ճակատագրական պարագաներու մէջ :

Շատ – շատ, համակրանքի խօսքեր եւ բարեացակամ տրամադրութիւններ պիտի լսէին, ժողովրդական կամ կուսակցական շրջանակներէ: Ապա նաեւ մարդասիրական կոչեր՝ զոհերուն համար :

Այդպէս ալ եղաւ, երբ «օգնութիւն» կ'աղաղակէին ըմբոստները, արեան ճապաղիքներու մէջ :

Ոչ մէկ յուսատու արձագանգ :

Միջազգային մարմինը գոհացաւ նկարագրելով օրհասական պայքարը : Կառավարութիւնները փութացին կարծիքներ փոխանակել :

Ի վերջոյ արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ Ազգաժողովը, խնդիրը քննելու համար :

Ողբերգութեան երկրորդ վարագոյրը բացուեցաւ այնտեղ :

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք, սխալողական համարուեցաւ եղխտական տագնապը:

Եւ երբ կարգը հունգարականին եկաւ, հրասայլն ու թնդանօթը արդէն լռութեան դատապարտած էին ապստամբ ժողովուրդը :

Վերջնական բանաձեւը գեռ երէկ ընդունուեցաւ: Ոչ թէ արտակարգ նիստին, այլ սովորական ժողովին մէջ :

Գոնէ աքսորները պիտի դադրի՞ն, իբրեւ հետեւանք այդ բանաձեւին: Եւ օտար ուժերը պիտի հեռանա՞ն Հունգարիայէն:

Պատասխանը պատրաստ է արդէն, — Մի՛ խառնուիք մեր ներքին գործերուն...

Իրողութիւն է որ 79 պետութիւններէ բաղկացած կազմակերպութիւն մը չի կրնար նոյն իսկ խումբ մը դէտեր ղրկել, կացութիւնը քննելու համար :

Փեշթայի խամաճիկ իշխանութիւնը կ'առաջարկէ տեսակցութիւն մը կարգադրել Հունգարիայէն դուրս ...

Եւ հիմա պատասխանատուութիւններ կը փնտռեն, փոխադարձ մեղադրանքներով :

Ամէնէն անպատկառ դիրքը բռնած է սովետական ճակատը :

Ազատ աշխարհը գոհացաւ բանաձեւեր մշակելով եւ մարդասիրական օգնութիւն հասցնելով :

Ֆրանսայի ընկերվարութեան ականաւոր դէմքերէն Անտրէ Ֆիլիփ ճանչնելով ազատ աշխարհին պառակտումը, հրապարակաւ կը խոստովանի թէ «խայտառակուեցանք անկարող հանդիսանալով ազատութեան ռազմիկներուն ջարդին հանդէպ »:

Առաջին անգա՞մ է որ աշխարհի Մեծերը կէս ճամբան կը ձգեն տկարն ու անճարը, դայն վերածելով գթութեան կարօտ զանգուածի մը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱՑԱՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Իսրայէլ զինուոր կը կեդրոնացնէ Սուրիոյ եւ Յորդանանի սահմաններուն վրայ, արշաւանք մը կատարելու համար: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ շատ լուրջ ազդարարութիւններ ուղղուած են Իսրայէլի վարիչներուն՝ պատրաստուած նախայարձակման հետեւանքներու մասին :

Սուրիոյ կառավարութիւնը եւ Ազգաժողովին սուրիական պատուիրակութիւնն ալ նոյնիմաստ ազդարարութիւն մը ըրած են, ըսելով թէ ոչ միայն իսրայէլեան, այլեւ անգլեւֆրանսական զինուորներ կը համախմբուին երկու պետութեանց սահմաններուն վրայ :

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը գիտել կուտայ թէ ֆրանսացի եւ անգլիացի զինուորներ կը գտնուին Իսրայէլի մէջ, իսրայէլեան համազգեստներով եւ թէ անոնք ալ պիտի մասնակցին ծրագրուած արշաւանքին: Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, « Փրաւտա » եւս կ'արձանագրէ այս տեղեկութիւնները, առանց յիշելու աղբիւրը:Նոյն թերթին համաձայն, Իսրայէլի զինուորական հրամանատարութիւնը արդէն իսկ սահմանագլուխ փոխադրած է տասը վաշտ զինուոր, զրահապատ զօրամասերով եւ զօրաշարժը կը շարունակուի պահեստի ուժերով: Դարձեալ նոյն գործակալութիւնը կը յայտնէ թէ աւելի քան հարիւր ֆրանսական օդանաւեր կը գտնուին Իսրայէլի մէջ, թէ պաշտպան վիճակ հաստատուած է սահմաններուն վրայ, թէ կացութիւնը ճիշդ այն է ինչ որ կը տիրէր Եգիպտոսի վրայ կատարուած յարձակման նախօրեակին են.: Գործակալութիւնը այս տեղեկութիւնները ստացած է եղեր Աթէնքի գրասենեակէն :

ՈՒՐԻՇ ՎՐԴՈՎԻՉ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Այլապէս վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Լոնտոնի թերթերը : «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական թղթակիցը, որ ընդհանրապէս կառավարութեան տեսակէտները կը յայտնէ, նոյեմբեր 22ի թիւով կը ծանուցանէ թէ կարեւոր քանակութեամբ ռուսական զէնքեր ճամբայ հանուած են դէպի Սուրիա, թէ Եգիպտոս եւս կը բանակցի Խ. Միութեան հետ, նոր օդանաւեր եւ հրասայլեր ստանալու համար, վերջերս քանդուած զէնքերուն տեղ: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ իրազեկներ շատ ծանր կը գտնեն ռուսական թափանցումը Սուրիոյ մէջ, թէ թափանցումը արդէն իսկ հասած է այն աստիճանին ուր Մոսկուա կրնայ որեւէ ատեն ռուսական խարիսխի մը վերածել ամբողջ Սուրիան:

Այս կացութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Սուրիոյ դրացիներուն : Թուրքիոյ, Լիբանանի եւ Իրաքի: Այս վերջինը լրջօրէն կը նեղուի, քանի որ Սուրիա կտրած է այն նաւթուղիները որոնք Միջերկրական կը փոխադրեն Իրաքի քարիւղը: Թուրքիան անդամ է Ատլանտեան դաշինքին, ինչպէս եւ Պաղտատի ուխտին: Եթէ Սուրիոյ կացութիւնը աւելի վատթարանայ, Թուրքիան ապահովաբար Ատլանտեան Կազմակերպութեան օգնութիւնը պիտի խնդրէ, ըստ այնմ գործելու համար :

Միւս կողմէ Լիբանան ուժգին ճնշումի մը կ'ենթարկուի Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի կողմէ, ռուսական ճակատին յարելու համար: Լիբանան ցարդ ընդդիմացած է այս ջանքերուն :

Պէյրութէն Դամասկոս հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ քաղաքը զօրանոցի մը վերածուած է այն օրէն ի վեր որ զինուորական իշխանութիւնն ստանձնեց բարեկարգութեան եւ ապահովութեան հոգը: Սպառազէն զինուորներ դիրք բռնած են քաղաքին գլխաւոր կէտերուն վրայ: Բազմաթիւ պահականոցներ հաստատուած են փողոցներու մէջ եւ խուզարկութիւններ կը կատարուին այրերու թէ կիներու վրայ: Համազգեստաւոր զինուորներ կը շրջին փողոցներուն մէջ, հրասայլերով եւ զրահապատ կառքերով : Երեքշաբթի օր անծանօթներ ռումբեր նետեցին Սուրիա - Լիբանան դրամատան վրայ որ ֆրանսական հաստատութիւն մըն է : Երկու պահապաններ ծանրապէս վիրաւորուեցան : Նոյն աղբիւրին համաձայն ռումբ մըն ալ պայթած է նախագահական պալատին մէջ, խոշոր փոս մը բանալով արտաքին պատի մը վրայ: Ուրիշ ռումբ մը նետուած է Տիկին Մոտ Ֆարաճալլայի տան վրայ: Տիկինը բարեկամուհին է նախագահ Շամունի կնոջ : Երեք օր առաջ ալ ռումբեր նետուած էին Միջին Արեւելքի Բրիտանական Դրամատան եւ Սէյնթ Ճորճ Ակումբին վրայ : Ձերբակալուած են բազմաթիւ կասկածելիներ, մեծ մասով պաղեստինեան տարագիրներ: Զինուորական ատեան մը կազմուած է, յանցաւորները անմիջապէս դատելու համար :

Խուզարկութեանց հետեւանքով կարգ մը լեցուն պայթուցիկներ և ուրիշ զէնքեր գտնուած են Պէյրութի եգիպտական զինուորական կցորդին շարժավարին տան մէջ :

Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաստատուի թէ Սուրիա քսան միլիոն սթերլինի զինամթերք ստացած է Խ. Միութենէն, վերջին 12 ամիսներու ընթացքին :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

« ԷՍԱՆՍ»ԱՊԱՏՈՒՄ

Կատարեալ խուճապի մը մատնուած են անոնք որ օթօ, առնուազն մոթօ մը ունին, տարիներէ ի վեր :

Ո՞վ չունի մէկը կամ միւսը :

Ազատ եւ բարգաւաճ երկիր, ամէն պատեհութիւն կ'ընծայէ ծաղկելու, հարստութիւն դիզելու, օթօներ եւ շաթօներ գնելու :

Եւ մեր հայրենակիցներուն ամէնէն անճարն ալ, որուն համար երէկ երազ էր «փայտոն» կառք մը ունենալ, երկու հիւանդկախ ձիերով, ինքնաշարժի տեսակներ կը փոխէ տարին քանի մը անգամ:

Այսպէս, հազարաւոր ընտանիքներ տիրացած են ինքնաշարժի, պարզ կամ շքեղ, տեղական, ամերիկեան կամ իտալական:

Եւ կան ընտանիքներ որոնց իւրաքանչիւրը իր առանձին կառքն ունի :

Կան բազմաթիւ շարժավար կիներ ու աղջիկներ ալ, որոնք երիտասարդներու նախանձը կը շարժեն իրենց ճարտարութեամբ :

Արդ, բոլորն ալ տագնապի մը մատնուած են այժմ,— Սուէզի ջրանցքը փակուած ըլլալով, հրանիւթը, որ երէկ ջուրի պէս կը հոսէր, այժմ կը բաժնուի կաթիլ կաթիլ :

Սեւ շուկան բացուած է արդէն, եւ կը սպառնայ մեծ չափերու հասնիլ, եթէ տագնապը երկար տեւէ :

Ուրեմն, ամիսներով պիտի փնտռենք այն երանելի օրերը, երբ օթօ ունեցողը կ'առաջարկէր, ինքնաբերաբար.

— Քալէ պտոյտ մը կատարենք, ո՞ւր կ'ուզես, Քոնֆո՞րտ, Վենսէ՞ն, Պուա՞...

— Գործադրո՞ւլ կայ, կառքս պատրաստ է, մի վախնար :

— Հանդէսէն վերջ կառքս ձեր տրամադրութեան տակ է, մինչեւ տուն ալ կը տանիմ :

Եւ այժմ ամէնքն ալ կը հարցնեն, արդար մտահոգութեամբ.

— Երկա՞ր պիտի տեւէ... Առեւտրական գործերս ալ խանգարուեցան : Կարելի չէ քաղաքէն դուրս ելլել :

Ձայն մը՝ մամուլի գրասենեակէն.

— Ո՞րքան հրանիւթի պէտք ունինք ձեր խմբագրութեան ինքնաշարժին համար :

= Մենք միայն եռանիւ կառք մը ունինք, որ ձեռքով կը բանի, թերթերը նամակատուն փոխադրելու համար ...

ՎԱՀԷ

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ԽՆԴԻՐԸ ԿԸ ՔԱՇՔՇՈՒԻ

★

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համերշոլտ, իր տեղեկագիրը ներկայացուց ընդհ. ժողովին, նոր իրաւասութիւններ խնդրելով: Արեւմտեան երկիրներու մամուլը կը դանգատի թէ տեղեկագիրը լեցուն է տարտամ խօսքերով եւ անորոշութիւններով «որոնք կրնան դուռ բանալ ծանր թիւրիմացութեանց» : Քարտուղարը բացատրեց ընդհ. ժողովին մէջ թէ համաձայնած են գնդ. Նասրի հետ, կարգ մը սկզբունքներու մասին, թէ հաւաքաբար պիտի քննեն միջազգային բացառիկուժինպաշտօնավարութեան, հաղորդակցութեանց եւ մթերքի վերաբերեալ խնդիրները: Բանակցութիւնները պիտի հիմնուին երկու գլխաւոր սկզբունքներու վրայ.— 1. Պիտի ընդունուի Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը՝ Ազգաժողովի ուժին ներկայութեան եւ գործունէութեան խնդիրներուն մէջ.— 2. Ազգաժողովը իր ուժերը Եգիպտոսի մէջ պիտի պահէ մինչեւ որ օտար զինուորները քաշուին :

Ընդհ. քարտուղարը իր բացատրութեանց ընթացքին գիտել տուաւ թէ Ազգաժողովին ուժերը չեն կրնար գործել, քանի որ օտար զինուորները տակաւին հեռացած չեն: Ինք տեղեկութիւններ խնդրած է Ֆրանսայէն, Անգլիայէն եւ Իսրայէլէն, իրենց զինուորներու հեռացման

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ի ՊԱՏԻՒ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Լիբանանի պետական խորհրդարանին անդամ Պ. Տիգրան Թոսպաթ եւ Տիկինը նոյեմբեր 18ին սեղան մը սարքած են իրենց բնակարանին մէջ, ի պատիւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին: Հրաւիրուած էին նաեւ Լիբանանի առաջնորդ Խորէն արք., նոր վարչապետ՝ Սամիհ Սոլհ եւ միւս նախարարները, երեսփոխաններ, Մովսէս Տէր Գալուստեան, հայ համայնքին ներկայացուցիչները են.:

Վարչապետը շատ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցած է Զարեհ կաթողիկոսին հետ :

ԳՐԱԳԷՏ ՄԱԼԽԱՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ « Զարթօնք»ի հեղինակին՝ Մալխասի գրական գործունէութեան յոբելեանը պիտի տօնուի այս կիրակի, 25 Նոյեմբեր, Պէյրութ, ամերիկեան համալսարանին մէջ: Ուրիշ գաղութներ ալ կը պատրաստուին հանդէսներ սարքելու այս յոբելեանին առթիւ :

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԸ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ պետական վերստուգման նախարար նշանակուեցաւ Մոլոթով, որ արտաքին գործերու նախարարութենէն հրաժարած էր վեց ամիս առաջ: Այս անուանումը յաջողութիւն մը կը համարուի սթալինականներուն համար :

Մոլոթով իրաւասութիւններ պիտի ունենայ ստուգելու բոլոր գործառնութիւնները, գլխաւոր նախարարութիւններէն մինչեւ կոլխոզները :

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ՕԳՆԵՆՔ ՄԵՐ ՄԱՄՈՒԼԻՆ

Սփիւռքի հայութեան ինքնապահպանման գործին մէջ ազգային ոգիով ու գաղափարներով տոգորուած հայ մամուլի դերը անչափելի է իրապէս։

Կարելի է ըսել վստահօրէն, որ եթէ մեր գաղութներուն մէջ գոյութիւն չունենային հայ թերթերը եւ մեր նոր սերունդին համար ալ տեղական լեզուներով հրատարակուող թերթերը, դժուար թէ արտասահմանի մէջ գտնուող մեր մօտ մէկ միլիոն հայութիւնը պիտի կարենար պահել իր ազգային առանձնայատուկ անհատականութիւնը այնպէս, ինչպէս պահած է ցարդ։

Արդարեւ, առանց հայ թերթերու՝ ի՞նչպէս պիտի ապրէին եւ գործէին ոչ միայն մեր քաղաքական կուսակցութիւնները, այլեւ բարեսիրական, մշակութային եւ հայրենակցական բազմաթիւ կազմակերպութիւնները։ Չէ՞ որ անոնք բոլորն ալ իրենց երկար տարիներու արդիւնաւոր ազգօգուտ աշխատանքը ի վիճակի եղան կատարելու եւ կը կատարեն հայ թերթերու միջոցով ու անոնց ուղղակի թէ անուղղակի քաջալերութեամբ։

Սակայն, հակառակ այս հանրածանօթ եւ այնքան անվիճելի իրողութեան, հայ մամուլը հանրութեան գնահատանքին մէջ չի բռներ այն առաջնակարգ տեղը, զոր պէտք է բռնէր։ Ոչ միայն անհատներ, այլեւ կազմակերպութիւններ հայ թերթերուն վրայ շատ յաճախ կը նային որպէս սոսկ առեւտրական հաստատութիւններու վրայ, որոնց շահերը պէտք է ստորադասուին հանրային այլեւայլ կազմակերպութեանց, նոյնիսկ այս կամ այն անհատներու շահերուն։

Այսինքն՝ այդ կազմակերպութեանց վարիչներն ու որոշ անհատներ կը սպասեն ու կը պահանջեն, որ հայ թերթերը ձրիաբար կամ շատ չնչին վճարումով մը ծանուցանեն եւ քաջալերեն իրենց ձեռնարկները, բայց շատ քիչ անգամ կ՚անդրադառնան լրջօրէն, որ մեր թերթերն ալ ոչ նուազ եւ նոյնիսկ շատ աւելի կարեւոր ազգօգուտ ձեռնարկներ են եւ իրենց չափ, նոյնիսկ իրենցմէ ալ աւելի պէտք ունին հանրային քաջալերանքին թէ՛ նիւթապէս եւ թէ՛ բարոյապէս։

Ըստ երեւոյթին, այն կարծիքը տարածուած է, թէ հայ թերթերը ինքնաբաւ ու ապահով են նիւթապէս. այսինքն՝ իրենց բաժանորդներով եւ իրենց վճարովի ծանուցումներով կամ նոյնիսկ առանց ծանուցումներու, կը հանեն իրենց ծախքերը և մասնաւոր օժանդակութեան պէտք չունին։ Մինչդեռ իրականութիւնը շատ տարբեր է։

Նախ եւ առաջ՝ ամէնէն շատ բաժանորդներ ունեցող հայ թերթերն իսկ, ինչպէս որ են «Հայրենիք»ները, շատ հեռու են նիւթապէս ինքնաբաւ եւ ապահով ըլլալէ։ Պէտք չէ մոռնալ, որ հայ գրական շուկան ընդհանրապէս, իսկ սփիւռքի հայ գրական շուկան մասնաւորապէս չափազանց փոքր է՝ գոհացուցիչ կերպով ապահովելու համար որեւէ հայ թերթի գոյութիւնը միայն իր բաժանորդներուն կամ խեղճուկ ծանուցումներուն միջոցով։ Որով՝ հայ թերթ մը երբեք չի կրնար հրատարակուիլ զուտ առեւտրական հիմերու վրայ։

Երկրորդ՝ հայ թերթերը (մեր խօսքը ժողովրդական եւ ազդեցիկ թերթերու մասին է) չեն կրնար ղեկավարուիլ նաեւ զուտ առեւտրական սկզբունքներով, որովհետեւ գաղափարական որոշ նպատակներ կը հետապնդեն, որով իրենք գիրենք հարկադրաբար կը զրկեն շարք մը եկամուտներէ, զորս կրնային ունենալ, եթէ չահագիտական նպատակներով հրատարակուող թերթեր ըլլային։ Մոռնալու չէ, որ, դո՛նէ ներկայիս, սփիւռքի մէջ միայն քաղաքական կուսակցութիւնները եւ եկեղեցական հաստատութիւնները յաջողած են եւ կը յաջողին տեւական կերպով թերթեր հրատարակել։ Ասիկա կը նշանակէ պարզապէս, որ առանց այդ կազմակերպութեանց եւ անոնց հետ կապուած զանգուածի նիւթական ու բարոյական աջակցութեան, անկարելի է որեւէ լուրջ թերթի տեւական գոյութիւնը մեր գաղութներուն մէջ։

Երրորդ՝ օտար, մեզմէ մեծ ազգերու մէջ մամուլը կ՚ապրի ու կը բարգաւաճի ոչ թէ իր թերթերու վաճառքով կամ բաժանորդներէն ստացուած եկամուտներով, այլ գլխաւորապէս իր մեծապէս հասութաբեր ծանուցումներով։ Դժբախտաբար, հայութեան քանակը այնքան փոքր է եւ մանաւանդ հայ ընթերցողներուն թիւը այնքան սահմանափակ, որ հայ թերթերու ծանուցումները շատ խեղճուկ մաս մը կը կազմեն իրենց պիւտճէին եւ չեն կրնար երբեք գոցել իրենց բացը։

Ահա այս պատճառներով հայ մարդը, մանաւանդ ան, որուն սրտին մօտ է հայ ազգին գոյութեան պահպանումը եւ հայ մշակոյթին զարգացումը, պէտք է հայ մամուլին վրայ նայի այնպէս, ինչպէս կը նայի հայ եկեղեցիին, հայ դպրոցին, հայ բարեսիրական կամ հայրենակցական հաստատութիւններուն վրայ։ Այսինքն՝ իր սիրած թերթերուն համար ալ պէտք է ընէ նիւթական եւ բարոյական այն զոհողութիւնները, զորս կ՚ընէ հայ եկեղեցիին, հայ դպրոցին կամ հայկական որ եւ է ազգօգուտ կազմակերպութեան համար։

Ինչո՞ւ, օրինակ, կտակներու մէջ պիտի չյիշուին նաեւ սիրուած հայ թերթերը։ Ինչո՞ւ, օրինակ, փոխան ծաղկեպսակի եղած նուիրատուութիւններու առեն բաժին մը պիտի չհանուի սիրուած հայ թերթերուն։ Ինչո՞ւ, օրինակ, հասութաբեր ձեռնարկներ պիտի չըլլան նաեւ սիրուած հայ թերթերուն համար, ինչպէս որ կ՚ըլլան մեր եկեղեցիներուն, դպրոցներուն. հայրենակցականներուն կամ բարեսիրական հաստատութիւններուն համար։

Ռ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

(Քաղուած պելժիական թերթէ մը)

Իր լայն գիծերուն մէջ Միջին Արեւելքը կը ներկայացնէ երկու զօրաւոր բայց հակամարտ ճակատներ— իսլամ (արաբ) եւ Իսրայէլ։

Արաբական աշխարհ ըսելով կը հասկցուի բազմաթիւ ցեղախումբեր, որոնք իրարու կը միանան իսլամական կրօնքով։

Իրականին մէջ իսլամական արաբ աշխարհը կը բաղկանայ երեք գլխաւոր ազգերէ, որոնք իսկապէս արաբ են — Եէմէն, Յորդանան եւ Սէուտական Արաբիա։ Մնացեալ արաբական կոչուած երկիրներուն մէջ յարաբերական թիւ մը կը կազմեն բուն Արաբները։ Թունուզի մէջ բնակիչներուն քառասուն առ հարիւրը Արաբ են, Ալժերիոյ մէջ քսան առ հարիւրը միայն, Մարոքի մէջ տասը առ հարիւր, իսկ Եգիպտոսի մէջ 6 առ հարիւր։ Սուրիոյ ամբողջ բնակչութեան մէջ վեց հարիւր հազար զուտ Արաբներ կան։ Այս երկրին մէջ երկու միլիոն Արամէական, երկու հարիւր հազարը Քիւրտեր, մնացեալը Թուրքեր, Եբրայեցիներ եւ Հայեր են։

Իսլամները, որոնք Է. եւ Ը. դարերուն իբրեւ յաղթական մտան այդ երկիրները եւ կազմեցին Մահիկի կայսրութիւնը, իսլամ ժողովուրդին մէկ ութերորդը կամ մէկ եօթերորդը կը կազմեն, յիսուն միլիոն անձ։

Մնացեալ Իսլաներն են Ափրիկեցիներ, Թուրքեր, Իրանցիներ, Հնդիկներ, Բերբերներ եւայլն։ Մօտ քառասուն միլիոն Իսլամներ կան Ռուսիոյ, Պոսնիայի (Եուկոսլաւ), Ալպանիոյ մէջ, քառասուն միլիոն Ափրիկէի սեւամորթներուն մէջ, երեսուն միլիոն Չինաստանի, 70 միլիոն Ինդոնեզիոյ մէջ, մնացեալը Հիւսիսային Ափրիկէի, Լիբիոյ, Եգիպտոսի, Իրանի, Թուրքիոյ, Փաքիստանի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Յորդանանի, Իրաքի, Եէմէնի, Սէուտական Արաբիոյ մէջ։

Մոլեռանդ տարր մըն է Արաբը, որ ժամանակին մէկ ձեռքը Գուրանը, միւս ձեռքը սուրը, աջ ու ձախ կը զարնէր։ Վերջին տասը տարուան մէջ, սպաննեցին Թագաւոր մը, պետական բարձրաստիճան դէմքեր, նախարարներ, եւն.։

Շատ սերտ կապերով միացած է իրարու ամբողջ իսլամ աշխարհը, նոյնիսկ Գուրանին վարդապետական տարբերութիւնները չեն ազդեր անոնց համերաշխութեան վրայ։ Ինդոնեզիոյ իսլամ ազգերը մաս կը կազմեն իսլամական ճակատին, թէեւ կրօնական տարբերութիւններ կան։ Իսկ Փաքիստան չուրանար արաբական աշխարհը, թէեւ Մուհամէտի յաջորդականութեան մասին իր մասնաւոր տեսակէտներն ունի։ Բոլոր Իսլամները կը հաւատան թէ միայն մէկ Աստուած կայ, Ալլահը՝ իսկ Մուհամէտը մարգարէն է զոր Աստուած ղրկած է երկրի վրայ, տարածելու համար իր պատգամը։

Արաբական աշխարհը կը ձգտի այսօր կազմել նոր ճակատ մը իբրեւ հակակշիռ ընդդէմ այն իշխանութեանց, որոնք աշխարհ բաժնած են իրենց միջեւ։ Գնդ. Նասր կ՚ուզէ իրականացնել Է. եւ Ը. դարերու Խալիֆաներու երազը — ստեղծել արաբական աշխարհակալութիւն մը որ երկարի Ատլանտեանէն Պարսից Ծոց եւ հիմնուելով իսլամ կրօնքին պատկանող ժողովուրդներու համերաշխութեան վրայ, կ՚ուզէ մեծ դաշնակցութիւն մը կազմել։

«Աշխարհակալները, կ՚ըսէր վերջերս Գահիրէի ձայնասփիւռը, չեն ուզեր որ միակ ազգ մը դառնանք Պարսից ծոցէն Ատլանտեան ովկիանոս։ Մենք Արաբներս մէկ եւ նոյն ազգն ենք։ Մեծ եւ նոր ուժ մը երեւան ելած է միջազգային գետնի վրայ։ Արաբ հսկան կը բարձրացնէ ձայնը։ Հսկայ հրաբուխ մը ժայթքած է, որուն զոռում գոչումները կը զարնեն Լոնտոնի, Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի վարիչներուն ականջներուն»։

Վերջին տասը տարուան ընթացքին արաբական ծաւալումը յաղթութիւններ արձանագրեց։ Ինդոնեզիան ազատագրուեցաւ, Փաքիստանը, իսլամ երկիր, ծնունդ առաւ Մեծն Բրիտանիոյ մեկնումով, Լիբանանը եւ Սուրիան հրաժարեցան Ֆրանսայի հոգատարութենէն, Թունուզ եւ Մարոք անկախութիւն ստացան, Իրան ազգայնացուց իր քարիւղը եւն.։ Եգիպտոս ստիպեց որ քաշուի Մեծն Բրիտանիոյ զօրքը Սուէզի Ջրանցքի շրջանէն։ Յորդանան եւ ղրկեց Կլըպ փաշան, որ դարբնած էր իր բանակը, եւ որ կը մարմնացնէր բրիտանական ազդեցութիւնը այդ երկրին մէջ։ Նասր, տիրանալով Սուէզի Ջրանցքին ապարէզ կարդաց Արեւմուտքին։ Միեւնոյն Թուականին, Մարոքի մէջ Սուլթան Մոհամէտ Ե. որ աքսորուած էր իր հակա-ֆրանսական զգացումներուն պատճառով, վերստին նստաւ իր գահին վրայ, իսկ Ալժերիոյ մէջ բուռ մը ըմբոստներ կը գրաղեցնեն ֆրանսական բանակը։

Երեսուն տարուան մէջ Գուրանը շահեցաւ քսան միլիոն հաւատացեալներ Սեւ Ափրիկէի մէջ։ Իսլամը տարածուած է վերին Վոլգա, բրիտանական Նիկերիա, Քոնկօ։

Իսլամական կրօնքը այսօր կը տարրալուծուի։ Նասր զաղջ իսլամ մըն է, Թունուզի մէջ, Պուրկիպա չի ծածկեր թէ կ՚ուզէ Թուրքիոյ Մուսթաֆա Քեմալի օրինակին հետեւիլ, բաժնելով կրօնքը Պետութենէն։ Մարոքի մէջ, Սուլթանի աղջիկները հրաժարեցան քօղէն եւ եւրոպական տարազով կը պտտին։

Արաբական Դաշնակցութիւնը կազմուեցաւ 1945, Մարտ 17ին։ Այս կազմակերպութիւնը աւրկէ կը բխին հակարեւ-

ԱՍՏՈՒԱԾ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏԵՍՆԷ, ԲԱՅՑ ԿԸ ՍՊԱՍԷ

— Է՜հ, բարեկամներ, կ՚ըսէր ան, սայլի մը կապուած ձի մը առի եւ գողութեամբ ամբաստանուելով ձերբակալուեցայ։

Անոնց յայտարարեցի, թէ ձին առած էի, որ քիչ մը շուտ տուն հասնէի. յետոյ ձին պիտի վերադարձնէի։ Ասկից զատ, ձիուն տէրը իմ անձնական բարեկամս էր։ Ըսի անոնց. «Վնաս չունի»... Անոնք պատասխանեցին.— «Ոչ, դուն գողցար»... Բայց ի՞նչպէս եւ ո՞ւր գողցած էի, ատիկա չկրցան հաստատել։ Իրաւ է որ ես ուրիշ անգամ մը յանցանք մը գործած էի եւ ատոր համար ալ շատոնց այստեղ եկած ըլլալու էի... Բայց այն ատեն հետքս չգտան... Իսկ հիմա, պարապ բանի մը համար հոս եկած եմ... Էհ, ինչ ընեմ... Ժամանակին ես Սիպերիա եղած եմ, բայց երկար մնացած չեմ...

— Որտեղացի ես, հարցուց մէկը։

— Վլատիմիրցի եմ, ընտանիքս ալ այդ քաղաքէն է... Անունս Մակար, մականունս Սիմիոնիչ...

Ակսիոնով գլուխը վեր առաւ եւ ըսաւ.

— Սիմիոնիչ, խնդրեմ ինծի ըսէ թէ Վլատիմիրցի վաճառական Ակսիոնով ընտանիքին մասին բաներ մը գիտե՞ս... Ո՞ղջ են...

— Ինչպէս թէ չեմ գիտեր, լաւ կը ճանչնամ զիրենք... Ակսիոնովները շատ հարուստ են եւ հայրերնին ալ Սիպերիա է, թերեւս մեզի պէս ոճրագործ մը... Իսկ դուն քեզի, մեծ հայրիկ, դո՞ւն ինչպէս եղաւ որ հոս եկար...

Ակսիոնով չէր սիրեր իր դժբախտութեան մասին խօսիլ։ Միայն հառաչեց եւ ըսաւ.

— Իմ մեղքերուս համար, քսանըվեց տարի է բանտարկուած եմ...

— Ի՞նչ մեղք, հարցուց Մակար Սիմիոնիչ։

Բայց Ակսիոնով ուզեց կարճ կապել։

— Թերեւս արժանի էի այս պատիժին։ Կարելի է, Ակսիոնով ալ ըսելիք չունենար, եթէ իր ընկերները նորեկներուն չպատմէին թէ ան ինչպէս Սիպերիա եկած էր, ինչպէս ուրիշ մը սպաննած էր վաճառական մը ու դանակը պահած էր անոր բեռներուն մէջ եւ այդ պատճառաւ ալ ինք դատապարտուած էր, անիրաւ տեղը։

Երբ Մակար Սիմիոնիչ լսեց այդ ամէնը, նայեցաւ Ակսիոնովի կողմը եւ ձեռքերը ծունկերուն զարնելով, ըսաւ.

— Ատիկա սքանչելի է, սքանչելի... Բայց որքան ծերացեր ես, մեծ հայրիկ...

Միւսները հարցուցին թէ ինչո՞ւ այդպէս անակնկալի եկած էր եւ ատկէ առաջ ո՞ւր տեսած էր Ակսիոնովը։ Բայց, Մակար Սիմիոնիչ չպատասխանեց, միայն աւելցուց.

— Ընկերներ, իրաւ որ զարմանալի է մեր այս հանդիպումը։

Այս բառերը մղեցին Ակսիոնովը խորհրդածելու թէ արդեօ՞ք այս մարդը գիտէր, թէ ով սպաննած էր վաճառականը։ Եւ ըսաւ.

— Սիմիոնիչ, թերեւս այդ սպանութեան մասին լսած ես եւ կամ ատկէ առաջ զիս տեսած ես...

— Ի՞նչ կ՚արժէ իմ լսելս... Աշխարհքը լեցուն է զրոյցներով... Սակայն, շատ երկար ժամանակ առաջ լսած եմ եւ մոռցած եմ...

— Թերեւս լսած ես թէ ով էր վաճառականը սպաննողը, հարցուց Ակսիոնով։

Մակար Սիմիոնովիչ խնդաց ու պատասխանեց.

— Սպաննած ըլլալու է այն մարդը, որուն պայուսակին մէջ գտնուած էր դանակը... Եթէ ուրիշ մէկը սպաննած էր, բռնուած չէ... Ինչպէս առածը կ՚ըսէ. «Մինչեւ չբռնուիս, գող չես...» Ի՞նչպէս կրնար մէկը դանակը պայուսակի մէջ դնել, երբ պայուսակը գլխուդ տակն էր... Անպայման արթնցած պիտի ըլլայիր...

Երբ Ակսիոնով այդ բառերը լսեց, վերջնականապէս համոզուեցաւ որ վաճառականը սպաննողը ան էր։ Ու տեղէն ելլելով դուրս գնաց։

Ամբողջ գիշերը չքնացաւ։ Շատ դժբախտ էր եւ ամէն տեսակ պատկերներ անցան իր աչքին առջեւէն։ Ահաւասիկ իր կնոջ պատկերը, ճիշդ անկէ բաժնուած օրուան պէս, երբ «մնաք բարով» կ՚ըսէր՝ տօնավաճառին երթալու համար։ Տեսաւ զայն. կարծես ներկայ էր։ Անոր դէմքն ու աչքերը երեւցան իրեն եւ լսեց անոր խօսակցութիւնն ու խնդուքը։ Յետոյ, տեսաւ իր զաւակները, շատ փոքր, այդ օրերուն։ Մէկը վերարկու մը հագած էր, միւսը մօրը կուրծքին փակած էր։

Յիշեց ինքզինքն ալ այնպէս ինչպէս որ էր — երիտասարդ ու երջանիկ։ Յիշեց թէ ինչպէս պանդոկին պատշգամը նստած կիթառ կը նուագէր, երբ, յանկարծ, զինքը ձերբակալեցին։ Այդ օրերուն հոգ չունէր։ Իր մտքին առջեւ պատկերացուց այն վայրը, ուր պաշտօնեային ու ժողովուրդին աչքին առջեւ զինքը կը ծեծէին։ Շղթաները, դատապարտեալները, իր բանտային կեանքը՝ ամբողջ քսանըվեց տարի եւ իր կանխահաս ծերութիւնը։ Այս մտքերը այնքան յուզեցին զինքը, որ նոյնիսկ պատրաստ էր անձնասպան ըլլալու։

— Եւ այս բոլորը այդ սրիկային պատճառաւ, մտածեց Ակսիոնով։

Իր բարկութիւնը այնքան բուռն էր, Մակար Սիմիոնիչի դէմ որ վճռեց վրէժ լուծել անկէ, նոյնիսկ իր կեանքը վրայ տալով։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(3 մնացեալը յաջորդով)

մաեան բոլոր հրահանգները անգլիական յղացում մըն է :

Մեծն Բրիտանիան էր որ, արդէնցուց Արաբներու ազգայնական զգացումները : Տնտեսական եւ ռազմական դիրքեր գրաւելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, Լոնտոն ուզեց իրեն դաշնակից դարձնել արաբ երկիրները : Անգլիան կ՚ուզէր բարեկամներ ունել իր քարիւղի հորերուն շուրջ : 1943ին Իտըն կը յայտարարէր թէ՝ կը վախնար որ իսլամական աշխարհը կ՚իյնայ ամերիկեան առեւտուրին եւ կամ ռուսական գինապաշտութեան տակ :

Սակայն Արաբական Դաշնակցութիւնը չուտով թօթափեց բրիտանական ազդեցութիւնը : Այսօր անգլեւարար գործակցութիւնը պարզապէս յիշատակ մըն է :

Արաբական Դաշնակցութիւնը ներկայացուցիչներ ունի Ազգաժողովին, նաեւ բազմաթիւ երկիրներու մէջ : Գահիրէ ունի յիսուն սենեակով շէնքի մը մէջ, ձայնասփիւռի կայան մը, քարոզութեան, մամուլի գրասենեակներ եւն. :

Հակառակ բոլոր երեւոյթներուն, խուլ մրցակցութիւն մը կը տիրէ արաբական բոլոր երկիրներուն միջեւ : Բազմաթիւ Սուրիացիներ եւ Լիբանանցիներ չեն ուզեր որ իրենց երկիրը միանայ Յորդանանի կամ Իրաքի : Խուլ մրցակցութիւն մը կայ նաեւ Գահիրէի եւ Պաղտատի միջեւ, որոնք մրցակիցներ են :

Միջին Արեւելքի պետութեանց տնտեսական տկարութիւնը ուրիշ հարց մըն է : Մարոք եւ Թունուզ՝ պէտք ունին Ֆրանսայի, իրենց ելեւմուտքը հաւասարակշռելու համար : Միջին Արեւելքը կ՚ապրի անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական քարիւղի ընկերութեանց դրամով :

Արաբական աշխարհի մէջ ծանր ճարտարարուեստ չկայ : Անոնց ամբողջ ճարտարարուեստը հաւասար է Ամերիկայի մէկ մեծ քաղաքին ճարտարարուեստին :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ նոր կոմիտէ մը կազմուած է Մոնթրէալի մէջ (Քանատա) : Նոր կոմիտէն որուն կ՚անդամակցին տասնըհինգ ընկերներ, կոչուեցաւ Միհրան Փափազեան (մեր եղերաբախտ ընկերը, որ վայրագօրէն սպաննուեցաւ Յունաստանի մէջ, 1944ին, իր կնոջը, զաւկին եւ բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանի հետ) :

Մոնթրէալի այս կոմիտէն շուտով պիտի կազմէ Հ. Ե. Դաշնակցութեան Ուխտ մը :

500 ՏՈԼԱՐԻ կտակ մը բրած է Պէյրութի ճեմարանին, Տիթրոյթի մէջ, Յովհաննէս Կօչկակարեան (Խուռնաւիլցի) : Կտակը եղած է Հ. Օ. Միութեան անունով յատկացուելու համար ճեմարանին :

ԿԻՊՐՈՍԻ Նեկոսիա քաղաքին մէջ ըսպաննուեցաւ անգլիացի զինուոր մը : Ուրիշ ընդհարումի մը հետեւանքով, ըսպաննուեցաւ ինը տարեկան յոյն տղեկ մը, հայրն ու մայրն ալ վիրաւորուեցան :

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

« Արեւը Երկրին վրայ » (Քլոտ Ռուա), «Նեճմա» (Քաթիպ Եասին), երկու գիրքերուն ալ հիմքը մարդու հարցն է :

Շահեկան է « Արեւը երկրին վրայ» գիրքը : Հեղինակը՝ բանաստեղծ, ճամբորդ եւ վիպասան, համակրելի է շնորհիւ իր տաղանդին : Գիրքը ոչ թէ վէպ մըն է, այլ քրոնիկ մը, ինչպէս որ միայն մէկ արեւ կայ երկրի վրայ, հեղինակին համար միայն մէկ նիւթ կայ — մարդոց երջանկութիւնը, միայն մէկ սուեր կայ, մարդոց տառապանքը : Քլոտ Ռուայի համար մէկ հարց կայ — Թոյլատրելի չէ մարդկային տառապանքը, եւ ոչ ոք իրաւունք չունի չհետաքրքրուելու : Ան կը մերժէ ընդունիլ աշխարհ ինչպէս որ է : Ամբողջ աշխարհ պտտած ըլլալով, ամէն տեղ գտած է սիրելի անձեր : Վէպ չըլլալով հանդերձ, վէպի մը պէս կը կարդացուի այս գիրքը :

Ալժերիացի Քաթիպ Եասին, գրագէտ մըն է, ծնած գրագէտ ընտանիքի մը մէջ, Բանաստեղծ է, եւ ճամբորդած Ալժերիոյ, Սուտանի, Փարիզի եւ Ասիոյ մէջ : Ամէն տեսակ դժուար արհեստ ի գործ դրած է, ագարակի մէջ ծառայ, բանուոր եւայլն : Կոպիտ ձեռքերով մը — տաւորական մը : Իր «Նեճմա» վէպով գրականութեան մէջ մտաւ : Շփոթ կայ գրքին մէջ այն տեսակէտով որ, սովորական վէպի մը չի նմանիր, յստակ չեն անձերը, ոչ ալ գաղափարները, դէպքերը իրարու չեն յաջորդեր : Հետեւած է Ֆրանսական գրականութեան, սակայն ուրիշ աւանդութեան մը կը հետեւի — իր ցեղին եւ աւանդութեան : Իր չորս հերոսները սիրահարուած են միակ կնոջ մը վրայ, Նեճմայի, խորհրդաւոր անձնաւորութիւն մը եւ թերեւս խորհրդանշական : Ամուսնացած է Քամիլի մը հետ, որ հաւանաբար եղբայրն է : Ֆրանսացիի մը աղջիկն է, որ չորս սիրահար ունեցած է, մէկը իր սիրահար Ռաշիտի հայրը, որ սպաննուած է : Տարօրինակ անձ մըն է, ծերուկ Սի Մոխթարը, թրքական իմաստով Դոն Ժուան մը, եւ իրական Քարակէօզ մը, որ թերեւս Ռաշիտի հօրը սպաննողն էր, Նեճման արաբ ազգային ոգիին խորհրդանիշն է, ինչպէս դիտել կուտայ քննադատ մը :

ՔԱՆԻ մը երիտասարդուհիներ կը խօսին .

— Ամէնէն շատ ո՞ր հոտը կը սիրէք, կը հարցնէ մէկը .

— Ես՝ վարդին հոտը կը սիրեմ, կ՚ըսէ առաջինը :

— Ես՝ յասմիկին հոտը կը նախընտրեմ, կը գոչէ ուրիշ մը :

— Մանիշակին հոտը իմ ամէնէն սիրած հոտն է, կը յարէ երրորդ մը :

— Դո՞ւն որ հոտը կը սիրես, կը հարցնեն մէկուն՝ որ դեռ խօսած չէր :

— Պէնզինին հոտը, գեղեցիկ ինքնաշարժի մը մէջ նստած ատեն :

ՆՍՏԱԿԵԱՑ ԿԸ ԴԱՐՁՆԵՆ ԻՐԱՆԵԱՆ ՑԵՂԵՐԸ

Իրանի կառավարութիւնը որոշած է նստակեաց դարձնել շատ մը ցեղեր : Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Թեհրանի «Ալիք»էն .—

Կառավարութիւնը որոշած է ցեղերը նստակեաց դարձնելու աշխատանքին ձեռնարկել : Այդ հրահանգը տրուած է Վեհապետին կողմէ եւ առաջին հերթին պիտի գործադրուի հարաւային նահանգներէն Ֆարսի շրջանին ցեղերուն հանդէպ : Տրուած որոշման համաձայն հինգ տարուան ընթացքին երկրագործական աշխատանքներու պիտի լծեն երեսուն հազար ընտանիք :

Երկրի բոլոր մասերուն մէջ ցրուած են այդ ցեղերը : Թիւով չորսէն չորսուկէս միլիոն են : Կը զբաղին խաշնարածութեամբ եւ այդ միջոցով կը ծառայեն երկրին տնտեսութեան, արտածման համար բաւական մեծ քանակութեամբ եղջիւրաւոր կենդանի հայթայթելով :

Իրանի ցեղերը բաժնուած են քանի մը մեծ խմբակցութիւններու, ինչպէս Քրտերը, Ղաշղայիները, Բախթիարցիները, Արաբները եւայլն : Իւրքանչիւրն ալ իր մէջ բաժնուած է մեծ ու փոքր յաճախ հակամարտ ցեղերու :

Իբրեւ լեռնական՝ ռազմական ոգի ունին : Առանց բացառութեան զինուած են :

Մօտ քառորդ դար առաջ անոնք կը կազմէին երկրի միակ ռազմական ուժը . մանաւանդ իբրեւ սահմանապահ :

Զինուորագրութեան օրէնքի հաստատումէն վերջն ալ, դեռ երկար ժամանակ կը մնային իբրեւ այդպիսին :

Անցեալի կառավարութիւնները յաճախ ներքին երկպառակտումներով կը բաժնէին հարեւան ցեղերը, անոնց միասնական ըմբոստութիւնները կանխելու համար եւ կ՚օգտուէին մէկ ցեղի ուժերէն միւս՝ անհնազանդ ցեղը զսպելու համար :

Ցեղերու հեծեալ խումբերը մեծ դեր են կատարած սահմանադրական շարժումներու ժամանակ՝ իրենց բռնած դիրքով : Մեծ ցեղերէն միայն Բախթիարցիներ են, որ իրենց ազատամիտ ցեղապետներու հետ միացած են սահմանադրականներուն եւ մեծ չափով նպաստած անոնց յաղթանակին : Մնացած ցեղերն ենթակայ ընդհանրապէս միապետ. ցեղապետներու, իրենց երկարատեւ դիմադրութիւններով ու յարուցած խռովութիւններով պատճառ են դարձեր ազատականներու վերջնական յաղթանակի յապաղման :

Այս վերջին ցեղերու շարքին կը պատկանին Ֆարսի շրջանի ցեղերը, որոնք վերջերս զինաթափ եղան յատուկ զօրամասերու միջոցով :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ 16ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Նոյեմբեր 22ին Մելպուրնի (Աւստրալիա) մէջ բացուեցաւ Միջազգային 16րդ ողիմպիականը : Բացումը կատարեց Էտինպուրկի դուքսը : Կը տեւէ մինչեւ Դեկտ 8 :

Մելպուրն ունի 1.600.000 բնակիչ : Խաղադաշտը որ Մելպուրնէն ութ մղոն հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի, շինուած է երկրաչափական նորագոյն մեթոտներով :

Խաղերուն պիտի մասնակցին վեց հազար մարզիկներ 78 ազգերէ :

Իւրաքանչիւր ազգի համար վերապահուած է մասնաւոր խոհանոց : Համայնավար Զինաստանի եւ Ազգայնական Զինաստանի մարզիկներուն համար առանձին ճաշասենեակներ տրամադրուած են :

Մեծագոյն մարզադաշտն է, որ կը պարունակէ 110.000 հանդիսականներ :

Ողիմպիականի ջահը Յունաստանէն պիտի տարուի օդային ճամբով Քերնս քաղաքը, եւ վազքով պիտի տարուի Մելպուրն 2750 մղոն ճամբայ կտրելով (ողիմպիական պատմութեան ամէնէն երկար ուղին) :

Կառավարութիւնը հինգ միլիոն սթերլին ծախսած է խաղերը կազմակերպելու համար : 19 օտար ազգերու մարտանաւերը մրցումներու ընթացքին պիտի այցելեն Մելպուրն— տասը ամերիկեան, չորս սովետական եւ մէկ իտալական մարտանաւեր :

Նինա Փոնոմարեւա (Մոսկուայէն), որ 1952ին Հելսինքիի մէջ ոսկիէ չքանչան ստացած էր պիտի մասնակցի սկաւառակ նետելու : Ռուս մարզիկներուն թիւն է 325 (44ը աղջիկ), 106 մարզիչներ, դատաւորներ եւ լրագրողներ այս թիւէն դուրս են :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԷՍԻՆ .— Անցեալ կիրակի տեղի ունեցած մրցանակաբաշխութեան մը մէջ, մեր սիրելի Առաքելը, որդին՝ ընկեր Սարգիս Առաքելեանի, բազմաթիւ աշակերտներու մէջ կահագործութեան առաջին մրցանակը ստացաւ համապատասխան վկայականով, Լիոնի կահագործական ընկերակցութեան նախագահ Պ. Վաշոյի կողմէ : Այս առթիւ ջերմագին շնորհաւորութիւններ յայտնեցին զանազան ընկերակցութեանց եւ քաղաքապետութեան ներկայացուցիչները : Լիոնի «Լը Փրոկրէ» եւ «Տէրնիէր Էօր» թերթերը իր նկարը հրատարակած էին, մրցանակը ստացած պահուն : Պատանի Առաքել մէկ տարի առաջ նոյն յաջողութիւնը ունեցած էր նաեւ փայտի փորագրութեան մէջ : Մեր ջերմ շնորհաւորութեանց հետ, նոր յաջողութիւններ կը մաղթենք :— Գ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (197)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

— Մեզ պատահած դառն դժբախտութիւնների տպաւորութեանց ներքոյ՝ այսպիսի տխուր երազ ես տեսել, սիրելի Որմիզդուխտ, — մխիթարեց նրան Թագուհին : Մեծ է Աստուծոյ գթութիւնը, նա մեզ խնայեց մահից, եւ կը պահպանէ այսուհետեւ : Հանգիստ կաց, սիրելի Որմիզդուխտ եւ սիրտդ միշտ ուրախ պահիր :

Տպաւորութիւնները, իրաւ, շատ ծանր էին օրիորդի քնքուշ սրտին : Բացի ամբողջի ընդհանուր մահացութիւնից, որի սոսկալի աղէտներին ականատես եղաւ, — նա ունէր իւր հետ սպասաւորների եւ աղախինների մի ստուար բազմութիւն, որոնք նոյնպէս զոհ եղան մահուան եւ նրանցից ոչ մէկը չմնաց : Այդ կորուստը սաստիկ վշտացնում էր նրան եւ բնաւ մոռանալ չէր կարողանում : Քնի մէջ յաճախ տալիս էր նրանց անունները, եւ երբ չէին յայտնւում, սկսում էր լաց լինել : Այդ էր պատճառը, որ վերջին օրերում Թագուհին հրամայեց, որ նրա անկողինը պատրաստեն իւր մօտ, իւր քնարանում, որպէս զի այդպիսի դէպքերում հանգստացնէ նրան :

— Հիմա գնանք, սիրելիս, ասաց նրան Թագուհին, ձեռքից բռնելով եւ վեր բարձրացնելով : Գնանք տեսնենք, Յասմիկը ու Շուշանիկը մեզ համար ինչ են պատրաստել ուտելու :

Օրիորդի արտասուքը այժմ ուրախութեան փոխուեցաւ : Ծիծաղելով վազեց նա, խլեց ճրագը, որ դրած էր պատուհանում եւ, առաջ ընկնելով, խնդրեց .

— Ճրագը ես կը տանեմ, թոյլ տուր, մայրիկ, որ ես տանեմ : Դու ինձ ոչ մի գործ անել չես տալիս :

Վերջին օրերում նա Թագուհուն «մայրիկ» էր կոչում : Թագուհին բարեսրտութեամբ ժպտաց եւ թոյլ տուեց, որ ճրագը նա տանէ :

Անցնելով մթին սրահների միջով, նրանք մտան սեղանատունը : Այստեղ երկու նաժիշտները — Յասմիկը ու Շուշանիկը — արդէն պատրաստել էին ընթրիքի սեղանը :Թանկագին սփռոցի վրայ դրած էին երկու արծաթեայ պնակներ, իսկ նրանց մէջ՝ երեք խորոված աղաւնիներ : Այլեւս ուրիշ ոչինչ չկար : Հայոց Թագուհին եւ Պարսից արքայադուստրը մօտեցան այդ աղքատիկ սեղանին եւ գոհունակութեամբ նստեցին : Իսկ երկու նաժիշտները կանգնած էին նրանց սպասում : Տեսնելով երեք աղաւնիները, Թագուհին դարձաւ դէպի նաժիշտները, հարցնելով .

— Այսօր քանի՞ հատ որսացիք :

— Չորս հատ, շտապեց պատասխանել Յասմիկը, երեքը ես, մէկը՝ Շուշանիկը :

— Դու ամէն գործում այդպէս քաջ ես, ժպտալով նկատեց Թագուհին : — Բայց ինչո՞ւ էք այդպէս անհաւասար կերպով բաժանել, երեքը բերել էք մեզ համար, մէկը միայն թողել էք ձեր երկուսի համար :

— Մենք այդ մէկով միայն կը բաւականանանք, — զարձեալ պատասխանեց Յասմիկը : — Եթէ մեզ համար քիչ է մընում, այդ մեր մեղքն է, որ շատ չենք որսացել :

— Ոչ, ինչ որ Աստուած տուել է, պէտք է հաւասար բաժանել, — այդ ասելով, նա առեց աղաւնիներից մէկը, տուեց նըրանց, իսկ երկուսը թողեց իւր եւ օրիորդի համար, կրկնելով .— մենք չորս հոգի ենք, Աստուած չորս աղաւնի է տուել : Գնացէք, դուք եւս ընթրեցէք :

Երկու նաժիշտները հեռացան, թէեւ ըստ սովորութեան, նրանք պէտք է Թագուհու սեղանի մօտ սպասէին այնքան ժամանակ, մինչեւ նա իւր ընթրիքը վերջացնէր :

Որմիզդուխտը, որ մի առանձին բաւականութեամբ լսում էր բարեսիրտ Թագուհու խօսքերը, մէջ մտաւ եւ ժպտալով ասաց .

— Երբ կերակուրը հաւասար ենք բաժանում, պէտք է աշխատանքն էլ հաւասար բաժանենք. մի օր մենք գնանք որսի, մի օր Շուշանիկն ու Յասմիկը : Այդպէս հերթով լաւ չի՞ լինի, մայրիկ :

— Լաւ կը լինի : Բայց դու որսալ իմանո՞ւմ ես :

— Ի՞նչպէս չէ : Էգուց հերթը մերն է, եւ դու կը տեսնես իմ ձեռքի շնորհքը : Տիզբոնում եղած ժամանակ, երբեմն եղբայրս ինձ տանում էր իւր հետ որսի, եւ ամէն անգամ ես դատարկաձեռն չէի մնում : Մի օր ես նետահարեցի մի նապաստակ հէնց փախչելու միջոցին : Երբ վերադարձանք տուն, ես ստացայ եղբօրս գովասանքը եւ մի գեղեցիկ մատանի :

— Ինձանից եւս կը ստանաս մի գեղեցիկ ընծայ, եթէ էգուց շնորհքդ ցոյց կը տաս :

Օրիորդը սկսեց երեխայի նման ուրախանալ :

Սեղանի վրայ դրած էր մի արծաթեայ մեծ սրուակ լի գինիով, իսկ նրա մօտ՝ երկու ոսկեայ ըմպանակներ : Ամբոխում ամէն պաշար սպառուելուց յետոյ՝ մնաց միայն գինին :

ՐԱՖՖԻ

մասին եւ ժողովին պիտի հաղորդէ երբ ստանայ :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը յիշեցնեն թէ շատ աւելի սովորական է մաքրել Սուէզի ջրանցքը եւ վերահաստատել նաւագնացութիւնը, միջազգային հսկողութեամբ : Այս գործողութեան ծախսը կը հաշուեն 14 միլիոն ոսկի : Կ'ըսուի թէ անգլիական կառավարութիւնը մաս մը զինուորներ պիտի քաշէ այս շաբթու, վստահութիւն ներշնչելու համար :

× Նոյեմբեր 21ին թշնամական ցոյցեր կատարուեցան Փորթ Սայիտի մէջ, 300 բնիկներու կողմէ, երբ հոն կը հասնէր միջազգային ոստիկանութեան առաջին զօրամասը, որ կը բաղկանար 21 Նորվեկիացիներէ : Անգլօֆրանսական զօրքը միջամտեց, պաշտպանելու համար զօրամասը :

× Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իսրայէլ անմիջապէս հերքեցին այն մեղադրանքները թէ զինուոր համախմբած են Սուրիոյ եւ Յորդանանի սահմանին վրայ : Այս առթիւ գիտել կուտան թէ ընդհակառակն սուրիական սպառաթիւ զինուորներ մտած են Յորդանան :

× Եգիպտոս կը շարունակէ վայրագութիւններ վերագրել Ֆրանքօանգլիական զօրքին : Միւս կողմէ եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը պիտի խզէ մշակոյթի յարաբերութիւնները Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, միեւնոյն ատեն վերաքննելով դպրոցական ծրագիրները :

× Գնդ. Նասր յայտարարեց թէ բացարձակապէս կը մերժէ բոլոր օտար վարդապետութիւնները, — մարքսականութիւն, ֆաշականութիւն, ցեղապաշտութիւն, դաղթատիրութիւն, աշխարհակալութիւն, անաստուածութիւն եւ թէ երբեք պիտի չդառնայ խաղալիկ, արբանեակ կամ գործիք ոեւէ մէկուն :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը նոյեմբեր 21ին քուէարկեց Քուպայի բանաձեւը, որ կը պահանջէ Խ. Միութենէն եւ Հունգարիայէն անմիջապէս դադրեցնել Հունգարերու աքսորը, ետ քաշել խորհրդային զինուորները եւ ընդունիլ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները, քննութիւն մը կատարելու համար : Բանաձեւին թեր քուէարկեցին 55 երկիրներ տասնի դէմ, ձեռնպահ մնացին 14 պետութիւններ : Դէմ քուէարկած էին խորհրդային ճակատը եւ Եուկոսլաւիա :

Ժողովը ութի դէմ 57 ձայնով քուէարկեց Հնդկաստանի բանաձեւը, որ կը հրաւիրէ Հունգարիան ընդունիլ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները, «առանց խախտելու իր գերիշխանութիւնը» :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ միշտ պատրաստ է Փեշթա երթալու : Հնդկաստանի պատուիրակը հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց Հունգարիոյ, որպէսզի ընդունի Ազգաժողովին ներկայացուցիչները, «լսելով Ասիոյ միլիոնաւոր ձայները» :

× Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ բանուորական խորհուրդը ընդհ. գործադուլ մը սարքեց 48 ժամուան համար, հետեւեալ պահանջները դնելով. — Վերահաստատել Նակին իբրեւ վարչապետ, ազատ արձակել ազատութեան բոլոր ռազմիկները, ետ քաշել խորհրդային զօրքը, ազատ ընտրութիւններ կատարել, ընդունիլ մէկէ աւելի կուսակցութիւններ : Գործադուլը պիտի շարունակուի, եթէ կառավարութիւնը մերժէ բանակցիլ այս պահանջներուն վրայ :

Վերջին լուրերու համաձայն, շարժումը կը տարածուի գաւառի մէջ եւս : Աքսորներն ալ կը շարունակուին, հակառակ բոլոր հերքումներուն, Ականատեսներ կը վկայեն թէ կնքուած վակոններ կ'անցնին սահմանագլուխը, բազմաթիւ երիտասարդներով եւ պատանիներով :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ազատագրութեան ճակատին ղանձապահը ձերբակալուեցաւ Փարիզի մէջ : Թերթերը կը գրեն թէ 26 տարեկան երիտասարդ մըն է, Մէհմէտ Տուն կամ Ռեսա : — Կարեւոր գործողութիւններ կը կատարուին Օրանի շրջանին մէջ : — Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, զեկուցում տալով նախարարական խորհուրդին առջեւ, յայտարարեց թէ կացութիւնը բարւոքած է զգալապէս :

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Բալուեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լոռիս Բարանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արաքսի Քիւրքճեան եւ զաւակը՝ Վահէ (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Նուպար Քիւրքճեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Միհրան Թէրզեան, Այրի Տիկին Պէաթրիս Տէրպէտէրեան, Օր. Էլիզ Քիւրքճեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պարսամեան, Այրի Տիկին Տիրուհի Բալուեան եւ զաւակները (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Պարսամեան, Գորեան, Տէր Ստեփանեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրեց մօր՝ մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 21ին, իր բնակարանը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

ԾԱՆՕԹ. — Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ Ի

Սալ Շոփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին :

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը 200 ֆրանք :

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններուն եւ կիչէն :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդին, ղեկավարութեամբ

Ընկեր Ղարիբեանի

Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի

« ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ » (տուամ 5 արար)

25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Սէրֆլը կաթոլիկի ծանօթ սրահին մէջ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Ճիշդ ժամուն կը սկսի :

Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝

ԿՂԵՄԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊԱՊԱՃԱՆԵԱՆԻ

յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ առաւօտ, ժամը 10·45ին, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, 10պիս, ռիւ Թուէն) :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 21). — Զոյլ ոսկի՝ 459·000, նափոլէոն 3370, զուից. 3290, անգլիական 4290, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1025, տոլար 397, զուից. 94·25, պելժ. 7·90 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պէրպէրեան ընտանիքը եւ Պէրպէրեան վարժարանի նախկին սաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ողբացեալ՝ ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

***

Կեսարիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու փափաքին համաձայն, այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, 1895 Նոյեմբեր 18 եւ 1896ի Կեսարիոյ եւ շրջանի նահատակներուն, 1915ի Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուած 53 մարտիրոսներուն, ինչպէս նաեւ ընդհ. տեղահանութեան շրջանի նահատակներու եւ բազմավաստակ առաջնորդ Տրդատ եպիսկ. Պալեանի եւ Խորէն եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին :

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս պաշտամունքին :

●

Եսայեան եւ Քայմակեան - Յակոբովիչ (Աթէնք) ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգահանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՀՌԻՓՍԻՄԷ Կ. ԵՍԱԵԱՆԻ
(Ծնեալ Քայմակեան)

յիշատակին, անոր մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

●

ՎԻԷՆ. — Թէրզիեակուբեան, Այանեան, եւ Թաշճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Թէրզիեակուբեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստի պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Մարսէյլ քաղաքին կեդրոնը՝ (Լոնշան – Լիպէրասիոն) :

Մեկնումի պատճառաւ, ծախու է տուն մը (քօ - փրօփրիէթէ) :

Երկու սենեակ եւ խոհանոց փողոցի վրայ (Ա. յարկ), կարասիներով :

Վճարումը կանխիկ :

×

Նոյն փողոցին մէջ հնակարկատի (կօշիկ) խանութ մը լաւ յաճախորդներով : Տեւական գործ : Դիմել՝

K. Antikian, 11 Rue Léon Bourgeois
Marseille (1e)

Օր. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ
Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ
Ամուսնացած
22 Նոյեմբեր 1956, Միլանօ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 21ին, իր շրջանի բոլոր ընկերները Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը չորսին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

Զաւարեան ենթկ. շաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին :

Վռամեան ենթկ. շաբաթ, մէկ Դեկտեմբեր, ժամը 9ին :

Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3·30ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը :

ԽՆՋՈՅՔ

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնճոյք մը՝ 25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը՝ չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն, ընկերներէն, Նոր Սերունդէն եւ բոլոր համակիրներէն քաջալերել այս բարենպատակ ձեռնարկը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին պարահանդէսը Դեկտեմբեր 16ին Ամպասատէօրի սրահը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ՝ ՅԱՆՁ.ԽՄԲԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱԲԱԹ, 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ : ԺԱՄԸ 21էՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

CASINO DE CHARBONNIERES

Մասնակցութեամբ գաւառի ամէնէն ընտիր նուագախումբին՝

MAURICE DE THOU et LEO MELIAN — de la R. T. F.

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Բազմաթիւ անակնկալներ

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով. —

Autos-cars — Place Bellecour — Burdeau 54-03

Մութ գոյն զգեստը նախընտրելի է

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ասր, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 24 NOVEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7740 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3551

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԺԳՈՅՆ ՃԻԳԵՐ

•

Տարիները սահեցան եւ չունեցանք ընդհանուր ղեկավարութիւն մը, գաղութներու ինքնապաշտպանութեան օղակները զօրացնելու համար:

Իւրաքանչիւր աշխարհամասի գաղթականութիւն կը գործէ համաձայն իր մտաւոր մակարդակին եւ նիւթական կարողութեան:

Շատ մը պարագաներու մէջ, ինքնահաւանութիւնը կը շփոթեն իրատեսութեան, ամուլ փառասիրութիւնը՝ իրական հայրենասիրութեան հետ:

Եւ հանրային կեանքը հետզհետէ կը լճանայ, կը դառնայ տժգոյն միօրինակութիւն մը:

Նիւթական միջոցներ միշտ ալ կը ճարուին, մանաւանդ Ատլանտեանէն անդին: Բայց արդիւնքը չի համապատասխաներ կատարուած զոհողութեան:

Ընդհանուր ղեկավարութեան հետ, հիմնական ծրագիրն ալ կը պակսի:

Կը ժողվեն ու կը ժողվեն, որոշ նպատակներու համար: Եւ կամ կը ծախսեն անհաշիւ, շփոթելով հիմնականն ու երկրորդականը:

Յաճախ հանգանակութիւն կը կատարեն քրիստոնէութիւն քարոզելու համար ժողովուրդի մը, որ ամէն բանէ առաջ դպրոցի կը կարօտի:

Այս իրողութիւնը մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ Հիւս. Ամերիկայի մէջ, ուր 150 - 200.000 հոգինոց գաղթականութիւն մը երկու մասի բաժնուած է աւելի քան քսան տարիէ ի վեր:

Ձեռքի տակ ունինք էջմիածնական համարուած Թեմին պաշտօնաթերթը, «Հայաստանեայց Եկեղեցի» (1956 Նոյ.):

Քանի մը տեղեկութիւններ կը քաղենք Թեմական Խորհուրդի տեղեկագրէն (1955 — 1956), իբրեւ հում նիւթ խորհրդածութեան:

Թեմը կը բաղկանայ 41 համայնքներէ, որոնց 35ը ունին իրենց սեփական եկեղեցիները, իսկ վեց համայնքներ արարողութիւն կը կատարեն օտար եկեղեցիներու մէջ:

Եկեղեցիներու մուտքը եղած է 474.890 տոլար, ելքը՝ 365.359:

Տիկնանց Եկեղեցասէր Միութիւնը մուտք ունեցած է 37.350 տոլար:

Ունին 19 ծխական դպրոցներ՝ 474 աշակերտներով: Նաեւ 26 կիրակնօրեայ դպրոցներ՝ 1922 աշակերտներով:

Ունին Հոգեւորականաց հիմնադրամ՝ 31.057 տոլար:

Տեղ մը ծախսուած է 55.000 տոլար, ուրիշ տեղ 14.500, իսկ Պոսթընի մէջ նոր եկեղեցի մը շինելու համար պիտի հաւաքուի կէս միլիոն տոլար:

Մասնաւոր հանգանակութիւն մըն ալ կը կատարուի Նիւ Եորքի մէջ, մէկ միլիոն հաւաքելու համար (մէկ մասը պիտի հողան երկու բարերարներ):

Երուսաղէմի վանքին համար հաւաքուած է 153.00 տոլար, երկու տարիէն:

Բացուած է 120.000 տոլարի հանգանակութիւն մը՝ աղքիական տպարան մը նուիրելու համար Էջմիածնի վանքին: (Կառավարութիւնը գրաւած է նախկին տպարանը, որ այնքան հրատարակութիւններ հրապարակ հանած էր, բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն առաջ):

Տակաւին չենք յիշեր եկեղեցականներ պատրաստելու համար կատարուած հանգանակութիւնները եւ ուրիշ այլազան ձեռնարկներ, բոլորն ալ նոյն ուղղութեամբ:

Աւելի քան քսան եկեղեցիներ ալ «Դաշնակցական» համարուած Թեմը կը պահէ, նոր շինութիւններով:

Հիմա որ աչքի առջեւ ունինք այս խօսուն պատկերը, միասին խորհրդածենք, տրամաբանական եզրակացութեան յանգելու համար: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԵՊԻԼՈՎ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԱՐՊԵԼ ՋՐԱՆՑՔԸ

•

ՆՈՐԷՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին նոյ. 22ի նիստին մէջ պաշտօնապէս տեղեկութիւն տրուեցաւ թէ Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Իսրայէլ սկսած են քաշել իրենց զինուորները Սուէզի շրջանէն: Ընդհ. քարտուղարը, Համերշոլտ, ժողովին յանձնեց երեք պետութեանց նամակները, որոնց համաձայն,

1. Ֆրանսա ետ քաշած է իր ուժերուն իրր մէկ երրորդը. — 2. Անգլիա որոշած է քաշել մէկ վաշտ, սպասելով որ ճշդուի Ազգաժողովին ոստիկանական ուժերուն դերը. — 3. Իսրայէլ իր ուժերը ետ քաշած է զանազան խորութեամբ, ամբողջ եգիպտական ճակատին վրայ:

Երեք պետութիւնները կը յայտարարեն թէ իրենց ուժերը ամբողջովին կրնան քաշել միայն այն ատեն երբ լիովին գոհացում ստանան Ազգաժողովի ոստիկանութեան կարգադրութեանց մասին: Ֆրանսական կառավարութիւնը կ՚ըսէ թէ կը քննէ իր զօրքին պարպումի ծրագիրը, բայց թէ դժուար է վերջնական գործողութիւն մը կատարել, մինչեւ որ չփում հաստատուի ֆրանքեւանգլիական հրամանատարութեան եւ միջազգային զօրագունդի հրամանատարութեան միջեւ: Ֆրանսական կառավարութիւնը պատրաստ է պարպումի ձեռնարկելու անմիջապէս որ միջազգային ուժը ի վիճակի ըլլայ կատարելու իրեն յատկացուած դերը: Այս առթիւ ֆրանսական յուշագիրը դիտել կուտայ թէ անգլեւֆրանսական ուժերը խստօրէն յարգած են կրակը դադրեցնելու որոշումը, բայց Եգիպտացիները չորս անգամ խախտած են զայն:

× Նոյն նիստին մէջ շարունակուեցան վիճաբանութիւնները օրակարգի մասին: Առաջին անգամ խօսք առաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ, պարզելով անգլեւֆրանսական միջամտութեան պատճառները:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԶԻՆԷՐ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

Պ. Փինօ նախ Միջին Արեւելքի վրայ խօսելով, բացատրեց թէ Ֆրանսա որքան համբերութիւն ցոյց տուաւ Եգիպտոսի հանդէպ: Այս առթիւ յիշեց անոր ուղղակի միջամտութիւնը եւ Ալժերիոյ զէնք ղրկելու ձեռնարկը: Մենք ստիպուեցանք միջոցներ ձեռք առնել, կանխելու համար Խ. Միութեան միջամտութիւնը որ կրնար ի վերջոյ յանգիլ համաշխարհային պատերազմի մը: Իսրայէլի բանակը ահագին քանակութեամբ, խորհրդային զինամթերք ձեռք անցուց Սինայի անապատին մէջ: Ամէն բան մեզ այն եզրակացութեան կը տանի թէ այդ զինամթերքը պատրաստուած էր սպառազինելու այն կամաւորները որոնք զայն աւելի արդիւնաւորապէս պիտի գործածէին պատեհ ժամուն: Ձկարենալով կարգադրել Միջին Արեւելքի խնդիրները եւ վերջ տալ կարգ մը բացորոշ սպառնալիքներու, մենք կերպով մը կանխարգել պատերազմի մը դատապարտեցինք Իսրայէլը: Ինչ պէտք էր ընէին Ֆրանսան եւ Անգլիան ընդհարումի մը առջեւ, որ անխուսափելի դարձած էր: 1. Պէտք էր նկատի առնէին իրականութիւնը եւ Ազգաժողովին անկարողութիւնը, խուսափէին խորութենէ արաբ երկիրներուն եւ Իսրայէլի միջեւ, առանց սակայն մոռնալու գնդ. Նասրի յաճախադէպ ըսպառնալիքները. — 2. Պաշտպանել Ջրանցքին շրջանը. — 3. Կանխել խորհրդային միջամտութիւն մը որ ամիսներէ ի վեր կը պատրաստուէր ամէն տեսակ զէնքերու մեծաքանակ առաքումներով որոնց հետեւանքը կրնար յանգիլ նոր աշխարհամարտի մը»:

Նախարարը այս առթիւ քննադատեց մառեշալ Բուլկանինը որ վիճելի կը համարէր Իսրայէլի գոյութիւնն անգամ: Ըսաւ թէ ահագին սխալ մըն էր այս սպառնալիքը որ կրնայ յուսահատական արարքներու մղել Իսրայէլի կառավարութիւնը: Յետոյ անցնելով հունգարական հարցին, բացատրեց թէ կացութիւնը բոլորովին տարբեր էր: Հունգարիան ոչ մէկուն կը սպառնար, մինչդեռ խորհրդային միջամտութեան նպատակն եղաւ խորտակել ժողովուրդի մը դիմադրութիւնը հարստահարութեան եւ թշուառութեան դէմ: «Իսրայէլ, Անգլիա եւ Ֆրանսա հաւանեցան կրակը դադրեցնել համաձայն Ազգաժողովին որոշման, իսկ Խ. Միութիւնը որեւէ կերպով նկատի չառաւ ընդհ. ժողովին յանձնարարութիւնը Հունգարիոյ մասին եւ դեռ աւելին, — զոհերուն վրայ ձգեց իր արարքներուն պատասխանատուութիւնը: Կարելի չէ երկու չափ, երկու կշիռ գործածել Ազգաժողովին յանձնարարութեանց հանդէպ: Անհրաժե՞շտ է որ ամէն երկիր հիւլէական ռումբեր շինէ, իր իրաւունքները արժեցնելու համար: Ազգաժողովը պարտաւոր է իր որոշումները պարտադրել ամէնուն, այլապէս սնանկացած է»:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ԱՆՄԵՂՆԵՐՈՒ ԱՐԻՒՆԸ

Հունգարական մարտիրոսագրութիւնը փորձաքար մը եղաւ միջազգային համայնավարութեան, նոյն իսկ ընկերվարութեան եւ... Ազգաժողովին համար:

Խմորումներ, խլրտումներ ամէն կողմ: Բաց նամակներ եւ հրաժարումներ: Փոխադարձ ամբաստանութիւններ եւ պառակտումներ:

Անշուշտ նաեւ արտաքսումներ եւ կախակայումներ:

Անգլիոյ համայնավար պաշտօնաթերթին ծաղրանկարիչէն վերջ, մէկ աշխատակիցն ալ հրաժարեցաւ, տեսնելով որ խմբագրութիւնը չի հրատարակեր Հունգարիոյ դէպքերուն առթիւ ղրկած թղթակցութիւնները:

Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կզզի մը գացած էր բանախօսելու:

Ցուցարարները պաշարեցին զինքը եւ կը սպառնային ծովը նետել:

Քարտուղարը հարկադրուեցաւ յետաձգել բանախօսութիւնը:

Ցուցարարները այս անգամ ալ տոմսակներուն գինը ետ պահանջեցին, խոշտանգելով մարդը որ կը բացատրէր թէ դրամ չունի վրան:

Փարիզի մէջ, խումբ մը համայնավար գրագէտներ բողոքի հանրագրութիւն մը ստորագրած էին, դատապարտելով կարմիր բանակին միջամտութիւնը Հունգարիոյ մէջ եւ արդարութիւն պահանջելով գոհերուն համար:

Կեդր. Կոմիտէն որոշեց արտաքսել բողոքողներէն մէկը, ժ. Ֆ. Ռոլան, որ խիստ ամբաստանագիր մը հրատարակած էր Կեդր. Կոմիտէին դէմ:

Ուրիշ կարեւոր դէմք մըն ալ արտաքսուեցաւ առժամապէս, — վեց ամիս:

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ ծանր տագնապի մը մատնուած է: Շատ մը սենտիքաներ ուղղակի դիրք բռնած են, եւ հրապարակաւ կը դատապարտեն Հունգարիոյ մէջ կատարուած խժդժութիւնները:

Հռչակաւոր նկարիչը, Փիքասօն անգամ գանգատագիր մը ուղղած է Կեդր. Կոմիտէին, ուրիշ իր ծանօթ մտաւորականներու հետ:

Աւելի ուշագրաւ են վարչական շրջանակներու մէջ տրուած որոշումները:

Սէնի նահանգային խորհուրդը որոշեց որեւէ նպաստ չյատկացնել այն կազմակերպութեանց որ կապ ունին համայնավար կուսակցութեան հետ:

Այս առթիւ բանաձեւ մըն ալ քուէարկեց, պահանջելով դադրեցնել հունգարական աքսորները:

Նոյն խլրտումները՝ գաւառի մէջ, աղմկալի ցոյցերով:

Անմեղներու արեան ձայնը սարսեց նոյն իսկ դիւանագիտութեան սառուցեալ գօտին, եւ կրակոտ ճառեր խօսուեցան Ազգաժողովին մէջ ալ, պարսաւանքի բանաձեւերով:

Այս բոլոր խլրտումներն ու խմորումները, բողոքներն ու բանաձեւերը պիտի կրնա՞ն բան մը փոխել այն արիւնազանգ եւ տմարդի կարգուսարքին մէջ որ երկուքի բաժնած է աշխարհը... ՎԱՀԷ

«ԿԸ ՊԱՐՊԵՆՔ, ԵԹԷ ԴՈՒՔ ԱԼ...»

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեպիլով, իր ճառը սկսաւ հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— «Կ՚ըսենք արեւմտեան պետութեանց վարիչներուն, անմիջապէս որ ձեր զինուորները քաշէք արեւմտեան Գերմանիայէն, անմիջապէս որ լուծարքի ենթարկէք ձեր զինուորական, օդանաւային եւ ծովային խարիսխները օտար երկիրներու մէջ, մենք ալ պիտի քաշենք մեր զինուորները այն երկիրներէն ուր կը գտնուին համաձայն Վարշաւայի դաշնագրին: Այդ երկիրներն են արեւելեան Գերմանիա, Լեհաստան, Հունգարիա եւ Ռումանիա: Խ. Միութիւնը արդէն իսկ լուծարքի ենթարկած է արտասահմանի բոլոր զինուորական խարիսխները»:

Շեպիլով ապա ըսդեց թէ անգլեւֆրանսական միջամտութիւնը «աշխարհի ժողովուրդները դրաւ երրորդ աշխարհամարտի մը անմիջական վտանգին առջեւ, թէ այդ ձեռնարկը դաւ մըն էր արաբ ժողովուրդներու ազատութեան եւ անկախութեան դէմ: Յորչափ նախայարձակներուն ուժերը կը մնան եգիպտական հողին վրայ, ոչ մէկ ապահովութիւն թէ պատերազմը պիտի չվերսկսի: Ֆրանքեւանգլիական ազդեցիկ շրջանակները եւ կարգ մը ամերիկեան շրջանակներ հեռաւոր եւ ծայր աստիճան վտանգաւոր հաշիւներ կազմած են Ազգաժողովի ուժերուն գործածութեան մասին: Իրենց նպատակն է Սուէզի Ջրանցքը խլել եգիպտական վարչութենէն եւ օտար կամ միջազգային հսկողութիւն մը հաստատել»:

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը անդրադառնալով զինաթափութեան հարցին, կրկնեց Բուլկանինի առաջարկը: Յետոյ թելադրեց ոչ - յարձակման դաշինք մը կնքել Ատլանտեան զինակցութեան եւ Վարշաւայի դաշինքին անդամներու միջեւ, Հինգերու խորհրդաժողով մը հրաւիրելով: «Խ. Միութիւնը եսասիրական շահեր չի հետապնդեր Միջին Արեւելքի մէջ: Ան որեւէ զիջում, զինուորական խարիսխներ կամ քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական առանձնաշը-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ — Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ՚իմանանք թէ Մարսէյլի մէջ մեռած է Բենիամին Միլտոնեան: Մանրամասնութիւններ կը պակսին մահուան պարագաներու մասին:

Հանգուցեալը, բնիկ Երզնկացի, տարիներով գործօն դեր կատարած է Իզմիրի մէջ, իբրեւ հաւատաւոր Դաշնակցական, թերթեր ալ հրատարակելով: Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ, ապաստանած էր նախ Սոֆիա եւ ապա Ֆրանսա, միշտ մասնակցելով հանրային գործունէութեան, մասնաւորաբար մշակոյթի ճակատին վրայ:

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Միլտոնեանի եւ զաւակներուն:

«... ԵՒ ՊԱՏԻՒՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐԱՑ»

●

Անցեալ 1954ին, Պոլսոյ մէջ, տօնուեցաւ Տիկին Հայկանոյշ Մառքի յիսնամեայ յոբելեանը գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան։ Հոս եւս իր բարեկամները Հայ Գրողներու Միութեան նախաձեռնութեամբ գրական երեկոյթ սարքած են, Դեկտեմբեր մէկին, Սալ Շոփէնի մէջ։

Պոլսոյ Տիկնանց Յանձնախումբը այն ատեն հրատարակած էր յոբելենական հատոր մը, Տիկին Հայկանոյշ Մառքի կեանքը եւ գործը ամփոփելով 400 մեծադիր էջերու մէջ։

Վերջերս առիթը ունեցայ թղթատելու այդ հատորը, եւ երկար կանգ առնելու Խասեանի յատկացուած գլուխներուն վրայ։ Տիկին Մառք Խասեանի աշակերտած է 1895ի շրջանին եւ աւարտած անոր բարձրագոյն նախակրթարանի բաժինը 1898ին։ Այդ յիշողութիւնները առաւելապէս նուիրուած են Խասեանի ուսուցչական փաղանգին, սկսած Յ. Նիկողոսեանի օրերէն մինչեւ Մարկոս Նաթանեանի տեսչութիւնը։

Ես եւս ըլլալով հին Խասեանցի մը անոր տարրական Ա. դասարանէն մինչեւ բարձրագոյն նախակրթարանի վերջինը, իբրեւ ուսուցիչ ունեցեր եմ, գրեթէ այդ շքախումբին լաւագոյն դէմքերը, ինչպէս Յ. Գուրգէն, Սիպիլ, Յ. Յովհաննէսեան, Օր. Ե. Օտեան, Ա. Սինանեան, Հմայեակ եպիսկ. Դիմաքսեան, Մ. Նաթանեան, Գ. Մարգարեան, Մ. Տէօքմէճեան եւ ուրիշներ։

Անշուշտ տիկնոջ զանոնք ներկայացնելու ձեւը առաւելապէս անձնական է, բայց եւ կան հասարակաց գիծեր բոլոր աշակերտներուն համար ալ և որոնց անդրադարձումը — Տիկին Մառքի յուշերով — շատ քաղցր յիշատակներ կրնան արթնցնել բոլոր Խասեանցիներուս մէջ։

Յուսանք թէ Փարիզի երեկոյթին մէջ արժանաւորապէս պիտի ներկայացուի գրագիտուհին, իր գրական, հրապարակագրական եւ ուսուցչական աշխատանքներով։ Այստեղ կ'ուզէի լրացում մը կատարել, մասնաւորաբար Խասեանին նուիրած իր բաժնին վրայ, իբրեւ արդարութեան պարտք մը, ուրիշ արժանաւոր տիկնոջ մը հանդէպ, որուն շատ բան կը պարտին մինչեւ այսօր Պոլսոյ, նոյնիսկ գաղութներու մէջ «Պնակ մը կերակուր»ի կամ «Ջրի ճաշարանի» գթութիւնը հաստատող Միութիւնները։

Տիկին Մառք երկու էջ նուիրած է «Աղքատիկ տղոց ճաշի» գթութեան։ Կ'ուզէի երկու խօսք ըսել այդ մասին։

Ճիշդ է որ իբրեւ Բերայի միակ ազգային երկսեռ նախակրթարան՝ Խասեան իր վեց հարիւրի չափ աշակերտներով ունէր բարեկեցիկ եւ աղքատիկ ընտանիքներու զաւակներ, որոնց «սակառը» չէր կրնար նոյնը ըլլալ։ Այդ անարդար զլկանքը՝ առաջին անգամ նշմարած էր (1908ին) Տիկին Ագապի Տէր Ներսէսեան, Օրմանեան պատրիարքին քոյրը եւ բիւզանդագէտ Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի մայրը։ Այդ անձնական սիրտով կինը որ նոյնքան խանդակաթ մայր մըն էր իր երեք զաւակներուն համար, ամէն կէս օրի իր Պողոսիկին, Արաքսիին եւ Սիրարփիին ճաշերուն հսկելու համար վարժարանին անհրապոյր ճաշարանը կուգար Տիկին Ագապի, եւ դուրս կ'ելլէր տխուր, սեղմուած սիրտով, երբ կը տեսնէր իրեններուն քով, չոր հացով եւ ափ մը չամիչով բաւող «չըխըն»ը։

Գործնական եւ ձեռներէց կին էր Տիկին Տէր Ներսէսեան եւ երկար չտեւեց իր տատամսումը։

Բերան հարուստ էր բազմաթիւ ունեւորներով, գտեց անոնցմէ 25 ընտանիքներ, կարգով այցելեց եւ իւրաքանչիւրին «Օր» մը տուաւ, 120 տղու ցերեկուան ճաշին համար։ Ամիսը մէկ օր իւրաքանչիւրին կարգը կուգար համեղ, սննդարար եւ առատ ճաշը ապահովելու Խասեանի չքաւոր տղոց, եւ բոլորը կը ջանային իրար գերազանցել իրենց լաւագոյնը ընելու համար։ Նոյն իսկ առիթ կը փնտռէին տօնական օրերուն անուշեղէն մըն ալ կցելու ղրկուած կերակուրին։

Տարիներով այսպէս ապահովուած էր չքաւոր աշակերտներուն ճաշը։ Այսքանով ալ չէր բաւականացած Տիկին Տէր Ներսէսեան։ Կը յիշեմ նոյնիսկ օրը, շաբթուան ուրբաթ օրը, մօտ քսան աշակերտուհիներ Թաքսիմի թաղապետական պարտէզը կ'առաջնորդէր Տիկին Ագապի, միասին տանելով անոնց նախընթրիքը եւ վճարելով բոլորին պարտէզին կախօրդաններու կամ ուրիշ զուարճալիքներու ծախքը։

Այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ Տիկին Տէր Ներսէսեանի անակնկալ, կսկծալի մահը։ Սուր թոքատապ մը գլեց այդ ազնուական մայրը որ մայրն եղաւ 120 չքաւոր տղոց։

Իր անհետացումէն վերջ ձեռնարկը շարունակուեցաւ քանի մը տարի եւս, բայց աստիճանաբար թափը կոտրեցաւ։ Ոմանք որոշ գումար մը կը ղրկէին իրենց «Օրուան» փոխարէն։

Ճաշը կը պատրաստուէր Խասեանի խոհանոցը։ Ի վերջոյ Հոգաբարձութիւնը ինք ստանձնեց այդ գործը, միշտ թաղեցիներուն դրամական աջակցութեամբ։

Ահա ինչ որ կ'ուզէի աւելցնել Տիկին Մառքի յուշերուն վրայ։ Անշուշտ իրենը չէ յանցանքը այս մոռացումին, ինք մեկնած էր վարժարանէն 1898ին։

Տիկին Ագապին կը յիշեն անոնք որ 1906–1908էն վերջ Խասեան վարժարան կը գտնուէին իբրեւ ուսուցիչ կամ աշակերտ։

Տ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

●

1948 Մայիս 16ին, Ազգաժողովին որոշումով ծնունդ առաւ Իսրայէլի պետութիւնը։ Այս թուականին Պաղեստինէն մեկնեցաւ նաեւ անգլիական զօրքը։

Իսրայէլ՝ Իսլամի սրտին վրայ, շատ փոքր երկիր մըն է։ Արաբական երկիրները չեն հանդուրժեր որ Արեւմուտքի կտոր մը հաստատուի իսլամական երկիրներուն միջեւ։ Արաբին համար Հրեան իր յաւիտենական թշնամին է։ Հանգիստ պիտի չունենան արաբական երկիրները, ոչ ալ խաղաղութիւն պիտի վայելէ Միջին Արեւելքը, ցորչափ Արաբները պիտի ստիպուին բաժնել աշխարհաքաղաքացի եւ ուժեղ Հրեաներու հետ, հողամաս մը, զոր իրենց սեփականութիւնը կը նկատեն։

Իսրայէլի պետութիւնը տասնըինը դարերու հին երազ մըն էր։ Երբ Քրիստոսէ 70 տարի ետք Հռոմէական լեգէոնները քանդեցին Երուսաղէմը, հրեայ ժողովուրդը, առանց հայրենիքի մնալով կը թափառէր աշխարհի ամէն կողմը։ Հռովմայեցիները, Բիւզանդացիները, Արաբները, Խաչակիրները, Մամլուքները, Թուրքերը, Անգլիացիները գրաւեցին այս երկիրը։ Հրեաները թափառեցան արհամարհուած եւ հայրենակարօտ, բազմաթիւ երկիրներու մէջ որ իրենցը չէր։

Այս հայրենաբաղձութենէն ծնունդ առաւ Սիոնական շարժումը։

1897ին գումարուեցաւ Սիոնական առաջին համագումարը։ Շատ տարիներ առաջ մասնակի փորձեր եղան հրէական բոյն մը կազմելու համար։ 1878ին կը մտածէին Պաղեստինի մէջ հիմնել հրէական գիւղ մը։ 1882ին, Հրեաներու դէմ Ռուսերու կողմէ սարքուած հալածանքները պատճառ եղան որ Հրեաները զանգուածօրէն վերադառնան իրենց ցեղին խոստացուած օրրանը։

Աշխարհի միլիոնաւոր Հրեաներուն մէջ կ'արթննար յոյսը։ Երկար տեղափոխութիւնները, անապատային վայրերը, արաբներու սպառնալիքները պատճառ եղան որ մեծ դժուարութեանց հանդիպին առաջին գաղթականները։

Եւ սակայն այն Հրեաները որ Պաղեստին գացեր էին, յաջողեցան տոկալ։ 1914ին, 15 հազար հրեայ գաղթականներ կային Պաղեստինի մէջ, Պուլկար, Ռումանացի, Ռուս, Ալժերցի, Լեհ։

Տեսան որ հրեայ ազգային հիմնադրամ մը կազմուեցաւ, որով կարելի եղաւ հող գնել Պաղեստինի մէջ։

1914ի վերջաւորութեան Անգլիա գրաւեց Պաղեստինը, որ չորս դարէ ի վեր կը գտնուէր օսմանեան տիրապետութեան տակ։ Արդէն քանի մը ամիս առաջ Անգլիա եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը յայտարարած էին թէ յարմար կը նկատէին ազգային տունի մը հաստատումը հրեայ ժողովուրդին համար։ Որով պաշտօնապէս կը ճանչցուէր Հրեաներուն իրաւունքը Պաղեստինի վրայ։ Ինչ որ յաջողութիւն մըն էր Սիոնականներուն համար, բայց դժգոհութիւն յառաջ բերաւ Արաբներուն մէջ։

Տասը տարուան մէջ 400.000 Հրեաներ Պաղեստին գացին եւ քանի մը ամսուան մէջ մէջտեղ ելաւ 150 հազարնոց քաղաք մը՝ Թէլ-Ավիվ (Գարնան Բլուր)։

1936էն ի վեր սկսան իրական դժուարութիւնները, — պայքար նոր հասած Հրեաներու եւ նախապէս հաստատուած Արաբներու միջեւ։ Այս վերջիններուն կ'օգնէին Իրաքը, Սուրիան, Յորդանանը։ Իսկ Անգլիան որ երկուքին հետ ալ դաշնակից էր, դժուարութեան մատնուեցաւ։

1940ի աշխարհամարտը դադար մը տուաւ, սակայն աւելի ուժգնօրէն վերսկսան թշնամութիւնները պատերազմէն ետք, մանաւանդ երբ կ'աճէր Հրեաներու գաղթը դէպի Պաղեստին։

1947 Նոյեմբեր 27ին, 73 օրուան վիճաբանութենէ մը ետք, Ազգաժողովը իր վճիռը կ'արձակէր Պաղեստինի հարցին առթիւ։ Պաղեստինը կը բաժնուէր հրեայ Պետութեան եւ արաբ Պետութեան միջեւ։ Երուսաղէմ միջազգային քաղաք մը կը համարուէր եւ Անգլիան որ կը պաշտպանէր Արաբական Դաշնակցութիւնը եւ ձեռնպահ մնացած էր քուէարկութեան ատեն, յայտարարեց թէ վերջ պիտի դնէր իր հոգատարութեան Պաղեստինի մէջ՝ 1948 Մայիս 15ին։

Մայիս 16ին այլեւս Անգլիացի չէր մնացած Պաղեստինի մէջ եւ արաբ զինուորները կը յարձակէին հրեայ համայնքներու վրայ։ Այդ պահուն ցրուած էր արաբական ուժը եւ լաւ զինուած չէր (բացի Արաբական Լեգէոնէն, զոր կազմած էր Անգլիան, թէեւ շատ քիչ մասնակցեցաւ գործողութեանց)։ Իսրայէլ կազմակերպուած ուժ ունէր, — Հականան կը բաղկանար 70 հազար ռազմիկներէ եւ ամերիկեան սարքաւորում ունէր ու իր գաղտնի ահաբեկչական կազմակերպութիւնը (Իրկուն, Շթերնի խմբակը) 1946էն ի վեր կը սարսափեցնէր Իսրայէլի թշնամիները)։

ԱՍՏՈՒԱԾ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏԵՍՆԷ, ԲԱՅՑ ԿԸ ՍՊԱՍԷ

●

Ամբողջ գիշերը շարունակեց իր աշխատանքները, բայց նորէն չհանգստացաւ։ Ամբողջ օրը Մակար Սիմիոնիչին չմօտեցաւ եւ նոյնիսկ ակնարկ մը չնետեց անոր կողմը։

×

Գիշեր մը, երբ Ակսիոնով կը պտտէր բանտին մէջ, նկատեց որ հող վար կը թափէր այն տախտակներուն տակէն, որոնց վրայ կը պառկէին բանտարկեալները։ Կեցաւ պահ մը, տեսնելու համար թէ ինչ տեղի կ'ունենար։

Յանկարծ տեսաւ, թէ Մակար Սիմիոնիչն էր, որ տախտակներուն տակէն դուրս կը սողոսկէր եւ սարսափահար կը նայէր իրեն։ Ակսիոնով փորձեց իր ճամբան շարունակել, առանց անոր կողմը նայելու, բայց Մակար բռնեց անոր ձեռքէն եւ ըսաւ, թէ պատին տակ խոռոչ մը փորած էր եւ հողը իր մոյկերուն մէջ լեցնելով պարպած էր, երբ բանտարկեալները իրենց գործերով զբաղած էին։

— Ձայնդ քեզի պահէ, ծերուկ, քեզ ալ կը փախցնեմ... Բայց եթէ շատախօսութիւն ընես, գլխս ծեծելով կը մեռնեն, թէեւ ես քեզ առաջուընէ կը սատկեցնեմ...

Աքսիոնով բարկութենէն կը դողար, երբ կը նայէր թշնամիին։ Ձեռքը ետ քաշեց եւ ըսաւ.

— Ես փախչելու միտք չունիմ եւ դուն ալ գլխս սպաննելու պէտք չունիս։ Երկար ատեն է, որ գլխս սպաննած ես արդէն... Իսկ գալով քեզի, պիտի ընեմ այնպէս, ինչպէս Աստուած կը հրամայէ որ ընեմ..

Յաջորդ օրը, երբ բանտարկեալները գործի կը տարուէին, պահակ զինուորները նկատեցին, որ անոնցմէ մէկը հող կը պարպէր իր մոյկերէն։ Անմիջապէս խուզարկեցին բանտը եւ գտան գետնուղին։

Բանտապետը եկաւ եւ բոլոր բանտարկեալները հարցաքննեց։ Ամէնքն ալ ուրացան։ Գիտցողներն ալ չուզեցին Մակարը ձեռք տալ, որովհետեւ գիտէին, թէ ծեծով պիտի սատկեցնէին զայն։ Վերջապէս բանտապետը, Ակսիոնովին դառնալով, ըսաւ.

— Դուն վստահելի ծերուկ մըն ես, Աստուծոյ ներկայութեան ըսէ, թէ այդ ծակը բացողը ո՞վ էր...

Մակար Սիմիոնիչ կեցած էր անտարբեր եւ աչքին պոչովը կը նայէր Ակսիոնովին։ Այս վերջինին շրթունքներն ու ձեռքերը սկսան դողալ եւ երկար ատեն չկրցաւ բառ մը ըսել։ Ու կը մտածէր.

— Ինչո՞ւ պաշտպանեմ մէկը, որ իմ կեանքս խորտակեց... Թող լիուլի վճարէ ինծի հասցուցած տանջանքին համար... Բայց եթէ ըսեմ թերեւս զայն խոշտանգելով մեռցնեն... կամ թերեւս կասկածներու ենթարկեմ զայն.. Ե՞ս ինչ պիտի շահիմ...

— Էհ, ծերուկ, կրկնեց բանտապետը. ճիշդ ըսէ նայիմ, այդ ծակը ո՞վ բացաւ...

Ակսիոնով ակնարկ մը նետեց Մակարի կողմը եւ ըսաւ.

— Ձեմ կրնար ըսել, յարգելի տէր, Աստուած չուզեր որ ըսեմ... Ըրէք ինչ որ կ'ուզէք... Ես ձեր ձեռքն եմ..

Կառավարիչը շատ փորձեց, բայց Ակսիոնով բան մը չըսաւ եւ խնդիրն ալ այդպիսով փակուեցաւ։

×

Այդ իրիկունը, երբ Ակսիոնով իր անկողնին վրայ երկնցած սկսած էր մրափել, մէկը եկաւ կամացուկ մը եւ անկողնին եզերքը նստաւ։ Մութին մէջէն տեսաւ, որ Մակարն էր։

— Ինծմէ ի՞նչ կ'ուզես, մարդ Աստուծոյ, ինչո՞ւ եկար, ըսաւ Ակսիոնով։

Մակար լուռ մնաց։ Ակսիոնով շիտկուեցաւ եւ ըսաւ.

— Ի՞նչ կ'ուզես, հեռացիր, հիմա պահապանը կը կանչեմ։

Մակար Սիմիոնիչ ծռեցաւ եւ անոր ականջին փսփսաց.

— Իւան Տիմիթրովիչ, ներէ ինծի...

— Ինչո՞ւ, հարցուց Ակսիոնով։

— Ես էի, որ սպաննեցի վաճառականը եւ դանակն ալ քու բեռներուդ մէջ պահեցի։ Ես ուզեցի քեզ ալ սպաննել, բայց դուրսէն աղմուկ մը լսեցի եւ դանակը պահելով պայուսակիդ մէջ, դուրս փախայ պատուհանէն...

Ակսիոնով լուռ էր ու չէր գիտեր ինչ ըսէ։ Մակար ծունկի եկաւ անոր առջեւ ու ըսաւ.

— Իւան Տիմիթրովիչ, ներէ ինծի, Աստուծոյ սիրոյն՝ ներէ... ես պիտի խոստովանիմ, թէ վաճառականը սպաննողը ես էի եւ դուն ազատ արձակուելով տուն պիտի վերադառնաս...

— Շատ դիւրին է ըսելը, ըսաւ Ակսիոնով, բայց այս քսանըվեց տարիները քեզի համար տառապեցայ... հիմա ո՞ւր կրնամ երթալ... Կինս մեռեր է և զաւակներս ալ զիս մոռցեր են... երթալիք տեղ չունիմ...

— Իւան Տիմիթրովիչ, ներէ ինծի... Երբ անոնք զիս ծեծէին, այնքան ալ դժուար չէ դիմանալ, բայց հիմա քու վիճակդ տեսնել անտանելի է... Գութ ունեցիր եւ զիս չմատնեցիր... Քրիստոսի սիրոյն, ներէ ինծի, ներէ...

Եւ սկսաւ լալ։ Երբ Ակսիոնով լսեց անոր հեծկլտուքը, ինքն ալ սկսաւ փղձկիլ.

— Աստուած թող ներէ, իմ վիճակս թերեւս աւելի դէշ է...

Ու այդ բառերէն ետք սիրտը թեթեւցաւ եւ տուն վերադառնալու գաղափարէն հրաժարեցաւ։ Ան այլեւս չէր ուզեր բանտէն դուրս գալ եւ սպասեց իր մահուան։

Հակառակ Ակսիոնովի խօսքերուն, Մակար խոստովանեցաւ իր յանցանքը։ Սակայն, երբ Ակսիոնովի ազատ արձակման հրամանը եկաւ, ան արդէն մեռած էր։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

Թարգմ. Ե. ՔԱՄԱՌ

(4 եւ վերջ)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Անցած կիրակի, 18 Նոյեմբեր, մենք ալ տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Եօթնեղբայրեան» Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Սրահը լեցուած էր ամէն դասակարգէ ներկայացուցիչներով: Կարեւոր թիւ մը կը կազմէին երիտասարդները: Բեմին մէջտեղը զետեղուած էր Հ.Յ.Դ. զինանշանը շրջապատուած հերոսներուն նկարներով որոնց աջ եւ ձախ կողմերը պարզուած էին Ֆրանսական եւ Հայկական դրօշներ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով, որուն անմիջապէս յաջորդեց «Մենք անկեղծ զինուոր» երգը, զոր երգեցին դպրոցի աշակերտները:

Օրուան խօսնակը, ընկեր Վ. Խաչատուրեան պարզելով օրուան տօնին իմաստը, ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգելու յիշատակը բոլոր անոնց որոնք ինկան ազատագրութեան ճամբուն վրայ:

Հանդէսին նախագահը, ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան պարզեց Դաշնակցութեան ազատագրական պայքարին զանազան երեւոյթները եւ այսօրուան մտահոգութիւնները: «Կը պայքարինք մեր լեզուին, մեր մշակոյթին, մեր ազատութեան, նոյնիսկ մեր գոյութեան համար: Այս պայքարը կը սկսի Հայկէն, որ չհանդուրժեց օտարին բռնութեան: Եթէ մենք մոռնանք մեր այս ուխտը դաւաճանած պիտի ըլլանք: Բոլոր ազգերը, մեծ թէ փոքր, կը կռուին իրենց ազատութեան համար: Փոքր ազգերը կը տրորուին մեծերուն կրունկներուն տակ, բայց եւ այնպէս կ'ուզեն ամէն գնով օր առաջ թօթափել անոնց լուծը: Ապա խօսքը ուղղելով ընկերներուն աւելցուց.— Վերանորոգեցէք ձեր ուխտը եւ գօտեպնդուեցէք աւելի ուժեղ հաւատքով առաջնորդելու մեր ժողովուրդը դէպի փրկութեան խարիսխը»:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Սիսակ Սիսլեան, որ ըսաւ.— Պիտի խօսիմ միայն՝ Դաշնակցութեան Օրուան մասին: Աւելի 66 տարի առաջ երբ երեք տիտաններ հիմը կը դնէին այս կուսակցութեան, ոչ ինչ ունէին իրենց ձեռքին մէջ, ոչ դրամ, ոչ զէնք: Միայն հաւատքը եւ կամքը ունէին անոնք եւ այդ հաւատքով էր որ մեծցաւ այս կուսակցութիւնը: Այդ նոյն անխախտ հաւատքով է որ 66 տարիէ ի վեր կը գործէ մեր կուսակցութիւնը: Եթէ ուզենք խօսիլ Դաշնակցութեան 66 տարուան աշխատանքներու մասին, միայն մէկ հերոսին կեանքի պատմութիւնը ժամեր պիտի խլէ մեզմէ: Որեւէ կուսակցութիւն կ'ունենայ իր ծրագիրը, բայց երբ այդ ծրագիրը կը մնայ թուղթի վըրայ, չուտով կը մեռնի: Դաշնակցութիւնը միշտ աշխատեցաւ գործադրել իր ծրագիրը: Դաշնակցութեան հետ եղաւ գրեթէ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը իր ընտրանի մտաւորականներով: Դաշնակցութեան հետ եղած է անապատի սերունդը: Երբ Դաշնակցութիւնը գործի ձեռնարկեց, վեց դարերու ստրկութեան լուծը բոլորովին ընկճած էր մեր ժողովուրդը: Դաշնակցութիւնը բացվարեց ազատութեան ուղին եւ եռագոյն դրօշը յանձնեց հայ ժողովուրդին իբրեւ խորհրդանիշ»: Յետոյ անդրադառնալով օրուան դէպքերուն, եզրակացուց.— Մեր պայքարը ուղղուած է բռնակալութեան դէմ, օտարացման դէմ: Ազգային պայքար մըն է որ կը մղենք եւ ամէն Հայ այս ճակատին վրայ մեզի հետ պէտք է ըլլայ»:

Քանի մը խանդավառ խօսքեր ըրաւ նաեւ ընկեր Ն. Պետրոսեան, Էքս լէ Պէնէն:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս հանդէսին գեղարուեստական բաժինը ստանձնած էին Կ. Խաչի մեր ընկերուհիները: Տիկին Ազատուհի Կիւմիւշեան ամիսներու տքնաջան աշխատանքով պատրաստած էր ճոխ յայտագիր մը: Օր. Ս. Ալիքեան անգամ մը եւս արտասանեց Դաշնակցութեան ձօնուած կտոր մը, անկեղծ յուզումով: Օր. Ա. Մարտիրոսեան երգեց՝ «Հայաստանէն եկած զինուոր»ը: Ներկայացուեցաւ Դ. Վարուժանին «Հնձուորներ» դժուարին կտորը: Վարագոյրը բացուեցաւ գիւղական տեսարանով մը, մօտ երկու տասնեակ տղաք եւ աղջիկներ, տոհմային տարազներով եւ հողագործական գործիքներով արտը կը հնձեն, քիչ անդին հայ գեղջկուհին բուրդ կը մանէ, փոքրիկ Օննիկ Կիւմիւշեան ուրախացած իր աշխատանքի արդիւնքէն յառաջ կու գայ գիւղացիական տարազով եւ յստակօրէն կ'արտասանէ Դ. Վարուժանի առաջին «Տիլերը»: Օր. Քէչիշեան կ'արտասանէ «Հայ ոգին»: Օր. Անժէլ Անթոյեան կ'երգէ գեղջկական երգ մը: Բոլորը խմբովին երգեցին Կ. վարդապետէն գութանի երգը, յարմարցուած տեսարանին հետ: Օր. Մարի Քիւրէճեան եւ Պ. Ստեփան Կիւմիւշեան դէմ դիմաց երգեցին սիրային երգ մը: Ժողովուրդին խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ երբ նոյն տղաքը եւ աղջիկները սկսան պարել մեր ամէնէն գեղեցիկ պարերէն մէկը: Բոլորն ալ ջերմապէս գնահատուեցան:

Հանդէսին վերջաւորութեան բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Մարի Միքայէլեան, այս տարուան ուսուցչուհին որ թելադրեց ծնողներուն հոգ տանիլ իրենց պզտիկներուն եւ դպրոց ղրկել որպէսզի մայրենի լեզուն չմոռնան:

Հանդէսէն վերջ յարակից փոքր սրահին մէջ չարունակուեցաւ խնջոյքը: Այս առթիւ ալ շատ մը ընկերներ եւ համակիրներ խօսք առին փառաբանելով Դաշնակցութիւնը եւ անոր հերոսները: Տիկին Ա. Կիւմիւշեան խոր զգացումով արտասանեց Յ. Թումանեանի «Երկրում»ը:

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ կազմակերպուած այս հանդէսը խոր տպաւորութիւնը ձգեց ներկաներուն վրայ որոնք մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ եւ լաւագոյն ապագայի մը յոյսերով:

ԳԱՐՈՒՆԻ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

●

«Լը Մոնտ» կը գրէ թէ այս միջոցին Խ. Միութիւնը ձեռնարկած է լայն քարոզութեան մը Լիբանանի մէջ, մշակութային գետնի վրայ: Քանի մը ամսուան ընթացքին հոն այցելեցին Մոսկուայի կանացի պարախումբերը, Հայաստանի եւ Ուզբեկիստանի գեղասանական խումբերը, ինչպէս եւ Ձեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ համայնավար Չինաստանի խումբերը:

Կրթական նախարարութիւնը հոն հրաւիրեց նաեւ արեւելեան երաժշտութեան մասնագէտ ականաւոր չեխ երաժշտագէտ՝ Ալոյիս Հաբան, համագումարի մը առթիւ, որուն կը մասնակցէին Սուրիոյ եւ Լիբանանի երաժշտական շրջանակները:

Խ. Միութիւնը, Ձեխոսլովաքիա, Պուլկարիա կ'ուզեն որ ուսանողներ երթան իրենց երկիրները, խոստանալով կրթական թոշակներ, վճարովի արձակուրդ, մասնագիտական ուսուցում ամէն տեսակ ասպարէզի մէջ, հիւլէական գիտութենէն մինչեւ մարզախաղ:

Պէյրութի խորհրդային դեսպանը փափաք յայտնեց, որ Սուրիոյ նման, Պէյրութն ալ մշակութային համաձայնութիւն մը կնքէ Խ. Միութեան հետ: Այս առթիւ օգտուելով Մշակոյթի փոխ-նախարար Քաֆթանովի ներկայութենէն, ուղեց բանակցիլ այս մասին:

Քանի մը օր ետք կը ծանուցանէին թէ կազմուած է մասնագէտներու յանձնախումբ մը, որ ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ կառավարութեան:

Այս հարցին առթիւ անհանգիստ արտայայտուեցան կաթոլիկ շրջանակները: «Ալ Շիրահ» թերթին տնօրէնը նոյնիսկ բողոքի հեռագիր մը ուղղեց Հանրապետութեան նախագահին, ըսելով թէ համայնավար Ռուսիան միշտ ալ անաստուած է եւ թշնամի ազատութեան: Բողոքի ուրիշ արտայայտութիւններ ալ եղան:

Հակառակ սակայն, Խ. Միութիւնը կը շարունակէ իր քարոզութիւնը, համակրանքի հոսանք մը ստեղծելու համար: Միւս կողմէ, առեւտրական յարաբերութիւնները հետզհետէ աւելի կը զարգանան Խ. Միութեան հետ:

ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ

Նոյեմբեր 14ին, Ուսանողական Տան միջազգային Ոստանին թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Օր. Լաուրա Աւետիսեանի պարի երեկոն, նախաձեռնութեամբ Իրանեան Ուսանողական Միութեան:

Երեկոյթին ներկայ էր Փարիզի Իրանեան դեսպանը եւ հոծ բազմութիւն մը, ամէն ազգէ:

Օր. Աւետիսեան գնահատուած պարուհի մըն է Թեհրանի մէջ եւ այս երկրորդ անգամն էր որ կը ներկայանար Փարիզահայ գաղութին:

Օրիորդը պարեց Թիւրքմէնական, հայկական, պարսկական, ցիկան եւ ռուսական պարեր, արժանանալով ներկաներուն ջերմ ծափերուն: Ռուսական եւ ցիկան պարերուն՝ օրիորդին կընկերանար Պ. Աբրահամեան, զոր առիթը ունեցած էինք տեսնելու նաեւ Բարեգործականի յիսնամեայ յոբելեանին:

Զանազան ազգերու պարերուն մէջ, օրիորդը ցոյց տուաւ ճկուն եւ վարժ շարժումներ:

Յայտագրին մաս կը կազմէր նաեւ Նայիրի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Գէորգ Եանպէկեանի: Խումբը երգեց նաեւ պարսկերէն (դաշնաւորում՝ Գ. Եանպէկեան) շատ յաջող երգ մը որ կրկնուեցաւ ներկաներու փափաքին վրայ: Երգչախումբը երգեց Կոմիտասէն, Ալթունեանէն, Զաքարեանէն ժողովրդական սիրուած եղանակներ:

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՆԿԱՐԻՉԸ, Փիքասօ իր մտաւորականներու հետ նամակ մը ուղղելով համայնավար Կեդր. Կոմիտէին, կ'առաջարկէր արտակարգ համագումար մը հրաւիրել, քննելու համար Հունգարիոյ մէջ պատահած դէպքերը: Կեդր. Կոմիտէն մերժեց նկատի առնել նամակը, «պատեհապաշտութիւն» համարելով առաջարկը:

Ուրիշ ծանօթ համայնավարներ ալ կը քննադատեն Կեդր. Կոմիտէին դիրքը: Թորէզ ճառ մը խօսեցաւ բոլորին դէմ:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Իտըն Ճամայքա պիտի երթայ երեք շաբաթ արձակուրդով, հիւանդութիւնը դարմանելու համար:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ պաշտօնաթերթը կը հաստատէ թէ խռովութիւններ ծագած են անցեալ կիրակի, գաւառական քաղաքի մը մէջ եւ քանդուած է անթելի կայան մը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ բանակին պահեստի ուժերը ձմեռնային ռազմափորձեր կը կատարեն երկրին արեւելեան և արեւմտեան շրջաններուն մէջ:

ՅՈՒՐՏԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Փարիզի մէջ:

«ՃԱՌԱՃ» Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (198)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Այդ ընտիր զինիները, Հայաստանի յատուկ տեղերից բերուած, ահագին կարասներով թաղուած էին գետնի մէջ, հողի տակ: Նրանցից շատերը մի քանի տասնեակ տարիների հնութիւն ունէին:

Թագուհին լցրեց անուշահոտ գինին, բաժակներից մէկը դրեց իր առջեւ, միւսը օրիորդի առջեւ: Նա փոքր առ փոքր խմում էր եւ անլսելի ձայնով խօսում էր: Խօսում էր Տիգրանից, խօսում էր իր վարած կեանքի զանազան արկածներից Պարսից արքունիքում: Եւ որքան խմում էր, այնքան հայկական կարմիր նեկտարը վառում էր մանուկ արիւնը ուրախութեան կրակով, եւ այնքան նրա գունաթափ թշերը փայլում էին պայծառ գունով: Նա այն աստիճան ոգեւորուեցաւ, որ երգեց մի հին արիական երգ.

Բարձր ապառաժի ահռելի կուրծքին
Կպած էր ամրոց, ամրո՜ց ահագին.
Թշնամին այն տեղից՝ վախում էր անցնել.
Գազանն այն կողմից շտապում էր փախչել:

Միայն քամին էր, քամին համարձակ,
Որ սլանում էր այն կողմից արագ,
Եւ ամէն անգամ՝ տխո՜ւր, ողբալի՜,
Իւր հետ բերում էր՝ ձայներ սոսկալի:

Ո՛չ քար, ո՛չ աղիւս, ո՛չ փայտն անտառին,
Չէր նիւթը նորա ահեղ շինուածքին,
Եւ ո՛չ վարպետի ձեռքը իմաստուն
Դրեց հիմքերը նորա հաստատուն:

Լոկ դիակներից, արեամբ շաղախուած,
Լոկ կմախքներից, կոյտերով դիզուած,
Բարձրանում էին պարիսպներ մթին,
Թանձր պարիսպներ՝ մահացու բերդին:

Եւ հրէշային բուրգ ու աշտարակ
Էին մարդկային կառափունք համակ,
Կառափունք իրան՝ վերայ շարեշար՝
Խիստ քստմնելի կապէին կամար:

Եօթն էին բուռվ, եօթն եղբայրներ,
Եօթն էլ վիթխարի խօլ - խօլ հսկաներ,—
Եօթն պատուհաս այդ խուլ ամրոցում
Սնուցանում էր Արիմինն իւր ծոցում:

Ունէին նոքա մի քոյր գեղանի,
Աչքերը սեւ–սեւ, հինքը նազանի,
Քաղցրութեամբ լի ծով էր նա անսահման
Եւ ողջ աշխարհում չունէր իւր նման:

Կ'ասէր արեգին. «դու հանգիստ մնա՛,
Երեսիս փայլը երկրին լոյս կը տայ».
Կ'ասէր լուսնեակին: «այդ թո՛ղ ինձ համար՝
Վանել գիշերի սեւաթոյր խաւար»:

Եւ ամէն կողմից՝ քաջ քաջ հսկաներ,
Ահարկու դեւեր, մեծ փահլէվաններ,
Գալիս էին նորա սէրը խնդրում
Եւ իրանց սիրտը նորան զոհ բերում:

Եւ ամէն անգամ՝ կոյսը աննման
Տալիս էր նորանց այդպէս պատասխան.
«Եղբայրներիս հետ մենամարտեցէ՛ք,
Յաղթութեան փառքով իմ սէրն ստացէք»:

Ձօնում էր նիզակ, կռուէին քաջեր,
Տրոփում էր ասպար, փայլում էր սուսեր,
Եւ հարուածների շոինդը ուժգին
Դղրդում էր օդը, թնդում էր գետին:

Գոռում էր մարտը, բերում էր սարսուռ,
Փշրւում էր վահան, զրահ ամրակուռ,
Մինչ աստուածները, խսպառ զարմացած,
Բարձր երկնքից մնային հիացած:

Նայում էր կոյսը, կո՛յսը աննման:
Եւ ուրախութեան չը կար չափ սահման,
Երբ եղբայրները փառքով յաղթական
Թողնէին դաշտը՝ կռուի եւ արեան:

Այսպէս ամէն մի այցելուն դժբախտ,
Այսպէս ամէն մի քաջ հերոս, անյաղթ,
Թողնում էր այնտեղ իւր ընկած մարմին,
Ու նիւթ էր տալիս ամրոցի շէնքին:

Այսպէս կառուցին հզօր պարիսպներ,
Մինչ գենիթ հասցրին՝ բուրգ, աշտարակներ,
Բայց կոյսի սիրտը՝ միշտ մնաց անողոք,
Եւ սիրոյն արժան՝ չեղաւ դեռ ոչ ոք:

Եւ դեռ իշխում էր անգութ թագուհին
Այն դիակառոյց՝ արիւնոտ բերդին,
Դեռ պահանջում էր՝ զոհեր նորանոր,
Զոհե՛ր սոսկալի, զոհե՛ր բիւրաւոր:

Անցան տարիներ, անցան եւ դարեր,
Երբ յայտնուեցան եօթն հսկաներ.
Եօթն արքայի էին թանգ որդիք,
Մինը քան զմիւս՝ — չքնաղ, գեղեցիկ:

Թագուհին տեսաւ, սիրտը թուլացաւ...
Այն քարէ սիրտը՝ մաշուեց... հալուեցաւ...
Ո՞րին ընտրել: Ո՞ր քաջ գեղանին: —
Թողեց որ մարտը վճռէ արժանին:

ՐԱՖՖԻ

նորհներ չի պահանջեր Մօտաւոր Արեւելքի մէջ»։

Հունգարիոյ մասին ալ խօսելով, Շեպիլով ըսաւ թէ յետադիմութեան յաղթանակը Փաշական պետութիւն մը պիտի ստեղծէր Եւրոպայի սրտին վրայ, իբրեւ կեդրոն միջազգային յետադիմական ուժերու որոնք կ՚ուզեն վերակենդանացնել փաշականութիւնը»։

Ամերիկեան պատուիրակը պահանջեց որ օգնութեան քննութիւնը կատարուի ոչ միայն Եւրոպայի, այլ եւ Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան վրայ։ «Ի՞նչ ունիք որ կ՚ուզէք ծածկել»։

× Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ Թունդ պահպանողականները մեղադրեցին կառավարութիւնը թէ աճապարանքով ետ կը քաշէ զինուորները Եգիպտոսէն։ Փոխվարչապետը պատասխանեց թէ բրիտանական ուժերը պիտի մնան առ այժմ։ Կ՚ըսուի թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա պիտի սպասեն որ Ազգաժողովին ուժերը 5 - 6 հազարի բարձրանան, որպէս զի կարենան իրենց զօրքին տեղը բռնել։

ՀՈՒՆԳԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԴԻՄԱԴՐԵԼ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն 60 հազար Հունգար փախստականներ խուռնուած են Վիէննայի մէջ եւ դեռ հազարաւորներ կը հասնին։ Դիմադրութիւնը կը շարունակուի Հունգարիոյ զանազան մասերուն մէջ։ Կ՚ըսուի թէ նախորդ վարչապետը, Նակի, դուրս ելած է Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունէն։ Աքսորները կը շարունակուին։ Ապստամբները կը պնդեն իրենց պայմաններուն վրայ, — ազատ արձակել բոլոր բանտարկեալները եւ աքսորականները։ Բանակցութիւնները պիտի վերսկսին այսօր, չաբաթ։

Ռուսերը քանդած են կարեւոր կամուրջ մը, փախստականներուն ճամբան փակելու համար։ Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հերքէ այն լուրերը թէ նոր զօրագունդեր ղրկուած են Հունգարիա։

× Խ. Միութեան գրողներու ընկերութեան անդամներէն 32 հոգի բաց նամակ մը ուղղելով Ֆրանսացի գրագէտներուն, դիտել կուտան թէ «ամբողջ ճշմարտութիւնը չենգիտեր»։ Յետոյ կը խոստովանին թէ իրենք ալ պատասխանատու են, «որովհետեւ պարտաւոր էին պահանջել Հունգարիոյ վարիչներէն որ դարմանեն անցեալին ծանր սխալները, բացէ ի բաց քննադատելով զանոնք»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան չորեքշաբթի օր։ Ընդհարումներու միջոցին վիրաւորուեցան 51 ոստիկաններ եւ քաղաքացիներ։ Պաշտօնական տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ «անիշխանականներ, համայնավարներ եւ վնասարարներ դասադուլի եւ ըմբոստութեան մղեցին ուսանողները»։ Կառավարութիւնը որոշեց փակել համալսարանը ցնոր տնօրինութիւն։ Տնտեսական տագնապը հետզհետէ զգալի կը դառնայ, գլխաւոր նաւթուղին քանդուած ըլլալով։

ՏԱՆՕԹ ՓԱՍՏԱԲԱՆ եւ երեսփոխան Մոռօ Ճաֆեռի, յանկարծամահ եղաւ Անժէ - Փարիզ կառախումբին մէջ, երբ կը վերադառնար դատավարութենէ մը վերջ։ Հանգուցեալը 78 տարեկան էր եւ մեծ համբաւ կը վայելէր իրաւագիտական աշխարհին մէջ։

ՀՐԱՆԻՒԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ հետզհետէ աւելի կը սաստկանայ։ Վարչապետը ազդարարութիւն մը ուղղեց, որպէս զի խընայողութիւններ կատարուին ինքնաբերաբար։ Կառավարութիւնը առ այժմ հակառակ է տոմսակներ բաժնելու դրութեան եւ կը նախընտրէ կամաւոր կրճատման փորձը։ Վերջնական որոշումներ պիտի տրուի երեքշաբթի օր։ Քարիւղի ընկերութիւնները յանձն կ՚առնեն ճարել հրանիւթի 70 առ հարիւրը։ Վարչապետը իր ճառին մէջ յորդորեց զգուշանալ իրարանցումէ։ Եւրոպայի միւս մասերուն մէջ ալ խիստ կրճատումներ կը կատարուին, սպասելով որ Ջրանցքը բացուի։ Կը կարծուի թէ կարելի է Ջրանցքը մաքրել երեք չորս ամիսէն։ Կը յուսացուի որ Ամերիկան քարիւղ ճարէ ապառիկ, մասնաւոր ընկերութեանց միջոցաւ։ Կառավարութիւնը կը յուսայ 3.300.000 թոն հում քարիւղ ապահովել մինչեւ Դեկտեմբերի վերջը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 22). — Զոյլ ոսկի՝ 464.000, նափոլէոն 3410, դուլց. 3330, անգլ. 4330, քսան տոլարնոց 16.400։ Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1040 տոլար 401, դուից. 95.25։

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ

Կիրակի, 2 Դեկտեմբեր։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ Ի

Սալ Շոփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1

Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին։

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Գրական ու գեղարուեստական եռխ բաժին։

Կը խօսին Տիկին Պաիրի (նախագահ), Տիկին Գարմէն, Տիկին Մառի Աթմաճեան, Յակոբ Տէր - Յակոբեան եւ Հր. Բալուեան։

Գեղարուեստական բաժինը նորութիւն մը կը բերէ փարիզահայ բեմին։ Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան կը նուագէ՝ ընկերակցութեամբ Անիթա Սարգսեանի արտասանութեան, յոբելեարին երկու քերթուածները։ Կ՚երգէ Տիկին Արուսեակ Ալպան։ Թաւջութակ Պ. Նահապետ Ալալէմճեան։ Ընթերցում՝ Պ. Տէվրիշեան։

Մուտքը 200 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններն եւ կիչէն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդին, ղեկավարութեամբ Ընկեր Ղարիբեանի

Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի

« ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ » (տրամ 5 արար)

25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Սէրֆըլը Կաթոլիկի ծանօթ սրահին մէջ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ճիշդ ժամուն կը սկսի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄ, Բ. շարք թիւ 3. ԴՐՕ, կենսագրականով եւ բազմաթիւ պատկերներով։ Նաեւ յաւելուածական էջեր նուիրուած Տիգրան Բաղդասարեանի։ Հրատ. Աւօ, Հալէպ։

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ հայրենասանդ օրացոյցը, 1957 (պատի), տօնական օրերով։ Հրատ. Հ. Մ. Մոմճեանի, Լիոն։

LES FEUX DU CREPUSCULE, par Alice Khatchadourian. Editions Debresse, 38 Rue de l'Université, Paris, 300 francs.

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Լուվէնի (Պելժիա) համալսարանի ուսանողներէն Պ. Երուանդ Բամպուքեան տրամադրելի ժամեր ունի հայերէնի դասեր տալու մասնաւորներու։ Դիմել՝

34 Rue Vésale, Louvain (Belgique)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պէրպէրեան ընտանիքը եւ Պէրպէրեան վարժարանի նախկին սաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ողբացեալ՝ ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

***

Կեսարիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու փափաքին համաձայն, այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, 1895 Նոյեմբեր 18 եւ 1896ի Կեսարիոյ եւ շրջանի նահատակներուն, 1915ի Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուած 53 մարտիրոսներուն, ինչպէս նաեւ ընդհ. տեղահանութեան շրջանի նահատակներու եւ բազմավաստակ առաջնորդ Տրդատ եպիսկ. Պալեանի եւ Խորէն եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին։

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս պաշտամունքին։

●

ՎԻԷՆ. — Թէրզիեակուբեան, Այանեան, եւ Թաշճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Թէրզիեակուբեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստի պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԿԱՐԵՒՈՐ

Ռոնի Սու Պուայի եւ շրջանի համար կազմուած է մշակութային եւ լսարանական միութիւն մը, որուն վերջնական կազմը և դիւանը պիտի որոշուին այս շաբաթ գիշեր, Քաֆէ Քոմէրսի վերնայարկը։ Բոլոր թաղեցիներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ այս խիստ օգտակար ձեռնարկին։

Հաւաքավայր. — Ռոնիի եկեղեցիին դիմացի անկիւնի սրճարանը, օթօպիւս 121, 118, 116 եւ 143ի կայանը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 21ին, իր շրջանի բոլոր ընկերները Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը չորսին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

Զաւարեան ենթկ. չաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին։

Վռամեան ենթկ. չաբաթ, մէկ Դեկտեմբեր, ժամը 9ին։

Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3.30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը։

(Շար.)

ԽՆՋՈՅՔ

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնճոյք մը՝ 25 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը՝ չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա։ Կը խնդրուի ընկերուհիներէն, ընկերներէն, Նոր Սերունդէն եւ բոլոր համակիրներէն քաջալերել այս բարենպատակ ձեռնարկը։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սեբաստիոյ Ուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գարեգին Զատրճեանէ տասը հազար ֆրանք, ի նպաստ սաներու օգնութեան սնտուկին։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 9 Դեկտեմբեր, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր,

Salle des Fêtes, Rue Stalingrad, Chaville

Բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Պիտի ներկայացուի «ՈՉԽԱՐՆԵՐՈՒ ԴԱՇԸ» (պալէտ), Շաւիլի յանձնախումբին կողմէ ծոխ պիւֆէ Մուտք 250 ֆր.

Orchestre Garo Sarian

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 25 NOVEMBRE 1956

21ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7741 — 32e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3552

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ

Ինչպէս տեսանք, Հիւս. Ամերիկայի հանրային գործունէութեան 75 առ հարիւրը կը բաղկանայ կրօնական - եկեղեցական ձեռնարկներէ, նիւթապէս թէ բարոյապէս:

Եկեղեցի շինել: Եթէ վարձու է, գնել: Աւելի ընդարձակել: Եղածին դիմաց հատ մը եւս կառուցանել:

Եկեղեցւոյ միութիւններ կազմել տիկիններէ, օրիորդներէ եւ երիտասարդներէ, ամէն տեղ:

Զարկ տալ կիրակնօրեայ դպրոցներու: (Հրատարակուած տեղեկագրին համաձայն, Մ. Նահանգներու Էջմիածնական Թեմը ունի 19 ծխական դպրոցներ 474 աշակերտներով եւ 26 կիրակնօրեայ դպրոցներ՝ 1922 աշակերտներով):

Անգլերէնի թարգմանել շարականները եւ ուրիշ հրատարակութիւններ: Շատոնց թարգմանուած է Պատարագամատոյցը: Նոր ձեռնարկներ՝ Նարպէյ արք.ի «Քրիստոնէականը» եւ աղօթագիրք մը՝ փոքրերու համար:

Նիւթական միջոցներ ճարել՝ եկեղեցականներ պատրաստելու համար ամերիկեան աստուածաբանական համալսարաններու մէջ:

Եւ դեռ ուրիշ բազմածախս ձեռնարկներ, նոյն միակողմանի ուղղութեամբ:

Բանդէտներ պիտի առարկեն թէ ստիպուած են յարմարիլ միջավայրին պահանջներուն, թէ չունին աւելի գործնական միջոցներ՝ ազգային ոգին վառ պահելու, նոր սերունդը փրկելու համար:

Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ այս միակողմանի գործունէութեան եւ մեծագումար զոհողութեանց իրական արդիւնքը:

Երբ Թեմերէն մէկուն մէջ կ'ունենան 19 ծխական դպրոցներ՝ 474 աշակերտներով, եւ 26 կիրակնօրեայ դպրոցներ՝ 1922 սաներով, կը նշանակէ թէ պատրաստած են սերունդ մը որ կը նախընտրէ կրօնական դասեր առնել, փոխանակ իր մայրենի լեզուն, պատմութիւնը եւ գրականութիւնը սերտելու:

Այդ նոյն դրութեան յաւելեալ եւ ճոխացեալ տպագրութիւնն է՝ վարդապետներու նոր սերունդ մը հասցնել, թըրծուած՝ անգլեւսաքսոն աստուածաբանութեամբ:

Մինչդեռ, գաղութը ամէն բանէ առաջ կը կարօտի մտաւոր ուժերու: Հասուն, տոկուն եւ հարազատ:

Տեղեկագրին մէջ ի զուր կը փնտռէք որ եւ է առաջադրութիւն եւ իրական աշխատանք՝ այս ուղղութեամբ:

Տեսաք թէ որքան պարարտ գումարներ հաւաքուած են միայն մէկ Թեմի մէջ, մէկ տարուան ընթացքին, սովորական հոգերու համար:

Եւ այդ գումարներով կատարուած են ու կը կատարուին ձեռնարկներ որոնք պիտի ծառայեն անգլիացումը, օտարացումը փութացնելու:

Երբ դրամը ջուրի պէս կը հոսի գետին մը կամ վարձու կեղեցի մը գնելու համար, երբ մինչեւ կէս միլիոն տոլար կը հաւաքեն նոր եկեղեցիներ շինելու համար նոյն քաղաքին մէջ, դէմ դիմաց, չէ՞ք հարցներ, մեքենաբար.

— Ա՛յ մարդիկ, ինչո՞ւ չկրցաք հայագիտութեան դասընթացք մը հաստատել, տարիներու ընթացքին...

Նոր սերունդը աստուածաբանութեամբ եւ անգլերէն աղօթագրքո՞վ կը փրկուի թէ ազգային մշակոյթով, — մտաւոր ուժերու պատրաստութեամբ:

Այն բոլոր ճիգերն ու գումարները որ շռայլօրէն կը վատնուին երկրորդական ձեռնարկներու վրայ, պիտի բաւէին ճեմարան մը բանալու, եթէ ժամանակին գործի ձեռնարկած ըլլային, լուրջ ծրագրով մը:

Շ.

ՔՍԱՆԵՐԿՈՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

ՊԱՐՊԵԼ ԵԳԻՊՏՈՍԸ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐԿՈՒ ՃԱԿԱՏՆԵՐԷՆ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ կացութիւնը նորէն ծանրացած է Միջին Արեւելքի մէջ:

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին Նոյ. 23ի նիստին մէջ, ընդհ. քարտուղարը, Համերշըլտ, լուսաբանութիւններ հաղորդեց իր տեղեկագիրներու մասին: Ըսաւ թէ ջանացած է ոչինչ աւելցնել Ազգաժողովին որոշումներուն վրայ կամ ոչինչ կրճատել: Օրակարգին վրայ կը գտնուէր ափրիկեասիական ճակատին մէկ բանաձեւը զոր ներկայացուցած էր Սուտանի արտաքին գործերու նախարարը, Ահմէտ Մահկուբ: Բանաձեւը կը պահանջէ անմիջապէս ետ քաշել Եգիպտոսի անգլեւ-ֆրանսական եւ իսրայէլեան զինուորները: Այս բանաձեւին ուժ կուտային Հնդկաստան, Եգիպտոս, Փաքիստան եւ ափրիկեասիական ճակատէն ուրիշ 18 երկիրներ: Քանատա, Քոլոմպիա, Հնդկաստան, Մ. Նահանգները, Նորվեկիա եւ Եուկոսլաւիա ներկայացուցած էին երկրորդ բանաձեւ մը, պահանջելով որ արտօնութիւն տրուի ընդհ. քարտուղարին բանակցութիւններ կատարել, արագօրէն մաքրելու մամար Սուէզի Ջրանցքը:

Սուտանի ներկայացուցիչը իր բանաձեւը յանձնած ատեն մեղադրեց Ֆրանսան, Անգլիան եւ Իսրայէլը թէ չեն ձեռնարկած իրենց զօրքը պարպելու: Այս առթիւ հըրաւիրեց ընդհ. ժողովը «անմիջապէս» բառը հասկնալ տառապէս եւ գլուխ չտալ որեւէ տարտամ մեկնութեան:

Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Ֆաուզի, խօսք առնելով յայտարարեց.

— «Անմիջապէս» բառով պէտք է հասկնալ քանի մը օր, ինչպէս որ ֆրանքեւ-անգլիական եւ իսրայէլեան ուժերը Եգիպտոս մտան քանի մը օրէն: Մինչ ես կը խօսիմ այստեղ, ընդհարումներ եւ վայրագութիւններ կը գործուին Փորթ Սայիտի եւ Կազայի մէջ: Արաբական աշխարհին այդ երկու մասերուն բնակիչները կը սպաննուին, կը կողոպտուին, կ'անարգուին»:

Պ. Ֆաուզի յետոյ հարցուց թէ ինչպէս կարելի է Ջրանցքը մաքրելու գործողութեան ձեռնարկել երբ ընդհարումներ տեղի կ'ունենան եւ երբ կռիւները վերսկսելու պատեհութիւններ կան:

«ՄԵՐ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԳԻԼԵՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԾԱՒԱԼՈՒՄԸ»

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Ս. Լոյտ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը յանձնառու է քաշել իր զինուորները անմիջապէս որ միջազգային ուժը ի վիճակի ըլլայ կատարելու իրեն յանձնուած պաշտօնը: Յետոյ բացատրեց թէ Եգիպտոսի մէջ կատարուած միջամտութիւնը արգիլեց տեղական պատերազմի մը ծաւալումը եւ պայմաններ ստեղծեց որոնց շնորհիւ Ազգաժողովին ուժը կրնար ոտք դնել Միջին Արեւելքի մէջ, պահպանելու համար խաղաղութիւնը աշխարհի այդ մասին մէջ: Ուրեմն ընդհ. ժողովը եւ աշխարհը նոր պատեհութիւն մը ունին կարգադրելու Միջին Արեւելքի խնդիրները: Գալով Ջրանցքը մաքրելու հարցին, նախարարը յայտարարեց թէ ստիպողական գործ մըն է եւ պէտք է կատարուի անյապաղ: Այս առթիւ յայտնեց թէ ֆրանքեւանգլիական ուժերը մաքրած են ջուղի մը որուն շնորհիւ կարելի է նաւագնացութիւնը վերսկսիլ 70 առ հարիւր համեմատութեամբ: Ինք պատճառ մը չի տեսներ մաքրելու գործողութիւնը ձգձգելու: Պ. Լոյտ յետոյ վճռապէս հերքեց այն վերագրումը թէ Մեծն Բրիտանիան է ներշնչած Իսրայէլի յարձակումը եւ կամ համաձայնութիւն կնքուած է երկու երկիրներուն միջեւ:

ՇԵՊԻԼՈՎ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

Կէս օրէն ետք խօսք առաւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Շեպիլով: Ըսաւ թէ Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնը կախում ունի օտար ուժերու հեռացումէն: «Բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութեանց կողմէ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին ուղղուած յուշագիրները կ'ապացուցանեն թէ այդ երկիրները միտք չունին ետ քաշելու իրենց զօրքը, այլ ընդհակառակն կ'ուզեն օգտուիլ առժամեայ հանդարտութենէ մը իրենց ուժերը աւելցնելու եւ յարձակումները վերսկսելու համար ոչ միայն Եգիպտոսի, այլ եւ բոլոր արաբական երկիրներուն դէմ: Խ. Միութիւնը համաձայն է Եգիպտոսի որ քննութիւն մը կատարուի ֆրանքեւանգլիական վայրագութեանց մասին՝ Փորթ Սայիտի մէջ եւ իսրայէլեան վայրագութեանց մասին ալ՝ Կազայի մէջ: Նախայարձակները միայն պէտք է ստանձնեն Ազգաժողովի զօրագունդին ծախքերը եւ Ջրանցքը մաքրելու հոգը»:

Քանատայի ներկայացուցիչը բացատրեց թէ միջազգային զօրագունդը պէտք է տեղաւորուի Սուէզի Ջրանցքէն մինչեւ զինադադարի սահմանագիծը եւ այնտեղ մնայ բաւական ատեն, ապահովելու քամար բարեկարգութեան եւ նաւագնացութեան վերահաստատումը:

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ Մ. Նահանգները համաձայն են ափրիկեասիական բանաձեւին — անմիջապէս ետ քաշել օտար զինուորները:

× Փորթ Սայիտէն կը հեռագրեն թէ անգլեւֆրանսական զօրքին հրամայուած է սկսիլ պարպումի գործողութիւնները: Հրամանատարը, զօր. Քայթլի յայտարարեց թէ բրիտանական վաշտ մը քաշուած է արդէն, համաձայն Ազգաժողովի որոշման: Զօր.ը խոստացած է թէ ուրիշ զինուորներ ալ պիտի քաշուին անմիջապէս որ Ազգաժողովին ուժերը տեղաւորուին: Ցարդ միայն 190 նորվեկիացի զինուորներ կան Փորթ Սայիտի մէջ: Անգլիա եւ Ֆրանսա կանխահաս կը համարին ամբողջական պարպումի ձեռնարկել, ընդ. Նասրի տիրապետութեան տակ ձգելով Ջրանցքը: Կը հաստատուի թէ Իսրայէլ եւս մինչեւ վաթսուն քիլոմեթր ետ քաշած է իր զօրքը:

× Ազգաժողովի զօրագունդին հրամանատարը, զօր. Պըրնս Գահիրէ հասաւ եւ պիտի մնայ քանի մը օր: Զինուորներու առաքումը կը շարունակուի եւ հինգ հազարի պիտի հասնի քանի մը օրէն: Պրազիլիա որոշած է 520 զինուոր ղրկել: Եուկոսլաւիա 700 զինուոր կը ղրկէ ուղղակի: Թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, միջազգային զօրագունդին իւրաքանչիւր զինուորը ապահովագրուած է 25000 տոլարի (տասը միլիոն ֆրանք):

× Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն Ճամայկա մեկնած ատեն յայտարարեց թէ բրիտանական քաղաքականութիւնը չէ փոխուած եւ թէ տեղի պիտի չտան Միջին Արեւելքի մէջ:

ՍՈՒՐԻԱՆ Եգիպտոսէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ, կ'ըսեն Լոնտոնի թերթերը, պնդելով թէ Խ. Միութիւնը կ'աշխատի ռազմական խարիսխ մը հաստատել այդ երկրին մէջ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն բանակը եւ ոստիկանութիւնը յաջողած են սանձել կարգ մը դաւադիրներու գործունէութիւնը:

ԱՌԱՋԻՆ ՁԻՒՆԸ տեղաց Փարիզի մէջ, երեք օրուան սաստիկ ցուրտերէն վերջ:

ԿԱՐՃ ԵՒ ԱԶԴՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Վարչապետը Պ. Կի Մոլէ կարճ եւ ազդու պատասխան մը ուղղեց մառեշալ Բուլկանինի վերջին գրութեան: Ահաւասիկ բովանդակութիւնը.—

«Նոյեմբեր վեցի նամակովս ձեզի պարզած էի Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտը Միջին Արեւելքի ներկայ տագնապին լուծման մասին: Այդ օրէն ի վեր իմ կառավարութիւնս իր կարելին փորձեց խուսափելու համար կացութեան ծանրացումէն եւ դիւրացնելու տագնապին լուծումը, տագնապ մը որուն պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Եգիպտոսի կառավարութեան վրայ, որ քաջալերուեցաւ իր ստացած ամէն աջակցութիւններով: Արձանագրելով հանդերձ այն հաւաստիքները որոնց համաձայն Խ. Միութեան կառավարութիւնը որեւէ մասնաւոր նպատակ չի հետապնդեր Միջին Արեւելքի մէջ, ստիպուած եմ հաստատել թէ ձեր Նոյեմբեր 15ի նամակով եղած պահանջները դժուար կը հաշտուին ՄԱԿի ընդհ. ժողովին որոշումներուն հետ եւ չեն կրնար ուրիշ հետեւանք ունենալ բայց եթէ աւելի դժուարացնել կազմակերպութեան տաժանելի գործը: Իմ կարծիքով, որեւէ փաստարկութիւն չի կրնար արդարացնել Խ. Միութեան միջամտութիւնը Հունգարիոյ մէջ: Շատ յստակ են ՄԱԿի որոշումները այդ մասին եւ կը մաղթեմ որ վերջապէս ընթացք տաք անոնց: Կը զարմանամ որ յարմար դատած էք խառնուիլ Ֆրանսայի ներքին գործերուն, Ալժերիոյ մէջ Ֆրանսայի կատարած գործին առթիւ գործածելով բացատրութիւններ զոր չեմ կրնար ընդունիլ»:

Կը յիշուի թէ Անգլիոյ վարչապետն ալ շատ կարճ պատասխան մը տուած էր: Պ. Մոլէի նամակը այդ պատասխանին կրկինէն աւելի է, 200 բառ:

Կ'ՈՒԶԵՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՆԵԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա եւ Մարոքի արտաքին գործերու նախարարը, Պալաֆրէժ պահանջեցին Ազգաժողովէն միջազգային զօրագունդ մը ղրկել Ալժերիա, կրակը դադրեցնելու եւ տագնապը լուծելու համար, «նկատի առնելով Ալժերիոյ ժողովուրդին անկուն կամքը՝ անկախութեան մասին»:

Պ. Պուրկիպա կ'ուզէ որ «խաղաղութեան յանձնախումբ մը» կազմուի համաշխարհային դէմքերէ, կռիւները դադրեցնելու համար: «Աւելի քան երկու տարիէ ի վեր ազատ աշխարհին ազգերը անտարբեր կը դիտեն ջարդ մը որ կը նսեմացնէ ոչ միայն Ալժերիոյ, այլ եւ Ֆրանսայի երիտասարդութիւնը: Մարդկային խիղճը, որ այնքան զայրոյթ եւ ըմբոստացում յայտնեց Փեշթայի հայրենասէրներուն դէմ կատարուած վայրենաբարոյ գործողութեանց առթիւ, ի՞նչպէս կրնայ անզգայ մնալ պատերազմի մը հանդէպ ուր նոյն հայրենասէր հաւատքով տոգորուած մարդիկ կը պայքարին ամէն օր, անհաւասար մարտի մը մէջ, աշխարհի ամէնէն հզօր բանակներէն մէկուն դէմ»:

Յետոյ քննադատեց Պ. Կի Մոլէն, «որ անքաւելի պատերազմ մը կը մղէ, ստրկութեան մէջ պահելու համար ալժերիացի ժողովուրդը, մինչդեռ Փեշթայի ըմբոստութեան ատեն կ'ըսէր, — «Կարելի չէ խաղաղութիւն հաստատել ստրկութեամբ»:

Մարոքի ներկայացուցիչն ալ յայտարարեց թէ եւրոպական փոքրամասնութեան մը ներկայութիւնը չի կրնար խափանել արդար կարգադրութիւն մը Ալժերիոյ մէջ: Այս առթիւ ժխտեց այն տեսակէտը թէ Ալժերիան Ֆրանսայի ամբողջական մասը կը կազմէ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ի ՊԷՏՍ ԶԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

Առատաձեռն ցած նոյն յօդուածագիրը, որ զուրկ կը մնայ բանասիրական աշխատութեանց պահանջած լրջութենէն՝ ապացոյց որ նախատական է լեզուն, ու պարկեշտութենէն՝ ապացոյց որ կը խարդախէ, երբ ինծի ցոյց կուտայ «սխալներս», չի մոռնար ցոյց տալ նաեւ... փախուստի ճամբաներս: Օրինակ, թէ կրնամ «ատարկել որ տպագրական սխալներ են» ինչ որ կը յանձնէ իր ընթերցողներուն ուշադրութեան:

Հրաշալի՛ է:

Ընդդիմախօս որ ունենաս, ատա՛նկը ունենաս: Որ գարնէ ապտակը, յետոյ շոյէ կարմրցուցած տեղը գգուանքով ու ցաւը մեղմացնել աշխատելով:

Բայց ի՛նչ ճարպիկութիւն, — նախ կը փորձէ ինծի ըսել տալ թէ «տպագրական սխալ է» բառը՝ որ տպուած է «ամբաստանդեա՛» զոր կ՚ուղղէ «ամբասցո՛», յետոյ բարեմտութեամբ մը որ հիացում կը պատճառէ՝ զարմանք կը յայտնէ թէ գրաշարը ինչո՞ւ «ամբաստանդեա» մը հնարէ (բառը իրն է) եւ դնէ հոն ուր միայն պէտք էր «ամբասցո» դնել:

Ես ալ չէի գիտեր թէ գրաշարներն են որ կը հնարեն տպագրական վրիպակները: Բայց գիտեմ թէ ունինք գրողներ, կղերիկոսներ, հրապարակագիրներ, որոնց գրածը, տպուելէ առաջ, կը սրբագրուի... գրաշարներու կողմէ: Ապահովաբար նման բախտաւորութեամբ մը փորձառու, խըմբագիրը պատիւ կ՚ընէ ինծի խորհուրդ տալով նմանօրէն փրկել գրագէտի վաստակս եւ... «տպագրական սխալներս»: Վերջապէս, գիտեմ նաեւ թէ տպագրական կարելի վրիպակ մը, զոր նախակրթարանի աշակերտն ալ կրնայ տեսնել մէկ ակնարկով, կապել անկարելի վրիպակներու՝ ճարպիկութիւն մըն է, որ շատ կը յիշեցնէ... Նասրէտտին Հոճային պատմութիւնը:

Արդ, ըսի եւ կը կրկնեմ թէ ես աէրն եմ ըրածիս ու գրածիս, նաեւ «տպագրական սխալներուս»: Այն որ մատենադարան մտնելու, «հատատիր գիրքերէ ընդօրինակութիւններ» կատարելու վարժութիւն ունի, իր սխալներով ու ագիտութեամբ անգամ նոր լսելիք մը ունի անպայման, ոչ թէ խնդալիք կամ խնդացնելիք:

Սկսինք հարցումով. — Ինչո՞ւ սխալ է գրել «ամբաստանդեա՛» հոն ուր գրած եմ «ամբաստանդեա՛» եւ ոչ «ամբասցո՛»:

Աճուասիկ մեր եղական գրաբարագէտին պատասխանը: Կամ եղական պատճառաբանութիւնը: Կամ ամբո՛ղջ գիտութիւնը. — «Գրաբարի մէջ ամբաստանդեմ բայ չկայ»:

Կարճ ու կտրուկ: Եւ եղաւ գրաբարագիտութիւն: Բայց սաանկ գրաբարագիտութիւն... լաւ է որ փակեմ օրհնած բերանս:

Զհասկցայ թէ «գրաբարի մէջ» որ կ՚ըսէ՝ ի՞նչ բան է ի վերջոյ: Հաւաքածո՞յ մը կայ, ժողովածո՞ւ մը կայ, որ ցոյց կուտայ ինչ որ կայ «գրաբարի մէջ»: Ի՞նչ բան է արդեօք սա գրաբարը, — Մաշտո՞ց, Թալմո՞ւտ: Ի՞նչ բան է որ «մէջ» ունի, դուրս ալ ունի, — տոպրա՞կ է, զարա՞կ, կարա՞ս:

Ինծի կը թուի թէ լալու համար է, «խնդալու համար» չէ ինչ որ խմբ.ը կը հրամցնէ մեզի:

Արդարեւ, սիրելի Ցառաջունիք, լալու ատրճան կը յուսահատի մարդ, երբ հարկ կը դառնայ վիճիլ ամէնէն տարրական հարցերուն մասին:

Շո՞ւնչ պիտի սպառենք տակաւին՝ բացատրելու համար թէ չկա՛յ գրաբար անունով առանձին լեզու, չկա՛յ աշխարհաբար անունով առանձին լեզու, այլ կա՛յ հայերէն լեզու մը, որ ունի գրաբար քերականութիւն, աշխարհաբար քերականութիւն: Դժուա՞ր է հասկնալ այսքան պարզ բան մը: Այս բացատրութիւնը խնդրելու փորձ չկատարուի՛, — լեզուն բառը չէ, քերականութիւնն է:

Բայց պահ մը ընդունինք թէ գոյութիւն ունի գրաբար կոչուած առանձին լեզու մը, անկախ՝ ոչ միայն իր քերականութեամբ, այլ եւ իր բառագանձով, — ո՞վ ինծի կրնայ ցոյց տալ այդ լեզուին ամբողջական բառագանձը: Երախայ չենք որ խաբեն մեզ, — «գրաբարի մէջ չկայ» պոռացողներուն ամբողջ հմտութիւնը, նրման յայտարարութեան մը համար, չունի ուրիշ վկայարան, բայց միայն Հայկազեան բառարանը, Երից վարդապետաց՝ Առձեռնով միասին: Արդ, այդ վըկայարանէն դուրս եւ այդ վկայարանին պատրաստութենէն ետքը՝ բազմաթիւ բառեր գտնուեցան հայերէն հին ձեռագիրներու մէջ ու տակաւին բազմաթիւ բառեր կան պահուած՝ չբացուած հին ձեռագիրներու մէջ: Հայ լեզուի, գրաբար կամ աշխարհաբար, ամբողջական գանձարան գոյութի՛ւն չունի: Ու խնդալիք խօսք է միայն ըսել թէ «ամբաստանդեմ» բայ «չկայ գրաբարի մէջ»:

Մեզ խնդացնողը բան մը լսեր է, բայց չէ ըմբռներ: Չեն ըսեր թէ «գրաբարի մէջ չկայ», այլ կ՚ըսեն թէ բառ մը ոսկեդարեան է կամ չէ: Թէ բառակազմութիւն մը հայ լեզուի քերականական հարազատ օրէնքներու համաձայն կատարուած է կամ չէ:

Այժմ առնենք գրաբար նախադասութիւն մը, հին ձեռագիրներէ քաղուած. —

Եւ անդ չեղէ, մակար աստէն կէի:

«Մակար» բառ չկայ Հայկազեան բառարանին մէջ (չշփոթել մակար բառին հետ՝ զոր կը բերէ Երեմիա վարդապետին բառարանը, ոչ ալ մակառ բառին հետ՝ զոր կը գործածէ Մագիստրոս), բայց կայ մեր հին մատենագրութեան մէջ:

Արդ, «մակար» բառը, ծագումով անհարազատ, աւելի՞ գրաբար է, քան «ամբաստանդեմ» բայը, կազմութեամբ յարեւնման ոսկեդարեան «սրտապնդեմ» բային: Այստեղ հարկ կը համարիմ աւելցնել թէ բառ մը Մեսրոպեան դարու գործածութեամբ չէ միայն, որ կը ստանայ ոսկեդարեան յարգ եւ ազնուականութիւն, կամ կը դառնայ «գրաբար», այլեւ մանաւանդ քերականական ոսկեդարեան կանոններու պատշաճումով (*):

Եւ հիմա... բախտին նայեցէք: Աստուած պապան «մատենադարան մտնելու եւ հատատիր գիրքերէ ընդօրինակութիւններ» կատարելու վարժ գրիչներուն է վերապահած կարծես գիտեր ըսել, վերջին պահուն, խորտակելու համար ընդդիմախօսներու լեզուին սլաքը... սլաքալեզու ժխերու յատուկ: Արդարեւ, գտայ «ամբապնդ» բառ մը մեր հին մատենագրութեան մէջ: Ուրեմն, խորթ չէ «ամբաստանդեմ» բայը, ինչ կ՚ըսեմ՝ կա՛յ «գրաբարի մէջ»: Կը սպասեմ որ խմբ.ը կրկնէ թէ «չկա՛յ գրաբարի մէջ»:

★

Բայց այս չէր ըսելիքս:

«Զգործս ձեռաց մերոց» աղօթքին սկզբնական իմաստին մասին կատարած եմ երկար պրպտումներ, որոնք գիս առաջնորդեցին, բառախաղութեան ճամբով, մինչեւ կախարդաբանական դարաշրջան: Սաղմոսին այդ պարբերութիւնը բաժնած եմ երկու մասի, երկու անդամներու. —

Զգործս ձեռաց մերոց,
Ուղիղ արա ի մեզ:

Ստուգաբանական եւ իմաստաբանական պրպտումներ կատարած եմ երկու անդամներուն համապատասխան հայերէն, յունարէն եւ եբրայերէն բառերուն մասին, հասնելու համար եզրակացութեան:

Այդ առթիւ, գիտեցի որ բառական տարբերութիւններ կան: Հայերէնի մէջ ճիշդ չպատյ ուղիղ արա թարգմանութիւնը: Եբրայերէնին աւելի համապատասխան՝ առաջարկեցի ամբապնդեա՛ բայը, (ոչ երբեք ամբացո՛, պատճառաբանութիւնը՝ ետքը), — նպատակս չէր վերաքննել թարգմանութեան ոսկեդարեան նշգրտութիւնը, կամ գրաբարի վէճ յարուցանել, այլ եբրայերէն համապատասխան բառին վրայով՝ հասնիլ եզրակացութեան:

Խմբ.ին միջամտութիւնը պատճառ դարձաւ որ պահ մը երկար կանգ առնեմ ամբապնդել, ուղիղ առնել եւ առնուլ բայերուն վրայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ոսկեդարեան ստորոգելին կը տրուի ոչ միայն իբրեւ պատմական յատկանիշ, ինչպէս կը կարծէ Աճառեան՝ վերագնահատական իր վերջին փորձով ալ, այլ եւ առաւելապէս իբրեւ վարդապետական յատկանիշ, — լեզուական դպրոցի մը նկարագիրը:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ ԱՆՏԱՆՕԹ ԷՋԵՐԸ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստանէն)

Խաչատուր Աբովեանի գործերը իր մահէն ետք միայն լոյս տեսան: Անկէ առաջ քանի մը յօդուածներ միայն երեւցած են:

Ամբողջական գործին եօթերորդ հատորը նոր լոյս տեսաւ «Մ. Աբեղեան» գրականութեան կաճառի հրատարակութեամբ: Այս հատորին մէջ ամփոփուած են ինքնատիպ գրութիւնները, ինչպէս եւ թարգմանութիւնները:

Գիրքը կը բաղկանայ երկու բաժինէ: «Ուղեգրութիւններ» ու բաժնին մէջ են ինքնուրոյն եւ թարգմանական ուղեգրական աշխատանքները, իսկ մնացեալ կէսին մէջ հայերէնէ, քրդերէնէ և ազրբէջաներէնէ, գերմաներէնէ թարգմանուած չափածոյ բանաստեղծութիւնները:

Իր ուղեգրութեանց մէջ Աբովեան չի տար միայն պարզ ճանապարհորդական տպաւորութիւններ եւ կամ իրեն յատուկ ջերմութեամբ, կենդանի շունչով ու հըմայքով Արարատի գագաթը քանի մը անգամ բարձրանալու, Հայաստանի կարգ մը պատմական վայրերը շրջագայելու եւայլնի նկարագրութիւնը, միեւնոյն ատեն կ՚արծարծէ եւ կը քննէ այն կարեւոր հարցերը, որոնք հիմքը կը կազմեն իր գործունէութեան:

Այս ուղեգրութիւնները ցոյց կուտան թէ ինչպէս Աբովեան շարունակ կը մըխճուի հայ ժողովուրդի կեանքի խոր ծալքերուն մէջ, կը զննէ ու կ՚ուսումնասիրէ անոր նիստն ու կացը, կենցաղը, սովորութիւնները, բարքերը, պատմական անցեալը եւ ժողովուրդի ծանր ու յետամնաց կեանքի հոգեկան տուայտանքները, միշտ ալ իր հայեացքը յառած է դէպի լուսաշող ապագան:

Ինչպէս իր բոլոր ստեղծագործութիւններուն մէջ, նոյնպէս հոս Խ. Աբովեան կ՚երեւայ իբրեւ մեծ հայրենասէրը, որ եթէ մէկ կողմէ կը խարանէ բռնակալներու ասպատակութիւնները եւ կ՚ուրուագծէ հայ ժողովուրդի անցեալ կեանքի փոթորկալից ուղին, միւս կողմէ ալ կ՚արժեւորէ Հայերուն ռուս ժողովուրդի կեանքին հաղորդակից դառնալու նշանակութիւնը:

Շատ անգամ շրջելով «հայրենիքի տեսարժան վայրերը», Խ. Աբովեան բազմաթիւ անգամներ առիթ կ՚ունենայ հայ ժողովուրդի անցեալի հերոսական էջերը բաղդատելու անոր կեանքի մռայլ ժամանակներու հետ: Առով ոչ թէ կ՚իտէալականացնէ պատմական անցեալը, այլ կը դարձնէ իր ժամանակակից կեանքը դէպի հերոսացում տանելու ազդակներէն մէկը:

Աբովեանի ուղեգրութեանց մէջ եւս հիմնականը ժողովուրդին ծառայելու, զայն խաւարի ու ագիտութեան շղթաներէն դէպի լուսաւոր ուղին դուրս բերելու գաղափարն է: Կը ձաղկէ խաւարը, տգի-

ՈՍԿԻ ԱՊԸՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Արմիկը ալ հասուն աղջիկ էր, տասնըհինին մօտ մը կար: Հօրեղբայրը, Ղուկաս աղան եւ Նէնկէն Վարդենի տուտուն, հօրէ մօրմէ որբը ժամ առաջ կարգել կ՚ուզէին: «Շատ նազիկ»էր, այսինքն՝ առողջութիւնը իրենց մտմտուք կուտար: Բայց, դէմը խըամէթ մը չէր ելլար: Ղուկաս աղան, սկսաւ ալ չորս դին իյնալ: Տնտնալու չէր իգար:

— Ետքէն երկու քար ալ առնենք տէ, գլխնուս զարնենք նէ, փայտա չունենար, կ՚ըսէր կինը:

Մարդը բրաւ չըրաւ աղէկ տղայ մը ձեռք ձգեց. Սամաթիացի Արթաքի տըղան: Մանչը Մեծ Պահքի կիրակի մը հօրեղբօրը հետ Խասգեղ աղջիկ տեսի գնաց եւ Արմիկին հաւնելով, դիմացի կիրակին ալ խօսք կապը տարին, հետեւեալ համաձայնութեամբ: Աղջկան հօրենական ժառանգութիւնը՝ Ցումէլիի տասներկու Երկաթուղի՝ փեսին պիտի յանձնուէր Պատրիարքարանով Նշանտուքին օրը. օժիտը Ղուկաս աղային վրայ. Առջի պսակին ալ հարսնիք:

Տղուն սիրտը շատ նեղացաւ որ երկու ամիս մը համբերել պիտի պարտաւորուէր. «գործերը երեսի վրայ պիտի մնային»: Բայց, ձեռքէն ի՞նչ կուգար: Մինչեւ Առջի Պսակ հարսնիք չէր ըլլար: Օրացոյցը սանկ կը գրէր: Ու, ձեռքէն բան մը չգալուն, քթին տակէն կը մըմըռար.

— Պէ, աս մենծ պաքը ինչ է նէ. Քրիստոս խաչուեր է, մեռեր է, հայտէ սուգ պահենք, չկարգուինք, ուրախութիւն չընենք: Բէք աղէկ, ըսելիք չունիմ: Էյ Զատկի՞ն ինչու չկարգուինք, ուրախութիւն չընենք: Քրիստոս յարութիւն առեր, գերեզմանէն ելեր է, աղէկ ա. մենք ալ խնդանք, մենք ալ ուրախանանք: Չէ, չըլլար եղեր: Չէ. աս՝ մեռեր է տէյի, մի կարգուիր, ուրախութիւն մի ըներ. աս՝ յարութիւն առեր է տէյի մի կարգուիր, ուրախութիւն մի ըներ: Ինչո՞ւ: Չէ, ասիկա խելքիս բանը չէ:

Ու, «խելքին բանը» չըլլալուն, վարդապետներուն մօրուքին կը հայհոյէր: Օրացոյց շինողները անոնք էին:

— Հէյ վախ կը մըլտար, Օգսէնը ողջ ըլլալու չէ՞ր քի. ձեռքը մէճիտիէ մը կոխէի տէ, Օրագիրին մէջ սանկ աղուոր բան մը գրել տայի, հախերուն դայի, սիրտս աղէկ մը պաղչտկէր:

Իսկ անդին Ղուկաս աղան ալ, «երանելի նախահարց» իմաստուն հեռատեսութեամբ սահմանուած կարգ կանոններուն վրայ կը սքանչանար:

Այդ բարեխնամ օրէնքներուն շնորհիւ էր որ առջեւը երկու ամիսէն աւելի ատեն պիտի ունենար ու գործերը պիտի կրնար կարգադրել: Արմիկին օժիտը խօսքով չէր շինուեր. եւ ոչ ալ հարսնիքին ծախքերը լափով կը վճարուէին: Քիչէն քիչը քսան ոսկիի պէտք ունէր. մէկ օրէն միւսը ուրկէ՞ պիտի ճարէր:

Շահերու մշտնջենական հակադրութիւնը: Բրուտը՝ որ բարկ արեւ կ՚ըղձայ որ պէսզի իր անօթները չորնան, ու երկրագործը՝ միեւնոյն պահուն առատահոս անձրեւի համար կ՚աղօթէ:

Հիմակ վաթսունը անցուկ, քառասունհինգ տարիէ ի վեր աշխատող գրաշար, Ղուկաս աղան դեռ երկու մէճիտիէ քով քովի չէր կրցած դնել նեղ օրուան համար: Եւ ընտո՞ր ալ խնայողութիւն ընէր: Քանի մը մէճիտիէ շաբաթականը ո՞ր մէկ ծախքին ձեռք պիտի տար. տանը վարձքի՞ն, ուտելիքներո՞ւ, վրայ գլուխի՞ն, ծխախոտի՞ն, երթալ գալո՞ւն: Հապա ան պարապ մնալները, հապա ան հիւանդանալները որ գրաշարին օճախին մուխը կը մարեն:

Սակայն, «փառք Տեառն», ահա տասը տարի էր որ միեւնոյն տպարանը կը բանէր, առանց օր մը բացակայութեան. շաբաթականն ալ վեց մէճիտիէ. հրապարակին վրայ գրաշարի էն բարձր բանողչէքը: Բայց, սոր հետ մէկտեղ, երկու ծայրերը պիտի չկրնար իրարու բերել, առանց պէյլիկի կարերուն օգնութեանը: Խասգեղցի ուրիշ կնիկներու պէս, Վարդենի տուտուն ալ Արմիկին հետ, բանակին ճերմակեղէնները կարելով, տարին մինչեւ քսան ոսկի մը կը հանէին:

Խօսք կապը տրուելէն յետոյ, գրաշարը իր ելմտացոյցը պատրաստելու ետեւէ եղաւ: Ելքին սիւնակը շուտ լեցուեցաւ, անխուսափելի ծախքերու թուանշաններով, զորս դիմաւորելու համար, «մուտք»ին կողմը յուսադրական ենթադրութիւններ կը շարուէին միայն: «Գլուխ-գործոց յոյսը», ինչպէս ժպտելով կ՚ըսէր, «Պէյլիկ»էն գանձումի ակնկալութիւնն էր: Ինը ամիս կար փարա մը առած չունէին, սակայն «տաճիկը» խօսք տուած էր, ամէնուն առնելիքները Րամազանին վճարել: Րամազանն ալ աս տարի Զատիկէն երկու շաբաթ ետքը կուգար: Ուրեմն, ձեռքը տասնըհինգ ոսկի մը պիտի անցնէր, կնոջը հաշիւներուն նայելով: Ա՛ս՝ աղէկ: Ակռան կը սղմէր, տանը ծախքէն ալ շաբաթը մէճիտիէ մը խնայողութիւն կ՚ընէր. քիչ մըն ալ պախալ-չախալի պարտք կը թողուր: Չեղաւ նէ, տանը վարձքն ալ ամիս մը ետ կը ձգէր: Տըպարանէն ալ ան օրերը անշուշտ իրեն կանխավճար մը կ՚ընէին: Սանկ նանկ մինչեւ Առջի Պսակ ձեռքը քսան, քսաներկու ոսկի մը կ՚անցնէր:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(1)

(Շար.)

տուեթիւնը, կը քննադատէ յետամնաց հոգեւորականները եւ կ'առաջադրէ գիւղատնտեսութեան եւ արդիւնաբերութեան ճիւղերու զարգացման պահանջը։

Իրենց ընդհանուր բովանդակութեամբ ու բնոյթով այս յօդուածները սերտօրէն կապուած են Ֆ. Պարրոտի ղէպի Արարատի գագաթը կատարած ուղեւորութեան նուիրուած ուսումնասիրութեան, որ Աբովեան գերմաներէնէ թարգմանած է գրաբար, եւ թէ անգլերէնէ գարձեալ գրաբար թարգմանած «Հատուածք ի Նամակաց երկուց պատուելի ամերիկացի ճանապարհորդաց Սմիտի եւ Դվէյտի, ի կողմանս Հայաստանի եւ Պարսկաստանի, յամս 1830 - 1831» խորագրով աշխատանքը։

Բացի ուղեգրութենէն, նկատի առնուած են դրացի ժողովուրդներու տնտեսական կեանքը, կենցաղի մասին ուշագրաւ տեղեկութիւններ, ինչպէս եւ յառաջդիմական մտքեր՝ հայ ժողովրդական լեզուի, լուսաւորութեան, յետամնացութեան քննադատութեան մասին։

Այս գրքին մէջ երեւան կուգան հեղինակի կենսագրութեան կարգ մը մանրամասնութիւնները։ Անգամ մը եւս ցոյց կը տրուի թէ ինչպիսի մռայլ պայմաններու մէջ Աբովեան ծաւալած է իր գործունէութիւնը, ծանօթութեանց լայն պաշարը, լեզուագիտութիւնը եւայլն։ Օտար հետազօտողներն ու գիտնականները լեռջօրէն կրնային նստիլ եւ խօսիլ հետը։

Գերմանացի բանաստեղծ Ֆր. Բոդենշտետի խնդրանքով Խ. Աբովեան չափածոյ թարգմանութիւններ ըրաւ։ Բացի քանի մը հատէ, այս թարգմանութիւնները առաջին անգամ լոյս կը տեսնեն։

Իր թարգմանութիւններով Աբովեան նպատակ ունի թէ՛ դրացի եւ թէ՛ հայ ժողովուրդի մշակութային գանձերը ծանօթացնել եւրոպական գիտական շրջանակներուն, ցոյց տալ թէ ուրիշ ժողովուրդներու պէս Հայերն ալ ունին իրենց գրականութիւնը, բանաստեղծութիւնը, «որ տակաւին կը գտնուի իր մանկութեան մէջ», ցոյց տալ որ Հայերու մէջ ալ կան «թագնուած շատ նուրբ զգացումներ, զորս ցարդ ոչ ոք չօշափած է»։

Այդ տեսակէտէն ուշագրաւ է բանաստեղծութեանց կցուած գերմաներէն բացատրականը, որ կուտայ Աբովեանի գեղագիտական հայեացքները արեւելահայ գրական լեզուի պատմութեան մէջ, անոր դերը «Վէրք Հայաստան»ի ստեղծագործական պատմութեան, հայ նոր գրականութեան ստեղծման եւ կարգ մը այլ կարեւոր հարցերու մասին։

Աբովեանի եօթներորդ հատորը ունի յաւելուած մը ուր կան տարբէջաններէնէ գերմաներէն թարգմանուած Քէշիշ - օղլու երգերը, եւ «Նախաշաւիղի» այն տըպագիր հատուածները, որ գրական աշխարհին յայտնի դարձան միայն վերջերս։

ԱԼ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

(Յիսնամեայ Յոբելեանին առթիւ)

•

Պոլսահայ գրագիտուհի Տիկին Հայկանոյշ Մառքի գրական եւ հանրային յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ նախ Պոլսոյ մէջ, յետոյ՝ Նիւ Եորք, Լոնտոն, Գահիրէ եւ Պէյրութ։

Ֆրանսահայութիւնն ալ յառաջիկայ Դեկտեմբեր մէկին իր յարգանքի տուրքը պիտի տայ հանդիսութեամբ մը զոր կազմակերպած է Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը, իր շուրջը հաւաքելով մշակութային ուրիշ միութիւններ։

Մեր գաղութին համար թերեւս շատ ծանօթ չէ Հայկանոյշ Մառք։ Բայց մեր Պոլսահայ հայրենակիցները որոնք առիթը ունեցած են զինքը ճանչնալու մօտէն, գիտեն որ ան կը պատկանի 1900ական թուականներու գրական շարժումին, երբ լոյս կը տեսնէին իր առաջին գրութիւնները զանազան թերթերու մէջ։

1905ին Հայկանոյշ Մառք կը հիմնէ «Ծաղիկ» ամսաթերթը, կանացի հարցերու նուիրուած։

Բայց իր կարեւորագոյն աշխատութիւնըն է եղած «Հայ Կին» կիսամսեայ հանդէսը որ հրատարակած է առանձին տասներեք տարի անընդհատ։

1919ին, զինադադարի լաւագոյն տարիներուն էր երբ հայ մտաւորականութիւնը Պոլիս հաւաքուած էր խանդավառ օրեր կ'ապրէին Հայերը։ Հոն՝ Հայկանոյշ Մառք շատերու կարգին կը հանդիպի Շիրվանզադէի, Յովհ. Թումանեանի, եւ կարծեմ այս վերջնոյն ի պատիւ կազմակերպուած ընդունելութեան մը առթիւ քանի մը աշխատակիցներու հետ գաղափարը կը յղանան հիմնելու Հայ Կանանց Լիկան, եւ ապա կը հիմնէ Հայ Կինը, որուն նպատակն էր բարձրացնել հայ կնոջ մտաւոր մակարդակը, պաշտպանել անոր իրաւունքները, որպէս զի հայ կինը իր բաժինը ունենայ հանրային կեանքի մէջ։

Արեւելեան բարքերով սնած գաղութի մը համար խիզախ ձեռնարկ մըն էր այս եւ սակայն գնահատուեցաւ, մանաւանդ անոր համար որ երբեք նպատակ չունէր ֆեմինիզմի ջատագովութեամբ պառակտումներ ստեղծելու ընտանիքէ ներս, այլ կը ձգտէր կրթել հայ կինը որպէս զի դառնայ ընտանիքի սրբութեան եւ վերելքին ախոյեանը։

Այս հանդէսին մէջ կը յուզուէին ընտանեկան եւ հանրային տեսութիւններ, աջակցութեամբ ընտրեալ աշխատակցուհիներու, — Սիպիլ, Պահրի, Անայիս եւ ուրիշներ։

Ամբողջ սերունդ մը խանդավառած է Հայ Կինը, որուն հրատարակութիւնը սակայն խափանուեցաւ թուրք գրաքննութեան կողմէ 1933ին։

Հայկանոյշ Մառք բանաստեղծ է միանգամայն, իր գրական զողտրիկ քերթուածները ամփոփուած են Ծուլութեան Պահերէս անուն հաւաքածոյի մը մէջ։ Անոնք կարելի է նմանցնել գաշտային այն համեստածաղիկներուն որոնք առանձնութեան մէջ իրենց թաքուն հրապոյրը ունին, թէեւ բոյրով եւ երբեմն անանուն։

Բազմաթիւ թերթերու ալ աշխատակցած է Հայկանոյշ Մառք։ Ուշագրաւ են Նամակներ Բարեկամիս շարքը 1944, որոնց մէջ սրամիտ ոճով կը յուզէ կանացի հարցեր, գրոյցի ձեւին տակ։

Անշուշտ յոբելենական հանդիսութեան բանախօսները աւելի լայնօրէն պիտի խօսին իր մասին։

Ա. Պ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Նիսէն մեզ կը հաղորդեն Գոհարիկ Ղազարոսեանի նոր յաջողութիւնները։ Նոյ. 16ին Արտիստիք Րատիոյի դահլիճում օրիորդը մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց իր քանի մը երաժշտական գործերը։ Նոյեմբեր 19ին Նիսի ռատիօ կայանէն տեղեկութիւններ հաղորդեց հայ ժողովրդական եւ կրօնական երաժշտութեան մասին։ Ֆրանսացի երգչուհի Նատիա Ռիշար նոյն ցերեկոյթին երգեց օրիորդին այնքան գեղայուն երգերը, ընկերակցութեամբ հեղինակին (դաշնակ)։ Իսկ նոյն օրը ժամը 16·45ին տաղանդաւոր երաժշտուհին կատարեց իր նախկին հանդէսներէ մէկ յայտագիրը «Դո»ի վրայ հիմնուած, մեծ յաջողութեամբ։ Տիկին Տէօ Մարտէն, որ ղեկավարում է Նիսի ռատիօ կայանը, իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնեց այս առթիւ։ Նոյեմբեր 24ին օրիորդը հրաւիրուած է Մոնթէ Կարլօ իր երգերը ներկայացնելու այնտեղի ռատիոյի միջոցաւ։

× Նիսի ռատիոյի առաջին ջութակահար եւ քառեակի ղեկավար Ժիլ Գրավէն շուտով պիտի ներկայացնէ նոյն կայանէն Կոմիտաս վարդապետի մի փունջ հայ ժողովրդական երգերը, որոնք քառեակի վերածուած են Մոսկուայի հռչակաւոր «Հայկական Քառեակի» կողմէ։ Աշխատանքը կատարած է թաւջութակահար Պ. Ասլամազեան։ Ահա իր միւս ընկերների անունները. — Պ. Գաբրիէլեան, առաջին ջութակ, Պ. Տօնեան՝ Բ. ջութակ, Պ. Բալաբանեան՝ ալտօ, ինչպէս եւ Պ. Ասլամազեան՝ թաւջութակ։ Այս արուեստագէտները մեծ յաջողութիւն ունին Ռուսաստանում եւ նրա հետ կապուած բոլոր երկիրներում։ Շատ զգացուած էին իմանալով Պ. Ժիլ Գրավէնի հետաքրքրութիւնը հայ երաժշտութեան համար եւ ուղարկած էին իրենց երաժշտական հրատարակութիւնը, որ պիտի ներկայացուի մօտերս Նիսի ռատիոյի կայանէն։

Մ. ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԿՈՆՔՈՒՌԻ ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

★

Այս տարի Կոնքուռի գրական մրցանակը տրուեցաւ Ռոմէն Կարիի, իր «Երկինքի Արմատները» գրքին համար։

Տեղական թերթ մը քննադատելով այս տարուան ընտրութիւնը, կը գրէ թէ թերեւս տարուան լաւագոյն գիրքը չէ, սակայն Ռ. Կարիի գիրքերուն լաւագոյններն է։ Հեղինակը առկէ զատ գրած է հինգ վէպեր։ Լրաբերութեան սքանչելի գիրք մը, ուր հեղինակը ընթերցողին յիշողութիւնը կը թարմացնէ։ Փիղերու տխուր պատմութիւն մըն ալ կը պատմուի։ Թէեւ գեղեցիկ նկարագրութիւններ կը զարգացնէ էջերը, սակայն այդ բոլորը կրնան աւելի լաւ գրուիլ թերթի մը սիւնակներուն մէջ, որովհետեւ չեն համապատասխաներ լաւագոյն վէպի մը պահանջներուն։

Ռ. Կարի, կ'ըսէ քննադատ մը, կը նըմանի մէկուն որ պատին մէջ գամ մը կը մխէ եւ պէտք եղածէն աւելի կը զարնէ։

Հ. Ժուէն կ'ըսէ թէ իր կարծիքով տարուան անվիճելի կերպով լաւագոյն գիրքը Քաթիլ Եասինի «Նեժմահ» է (քանի մը օր առաջ խօսեցանք այս գրքի մասին)։ Կան նաեւ «Կրիաները» (Լ. Մասոն) եւ «Լա Ռենա» (Դոմինիք Օպիէ)։ Այս գիրքերը գրական արժէք կը ներկայացնեն։ Իսկ Ռ. Կարիի գիրքը, ըլլալով թէ չահեկան եւ թէ գեղեցիկ, կը դասուի այն գիրքերուն մէջ, որ գրականութեան լուսանցքին վրայ կը մնան։

Ուրիշ քննադատ մը կը գրէ թէ Կոնքուռի այս մրցանակը կանխահաս էր «Երկինքի արմատներ»ուն հեղինակին համար։ Եւ համաձայնԿոնքուռներու կտակին մըրցանակը պէտք է վարձատրէր բոլորովին երիտասարդ հեղինակ մը, տակաւին անծանօթ, որպէսզի իրական արժէք մը մէջտեղ ելլէր։ Իսկ ՌոմէնԿարի չի համապատասխաներ այս սահմանումին։ Այս հեղինակը արդէն տարիներ առաջ անգամ մը պսակուած է, ստանալով մրցանակ մը Եւրոպական Դաստիարակութեան մասին այժմէական գրուածքի մը համար։ «Կոնքուռի Ակադեմիան, ծերանալով կ'ըսէ, հետզհետէ քաղքենի կը դառնայ եւ ընտանիքի մօր մը ճաշակը կ'առնէ որուն առաքինութիւնը կը կայանայ յարատեւութեան մէջ»։

Լէոն իր բարեկամ Պարուխին կը հանդիպի եւ կ'ըսէ թէ՝ իր կնոջ բարօյականին վրայ կը կասկածի։

— Կնոջդ անհաւատարմութիւնը հաստատելու համար, ապահով միջոց մը գիտեմ, կը պատասխանէ Պարուխ։

— Այդքա՞ն ապահո՞վ է։

— Անսխալական է։ Ես փորձեցի եւ տասնէն ինը յաջողեցայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (199)

ՍԱՄՈՒԷԼ

•

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

•

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Սկսուեց մարտը։ Եղայրներ եօթ-ուսն
Ունեն իրանց դէմ՝ եօթն արքայազուն,—
Ուժեր հաւասար, ուժե՛ր սոսկալի,
Մարտնչում էին յուսով լի ու լի։

Երկարեց մարտը։ Կողմերն անընկուն
Դեռ կռւում էին՝ եռանդով, տոկուն,
Եւ անգութ բախտը՝ դեռ ոչ մի կողմին,
Չէր տալիս կանաչ՝ յաղթութեան դափնին։

Եօթն արքայազնից՝ վեց հոգի ընկան,
Վեց պայծառ արեւ ի սուգ պատեցան.
Մնաց մէկը միայն՝ հուժկու, քաջալանջ.
Կռիւ էր մղում, կռի՛ւ աննահանջ։

Ամրոցի կոյսը ալ չհամբերեց,
Խելագարի պէս՝ բարձրից ցած վազեց,
Եւ իւր մերկ կուրծքը, նրանց դէմ տալով,
Նա եղբայրներին այսպէս բարբառեց.

«Վայել չէ՛ եօթնին մէկի հետ կռուել,
Եւ զէնք ու զրահ արատով պատել.
Դա՛ է իմ ըղձալին, —այս քաջ ախոյեան,
Իմ սէրը պսակ՝ դորա յաղթութեան»։

Իսկ եղբայրները զէնքը ցած դրին,
Քաջի ճակատին համբոյր մատուցին
«Քե՛զ լինի, ասացին այդ չքնաղ կոյսը,
Որ տիեզերքի էր զարդն ու լոյսը»...

Օրիորդի քաղցր, լիահնչիւն ձայնը մօտ կոչեց ապարանքում թագնուած դեւին, որը, դուրս գալով իւր դարանից, կամաց կամաց մերձեցաւ այն սենեակին, որտեղից լսւում էր սքանչելի երգը։ Նրա փափուկ, կարմրագոյն մուճակները ամենեւին ձայն չէին հանում, իսկ տիրող մթութիւնը նպաստում էր նրան աներեւոյթ լինել։ Նա ուշադրութեամբ ականջ էր դնում եւ, միեւնոյն ժամանակ, չարամտութեամբ խնդում էր...

Բայց օրիորդի երգը Թագուհու վրայ բոլորովին այլ տպաւորութիւն գործեց։ Նա այն սատիճան զգացուեցաւ, որ ծածկեց իւր արտասուքը, որպէս զի երգիչը չտեսնէ։ Երգի իմաստը, բովանդակութիւնը՝ թէ իւր եւ թէ այդ անբախտ աղջկայ վիճակի հետ՝ մի զարմանալի համանմանութիւն ունէր, թէեւ նա երգեց բոլորովին անգիտակցաբար։ Եւ ինքը օրիորդը ապրում էր այդ բերդում կատարեալ անգիտակցութեան մէջ։ Նա չգիտէր, որ ինքն է այն երկպառակութեան խնձորը, որին գրաւելու համար այնքանմեծ զոհողութիւններ եղան։ Արտագերսը լցուեցաւ դիակներով։ Եւ որպէս երգի մէջ նկարագրուած ամրոցը, նոյնպէս եւ Արտագերսը, ներկայացնում էր հազարաւոր զոհերի մի հսկայական գերեզման։ Հայաստանը ողողուեցաւ արիւնով, եւ դեռ եւս շարունակւում էր կոտորածը, եւ պիտի տեւէր գուցէ շատ երկար... Նա չգիտէր, որ այդ բոլորի իսկական շարժառիթը ինքն էր եւ Մերուժանի խելագար սիրահարութիւնը, որի բանականութիւնը պէտք է արիւնով եւ զոհերով ստացուէր... Նա չգիտէր եւ այն, թէ ինքն ի՞նչ նպատակով էր պահուած այդ բերդում։ Նա յիշում էր այնքանը միայն, թէ ինքը գտնւում էր իւր եղբօր կանանոցում, Թաւրիզի մօտ թշնամին յարձակուեցաւ եղբօր բանակի վրայ, այնտեղ կռիւներ եղան, մարդիկ սպանուեցան, եւ իրան բերեցին այդ բերդը։ Բերդի բարեխիղճ Թագուհին առեց նրան իւր խնամակալութեան ներքոյ, պահում էր իւր զաւակի պէս։ Նա մինչեւ անգամ չգիտէր, թէ ով էր այժմ պաշարել այդ բերդը։ Նա կարծում էր, թէ դարձեալ մի եւ նոյն մարդիկն էին, որ յարձակուեցան իւր եղբօր բանակի վրայ։ Այդ բոլոր անհասկացողութիւնները առաջ էին եկել նրանից, որ Թագուհին մինչեւ այն օր միշտ աշխատել էր դառն իսկութիւնը ծածկել նրանից, որպէս զի նրա քնքուշ սրտին ցաւեր չպատճառէ։

Մերուժանի մասին գաղափար անգամ չունէր նա, նրան երբեք չէր տեսել, այլ լսել էր անունը միայն։ Նրան չէին ասել, թէ ինքը Մերուժանի նշանածն է եւ մի օր պէտք է նրա կինը լինի։ Նա չգիտէր, այո, որ այդ բոլոր տառապանքները իւր պատճառով են կատարւում, եւ թէ բերդի անգութ պաշարողը իւր ապագայ փեսան է — նոյն ինքն Մերուժանը։

Պարսից արքունիքում նա էակ չէր, այլ իր էր, — այն գեղեցիկ եւ թանկագին իրերից մէկը, որոնցմով լի էր արքայական գանձարանը։ Եւ ինչպէս այդ իրեղէններով Պարսից արքան սովորութիւն ունէր վարձատրել իւր աւագների ծառայութիւնները, նոյնպէս եւ իւր քրոջը տալով, խոստացել էր նա վարձատրել Մերուժանի դժնդակ ծառայութիւնները։ Այդ կ'իմանար օրիորդը այն ժամանակ միայն, երբ նրա ձեռքից կը բռնէին եւ կը յանձնէին Մերուժանին։

Թագուհին մինչեւ այնօր չէր խօսացել օրիորդի հետ Մերուժանի մասին, եւ խօսելու ցանկութիւն եւս չէր ունեցել։ Բայց լսելով նրա երգը, հարեւանցի կերպով հարցրեց.

— Գիտե՞ս, Որմիզդուխտ, ով է պաշարել մեր բերդը։

— Չեմ իմանում,— պատասխանեց նա։

ՐԱՖՖԻ

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԿԸ ԽԱՌԲԵՆ ԵՒ Կ'ԱՔՍՈՐԵՆ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն կատարեալ անիշխանութիւն կը տիրէ Հունգարիոյ մէջ։ Կ'ըսուի թէ ձերբակալութեանց եւ աքսորի գործողութիւնները անձամբ կը վարէ Խ. Մ. -եան Ապահովութեան վերատեսուչը, զօր. Սերով, որ Փեշթա կը գտնուի չորս օրէ ի վեր։ Իր օգնականն է Հունգարիոյ ներքին գործերու նախորդ նախարարը, Փիրոս։

Փախստականներու հոսանքը չէ դադրած։ Առջի գիշեր վեց հազար փախստականներ հասան Վիէննա, կիսովին սառած եւ անօթի։ Առաջին մեծ խումբն է այս որ սահմանը կ'անցնի գիշերանց, թէեւ նախապէս 8000 հոգի անցած էին։ Մինչեւ Նոյեմբեր 30 Աւստրիա հասած փախստականներուն թիւը կը հաշուեն 66.000։ Այրեր, կիներ եւ մանուկներ խուճապահար կը հեռանան իրենց հայրենիքէն, հակառակ ամէն արգելքի։ Սահմանապահներըպաններէն ոուս գինուորմը,երբ կը փորձէր սահմանը անցնիլ, փախստականները հետապնդելու համար։ Վիէննայի թերթերը կը գրեն թէ ռուս պահակները կրակ բացած են փախստականներուն վրայ։

Վերջին պահուն նոր միջադէպ մը ծագեցաւ։ Հունգարիոյ նախորդ վարչապետը, Նակի, Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունը ապաստանած էր ուրիշ 42 Հունգարներու հետ։ Ապաստանի պայմանաժամը լրացած ըլլալով, բոլորը միասին դուրս ելած էին իրենց տուները վերադառնալու համար։ Հունգարական կառավարութիւնը գրաւոր երաշխիք տուած էր թէ որ եւ է հետապնդում պիտի չկատարուի։

Շատ չանցած, հաստատուեցաւ թէ ոչ մէկը իր տունը գացած է։ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ թէ սովետական զաղտնի ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Նակին եւ ընկերները։ Այս առթիւ ազդարարութիւն մը ուղղեց Պելկրատի Հունգարական դեսպանին, ըսելով թէ միջազգային օրէնքի բռնաբարում պիտի նկատէ, եթէ կալանաւորները ազատ չարձակուին։

Հունգարական կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ Նակի Ռումանիա գացած է իր ազատ կամքով...

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ խաբած եւ աքսորած են։

× Վիէննա հասած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ թշուառութիւն կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ եւ պարենաւորումը հետզհետէ կը դժուարանայ։ Կը վախցուի որ ժողովուրդը սովի մատնուի մինչեւ տարեգլուխ։ Կառավարութիւնը բոլորովին անկարող է և բանուորները կը մերժեն վերսկսիլ աշխատանքը։

Ճամբորդները զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն աղուսարաափի մասին։

ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՋԱԽՋԱԽՈՒԵՑԱՒ ՕՐԼԻԻ ՄՕՏ

Իտալական մեծ օդանաւ մը որ Հռոմէն Նիւ Եորք կ'երթար Փարիզի ճամբով, ջախջախուեցաւ ուրբաթ գիշեր, Օրլիէն իբր երեք քիլոմեթր հեռու։ Օդանաւը ունէր 26 ճամբորդ եւ ութ վարիչներ։ Կ'ըսուի թէ միայն երկու հոգի ողջ մնացած են։ Անկէ զատ վնասուած են երկու բնակարաններ եւ տղայ մը մեռած է։ Գիշերանց հանուեցան 32 դիակներ որոնք ածխացած էին։ Օդանաւին բոցերը կը տեսնուէին շատ հեռուէն։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Փինօ, Նիւ Եորքէն Փարիզ վերադարձաւ յանկարծ։ Ապգաժողովին ամերիկեան պատուիրակն ալ պահանջեց որ անգլեւֆրանսական զօրքը անմիջապէս հեռանայ Եգիպտոսէն։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը յայտարարեց.— Մի պնդէք, կը տեսնէք որ պատրաստ ենք անմիջապէս մեկնելու, բայց մենք «Անմիջապէս»ը կը հասկնանք երեք շաբաթէն մինչեւ երեք ամիս։

× Կը հաստատուի թէ ռուսական զրահապատ կառքեր կը սպասէին Փեշթայի Եուկոսլաւ դեսպանատան առջեւ եւ առեւանգելով Ռումանիա փոխադրեցին Նակին եւ ընկերները։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հեռագրական գործակալութիւնը կը հերքէ այն լուրերը թէ Հունգարիայէն եւ Ռումանիայէն խորհրդային գինուորներ կը փոխադրուին դէպի Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխը։

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ կիրակի, 2 Դեկտեմբեր։
Խրախճան սրահը ժամը 15ին։
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Տիկին Շաֆէ Գալայճեան, Պ. Նշան Զիմէնեան եւ ուրիշներ։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ Ի

Սալ Շօփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին։
Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը խօսին Տիկին Պահրի (Նախագահ), Տիկին Գարմէն, Տիկին Մառի Աթմաճեան, Յակոբ Տէր-Յակոբեան եւ Հր. Բալուեան։

Գեղարուեստական բաժինը նորութիւն մը կը բերէ փարիզահայ բեմին։ Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան կը նուագէ՝ ընկերակցութեամբ Անիթա Սարգսեանի արտասանութեան, յոբելեարին երկու քերթուածները։ Կ'երգէ Տիկին Արուսեակ Ալպան։ Թաւջութակ Պ. Նահապետ Ալալէմճեան։ Ընթերցում՝ Պ. Տէվրիշեան։

Մուտքը 200 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններն եւ կիշէն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. Հր. Բալուեան։ Նիւթը՝ Տիկին Հայկանուշ Մառէի գրական եւ հանրային գործունէութիւնը, որ յետաձգուած էր դասախօսին մօրը մահուան առթիւ։

Այրի Տիկին Նեկտար Գասպարեան, Տիկին Թօփալեան եւ զաւակները, Պ. Ռոպեր Գասպարեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 74 տարիքին, 203 ռիւ տը Պէլվիլ։ Յուղարկաւորութիւնը վաղը երկուշաբթի ժամը 2ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Հ. Միլտոնեանի եւ իր զաւակներուն, ողբացեալ Բենիամին Միլտոնեանի մահուան առթիւ։

Փոխան ծաղկեպսակի՝ Համազգայինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Համազգայինի Վարչութենէն (իր կրթական գործին) 5000 ֆր., Պ.Պ.Ա. Թէրզիպաշեանէ, Յովհ. Իպլիրեանէ, Մ. Անդրէասեանէ, Շ. Թաշճեանէ, Կ. Փօլատեանէ հազարական ֆրանք։

× Համազգայինը նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Տոքթ. Հրանդ Անդրէասեանէ 5000 ֆր., իբրեւ քաջալերութիւն իր ազգօգուտ գործունէութեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այսօր, կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Երուսաղէմի միաբաններէն նորոգ հանգուցեալ Տ. Պարգեւ եպս. Վրթանէսեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տօնական հանդէսը կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը 4ին։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ։

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին։

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին։ Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկինեանին (Սէն Ժերոմ), Ա. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն)։ Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ)։

ՎԻԷՆ.— Մ. Մուրատեանին։

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Վ. Խրիմեանին։

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեան)։

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեանին։

ՆԻՍ.— Գ. Խոսրովեանին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Բիւրքճեանին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարթող Փափազեանին։

ՊԱՆԵԺՕ.— Բ. Պասմաճեանին։

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Ա. Մարտիրոսեանին։

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ.— Ա. Աւետիսեանին։

ՇԱՒԻԼ.— Գ. Կիւլեանին։

ԻՍԻ.— Եր. Ատանալեանին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

•

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը չորսին, Քաֆէ Ռէժանսի վերնայարկը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Զաւարեան ենթկ. շաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին։

Վռամեան ենթկ. շաբաթ, մէկ Դեկտեմբեր, ժամը 9ին։

Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3.30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը։

(Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հայ ուսանողներու Տիկնանց խնամակալութեան։ Երկուշաբթի 10 Դեկտ., կը ներկայացուի Գր. Վահանի «ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ»։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ք, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI
27 NOVEMBRE
1956

21ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7742 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3553

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺԸՆԵՒԷՆ ՍՈՒԷԶ

Ի՞նչ մնաց «Ժընեւի ոգի»էն, որ այնքան վառ յոյսեր կը ներշնչէր, անցեալ ամառ...

Ոչ իսկ աղօտ հետք մը՝ մէկ ամառէն միւսը :

Փոթորիկ մը կը պայթէր մէկ Յուլիսէն միւսը, Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացումով (26 Յուլիս) :

Երեւութապէս դէպքը տեղական հանգամանք ունէր : Սակայն բարդացաւ, դարձաւ միջազգային թնճուկ մը :

« Ոգին » ալ, որ շատոնց հալած էր, սառ կապեց : Վերահաստատեց սառուցեալ գօտին՝ երկու աշխարհամասերուն միջեւ :

Եւ հիմա երկու կողմերն ալ մատնուած են զարհուրելի անստուգութեան մը :

Երկուքն ալ կը խօսին նոր աշխարհամարտի մը վտանգներուն մասին :

Ամէն օր անակնկալ մը : Վրդովիչ հարցական մը, որուն պատասխանը դժուար է գտնել :

Ինչ որ եգիպտական տաղնապ մը կը կոչէին, վերածուած է ահաւոր ալեկոծութեան մը : Փոթորկաձայն կոհակները կը ծեծեն Միջերկրականի բոլոր ափերը, արեւելքէն արեւմուտք :

Միակ յուսատու փարոսը — Ազգաժողով, նոյնքան անճրկած վիճակ մը կը ներկայացնէ իր 79 անդամներով, որքան նախկին Ազգերու Դաշնակցութիւնը կամ Զորս — Հինգ Մեծերը որոնք յանձն առեր էն ապահովել աշխարհի խաղաղութիւնը :

Այդ Միջազգային հաստատութիւնը բանաձեւ քուէարկեց երկու հրատապ հարցերու մասին, պահանջելով անմիջապէս պարպել օտար ուժերը Եգիպտոսէն եւ Հունգարիայէն :

Առաջին որոշման գործադրութիւնն սկսած էր արդէն, երբ Եգիպտոսի դիկտատորը ծանրակշիռ քայլ մը եւս առաւ, — արտաքսել անգլիական եւ ֆրանսական հպատակները եւ Հրեաները :

Երկրորդ բանաձեւին ոչ իսկ պատասխան տրուեցաւ : Հունգարիան պարպողը պիտի ըլլար Խ. Միութիւնը : Ո՞ր ուժը պիտի պարտադրէ ձեռքէ ձգել թանկագին որսը ...

Իր յայտնի եւ գաղտնի դաւերը արդէն իսկ հրաբուխի մը վերածեր են Միջին Արեւելքը :

Գործնական ձեռնարկներէն զատ, Մոսկուա նամակագրութեան շրջան մը բացած է, եւ միշտ նոր պահանջ մը կը դնէ, անելի մատնելու համար ազատ աշխարհը :

Այդ նամակներուն դիւանագիտական գաղտնիքները կը բացուին Ազգաժողովին մէջ, Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն բերնով :

Այսպէս էր որ, ընդհ. ժողովի Նոյ. 22ի նիստին մէջ, Պ. Շեպիլով հրապարակաւ յայտնեց իր կառավարութեան տեսակէտը եւ պայմանները.

— Անմիջապէս որ ձեր զինուորները քաշէք արեւմտեան Գերմանիայէն, անմիջապէս որ լուծարքի ենթարկէք ձեր զինուորական, օդանաւային եւ ծովային խարիսխները օտար երկիրներու մէջ, մենք ալ պիտի քաշենք մեր զինուորները այն երկիրներէն ուր կը գտնուին համաձայն Վարշաւայի դաշինքին » :

Ջրանցքի խնդիրը պատրուակ մըն է Խ. Միութեան համար, ջուրերը պղտորելու եւ նոր դիրքեր գրաւելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, միեւնոյն ատեն սպառնալիք կարդալով Արեւմուտքի՝ ամէն ճակատի վրայ :

Եւրոպայի կէսը իր հարթիչ գլանին տակ տրորելէ-ետք, Մոսկուան այժմ նոր ցանցեր կը լարէ Արեւելքի մէջ, յանուն Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդներուն անկախութեան ...

Կը ներկայանայ սխոյեան խաղաղութեան, միշտ խօսելով սերմանելով ...

Շ.

ԵԳԻՊՏՈՍ ՈՐՈՇԵՑ ԱՐՏԱՔՍԵԼ
ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ, ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԵՒ ՀՐԵԱՆԵՐԸ

ՁՀԵՌԱՑՈՂՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՐԳԵԼԱՓԱԿՈՒԻՆ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

Մինչ Ազգաժողովը նոր բանաձեւ մը կը քուէարկէր, պահանջելով անգլեւֆրանսական եւ հրէական ուժերուն անմիջական հեռացումը Եգիպտոսէն, գնդ. Նասր նոր վճիռ մը արձակեց, — արտաքսել Անգլիացիները, Ֆրանսացիները եւ Հրեաները :

Այս ծանրակշիռ որոշման առաջին լուրը հաղորդեց Զուիցերիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը : Գահիրէի զուիցերիական դեսպանատունը, որ ստանձնած է անգլեւֆրանսական հպատակներուն պաշտպանութիւնը, տեղեկագիր մը ղրկած է որուն համաձայն այդ հպատակները պիտի արտաքսուին եօթը կամ տասը օրէն : Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ կը հաստատէ այս տեղեկութիւնը : Գահիրէի զուիցերիական դեսպանատունը կը բացատրէ թէ այս որոշումը աղետալի հետեւանքներ պիտի ունենայ, վասն զի արտաքսելի հպատակները ուրիշ բնակավայր չունին եւ միայն քանի ոսկի տանելու արտօնուած են : Արտաքսումին ենթակայ են մօտ 13 հազար Անգլիացիներ, 12 հազար Ֆրանսացիներ եւ 25 - 35.000 Հրեաներ :

Զուիցերիական դեսպանատունը պաշարուած է հարիւրաւոր անգլիացի եւ ֆրանսացի հպատակներով, որոնք անցագիր կը պահանջեն : Դեսպանը ուժգնօրէն բողոքեց այս որոշման դէմ, «բարբարոսական» կոչելով զայն : Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց : Տակաւին յայտնի չէ թէ տրուած որոշումը բոլոր անգլիական հպատակներո՞ւն կը վերաբերի, թէ բացառութիւն պիտի կազմեն հինգ հազար Կիպրոսցիներ եւ վեց հազար Մալթացիներ որոնք Եգիպտոս կը բնակին տարիներէ ի վեր : Ամէն պարագայի մէջ, թէ Անգլիա եւ թէ Ֆրանսա Ազգաժողովին պիտի յայտնեն թէ այս կարգադրութիւնը կը հակասէ Ժընեւի 1949ի պայմանագրին :

Անգլիոյ մէջ կան աւելի 1200 Եգիպտացիներ, որոնց քանի մը հարիւրը ուսանողներ են եւ կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն :

Փարիզի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, այս արտաքսումը շատոնց նախատեսուած էր : Այն ատեն կ'ըսէին թէ թշնամի հպատակները պարզապէս պիտի արգելափակուին : Զուիցերիական դեսպանատունը իր բողոքագրին մէջ կ'ըսէ թէ այս տնօրինութիւնը մեծ պայրոյթ պիտի պատճառէ արտասահմանի մէջ, մանաւանդ անոր համար որ ոչ մէկ բան պատրաստուած է վայելուչ արգելափակում կատարելու համար : Այն արգելաբանները որ պիտի օգտագործուին պարզ տաղաւարներ են փշաթելերով շրջապատուած կամ անապատի աւազներուն վրայ հաստատուած վրաններ : Ըմպելի ջուրն ալ չարժուն ջրամբարներով պիտի փոխադրուի :

Այս բողոքագրին վրայ, եգիպտական կառավարութիւնը արտօնեց որ անգլիական եւ ֆրանսական հպատակները ազատ ըլլան մեկնելու կամ արգելափակուելու : Սկզբունքով բոլորն ալ պարտաւոր են Եգիպտոսէն հեռանալ իրենց անձնական ծախքով : Անոնք որ կը մնան նշանակուած պայմանաժամէն վերջ պիտի ձերբակալուին եւ արգելափակուին :

Առաջին առթիւ արտաքսուած են յիսուն Ֆրանսացիներ եւ Անգլիացիներ : Միայն երկու պայուսակ հագուստ - կապուստ եւ քանի ոսկի տանելու իրաւունք ունէին, այս գումարին վրայ տասը առ հարիւր տուրք վճարելու պայմանաւ : Բոլորն ալ ստիպուած էին ձգել իրենց բնակարանները ամբողջ պարունակութեամբ : Այս բոլոր ստացուածքները պիտի գրաւեն եւ հաշուեյարդարի պիտի ենթարկեն, պատերազմի վնասները դարմանելու համար :

Ֆրանսացիներու առաջին խումբերը Նիս եւ Փարիզ հասան : Կին մը կը պատմէ թէ իր ընտանիքը ոչ միայն ձգեց բոլոր կարասիները եւ առնին ստացուածքը, այլեւ միայն քանի ոսկի տանելու արտօնուեցաւ :

Արտաքսումի որոշումը մեծ պայրոյթ պատճառեց Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ եւ կրնայ նոր խոչընդոտներ ստեղծել : Սաստողական միջոցներ ձեռք առնուած են, արտաքսուած հպատակներու փոխադրութեան համար :

Եգիպտոսի մէջ անգլիական եւ ֆրանսական գաղութներ հաստատուած են 19րդ դարէն ի վեր : Երկու կառավարութիւնները առ այժմ միտք չունին փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնելու :

Զրոյցի մը համաձայն յիսուն Հրեաներ ձերբակալուած են այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին Եգիպտոսի դէմ :

× Փարիզ հասած տեղեկութեանց համաձայն, առաջին առթիւ ձերբակալուեցան երեք հարիւր Անգլիացիներ եւ Ֆրանսացիներ, կէս գիշերին : Ոստիկանութիւնը հրամայեց այրերու, կիներու եւ մանուկներու որ ելլեն հազուին : Յետոյ բոլորը միասին Գահիրէի միջնաբերդի բանտերը փոխադրուեցան : Ձերբակալման ենթակայ են բոլորը անխտիր, ուսուցիչներ, դրամատան պաշտօնեաներ, օտար հաստատութեանց պաշտօնեաներ, դպրոցական աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ : Կարգ մը կալանաւորներ արգելափակուած են առանձին խցիկներու մէջ :

Երբ զուիցերիական դեսպանը բացատրութիւն կը պահանջէր, ներքին գործերու նախարարութիւնը պատասխանեց. — Այս դեռ սկիզբն է մեր կարգադրութեանց՝ թշնամի հպատակներու դէմ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, անոնք որ չեն մեկնիր, պիտի փոխադրուին Նեղոսի հովտին կամ Տելթային արգելարաններ կամ անապատ մը՝ Աղեքսանդրիայէն 40 մղոն հեռաւորութեամբ եւ պիտի մնան մինչեւ պատերազմին վերջը : Զուիցերիական դեսպանը դիտել տուաւ թէ բոլոր ֆրանսական եւ անգլիական հպատակները արձանագրուած էին ոստիկանութեան մօտ, թէ իրենց բնակավայրերէն չէին հեռացած եւ որեւէ նեղութիւն չէին պատճառած : Այս բոլոր բողոքները ապարդիւն մնացին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նախարարը, Լաքոստ, միաձայնութեամբ հաւանութիւն ստացաւ նախարարական խորհուրդէն, իր ծրագրած քաղաքականութիւնը շարունակելու համար : Վարչապետը յայտարարեց թէ գործողութիւնները վերջացած կրնան համարուիլ մօտերս : — Ութ զինուորներ սպաննուեցան Ալժէի շրջանին մէջ, ընդհարման մը միջոցին :

ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ ղրկելու խնդիրը նորէն կ'արծարծուի Խ. Միութեան մէջ : Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը տասը օրուան լռութենէ մը վերջ, առջի օր դիտել կու տար թէ անգլեւֆրանսական ուժերու հեռացման ձգձգումը դժգոհութիւն պատճառած է : Գնդ. Նասրի գլխաւոր խորհրդականը, Ալի Սապրի ըսեր է գործակալութեան թղթակցին թէ անգլեւֆրանսական արշաւանքին ատեն կամաւորներ արձանագրուեցան Խ. Միութենէն Հնդկաստանէն, Աֆղանիստանէն, արաբական երկիրներէն եւ թէ ի հարկին պիտի օգտուին անոնց ծառայութենէն : Եւ աւելցուց, — «Թոյլ պիտի չտանք որ նախայարձակները մնան եգիպտական հողին վրայ» : Առաջին անգամ է որ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը խօսի այս մասին :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ՆՈՐԷՆ ՈՐՈՇԵՑ ՊԱՐՊԵԼ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ ՀԻՆԳԻ ԴԷՄ 63 ՁԱՅՆՈՎ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը Նոյեմբեր 25ին քուէարկեց ափրօ-ասիական պետութեանց բանաձեւը, որ կը պահանջէ Ֆրանսայէն եւ Անգլիայէն անմիջապէս ետ քաշել իրենց զինուորները : Միեւնոյն ատեն լիազօրութիւն կու տայ ընդհ. քարտուղարին՝ վարելու համար միջազգային զօրագունդի տեղաւորման գործը :

Քուէարկութենէն առաջ Իսրայէլ հաղորդած էր թէ արդէն ետ քաշած է մօտ վեց հազար զինուորներ, իսկ Անգլիան ալ կը հաստատէր թէ իրենց առաջին զօրամասը մեկնած է արդէն : Հակառակ այս յայտարարութեանց, ընդհ. ժողովը բանաձեւը քուէարկեց հինգի դէմ 63 ձայնով : Մ. Նահանգներն ալ թեր քուէարկած էին, ինչ որ մեծ դառնութիւն պատճառեց Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ : Արդէն իսկ հակամերիկեան հոսանք մը գոյացած է երկու երկիրներուն մէջ : Կարգ մը ամերիկեան թերթեր ալ չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը : Մեծ օրաթերթ մը, «Ն. Ե. Թայմզ» կը գրէ թէ «Ազգաժողովը իր ժամանակը կ'անցընէ Նասրի հաճոյքը պատճառելու միջոցներ փնտռելով, փոխանակ Ջրանցքին վերաբացման գործով զբաղելու » :

Արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ, որ Փարիզ հասած էր այս քուէարկութենէն առաջ, ցաւով յայտարարեց թէ «Ազգաժողովին որոշումները աւելի շատ ժողովրդավետութեանց կը վնասեն քան դիկտատորութեանց» :

× Միջազգային զօրագունդին հրամանատարը, զօր. Պըրնս Փորթ Սայիտ հասնելով, խորհրդակցեցաւ անգլեւֆրանսական հրամանատարութեան հետ, քանի հազար զինուորներու պարպումի մասին : Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ հարկ է սպասել Իտընի վերադարձին, ամբողջական պարպում կատարելու համար :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլ. կառավարութեան ստացած տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ Սուրիոյ մէջ : Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ամբողջովին ենթակուած է Եգիպտոսի բանակին ազդեցութեան : «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ վերջերս մօտ յիսուն ռուս սպաներ եւ աւելի քան 200 մասնագէտներ հասած են Սուրիա : Միւս կողմէ ամէն շաբաթ նոր հրասայլեր եւ օդանաւի մասեր կը հասնին Սուրիա :

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիան ալ մտահոգութեան մատնուած է, այս առաքումներուն հետեւանքով : Կառավարական պաշտօնաթերթը, «Զաֆէր» խմբագրականով մը դիտել կու տայ թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը կը գտնուի Նասրի համակիր խմբակի մը ձեռքը, հետեւաբար համաշխարհային համայնավարութեան հրամանին տակ : «Համայնավարական հզօր կազմակերպութեան մը գոյութիւնը Սուրիոյ մէջ մտածել կու տայ թէ կացութիւնը շատ աւելի վտանգաւոր ընթացք մը պիտի ստանայ այդ երկրին մէջ, քան Եգիպտոսի մէջ : Նասր գոնէ իր ներքին կացութեան տէրն է Եգիպտոսի մէջ եւ թոյլ չի տար որ համայնավարութիւնը ծաւալի » :

Թուրք թերթը ապա յիշելով մեծաքանակ զէնքերու առաքումը դէպի Սուրիա, կը շարունակէ. — «Այսպէս ահարեկչական նոր կեդրոն մը կը կազմուի, ճնշում բանեցնելու համար արաբական երկիրնե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՍԻԼՔ ՄԸ

(ՌՈՒԲԷՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Առտուան ժամը հինգն է, Ռուբէնը եւ ես արթնցած ենք։ Շատ ցուրտ է, կը ձիւնէ եւ հովը պատուհաններու վրայ, ձիւնէ փարպուրներ կը կազմէ ։ Ռուբէն իր անկողնոյն վրայ նստած է, ծխիկը շրթունքներուն, ծածկոց մը ուսերուն, գրամեքենան ծունկերուն վրայ եւ կը գրէ... Ես կը ջանամ հիւսել, բայց մատներս կը թմրին, կը ձգեմ եւ կը դնեմ ձեռներս վերմակին տակ, կը ննջեմ եւ տեսիլք մը կ'ունենամ ։

Դուռը կը բացուի շատ կամաց եւ շուքեր կը լեցնեն սենեակը ...

Ահաւասիկ բժիշկ Հ. Օհանջանեանը, միակ մարդը որ կրցաւ ըսել.— «Եթէ կարելի ըլլար վերսկսիլ կեանքը, պիտի սկսէի ճիշդ այնպէս, ամէն ձեւով ինչպէս որ անցուցի»։

Իր քով՝ Ն. Աղբալեանը, սրինգ մը ձեռքը, այն սրինգը զոր կը նուագէր իր անօթութիւնը մոռնալու համար Երեւանի մէջ ։

Սակաւախօս Բժիշկ Տէր Դաւթեանը, եւ կը վերյիշեմ այն տեսարանը երբ մինակ էի զաւակներուս հետ՝ հիւանդ։ Առտու մը դուռը կը զարնուի եւ զարմանքով կը տեսնեմ որ բժիշկն է.—«Բայց Բժիշկ, ի՞նչ գործ ունիք այսպէս կանուխ»։

= «Ոչինչ, պտոյտի ելած եմ»։ Այս պտոյտը կատարելու համար պէտք էր կառախումբ նստիլ երկու անգամ, անցնիլ Փարիզէն եւ ճամբան շարունակել հանրակառքով ։

Մ. Վարանդեանը կը պատմէ պատմութիւն մը եւ ամէն մարդ կը խնդայ, բարձրաձայն։ «Աքաղաղը զիս կ'արթնցնէր ամէն առտու կանուխ, զայն գնեցի տանտիրուհիէս շատ սուղ ։ Յաջորդ առտուն անպիտան կինը նոյն դրամով գնած էր ուրիշ աքաղաղ մը ։

Ահաւասիկ Արամը, մեծ Արամը եւ կը յիշեմ զուարճալի պատմութիւնը երկու վերարկուներուն։ Երուանդ՝ Ռուբէնին եղբայրը, գնած էր երկու վերարկուներ իրարու նման։ Առաջին օրը Արամը կը պատռէ իր վերարկուն, որ գամի մը կառչած էր, յուսահատ եւ ամչնալով տուն կ'երթայ (երկուքն ալ կը բնակէին Երուանդի մօտ), կը նշմարէ Ռուբէնին վերարկուն, կը փոխէ իրենին հետ եւ կը մեկնի։ Քանի մը ժամ վերջը իրարու կը հանդիպին։ Արամ կը կարծէ թէ Ռուբէնի բարկութեան պիտի հանդիպի. բայց Ռուբէն հանդարտ է եւ բան չըսեր։ Արամ կը փնտռէ պատռուածքը, բայց չի գտներ ։ Համբերութիւնը հատնելով, կը պատմէ իր վերարկուին փորձանքը եւ երկուքն ալ ի զուր կը փնտռեն պատռուածքը ։

Երուանդին կինը նկատելով կարկըտած էր ... ։

Ռոստոմը ձմրան վերարկու չունէր ։ Պուլկարիոյ մէջ շատ դժուարութեամբ եւ իր կնոջ խնդրանքով նոր վերարկու մը ունեցաւ ։ Այն ժամանակ ՊետրոսՍերեմճեանը Էտիրնէի բանտն էր եւ շատ հաւանօրէն մահուան պիտի դատապարտուէր։ Ռոստոմը իր նոր վերարկուն ղրկած էր Սերեմճեանին եւ ձմեռը անցուց հին վերարկուով ։

Արմէն Գարօ, դուն ալ անցար ։ Քեզ ճանչցայ քու մահուանէդ քիչ առաջ ։ Մենք «Դրօշակ»ի խմբագրատան մէջ կ'ապրէինք, յաճախ կուգայիր Ռուբէնի պզտիկ տղուն հետ կը խաղայիր։ Գիտէիր որ դատապարտուած ես, հիւանդութիւնդ անդարմանելի էր, եւ կ'ըսէիր.— «Եթէ կարելի ըլլար Հայաստան երթալ եւ օդը շնչել, կը լաւնայի»։

Վահան Մինախորեան, դո՞ւն ես, կը կաղաս այն օրէն ի վեր, որ ինքզինքդ նետեցիր կամուրջէն, տեսնելով Թուրքերուն խենէշութիւնները աշակերտուհիներուդ հանդէպ ... ։ Տեսայ Պելկրատի մէջ քու փոքրիկ սենեակդ, Երդ յարկ։ Քանի մը ծաղիկ դրի շիրիմիդ վրայ, զոր շինել տուած էր Արշալոյս Աստուածատուրեանը։ Զգացի՞ր արդեօք ներկայութիւնը բարեկամուհիի մը ...

Երուանդ Տէր Մինասեանը ներս մտաւ եւ շուրջը կը նայի։ Կը յիշեմ, որ ամէն Երեւան գալուդ կը բանայիր պահարանները եւ աչքէ կ'անցընէիր Ռուբէնին հագուստները եւ ճերմակեղէնները։ Հիմա՞կ ալ պահարան կը փնտռես։ Պահարան չկայ, Ռուբէնին հագուստները այս պայուսակին մէջ են, ամէն բան մաքուր է եւ կարկտուած ...։

Ահաւասիկ Լեւոն Շանթը, միշտ պաղարիւն, ծածկելով իր զգայնութիւնը, մեռաւ Սոկրատին պէս, իր աշակերտներուն պատգամելով իր վերջին մտածումները ։

Եւ ահա Արշակ Ջամալեանը.— Քեզ ճանչցողները չեն կրնար մոռնալ կենսունակութիւնդ եւ ուրախարտայայտութիւնդ, միշտ ընդունակ ժամերով բանաստեղծութիւններ արտասանելու ։

Գ. Խիճեան, հո՞ս ես, նստած է ուրախութեան արցունքը աչքերուդ մէջ, ձեռքդ գիրք մը բռնած՝ աղջկանդ առաջին բանաստեղծութիւնը ...

Եւ դուն Պապաշա, այնպէս հայրական, կը յիշեմ նկարագիրդյայտնողդրուագ մը։ Վերջին անկումի ժամանակ, երբ ամէն բան կորսուած էր, նոյնիսկ յոյսը, եւ ամէն մէկս ցրուեցանք վերջին հրաժեշտը առնելով, հանդարտօրէն ըսիր, — «Տըղերք,լաւ հագուեցէք, դուրսը ցուրտ է»։

Ահա Սօսէ մայրիկը։ Ներս մտաւ եւ գլխս համբուրեց եւ սկսաւ չորս կողմը նայիլ, կարծես իր երեք զաւակները կը փնտռէր շուքերուն մէջէն ։ Շատ դժբախտ էր Եգիպտոսի մէջ, բայց քաջ էր։ Կը պատմէր թէ իրենց քահանան կիներու հետ շատ սիրալիր էր, բայց ապացոյց չկար զինքը մեղադրելու ։ Սօսէն, որ շատ գեղեցիկ էր, օր մը նոյնպէս ենթարկուեցաւ քահանային մեծարանքին։ Քահանան ճաշի հրաւիրեց զինքը, գինի հրամցուց եւ ուզեց համբուրել, Սօսէն բռնեց մօրուքէն եւ այնպէս քաշեց, որ փունջ մը մազեր իր ձեռքին մէջ մնացին եւ ամէնուն ցոյց տալով ըսաւ. — «Ահաւասիկ ապացոյց տէրտէրին անկրթութեան ...

Մուշեղ, ինչ գեղեցիկ երիտասարդ էիր եւ հաւատարիմ ։ Հաւատարմութեամբ կը հետեւէիր Ռուբէնին, իմացայ որ շատ ցաւ ես զգացեր եւ հիւանդացեր Ռուբէնի մահը իմանալով։ Արդեօք այդ հարուածը չէ՞ր որ արագացուց մահդ ...

Ո՞վ ես դուն, կարելի է դուն ես Ալխօշանի, զոր Ռուբէն փնտռեց իր վերջին օրերուն։

Կ'արթննամ, կը նայիմ շուրջս, այլեւս շուքեր, տեսիլներ չկան, Ռուբէն կը շարունակէ գրել, կը կարդամ իր գրածները, եւ արցունքները կը վազեն աչքերէս, Ռուբէնը գրած էր։ —

«Այն սերունդը ... իր զոհաբերութեամբ եւ յեղափոխական խառնուածքով, իր բարոյական ըմբռնումներով, մէկ անգամ ծնաւ մեր կեանքին մէջ եւ երկրորդ անգամ այլեւս աշխարհ չտեսաւ, անոր համըն ու հոտը տարբեր էր ...»։

ԱՆՆԱ Ռ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

●

Միջին Արեւելքի դէպքերը եւ քարիւղի տագնապը խորապէս ազդեցին Եւրոպայի տնտեսական կեանքին վրայ ։

«Լը Մոնտ»ի մէկ աշխատակիցը կը գրէ թէ քարիւղի տագնապի հետեւանքով եթէ վնասը նուազագոյն մինչեւ 25 առ հարիւր հաշուենք, Պետութիւնը տարեկան հարիւր միլիառ վնաս մը պիտի կրէ, առանց հաշուելու ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերու կրած կորուստները ։

Նաւերու փոխադրողչէքը եւ հում նիւթերու գիները զգալապէս աւելցած են արդէն։ Հաւանական է որ Ֆրանսա ըստիպուի ածուխ ներածել Ամերիկայէն, աւելի բարձր գիներով, ինչ որ պիտի ազդէ արտադրութեան վրայ ։

Անցեալ տարի քարիւղը մօտ 23 առ հարիւրը կը ներկայացնէր ամբողջ ուժի աղբիւրներուն։ Առաջին ակնարկով կը թուի թէ կարելի է դիմագրաւել առանց մեծ վնասի, քարիւղի տեղ ածուխ կամ կազ գործածելով. սակայն կան ճարտարարուեստի այնպիսի ճիւղեր, ինչպէս երկաթեղէնի եւ ապակեղէնի ճարտարարուեստին մէջ, ուր այս փոփոխութիւնը ոչ միայն երկար պիտի տեւէ, այլեւ սուղի պիտի նստի նոր սարքաւորումը ։

ԱՆԳԼԻԱ. — Որոշած են հրանիւթի բաժնեչափի դրութիւնը հաստատել մինչեւ երեք շաբաթ, երբ պահեստը սպառելու վրայ պիտի ըլլայ։ Պաշտօնական գնահատութեամբ, երբ Բրիտանիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ բախումը սկսաւ, մօտ եօթը շաբաթուան պահեստ մը կար, անկէ ի վեր զգալապէս պակսած է ։

Լաւատեսներու կարծիքով Սուէզի ջըրանցքին փակումը կրնայ միայն երեք ամիս տեւել, իսկ յոռետեսներու կարծիքով մէկ տարի ։ Գալով Իրաքի քարիւղի ընկերութեան նաւթուղիներուն, մասնագէտներու մեծ մասը կը կարծէ թէ անգործածելի պիտի մնան մինչեւ ինը ամիս, Սուրիոյ հողին վրայ քարիւղաբաշխ (փոմփաժ) կայաններու քանդումին հետեւանքով ։

Ճարտարարուեստի նախարարութիւնը առաջարկեց այն ընկերութեանց, որոնք իրենց ածուխի հաստատութիւնները փոխած էին մազութի, դարձեալ հանքածուխի փոխել, եթէ կարելի է ։ Նախարարը յայտնեց թէ պողպատի արտադրութիւնը պէտք չէ ազդուի քարիւղի տագնապին հետեւանքով ։

ԻՏԱԼԻԱ.— Ճարտարարուեստի նախարարութիւնը հետեւեալ միջոցները ձեռք առաւ.— Անցեալ տարուան վրայ հինգ առ հարիւր պակսեցնել իւղի սպառումը, նախապատուութիւն տալ, հանրային ըսպասարկութեանց համար քարիւղի հայթայթումը — հիւանդանոցներ, դպրոցներ, բարեգործական հաստատութիւններ, կարելի եղածին չափ խնայողութիւն կատարել Պետութեան վարչութեանց եւ հանրային սպասարկութեանց մէջ եւ արշաւ մը կազմակերպել որպէսզի քարիւղ սպառողները նուազեցնեն գործածութիւնը ։

Արգիլել կիրակի օրուան շրջագայութիւնը (բացի հանրային ինքնաշարժերէ)։

Քարիւղի գինը բարձրացնել լիտրի վրայ 15 լիր (երեք ֆրանք)։

Պակսեցնել տաքցնելու ժամերը, մազութով տաքցուած տուներուն մէջ ։

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ.— Խորհրդարանի ճարտարարուեստական արտադրութեան յանձնախումբը արտօնեց որ առեւտրական նախարարը անմիջապէս բաժնեչափի դրութիւն մը հաստատէ հրանիւթին վըրայ։ Քարիւղի ընկերութիւնները պիտի դրադին բաժնեչափի դրութեան կիրառումով եւ քսան առ հարիւր պիտի պակսեցնեն։ Առեւտրական նախարարն ալ կրնայ պակսեցնել նոյն համեմատութեամբ հրանիւթի սպառումը, եթէ անհրաժեշտ դատէ ։

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ.— Դաշնակցային կառավարութիւնը որոշեց որ զբօսաշրջիկներու կառքերը ինչպէս եւ «մօթօսիքլէթ»ները չգործածուին ոչ կիրակի, ոչ ալ տօնական օրերը։ Արգիլուած է քարիւղ ծախել թիթեղամանով (պիտոն)։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. — Քարիւղի բազմաթիւ ընկերութիւններ բաժնեչափով կը յանձնեն հրանիւթերը մեծաքանակ սպառողնե—

ՈՍԿԻ ԱՊԸՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

Հող չէ. ծախքերն ալ ան օրերը պիտի ընէր. ան՝ Պատրիարքարան է, ան՝ Տէրտէր է, ան՝ ժամ է, ան ձեռք պաղի երթալ է, ան իրենց քիչ մը վրայ գլուխ շինել է, ան՝ սա է՝ ան՝ նա է։ Աղէկ ատ կողմէն սիրտը հանգիստ կը մնար. բայց, օժի՞տը ընտար պիտի ընէր ։

— «Աղջկան «ճիհէզ»ը մանչու լաթ չէ քի, երթաս տէ, «Մայէր»էն կէս ժամուան մէջ առնես, կ'ըսէր ինքնիրենը ։

Շարխան, սքարփինը եօքի օրերուն ալ կրնային գնել, սակայն «փիստան»ները, ճերմակները, էն ուշը, Նոր Կիրակիին երկուշաբթիէն կարել պէտք էր սկսէին ։ Բայց, սկսելու համար, տաս ոսկի կ'ուզէր։ Ատ ալ Հանայէն պիտի ճարէր. նեղ օրերու մէջ, դրաշարներուն «աչք ամենեցուն ի քեզ յուսան»ը։ Եկու տես որ ատ Ողերդցի վաշխառուն ալ, դրաշարի մը իրեք ոսկէն աւելի վարկ չէր բանար, առանց շատ ամուրը կապելու։ Երբ Ղուկաս աղան դիմումը ըրաւ, մարդը հաւաստեց, թէ՝ տաս ոսկի չէ, քսան ալ կուտար, եթէ «էֆէնտի»ն երաշխաւոր ըլլար ։

Մտմտալիք բան։ Գրաշարները «էֆէնտի»ին համար կ'ըսէին, թէ «ապառաժէն ջուր կը բխի նէ, անոր ալ սրտէն գութ կը բխի»։ Բայց, ի՞նչ գիտես. մարդուս սիրտը Աստուած կը ճանչնայ միայն։ «Երիկամանց քննող գաղտնեաց»ը ան է։ Տպարանին մէջ ինքը տաս տարուան աշխատաւոր մըն էր, ու հայ տպագրութեան համար ալ քառասուն տարուան «էմէքտար» մը. օր մը օրանց մէկուն գլխուցաւ մը տուած չունէր, ինչ ըլլար ըլլար, դիմում մը կ'ընէր ։

— «Զամուռ» մըն է պատը կը զարնեմ, ըսաւ, բռնեց նէ բռնեց, չբռնեց նէ, ան ատեն կը նայիմ թէ գլուխս որ քարին զարնեմ ։

Սիրտ ըրաւ, շաբաթ իրիկուն մը գնաց առաջարկը ներկայացուց։ Մարդը պեխերը ոլորեց, կմկմաց, ոչ «հա» ըսաւ, ոչ «չէ», առարկութիւններ յարոյց։ Ծերուկն ալ աղաչեց, պաղատեցաւ, տասը տարուան ծառայութիւնը յիշեցուց. օր մը օրանց «թաճիզ»ութիւն մը տուած չունէր։ Ըսաւ, թէ ինքը — էֆէնտին — որբ աղջկան մը կարգուելուն «սէպէպ» պիտի ըլլար. մեծ բարիք մը պիտի ընէր. աղքատ աղջիկ մը կարգելը մեծ խեր է։ Աստուած կը հատուցանէր։ «Մէկ սատախան հազար պէլա տէֆ կ'ընէ»։ Ուզածը շատ բան չէր։ Շաբաթական մէյմէկ մեճիտիյէ վճարմամբ տարին չանցած պարտքը կը լրացնէր ։ Ինքը մեռնելու ալ ըլլար նէ, կնիկը սանդ ծեծելով պարտքը կուտար։ Էրիկը հոգերը պարտական չէր պառկեցնէր ։

Էֆէնտին մարդուն ողորմուկ թախանձանքներէն կակուղցած երեւցաւ ։ Հարցուց, թէ ե՞րբ կ'ուզէր ։

— Նոր Կիրակիին, պատասխանեց գըրաշարը ։

— Էյ, հայտէ հիմակ գնա տէ, բան մը կ'ընենք, ըսաւ ժպտելով ։

Ղուկաս աղան ալ շատ շատ շնորհակալութիւններ յայտնեց ու դուրս ելաւ։ Իրեն համար՝ դրական խոստումի մը համարժէք էր «հիմակ գնա տէ բան մը կ'ընենք» յուսադրանքը, որուն քմծիծաղ մը կ'ընկերանար ։

Իրիկունը ««Հալըճը օղլու»» երկու հատ էւէլ ճնկեց, եւ, գնաց ուրախ լուրը կընկանն ալ աւետել։ Ան ալ, էֆէնտիին օրհնէնք տուաւ, օրհնէնք տուաւ որ ...

— Իշտէ կնիկ, աս աշխարքս սանկ է, ըսաւ էրիկը. մենք աս մարդը անողորմին մէկը գիտէինք, սիրտը ապառաժ է կ'ըսէինք. մէյէրիսէ, Ահարոնին ապառաժն է եղեր, դպչելու տեղ գիտնալու ես քի ջուրը բխի, ընտիր անցածներս չարեցի. «Էօքսիւզ »աղջիկ պիտի կարգես» ըսածիս պէս, գութը պոռթկաց։ Աստուած գործին յաջողութիւն տայ, զաւակներուն խէրը տեսնայ ։

Բ.

Փեսացու՝ Արթաքի աղան՝ քանի մը ամիսէ ի վեր պարապ պարապ կը պտըտէր։ Ու շիտակն ալ, երբեք չէնք շնորհք գործի մը եղած չունէր, «խուլյուղ թապիյէթին սէպէպովը», ըստ վկայման Սամաթիացիներուն ։

« Պօյան — հաւաստողները միշտ Սամաթիացիները — պզտիկուց դուրս տըւած էր»։ Տասուերեքը չլմնցուցած, օր մը Սահակեան վարժարանէն առնել քալելով, գացեր «Հայկականը» մանչ եղած էր։ Հոն վարպետէն շարունակ հայհոյութիւն լսելէ եւ ապտակուելէ յետոյ, օրին մէկն ալ դուրս նետուեցաւ, յետոյքին երկու կիցով։ Իրիկունը սրճարանապետը տղուն հօրեղբօրը կ'ըսէր.

— Բիճին պօյը խարբշ մը, լեզուն էնտազէ մը ։

Մարդը սրճարանէն շիտակ հարսին տունը գնաց եւ «շան ծնունդ»ին աղէկ տփոց մըն ալ ինքը քաշեց, մօրը աչքին առջեւ ։

Լակոտը, ալ անկէ ետքը սրճարանէ սրճարան դեղերեցաւ, առանց տեղ մը չորս հինգ ամիս կայանքի ։

Հօրմէն արդէն որբ, մայրն ալ մեռաւ։

— Վույ, զաւալլը կէնճը, խալսեցաւ, խալսեցաւ, վայեցին դրացի կիները, երբ «կէնճ»ին ճագը տունէն դուրս կը հանէին։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(2) (Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՏՔԻ՛ ...

Տեսարան առաջին :

— Այս յօդուածին մէջ, քանի մը թուականներ բաց ձգած եմ : Եկայ որ ձեզմէ սորվիմ : Կրնայի՞ք քանի մը վայրկեան գողնալ ձեր թանկագին ժամանակէն :

— Խնդրեմ :

— Խրիմեան Հայրիկը ե՞րբ մեռաւ : Կարապետին հարցուցի, 1907ին, ըսաւ : Մարկոսին հարցուցի 1911ին, ըսաւ : Հարկաւ բան մըն ալ դուք պիտի ըսէք :

— Կեցիր նայիմ : Կարծեմ Կարապետին ըսածը ճիշդ է, բայց շատ վստահ չեմ : 1906ին չէ՞ր... Թերեւս 1908ին : Թադէոսին հարցուր, անիկա թուականներու մասնագէտ է :

— Լաւ ; Օսմանեան Սահմանադրութիւնը ե՞րբ հռչակուեցաւ : 1908ի՞ն թէ 1909ին ...

— Վստահ չեմ : Այդ տեղուանքը պիտի ըլլայ : Մարտիրոսին հարցուր, անիկա գիտնալու է, որովհետեւ այդ տարիներուն էր որ ամուսնացաւ :

— Ցաւօրդը : Երբ Առաջին պատերազմը սկսաւ, կը յիշէ՞ք, գերմանական երկու մարտանաւեր Տարտանէլէն ներս մըտան ... Մէկուն անունը Պերլին էր, միւսին անունն ալ Տրէզտըն, այնպէս չէ՞ : Ես այդպէս կը յիշեմ ...

— Ինչ մեղքս պահեմ, չեմ գիտեր : Այդ մասին, մեր Ստեփանը քեզ կրնայ լուսաբանել ...

— Է, Ստեփանն ալ Եւրոպա գացեր է, ուրտեղէն գինքը պիտի գտնեմ : Ինչ որ է ես Պերլին եւ Տրէզտըն գրեր եմ, թող անանկ ալ մնայ... Հասկցա՞ր ով է ... Սա «Ցայգալո՞յս»ը ով գրած էր :

— «Ցայգալո՞յս»ը : Կարծեմ Թլկատինցին :

— Ես ալ անանկ գրեր եմ : Եղածին պէս կը ձգեմ : Սիամանթօյին առաջին անունը ի՞նչ էր ...

— Ադամ , բայց վստահ չեմ : Նարդունիին գրէ, հարցուր ...

— Լաւ, շնորհակալ եմ, բաւական լուսաւորուեցայ ... Ցտեսութիւն .

Տեսարան երկրորդ :

— Պղատո՞նը Սոկրատին աշակերտն էր թէ Սոկրատը՝ Պղատոնին . ..

— Չեմ գիտեր :

— Նափոլէոնը քանի՞ քոյր, եղբայր ունէր :

— Չեմ գիտեր :

— Անգլիոյ Էլիզապեթ առաջին թագուհին Հէնրի Ութերորդին ի՞նչն էր :

— Չեմ գիտեր :

— Արեւը մեզմէ քանի՞ մղոն հեռու է :

— Ութ, տասը հազար մը ըլլալու է :

— Հարաւային Ամերիկայի մէջ, թագաւորութիւններ կա՞ն :

— Հաւանական է որ ըլլան :

— Սա վերջին պատերազմին, Փարիզը ո՞ր թուականին ինկաւ :

— 1939ի օգոստոսին չէ՞ր :

— Շատ զարգացեալ մարդ ես եղեր, շիտակը... Մեղք գացած դպրոցներուդ : Մեղք պապայիդ ծախսած դրամներուն ..

Ինչո՞ւ շնորհքով ու ճիշդ պատասխաններ չենք կրնար տալ, երբ այս կարգի հարցումներ կ՚ըլլան մեզի : Որովհետեւ, Հանրագիտարան ըսուած բանը չունինք, չենք ունեցած եւ անկէ ետքն ալ պիտի չունենանք :

Ինչո՞ւ չունինք : Որովհետեւ, մեր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած ենք Գեղեցիկ Դպրութեանց վրայ եւ Պիտանիներուն վրայ նայելու չենք զիջանիր :

Բարեբախտաբար, տակաւին ոտքի վրայ են քանի մը շարժուն «Շտեմարան Գիտելեաց»ներ, որոնք, ուզած վայրկեանիդ, թուականներ ու անուններ կրնան տալ, ամենայն ճշդութեամբ :

Ժամանակը եկած է որ քով քովի գանք եւ մարդավայել Հանրագիտարան մը պատրաստենք ,որպէսզի մեր դրոցբրոցները «չմոռնան» Սիամանթոյի մը առաջին անունը կամ անդրադէտին չհաւատացնեն թէ արեւը երկրէն միայն ութ տասը հազար մղոն անդին է ...

Ոտքի, այս գործէն հասկցող հայրենակիցներ՝ արտասահմանեան Հայաստանի :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Տասնըհինգ դարեր անցան այն ժամանակէն, երբ մոլեռանդ քրիստոնեան՝ Մեծ Թէոդոս կայսրը, կործանեց Ոլիմպոսի սրբութիւնները (395 Ք. Վ.) : Բայց Ոլիմպիական Խաղերու յիշատակը միշտ վառ մնաց անոր համակիրներուն սրտին մէջ :

19րդ դարուն մարմնակրթանքը, շնորհիւ քանի մը խենդերու, օրուան նորոյթը դարձաւ : Սպանիացի ընդապետ մը, գերմանացի եւ շուէտացի երկու սպաներ, անգլիացի կղերական մը՝ դարձան մարզանքի ռահվիրաները : Մարմնակըրթանքը սկսաւ զարգանալ եւ բացուեցան մարզական ակումբները :

Ճիշդ այդ շրջանին էր, որ Ֆրանսացի մը կ՚երազէր ոլիմպիական խաղերու վերածնունդը : Ազնուական մըն էր ան եւ մոլեռանդ մը՝ պատմութեան ու մանկավարժութեան :

Ոլիմպիական խաղերը 15 դար ետք վերածնած էին շնորհիւ Պառոն Փիէռ տը Քուպերթէնի :

1852ին, Յունաստանի մէջ սկսան հետաքրքրուիլ այս հարցով, բայց միայն քառասուն տարի վերջն էր որ կը յաջողէր «իրականացնել ոլիմպիական փառաշուք այդ խաղերը արդիական կեանքի պայմաններով » :

1896ին, Յունաստան 15 դար վերջ դարձեալ խաղերու թատր հանդիսացաւ :

Սքանչելի վերածնունդին գլխաւոր դէպքն էր Մարաթոնի վազքը : Մրցորդները Մարաթոնի վայրէն մեկնելով մինչեւ Աթէնք վազեցին, կտրեցին այն ճամբան, զոր Քրիստոսէ մօտ հինգ հարիւր տարի առաջ կտրած է աթենացի զինուորը : Հակառակ Պարսիկներու դէմ մըղուած ճակատամարտէն յոգնած ըլլալուն, ան վազելով կտրած էր 42 քիլոմեթր, որպէսզի Աթէնքի ժողովուրդին իմացնէ իրեններուն յաղթանակը : Եւ ապա, յոգնութենէն գետին ինկած էր՝ անշունչ :

1896ի խորհրդանշական մարաթոնեան վազքի մրցորդները ընդհանրապէս յոյն քաղաքացիներ էին, որոնք աչք առած էին ճամբու բոլոր դժուարութիւնները :

Անոնք ճամբու ընթացքին հարիւր հազարաւոր հանդիսականներու կողմէ քաջալերուեցան : Այս պատմական մրցումը վերջ գտաւ յոյն հովիւի մը՝ Սփիրիտոն Լուիզի յաղթանակով :

Փիէռ տը Քուպերթէն այս ձեւով կը ներկայացնէ հովիւին յաղթանակը .— «Անոր յաղթանակը սքանչելի էր, ըլլայ ուժի կամ պարզութեան տեսակէտով : Մարզադաշտ մտաքին, ուր հաւաքուած էին մօտ 70 հազար հանդիսականներ, ան ներկայացաւ առանց յոգնութեան նշանի եւ երբ Կոստանդին եւ Գէորգ իշխանները գեղեցիկ «ժեսթ»ով մը զայն իրենց թեւերուն մէջ առած՝ տարին թագաւորին մօտ, ան կարծեց թէ հելլենական ամբողջ հին պատմութիւնը կը վերածնէր : Որոտընդոստ ծափահարութիւնները երկար տեւեցին :

Այդ թուականէն սկսեալ, չորս տարին անգամ մը խաղերը շրջեցան աշխարհի մեծագոյն դաշտերը : Ահաւասիկ արդի ոլիմպիական խաղերու տօնակատարած վայրերն ու թուականները :

Ա. Ոլիմպիական 1896, Աթէնքի մէջ :

Բ. Ոլիմպիական 1900, Փարիզի մէջ :

Գ. Ոլիմպիական 1904, Սէնթ Լուիզի մէջ :

Դ. Ոլիմպիական, 1908, Լոնտոնի մէջ :

Ե. Ոլիմպիական, 1912, Սթոքհոլմի մէջ :

Զ. Ոլիմպիականը 1916ին Ա. համաշխարհային պատերազմի պատճառաւ տեղի չունեցաւ :

Է. Ոլիմպիականը 1920, Անվերսի մէջ :

Ը. Ոլիմպիականը 1924, Փարիզի մէջ :

Թ. Ոլիմպիականը 1928, Ամսթերտամի մէջ :

Ժ. Ոլիմպիականը 1932, Լոս Անճելոսի մէջ :

ԺԱ. Ոլիմպիականը 1936, Պերլինի մէջ :

ԺԲ. եւ ԺԳ. ոլիմպիականները 1940 եւ 1944ին Բ. համաշխարհային պատերազմի պատճառաւ տեղի չունեցան :

ԺԴ. Ոլիմպիականը 1948, Լոնտոնի մէջ :

ԺԵ. Ոլիմպիականը 1952, Հելսինքիի մէջ :

Իսկ ԺԶ. Ոլիմպիականը բացուեցաւ Մելպուրնի մէջ (Աւստրալիա), Նոյեմբեր 22ին եւ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտ. 2 :

Կը մասնակցին մարզիկներ աշխարհի բոլոր մասերէն : Հայաստանէն ալ՝ Տէր Յովհաննէսեան եւ Յովսէփեան :

Մարզարանը ամենամեծն է եւ արդիականը ուր կրնան տեղաւորուիլ հարիւր տասը հազար հանդիսականներ :

ԱՆՏՐԷ ՄԱՐԹԻ

Նոյեմբեր 23ին Թուլուզի մէջ մեռաւ Անտրէ Մարթի, 70 տարեկան : Ֆրանսացի համայնավար կուսակցութեան այս ուժեղ դէմքը, որ 1953ին վտարուեցաւ կուսակցութենէն, բուռն քննադատութիւններ հրատարակեց ղեկավարներուն եւ մասնաւորապէս Մորիս Թորէզի դէմ :

Մարթի 1953ին դատ բացաւ «Իւմանիթէ»ի յարձակումներուն դէմ եւ շահեցաւ 1954ին :

Հանգուցեալը 1918ին սպայ էր Սեւ Ծով, մարտանաւի մը մէջ, երբ Դաշնակիցները միջամտութիւն մը կատարեցին Ռուսիոյ դէմ : Խանդավառուելով բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն , ըմբոստութեան մղեց նաւաստները եւ թելադրեց եղբայրակցիլ կարմիրներուն հետ : Վերադարձին ձերբակալուելով դատապարտուեցաւ ազատազրկութեան եւ քսան տարուան տաժանակիր աշխատանքի (1919 Յուլիս հինգ) : Բանտէն արձակուեցաւ 1923 Յուլիսին, օգտուելով ընդհ. ներումէն : Անմիջապէս միացաւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան եւ երեսփոխան ընտրուեցաւ 1924ին : Այնուհետեւ բուռն պայքար մը բացաւ Մարոքի մէջ կատարուած զինուորական գործողութեանց դէմ եւ հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, բայց պատիժը չգործադրուեցաւ, քանի որ երեսփոխան էր : Վերընտրուեցաւ 1929ին, 1932ին եւ 1939ին : «Իւմանիթէ»ի խմբագրութիւնն ալ վարած է ատեն մը : Կեդր. Կոմիտէին անդամ եղած է 1925էն սկսեալ եւ յաճախ կ՚այցելէր Մոսկուա : Կուսակցութենէն վտարուեցաւ իբրեւ դաւաճան եւ լրտես :

× Քանի մը օր առաջ մեռաւ իր գործակիցը, Սառոլ, նոյնպէս վտարուած :

րուն : Այս կերպով մեքենաբար քսան առ հարիւր պակսեցաւ քարիւղի սպառումը, բաղդատաբար սովորական սպառման :

ՊԵԼՃԻՔԱ.— Պելճիական կառավարութիւնը խնդրեց ինքնաշարժի վարիչներէն որ խնայեն հրանիւթը, պակսեցնելով ոչ - անհրաժեշտ ճամբորդութիւնները : Պահեստները առ այժմ բաւարար կը համարուին : Սակայն դժուար պիտի ըլլայ բաժնեչափը չշարունակել, եթէ Սուէզի ջրանցքը փակուած մնայ առ նուազն ութ ամիս :

ՀՐԱՆԻՒԹԻ հայթայթումը 70 առ հարիւր ապահովուած է մինչեւ տարեվերջ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց : Մ. Նահանգները պատրաստակամութիւն յայտնած են քարիւղ ճարելու մասնաւոր ընկերութեանց միջոցաւ : Թերթերը կը գրեն թէ մտահոգութեան մատնուած են հացագործներն ալ, որոնց 4000էն 2000ը մազութ կը գործածեն :

Առ այժմ մտահոգութիւն չի տիրեր դպրոցներու ջեռուցման համար : Զեռընհաս իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ վառելանիւթը 90 առ հարիւր ապահովուած է գլխաւոր ճարտարագործութեանց, իսկ 80 առ հարիւր միւսներուն համար :

ՊԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (200)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

— Եթէ թշնամին ասէր՝ «տուէք ինձ Որմիզդուխտին, ես կը թողնեմ եւ կը հեռանամ»,— դու կը գնայի՞ր :

— Կը գնայի :

— Ի՞նչու կը գնայիր :

— Որքան մարդիկ չմեռնէին, որ հաց լինէր՝ դրանք ուտէին, եւ որպէս զի դու այդքան նեղութիւն չկրէիր, — ահա ինչու համար կը գնայի :

— Ուրեմն, դու նո՞յնպէս կը վարուէիր, ինչպէս վարուեց այն ամրոցի աղջիկը, որի երգը երգեցիր :

— Ոչ, ես այնպէս չէի վարուի : Նա անսիրտ աղջիկ էր. նա իւր գեղեցկութեան համար զոհեր էր պահանջում, եւ որքան բազմանում էր զոհերի թիւը, այնքան այդ անգթութիւնը նրան զուարճութիւն էր պատճառում : Նա իւր պաշտողների գլուխներից եւ գագաթներից իւր համար ամրոց շինեց : Բայց ես այդպէս չէի անի, ես թոյլ չէի տայ, որ մի կաթիլ անգամ արիւն թափուէր, այլ խելօքն դուրս կը գայի, թշնամու հանդէպ, կուրծքս կը դարձնէի դէպի նրա նետերը եւ կ՚ասէի.—«Ահա ես, եթէ ինձ համար է կռիւը, թող դադարի նա :» Ես կը զոհէի ինձ, բայց կը փրկէի այդ բերդը :

Նա խօսում էր իւր հոգու բոլոր անկեղծութեամբ : Զոհաբերութեան այդ գաղափարը կազմուել էր նրա մէջ ոչ թէ ընդհանուր մարդասիրական զգացմունքների, այլ կրթութեան այն պայմաններից, որոնցմով, սկսեալ մանկութիւնից, շըրջապատուած էր եղել նա : Նրա պառաւ դայեակները լցրել էին նրա գլուխը հարիւրաւոր վէպերով ու հէքեաթներով, որոնցմով այնքան հարուստ են պարսկական աւանդութիւնները, և որոնք ներշնչել էին նրա մէջ մի տեսակ հերոսական ոգի, եւ վառել էին նրա երեւակայութիւնը անձնազոհութեան զգացմունքներով :

Թագուհին, լսելով օրիորդին ոգեւորութեամբ լի խօսքերը, խիստ տխուր ձայնով նկատեց .

— Բայց այս բոլորը, սիրելի Որմիզդուխտ, հակառակ քո բարի ցանկութեան կատարուեցան արդէն ...

— Օրիորդը գունաթափուեցաւ :

— Ի՞նչը կատարուեցաւ, հարցրեց նա շփոթուելով :

— Այն զոհերը... այն արիւնը ... այն կոտորածը...

— Ի՞մ պատճառով ...

— Այո, քո պատճառով ...

Փոքր էր մնում, որ ուշաթափ լինէր նա : Թագուհին գրկեց նրան եւ, իւր կուրծքին սեղմելով, ասաց .

— Հանգստացիր, սիրելի Որմիզդուխտ, քո պատճառով կատարուած դժբախտութիւնների մէջ դու չես յանցաւոր : Դրանք կատարուեցան առանց քո կամքի եւ յօժարութեան : Լսիր , ես կը պատմեմ քեզ տխուր իրողութիւնը :

Թագուհին պատմեց օրիորդին գործի էութիւնը , թէ նա գերի էր այդ բերդում եւ պահուած էր իբրեւ պատանդ : Հասկացրեց, թէ բերդի պաշարողը Մերուժան Արծրունին է, եւ պաշարել է՝ նրան ազատելու համար : Հասկացրեց եւ այն, թէ ինքը՝ օրիորդը Մերուժանի նշանածն է, եւ ապագայում պէտք է նրա կինը լինի : Բացատրեց, թէ ինչ քաղաքական հանգամանքներից առաջ եկաւ նրա օտարոտի հարսնախօսութիւնը : Նկարագրեց օրիորդի եղբօր, Շապուհ արքայի, ներկայ յարաբերութիւնները Հայոց հետ, նրա վարած պատերազմի նպատակը, թէ որպէս ցանկանում է նա Հայոց կրօնը եւ թագաւորութիւնը ոչնչացնել եւ Հայաստանը պարսկական մի նահանգ դարձնել եւ այլն : Այդ բոլորը համառօտ կերպով հաղորդելուց յետոյ, Թագուհին վերջացրեց իւր պատմութիւնը այս խօսքերով :

— Ահա, սիրելի Որմիզդուխտ, քո եղբօր այդ խիստ նպատակը, այսինքն Հայոց կրօնի եւ թագաւորութեան ոչնչացնելու աշխատութիւնը՝ յանձն է առել Մերուժան Արծրունին, եւ քո եղբայրը, իբրեւ մի բարձր վարձատրութիւն, խոստացել է քեզ կնութեան տալ Մերուժանին :

— Այդ երբեք չէ կարող լինել , ձայն տուեց օրիորդը եւ նրա խոշոր աչքերը վառուեցան բարկութեան կրակով : — Ես մի այդպիսի չարագործի կինը չեմ լինի :

ՐԱՖՖԻ

բուն վրայ: Որո՞ւ օգտակար կրնայ ըլլալ այս կացութիւնը եթէ ոչ այն պետութեան որ կը սարքէ այս խաղերը եւ որ զէնքերով կը զօրացնէ իր պայթուցիկ քաղաքականութիւնը »:

× Սուրիոյ բոլոր թերթերը բուռն խմբագրականներ կը հրատարակեն Իրաքի մասին, ըսելով թէ դաւ մըլարած է բանակին դէմ, կոնակէն հարուածելու համար զայն: Մասնաւորապէս կը քննադատեն Նուրի Սայիտ փաշան, որ միշտ կը մնայ հաւատարիմ Պաղտատի Ուխտին: Բանակին ներկայացուցիչը կ՚ըսէ թէ բռնագրաւուած են արաբ քօյր պետութեան մը կողմէ ղրկուած զէնքեր, երբ Սուրիա կը պատրաստուէր օգնելու Եգիպտոսի ընդդէմ աշխարհակալութեան:

ՀՈՒՆԳԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԴԻՄԱԴՐԵԼ

Փեշթայի Բանուորներու Խորհուրդը 24 ժամ պայմանաժամ նշանակեց, պահանջելով կառավարութենէն որ վերադարձնէ նախորդ վարչապետը, Նակի: Կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, պնդելով թէ Նակի ազատ կը պտտի Ռումանիոյ մէջ... Բանուորները արտօնութիւն խնդրած են Նակին տեսնելու պատուիրակութեան մը միջոցաւ, « ուր որ ալ գտնուի »: Բանուորական Խորհուրդը երբեք չի հաւատար թէ Նակի Ռումանիա գացած է իր ազատ կամքով: Բանուորները ամուր կառչած են իրենց բոլոր պահանջներուն եւ դոհացում կը պահանջեն անյապաղ: Գործադուլը կը շարունակուի, հակառակ բազմաթիւ ձերբակալութեանց եւ զանգուածային աքսորներու:

Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնն ալ ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան եւ Հունգարիոյ, պահանջելով ազատ արձակել Նակին եւ իր 43 ընկերները որոնք Փեշթայի դեսպանատունէն արձակուած էին այն պայմանաւ որ իրենց տուները վերադառնան:

Լեհական թերթերն ալ կը քննադատեն Նակիի եւ ընկերներուն առեւանգումը, մանաւանդ որ հունգարական կառավարութիւնը երաշխիքներ տուած էր անոնց ապահովութեան մասին:

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն փախստականներու թիւը հասած է 79.141ի: Արտագաղթը կը շարունակուի հակառակ արտակարգ ցուրտին: Օրական հազարէն մինչեւ երեք հազար փախստականներ սահմանը կ՚անցնին դանադան կէտերէ:

Ամբողջ աշխարհի մէջ յասում պատճառեց նախորդ վարչապետին եւ ընկերներուն առեւանգումը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՍՐԱՅԷԼ պիտի խզէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ:

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ մը տեղի ունեցաւ Սէն Տընիի մէջ, երբ արմատական երեսփոխան մը ծաղկեփունջ մը կը դնէր Դիմադրական ճակատի յիշատակարանին վրայ, ի յարգանս Հունգար յեղափոխականներու: Համայնավարները կոխոտեցին ծաղկեփունջը: (Քաղաքապետն ալ համայնավար է):

400 ՀՈՒՆԳԱՐ փախստականներ եւս եկան Փարիզ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՐԱՆԻՈՒԹԻ տաղնապին առթիւ նոր որոշումներ պիտի տրուին այս շաբթու: Վարչապետը կիրակի օր ճառ մը խօսելով ազդարարեց թէ կառավարութիւնը կը քննէ կացութիւնը եւ թէ կը վախցուի որ նոր սեղմումներ հաստատուին: Ուստի թելադրեց համբերութեամբ սպասել արդիւնքին: Քարիւղարաշխ մեքենաները չբանեցան շաբաթ կէսօրէն մինչեւ երկուշաբթի: Ուրիշ վառելանիւթերու մասին ալ կարգադրութիւններ պիտի ըլլան:

ՁԵԽԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ջախջախուեցաւ Ցիւրիխի օդակայանին մօտ: Զոհերուն թիւը՝ 23 մեռեալ:— Իտալական օդանաւին զոհերուն մէջ կը գտնուէր տաղանդաւոր խմբավար մը, Կուիտօ Քանթելլի, 36 տարեկան, որ մեծ ապագայ կը խոստանար:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ բաժնեչափ հաստատուեցաւ ալիւրի եւ շաքարի համար: Երկար պոչեր կը կազմուին խանութներու առջեւ: Շաքարը պիտի բաշխուի ամիսը 450 կրամ:

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ կիրակի, 2 Դեկտեմբեր:
Խրիմեան սրահը ժամը 15ին:
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Պ. Նշան Զիմէնեան, Օր. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Պ. Սէյրան (թառ) եւ ուրիշներ:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ Ի

Սալ Շօփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին
Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին:
Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:
Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Կը խօսին Տիկին Պահրի (նախագահ), Տիկին Գարմէն, Տիկին Մառի Աթմաճեան, Յակոբ Տէր - Յակոբեան եւ Հր. Բալուեան:
Գեղարուեստական բաժինը նորութիւն մը կը բերէ փարիզահայ բեմին: Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան կը նուագէ՝ ընկերակցութեամբ Անիթա Սարգսեանի արտասանութեան, յօրինեալին երկու քերթուածները: Կ՚երգէ Տիկին Արուսեակ Ալպան: Թաւջութակ Պ. Նահապետ Ալալէմճեան: Ընթերցում՝ Պ. Տէվրիշեան:
Մուտքը 200 ֆրանք:
Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուները եւ կիշէ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր Քաֆէ Քառէի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Հր. Բալուեան: Նիւթը՝ Տիկին Հայկանուշ Մառքի գրական եւ հանրային գործունէութիւնը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱՐԼ.— Պ. Ե. Զատուրեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Ամերիկայի եւ Պարսկաստանի բարեկամներուն որոնք բարեմաղթութիւններ ուղղած էին իր կնոջ երկարատեւ հիւանդութեան առթիւ եւ մասնաւորապէս Տէր եւ Տիկին Ա. Կիւլէսէրեանի որոնք իրենց ամենօրեայ այցելութեամբ կը մխիթարէին հիւանդը:

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Մարսէյլ քաղաքին կեդրոնը՝ (Լոնշան – Լիպէրասիոն):
Մեկնումի պատճառաւ, ծախու է տուն մը (քօ - փրօփրիէթէ):
Երկու սենեակ եւ խոհանոց փողոցի վրայ (Ա. յարկ), կարասիներով:
Վճարումը կանխիկ:

×

Նոյն փողոցին մէջ հնակարկատի (կօշիկ) խանութ մը լաւ յաճախորդներով: Տեւական գործ: Դիմել՝
K. Antikian, 11 Rue Léon Bourgeois
Marseille (1e)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տօնածառին հանդէսի թուականը ծնողներու փափաքին վրայ նշանակուած է Դեկտ. 16ին (փոխան 23ի) ժամը 4ին:
Կը ներկայացուի՝
«ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»
Արտասանութիւն, երգեր, խաղեր եւ մանկական պարեր:
26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ծանօթ հայ սպասուհին 2000 ֆր. կը նուիրէ զերասան Ա. Շահխաթունիի ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՆԻՍ.— Ի վաղուց ննջեցեալ Մկրտիչ եւ Յովհաննէս Շալճեան եղբայրներու յիշատակին Տիկին Նաւարեան (ծնեալ Շալճեան) երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Շաւիլլի եկեղեցւոյ շինութեան: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Զաւարեան ենթկ. չաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին:
Վռամեան ենթկ. չաբաթ, մէկ Դեկտեմբեր, ժամը 9ին:
Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3.30ին:
Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը:

(Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՃԸՆԻ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Մարտ 24ին, Սէրքըլ Միլիթէրի սրահին մէջ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ք, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաֆ: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI 28 NOVEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7743 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3554

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԱՄՊԵՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

Ատենէ մը ի վեր Արեւմուտքի դիւանագիտական շրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Սուրիոյ կացութեան ելեւէջներուն :

Միջազգային մամուլին տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ այդ խնդիրը շատ աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ քան եգիպտականը :

Հետզհետէ կը հաստատուին կարգ մը զրոյցներ, որոնք անհաւատալի համարուած էին բանգէտներու կողմէ :

Այդ զրոյցները ամէն բանէ առաջ կապ ունին Սուրիոյ եւ Խ. Միութեան դաշտնի յարաբերութեանց հետ :

Անգլիական եւ ամերիկեան թերթերը այժմ վաւերական մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այդ յարաբերութեանց գործնական արդիւնքին՝ Սուրիոյ վերազինման մասին :

Տակաւին անցեալ շաբթու էր որ կը ծանուցանէին արդիական հրասայլերու եւ «Միկ.» օդանաւերու առաքումը :

Այժմ յաւելուածական տեղեկութիւններ ալ քաղելով, կը հաստատեն թէ առաջին զինամթերքը հասած էր 1955ի աշնան, Դամասկոսի ցուցահանդէսին առթիւ, եւ Պէյրութի ճամբով :

Այժմ կ'օգտագործուի Սուրիոյ նաւահանգիստը, Լաթաքիա (Լաւոդիկէ) :

Անշուշտ չէք սպասեր որ բոլոր մանրամասնութիւնները օրը օրին ճշդուին եւ թուղթին յանձնուին :

Բուն խնդիրը այն է որ Մոսկուա նոր անակնկալ մը սարքած է, կանխէն գրաւելու համար Պաղտատի դաշինքը :

Այդ իսկ պատճառով, ամէնէն աւելի մտահոգութեան մատնուած են դաշինքին երկու գլխաւոր անդամները, Անգլիա եւ Թուրքիա :

Նոյն ծրագրին մաս կը կազմէ, նաեւ, նաւթուղիներու քանդումը :

Մեր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ արդէն իսկ ճամբուած են քանի մը հազար պաշտօնեաներ եւ բանուորներ, այդ քանդումներուն հետեւանքով :

Անգործութեան դատապարտուած են նաեւ հարիւրաւոր Հայեր :

Այս վնասաբարութիւնը (սապոթաժ) կազմակերպողները կ'ուզեն օգնել եգիպտական դատին, հարուած մը տալով Արեւմուտքի : Բայց, իրականին մէջ Սուրիան ալ ծանրապէս կը տուժէ :

Առեւտուրը կանգ առած է : Լեռնակուտակ ցորեն եւ բամպակ ի զուր յաճախորդի կը սպասեն : (Գլխաւորը՝ Ֆրանսա) :

Ճիշդ է որ Խ. Միութիւնը մաս մը բամպակ կը գնէ, բայց փոխարէնը աւելի շատ զէնքով կը վճարուի :

Յետոյ, նաւթուղիներու շահագործումէն Սուրիոյ ինկած բաժինը կը մնայ անվճար :

Կը թուի թէ Սուրիոյ ներկայ կառավարութիւնը ամէն վտանգ աչք առած է, իր վերազինումը փութացնելու եւ բազմապատկելու համար :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, շարունակ ռուս ռազմագէտներ եւ ուրիշ ամէն տեսակ մասնագէտներ կը հասնին Դամասկոս : Ոչ միայն ուղղակի Խ. Միութենէն, այլեւ Եգիպտոսէն :

Անոնց գլխաւոր պաշտօնը պիտի ըլլայ արդիական օդակայաններ կառուցանել, եղածները յարմարցնել օրուան պահանջներուն, տեղացիները վարժեցնել նոր զէնքերու գործածութեան, մարզիչներ եւ մասնագէտներ հասցնել :

Այս աշխատանքները կը կատարուին արդէն : Եւ ա'յդ է որ ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ արեւմտեան պետութեանց :

Քաղաքական եւ ռազմական խարիսխի մը վերածելով Սուրիան, Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ատոմնաբար տեղաւորուիլ եւ նոր հարուած մը տալ Արեւմուտքի ազդեցութեան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԲՈՂՈՔԸ
ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

●

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐՆԵՐ ՀԵՌԱՑԱԾ ԵՆ ԱՐԴԷՆ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, եգիպտական կառավարութիւնը պաշտօնական հրաման մը հրատարակած չէ Անգլիացիներու, Ֆրանսացիներու եւ Հրեաներու արտաքսման մասին, բայց ոստիկանութիւնը միշտ հետապնդումներ կը կատարէ, որպէս զի հեռանան, այլապէս կը ձերբակալուին : Իրականին մէջ, այս հետապնդումը այն հետեւանքը կ'ունենայ ինչ որ ընդհանուր արտաքսումի հրաման մը : Արդէն իսկ մեկնած են երկու հարիւր Ֆրանսացիներ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ոստիկանները կ'այցելեն ֆրանսական եւ անգլիական հպատակներու բնակարանները եւ անհուզողի կը մատնեն որպէսզի ձգեն երթան : Բուն Ֆրանսացիներէն զատ (4500) նոյնքան Ֆրանսահպատակ Ալժերիացիներ կան Եգիպտոսի մէջ : Բազմաթիւ Հրեաներ ձերբակալուած կամ կեդրոնացման կայաններ փոխադրուած են, բայց Հրեայ հասարակութիւնը արտաքսումի հրաման չէ ստացած :

Արտաքին գործերու Նախարարութեան ստացած լուրերուն համաձայն, շատ մը Ֆրանսացիներ ստիպուեր են ստորագրել արաբերէն յայտարարութիւններ, յետոյ հասկցեր են թէ պարունակութիւնը չի համապատասխաներ իրականութեան : Յայտարարութիւնը կ'ըսէ եղեր թէ կը մեկնին իրենց ազատ կամքով, չվերադառնալու պայմանով եւ կը հրաժարին ամէն հատուցումէ :

Բազմաթիւ Ֆրանսացիներ եւ Անգլիացիներ որոշած են չհեռանալ եւ իրենց տուներէն դուրս կ'ելլեն միայն օրը երկու ժամ, ուտեստ գնելու համար :

Կառավարութիւնը կարեւոր վարկ մը պահանջեց ելմտական նախարարութենէն, վերադարձողներուն անմիջական ծախքերը հոգալու համար :

× Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարին յանձնարարուեցաւ վճռական բողոքագիր մը ուղղել Ազգաժողովին եւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարին, կատարուած արտաքսումներուն առթիւ : Կառավարութիւնը ուրիշ ձեռնարկներ ալ պիտի կատարէ, եթէ հետապնդումները շարունակուին : Նախարարը Նիւ Եորք կը գտնուի տակաւին, փութացնելու համար միջազգային ոստիկանութեան առաքումը : Բրիտանական կառավարութեան կարծիքով, միջազգային զօրագունդը պէտք է Ջրանցքին շրջանը մնայ մինչեւ չորս տարի, կարգադրելու համար բոլոր վիճելի խնդիրները :

Տարբեր տեսակէտներ ալ կը տիրեն դաշնակիցին մէջ, որուն դիրքը չափազանց տկարացած է, Միջին Արեւելքի դէպքերուն հետեւանքով :

Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ ազդու բողոքագիր մը ուղղեց արտաքսումներուն դէմ, եւ ի հարկին պիտի դիմէ Ապահովութեան Խորհուրդին, կատարուած հետապնդումները համարելով բռնաբարում միջազգային օրէնքներու :

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ խիստ խուզարկութիւններ կը կատարուին մաքսատուններու մէջ, մինչեւ անգամ կիներու վրայ, կին պաշտօնեաներու միջոցաւ : Կարգ մը պաշտօնեաներ կը գրաւեն մատանիները, անձնական թուղթերը, զանազան վաւերագիրներ եւն. : Զուիցերիական դեսպանատունը այս արարքներուն դէմ ալ բողոքած է :

Առաջին առթիւ արտաքսուած են նաեւ 150 Հրեաներ :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԺԸ
ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻ

●

Զօր. Պըրնս, Ազգաժողովի զօրագունդին հրամանատարը, որ Գահիրէ կը գտնուի այժմ, յայտարարեց թէ կը յուսայ իր բանակատեղին հաստատել բաղդատաբար կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, Քանթարայի եւ Իսմայիլիայի միջեւ : Կարգադրութիւններ պիտի ըլլան եգիպտական կառավարութեան հետ, օգտագործելու համար երեք բանակատեղիներ նոյն շրջանին մէջ :

Միջազգային զօրագունդը, այնպէս ինչպէս կազմուած է այժմ, տակաւին պատրաստ չէ Սինայի թերակղզին ալ գրաւելու համար : Արտօնուած 4500 զինուորներուն միայն կէսը կը գտնուի Ջրանցքի շրջանին մէջ : Ամէն կարգադրութիւն կախում ունի Ազգաժողովի Նիւ Եորքի կեդրոնէն : Միջազգային զօրագունդը արտօնուած չէ ծանր զէնքեր ունենալու :

Վաղը, հինգշաբթի երեք նաւերով Ջրանցքին շրջանը կը հասնին 765 եուկոսլաւ զինուորներ : Միջազգային զօրագունդին համար ղրկուած բոլոր գոյքերը մաքսատուրքէ ազատ են : Հրամանատարութիւնը իրեն յատուկ ռատիօ մը ունի Ազգաժողովին Նիւ Եորքի կեդր. դրասենեակին հետ :

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արդէն մաքրուած է Փորթ Սայիտի ներքին նաւահանգիստը եւ 10 հազար թոն տարողութեամբ նաւեր կրնան անցնիլ, շնորհիւ անգլիացի եւ ֆրանսացի մասնագէտներու կատարած գործողութեանց : Այս մասնագէտները գիշեր ցերեկ անընդհատ գործելով, յաջողած են 19 օրուան մէջ մաքրել գլխաւոր ջրուղին : Եգիպտացիները 47 նաւեր ընկղմած են, երթեւեկը խափանելու համար : Այդ նաւերէն շատեր բոլորովին խորտակուած են, ուրիշներ կ'երեւան ջուրին երեսը : Գործողութիւնները կը շարունակուին, ուրիշ անցքեր ալ բանալու համար :

× Մասնագէտներու կարծիքով, Եգիպտոսի տնտեսական կեանքը անշարժութեան պիտի դատապարտուի մօտերս, իբրեւ հետեւանք հրանիւթի նուազութեան : Եգիպտոս ոչ հանքածուխ ունի ոչ ալ ջրային ուժ : Իր փոխադրութեանց եւ երկաթուղիներուն, ելեկտրականութեան եւ ճարտարարուեստի համար կը կարօտի քարիւղի : Տարին 2ուկէս միլիոն թոն հում քարիւղի պէտք ունի : Եթէ նոյն իսկ հում քարիւղ ճարէ, դժուար պիտի ըլլայ զտել Սուէզի կամ Աղեքսանդրիոյ զտարաններուն մէջ :

× Առջի օր առաջին նաւը անցաւ Սուէզի մաքրուած ջրանցքէն :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Մոսկուա գնաց բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ, քաղաքական եւ տնտեսական բանակցութիւններ կատարելու համար :

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ տեղի ունեցած են Խ. Միութեան իսլամ ժողովուրդներուն մէջ, համաձայն Ինդոնեզիա հասած լուրերու : Հազարաւոր Իսլամներ Թուրքիա, Իրան, Լիբանան եւ Սուրիա ապաստանած են :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Շուէտ հասած լուրերու համաձայն, երկու անգամ գործադուլ սարքուած է վերջերս, մեծ գործարաններու բանուորներուն կողմէ, բողոքելու համար աշխատավարձքի կրճատման դէմ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Պոն քաղաքին մէջ բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկաններուն եւ ահաբեկիչներուն միջեւ :— Թունուզի վարչապետը, Մարոքի դահաժառանգը եւ ուրիշ իսլամ երեւելիներ ամէն ջանք կը թափեն Մ. Նահանգներուն մէջ, Ալժիրիոյ անկախութիւնը պաշտպանելու համար :

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

Հեռագիրները կը հաստատեն թէ յարաբերութիւնները հետզհետէ կը լարուին Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ : Խ. Միութիւնը կը շարունակէ զինամթերք ճարել Սուրիոյ, ինչ որ մեծ սրտնեղութիւն կը պատճառէ Իրաքի :

Կ'ըսուի թէ Սուրիա աչք առած է նոյն իսկ խզել իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Իրաքի հետ : Այս վերջինը կը հերքէ իրեն դէմ եղած մեղադրանքները : Կ'ըսէ թէ երբեք զէնք ղրկած չէ Սուրիա, դժուարութիւններ ստեղծելու համար, թէ այդպիսի դիտումներ չունի : Կը հերքէ նաեւ այն մեղադրանքը թէ բանակ զօրքեր կը սարքէ Յորդանանի դէմ :

× Ռատիօ - Անգարա եւս կը ամբաստանէ Սուրիայէն, դիտել տալով թէ զրաքննութիւն եւ պաշարման վիճակ հաստատած է, թէ զէնքեր կը ստանայ Խ. Միութենէն եւ զինուոր կը համախմբէ Լիբանանի սահմանին վրայ : Միւս կողմէ, կ'ամբաստանէ Եգիպտոսը թէ խռովութիւններ կը պատրաստէ Միջին Արեւելքի մէջ, թէ Եգիպտոսի գործակալներն էին որ վերջերս ռմբաձգութիւններ սարքեցին Պէյրութի մէջ :

Թրքական կառավարութիւնը խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Իսրայէլի հետ, ետ կանչելով իր դեսպանը :

× Երուսաղէմէն հասած լուրերու համաձայն, Սուրիա եւ Յորդանան կը պնդեն թէ Իրաք յայտնապէս կը զինէ երկու երկիրներու կառավարութեանց հակառակորդները : Ամմանի անթելը կը ծանուցանէ թէ ապահովութեան ուժերը իրաքեան զէնքեր գտած են Պետուիններուն քով, թէ գերմանական և իսրայէլեան զէնքեր կը փախցնեն սահմանագլուխէն : Սուրիա եւ Յորդանան կը խորհրդակցին այս ձեռնարկներու մասին, զանոնք սպառնալիք մը համարելով երկու երկիրներուն ապահովութեան համար :

Նոյն ամբաստանութիւնները կ'ուղղէր ռատիօ - Մոսկուան, քանի մը օր առաջ : Միւս կողմէ իրազեկներ կը հաւաստեն թէ սուրիական նոր ուժեր մտած են Յորդանան : Օդանաւային հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են Դամասկոսի եւ Պաղտատի միջեւ :

Մինչ Սուրիա կ'ամբաստանէ Իրաքը, այս վերջինն ալ կը յայտարարէ թէ Դամասկոսի կառավարութիւնը դաւ մը կը սարքէ Իրաքի դէմ, Խ. Միութեան աջակցութեամբ : Պաղտատի մէջ այն եզրակացութեան յանգած են թէ Սուրիան հետզհետէ կ'իյնայ համայնավարներու տիրապետութեան տակ, առաջնորդութեամբ Խալէտ Պէկթաշի որ միեւնոյն ատեն երեսփոխան է : Սուրիացի վարիչներ բացորոշապէս կը պահանջեն կառավարութենէն խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Պաղտատի հետ : Կարգ մը իրազեկ թերթեր հաստատելով ռուսական զէնքերու առաքումը դէպի Սուրիա, կ'ըսեն թէ այս պատրաստութիւնները նման են այն ձեռնարկներուն որ կատարուեցան 1955 Սեպտեմբերին, զէնք ճարելու համար Եգիպտոսի : Նոյն շրջանակներուն կարծիքով, Մ. Նահանգներուն տարտամ ընթացքը աւելի կը ծանրացնէ կացութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ :

Իրաքի կառավարութիւնը պաշտօնապէս նոր զէնքեր պահանջեց Մ. Նահանգներէն, մասնաւորապէս օդանաւեր եւ հակօդային թնդանօթներ :

Կարգ մը շրջանակներ դիտել կու տան թէ Խ. Միութիւնը կրնայ օդալորք փոխադրել Սուրիա, Պուլկարիոյ ճամբով :

ՀՐԱՆԻՒԹԻ պաշխումը բաժնեչափի պիտի վերածուի, կ'ըսեն տեղական թերթերը, քան - երեսուն լիտր իւրաքանչիւր ինքնաշարժի համար, Դեկտ. 1էն31 :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍԸ ԵԱՆՈՍ ՀԻՒՆԵԱՏԻ

(ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ)

Տարագիր Հունգարները տօնեցին ազգային հերոս Հիւնեատիի մահուան (11 Օգոստոս 1456) եւ Պելկրատի յաղթութեան հինգհարիւրամեակը: Օսմանցիներու դէմ տարած փայլուն յաղթանակներով, ամբողջ կէս դար, մինչեւ վերջին շունչը պայքարելով՝ Հիւնեատի պաշտպանեց Մուրատի եւ Մուհամմէտի յառաջջացումներուն դէմ Միջին Եւրոպայի անկախութիւնը :

Հիւնեատի փոքր - ազնուականութեան պատկանող ընտանիքի մը զաւակն էր : Երիտասարդութիւնը անցեալ Իտալիոյ մէջ, ծառայեց ասպետներու եւ ստացաւ « Սպիտակ ասպետ » մակդիրը : Վերադարձաւ Հունգարիա ծառայելու համար հայրենիքին :

Թուրքերը Անատոլուի մէջ ամրանալէ վերջ կ'անցնին Պալքանները: Մուրատ մայրաքաղաքը կը հաստատէ Էտիրնէ, մտադիր՝ յառաջանալու մինչեւ Դանուբ, մինչեւ Պելկրատ, որ դուռն էր Հունգարիոյ: Լրտեսներ իրազեկ կը պահէին սուլթանը եւրոպական իշխանութեանց պառակտումներուն: Սերպիոյ աւատապետ Կէորկի Պրանքովիչ սուլթանին կնութեան կուտայ իր 16 տարեկան դուստրը՝ Մարան, ինքնակալին շնորհները վայելելու համար: Իր երկիրը միշտ Թուրք սպառնալիքին տակ էր, բայց քաղաքականութիւնը դրացումի տեղի չի տար :

Երբ 1438ին Ալպերթ Բ. Աւստրիոյ թագաւոր կը պսակուի, Մուրատ կը մտադրէ յարձակիլ Հունգարիոյ վրայ: Կ'անցնի Թրանսիլվանիա, կը հրաւիրէ Վալաքիոյ եւ Սերպիոյ ճորտ իշխանները մասնակցելու արշաւանքին: Քառասունեւհինգ օր կ'ասպատակէ երկիրը, եօթանասուն հազար գերի կը տարուին եւ կը վաճառուին:

Մուրատ կը գրաւէ Սերպիան, Պոսնայի ճամբան կը բացուի, Հունգարիա վտանգի տակ է: Հրկիզողներ, ասպատակողներ, ենիչէրի, Թուրք, քրիստոնեայ խաժամուժ մը սարսափ եւ մահ կը սփռեն ամէն կողմ: Սուլթանին կնոջ եղբայրները գերի կ'իյնան, կը կուրցուին եւ կ'աքսորուին Թոքաթ: Յանկարծ կը մեռնի Հունգար թագաւորը (Հոկտեմբեր 1439): Յաջորդութեան պայքար կը մղուի մայրաքաղաքին մէջ, երբ թշնամին երկրին դուռն է : Մուրատ առիթէն կ'օգտուի, կը պաշարէ Պելկրատը, որ Հունգարիոյ կը պատկանէր: Քաղաքացիները ուժգնօրէն կը դիմադրեն :

Այս տագնապալի օրերուն կ'ելլէ կ'իջնէ Հիւնեատի: Կ'արշաւէ Պելկրատ, կը ջախջախէ Իսակ, Շահապէտաին, Մեճիտ պէյերու գունդերը եւ հսկայ աւարով կը վերադառնայ Պուտափեշտ: Յաղթութեան արձագանգը կը լսուի ամէն կողմ: Յաղթականը կ'ողջունուի որպէս ազգային հերոս: Երկպառակութիւնները կը դադրին, աղօթքներ կը կատարուին եկեղեցիներու մէջ, մայրաքաղաքին մէջ կը ցուցադրուին գերի առնուած դրօշները :

Մուրատ կը նահանջէ, կը քաշուի Էտիրնէ, կը պատրաստուի պարտութեան վրէժը լուծելու համար նոր արշաւանք մը կազմակերպելու: Քրիստոնեայ երախաներ կը թլփատուին եւ ենիչէրի գունդերուն մէջ կ'առնուին: 1360էն 1520 բիւրաւոր երախաներ, սերպ, հունգար, պոսնացի, թլփատուած են: Սիւլէյման երբեմն տարին քառասուն հազար տղաք թլփատել տուած է: Թուրքէն սարսափող քրիստոնեան, կատաղի զինուոր է, երբ մահմէտական կը դառնայ :

Եւրոպան խառնակ է, արքաներ, իշխաններ հակամարտ են: Պիոս Բ. Պապի նոր խաչակրութիւն մը պատրաստելու կոչը կը մնայ անլսելի: Ընչաքաղց քրիստոնեաներ կը դարպասեն սուլթանին, դրամն աւելի կարեւոր է քան կրօնը, չեն կրնար նշմարել հեռաւոր վտանգը, ներկայ տագնապին իբրեւ հետեւանք: Հիւնեատի միայն կը պատրաստէ խաչակիր գունդ մը եւ կը յառաջանայ դէպի Հարաւ (Յուլիս 1443), տասներկու հազար հեծեալներով: Մուրատ Անատոլուէն կ'անցնի Պուլկարիա, դիմադրելու համար արշաւող բանակը :

Հիւնեատի բանակին կը միանան Սերպեր: Նիշի մէջ կը պարտուին Գասըմ Փաշա, Իշաք պէյ, հունգար բանակը կը հասնի Սոֆիա: Պուլկարներ կը շարժին, Հունգարներ կը մօտենան Թրակիոյ եւ կը հանդիպին Թուրք ուժեղ դիմադրութեան: Սաստիկ ցուրտը, պարենաւորման դժուարութիւնները կը ստիպեն Հունգար բանակը վերադառնալ Հունգարիա (12 Դեկտ. 1443) ժողովուրդի խանդավառ ծափահարութեան մէջ, թշնամի դրօշներով բեռնաւոր, ռազմական տաղեր երգելով, թէեւ կմախացած ցուրտէն եւ անօթութենէն :

Մուրատ կը փափաքի ժամանակաւոր հաշտութիւն կնքել, որպէսզի Անատոլու անցնի, Գարամանի տէր Իպրահիմի դէմ պատերազմելու, որովհետեւ զաղտնաբար դաշնակից էր Հունգարիոյ: Խաղաղութիւն կը կնքուի պատերազմի պատրաստելու համար :

Օգտուելով Մուրատի հեռացումէն, Հունգարներ եւ կամաւոր խաչակիրներ կը յառաջանան հարաւ: Մուրատ արագօրէն կը հասնի Վառնայի մօտերը, երբ խաչակիր գունդեր դիրքեր գրաւած են: Հիւնեատի կը ստիպուի ճակատիլ, Թուրքերու զօրքերուն թիւն էր ութսունէն հարիւր հազար, քառապատիկը Հիւնեատիի բանակին զինուորներուն: Անատոլու գունդը կորսնցուց երեք հազար եւ պետը՝ Գարաճա պէյ, առաջին ընդհարումին: Բայց ձախ թեւը կ'ընկրկէր, Հիւնեատի օգնութեան փութաց, յանձնարարելով պահել դիրքը: Յանդուգն արքան, զուգէ նախանձելով հրամանատարին փառքին, յաղթութիւն մը շահելու նպատակով, հինգ հարիւր հեծեալներով յառաջացաւ դէպի Թուրք գունդը, պարտուեցաւ, մինչդեռ Մուրատ կը մտածէր նահանջել: Ենիչէրի Հոճա, Մոռէացի հաւատուրաց մը փութաց կտրել թագաւորին գլուխը եւ Սուլթանին տանիլ: Խաչակիր բանակը վհատեցաւ, բայց յաղթութիւնը շահած էին, Թուրքերը կորսուած էին երեսուն հազար զինուոր: Մուրատ գլխատել տուաւ հրամանատարները եւ դաւաճաններուն կնոջական զգեստներ հագցնելով հրամայեց բանակին մէջ պտտցնել :

Այս եղաւ Վառնայի մեծ յաղթութիւնը (10 Նոյեմբեր 1444):

Հունգարիոյ թագաւորին գլուխը մեղրամանի մէջ դրուած ղրկուեցաւ Պրուսայի կառավարիչին : Պրուսացիներ քաղաքին դռներուն մօտ հանդիսաւորապէս ընդունեցին տխուր պարգեւը:

Հիւնեատի կրկին կը պատրաստուի թագաւորին սպանութեան վրէժը լուծելու : Դաշնակիցներ կը փնտռէ. դրացիներ կը մերժեն հրաւէրը, անկարելի կը գտնեն Թուրքերը հեռացնել Պալքաններէն: Հիւնեատի կը դիմէ Նիկողոս Ե. Պապին, որ խոստումներ կուտայ միայն: Վենետիկի ծերակոյտը կը փափաքի խաղաղութեան դաշինք կապել Մեծ Թուրքին հետ :

Վառնայի յաղթականը չի յուսահատիր: Քառասուն հազար հետեւակ եւ եօթ հազար հեծեալ ունի, վստահ է իր յաջողութեան վրայ: Կը հասնի Քոսովա (17 Հոկտեմբեր 1448) ուր Թուրքերը համախմբած էին վաթսուն հազար զինուոր, մարզուած եւ կարգապահ, մինչդեռ հունգար բանակը խառնուրդ մըն էր :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԵՐԸ ԵՒ ՌՈՒՍԵՐԸ

« Լը Մոնտ »ի մէկ աշխատակիցը՝ կը գրէ թէ երբ անցեալ Յունիսին Լեհաստան գնաց, կարեւոր համայնավար մը ըսաւ իրեն.— Լեհերը՝ աւելի շատ կ'ատեն Ռուսերը քան Գերմանները »:

Այսպէս արտայայտուելու համար Լեհերը պատմական դէպքեր կը յիշեն, երբ դարերով ռուսական տիրապետութեան տակ կ'ապրէին: Բայց այդ հին դէպքերը կը թուին թէ նուազ կարեւոր են նորերէն:

Բ. Աշխարհամարտէն ետք, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ շատ յաճախ խօսուեցաւ Կարմիր բանակին անպատշաճ վերաբերումին մասին՝ հանդէպ իր գրաւած երկիրներուն : Բայց եւ այնպէս դարձեալ Ռուսերը աւելի լաւ վարուեցան քան Գերմանները եւ լեհ ժողովուրդը ասոր գիտակցութիւնն ունի :

Լեհերու աչքին Ռուսերը հմայաթափ եղան ամէնէն առաջ երբ սկսաւ Խ. Միութեան կարգուսարքը կիրարկուիլ Լեհաստանի մէջ: Եւ երբ Կոմուլքայի ձեռքը անցաւ իշխանութիւնը, Լեհաստան արդէն բոլոր ապացոյցները ունէր թէ սնանկացած էր Սթալինի 1929ի հնգամեայ ծրագրի դրութիւնը : Ծայրայեղ ճարտարարուեստացումը իջեցուցած էր զանգուածներու ապրուստի մակարդակը եւ երկրագործութեան համայնացումը չափազանց պակսեցուցած էր արտադրութիւնը: Այս առթիւ բազմաթիւ լեհ մտաւորականներ, որոնց մեծ մասը վերջերան համայնավարներ, ըսած են.— «Դուք չէք ճանչնար Խ. Միութիւնը: Իր հաստատած դրութիւնը մերինէն աւելի լաւ չէ : Միայն երկրին անսահման հարստութեան շնորհիւ կարելի եղաւ հասնիլ մասնագիտական յառաջդիմութեան եւ վերջինծայր արդիական զէնքերու շինութեան :

Ժողովուրդը ահռելի թշուառութեան մէջ կ'ապրի, բայց աչքին չերեւար, որովհետեւ շատ զօրաւոր է քաղաքական եւ ոստիկանական դրութիւնը :

Լեհ ժողովուրդը խորապէս համոզուած է թէ այն թշուառութիւնը որուն մէջ կ'ապրին հետեւանքն է Մոսկուայի պարտադրած տնտեսական դրութեան : Աւելին կայ: Լեհերը կ'ընդվզին երբ իրենց ըսուի թէ խորհրդային համայնավարութիւնը տնտեսական ամէնէն կատարեալ դրութիւնն է, թէ Խորհրդային Միութիւնը բանուորներու եւ գիւղացիներու արքայութիւնն է, թէ խորհրդային արհեստագիտութիւնը եւ գիտութիւնը կը գլեն կ'անցնին քաղքենի արհեստագիտութիւնը եւ գիտութիւնը եւ թէ խորհրդային մշակոյթը գագաթնակէտն է մարդկային կատարելութեան : Լեհաստանի մէջ է որ կրնան գտնել այս քարոզութեան յիմարութիւնը:

Միլիոնաւոր լեհ զինուորներ Ռուսաստան էին պատերազմին, ուրիշներ միլիոնաւոր ռուս զինուորներու անցնիլը տեսան իրենց երկրին մէջ: Այն եղանակը որով կը յարձակէին ամէն բանի վրայ, կ'ապացուցանէր իրենց կեանքի խեղճութիւնը: Թէ աշխարհագրութեամբ եւ թէ աւանդութեամբ Լեհաստան արեւմտեան երկիր է : Դժուար է նաեւ հաւատացնել թէ խորհրդային այցելուն — բժիշկ, ճարտարապետ եւայլն, որոնք սարսափելի կերպով հագուած են, աւելի լաւ կ'ապրին քան թէ Արեւմտեան պետութեանց բժիշկները կամ ճարտարապետները, որոնք սկսած են Լեհաստան այցելել :

Ամէն Լեհի համար «Ֆրանսայի կամ Անգլիոյ մէջ շինուած » պիտակը ինքնին երաշխիք է կատարելութեան, եւ գէշ են այն մեքենաները, որոնք շինուած են Լեհաստանի մէջ, իսկ ինչ որ Ռուսիոյ մէջ շինուած է ալ աւելի գէշ է: Տեւականօրէն լսելէ ետք թէ ձայնասփիւռը հնարած է Փոփով, թէ օդանաւը հնարած է Ժուքովսքին, եւայլն, Լեհերը իրենց վրէժը կը լուծեն ծաղրահարելով Վարշա-

---

ՈՍԿԻ ԱՊԸՋԱՆ

(ՎԻՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Խալսած էր զաւկին ձեռքէն: Բայց անառակը շատ լացաւ. հոգի մը ունէր, մօրկանը վրան կուտար :

Հօրեղբայրը որբը առաւ իր տունը տարաւ, ուրկէ «խուլյուզ»ը օր մը «պօխճան» թեւին տակը, արցունքը աչքերուն մէջ, ելաւ մօրեղբօրը գնաց .

— «Եէնկէ», ես ալ հոս պըտոր կենամ , ըսաւ հեծկլտալէն :

— Բարով եկար, հազար բարով, տըղաս, պատասխանեց բարի կինը խնդալով :

« Պօխճան» թեւին տակը, նորէն հօրեղբօրը վերադարձաւ: «Անգլին» սրդողած էր :

Մէկ տունէն միւսը երթեւեկը շարունակեց, մինչեւ որ ծեծ ուտելու տարիքը անցընելով, վերջապէս հօրեղբօրը տունը մնաց: Սրճարանի սպասաւորութիւնն ալ թողուց ու «Փէսճի»ի քով մտաւ, միտքը հաստատ դրած՝ որ օրին մէկը ինքն իր գլխուն խանութ բանայ, տուն տեղ ըլլայ:

Գործը փոխեց, բայց բնաւորութիւնը ոչ: «Օձը շապիկը կը փոխէ, խույը չի փոխեր » կ'ըսէր հօրեղբայրը: Չեղաւ որ լման տարի մը մէկուն քովը մնար : Աշխատող տղայ, աչքը բաց, ձեռքէն գործ կ'ելլար, բայց, ան չըլլալիք լեզուն, ան չորնալիք մսին կտորը, ամէն բան աւրողը ան էր, ան :

— Պէ այ օղուլ, քիչ մը անուշ լեզու եղիր, կ'ըսէր նոր վարպետը, երբ յաճախորդ մը բարկացած կը թողուր կ'երթար: Սա մարդը հիմաճուկս քեզի ի՞նչ ըսաւ քի, ելար տէ երեսն ի վեր տտանկ պէտ պէտ խօսքեր ըսիր :

— Տահա ի՞նչ պըտոր ընէր քի, սա կը տեսնայ քի երկու ձեռքս կրակն է տէ , հինգ տաքիքիայ սապր չըներ :

— Պէ այ «օղուլ» հախ» ունիս ամա, ըսելուն ալ «եօլը» կայ: Ելար մարդուն երեսն ի վեր, «Բաթլամիշ» չես ըլլար կոր եա» պոռացիր: Անա՞նկ կ'ընեն. « Հիմակ էֆէնտիս, հիմակ պէյս» կը զրուցես , «ավընտըրմիշ» կ'ընես, ու դուն «կենէ» քու գիտցածդ կ'ընես :

— Ես տտանկ կեղծաւորճա բաներ չիտեմ, կը մըլտար :

— Էյ չիյտես ամա, «իշտէ» մարդն ալ ձգեց գնաց, մէյմը «տահա» հոս ոտք չի կոխեր : Հոս գալէդ ի վեր հինգ «միւշտէրի» փախցուցիր: Ասանկ երթալու ըլլայ նէ, մենք աս խանութը «Թէզով» կը գոցենք :

— Էյ , «իշտէ» ես ալ կ'երթամ : Ես ասանկ գործին մէջն եմ ...:

Ու ապարահեղական հայհոյութեամբ մը, ձեռքին գործը ձգելով, փէշը կը դըներ, կ'առնէր կը քալէր :

Բոլոր վարպետները, որոնց քով մտած ելած էր, աչքի զարնող դիտողութիւն մըն ալ ըրած էին : «Տէլի օղլանը» օր մը օրանց տաճկի մը Էյվալլահ ըրած չունէր. բերնէն երբեք «փաշամ, պէյիմ, էֆէնտիմ» մը փախցուցած չունէր:

Սամաթիա ու շրջակաները ալ խանութպան մը չի կար, որ Արթաքին քովը առնել ուզէր. մինչեւ չուկան անցաւ, նորէն չեղաւ, նորէն չեղաւ :

— Սամաթիացի է, թապի քիչ մը սերթ կ'ըլլայ, ամա աս խաբը չէ, կ'ըսէին նոր վարպետները ու աշկերտը կը ճամբէին :

Խեղճը չէր կրնար հասկնալ իրեն դէմ հիմակ յայտնուած դժգոհութեան պատճառը: Առաջուանը չէր մնացած նէ : Ինքզինքը վար դրած էր, լեզուն կը բռնէր, ծարը եկած խօսքերը կը կլլէր :

— «Պէ տահա» ի՞նչ ըլլամ քի, կ'ըսէր. պալմոմի եմ դարձեր, պալմոմի. ո՞ւր է ան առջի տէլի փիշէնկ Արթաքին:

Դիւրահալ մեղրամոմի պէս կակուղցած էր. ու լեզուէն ըսես, հալած մեղր կը ծորէր , վասն զի յաճախորդին երեսն ի վեր «Բաթլամիշ չես ըլլար կոր եա» պոռալու տեղ, քթին տակէն՝ «քիչ մը սապր չունի՞ս» կը մըլտար :

Չեղաւ, չեղաւ: Անունը ալ Եամ տուած էր. ինչպէս ինքը կ'ըսէր : Չորս ամիսէ ի վեր ամէն անգամ որ խանութ մը կը ներկայանար, «գործ չկայ» պատասխանելով ճամբու կը դրուէր :

Կը մռմռար, կը մռմռար: Ասա ալ կեա՞նք էր, աս ալ ապրա՞նք էր: Տարիքը կուզար կը լենար. դէպի քանըհինգը ճամբայ բռնած էր ու դեռ անգործ, անտուն անտէր բարբրական մը, տաք փարային «տխը» քաշելով: Ամուճային գուռը ինկած շուն մը, կերած հայը, խմած ջուրը կանակէն վար կ'երթային: Ի՞նչ ընէր, ի՞նչ :

Պզտիկուց մէկտեղ մեծցած ընկեր մը ունէր, «արխատաշ» մը, սիրտը անոր կը բանար մինակ :

— Ծօ, Արթաքի, ըսաւ օր մը աս ընկերը, «Թրախօմա»յով աղջիկ մ'առնես տէ, գործ բռնես նէ ընտո՞ր կ'ըլլայ :

— «Ձէֆըլէնմի՞շ» կ'ըլլաս , քրթմնջեց, ինծի պէս «պօն պօշ» պըտողին փարայով աղջիկ ո՞վ կուտայ:

— Ինչուդ պէտք. դուն «հա» ըսէ :

— Էյ , հա :

— Անանկ է նէ, գործդ եղաւ, պատասխանեց «արխատաշ»ը եւ Արմիկին խօսքը բացաւ :

Ինքն ալ դրաշար էր: Երկու օր առաջ , ճամբան Ղուկաս աղան դէմը ելլելով, իրեն ալ ապսպրած էր որ «եթէ խելքը գըլուխը, բարոյականը տեղը շնորհքով տըղայ մը գտնէր նէ, Արմիկին ընէր. աղջիկը տասը «չըմէնտէֆէր» ունէր: Իրեն ալ միտքն Արթաքին անցած էր:

(3) (Շար.)

ՆՈՐ ԽԱՅՏԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.—«Նայիրի» շաբաթաթերթէն կը քաղենք հետեւեալ պատմութիւնը, որ անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ կարգ մը վեղարաւորներ կատարեալ փորձանք դարձած են թէ իրենց միաբանութեան եւ թէ ժողովուրդի գլխուն.—

... Վանքին մէջ դաւերն ու ցոյցերը կը շարունակուին: Օր նոր՝ խայտառակութիւն նոր: Աւելորդ է ըսել, թէ բոլոր վատ գործերուն կազմակերպիչն ու չար ոգին կը մնայ, մեղք անունին, Հայրիկ կոչուող Եպիսկոպոսը: Այս մարդուն հետապնդած ապամավարութիւնը հիմա հետեւեալն է.— Կառավարութեան միջոցով եւ զանազան խաղերով մէկիկ մէկիկ հեռացնել տալ օտարահպատակ միաբանները, մինչեւ որ մեծամասնութիւնը խախտի, ու յետոյ, նոր ընտրութեամբ մը վերագրաւել կորսուած դիրքերը:

Ըստ երեւոյթին, կարգը եկած էր Զաւէն վրդ.ին, որ տեսուչն է Ս. Թարգմանչաց վարժարանին: Առջի օր, գաղտնի ոստիկանութիւնը կուգայ եւ կը պահանջէ Զաւէն վրդ.ի ինքնութեան թուղթը եւ անցագիրը: Այսպէս եղած էր նաեւ Տիրան Սրբազանին, արտաքսման նախօրեակին: Զաւէն վրդ., թէեւ սուրիահպատակ, բայց Երուսաղէմ մեծցած, ուսած եւ աւելի քան 25 տարիներ Ս. Քաղաքը բնակած՝ երբեք գործ չէր ունեցած ոստիկանութեան հետ: Կասկելով դաւը, եւ չենթարկուելու համար Տիրան Ս.ի բախտին, Զաւէն վրդ. խոհեմութիւնը կ'ունենայ փակուելու վանքին խուցերէն մէկուն մէջ եւ այ դուրս չելլեր, չելնալու համար ոստիկանութեան ճանկը:

Ժողովուրդը, կարծելով որ Զաւէն վարդապետն ալ հեռացուած է երկրէն, ալ կը պոռթկայ: Թարգմանչաց վարժարանի աշակերտութիւնը եւ ծնողքները թափօր կազմած կ'ուղղուին Հայրիկ Եպիսկ.ի բնակարանը: Ճամբան, ուրիշներ ալ կը միանան եւ շուտով կը կազմուի հակայ բազմութիւն մը, որ կը պոռայ, կը հայհոյէ, կ'աղմկէ:

Կարճ ատենէն ցուցարար բազմութիւնը կը վերածուի կատարեալ խուժանի մը, որ ջարդուփշուր կ'ընէ Հայրիկ Եպիսկ.ի սենեակին ապակիները, ներսէն կղպուած դուռը կը խորտակէ եւ դուրս կը հանէ եպիսկոպոսը իր տեղէն:

Հիմա, ասկէ վերջ պատմելիք տեսարանիս ականատես եմ ես անձնապէս, ինչպէս կը տեսնես ներփակ լուսանկարէն, որ իմ մեքենայովս առած եմ: Կ'ուղեմ իբրեւ ծաղրանկար տպէ, կ'ուղես իբրեւ «պատկերազարդ պատմութիւն Հայոց»: Հայրիկ Եպիսկոպոս կատղած խուժանին հոսանքէն քշուեցաւ դուրս Պաղջաթաղէն եւ վանքէն, գլխարաց, առանց վեղարի եւ առանց վերարկուի, ջօլիկի, քարերու եւ կանանց մուճակներու հարուածներով: Ամբոխը կը պոռար — «Ո՞ւր է հայր Զաւէնը, մեր տեսուչը կ'ուզենք, մենք դաւաճաններ եւ ս...ներ չենք ուզեր»:

Հարուածներու եւ նախատինքներու տակ երբ եպիսկոպոսը վանքէն դուրս կը քշուէր, ոչ ոք միջամտեց, ոչ իսկ մէկ հոգի փորձեց պաշտպանել զինք: Ամբոխին զրգռութիւնը հասած էր այնպիսի աստիճանի մը, որ միջամտելն ալ արդէն օգուտ պիտի չունենար: Ուշ ատեն հազիւ կարելի եղաւ հանդարտեցնել կատղած բազմութիւնը, երբ քաղաքապետին եւ ոստիկանապետին հետ երեւցաւ նաեւ Զաւէն վրդ., հանդարտութեան հրաւէրով:

Աւելի վերջը, միաբանութեան ներկայացուցիչները, քաղաքապետին, գաղտնի ոստիկանութեան պետին եւ զինուորական կառավարիչին հետ ժողով մը ունեցան եւ որոշուեցաւ Հայրիկ եպիսկոպոսը կրկին վանք բերել, զինուորական հսկողութեան տակ: Միաբանութիւնը արգելք չեղաւ կրկին վանք գալուն, բայց եպիսկոպոսը մերժեց եւ նախընտրեց դուրսը մնալ: Հիմա իր սենեակին առջեւ ոստիկան մը հսկողութիւն կ'ընէ գիշեր ցերեկ, պաշտպանելով Հայրիկ եպիսկոպոսի ... բացակայութիւնը:

Ինչ աղուոր խօսքեր կան ժողովրդային առածներուն մէջ. — «Հով ցանողը՝ փոթորիկ կը հնձէ ...»:

ՀԻՆ ՍԱՂԻՄԱՑԻ

ւայի քաղաքական կապելաններու մէջ այն երգերը, որ կը հեղնեն այդ երեւակայական զիւտերը:

Լեհ մտաւորականներու համար շատ տխուր է լսել շարունակ թէ խորհրդային մշակոյթը առաջնակարգ է: Լեհական մշակոյթը կազմուած է ազնուականներու կողմէ դարերու ընթացքին եւ աւելի բարձր մշակոյթէ մը:

Բ. Աշխարհամարտէն ետք տեղի ունեցած ընկերային վերիվայրումները Լեհաստանի մէջ չփոխեցին այս կարեւոր երեւոյթը: Նոր սերունդը չկրցաւ գիւղացիական մշակոյթի վերածել, ընդհակառակն անոնք թրծուեցան իրենց բարձր մշակոյթի ոգիով: Խորհրդային Ռուսիոյ մշակոյթը աւելի գիւղացիական է ասկէ յառաջ կուգայ անխուսափելի պայքար մը, երբեւ հետեւանք խորհրդային քարոզութեան չափազանցութեանց:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ մը ընթացքին, հրաւիրեալ մը շարունակ կը խօսի կիներու մասին:

— Բայց խօսակցութեան ուրիշ նիւթ չունի՞ք, կը հարցնէ տարիքոտ պարոն մը: Ուրիշ որեւէ բան չէ՞ք սիրեր կեանքի մէջ:

— Անշուշտ: Որսորդութիւնը, կը պատասխանէ կիներու մասին խօսող հրաւիրեալը:

— Ի՞նչ կ'որսաք:

= Կիներ:

«ՔՐԻՍՏՈՍ ՎԵՐՍՏԻՆ ԽԱՉՈՒԱԾ»

●

Զանազան առիթներով խօսած ենք յոյն ականաւոր վիպասան Նիկոս Քազանձաքիի «Քրիստոս վերստին խաչուած» վէպի մասին:

Այս գործը շարժանկարի վերածելու համար յայտնի բեմադիր Ժան Տասէն Կրետէ գացած է, որ վէպին գլխաւոր վայրը կը հանդիսանայ:

Գլխաւոր դերասանն Կրէկուար Ասլան (Գոգօ):

Բեմադիրը գրքին խորագիրը փոխելով շարժանկարին համար կոչած է «Այն որ պէտք է մեռնի»:

Պաստառին վրայ կ'երեւան բազմաթիւ անկեալ իշխաններ եւ աշխարհաքաղաքացի արկածախնդիրներ: Դէպքը տեղի կ'ունենայ 1910ի ատենները: Կռեկուար Ասլան կ'երեւայ Թուրք կուսակալի դերին մէջ:

Բեմադիրը իբրեւ ներկայացման վայր ընտրած է Կրետէն: Կռեկուար Ասլան երբ հանդիսաւոր մուտք մը կը գործէր Կրետէի Քրիցա գիւղին մէջ — ուր կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցած էր 1823ին յոյն հայրենասէրներու եւ Թուրք զինուորներու միջեւ, բազմաթիւ գիւղացիներ, մոռնալով որ շարժանկարի մը մէջն էր որ այդ դերը կը կատարէր, սկսան քարկոծել: Տղան համոզեց գիւղացիները թէ Թուրքերու կողմէ Կրետէն գրաւելու որ եւ է նոր սպառնալիք չկար: Հասկնալով իրենց սխալը ներողութիւն խնդրեցին Կ. Ասլանէն, որ ծիծաղելով կը պատմէ թէ իր առաջին մեծ դերը սկսաւ քարերու տեղատարափով մը: Արդարեւ շատ ծանր անակնկալ մը, 45 տարեկան մարդու մը համար:

ՏԽՐՈՒՆԻ

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի հայրենակիցներս դժբախտութիւնն ունեցանք կորսնցնելու մեր սիրելի Գալուստ (Սարգիսեան):

Ծնած էր Բալուի Սագրաթ գիւղը 1904ին: Ֆրանսա եկած էր 1925ին իր մօրը հետ: Նախ Մարսէյլ, յետոյ Պոմոն հաստատուելով յաջողած էր սեփական տուն մը կառուցանել:

Օրինակելի հայ մըն էր եւ սիրով կը մասնակցէր գիւղական, հայրենակցական աշխատանքներու եւ համակրութիւն շահած էր իր լայնամտութեամբ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Թաղին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին: Հմայեակ քահանայ դամբանական մը խօսեցաւ, պարզելով հանգուցեալին արժանիքները:

Մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Ժիւլիէնի գերեզմանատունը: Դագաղը ծածկուած էր 11 ծաղկեպսակներով: Հանգուցեալը իր ետին կը ձգէ կինը եւ երկու զաւակները, Վարդգէս եւ Սարգիս:

Փոխան ծաղկեպսակի եղան հետեւեալ նուէրները.—

Համագիւղայինի.— Ղազարոս Պօղոսեան հազար ֆրանք, Յարութիւն Տէրոյեան հազար ֆրանք:

Դպրոցին Յարութիւն Տէրոյեան 500ֆր:

Ֆ. Կ. Խաչին Յարութիւն Տէրոյեան հինգ հարիւր ֆրանք:

Դպրոցին՝ Ղազար Տէրտէրեան 500 ֆր:

Եկեղեցիին՝ Սիմոն Մահտեսեան 500:

Կ. Խաչին՝ Սիմոն Մահտեսեան 500:

Եկեղեցիի՝ դերձակ Պօղոս Պօղոսեան հինգ հարիւր ֆրանք:

Աւետարանական քոյրերու՝ Աղամ Ադամեան երկու հազար ֆրանք:

Աղքատախնամին՝ Սոլաքեան 300 ֆր.:

Եկեղեցիին՝ Ոսկեան Եփրեմեան 300:

Շնորհակալութիւն բոլորին:

Սիմոն Մահտեսեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր վարչապետին շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած էր Կիլիկիոյ կաթողիկոսը: Պ. Սամի Սոլհ պատասխանելով, շնորհակալութիւն յայտնած եւ բարօրութեան ջերմագին մաղթանքներ ըրած է:

ՀԱԼԷՊԻ նորընտիր առաջնորդը, Ղեւոնդ արք. Չէպէյեան Նոյեմբեր 17ին իր պաշտօնատեղին հասնելով ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ: Առաջնորդը քարոզ մը խօսելով Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյ մէջ, ժողովուրդին հաղորդեց Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին օրհնութիւնը: Բարի գալուստի այցելութիւն տուած էին Յոյն Կաթողիկէ, Յոյն Ուղղափառ, Հայ Կաթողիկէ, Մարոնի, Հայ Աւետարանական, Ասորի Կաթողիկէ, Ասորի Ուղղափառ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ զոհերուն համար հոգեհանգստեան արարողութիւն մը կատարուեցաւ Կիրակի, Նոյեմբեր 25ին Պուրճ-Համուտի (Պէյրութ) Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ մէջ: Պատարագը մատոյց Հ. Սահակ եպիսկոպոս Կոզեան՝ նախկին Առաքելական կառավարիչ Հունգարիոյ Կաթողիկէ Հայոց:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Գարանթինա թաղի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ պատարագեց Արտակ եպիսկոպոս Մանուկեան, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը: Նոյն օրը ի պատիւ երիտասարդ եպիսկոպոսին սեղան մը սարքուեցաւ վարժարանին նորակառոյց դասարանին մէջ: Այս առթիւ թաղական խորհուրդը եպիսկոպոսին ուշադրութեան յանձնեց խրճիթներու մէջ բնակող հայութեան տեղաւորման հարցը, ինչպէս եւ քարաշէն դպրոցի մը եւ եկեղեցիի մը անհրաժեշտութիւնը: Դպրոցը ունի 400 աշակերտ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (201)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

— Ինչո՞ւ, սիրելի Որմիզդուխտ, եթէ Մերուժանին կը յաջողուի ոչնչացնել Հայոց թագաւորութիւնը, նա ինքը Հայոց թագաւոր կը դառնայ, իսկ դու — Հայոց թագուհի:

Օրիորդը սկսեց ծիծաղել:

— Քո՞ փոխարէն, հարցրեց նա, շարունակելով իր ծիծաղը, ես պէտք է յափշտակեմ քո՞ թագը... Այո, դա լաւ երախտագիտութիւն կը լինէր իմ կողմից այն բոլոր բարութիւնների համար, որ դու արել ես ինձ... Բայց Հայերը, կարծեմ, այնքան ծոյլ չեն, որ հեշտութեամբ տան մեզ իրանց թագաւորի եւ թագուհի թագը...

Նախասենեակում թագնուած դեւը իր լսելիքը աւելի մօտեցրեց դրանը:

Թագաւորը հարցրեց.

— Չէ՞ որ դու ասացիր, որ եթէ գիտենաս՝ կռիւը եւ պատերազմը քո համար է, դու քեզ կը ձգես թշնամու գիրկը: Այժմ ահա հասկացար, որ Մերուժանը քո պատճառով է պաշարել այդ բերդը:

— Այո, ես ինձ կը ձգէի թշնամու գիրկը կռուի եւ պատերազմի սկզբում, երբ դեռ ոչ մի արիւն չէր թափուել, եւ երբ կը գիտենայի, որ ինձանով ամէն ինչ կը վերջանար: Բայց այժմ շատ ուշ է... դառն եղելութիւնները կատարուեցան... եւ մենք այժմ ապրում ենք դիակների կոյտի վրայ...

Թագուհին դարձեալ գրկեց նրան եւ սեղմեց իւր բորբոքուած կուրծքի վրայ: Նրա հարցուփորձը այն նպատակով չէր, որ համոզէ օրիորդին կատարելու Մերուժանի բաղձանքները, այլ ցանկանում էր աւելի լաւ ծանօթանալ նրա հոգու եւ սրտի գեղեցիկ յատկութիւնների հետ, որոնք այնքան մխիթարում էին նրան:

— Եթէ այդ է Մերուժանի ցանկութիւնը, շարունակեց օրիորդը ես կ'ատեմ նրան, թող բոլոր բարի եւ չար աստուածները վկայ լինեն, որ յաւիտեան կ'ատեմ նրան: Ինձ փոյթ չէ, որ իմ եղբայրը խոստացել է ինձ կնութեան տալ նրան, բայց ես ինձ կը սպանեմ, եւ մի այդպիսի անպիտանի կինը չեմ լինի:

— Ինչո՞ւ չես լինի:

— Նրա համար, եթէ նա լաւ մարդ լինէր, իւր հայրենիքին, իւր թագաւորին եւ քեզ, սիրելի մայրիկ, այդքան վատութիւն չէր անի:

— Բայց նա սիրում է քեզ, եւ այդ բոլորը արել է քո սիրոյ համար: Նա ցանկանում է, որ դու անպատճառ Հայոց թագուհի դառնաս, իսկ ինքը՝ Հայոց թագաւոր...

Այդ խօսքերի միջոցին օրիորդի մէջ կատարուեցաւ մի զարմանալի փոփոխութիւն. Նա վեր թռաւ տեղից եւ, գրկելով թագուհու պարանոցը, իւր բոցավառ շրթունքներով համբուրում էր նրան եւ անդադար հարցնում էր:

— Դու ինձ այն ասա, սիրելի մայրիկ, ի՞նչ եղաւ Մուշեղը... ո՞ւր գնաց նա... ախ, որքան լաւ մարդ էր նա.. որքան ազնիւ էր, որքան բարի էր... Երբ ինձ բերում էր այստեղ, ճանապարհին որքան ցանկանում էի խօսել նրա հետ... բայց նա զոնէ մի անգամ չխօսեց ինձ հետ:

Նրա հարցմունքները սպարապետի մասին էին:

— Ասա, սիրելի մայրիկ, ո՞ւր գնաց նա:

— Գնաց Բիւզանդիա, պատասխանեց թագուհին, հազիւ կարողանալով ազատել իրան նրա բորբոքուած գրկից:

— Շուտ կը գայ:

— Ամէն րոպէ սպասում եմ նրան:

— Ախ, ինչքան կ'ուրախանամ ես, երբ մի անգամ եւս կը տեսնեմ նրան...

Օրիորդի մանուկ սրտում թագնուած էր մի կայծ, որ յանկարծ սկսեց վառուել: Թագուհին հասկացաւ այդ եւ ժպտալով հարցրեց.

— Դու, երեւի, սիրում էիր նրան, Որմիզդուխտ, ուղիղն ասա, սիրո՞ւմ էիր:

— Չեմ թագցնում, սիրում էի... այժմ եւս սիրում եմ... ես կը ցանկանայի նրա կինը լինել... ախ, որքան ուրախ, որքան բախտաւոր կը լինէի ես... Երբ նա այսպէս մեծահոգութեամբ վերադարձրեց իմ եղբօր կանանոցը Տիզբոն, այն ժամանակ ես հասկացայ, որ աշխարհի բոլոր լաւ տղամարդերի մէջ նրա նմանը չկայ... Հէնց այն ժամանակ իմ սիրտը սիրեց նրան...

Նախասենեակում թագնուած դեւը, լսելով վերջին խօսքերը, մի անսովոր շարժում գործեց, բայց դարձեալ մնաց իւր տեղում, եւ դրան փականքից անթարթ աչքերով նայում էր երկու խօսակիցների վրայ: Օրիորդը հարցրեց.

— Ինչո՞ւ գնաց սպարապետը Բիւզանդիա:

— Գնաց զօրքեր բերելու...

— Ուրեմն նա կը գայ քո որդու հետ, եւ մեզ կ'ազատե՞ն չար Մերուժանի պաշարումից:

— Ես այդ մասին մեծ յոյս ունեմ...

Օրիորդը ուրախութիւնից այժմ ինքը լցրեց ոսկեայ բաժակները, մէկը առաջարկեց թագուհուն, իսկ միւսը ինքը միանգամից խմեց:

ՐԱՖՖԻ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

*

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ բանուորները որոշեցին վերսկսիլ աշխատանքը, գոնէ անօթի չմնալու համար։ Վարչապետը, Քատար, նոր պաշտօնագրութիւն մը ուղղած էր, ըսելով թէ հրաժարած պիտի համարուին, եթէ աշխատանքը չվերսկսին։ Կառավարութիւնը ցուրտին եւ սովին վրայ դրած է իր յոյսը, բոլորովին ընկճելու համար ընդդիմադիրները։ Քատար որեւէ պահանջի գոհացում տալէ առաջ կարգապահութիւն կը պահանջէ, անշուշտ ապաւինելով ռուսական սուիններուն։ Կ՚ըսէ թէ խորհրդային զօրքի հեռացման մասին կարելի է խօսիլ երբ «հակայեղափոխութիւնը» խորտակուի։ Վարչապետը այս առթիւ յայտարարեց թէ Նակի չի կրնար մասնակցիլ կառավարութեան մը, իր յետադիմական գաղափարներուն պատճառով, թէ ինքն էր որ պահանջեց Ռումանիա երթալ եւն.։

× Լեհական թերթերը կը շարունակեն քննադատել Հունգարիոյ կառավարութեան դաւաճանութիւնը՝ Նակիի առեւանգման առթիւ։ Վարշաւայի անթէլը կ՚ըսէ թէ Հունգարիոյ վարիչները ոճիր մը գործեցին, օգնութեան կանչելով խորհրդային զօրքը։

Հունգար ընկերվարականները կը կարծեն թէ Նակի Մոսկուա փոխադրուած է, արգելափակուելու համար։

× Վերջին լուրերու համաձայն, բանուորներու խորհուրդը կը շարունակէ պահանջել որ Նակին վերադարձնեն եւ խորհրդային զօրքը քաշուի Հունգարիայէն։ **Ռուսերը նոր միջոցներ ձեռք առած են սահմաններուն վրայ, արտագաղթը խափանելու համար։**

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նոյ. 26ին հիւլէական ռազմափորձեր կատարուեցան մասնակցութեամբ ութ ռմբաձիգ օդանաւերու, որոնք 22.000էն մինչեւ 26 հազար քիլոմեթր թռիչքներ կը կատարէին առանց տեղ մը կանգ առնելու։ Այս ռմբաձիգներէն (Բ. 32) մէկը օդին մէջ կեցած է 31ուկէս ժամ, կոտրելով նախորդ մրցանիշը (24 ժամ)։

Ռազմափորձերը տեւած են 26էն 32 ժամ։ Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ բոլոր առաջադրութիւնները գործադրուեցան։ Թռիչքներ կատարուած են 11 հազար մեթր բարձրութեամբ եւ ժամը 800 քիլոմեթր արագութեամբ։

Միւս կողմէ կը ծանուցուի թէ 16 մարտանաւեր խարիսխ նետած են Լիզպոնայի նաւահանգիստին մէջ։ Այս նաւերէն մէկն է Ֆորեսթոլ օդանաւակիրը որ ունի վաթսուն հազար թոն տարողութիւն։ Յայտնի չէ թէ ինչու Փորթուկալ գացած են այս մարտանաւերը։ Կ՚ենթադրուի թէ խնդիրը կապ ունի Միջին Արեւելքի դէպքերուն հետ եւ թէ ի հարկին արեւելեան Միջերկրական պիտի երթան։

Այս առթիւ ամերիկեան թերթ մը կը հրատարակէ Ատլանտեան ճակատի նոր սպարապետին՝ զօր. Նորսթէի մէկ ազդարարութիւնը, որ կ՚ըսէ թէ հիւլէական զէնքեր պիտի գործածեն արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, եթէ պատերազմ ծագի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ չորս Լիբանանցիներ, որոնք թմրեցուցիչ դեղեր կը փոխադրէին Միջին Արեւելքէն Մ. Նահանգները։ Փարիզէն զատ, Մարսէյլի մէջ ալ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

ԻՍՐԱՅԷԼ հաստատուն երաշխիքներ կը պահանջէ Եգիպտոսէն, որպէս զի նորէն չպաշարեն Էլաթի նաւահանգիստը որ հիմնական կարեւորութիւն ունի երկրին տնտեսութեան համար։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Ալպանիոյ, բողոքելով իր հպատակներէն մէկուն դընդակահարման դէմ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նաւահանգիստներուն բանուորները վերսկսան աշխատանքը։ Գործադուլը կը շարունակուէր մէկ շաբաթէ ի վեր, մասնակցութեամբ 40000 բանուորներու, խանգարելով նաւագնացութիւնը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 26).— Ձոյլ ոսկի՝ 467.000, Նափոլէոն 3490, զուից. 3420, անգլիական 4460, քսան տոլարնոց 16640, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1040, տոլար 404, զուից. 97.25, պելժ. 8.15։

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ

Կիրակի, 2 Դեկտեմբեր։

Խրիմեան սրահը ժամը 15ին։

Խօսք կ՚առնեն ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Պ. Նշան Զիմէնեան, Օր. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Պ. Սէյրան (թառ) եւ ուրիշներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թէյասեղանը այս շաբաթ, կէս օրէ ետք ժամը 3 – 7, Սասունիի ճաշարանը։ 31 rue d'Alexandrie։

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները, ինչպէս նաեւ մամուլի ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՎԻԷՆ.— Շնորհակալութեամբ ստացուած է ընկեր Քզէլեանի եւ ընկեր Խրիմեանի ամուսնութեան առթիւ, հազար ֆր. կնքահայր Գ. Զարդարեանէ։

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք պարահանդէսը ի նպաստ «Հայաստան» թերթին, այս կիրակի ժամը 3էն 10, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր նոր անդամները եւ համակիրները։ Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար եւ անակնկալներ։ Ծոփ պիւֆէ։

ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ Ի

Սալ Շոփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1

Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին։

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը խօսին Տիկին Պահրի (Նախագահ), Տիկին Գարմէն, Տիկին Մարի Աթմաճեան, Յակոբ Տէր-Յակոբեան եւ Հր. Բալուեան։

Գեղարուեստական բաժինը նորութիւն մը կը բերէ փարիզահայ բեմին։ Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան կը նուագէ՝ ընկերակցութեամբ Անիթա Սարգսեանի արտասանութեան, յոբելեարին երկու քերթուածները։ Կ՚երգէ Տիկին Արուսեակ Ալպան։ Թաւջութակ Պ. Նահապետ Ալալէմճեան։ Ընթերցում՝ Պ. Տէվրիշեան։

Մուտքը 200 Ֆր. եւ պատւոյ տոմս։

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուներն եւ կիչէն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. Հր. Բալուեան։ Նիւթը՝ Տիկին Հայկանուշ Մառքի գրական եւ հանրային գործունէութիւնը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան։

Պորտոյէն տիկին Տիգրանուհի Դաւիթեան իր փեսային՝ հանգուցեալ Եղիշէ Փափազեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ հինգ հազար ֆր., Պ. Զաւէն Թէրզեան երկու հազար ֆրանք։

Հանգուցեալ Եղիսաբէթ Թէրզիպաշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Կրընոպլէն Պ. Յարութիւն Թաշճեան կը նուիրէ հազար ֆր.։ Նոյն առթիւ Պ. Փիէր Նիկողոսեան հազար ֆր.։

Տիկին Գալիկ Զագարեան հազար ֆր.։

Նիւ Եորքէն Պ. Տէր Յարութիւնեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ իր քրոջը՝ հանգուցեալ Աստղիկին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՃԸՆԻ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Մարտ 24ին, Սէրքըլ Միլիթէրի սրահին մէջ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի յիշատակին։

Նախաձեռնութեամբ «Անդաստան» գրական պարբերականի։

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Միւթիւալիթէի Ժ. սրահին մէջ՝

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Ծախքերու մասնակցութիւն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տօնածառին հանդէսի թուականը ծնողներու փափաքին վրայ նշանակուած է Դեկտ. 16ին (փոխան 23ի) ժամը 4ին։

Կը ներկայացուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Արտասանութիւն, երգեր, խաղեր եւ մանկական պարեր։

26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

ՌԱՏԻՕ ՄՈՍԿՈՒԱ

Մոսկուայի կեդր. ռատիօ կայանէն կը հաղորդեն թէ Նոյեմբեր 26էն մինչեւ տասը Դեկտեմբեր, ամէն օր ժամը 20ին, յատուկ զեկուցում մը տեղի պիտի ունենայ Հայկ. Մշակոյթի եւ գեղարուեստի մասին։ Կարճ ալիք 25, 31, 41, եւ 49 մեթրի վրայ,

Դեկտեմբեր 4ին պիտի երգէ Ֆրանսայէն հայրենադարձ Յակոբ Տիւվալեանը (Ժագ Տալ)։

ՍՏԱՑԱՆՔ

« J'ai trouvé l'Arche de Noé », par Fernand Navarra. Editions France-Empire.

ՎԱՐԴԱՆԱՅ [illegible] ՅԻՇԱՏԱԿ ՅՈՒՑԱՆՑ [illegible] ԽՐԱՏՔ։ Տպ. Վենետիկ, [illegible] 1956։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Ռէժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Զաւարեան ենթկ. շաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին։

Վռամեան ենթկ. շաբաթ, մէկ Դեկտեմբեր, ժամը 9ին։

Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3.30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը։

(Շար.)

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Յոյներու սրահ.։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ։

Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ‧ք, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI 29 NOVEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ —ԹԻՒ 7744 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3555

ՎԵՐՋԻՆ ԱՆՑՔԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Միջին Արեւելքի խնդիրներուն մասնագէտը, Պ. Էտ. Սայլիէ, *Լը Մոնտի* մէջ մանրամասնօրէն կը պարզէ Սուրիոյ կացութեան ելեւէջները (28 Նոյ.).—

1954 Փետրուար 25ին տապալեցաւ զօր. Շիշաքլի, որ հինգ տարիէ ի վեր տիրաբար կը վարէր Սուրիան: Փողոցներու եւ համալսարանին մէջ սարքուած շարժում մը կը ստիպէր զինք հրաժարիլ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնէն: Այդօրէն ի վեր Սուրիան ենթարկուեցաւ սրընթաց կազմալուծումի մը: Այն պետութիւնը որ քանի մը տարի առաջ քաղաքական տեսակէտով ամէնէն հաստատունը եւ զարգացեալն եղած էր ամբողջ արաբական Արեւելքի մէջ այսօր ենթարկուած է հակասական ազդեցութեանց որոնք հետզհետէ կը խախտեն իր ներքին կառուցուածքը:

Տեսականօրէն Սուրիան կը վարէ ազգային միութեան կառավարութիւն մը որ կը համախմբէ բոլոր քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները բացի համայնավար կուսակցութենէն (ունի միայն մէկ երեսփոխան, Պ. Խալէտ Պէկթաշ): Իրականին մէջ կառավարութիւնը պատանդն է ծայրայեղներուն, որոնք անոր ձախ թեւը կը կազմեն, այսինքն «Ալ Պաաթ» (Արաբական Վերածնունդ) կուսակցութեան եւ «արաբ ընկերվարական կուսակցութեան» ներկայացուցիչներուն: Այս վերջինները թունահոտութեամբ կը գերազանցեն նոյն ինքն համայնավար կուսակցութիւնը որ կը զգուշանայ մօտէն հետեւելով դէպքերուն:

Բանակը ցարդ միութեան եւ անկախութեան գրաւականն էր: Բայց իր կարգին ան ալ տկարացաւ: Գնդ. Մալքիի սպանութենէն ի վեր թուլցած է հրամանատարութեան միութիւնը: Սպանեալ սպան վճռական կուսակից մըն էր երկրին անկախութեան եւ բանակին ամբողջականութեան: Ընդհ. սպայակոյտին պետը, գնդ. Շուքէյր, որ շատ դաշն կը համարուէր Եգիպտոսի առաջնորդութեան հանդէպ, քանի մը ամիսէ ի վեր իր պաշտօնը ձգած է գնդ. Նիզամէտտինի: Բանակի մատակարարութեան ճիւղէն սպայ մըն է այս, հարիւրապետ՝ 1944էն ի վեր եւ երբեք իրական հրամանատարութիւն չէ կատարած:

Սուրիոյ բանակին ամէնէն զօրաւոր սպան աւանդաբար զրահապատ զօրամասերու հրամանատարն էր, այժմ Ամին Ապուասաֆ, որ անուանական իշխանութիւն մը ունի: Իրականին մէջ հրամանատարութիւնը կը վարեն երիտասարդ սպաներ որոնք չեն ծածկեր իրենց քաղաքական կապերը:

Միակ զինուորական վարիչը որ այժմ որոշ ուժ կը ներկայացնէ գնդ. Սարաճն է, բանակի երկրորդ գրասենեակին պետը: Սարաճ սերտ յարաբերութիւններ ունի ընկերվարական կուսակցութեան ծայրայեղներուն հետ եւ ուղղակի կ'ազդէ զօրամասերուն վրայ տեղեկատու սպասարկութեանց սպաներուն միջոցաւ:

Կը թուի թէ գնդ. Սարաճի նախաձեռնութեամբ է որ բանակին զօրամասերը ուղղուեցան դէպի հարաւային սահմանագլուխ, եւ անցան սահմանը, դիրք բռնելու համար Յորդանանի հողին վրայ: Դարձեալ գնդ. Սարաճն է որ կազմակերպեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի քարիւղի հաստատութեանց դէմ կատարուած գործողութիւնները, ինչպէս եւ զանազան ձեռնարկներ՝ բուն իսկ Լիբանանի հողին վրայ:

Եգիպտոսի դէմ կատարուած ֆրանքեւանգլիական միջամտութեան յաջորդ օրն իսկ, սուրիական բանակը իր հսկողութեան տակ կ'առնէր Սուրիոյ քարիւղի հաստատութիւնները եւ մասնաւորապէս այն նաւթուղին որ սուրիական հողին մէջէն իրաքեան քարիւղը կը փոխադրէ Միջերկրականի երկու կէտերը,— Պանեաս (Սուրիա) եւ Թրիփոլի (Լիբանան):

Միեւնոյն ատեն խզուեցան հեռաձայնի այն գիծերը որ իրարու կը միացնեն քարիւղի բաշխման զանազան կայանները: Այս պայմաններուն մէջ, չկարենալով ապահովել քարիւղի փոխադրութեան սովորական պայմանները, Իրաքի Քարիւղի Ընկերութիւնը հարկադրուեցաւ դադրեցնել բաշխումը՝ աղբիւրէն իսկ: Անմիջապէս վնասարարներու խումբեր յարձակեցան բաշխումի երեք կայաններուն վրայ (2, 3, 4) եւ կրակի տուին: Յառաջ եկած վնասներուն հետեւանքով քարիւղի փոխադրութիւնը պիտի դադրի վեց ամիս: Արդարեւ, բաշխումի կայան մը (փոմփաժ) ճշմարիտ գործարան մըն է որ պէտք է ամբողջովին ներածուի արտասահմանէն:

Այսօր գրեթէ ապացուցուած է թէ նաւթուղին քանդուած է ուղղակի սպայակոյտին միջոցաւ, հաւանաբար Եգիպտոսի հրամանատարութեան հրահանգով: Այսպէս ուզած են Արեւմուտքի ցուցնել Սուրիոյ համերաշխութիւնը Եգիպտոսի հանդէպ, ինչպէս եւ հարուած մը տալ Իրաքի կառավարութեան որ այսուհետեւ զրկուած է իր նիւթական աղբիւրներու մեծ մասէն:

Այս ալ բաւական չհամարելով, նմանօրինակ գործողութիւն մը եւս կատարուեցաւ Լիբանանի հողին վրայ: Վնասարարներու խումբ մը Լիբանան մտնելով կարգ մը քանդումներ կը կատարէր Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան Թրիփոլիի զտարաններուն մէջ:

Այս ոտնձգութիւնը մեծ յուզում պատճառեց Լիբանանի կառավարութեան, որ միջոցներ ձեռք առաւ, զօրացնելու համար Թրիփոլիի եւ Սայտայի քարիւղի հաստատութեանց պաշտպանութիւնը:

Այլապէս կարեւոր դէպք մը եւս պատահեցաւ:

Այն օդանաւային կռիւը որ վերջացաւ բրիտանական օդանաւի մը խորտակումով սուրիական երկու օդանաւերու կողմէ, տեղի տուաւ շատ ծանր միջադէպ մը՝ Լիբանանի հողին վրայ: Բրիտանական օդանաւը վար առնուած էր Լիբանանի վրայ: Երեք օդաչուները վար նետուեցան անկարգելներով եւ վայրէջքի միջոցին գնդացիրի բռնուեցան սուրիական որսականներու կողմէ: Անգլիացիներէն մէկը սպաննուեցաւ, միւս երկուքը, որոնց մէկը ծանրապէս վիրաւորուած էր գլուխէն, հաւաքուեցան 2 լիբանանցի ոստիկան-զինուորներու կողմէ: Տեսնելով որ իրենց որսը պիտի կորսնցնեն, Սուրիացիները մօտ վաթսուն զինուոր փութացուցին Լիբանանի սահմանին վրայ, օդաչուները ձերբակալելու համար: Լիբանանցի երկու ոստիկան – զինուորները արտակարգ քաջութիւն մը ցոյց տալով, յաջողեցան Պէյրութ փոխադրել երկու վիրաւորները:

Շատ աւելի ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ Լիբանանի մայրաքաղաքին կեդրոնին մէջ: Սուրիացի ընդդիմադիր երեսփոխան մը, Սրուր, որ Պէյրութ ապաստանած էր, առեւանգուեցաւ սուրիացի երեք ոստիկաններու կողմէ, Օթէլ Նորմանտիի պարտէզին մէջ: Զոհին աղաղակներուն վրայ լուր տրուեցաւ Լիբանանի ապահովութեան տեսչութեան, բայց իսլամ նախարարի մը միջամտութեամբ հրամայուեցաւ կարճ կապել: Եւ դժբախտ փախստականը կաշկանդելով, բերանը փակելով պարկի մը մէջ նետեցին եւ Սուրիա փոխադրեցին:

Հասկնալի է որ Լիբանանի կառավարութիւնը մտահոգութեամբ կը դիտէ այս արարքները: Զօր. Շեհապ, Լիբանանի զինեալ ուժերուն հրամանատարը, որ ազգային պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ, կը բազմապատկէ իր զգուշութիւնները բոլոր ռազմագիտական կէտերուն վրայ:

Ատենէ մը ի վեր մասնաւորաբար սովետական տիրապետութիւնն է որ կը սպառնայ խանգարել սուրիական հաւասարակշռութիւնը: Հանրապետութեան նախագահին այցելութիւնը Մոսկուա՝ շեշտեց այս պարագան: Արաբ վեհապետներու խորհրդաժողովին մէջ Դամասկոսի բանբերները աչքի կը զարնէին իրենց անհաշտութեամբ:

ԽՄԲ.— Պ. Սայլիէ ի վերջոյ կ'եզրակացնէ թէ արդէն իսկ շարժում մը սկսած է համայնավարական թափանցումին դէմ եւ հետզհետէ կը զօրանայ:

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

●

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ աւելի ծանրացած են Սուրիոյ եւ Իրաքի յարաբերութիւնները, խոր մտահոգութիւն պատճառելով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն:

Իրաքի կառավարութիւնը Նոյեմբեր 27ին ծանուցագիր մը ուղղեց Պաղտատի սուրիական դեսպանատան, բողոքելով Դամասկոսի անթելին եւ մամուլին վերագրումներուն դէմ: Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ «Սուրիական բանակը նորէն կը խառնուի քաղաքական գործերու եւ թէ կործանարար վարդապետութիւններ կը տարածուին սահմանադրութեան քօղին տակ: Այս շարժումը վտանգաւոր համեմատութիւններ ստացած է: Փոխանակ աշխատելու արաբ ժողովուրդներու միութեան համար, սուրիական կառավարութիւնը երկու տարիէ ի վեր պայքար կը մղէ Իրաքի դէմ. պայքար մը որ բուռն ձեւեր ստացած է Իրաքի քարիւղը Սուրիա փոխադրող նաւթուղիներուն քանդումով: Այս վնասարարութիւնը կատարուած է խռովարար տարրերու կողմէ, Դամասկոսի կառավարութեան պատասխանատուութեամբ: Իրաքի կառավարութիւնը իր ձեռքին տակ ունի այս վերջին ամբաստանութեան ապացոյցները:

«Եթէ սուրիական կառավարութիւնը չարունակէ իր ներկայ քաղաքականութիւնը Իրաքի հանդէպ, այն ատեն իրաքեան կառավարութիւնը որեւէ ջանք պիտի չխնայէ պաշտպանելու համար իր համբաւը եւ արժանապատուութիւնը եւ այդ նպատակով պիտի գործադրէ բոլոր օրինաւոր միջոցները»:

Ծանուցագիրը յետոյ կը յիշէ Իրաքի աւանդական քաղաքականութիւնը որ կը ձգտի սերտ գործակցութիւն հաստատել բոլոր արաբ ազգերուն եւ մասնաւորաբար Սուրիոյ հետ: Այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ 1949էն ի վեր Իրաք միշտ խորհուրդներ տուած է Սուրիոյ, բացատրելով թէ Սուրիոյ եւ առ հասարակ արաբական աշխարհին շահը կը պահանջէ պահպանել սահմանադրական կարգուսարք մը, որպէս զի կարելի ըլլայ ունենալ կատարելապէս ներկայացուցչական կառավարութիւն մը»:

Անգամ մը եւս լուսաբանութիւններ պահանջելով զէնքի մաքսանենգութեան մեղադրանքին առթիւ, Իրաքի ծանուցագիրը կը հրաւիրէ արաբական երկիրները լրջօրէն քննել վտանգաւոր կացութիւնը որ «ստեղծուած է սուրիական բանակին մէջ սողոսկած վնասարարներու միջոցաւ»:

Ծանուցագիրը միեւնոյն ատեն դիտել կուտայ թէ Սուրիոյ անթելը եւ մամուլը մերժեցին հրատարակել Իրաքի կառավարութեան վերջին պաշտօնական հերքումը այն զրոյցներու մասին թէ Իրաք կը շարունակէ քարիւղ ճարել Իսրայէլի:

Պաղտատէն հասած լուրերու համաձայն, կատարեալ անստուգութիւն կը տիրէ երկրին մէջ: Կը վախցուի որ Սուրիա քաջալերուելով Խ. Միութեան եւ գնդ. Նասրի կողմէ, պետական դաւ մը սարքէ Իրաքի մէջ, միանգամ ընդ միշտ անհետացնելու համար Արեւմուտքի ազդեցութիւնը աշխարհի այդ մասին մէջ: Այս մտահոգութիւնը սաստկացաւ երբ հեռագիրը կը հաղորդէր թէ Յորդանան որոշած է խզել իր դաշնագիրը Մեծն Բրիտանիոյ հետ: Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ Խ. Միութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ ազդեցութիւն շահելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, նոյն իսկ շատ բարձր գնով:

× Սուրիայէն Պաղտատ հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ ռուս մասնագէտներու թիւը մեծապէս աւելցած է վերջին ժամանակներս: Այժմ Սուրիոյ մէջ կը գործէ եռանդամ «պրեզիդիում» մը, մասնակցութեամբ գնդ. Սարաճի, արտաքին նախարար Սալահ Պիթարի եւ համայնավար երեսփոխան Խալէտ Պեկթաշի: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են ընդդիմադիրներուն մէջ: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին երկու երեսփոխաններ:

× Սուրիական թերթ մը կը պահանջէ արտաքսել Անգլիացիները եւ Ֆրանսացիները, հետեւողութեամբ Եգիպտոսի:

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԱԼ ԿԸ ԽԶԷ

●

Յորդանանի վարչապետը, էլ Նապուլսի, Նոյեմբեր 27ին ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի ջանայ խզել 1948ի դաշինքը եւ հեռացնել բրիտանական զօրքը: Այս առթիւ բացատրեց թէ կառավարութեան նպատակն է ջնջել ամէն բրիտանական ազդեցութիւն Յորդանանի մէջ եւ արաբական երկիրներէ ճարել այն տարեկան նպաստը զոր կը վճարէ Անգլիա (12.550.000 սթերլին): Եգիպտոս, Սուրիա եւ Արաբիա խոստացած են օգնել: Յետոյ ըսաւ թէ կառավարութիւնը տրամադիր է դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու Խ. Միութեան եւ ուրիշ երկիրներու հետ, թէ իր արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի հիմնուի Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ ուղեգծին վրայ: Այս առթիւ բուռն խօսքեր արտասանեց Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, Եգիպտոսի վրայ կատարուած յարձակման համար: Ըսաւ թէ 1948 Մարտին կնքուած դաշնագիրը անընդունելի պայմաններ կը պարունակէ: Յետոյ այդ օրէն ի վեր պատահած փոփոխութիւնները «կը պարտադրեն մէկդի նետել այդ դաշնագիրը: Հետեւաբար, համախորհուրդ՝ արաբ եղբայր երկիրներու հետ, որոնք ելմտական օգնութիւն մը ընծայած են մեզի, կառավարութիւնը պիտի ջնջէ այդ դաշնագիրը, լուծարքի պիտի ենթարկէ բրիտանական խարիսխները եւ պիտի պահանջէ որ հեռանան անգլիական զինուորները»:

Վարչապետը նախապէս ողջունած էր Եգիպտոսի քաջութիւնը նախայարձակներուն դէմ, ջերմագին շնորհաւորութիւններ ուղղելով գնդ. Նասրի, բոլոր սպաներուն եւ զինուորներուն:

× Անգլիացիները օդանաւային կայաններ ունին Մաֆրաքի եւ Ամմանի, հետեւակազօրք եւ հրասայլեր՝ Աքապայի մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ արտաքսուած չորս հարիւր Ֆրանսացիներ, Անգլիացիներ եւ Հրեաներ Աթէնք հասան առջի օր: Կը պատմեն թէ թուղթեր ստորագրել տուած են, ըսելով որ իրենց ազատ կամքով կը հեռանան, եւ եթէ վերադառնան պիտի բանտարկուին.— Եգիպտոսի կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ զանգուածային արտաքսումներ կատարելու որոշում չէ տրուած եւ թէ ուզողը կրնայ մեկնիլ կամ մնալ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍԸ ԵԱՆՈՍ ՀԻՒՆԵԱՏԻ

(ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹԻՒ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վալաքները դաւաճանօրէն անցան Թուրքին կողմը, որ կասկածելով նախ իրենց զէնքերը գրաւեց եւ յետոյ ամէնն ալ ջարդեց: Հիւնեատի եա քաշուեցաւ: Մուրատ կը մտածէր վերջնական հարուածը տալու՝ երբ յանկարծամահ եղաւ (13 Փետրուար 1451) 47 տարեկանին:

Հիւնեատի եւ Մուհամմէտ Բ. զինադուլ կնքեցին (քսան Սեպտ. 1452). առաջինը համամիտ էր, որովհետեւ Հունգար սակաւապետութիւնը պառակտուած էր, երկրորդը կը փափաքէր հիւսիսը ապահովել Բիւզանդիոնի գրաւման ձեռնարկելու առեն: Քրիստոնեայ պետութիւններ կը շարունակէին իրենց մրցակցութիւնները, սուլթանը մանրամասնօրէն իրազեկ էր Եւրոպայի կացութեան՝ շնորհիւ լրտեսներու ցանցին եւ քրիստոնեայ լրատուներուն:

Բիւզանդիոնի պաշարման առեն Հիւնեատի եա պահանջեց իր դաշնագրին օրինակը (Ապրիլ 1453), չէր կրնար հանդուրժել որ քրիստոնեայ քաղաքի մը գրաւումին մեղսակից ըլլալով Մուհամմէտ համաձայնեցաւ, վստահ էր թէ Հունգարներ չեն կրնար շարժիլ: Բիւզանդիոնի գրաւումէն յետոյ, արշաւեց հիւսիս: Թուրք հեծելազօրքը մտաւ Սերպիա, կողոպտեց, այրեց եւ յիսուն հազար հոգի գերի դրկեց Պոլիս: Սուլթանը բանակին գլուխն անցաւ, պաշարեց Ոսթրովիցա քաղաքը: Բնակիչները խոստացան անձնատուր ըլլալ, եթէ սուլթանը երդումով խնայէր իրենց կեանքին: Քաղաքը գրաւուեցաւ, Մուհամմէտ դրժեց երդումը, բնակիչները գերի տարուեցան Պոլիս՝ վաճառուելու համար:

Հիւնեատի միայնակ էր, քրիստոնեայ Վենետիկ դաշինք կը կնքէր սուլթանին հետ առեւտրական առանձնաշնորհներ ապահովելով: Պապի կոչը նոր խաչակրութիւն մը կազմելու համար, անլսելի կը մնար: Հրամանատարին կ'օժանդակէր Ֆրանչիսկեան կրօնաւոր Քափիսթրանոյ (1386 - 1456), կարճահասակ, կմախացած, մորթէ եւ ոսկորէ կազմուած եռանդուն մարդ մը, որուն հրաշունչ եւ ազգմաշունչ ճառերը կը խանդավառէին ամբոխը, կ'արիացնէին զինուորները: Խօսքի եւ սուրի զինակցութիւն մըն էր, Հիւնեատի աւելի հաւատարիմ դաշնակից մը չէր կրնար գտնել:

Մուհամմէտ պաշարեց Պելկրատը: Թուրք բանակն ունէր հարիւր յիսուն հազար զինուոր, վաթսուն նաւեր, երեք հարիւր հրետանի, 27 մեծ թնդանօթ: Հրետանի եւ թնդանօթ պատրաստողները քրիստոնեաներ էին, գործածողներն ալիտալացի և գերմանացի արծաթասէր անձեր: Պատմութիւնը ապահովաբար տարբեր ընթացք պիտի ունենար, եթէ քրիստոնէութեան դաւաճան ընչաքաղց մարդիկ սուլթանին ծառայութեան չմտնէին:

Հիւնեատիի բանակը հազիւ վաթսուն հազար զինուոր ունէր, շատերը լաւ զինուած չէին, թէեւ քաջարի, խանդավառ էին, գլխուած Քափիսթրանոյի խօսքերէն: Սուլթանին բանակը կ'ասպատակէր Պելկրատի շրջանները, թնդանօթը կ'որոտար, ամրոցը կը ռմբակոծուէր գիշեր եւ ցերեկ: Կռիւը կը սկսի 14 Յուլիսի 1456ի առաւօտ: Կատաղի կռիւ հինգ ժամ անընդհատ, կեանքի եւ մահուան հարց: Դանուբի ջուրերը կը կարմրին, պաշարման շղթան կը խորտակուի, Հունգարներ կը շահին յաղթանակը, Թուրք նաւերը կը հեռանան խուճապահար:

Մուհամմէտ անձամբ կը վարէր նոր յարձակում մը: Քրիստոնեաներ կ'ամրանան ներքին ամրոցին մէջ: Յարձակողներու հրամանատար Գարաճա պէյ կը սպանուի: Հիւնեատի ռազմավարութեամբ մը իր խումբը կը հեռացնէ ամրոցէն եւ կը թաքցնէ, փոսերու մէջ ծծումբով թաթխուած ճիւղեր կը ծածկէ: Թուրքերը կը մտնեն ամրոց, կը սկսին թալլել: Հունգարներ դուրս կը ցատկեն թաքստոցներէն եւ կը յարձակին Ենիչէրիներուն վրայ, որոնք անակնկալի եկած՝ կը փախին, փոսերուն մէջ կ'իյնան եւ կ'այրին ծծումբով թաթխուած ճիւղերու բոցերուն մէջ:

Մուհամմէտ նետէ մը վիրաւոր, արագօրէն կը հեռանայ, կը գլխատէ Ենիչէրիներու պետ Հասան Աղան: Բանակին գլխաւորները չեն կրնար ազատել սուլթանին գայրոյթէն: Պելկրատի յաղթանակը, չահուած փոքրաթիւ բանակով մը, Հիւնեատիի մեծագոյն փառքը կը կազմէ: Քրիստոնեաներուն ուրախութիւնը սահման չունի: Հանդէսներ կը սարքուին Վենետիկ, Պոլոնիա, Ֆլորանս քաղաքներու մէջ: Հռոմի եկեղեցիներուն կոչնակները կը հնչեն: Ցնծութեան մէջ է բովանդակ Հունգարիան:

Հիւնեատի քաջալերուած ընդհանուր խանդավառութենէն, կ'աշխատի նոր խաչակրութիւն մը հանել, Օսմանցիներ պէտք է Ասիա անցնին, ահա իր նպատակը: Պալքանեան ժողովուրդներու, Հունգարիոյ եւ քրիստոնէութեան համար դժբախտութիւն մը եղաւ իր անակնկալ մահը ժանտախտէ (11 Օգոստ. 1456), եօթանասուն տարեկանին: Կարելի է ըսել թէ պատնէշին վրայ ինկաւ, հակառակ առաջացած տարիքին:

Հիւնեատի զինուորական հանճար մըն էր, վարչական մեծ կարողութեամբ օժտուած մարդ մը: Ընկերային տեսակէտով քաջալերեց փոքր ազնուականութիւնը, փոքր հողատիրութիւնը, պայքարեցաւ մեծ ազնուականութեան դէմ: Ազգային գիտակցութիւն եւ խրոխտութիւն ներշնչեց Հունգար ժողովուրդին: Դարձաւ նախախնամական մարդը քրիստոնեաներու պաշտպանութեան համար: Հայրենիքին եւ քրիստոնէութեան, Հունգար գիւղացիութեան ծառայելը նուիրական պարտականութիւն մըն էր իրեն համար: Վառնայի եւ Պելկրատի յաղթանակները փոքրաթիւ գունդերով, հապճեպ կերպով կազմուած, իր փառքերն եղան, ինք եղաւ փառքը հայրենիքին, զինուորը եկեղեցիին: Սուրը վար չդրաւ մինչեւ մահը, չըլլացաւ փառքի դափնիներէն, ինչպէս չյուսահատեցաւ տագնապալի կացութիւններու առջեւ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԿԱԽՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ԼՈՒԾԵԼ ԿՈՄԿՈՒՍԸ

●

Անցեալ շաբթու տեղի ունեցաւ Անկախներու եւ գիւղացիներու համագումարը, մասնակցութեամբ չորս հարիւր պատգամաւորներու: Ներկայ էին նաեւ օտար դիւանագէտներ: Համայնավարութեան եւ «յառաջդիմական» կոչուած շարժման դէմ պաշտպանութեան միջոցներ առաջարկեց Լուառ է Շէռի երեսփոխանը, Պրունէլ, մանրամասն տեղեկագիր մը կարդալով:

Ահաւասիկ հիմնական մասերը.—

« Երբ Ալժերիոյ ապստամբութիւնը պայթեցաւ երկու տարի առաջ, անկախները եւ գիւղացիները ըսին թէ համայնավարները կը մասնակցին այդ շարժումին եւ կամ ուշ - կանուխ պիտի մասնակցին: Մենք այս յայտարարութիւնը կ'ընէինք ոչ թէ անոր համար որ մասնաւոր տեղեկատուներ ունէինք մեր տրամադրութեան տակ, այլ անոր համար որ գիտէինք համայնավարութեան գործելակերպը եւ չէինք խաբուիր իր սուտերէն: Այն ատեն դրեթէ ոչ ոք կ'ուզէր հաւատալ մեզի, նոյնիսկ բարձր շրջանակներու մէջ: Այդ այն ատեն էր երբ իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր մարդ մը որուն կարելի չէ բան սորվեցնել, ոչ թէ որովհետեւ ամէն բան գիտէ, այլ որովհետեւ կը կարծէ թէ գիտէ, ինչ որ աւելի դէշ է»:

Յետոյ անցնելով ձեռք առնուելիք միջոցներուն, տեղեկաբերը առաջարկեց որ կառավարութիւնը խստօրէն գործադրէ օրէնքը — վերջնապէս արգիլէ պետական ծանուցումներ եւ օրինաւոր ընկերակցութեանցազդեր տալ ծայրագոյնձախակողմեան թերթերու, թոյլ չտալ որ կարգ մը վաճառատուններ ծանուցում տան համայնավար թերթերու, նոյն կուսակցութեան չտրամադրել աշխատանքի սակաբանները, ժողովրդային տուները, պահանջել որ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բանայ իր տետրակները, աշխատանքի նախարարութիւնը եւ վարչապետը մերժեն ընդունիլ անոր ներկայացուցիչները, ելեւմտական խիստ հսկողութիւն մը կատարուի այն ձեռնարկու կազմակերպութեանց վրայ որոնք ծայրայեղ ձախերու ձեռքն են: Առաջարկեց նաեւ որ համայնավարները հեռու պահուին այն բոլոր հանրային պաշտօններէն որոնք կապ ունին ապահովութեան կամ պետութեան գաղտնիքներուն հետ: Իբրեւ եզրակացութիւն, տեղեկաբերը պահանջեց լուծել համայնավար կուսակցութիւնը:

« Համայնավար կուսակցութիւնը իսկ եւ իսկ օտար բանակ մըն է, որ տեղաւորուած է մեր հողին վրայ, անտիպ եղանակով մը, բայց յարմարցուած օտար գրաւման արդի աշխարհի պայմաններուն: Իր գոյութիւնը եւ գործունէութիւնը կը վտանգեն քաղաքացիական ազատութիւնները, ազգային անկախութիւնը, ազգին գոյութիւնն իսկ: Այսպիսի վտանգի մը դէմ, ազգը կը գտնուի օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան վիճակին մէջ: Պէտք է ինքզինք պաշտպանէ առանց նեղուելու իրաւագիտական խղճահարութիւններէ: Մահու եւ կենաց խնդիր մըն է այս իրեն եւ բոլորիս համար: Պէտք է լուծել համայնավար կուսակցութիւնը եւ անյապաղ: Այս գործը կատարելու համար պէ՞տք է սպասել որ դուռները բացած ըլլան խորհրդային արշաւանքին առջեւ, ինչպէս կը ծանուցանէր իր առաջնորդը 1949 փետրուար 24ին Ազգային Ժողովին բեմէն՝ թէ պիտի բանայ: Այն ատեն շատ ուշ պիտի ըլլայ, հիմա պէտք է դգեռնել: Այն կառավարութիւնը որ պիտի կրնայ գլուխ հանել ազգային պաշտպանութեան այս գործը — եւ բացորոշապէս կ'ըսեմ թէ կարելի չէ կատարել առանց ընկերվարականներու մասնակցութեան — արժանի պիտի ըլլայ հայրենիքին: Պիտի ըլլայ արժանի՝ այն պատիւներուն, որ կ'ընծայուին անոնց՝ որ եւ կը մղէ օտար արշաւանք մը:

« Այս լուծումը չի կրնար նպաստել ընդեղծելու գաղտնի կուսակցութիւն մը: Հիմակուընէ իսկ կուսակցութեան բոլոր հանրային մարմինները ունին նաեւ գաղտնի օրկաններ: Առաջարկուած միջոցը համայնավար քուէարկողները չի զրկեր իրենց ներկայացուցիչներէն, որովհետեւ միայն կուսակցութեան մեքենան է որ պիտի քանդուի: Համայնավար խորհրդարանական խմբակցութիւնը միայն մէկ աննշան մասն է այս մեքենային եւ շատ մը տեսակէտներով ամէնէն անկարեւորը»:

Եւ վերջապէս երեսփոխանը, յիշելով Տալատիէի որոշումները վերջին պատերազմէն առաջ եւ վերջերս ալ Ատընաուըրի հաստատած արգելքը, բացատրեց թէ կուսակցութեան լուծումը չի կրնար յետաշրջականներու զէնք մը համարուիլ: Ուրիշներ ալ օգտագործած են այդ զէնքը առանց յետաշրջական ըլլալու:

Ի վերջոյ ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ կը տրամադրէ համայնավարները հեռու պահել պատասխանատու պաշտօններէ՝ վարչութեան եւ բանակին մէջ եւ անյապաղ լուծել կուսակցութիւնը եւ մասնաճիւղերը:

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

« Կ'ըլլա՞յ մի, չըլլա՞ր մի» սկսան խորհիլ. ծովեզերքի խարխուլ սրճարան մը, օղին չիշը առջեւնին դրին վերցուցին: Ինչո՞ւ չէր ըլլար: Տասը «չըմէնտէֆէր»ը երեսուն ոսկի կը բանէր: Կլորիկ դրամագլուխ մը, որով Արթաքին խանութ մը կը բանար եւ գործ կը տեսնար:

Միւս օրը Արթաքին ընկերը Ղուկաս աղան գտնելով, գործը լմնցուց:

Խօսք կապը տալէն ետքը, Արթաքին սկսաւ ապագայի ծրագիրները պատրաստել: «Շըմէնտէֆէր»ները պիտի չծախէր բախտը կրնար բանիլ ու իրեն ալ գարնել: Արդէն զիներն ալ երթալով վրայ կը դնէին: Թուղթերը «պանքա» մը կը ձգէր, փոխ սատակ կ'առնէր, գործը կը տեսնար: Ետքէն պարտքն ալ քիչ քիչ կուտար, ու «չըմէնտէրֆէր»ներն ալ օրին մէկը բոլորովին իրեն կը մնային: Բանուկ տեղ մը խանութ պիտի բանէր. Փէս, քանի մը «խալըպ» պիտի դնէր ու «փէսճի»ութիւն պիտի ընէր:

Ցառաջդիմական գաղափար մըն ալ յղացաւ: Խանութը քիչ մըն ալ սանկ նանկ բաներ կը դնէր՝ քրավաթ, լաստիկ, «օյունճախ», պզտիկ «Պօն-Մարշէ» մը, հէ՞: Էյ, պզտիկը օր մըն ալ չէ՞ր կրնար մեծնալ: Ամէն մարդուն գիտցածն էր որ՝ Ստեփանեանները «պասմաճի»ի ծակուկ մը ունէին, հիմակ «միւթէպէր թիւճար» են:

Դրաւ վերցուց, չափեց չափչփեց, հաշիւ ըրաւ որ առջի տարին ամիսը վեց եօթը ոսկի կրնար հանել: Ձեռք կուտար: Էրիկ կնիկ պէյի պէս կ'ապրէին: Էօֆ, մէյ մը պիտի «խալըսէր քի» ասոր անոր «խահրը» քաշելէն: Ու, «ամուճա»յին տունէն ալ պիտի ելլար, պիտի ելլար:

Խորհուրդէ խորհուրդ, քիչ մըն ալ իր բնաւորութեանը վրայ մտածեց: «Աս տասնեւհինգ տարի է «քի» ամէնքն ալ իրեն բան կ'ըսեն նէ, ամէնքն ալ «հախըլ՞դ է»:» Ալ «պահպանողական» պիտի ըլլար: Կ'ըսէր.

— « Իշտէ» աս տարիքս եկայ, օր մը օրանց տաճկի մը առջեւ «քուչուկլանմիշ» չեմ եղած, սա մէկը ելաւ տէ, ինծի «աֆէրիմ» մը ըսա՞ւ: «Աֆէրիմ»էն վազ անցանք, մէյ մըն ալ ելեր չամչնալով երեսս վար կ'առնեն «քի», «Դուն Տաճիկներուն «էյվալլահ» չես ըներ»: Հայերնիս անոնցմէ է եղեր, անոնք չըլլան եղեր նէ մենք անօթի պըտոր սատկինք եղեր: Ծօ, Մուսկոֆին Հայերը անօթի՞ կը մնան:

Ես աս խմին թափած քրտինքս, ետ աս խմին կրած չան տանջանքս: Թու երեսնուդ, «սուրաթ»նուդ: Խերն եմ անիծեր պէ. ինչո՞ւս է պէտք: Աս «միլէթ»ը մարդ ընողը ե՞ս մնացի մի: Ալ գործս պըտոր նայիմ: «Իշտէ» երեսունս կ'երթամ կոր — «տահա» հինգ փարայի տէր չեղայ, «պօմ պօշ» կը պըտտիմ, չան պէս «ամուճա»յիս դուռը ինկեր եմ:

Նաւը Խափուին կողմը, Եէտի Խուլէի կայարանին մօտերը կոկիկ խանութ մը գտաւ, վրան սենեակ մը եւ խոհանոց մը. գերմանացի մը չինել տուած էր: Հօրեղբօրմէն քանի մը ոսկի փոխ առնելով դընաց վարձեց: Ձեռքէ փախցնելու չէր իգար:

Այս կողմէն սիրտը հանգստացած, ալ առաւօտէ մինչեւ իրիկուն Սթամպօլ, Ղալաթիա, Բերա խանութները կը դեգերէր: Մեծ Շուկայէն «Պօն Մարշէ» կ'անցնէր, «Պօն Մառշէ»էն՝ «Պազար Ալման»: Ամէն տեղ կը կայնէր, կը նայէր, կը գնէր, գիները կը հասկնար, աժանը սուղը կ'իմանար: Ղալաթիայէն Բերա ելած իջած ատենը անպատճառ հեղ մը «Պօրսան» պիտի մտնար երկաթուղիներուն գիները պիտի իմանար: Գործի մարդ պիտի ըլլար:

Ու օրացոյցը միշտ ձեռքը, մինչեւ Առջի Պասկ՝ օրերը, շաբաթները կը համբէր: Լմննալիք չունէին:

Ահա թէ ինչու օրացոյցը չինող վարդապետներուն մօրուքին կը հայհոյէր ու Օգնէնը կը փնտռէր:

★

Ծաղկազարդին շաբաթ իրիկունը երբ Ղուկաս աղան շաբաթականը առնելու գընաց, վճարող պաշտօնեան թրքեւար ըսաւ.

— Ղուկաս աղա, երկուշաբթի ալ մի գար:

Մարդը պաղեցաւ մնաց:

— Իրա՞ւ կ'ըսես, հարցուց շուարած:

— Էյ Ղուկաս աղա, սանկ պաղ «շախա» կ'ըլլա՞յ, պատասխանեց պաշտօնեան:

— Էյ ինչո՞ւ:

— Ինչուն չիյտեմ, էֆէնտին աս հրամանը տուաւ մինակ:

Գլուխը կախ դուրս ելաւ, աւելի երկարաբանութիւն անպէտ անօգուտ համարելով: Քառսուն տարուան փորձառութեամբը գիտէր, թէ դիւրաւ չի բեկանիր, եթէ երբեք բեկանէր շաբաթ իրիկուն արձակուած ան «երկուշաբթի ալ մի գար» անողորմ դատակնիքը, որ գրաշարը մէկ պահէն միւսը յանկարծ անօթութեան կը դատապարտէ:

Տունը կնկանը բան մը չիմացուց:

— Ասանկ օրերով, ան գավալլըին ալ սիրտը կոտրելու ի՞նչ տեղը կայ, մտածեց:

Կոտրածութիւնը սակայն իր աչքերուն մէջ կծկոտած կը պլպլար: Վարդենի տուտուն էրկանը երեսը նայելուն պէս,

— Ի՞նչ ունիս քի, հարցուց:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

●

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ՝ 17 Նոյեմբեր, (Յատուկ). — Հինգ շաբթուան բանի բացակայութենէ մը վերջ պատր. տեղապահ՝ Տիրան արք. Երուսաղէմ վերադարձաւ:

Նոյեմբերի սկիզբները Յորդանանի կառավարութիւնը քննելով Տիրան արք.ի պարագան, եկած էր այն եզրակացութեան թէ՝ իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները անհիմն են եւ սուտ զրպարտութիւն: Նոյեմբեր տասնին Ամմանէն Պէյրութ կը ղրկուի վիզան: Իսկ պատուիրակութիւն մը՝ վարդապետներէ եւ աշխարհականներէ բաղկացած կը մեկնի Պէյրութ՝ ուրախաւիթ լուրը հաղորդելու եւ տեղապահը առաջնորդելու Երուսաղէմ: Հինգշաբթի կէսօրին՝ յիսունէ աւելի եկեղեցականներ եւ աշխարհականներ, Ամմանէն եւ Երուսաղէմէն, առաջնորդութեամբ Հայկազուն եպիսկ. Աբրահամեանի՝ Երիքով կը մեկնին դիմաւորելու տեղապահը: Երիքովի պանդոկներէն Ուինթըր Փալասի մէջ պատահմամբ կը հանդիպին Յորդանանի սպարապետ՝ Զօր. Ալի Ապու Հաուարի՝ որ զիրենք կը շնորհաւորէ Տիրան արք.ի վերադարձին համար եւ յաջողութիւն կը մաղթէ:

Ժամը 3ուկէսին պատր. տեղապահը իր հետեւորդներով կը հասնի Երիքով, ուրկէ ուղղակի Երուսաղէմ: Ժամը 4ուկէսին արդէն վանքին դրան առջեւն են: Վանքի մուտքը դրօշազարդուած էր Յորդանանի եւ միւս արաբական պետութեանց դրօշներով, իսկ դուռը եւ Մայր տաճարի գաւիթը ամբողջ ծաղիկներով զարդարուած էին: Ամբողջ գաղութը, «բացի Եղիշէ արք.ի փոքրաթիւ մանկլաւիկներէն եւ պնակալէզներէն՝ գլխաւորութեամբ Հայրիկ եպիսկ.ի) վանքին դրան եւ Տաճարի գաւիթին առջեւ հաւաքուած մէկ բերան կը բացագանչէր՝ «Կեցցէ Տիրան սրբազան, կեցցէ մեր Տեղապահը»: Աննկարագրելի էր ժողովրդային խանդավառութիւնը: Վանքի դրան առջեւ երկու ոչխարներ մորթուեցան, աղաւնիներ թըռցուեցան: Ուրախ եւ արտասուալից աչքերով վանքէն ներս մտաւ Տիրան արք. հարիւրէ աւելի սկաուտներ եւ գայլիկներ իրեն պատուոյ պահակ կեցած էին:

Գաւիթէն «Հրաշափառ»ով Մայր Տաճար մուտք գործելէ եւ գոհաբանական մաղթանքը կատարելէ վերջ, նորընտիր տեղապահը քարոզ մը խօսեցաւ բնաբան ունենալով — «Ի քեզ, Տէր, յուսացայ մի ամաչեցից յաւիտեան»: Շնորհակալութիւն յայտնեց Ն. Վ. Հիւսէյն Թագաւորին եւ կառավարութեան՝ ցոյց տրուած արդարութեան համար, նոյնպէս եւ ժողովուրդին որ գործնապէս հաստատեց իր սէրը եւ նախանձախնդրութիւնը Հայ. եկեղեցիին, հայ ազգին եւ Ս. Աթոռին հանդէպ:

Ապա Թափօրը ուղղուեցաւ դէպի Պատրիարքական դահլիճը ուր յանուն Միաբանութեան եւ ժողովուրդին Սուրէն եպիս. Քէմհաճեան բարիգալուստ մաղթեց Տեղապահին: Իր պատասխանին մէջ՝ Տիրան արք. յայտնեց թէ ուրախ է որ իր տունը կը վերադառնայ, կրկին շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին իրենց ցոյց տուած զգացումներուն համար:

«Հայր Մեր»էն վերջ ներկաները Տեղապահին Աջը համբուրելով մեկնեցան գոհ տրամադրութեամբ, շատեր՝ ուրախութեան արցունքներ իրենց աչքին: Գիշերը վանքին մեծ բակը ուրախութեան մեծ ցոյց մը կատարուեցաւ: Ժողովուրդի ուրախութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր — Տիրան արք.ի վերադարձը արդարութեան յաղթանակն էր, աւելին՝ իր իսկ ժողովուրդին յաղթանակն էր:

Այսպէս վերջացաւ անիշխանութեան եւ կամայականութեան եօթը տարուան տըխուր շրջան մը Ս. Յակոբայ վանքէն ներս: Կը յուսանք թէ նոր տեղապահը իր շուրջը համախմբելով խոստմնալից ուժեր՝ պիտի լծուի շինարար աշխատանքի եւ շուտ պիտի մոռցուի տխուր անցեալը: Արդէն իսկ գործի ձեռնարկած է:

Այսօր Միաբանական ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ եւ յոտնկայս վերահաստատեց Տիրան արք.ի տեղապահութեան պաշտօնը:

× Եղիշէի մանկլաւիկները՝ գլխաւորութեամբ Հայրիկ եպիսկ.ի իրենց աղտոտ նպատակին հասնելու համար՝ վերջին շաբաթները խտիր չդրին միջոցներու մէջ: Բարեբախտաբար ժողովուրդը արթուն էր: Հայրիկ եպիսկ. անդունդէ անդունդ գլորելով՝ իր արժանի վայրը գըտաւ: Հոգիով խեղճ եպիսկ.ը կ'երազէր 1943ի Պարոյրեան շրջանի իր «հերոսութիւն»ները, վայրկեան մը իսկ չէր անդրադառնար թէ կամուրջին տակէն շատ ջուրեր անցած են եւ 1956ը 1943 չէ: Տիրան արք.ի ժամանումէն օր մը առաջ Հայրիկ եպիսկ. իր «մտերիմ»ին տունը գտնուած պահուն պատանիներու խումբ մը կը քարկոծեն տունը: Հայրիկ եպիսկ. երկրորդ անգամ ըլլալով վանքէն դուրս իր գործակիցներէն մէկուն տունը կ'ապաստանի առ այժմ: Մօտ երեք շաբաթ առաջ կիներ եւ պատանիներ իր վրայ յարձակած եւ լոլիկներով ու գաւազաններով վանքէն դուրս ըրին զինքը: Վռընտուելէն տասը օր վերջ՝ Հայրիկ եպիսկ. վախնի վախը վանք մտնելով խուցին մէջ կը փակուի քանի մը օր, եւ ահա երկրորդ (եւ յուսանք վերջին) նահանջը ... առանց երգի խայտառակութեամբ: Եղիշէ եւ Հայրիկ հով ցանեցին, փոթորիկ կը հընձեն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵՐԿՈՒ տղաք կը խօսակցին.

— Դուն կը հաւատա՞ս որ արագիլները կը բերեն տղաքը, կը հարցնէ առաջինը:

— Հարկաւ: Հիւլէական դարուն մէջ ամէն բան կարելի է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ԱՐԶՆԻԳԷՍԸ բացուեցաւ Նոյեմբեր 12ին, երեք տարուան աշխատանքէ ետք: Ժամը երկուքին լսուեցաւ ջրանցքին շինութեան լրանալը ազդարարող վերջին պայթիւնը: Պատնէշը քանդուեցաւ, Հրազդանը ուժեղ թափով հոսեցաւ դէպի ամբարտակը: «Ամէն ինչ տեղին է, թերութիւններ չկան» կը յայտարարեն մասնագէտները: Բացման հանդէսին ներկայ եղան Զինաստանի ջրաշինարարներու պատուիրակութիւնը:

ԻՆՔՆՈՒՍ քանդակագործ Յովսէփ Մարգարեանի Մովսէս Խորենացիի կիսանդրին ցուցադրուած է Մոսկուայի մէջ: Անցեալ տարի Երեւանի մէջ ժողովրդական ստեղծագործութեան եւ կիրառման արուեստի ցուցահանդէսին ներկայացուցած էր Րաֆֆիի եւ Յ. Պարոնեանի կիսանդրիները: Յ. Մարգարեան որ կ'աշխատէր խաղողի ողկոյզը պատկերացնող գործի մը վրայ, արդէն աւարտած է: Այս նրբակերտ գործը շինուած է տանձենիի փայտի մէկ ամբողջական կտորէն:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ կաճառի 25ամեակը լրացաւ այս տարի: Արեան փոխանցումի փոքրիկ կոմիտէն որ հիմնուած էր 1931ին, այժմ դարձած է գիտահետազօտական մեծ կաճառ մը: Վերջին տասը տարիներու ընթացքին կաճառին անչափ մահճակալներու թիւը 2·5 անգամ աւելցած է: Այս կաճառը հասցուցած է մեծ թիւով բժշկական աշխատողներու եօթը՝ պաշտպանած են թեկնածուական, երկուքը դոկտորայի ճառեր: Տպուած են աշխատողներու 87 գիտական աշխատութիւններ, կաճառի վեց գիտական ժողովածուներ: Նոյեմբեր 14ին կատարուեցաւ կաճառին 25ամեայ յոբելեանը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Նոյեմբեր 18ին, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը առաջին յաղթանակը կը տանէր իր դաշտին վրայ, ախոյեանութեան վեցերորդ մրցումին առթիւ, ընդդէմ Փոնթուազի 3 - 2:

Ուրեմն ցարդ ունեցած ենք հետեւեալ արդիւնքները: — Մէկ հաւասար, չորս պարտութիւն եւ մէկ յաղթութիւն:

Նոյեմբեր 25ին, նորէն իր դաշտին վրայ, Փարիզի բաժակին մրցումին առթիւ խումբը կը հանդիպէր Իւ. էս. էթամբի: Շահեցանք 4 · 3ով:

Կիրակի, 2 Դեկտեմբեր, դարձեալ մեր դաշտին վրայ, ախոյեանութեան եօթներորդ մրցումը պիտի կատարենք Սէ. Ա. Մոնթրէօյլի դէմ:

Այս խումբը այժմ մեր դասակարգին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ: Յաղթութիւն մը մեր կողմէ պիտի զօրացնէ մեր դիրքը, մասամբ փարատելով մեր մտավախութիւնը:

Կը հրաւիրենք մարզասէր հասարակութիւնը գալ այդ օրը եւ քաջալերել մեր տղաքը:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ, Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ եւ Ս. ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ շիրիմները, որոնք անխնամ մնացած էին Շիշլիի հայ կաթողիկէ գերեզմանատան մէջ, կը նորոգուին նախաձեռնութեամբ Բերայի Մխիթարեան մշակութային Միութեան: Բացումը պիտի կատարուի համազգային հանդէսով մը:

ԴՈԿՏ. ՄԱՐԻՆԱ Զիլոյեան, մասնակցած է Զուիցերիոյ Կանանց Միջազգային բժշկական ժողովին: Հայրը իրանահայ բարերար մըն է որ վերջերս հող մը նուիրեց Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտին, վարժարանի մը հիմնարկութեան համար:

ԲԺԻՇԿ ԲԱԲԳԷՆ Մկրտիչեան մասնակցեցաւ կուրծքի հիւանդութեանց մասնագէտներու ժողովին, Քէօլնի մէջ: Կը մասնակցէին մօտ երկու հազար հինգ հարիւր բժիշկներ, վաթսուն տարբեր երկիրներէ: Հայ բժիշկը պետն է կուրծքի հիւանդութեանց մասնաճիւղին, Միջին Արեւելքի մէջ:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ալան Յովհաննէսի «Խորհրդաւոր լեռը» Ամերիկայի մէջ նուագուեց Հըսթըն Սենֆոնիք նուագախումբը, հովանաւորութեամբ Լէոփոլտ Սթոքովսքիի: «Խորհրդաւոր լեռը», ինչպէս Ալան Յովհաննէսի բոլոր գործերը, ներշնչուած են հայկական ու Միջին Արեւելեան երաժշտութիւններէ: Եկեղեցական հինաւուրց շարականներու դրոշմը կը կրեն» կը գրէ ամերիկացի երաժշտական քննադատ Րոպըրթ Րասըլ: «Խորհրդաւոր լեռը» կը բաղկանայ «Ռափսոտի»ի երկու մասերէ:

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ «Պատուի համար»ը յունարէնի թարգմանած է Ժիրայր Կիւզէլեան եւ նոյեմբեր 16ին Հելլէն թատերախումբ մը զայն ներկայացուցած է Աթէնքի «Պառնասոս» սրահին մէջ: Իբրեւ հայ մշակոյթին սատարող գործ, Համազգայինը իր օժանդակութիւնը բերած է: Գլխաւոր դերասանն էր Թէոտորոս Քամենիտիս, որ շատ յաջող խաղարկութիւն մը ունեցաւ:

ՖԵՄԻՆԱՅԻ այս տարուան մրցանակը տրուեցաւ Ֆրանսուա Րեժի - Պասթիտի, իր «Լէ գ'Աուիէօ» վէպին համար, որ վեց ձայն ստացաւ իսկ չորս ձայն ստացաւ Մալէ Ժորիս իր Լէ Մանսոնժ վէպին, եւ Ժան Կոէկուաւ մէկ ձայն՝ իր «Լ'Օմպըը տը Լ'Աոժան» վէպին համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (202)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12 — ՀԱՅՐ ՄԱՐԴԱՊԵՏԸ

Գինու ազդեցութիւնը մի կողմից, վառուած զգացմունքները միւս կողմից, դրել էին Նրան մի տեսակ հոգեզուարճ յափշտակութեան մէջ, եւ նա անդադար կրկնում էր միեւնոյն ցանկութիւնները, թէ սպարապետի գալուց յետոյ, ինչ պիտի անէ ինքը, ի՞նչպէս պէտք է յայտնէ իւր սէրը սպարապետին, կամ ինչպէս երկուսը միասին պէտք է պատժեն «չար Մերուժանին» եւայլն: Թագուհին լսում էր եւ բարեսրտութեամբ ժպտում էր:

Օրիորդի յուզուած ոգեւորութիւնը այն աստիճան զբաղեցրել էր Թագուհուն, որ նա ամենեւին չէր նկատել, թէ գիշերի մեծ մասը արդէն անցել էր: Բայց Նրա ոգեւորութիւնը փոքր առ փոքր մեղմացաւ, ինչպէս մի սաստիկ լարուած նուագարան, որի քաղցր հնչիւնները հետզհետէ սկսում են թուլանալ: Քունը մի կողմից, գինու ազդեցութիւնը միւս կողմից, լցրել էին Նրա խոշոր աչքերը մի սխորժելի խոնջութեամբ, որ առանձին հրապուրանք էր տալիս սիրուն դէմքին: Գեղեցիկ գլուխը արդէն օրօրւում էր, եւ վերջին խօսքերը կցկտուր էին, եւ ըստ մեծի մասին անհասկանալի:

Թագուհին բռնեց Նրա ձեռքից, տարաւ իւր քնարանը, եւ պառկեցրեց անկողնի մէջ: Երկար նստած էր Նրա մօտ, մինչեւ քունը բոլորովին տարաւ: Բայց մերթ ընդ մերթ Նրա մարջանի նման կարմիր շրթունքները արտասանում էին այդ խօսքերը. «ախ, որքան ազնիւ էր նա ... ախ, որքան սիրում էի նրան »...

Օրիորդի ննջեցնելուց յետոյ, Թագուհին կրկին վերադարձաւ առաջին սենեակը: Այս գիշեր, ինչպէս ամէն գիշեր, Նրա քունը չէր տանում: Մի քանի անգամ լուռ անցաւ սենեակի միջով, յետոյ մօտեցաւ բաց լուսամուտին, կանգնեց Նրա հանդէպ: Նայում էր դէպի խորին, մահահրաւէր լռութիւնը, նայում էր դէպի մթին, թանձրամած խաւարը: Ոչինչ չէր երեւում, ոչինչ չէր լսւում: Ամէն ինչ նիրհում էր ծանր յաւիտենական անշարժութեան մէջ: Միայն երկինքը ցոյց էր տալիս փոքր ի շատէ կենդանութեան նշոյլ: Աստղերը վառւում էին: Նրա անթարթ աչքերը դարձան դէպի այդ միլիոնաւոր արծաթափայլ բծերը: Երկար նայում էր: Ի՞նչ էր որոնում նրանց մէջ, ինքն էլ չգիտէր: Բայց նայում էր: Ահա հորիզոնը կամարաձեւ գծելով, անցաւ մի շողշողուն ցոլացմունք: Մի աստղ ընկաւ... մի կեանք եւս խաւարեց ...

Նա հեռացաւ լուսամուտից, մօտեցաւ բազմոցին, նստեց նրա վրայ: Ճրագի թախծալի լոյսը, ընկնելով գեղեցիկ դէմքի վրայ, երեւան էր հանում Նրա տխուր գծերը: Որքան մաշուել էր այդ բազմահոգ դէմքը, որքան գունաթափուել էր: Նրա մէջ չէր երեւում ոչ նախկին վեհապանծ հպարտութիւնը, եւ ոչ նրա անողոք խստասրտութիւնը: Երեւում էր միայն՝ մի մեղմ հեզութիւն, որ արտայայտութիւն էր խոնարհեալ սրտի: Կարծես թէ, նա հաշտուած լինէր հանգամանքների դառնութեան հետ: Կարծես թէ, նա ընտելացած լինէր իւր անմխիթար վիճակի դժանութեան հետ: Ինչ տանջանքներ չէր կրել այդ տառապեալ կինը վերջին օրերում, ինչ թշուառութիւնների ականատես չեղաւ նա: Մի ուրիշը նրա տեղում՝ վաղուց արդէն բոլորովին հալուած եւ հիւծուած կը լինէր: Բայց նա տակաւին պահպանել էր իւր հոգու զօրութիւնը, որ աւելի ամրանում էր այն ջերմ հաւատով, որ ունէր նա դէպի նախախնամութեան անսահման գթութիւնը:

Նա նստած էր իւր դատարկ մենարանում, բայց նրա տխուր մտածութիւնները յածում էին երբեմն դէպի արեւելք, երբեմն դէպի արեւմուտք: Այնտեղ, արեւելքում, Անուշ բերդի մթին նկուղների մէջ, աքսորուած էր Թագաւոր ամուսինը: Այնտեղ, արեւմուտքում, բիւզանդական պալատի սպանիչ փափկութեան մէջ, պահուած էր Թագաժառանգ որդին: Երկուսն էլ օտարութեան մէջ, երկուսն էլ դժբախտութեան մէջ: Իսկ ի՞նքը: — Ինքը նոյնպէս բանտարկուած էր իւր անաւիկ ամրոցում, որ այժմ իւր գերեզմանն էր դարձել ...

Սպասում էր որդուն: Բայց չեկաւ որդին, ուշացաւ որդին: Վաղուց էր, ոչինչ լուր չունէր Բիւզանդիայից: Ի՞նչ էր կատարւում այնտեղ, ի՞նչ էր որդու յամեցութեան պատճառը, այդ մասին ոչինչ չգիտէր: Միթէ թշնամին այնպէս անխըղճելի՞ շղթայով շրջապատել էր իւր բերդը, որ ոչ ոքին թոյլ չէին տալիս մօտենալ որ գոնէ մի համբաւ բերէր: Ի՞նչ էին շինում իւր նախարարները, ինչո՞ւ օգնութեան չէին հասնում, որ վանեն թըշնամուն, որ խորտակեն պաշարման անխզելի շղթան: Երեւի, նրանք մտածում էին, թէ բերդում դեռ եւս այնքան ուժ կայ, որ կարող է առանց դրսի օգնութեան պաշտպանուել: Երեւի, նրանք չգիտէին, թէ ինչ դժբախտութիւններ էին պատահել բերդում:

Եւ իրաւ չգիտէին:

Այդ մտածութիւնների մէջ՝ կրկին վեր կացաւ նա, սկսեց անցուդարձ անել դատարկ սենեակում:

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՏԱՐ ԿԱՏՂԵՑԱՒ

★

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հունգարիոյ խամաճիկ վարչապետը, Քատար աղջի օր ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Ես այն մարդն եմ որ գիտէ թէ վագրը զուաղանով չեն զսպեր, այլ սպաննելով»: Ուրեմն ժամանակը եկած կը նկատէ վճռական հարուած մը տալու ընդդիմադիրներուն եւ հայրենասէրներուն, անշուշտ ապաւինելով Խ. Միութեան զինուորներուն եւ հրասայլերուն: Այս առթիւ լուտանքներ թափեց նախորդ վարչապետին՝ Նակիի վրայ, ըսելով թէ ան եւ իր կառավարութիւնը «աններելի ոճիր մը գործեցին հունգար ազգին դէմ, միջոցներ ձեռք չառնելով հակայեղափոխութեան դէմ: Ֆաշականները եւ յետադիմականները գործադուլներ սարքեցին զինեալ դիմադրութեան ձախողումէն ետք: Ես պայքարեցայ Նակիի հետ Մաթիաս Ռաքոցիի դէմ, բայց կապերս խզեցի 1956 Նոյեմբեր 2ին երբ համոզուեցայ թէ իր քաղաքականութիւնը կը վնասէ երկրին եւ կուսակցութեան: Իմրէ Նակի ճառ մը խօսեցաւ Նոյեմբեր չորսին եւ տասը վայրկեան ետք փախչելով հայրենի երկրէն կ'ապաստանէր Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունը: Ուրեմն լքեց ոչ միայն իր երկիրը եւ կուսակցութիւնը, այլեւ բուն իսկ ժողովուրդը: Յետոյ իմ կառավարութեանս դիմեց, վերջնապէս երկրէն հեռանալու եւ Ռումանիա հաստատուելու համար: Թէեւ ոճիրներ գործած է հայրենիքին եւ կուսակցութեան դէմ, սակայն թոյլ տուինք որ մեկնի: Այդ մարդը դարձաւ խամաճիկը հակայեղափոխականներուն»:

Անդրադառնալով բանուորական պահանջներուն, ըսաւ թէ «կարելի չէ նկատի առնել զանոնք, աշխատանքի վերսկսումէն եւ բարեկարգութեան վերահաստատումէն առաջ»: Յետոյ ակնարկելով Ազգաժողովին կատարուած դիմումներուն, ըսաւ թէ «ներքին խնդիրներ են հունգարական գործերը, նոյն իսկ խորհրդ. զօրքի մեկնումը: Չենք ուզեր որ ուեւէ մէկը խառնուի մեր գործերուն: Խորհրդային զօրքը օրինապէս կանչուած է պայքարելու համար հակայեղափոխութեան դէմ»:

Այս ճառէն անմիջապէս վերջ զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են ամբողջ Հունգարիոյ մէջ: Կ'ըսուի թէ Ռուսերը ձերբակալած են նաեւ 600 հոգինոց պահակազօրք մը Աւստրիոյ սահմանին մօտ, այն ամբաստանութեամբ թէ կը դիւրացնէին փախուստները:

Բանուորական խորհուրդը կը յայտարարէ թէ տեղի պիտի չտան եւ թէ ի վերջոյ պիտի յաղթեն:

× Հնդկաստանի վարչապետը հեռագիր մը ուղղեց Քատարի, առաջարկելով ընդունիլ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները, կարելի եղածին չափ շուտ...

× Հունգարիոյ ներքին նախարարը կը խոստովանի թէ վեց վակոն լեցուն աքսորականներ մեկնած են երկրէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 9ի դէմ 52 ձայնով որոշեց տասը միլիոն տոլարի վարկ մը բանալ միջազգային զօրագունդին համար: Ձեռնպահ մնացին 13 երկիրներ:— Վիճաբանութեանց ընթացքին Եգիպտոսի արտաքին նախարարը պահանջեց միջոցներ ձեռք առնել Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի դէմ, եթէ վերջնապէս չյայտնեն թէ ե՛րբ պիտի պարպեն իրենց զինուորները: Իր կարծիքով, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը տեղաւորեն իրենց ուժերը Սուէզի շրջանին մէջ, զանոնք պարպել ձեւացնելով:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ վերջնապէս վաւերացուց վարձակալութեանց օրէնքը: Մասնաւոր յօդուածի մը տրամադրութեամբ, արգիլուած է որեւէ վարձակալ դուրս հանել ամէն տարուան դեկտ. 1էն մինչեւ Մարտ 15:

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ թիւը 85.000ի հասած է Հունգարիոյ մէջ: Քսան փախստականներ սպաննուած են սահմանագլուխին վրայ, ռուս պահակներու կողմէ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Փինօ, ճառ մը խօսելով ծերակոյտին մէջ, յայտարարեց թէ «աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է կերտել միացեալ Եւրոպան, նկատի առնելով խորհրդային վտանգը եւ ամերիկեան անտարբերութիւնը»:

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ
Կիրակի, 2 Դեկտեմբեր:
Խրիմեան սրահը ժամը 15ին:
Խօսք կ'առնեն ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՊԵՏՐՈՍ ՁՊՈՒՔՃԵԱՆ:
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Պ. Նշան Չիմէնեան, Օր. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Պ. Սէյրան (թառ) եւ ուրիշներ:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թէյասեղանը այս շաբաթ, կէս օրէ ետք ժամը 3-7, Սասունիի ճաշարանը: 31 ռիւ տ'Ալէքսանտրի:

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները, ինչպէս նաեւ մամուլի ներկայացուցիչները:

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքպարահանդէսը ի նպաստ «Հայաստան» թերթին, այս կիրակի ժամը 3էն 10, Համօ Օհանջանեան ակումբը:

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր նոր անդամները եւ համակիրները: Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար եւ անակնկալներ: Ծոխ պիւֆէ:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ Ի

Սալ Շոփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին:

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Գրական ու գեղարուեստական եոխ բաժին:

Կը խօսին Տիկին Պահրի (նախագահ), Տիկին Գարմէն, Տիկին Մառի Աթմաճեան, Յակոբ Տէր-Յակոբեան եւ Հր. Բալուեան:

Գեղարուեստական բաժինը նորութիւն մը կը բերէ փարիզահայ բեմին: Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան կը նուագէ՝ ընկերակցութեամբ Անիթա Սարգսեանի արտասանութեան, յոբելեարին երկու քերթուածները: Կ'երգէ Տիկին Արուսեակ Ալպան: Թաւջութակ Պ. Նահապետ Ալալէմճեան: Ընթերցում՝ Պ. Տէվրիշեան:

Մուտքը 200 Ֆր. եւ պատուոյ տոմս:

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան եւ Պարսամեան գրատունները եւ կիչէն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յակոբ Սէմէրճեան եւ զաւակը Արամիկ կը յայտնեն թէ այս կիրակի, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ՝

ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆի (Ֆէպիւս)

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ամասիոյ Հայր. Միութեան: 1 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ալամպրայի մէջ, 340 Պուլվ. Շաւ:

Պատուակալ նախագահութեամբ բանաստեղծ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹի:

Գեղեցիկ աչքերու մրցում, ընտրուած թեկնածուհին կը ստանայ արժէքաւոր նուէր մը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Սիւզան Հիւպէր (երգ), ժօ Ալպան:
Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի անակնկալներ: Նուագախումբ ՆԻՔ ՖՐԱՆՔ:

Սեղանները թուագրուած ըլլալով, այժմէն ապահովել Միութեանս անդամներէն, Տիկին Արփինէ Մորճիկեան, Շէ Վէթէր, 34 ռիւ Թափի Վէր:

Պ. Յար. Չէքէմեան, 12 ռիւ տը լ'Արք. հեռ. Փրատօ 78-61:

Պ. Տիգրան Զորիկեան, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի յիշատակին:

Նախաձեռնութեամբ «Անդաստան» գրական պարբերականի:

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Միւթիւալիթէի Ժ. սրահին մէջ՝

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Ծախքերու մասնակցութիւն:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՉԱՓԱՀԱՍ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ
կը կազմակերպեն

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ազգ Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ
Պիտի ներկայացնեն
«ԱՆՈՒՇ»ը (Տիգրանեանի)
Ձայնագրուած Երեւանի Օփերայի արուեստագէտներու կողմէ:
Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Արապեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց զաւկին Մարինէ Միւրաթի (ծնեալ Արապեան) մահուան առթիւ, անձամբ կամ գրաւոր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30-ին, Ռէժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Զաւարեան ենթկ. շաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին:
Վռամեան ենթկ. շաբաթ, մէկ Դեկտեմբեր, ժամը 9ին:
Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3.30ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը:

(Շար.)

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21-ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տիկին Մավեան իր թոռնիկին՝ Անահիտի Բ. տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ր, տարեկան 3000ֆր., վեցամ. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաֆ : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 30 NOVEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7745 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3556

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԱՐԱՇՈՒՔ ՀԱՐՑԱԿԱՆԸ

★

Օրուան դէպքերը այնքան պերճախօս են որ մեկնութեան չեն կարօտիր :

Մէկ խօսքով, Միջին Արեւելքն ալ աս-պարէզ կը կարդայ արեւմտեան Եւրոպա-յի, եւ խրած է պայքարի մը մէջ որ կը-նայ ճակատագրական հետեւանքներ ունե-նալ բոլորին համար :

Երեւութապէս, այդ պայքարը կը մղ-ուի յանուն անկախութեան եւ գերիշխա-նութեան :

Եւ սակայն, պղտոր հոսանքներ ալ պա-կաս չեն :

Արեւմուտքի ազդեցութիւնը թօթափած ատեն, տակաւին երէկ անկախութեան տիրացած երկիրներ մեքենաբար ճամբան կը հարթեն ուրիշ օտար տիրապետու-թեան մը համար :

Մանաւանդ որ, ճեղքեր բացուած են, նաեւ, ներքին ճակատի վրայ :

Ասպարէզ նետուած երկիրները ամէն բանէ առաջ ներքին եւ արտաքին խաղա-ղութեան կը կարօտին, իրենց պետական կազմը եւ քաղաքական ու տնտեսական դիրքը զօրացնելու համար :

Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն ի-րական բարեկամները մտահոգութեամբ կը դիտեն այն սուր հակամարտութիւնը որ կը տիրէ ցեղակից դրացիներու միջեւ:

Միշտ օտարն է որ պիտի օգտուի, օրի-նակ, երբ արաբական Սուրիան եւ Իրաքը ճակատ մը յարդարեն, փոխադարձաբար:

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Դամասկոսի մէջ, Խ. Միութեան զօրծօն աջակցու-թեամբ, կրնայ պատրուակ ծառայել այ-լապէս վտանգաւոր միջամտութեանց :

Գաղտնիք չէ որ Պաղտատի դաշինքին գլխաւոր անդամները, Անգլիա եւ Թուր-քիա, լարուած ուշադրութեամբ կը հե-տեւին անցուդարձին :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ազդե-ցութեան պայքարը կրնայ այլասերիլ եւ դառն անակնկալներ պատճառել, անելի մատնելով փոքր եւ անճար երկիրները:

Արաբական պետութիւնները տակաւին այնքան զօրացած չեն, որպէսզի կարենան տոկալ ներքին եւ արտաքին ցնցումներու:

Այսօրուան խարուսիկ խայծերը չեն կր-նար հաստատուն երաշխիքներ կազմել վաղուան համար :

Աճապարեալ վաւերական եւ կենդանի փաստ մը եւս, արիւնաթաթախ Հունգա-րիան, Եւրոպայի սրտին վրայ :

Դաւադիր ուժեր կը հսկեն արաբական աշխարհին անմիջական սահմաններուն վրայ, միշտ պատրաստ՝ կոնակէն հար-ուածելու :

Միջին Արեւելքը չի կրնար ապահովել իր անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը, թէ անհատապէս եւ թէ հաւաքաբար, այրելով բոլոր կամուրջները Արեւմուտ-քի հետ :

Իր ճակատագիրը սերտօրէն կապուած է Միջերկրականի հետ, ինչպէս աշխար-հագրութեամբ, նոյնպէս քաղաքակր-թութեամբ :

Նորէն կը գտնուինք չարաշուք հարցա-կանի մը առջեւ :

Մեծերը իրենց հաշիւներն ունին : Փոք-րերուն կը մնայ արթուն կենալ եւ իրենց տունը կարգի դնել, որպէս զի չդառնան կուսախնձոր, ի հաշիւ հեռաւոր սուր-բերու :

Կացութիւնը կը պահանջէ որ մեր տա-րագիր բազմութիւններն ալ ամփոփուին եւ իրենց ապահովութեան մասին մտա-ծեն լրջօրէն :

Աւելի քան երբեք խուսափիլ որեւէ ա-րարքէ որ կրնայ թիւրիմացութիւններ պատճառել :

Անհրաժեշտ է բացառիկ ճիգ մը փոր-ձել, դարմանելու համար այն բարոյա-կան եւ նիւթական աւերները որ գործուե-ցան տարուան ընթացքին, ամբոխավա-րական մարդանքներով : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԿԸ ՍԵՊԵՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

★

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա-րութիւնը Նոյեմբեր 28ին ազդարարեց թէ Խ. Միութիւնը կը ծանրացնէ յարաբերու-թեանց լարումը Միջին Արեւելքի մէջ, զէնք զրկելով Սուրիոյ: Այս առթիւ հաս-տատուեցաւ թէ Դամասկոսի ամերիկեան դեսպանը, Մուզ, իր կառավարութեան մտահոգութիւնը յայտնած է Սուրիոյ : Արտաքին նախարարութեան մամուլի վե-րատեսուչը յայտարարեց .— «Մենք գի-տենք որ կարեւոր քանակութեամբ խոր-հրդային զէնքեր ղրկուած են Սուրիա վերջին ամիսներու ընթացքին, զանազան տեսակներով եւ չափերով: Կ'իմանանք թէ Միջին Արեւելքի տաղնապէն ի վեր ուրիշ առաքումներ ալ կատարուած են : Այս ձեռնարկը երբեք չի կրնար օգնել Ազգա-ժողովի աշխատանքին՝ յարաբերութիւն-ները բարւոքելու եւ վերջնական կարգա-դրութեան մը յանգելու համար»:

Վերատեսուչը հարցումի մը առթիւ ը-սաւ թէ չի գիտեր ինչ տեսակ եւ ինչ քա-նակութեամբ զէնքեր ղրկուած են Սու-րիա: Բայց հաստատեց թէ 30.000.000 տոլար արժողութեամբ զինամթերք յանձ-նուած է, մէջն ըլլալով թեթեւ հրասայ-լեր, զրահապատ կառքեր, ռնդացիրներ, թնդանօթներ եւ ուրիշ թեթեւ զէնքեր : Դամասկոսի ամերիկեան դեսպանը թելա-դրած է սուրիական կառավարութեան ա-ջակցիլ Ազգաժողովին խաղաղասիրական ջանքերուն, մեղմացնելու համար յարա-բերութիւնները: Ուրիշ հարցումի մը եւս պատասխանելով, վերատեսուչը ըսաւ թէ Սուրիոյ եւ Իրաքի յարաբերութեանց լարման պատասխանատուն Իրաքը չէ: Եւ հաստատեց թէ Իրաքի կառավարութիւնը զէնք խնդրած է Մ. Նահանգներէն :

Հեռագրի մը համաձայն, Սուրիոյ վար-չապետը, Սապրի Ասալի, յայտարարած է թէ «բոլորովին անհիմն է» ամերիկեան վերատեսուչին յայտարարութիւնը խոր-հրդային զէնքերու առաքման մասին ...

× Եգիպտոսի նախկին նախարարներէն Անուար Սատաթ յօդուած մը հրատարա-կելով կառավարական թերթին՝ «Ալ Կումհուրիյա»յի մէջ, կ'ըսէ թէ Թուրքիա պատրաստութիւններ կը տեսնէ Սուրիոյ վրայ յարձակելու համար: Այս առթիւ կ'ազդարարէ .— Եթէ Թուրքիա գործադրէ այդպիսի ծրագիր մը, պատերազմի պիտի բռնուի Խ. Միութեան հետ :

Այս շաբթու Անգարայի ռատիօն կ'ամ-բաստանէր Սուրիան թէ զէնքեր կը ստա-նայ Խ. Միութենէն, թէ զինուորներ կը համախմբէ Լիբանանի սահմանին վրայ եւ թէ սուրիացի եւ եգիպտացի գործակալ-ներ կը փորձեն խռովութիւններ յարուցա-նել Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ :

× Խ. Միութեան արտաքին նախարա-րը, Շեփիլովնի, Եորքէն վերադարձած ա-տեն Քոփենհակ հանդիպելով յայտարա-րեց թէ վաւերագիրներ ունի որոնց հա-մաձայն Ֆրանսա, Անգլիա եւ Իսրայէլ կ'ուզեն յարձակիլ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Միջին Արեւելքի ուրիշ երկիրներու վը-րայ, Եգիպտոսը հպատակեցնելու հա-մար: Եւ աւելցուց .— «Գիտենք նաեւ որ զինուորական մեծ համախմբումներ տեղի կ'ունենան Յորդանանի եւ Սուրիոյ սահ-մաններուն մօտ եւ քաղաքական թափան-ցում կը կատարուի Լիբանանի մէջ : Խ. Միութիւնը վճռած է պաշտպանել աշ-խարհի խաղաղութիւնը »:

Շեփիլով յայտարարեց նաեւ թէ «պարզ ռազմախաղ են» Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իսրայէլի հաւաստիքները՝ իրենց զօրքերը Եգիպտոսէն քաշելու մասին:

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ մի-ջեւ, նկատելով որ Սուրիոյ եւ Իրաքի մի-ջեւ ծագած վէճը կրնայ նոր փոթորիկ մը յարուցանել Միջին Արեւելքի մէջ :

× Բանաձեւ մը յանձնուեցաւ Լիբանա-նի երեսփ. ժողովին, առաջարկելով ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի Միջին Արե-ւելքը երկրորդ Քորէա մը չդառնայ :

ԵԳԻՊՏՈՍ ՄԻՇՏ ԱՆՀԱՇՏ

★

ՆՈՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը յայտա-րարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ամ-բաստանէ Անգլիացիները եւ Ֆրանսացի-ները թէ մեղսակից են Իսրայէլի կողմէ Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակման համար: Միեւնոյն ատեն կ'ազդարարէ թէ թշնամութիւնները կրնան վերսկսիլ, քա-նի որ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իսրայէլ կը մերժեն պարպել եգիպտական հողը : «Ե-գիպտոս չի կրնար իր անկախութիւնը զո-հել աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանե-լու համար »:

Եգիպտոսի պատերազմական նախարա-րը եւ սպարապետը, զօր. Ամիր յայտա-րարեց թէ չեն կրնար թոյլ տալ անգլիա-կան, ֆրանսական եւ իսրայէլեան զին-ուորներու ներկայութիւնը իրենց հողին վրայ: «Ճակատամարտը վերջացած չէ տակաւին և մենք երբեք չենք կրնար հան-դուրժել ներկայ կացութեան : Սրբազան պարտականութիւն մըն է պատրաստուիլ ճակատամարտին համար: Այս անգամ մե՛նք պիտի որոշենք ճակատամարտին հանգամանքները եւ ոչ թէ նախայար-ձակները, ինչպէս ըրին դաւ մը սարքելով Իսրայէլի հետ, Սինայի մեր զօրքը ոչընչ-չացնելու եւ Սուէզի Ջրանցքը գրաւելու համար: Այս անգամ պիտի կռուինք եւ պիտի մեռնինք մեր հանրապետութիւնը պաշտպանելու համար»: Այս առթիւ հեղ-նեց Անգլիան եւ Ֆրանսան, — «Երկու կարծեցեալ մեծ պետութիւններ որոնք չկրցան առանձին ճակատիլ մեզի դէմ »:

× Պաղտատէն հասած լուրերու համա-ձայն Սուրիոյ սովետասէր տարրերը կը տիրապետեն կառավարութեան վրայ, ան-գօրութեան դատապարտելով վարչապետը եւ նախագահը: «Օր չանցնիր որ նոր մասնագէտներ կամ խորհրդականներ չհասնին Խ. Միութենէն: Անոնք են որ կը հսկեն նոր օդակայաններու եւ ամրու-թեանց վրայ երկրին զանազան մա-սերուն մէջ: Դարձեալ անոնք են որ կը վարեն քարոզութիւնը՝ Իրաքի ժողովուր-դը Նուրի Սայիտի դահլիճին դէմ հանելու համար: Կարգ մը շրջանակներու կարծի-քով շատ չանցած ուղղակի թշնամու-թիւններ կրնան ծագիլ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ: Ընդհարման առիթ կրնայ ծառա-յել Յորդանանի նոր կացութիւնը: Ատենէ մը ի վեր սուրիական երկու զօրաբաժին-ներ ռազմագիտական դիրքեր գրաւած են հիւսիսային Յորդանանի մէջ, ի նախա-տեսութիւն իսրայէլեան յարձակումի մը: Իրենց դիմացը կը գտնուի բրիտանական օդատորմիղ մը Մաֆրաքի մէջ: Կ'ըսուի թէ իրաքեան ուժեր համախմբուած են Սուրիոյ սահմանագլուխին երկայնքը, դէպի Ճէպէլը Տրիպ տանող ճամբուն վը-րայ (այստեղ կը համախմբուին ընդդի-մադիրները) ; Կացութիւնը աւելի բարդա-ցած է այժմ, քանի որ Յորդանանի վար-չապետը յայտարարեց թէ պիտի խզէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը : Կլըպ փաշայի կարծիքով, արաբական երկիր-ները չեն կրնար վճարել Անգլիոյ կողմէ Յորդանանի տրամադրուած տարեկան գումարը, աւելի քան 12 միլիոն սթերլին: Այն ատեն Յորդանան պիտի ստիպուի դիմել Մոսկուայի: Արդ, Իրաք երբեք չի կրնար թոյլ տալ որ սովետական ամ-րոց մը հաստատեն իր արեւմտեան սահ-մաններուն վրայ: Ուրիշ խօսքով, ան-խուսափելի կը համարուի զինեալ միջա-մտութիւն մը Յորդանանի դէմ :

ՖՐԱՆՍԱ, ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

*

Բոլոր տեղեկութիւնները կը կը հաս-տատեն թէ յարաբերութիւնները պաղած են արեւմտեան երեք պետութեանց մի-ջեւ, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու բռնած դիրքին: Անգլիոյ արտաքին նա-խարարը, Ս. Լոյտ, Լոնտոն վերադառնա-լով, յայտարարեց թէ «սուր տարակար-ծութիւն մը կը տիրէ Մ. Նահանգներուն հետ՝ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն կար-գադրութեան մասին»: Նախագահ Այզըն-հաուըրի վերջին բարեկամական հաւաս-տիքն ալ պաղ ընդունելութեան արժանա-ցաւ :

Կը յիշուի թէ Ֆրանսայի արտաքին նա-խարարն ալ քննադատած էր Մ. Նահանգ-ներուն անտարբերութիւնը: Փարիզի ա-մերիկեան դեսպանը Ուոշինկթըն մեկնե-ցաւ եւ պիտի մնայ մէկ շաբաթ, խորհր-դակցելու համար :

Կը թուի թէ Ամերիկացիներն ալ ըմբռ-նած են իրենց երկու դաշնակիցներուն դառնութիւնը : Արտաքին նախարարը, Տըլըս, հիւանդութենէն ապաքինած ըլլա-լով, Փարիզ պիտի գայ Դեկտ. 8ին:

Այզընհաուըրի քարտուղարը լրագրա-կան ասուլիս մը սարքելով, յայտարարեց թէ յարաբերութիւնները մեծապէս բար-ւոքած են վերջին երկու երեք շաբաթնե-րու ընթացքին :

Անգլիոյ փոխ - վարչապետը, Պըթլըր ընդունելով հանդերձ անգլեւամերիկեան մերձեցման անհրաժեշտութիւնը, աւելի անկախ քաղաքականութիւն մը կը պա-հանջէ Մ. Նահանգներուն հանդէպ: «Մե-զի դէմ գործելով Մ. Նահանգները կրնան վարկ շահիլ ուրիշ տեղ, բայց կը կոր-սնցնեն մեր վստահութիւնը »: Այս առ-թիւ ըսաւ թէ չեն կրնար իրենց զինուոր-ները Եգիպտոսէն քաշել անմիջապէս և ա-ռանց պայմանի :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Արժանահաւատ աղբիւր մը կը հա-ւաստեն թէ Խ. Միութեան ծանօթ վարիչ-ներէն Մալենկով Փեշթա կը գտնուի Նոյ. 23էն ի վեր եւ թէ ան է որ համոզած է Քատարը՝ մէկդի դնել հաշտարար քա-ղաքականութիւնը :

Ձերբակալութիւնները եւ աքսորները կը շարունակուին անընդհատ : Վարչապետը խնդրեց աւստրիական կառավարութենէն վերադարձնել այն հունգար երիտասարդ-ները որոնք փախած էին, «վախնալով փաշական ահաբեկիչներէն»: Քատար քա-նի մը հազար կը հաշուէ այս երիտա-սարդները, 18 տարեկանէն վար եւ կը խոստանայ ընդհ. ներում շնորհել փա-խստականներուն :

× Ազգաժողովին Քուպայի պատուի-րակութիւնը պահանջեց ընդհ. ժողովէն վտարել Հունգարիոյ պատուիրակնե-րը, եթէ Փեշթա չհաւանի ընդունիլ ՄԱԿի ներկայացուցիչները :

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆ

Իսրայէլի խորհրդարանը երկրորդ ան-գամ ստիպողական նիստ գումարելով, քննեց Եգիպտոսի 30.000 Հրեաներուն կացութիւնը : Կը վախցուի որ արտաք-սուին Եգիպտոսէն: Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ, որով կը պահանջուի Ազգաժողովէն եւ մեծ պետութիւններէն անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, ա-զատելու համար անոնք որ արգելափակ-ուած են: Արտաքին նախարարը, Տիկին Կոլտա Մէյր կարդաց Ազգաժողովին ուղ-ղած հեռագիրը, որ կը խնդրէ անմիջա-պէս միջամտել :

Վարչապետը յայտարարեց թէ իրենք փոխադարձ միջոցներ ձեռք պիտի չառնեն Իսրայէլի Արաբներուն դէմ :

× Եգիպտոսէն հասած Ֆրանսացիներ կը հաստատեն թէ տնտեսական տագնապը հետզհետէ կը ծանրանայ: Առջի օր Ա. -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

●

Վերջին շաբաթներու քաղաք. անցքերը իրենց անդրադարձումը կ'ունենան Գերմանիոյ մէջ: Թէեւ կ'ըսեն՝ «այս անգամ մենք մէջը չկանք», բայց նոր պատերազմի մը վախը կը մտատանջէ ամէն ոք: Ասկէ զատ Գերմանիա ուղղակի շահագրգռուած է Խ. Միութեան արբանեակ ժողովուրդներու ճակատագրով, որովհետեւ 17 միլիոն բնակիչով բաժանուած Գերմանիա մը կը գտնուի նոյն չարքին վրայ:

Հարկ է ընդգծել որ Ատընաուըրի գլուխ քաղաքականութիւնը խաղաղ կը պահէ երկիրը, իսկ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները անդադար կ'առաջարկեն ուղղակի խօսիլ Ռուսիոյ հետ եւ փութացնել վերամիացումը: Ընդհակառակն արեւելեան Գերմանիոյ մէջ Ռուսերուն պարտադրած վարիչները չեն ցոյց տար որեւէ նահանջ՝ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ յարաբերութեան տեսակէտէ: Ներքին տնտեսական եւ ընկերային բարեփոխումներ միայն ծրագրուած են 1957ի համար, որոնք աչքի կը զարնեն պարենատոմսի բարձման եւ կենսաթոշակի յիսուն առ հարիւր յաւելումի խոստումներով: Վերամիացման համար կը կրկնեն ինչ որ «վարդապետն ասաց».— «Մենք հաւասարազօր մարդիկ ենք, մեզի հետ խօսեցէք»: Իսկ Ատընաուըր կ'ըսէ.— «Դուք ընտրուած չէք», «ազատ ընտրութիւն կ'ուզենք»:

Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ Ատընաուըրի ըսպասումը ինքնաբերաբար պիտի դիւրացնէ վերամիացման խնդիրը, բայց ընկերվարական Օլլընհաուըր ալ չի պահանջեր Ռուսերու հետ խօսիլ անմիջապէս, այլ մօտենալ եւ առիթ տալ արտայայտուելու, որովհետեւ, կ'ըսէ, վերամիացումէ ետք կարելի է ընդհանուր Գերմանիոյ համար քաղաքականութիւն վարել, իսկ եթէ անկէ առաջ կառավարութեան գլուխ գայ ինք, պիտի փորձէ արեւմտեան երկիրներուն եւ Ատլանտեան ճակատին հետ յատկապէս որոշ համաձայնութիւն մը կնքել եւ անկէ ետք խօսիլ Խ. Միութեան վարիչներուն հետ, որոնք իբրեւ թէ կը սպասեն սոցիալ-դէմոկրատ գերման կառավարութեան մը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Վերջին քաղաքապետական ընտրութիւններու հարաւային Գերմանիոյ Ռայնլանտ-Փֆալց եւ Բադընվիւրտենբերգ նահանգ-երկիրներուն մէջ տուին հետեւեալ արդիւնքը.— Ատընաուըրի կուսակցութիւն 41.1 առ հարիւր, Օլլընհաուըրի կուսակցութիւն 39.5 առ հարիւր: Չի գիտցուիր թէ աւելի կարեւոր ընտրութեան մը արդիւնքը ինչ կ'ըլլայ: Սա որոշ է որ միայն երկու կուսակցութեան վրայ քուէներու կեդրոնացումը անգլիական եւ ամերիկեան երեսի. ժողովներու նմանութեան կը ձգտի:

Մինչ այդ՝ ամէն արեւմտեան կուսակցութիւն իր հաւանութիւնը տուած է որ Պերլինը դառնալ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը ընդունուի: Ասոր համար տարեկան հանդիպումներ գիտական գեղարուեստական, ցուցահանդէսներ, մէկ անգամ եւս. ժողովի գումարում, մէկ անգամ ծերակուտական ժողովի գումարում, Ատընաուըրի այցելութիւն եւ հիմա ալ ծերունազարդ գրագէտ նախագահ Հոյսի այցելութիւնը որոշ նշանակութիւն ունին:

Սակայն քաղաքական պատճառներ կը դժուարացնեն Պերլինը մայրաքաղաք յայտարարել: Քաղաքը շրջապատուած է ռուսական բանակներով, երթեւեկը կախում ունի արեւելեան Գերմանիոյ բարեհաճութենէն, օդային ճամբան բաւական չէ պետութեան մը համար, մանաւանդ պաշտպ. նախարարութեան, արտաքին նախարարութեան եւ ուրիշ միջազգային հաստատութիւններու համար:

Կը թուի թէ համբերատար գերման ժողովուրդին համար գտնուած է աւելի երկար սպասելու միջոցը.— Տնտեսական բարւոք վիճակ եւ ընկերային կարգուսարքի իրական բարելաւում արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Իսկ մօտալուտ է Ատընաուըրի կառավարութեան այլապէս կարեւոր ձեռնարկը, որով կը բարձրացուի կենսաթոշակը ծերերուն եւ անկարներուն համար՝ մինչեւ սովորաբար շահածին 70 առ հարիւրը:

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ 1957 թուականը պիտի բերէ նոյնպէս բարելաւումներ, ինչպէս ըսինք վերը, բայց պատասխանատու անձնաւորութիւններ այժմէն կը խօսին այն օգնութեան մասին որ Խ. Միութենէն պիտի գայ ամէն տեսակ պարէններով, որովհետեւ ժողովուրդը իսկոյն պիտի խուժէ խանութներէն ներս եւ պիտի ուզէ առանց պարենատոմսի գնել իր մեծաքանակ եւ անարժէք արեւելեան մարքով: Ան ցարդ բան չէր կրնար գնել պարենատոմսով, իսկ ազատ խանութներուն գիները հինգ-տասը անգամ բարձր էին: Պարենատոմսով գնուելիք ապրանքի գիները 1944ի գիներն էին, այսպէս որոշած էր ռուսական դիկտատուրան, որովհետեւ ինք մեծագոյն գնորդն էր, բայց հիմա ոչ բան չմնաց եւ աշխատավարձը կրկինն է, ի՞նչպէս կարելի է նոյն գինով ապրանք հասցնել: Հետեւաբար զգացնել կուտան ճառերու մէջէն թէ գիները բարձրացնելէ ետք ազատ պիտի ձգեն առեւտուրը արեւելեան Գերմանիոյ բնակիչներուն համար անշուշտ ... Արեւմտեան գերմանացին պարտաւոր է իր անձնագիրը ցոյց տալ եւ այն ատեն կրնայ իր մարքով գնել, որ 4.4 անգամ աւելի արժէք ունի...: (Մէկ տոլարը կ'արժէ 4.20 վէսթմարք, բայց 18.48 օսթմարք ըստ արեւմտեան Պերլինի դրամատան ներկայ սակին):

Ըսինք՝ գերման ժողովուրդի համբերութեան մասին, բայց ինչքան անարդարութիւններ կը կատարուին եւ խաղաղութիւն չի տրուիր այս մեծ ժողովուրդին 11ուկէս տարիէ ի վեր: Պատմութիւնը Վերսայլի դաշինքին վերադրեց Բ. աշխարհամարտը, որովհետեւ չափազանց ճնշումն ալ իր նպատակէն կը շեղի այլեւս: Եւ, ով գիտէ ինչ արդիւնք կ'ունենայ այսքան փորձութիւն ...

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՎԱՌՕԴԱՐԱՆԸ

●

ԽՄԲ.— Փարիզի մեծ օրաթերթը, Լը Մոնտ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր վերջին խմբագրականով—«Սուրիական վառօդարանը» (27 Նոյ.).—

Այն սպառնալիքները զոր Խ. Միութիւնը կը շարունակէ յանձնել Դամասկոսի, ալ աւելի կը շեշտեն Սուրիոյ ներկայ իշխանութեան յարձակողական նկարագիրը: Իսկ սպայակոյտը որ կը թուի թէ միացած է թէ՛ Մոսկուայի եւ թէ Գահիրէի, կը բազմապատկէ իր հարուածները Արեւմուտքի դէմ, ներսէն թէ դուրսէն:

Մամուլը եւ կառավարութիւնը մեծ աղմուկ յարոյց դաւադրութեան մը առթիւ որ իբրեւ թէ երեւան հանուած է Սուրիոյ մէջ: Կ'ըսէին թէ Իրաքի կառավարութիւնը գաղտնի միջամտութիւն մը կատարած է, կառավարութեան դէմ զինելու համար այն տարրերը, որոնք համաձայն են Սուրիան եւ Իրաքը միացնելու ծրագրին: Այս առթիւ Իրաքի վարչապետ Նուրի Սաիտ կ'ամբաստանուի թէ գիտակցօրէն կը տըկարացնէ Սուրիան, որպէսզի «աշխարհակալները եւ սիոնականները» կարենան իրականացնել իրենց մթին ծրագիրները:

Սուրիական կառավարութիւնը կը շարունակէ ամբաստանել Ֆրանսան եւ Մեծն Բրիտանիան թէ ծրագրած են յարձակիլ Սուրիոյ վրայ՝ օժանդակութեամբը իսրայէլեան բանակին: Երեք շաբաթէ ի վեր սուրիական զօրամասեր համախմբուած են Յորդանանի կարգ մը կէտերու վրայ, առանց նախապէս համաձայնելու Ամմանի կառավարութեան հետ:

Թրքական կառավարութիւնն ալ բացէ ի բաց իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ իր հարաւային սահմանին վրայ հաստատուած երկրի մը «սովետացման» մասին, ինչպէս կը կոչէ: Կը թուի թէ Ամերիկացիներն ալ վերջապէս հասկցած են որ Դամասկոսի կառավարութիւնը անցած է Մոսկուայի հետ պարզ սիրաբանութեան սահմանը եւ շատ աւելի լուրջ գործ մը կը պատրաստեն:

Այս դէպքերը ցոյց կուտան թէ Նասր, զօրացած այն դիւանագիտական յաջողութենէն զոր իրեն պարգեւեցին ՄԱԿը եւ Երկու Մեծերը իր զինուորական պարտութեան յաջորդ օրը, անցած է հակայարձակումի: Գրեթէ ամէն տեղ եգիպտական քարոզութիւնը գործի անցած է ջնջելու համար ֆրանսաբրիտանական ազդեցութեան վերջին հետքերը: Ամէն օր ռումբեր կը պայթին Պէյրութի բրիտանական կամ ֆրանսական ներկայացուցիչներու բնակարաններուն կամ դեսպանատուններու առջեւ: Յորդանանի մէջ այն բրիտանացի պաշտօնեաները որ կ'աշխատէին ի հաշիւ Ամմանի կառավարութեան, ըստիպուեցան հրաժարիլ իրենց պաշտօնէն:

Բուն վտանգը այն է որ Նասրի մարդիկը քիչ մը կ'անցընեն չափը, ամէն տեղ: Գնդ. Սառաճ պատիժներ կը սպառնայ Մ. Նահանգներուն, եթէ Ուաշինկթըն նուազագոյն չափով իսկ օգնութիւն տրամադրէ Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ եգիպտական հողին պարպումէն առաջ:

Նոյնիսկ Միջին Արեւելքի մէջ սկսած են հակազդել Գահիրէի մեծամոլութեան: Լիբիայէն ետք որ ֆրանքբրիտանական միջամտութեան առաջին օրերէն իսկ արտաքսեց Եգիպտոսի զինուորական կցորդը, Լիբանան խնդրեց եգիպտացի դեսպանէն մը որ չափ դնէ իր գործունէութեան: Եթովպիան ալ իր կարգին, վըտարեց եգիպտական զինուորական կցորդը:

Զլամարտ մը կը մղուի Միջին Արեւելքի մէկ ծայրէն միւսը: Հարց է թէ ո՛ր կողմն է որ յաղթական դուրս պիտի գայ, պայքարին գրաւականը եւ փորձաքարն ըլլալով Եւրոպայի ներկայութեան պահպանումը կամ անհետացումը այդ շրջաններուն մէջ:

ՃՐԱԳ ՄԸ ԵԽՍ ԹՈՂ ՎԱՌԻ

●

Հին սերունդի այն ամէն Հայերը, որոնք ի սփիւռս աշխարհի ցրուելէ առաջ, մինչեւ չափահասութեան տարիքը, իրենց ծննդավայրին մէջ, ապրած են գերազանցապէս ազգային կեանք մը, իբրեւ ազգային զանգուածին միսէն՝ միս, ոսկորէն՝ ոսկոր, քառասուն տարի վերջն ալ, տակաւին չեն կրնար հաշտուիլ, նախկինէն տարբեր վիճակներու հետ:

Ծնած ու մեծցած զուտ ազգային շրջանակի մը մէջ, իր ուրոյն բարքերով ու սովորութիւններով, եկեղեցիով, դպրոցով եւ ազգային ուրիշ հաստատութիւններով, իր միութիւններով ու ընկերակցութիւններով, հանդէսներով ու տօնախմբութիւններով, ոչ ոք կրնար անմասն մնալ այս բոլորէն, ուզէր թէ չուզէր:

Այս տարբերութեան մէջ, պարագաներու բերումով ցրուած-ցանցնուած, հոծ հայկական շրջանակներէ հեռու մնացած անհատներ ու ընտանիքներ, հիմա ալ տակաւին կարօտը ունին հաւաքական կեանքին:

Այսպէս է նաեւ բոլոր քաղաքակիրթ ազգերու անհատներուն համար:

Անհատէ անհատ տարբեր չափերով, հոգեկան պահանջ մըն է, ուրեմն, այդ սերունդին համար, փնտռել կամ ստեղծել եւ ունենալ կորսնցուցածը:

Ահա այդ է պատճառը, որ, ուր որ կարելի է, կը շինուին հայկական եկեղեցիներ, դպրոցներ եւ ազգային ուրիշ հիմնարկութիւններ, կը կազմուին միութիւն-

...

ՈՍԿԻ ԱՊՐՁԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

Մարդը բան մը ըսած ըլլալու համար,

— Քիչ մը պաղ առեր եմ, պատասխանեց:

Կերակուրէն ետքը կնիկը ըմպելիք մը եփեց, տաքուկ տաքուկ խմցուց, ծերուկը անկողինը դրաւ, թող չտուաւ որ գուլպաները հանէ, վրան ալ աղէկ մը ծածկեց որ քրտնի:

— Առտուն բիրբիրակ կ'ելլես, ըսաւ:

Ակամայ հիւանդը կնոջը բռնադատանքին անտրտունջ հպատակեցաւ, ժպտուն կարեկցութեամբ:

Կիրակի ժամով անցաւ. առտուն՝ բաց պատարագ, իրիկունը՝ Դոնաքացուկ, ետքն ալ սրճարանը քիչ մը «սխշամճի-ութիւն», բայց գիշերը չէր լուսնար: Տունէն առտուն կանուխկէկ ելաւ, սովորական ժամուն: Սթամպոլ սաղին անդին դեգերումներէ յետոյ, կէս օրէն ետքը տպարան գնաց եւ շիտակ էֆէնտիին սենեակը մտնելով, անխօսուկ դէմը խոնարհ կայնեցաւ:

Մարդը զբաղած էր, երբ գլուխը վեր վերցուց, նեղութիւն մը զգաց Ղուկաս աղան դէմը տեսնելուն. մէկէն ակնոցը վար առաւ, շունչը թեթեւ մը վրան փչեց, թաշկինակը հանեց ու ապակիները սըրբեց. յետոյ պատուհանին մօտեցաւ, ուշադիր զննեց, նորէն ձեռք առաւ, անգամ մըն ալ մաքրեց եւ երբ քթին վրայ կը զետեղէր.

— Ի՞նչ «խապար», հարցուց անհոգութեամբ:

— Էֆէնտի, «ճանըմ» աս մեզի չարաթ իրիկուն ճամբայ տուին, հրամանքնի՞դ էք ըսեր, մրթմրթաց ողորմուկ ձայնով:

— Ի՞նչ ընեմ Ղուկաս աղա, գիտես, օրերը երկնցան. գործերն ալ իրար չեն ուտեր կոր եա, պատասխանեց տպարանատէրը:

— Բայց, քուզում էֆէնտի, սրան ին-ծի՞ եկաւ, տաս տարի է հրամանքիդ քովըն եմ. ան ընտոր աշխատիլս ալ աղէկ գիտես ...

— Հա, «թամամ», կեցիր «իշտէ» աղէկ որ դուն կ'ըսես, ընդմիջեց էֆէնտին: Կը տեսնաս քի, տաս տարի է ամէնքն ալ եկեր գացեր են, մինակ, դուն եղար տեղըդ անշարժ մնացողը: Էյ հիմակ ալ «սրան» քիչ մը քուկդ է, մէկալներն ալ մեզք են: Գործ ըլլալու ըլլայ նէ, քեզի նորէն կը կանչեմ:

— Շնորհակալ եմ, Աստուած պակաս չընէ, կողկողեց խեղճը, բայց հիմակ, սանկ օրերով, ու մէյ մըն ալ, սա մէկալ գործը կայ, ան «զավալլը էօքսիւզ»ը պիտի կարգեմ:

— Անոր համար ալ: Աստուած ողորմած է. քիչ մը կը համբերէք, Խաչը ուր է նէ կուգայ, գործերը կը բացուին. մինչեւ ան ատեն ուրիշ տեղ մը մտած ըլլաս նէ, քեզ նորէն կը կանչեմ:

— Աման էֆէնտի ոտքդ պագնեմ, կ'ուզես նէ մինչեւ Խաչ շաբաթականէս մէճիտիէ մը պակսեցուր, հայտէ, եկուր պակսեցուր տէ, եկուր աս բանը մի ըներ. հիչ չէ նէ սա «էօքսիւզ»ը մեղքցիր, պաղատեցաւ խեղճը:

—Ղուկաս աղա, շատ մեղքնանք նէ, ետքէն մենք ալ մեղքնալու կ'ըլլանք: Ալ եղածը եղած է: Հիմակ, սանկ թող մընայ տէ. ետքէն «պէյքիմ» բան մը կ'ընենք, ըսաւ մարդը, քիթ բերանը ծամռելով, երեսը թթուեցուցած: Ու զանգակը զարկաւ մէկը կանչեց, եւ անոր հետը զբաղեցաւ:

Ծերուկը վերը ծուռ դուրս ելաւ, ճամբուն անտէր անտիրական գրաշարներուն կըպուկ բերան համակերպութեամբը տրտմակոծ:

Գարնան, երբ օրերը երկննալ կը սկսին, աւուրչէքով բանող գրաշարին սիրտը կ'առնէ կուտայ. պիտի մնա՞յ, պիտի ճամբուի՞: Ամէն տպարան մէկ երկու բանուոր կը պակսեցնէ, աշխատանքը մընացողներուն վրայ բեռցնելով, առանց վարձքի յաւելման: Գանդա՞տ, «վեց գիր» էֆէնտիին պոկունքներուն վրայ կը թռչտի արդէն. «ոտքերը պագնողը» թող գայ:

Քանի մը ժամ աւելի աշխատանքի դատապարտմանը դէմ, անզօր ըմբոստացումը լեզուին տակը գրաշարին, Ղուկաս աղան հեղնաժպիտ զայրոյթով կ'ըսէր.

— Ծօ, ի՞նչ կայնէր տէ, էւէլ պակաս խօսքեր կ'ընես: Էֆէնտին ի՞նչ յանցանք ունի «քի». ըսելիք բան մը ունիս նէ, գնա Աստծու բողոքէ որ քեզի մարդ է ստեղծեր: Ես «էյէր» մէյ մըն ալ աշխարհք գալու ըլլամ նէ, Աստծու պիտի աղաչեմ որ, եթէ հոս նորէն սանկ բանուոր պիտի ըլլամ նէ, թող աս անգամ վրաս գըթայ եւ գիս էշ ստեղծէ: Էշը շատ բեռցնելու ըլլաս նէ, «խաֆան» կը տնկէ կը կենայ, տէրը բան չունի նէ թող վրան փատ կոտրէ: Ետքը ետքը, կը պարտաւորուի իշուկը փայփայել, ախոռը տանիլ, ջուր խմցնել, ատմաճը տալ, աղուորիկ մըն ալ կը հանգչեցնէ, սիրտը կ'առնէ, միւս օրն ալ բեռը կը թեթեւցնէ որ չըլլայ թէ նորէն «ինատ»ը բռնէ: Իր իրաւունքը պաշտպանող էշը անօթի չեն սատկեցներ: Մարդ չէ քի, կոնակին «թէքմէն» տան դուրս նետեն:

***

Երբ Ղուկաս աղա էֆէնտիին սենեակէն դուրս ելաւ, տպարանատան սեմին վրայ շուարած մնաց: Բանտէն փախստականի մը կը նմանէր, որ չգիտէր ո՞ւր երթայ, ինչ ընէ: Քանի մը վայրկեան յետոյ կամաց կամաց հեռացաւ:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(5)

(Շար.)

ներ, ընկերակցութիւններ, զանազան նըպատակներով եւ անուններով, միշտ համախմբուելու, իրենց վարժուած հաւաքական կեանքը ապրելու եւ հանրօգուտ գործեր կատարելու ձգտումէն մըղուած։

Այդ ձգտումը կ'ուժովնայ նաեւ այն գիտակցութեամբ թէ հաւաքական կեանքը զօրաւոր ազդակ մը կ'ըլլայ եւ կրնայ նպաստել նոր սերունդի փրկութեան համար կատարուած ձեռնարկներուն յաջողութեան։

Այսպէս է որ, շատ տեղեր կազմուած են մեծ համախմբումներ։

Այս ընդհանուր նկատումներէն վերջ անցնինք մեր նիւթին։

Փարիզի եւ շրջանին մասին խօսելով, կը տեսնենք, որ Փարիզի մէջ ունինք, գրեթէ բոլոր ազգային հաստատութիւններն ու կազմակերպութիւնները, միութիւններն ու ընկերակցութիւնները, — եկեղեցի, դպրոց, Ազգատախնամ, Բարեգործական, Կարմիր ու Կապոյտ Խաչեր, կուսակցութիւններ, մամուլ, մատենադարան, երիտասարդական, ուսանողական, գրական եւ այլ միութիւններ, լսարաններ, երգչախումբ, թատերախումբ, մարզական եւ սկաուտական խումբեր, եւն.։

Մօտակայ քանի մը արուարձաններ եւս ուր բաւական հոծ թիւով ազգակիցներ համախմբուած են, դարձեալ ունին եկեղեցի կամ մատուռ, միօրեայ հայկական դասընթացք ու մեծ կամ փոքր կազմակերպութիւններ։

Յիշուած տեղերու մեր ազգակիցներէն ով որ փափաքի, իր ճաշակին ու տրամադրութեան համաձայն, պատեհութիւն կ'ունենայ հանրօգուտ գործի մը մասնակցելու, անդամագրուելով իր հաւնած միութեան կամ ընկերակցութեան։ Կամ օգտուելու հանդէսներէ, ասնակատարութիւններէ, դասախօսութիւններէ, իր զաւակներուն համար հայերէնի դասընթացքներէ։

Անդին կայ մեծ թիւ մը Հայերու, որոնք մաս-մաս ցրուած ըլլալով Փարիզի չուրջ, 8 10 15 քիլոմեթր հեռու բազմաթիւ վայրերու մէջ, դիւրութիւն չունին ոչ օգտակար ըլլալու կեդրոններու մէջ կատարուած ազգային ձեռնարկներու, ոչ ալ օգտուելու անոնցմէ։

Կարելի չէ՞ր միջոցներ գտնել, այդ կոտորակները միութիւններու վերածելով, բանի մը ծառայեցնելու։

Այդ կարգի վայրերէն մէկն ալ Թոնի սու Պուան ըլլալով, ձեռնարկուած է միութիւն մը կազմելու, համախմբելու համար նաեւ մօտիկը գտնուող ուրիշ քանի մը վայրերու ազգակիցները, — Վիլմոմպլ, Ռէնսի, Պոնտի, Փավիյոն սու Պուա, Կանեի, Ֆոնթէնէ սու Պուա եւն., որոնք կանոնաւոր հաղորդակցութեան միջոցներով կապուած են իրարու։

Թոնին կը հաշուէ չուրջ հարիւր անձ, որով, չափազանց չըլլայ թերեւս ամբողջ շրջանը հաշուել հինգ վեց հարիւր անձ։ Ու այս թիւը կը բաւէ արդէն, ուրիշ հաշատ շրջաններու նման հանրօգուտ ձեռնարկներ կատարելու — փոքրերու համար հայերէնի դասընթացք, մեծերու համար դասախօսութիւններ, երգահանդէս, պարահանդէս, թատրոն, ի հարկին նիւթական թէ բարոյական իրերօգնութիւն, եւայլն։

Նախաձեռնողները կը հաւատան թէ յիշուած շրջանի հայրենակիցները, գնահատելով ձեռնարկին անհրաժեշտութիւնը, պիտի փութան իրենց մասնակցութեամբ զօրացնել Միութիւնը որ ամբողջ շրջանինը պիտի ըլլայ։

Այսպէսով կ'ունենանք այն գոհունակութիւնը, թէ մենք եւս մեր կարողութեան չափով մասնակցած ենք ազգապահպանման համար թափուած ջանքերուն, թէ անտարբեր, կորսուած թիւ մը չենք։

Մէկ երկու դասախօսութիւն կատարուած է արդէն, յաջորդն ալ շուտով կը յայտարարուի։ Հոն թող ըլլայ մեր շրջանի հայութեան ժամադրավայրը, միութեան մասին տեղեկութիւններ առնելու եւ անդամակցելու համար։

Պ. Ա.

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻ ՎՐԱՅ

«ՏԻՐԱՑՈՒ ՊԱՍԿԵՒԻՉ»

1849 թուականը Հունգարիոյ համար նոյնքան արեւոտ տարի մը եղած է ինչպէս այս տարին, որովհետեւ 1848ի Ֆրանսական յեղափոխութեան աղդեցութիւնը Հունգարիա ալ հասած էր եւ Տեպրեչինի մէջ յայտարարուած էր հունգար հանրապետութիւնը։ Բայց Աւստրիոյ երիտասարդ Ֆրանց Յովսէփ կայսրը ցար Նիկոլայէն խնդրած էր օգնութեան հասնիլ իրեն, հետեւաբար 140 հազար զինուորով հունգարական յեղափոխութիւնը ճզմուեցաւ, զօր. Պասկեւիչ Երեւանսկիի գլխաւորութեամբ։

Մեզի ծանօթ զօրավար Պասկեւիչն էր, որ Երեւանը Պարսիկներէն գրաւելէ քսան տարի ետք աւելի բարձր աստիճանով այս ձեռնարկին ղրկուած էր՝ հպատակեցնելու համար միապետութեան։ Քիչ ատենէն ներկայացած էր Պասկեւիչ.

— Ամբողջ Հունգարիան ձեր ոտքին տակ, Ձերդ Վեհափառութիւն.

Իսկ ցար Նիկոլա Ա. կ'ըսէր.

— Հպատակեցէք, ով ժողովուրդներ։

Այս առթիւ մէջտեղ եկաւ Հայերու համար յատկանշական «տիրացու» ածականը, առանց որեւէ վիրաւորական կամ յետին ենթադրութեան։

Երեւանի գրաւման ատեն հայ երեւելիներու ժողով մը կը գումարուի եւ կ'ուզեն նամակ մը գրել Պասկեվիչի, բայց երկար կը վիճաբանին թէ ինչ ածական տան որ յարգի եւ վայելուչ ըլլայ, վերջապէս կ'որոշեն վերնագիրը դնել.

— «Տիրացու Պասկեւիչ»...

Գ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք ժամանակին, Յունահայ Շինութեան Ընկերակցութիւն մը կազմուած է Յունաստանի մէջ։ Հելլէն գաղթականներու զետեղման կառավարական ծրագրի հետեւանքով, որոշուած է քանդել նաեւ Հայերու հիւղակները։ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ ընկերակցութեան վարիչ մարմինին ատենապետ Գր. Բարաղամեանի զեկուցումէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.

— Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը երկար մտածումներէ եւ խմամատարական եւ նրքին գործերու նախարարներու եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ներկայացուցիչներու մօտ կատարուած դիմումներէ ետք, այն համոզման եկաւ թէ փրկութեան միակ միջոցն է կազմել Շինութեան ընկերակցութիւն մը, անդամագրելով մեր հայրենակիցները։ Մեր նախնական քայլերուն մէջ, կրթնած մեր իսկ նիւթական եւ բարոյական գոհողութեանց վրայ, գնել յարմարագոյն եւ բաւական ... հողամաս մը եւ վրան շինել տեղական կամ օտար Շինութեան ընկերակցութիւններու դրամագլուխով եւ կարելի եղածին չափ երկար պայմանաժամներով ... մեծ, միայարկ կամ բազմայարկ բնակարաններ, սեփականատիրութեան հիման վրայ։ Ազգաժողովի տարագիրներու ... ներկայացուցիչը խոստացած էր ... հազար տոլարի փոխատուութիւն մը ընել, չորս առ հարիւր տոկոսով, պայմանաւ որ ծանօթ ընկերութիւն ... երաշխաւորէ։ Այս առթիւ ներկայացուցինք Հ. Բ. Ը. Միութիւնը։

Ընկերակցութեան ծրագիր կանոնագիրը վաւերացուց աշխատանքի նախարարութիւնը։

Կառավարութիւնը պաշտօնապէս կ'ընդունի Ազգ. Կեդր. վարչութեան իրաւասութիւնը ընկերակցութեան վրայ։

Կենթադրուի թէ առնուազն հազար անդամ պիտի արձանագրուի, եթէ մէկէ աւելի բաժնեթուղթերով գրուին, կրնայ գոյանալ մօտ մէկ միլիոն տրախմի եւ կարելի կ'ըլլայ գնել հողամասը Ընկերակցութեան դրամագլուխով։

... ուքի ձրի հող պիտի տրամադրուի։ ... կանացումէն ետք, հինգ կամ ... ավար պիտի յատկացուի չքաւորներու ... բազմայարկ շէնքեր ... Այս չքաւորներն ալ պիտի վճարեն։

ԼՍՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍ...

... հարուհի Աստղա Մարլեան Զուիցերիայէն Փարիզ եկած ըլլալով, ... պիտի ... ունկնդրութիւն մը այս կիրակի ... 5ին Մարկրիթ Լոն դպրոցը, 46 ... Մօլիթօր։ Յայտագիրը.— Պախ, Պեթովէն, Պռամս, Բաբաջանեան, Խաչատուրեան եւայլն։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Վերջերս Նոր Ջուղայի մէջ տօնուեցաւ Յ. Պօղոսխանեան հիւանդանոցին 50ամեայ յոբելեանը։ Այդ առթիւ հոգեհանգիստ կատարուեցան Ս. Ամենափրկչեան վանքին մէջ, ի յիշատակ բարերար Յ. Պօղոսխանեանին, որու ջանքերով եւ նիւթական զոհողութիւններով հաստատուած է հիւանդանոցը բոլոր յարմարութիւններով։ Այս հիւանդանոցը բանիլ սկսած է մօտ կէս դար առաջ երբ անծանօթ էին ժողովուրդին առողջապահական պայմանները, եւ տարածուած էին վարակիչ հիւանդութիւնները եւ համաճարակները։ Այժմ ամբողջովին անհետացած են կարգ մը հիւանդութիւններ։ Բազմաթիւ չքաւորներ կ'օգտուին հիւանդանոցէն։

Յոբելենական այս հանդիսութեան միջոցին կատարուեցաւ նաեւ յոբելեանը Կարապետ Ա. քահանայ Թումիկեանի, որ յիսուն տարի անընդհատ եղած է նախագահ, քարտուղար հիւանդանոցին։ Այս առթիւ կրթական տեսուչն ալ ճառ մը խօսեցաւ։

ՀՐԱՆԻՒԹԻ ԲԱԺՆԵՉԱՓԸ

Երեքշաբթի իրիկուան Նախարարական Խորհուրդը հետեւեալ որոշումները տըւաւ հրանիւթի բաշխումին համար.—

Հիմնական բաժնեչափ մը բոլորին համար։ Քանակութիւնը կախում ունի ինքնաշարժի տեսակէն։ Այսպէս ամսական չորս լիտր մօթէօրով հեծանիւներուն, 10 լիտր մօթօներուն, քսան լիտր մինչեւ 5 ձիու ուժով ինքնաշարժներուն, երեսուն լիտր հինգ ձիէն վեր, քառասուն եւ յիսուն լիտր քամիօնէթներուն եւ քամիօններուն։ Այս բաժնեչափը պիտի տրուի երբ ներկայացուի «քարթ կրիզ» եւ ինքնաշարժերու տուրքի վինիէթը (առոր գնումի վերջին օրն է նոյեմբեր 30)։

Այս հիմնական բաժնեչափէն զատ, անոնք որ նախապատուութիւն ունին (բժիշկ, դայեակ, թաքսի եւն.) պիտի ստանան յաւելեալ բաժին մը։

Այս շաբթու բաշխիչ մեքենաները (փոմփիսթ) բաց պիտի մնան շաբաթ եւ կիրակի։

ՊԶՏԻԿ աշակերտը կ'ըսէ վարժուհիին.

— Ամէն գիշեր, պառկելէ առաջ, հայրիկս ոտնաւորներով լեցուն խոշոր գիրք մը կ'առնէ հետը։

— Պրաւօ՛։ Երեւի ընթերցասէր մարդ մըն է հայրիկդ։

— Չեմ գիտեր։ Միայն գիտեմ որ, երբ կատուն անհանգիստ ընէ եւ չձգէ զինքը քնանալու՝ այդ խոշոր գիրքը կը նետէ կատուին գլխուն։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (203)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Այդ առաջին գիշերն էր, որ անմարդացած ապարանքի դատարկութիւնը, մի լայներախ վիշապի նման, ահարկու բերանը բաց արած, սպառնում էր կլանել նրան։ Մի առանձին սոսկումով նայում էր իր չուրջը, եւ չէր համարձակւում գլուխը բարձրացնել։ Նրան այնպէս էր թւում, որ բերդի փողոցներում ընկած հազարաւոր դիակների ուրուականները պտտւում էին իր չորս կողմում, վըժվըժում էին, քրթմնջում էին, եւ դառն անէծքներ էին թափում իր վրայ... Սարսափելով բռնեց աչքերը եւ հազիւ հազ կարողացաւ մօտենալ բազմոցին՝ եւ իր վաստակարեկ մարմինը թողեց նրա վրայ։ Երկար, մի սրտատրոփ խռովութեան մէջ, տանջւում էր նա։ Խիղճը հանգիստ չէր։ Եւ որքան մտաբերում էր իր խելացի եւ հեռատես սպարապետի նախազգուշականութիւնները, որ խօսեց նա իր Բիւզանդիա գնալուց առաջ, այնքան աւելի խղճահարւում էր նա, որպէս մի թշուառ յանցաւոր, որ իր յանցաւորութեամբ պատճառ դարձաւ այնքան շատ զոհերի։

Նա երկու ձեռքով բռնեց աչքերը, ընկաւ բազմոցի վրայ։ Երկար ջերմ արտասուքը թանում էր նրա այտերը, երկար անապան ապաշխարութեան կրակը այրում էր նրա սիրտը։

Այդ միջոցին դուռը կամաց բացուեցաւ, եւ նախասենեակում թաղնուած դեւը ներս մտաւ։ Խիստ դառն, սպառնական հայեացք ձգելով տառապեալ կնոջ վրայ անցաւ նա դէպի սենեակի մի անկիւնը, եւ ծածկուեցաւ մռայլի մէջ։ Այնտեղից նայում էր, եւ նրա թունաւոր թունքները բարախում էին ներքին ուրախութիւնից։ Ինչ դրութեան մէջ էր գտնում այն հպարտ, մեծամիտ կնոջը, որի համար երբեք հոգ եւ արտասուք չկար։ Ինչ վիճակի մէջ էր գտնում այն վեհանձըն, փառասէր դժխոյին, որ սովոր էր ոչ միայն Հայոց նախարարներին, այլ եւ թագաւոր-ամուսինին իր լեչակի ազդեցութեան ներքոյ պահել։ Այժմ լքուած, յուսահատուած, ընկած էր նա՝ իր շքեղ ապարանքի դատարկութեան մէջ, շըջապատած վշտերով ու տառապանքներով, եւ զուրկ ամէն պաշտպանութիւնից...

«Այդ դրութիւնը երկար շարունակուել չէ կարող... ասաց նա, գլուխը վեր բարձրացնելով, եւ արտասուալի աչքերը սրբելով։ Վաղ թէ ուշ թշնամին կը հասկանայ իմ ամրոցի դատարկութիւնը... Այն ժամանակ Մերուժանի վայրագութիւնը կ'անցնի ամէն չափից... Ես տանջանքներից երկիւղ չունեմ... Ես երկիւղ չունեմ եւ մահից... Բայց ինձ հետ՝ կը մեռնի մի մեծ գործ, որի համար այնքան աշխատեցի...

Նրա զօրեղ ձայնը թուլացաւ, գեղեցիկ գլուխը խոնարհեցրեց եւ, երկու ձեռքերը փակելով, մի քանի րոպէ մնաց լուռ աղեկոծութեան մէջ։ Անկիւնում թաղնուած դեւը դեռ անշարժ կանգնած, եւ ոխակալութեամբ լի աչքերով նայում էր նրա վրայ։

«Երբ առաջին անգամ, շարունակեց նա, Շապուհ արքան իմ ամուսինը խաբէութեամբ հրաւիրեց Տիզբոն, եւ պատուով պահում էր իր մօտ իբրեւ հիւր, յետոյ հրաւիրեց եւ ինձ։ Բայց ես, հասկանալով նենգաւոր Պարսկի չար դիտաւորութիւնը, մերժեցի նրա հրաւէրը եւ չգնացի։ Ես մտածեցի, եթէ նա իմ ամուսինին արգելելու լինի Տիզբոնում, գոնէ ես մնամ ու պաշտպանեմ անտէր երկիրը։ Իմ նախատեսութեան մէջ՝ չսխալուեցայ ես։ Նա իմ ամուսինին աքսորեց Խուժաստանի խորքերում, իսկ ինձ իր ձեռքը ձգելու համար՝ ուղարկեց Մերուժան Արծրունուն։ Աստուած օգնեց ինձ, եւ ես կարողացայ քաջութեամբ պատերազմել ընտանի թշնամու հետ։ Իսկ ա՞յժմ։— Այժմ ինձ շղթաներով կը տանեն Շապուհի մօտ, եւ անիրաւ Պարսիկը իր վրէժխնդրութեան բոլոր թոյնը կը թափէ իմ վրայ...

Նա դարձեալ լռեց, դարձեալ անմիջապէս վշտերը պատեցին նրան։

«Այդ իմ հոգը չէ... Թող ես կորչեմ, թող ես ոչնչանամ, բայց Հայաստանը մընայ... գոչեց նա ողբալի ձայնով։ — Բայց ես տեսնում եմ հայրենիքի անդարձ կորուստը... Իմ աչքի առջեւն է նրա սպառնալի ապագան։ Ախ, գոնէ մի կողմից օգնութիւն լինէր, գոնէ շուտ հասնէր որդիս...

— Այդ մի յուսար... ստուերի միջից լսելի եղաւ թաղնուած դեւի ձայնը։

Թագուհին սոսկալով գլուխը բարձրացրեց, նայեց իր չուրջը։ Անակնկալ ձայնը սաստիկ խռովութեան մէջ դրեց նրան, մի չարագուշակ ձայն, որ, կարծես, երկնքից լսուեցաւ։ Երկար նրա շուարեալ աչքերը յածում էին սենեակի չուրջը, բայց ոչինչ չէր տեսնում։ Սկսեց երկնչել։ Փորձեց կանչել նաժիշտներին, բայց ձայնը չէր հնազանդւում նրան։

— Այդ ո՞վ է... ո՞վ կայ այստեղ... վերջապէս հարցրեց նա։

Գիշերային այցելուն դուրս եկաւ իր դարանից եւ լուռ կանգնեց նրա առջեւ։

ՐԱՖՖԻ

Թէնք հասան Հարիւր անգլիացի եւ Ֆը-րանսացի, 250 ալ Հրեայ քաղաքացիներ:

× Արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ դէ-կուցում տալով նախարարական խորհուրդին մէջ, հաստատեց թէ դժուարին կա-ցութեան մը մատնուած են ֆրանսական հպատակները, խիստ հսկողութեան տակ ըլլալով: Բոլորն ալ միեւնոյն ձեւով կը նկարագրեն կացութիւնը: Մասնաւոր կա-ցութիւն մը ստեղծուած է, որպէսզի Ֆը-րանսացիները, Անգլիացիները եւ Հրեա-ները հեռանան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՐԱՆԻՒԹԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ առթիւ, Մոս-կուայի թերթերը կը յայտնեն թէ Խ. Մի-ութիւնը ի վիճակի է քարիւղ ճարելու ա-րեւմտեան Եւրոպայի: Այս տարուան քարիւղի արտադրութիւնը կը հաշուեն 80 միլիոն թոն (անցեալ տարի 71 միլիոն):

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ոստիկանական ուժը 6 հազար զինուորի պիտի բարձրանայ, ինչ-պէս յայտարարեց ընդհ. քարտուղարը: Կը յուսան 4500 զինուոր կեդրոնացնել մինչեւ երկու շաբաթ:

ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ հասած լուրերու համա-ձայն քսան հոգի սպաննուած են մայրա-քաղաքին մէջ, բուռն ցոյցերու հետեւան-քով: Մասնաւորապէս դժգոհ են գիւղա-կան շրջանակները: Կառավարութիւնը ձերբակալած է շարք մը ականաւոր ան-ձեր:

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ վերսկսան Ալժե-րիոյ մէջ, բոլոր ճակատներուն վրայ: Միայն մէկ ընդհարման միջոցին սպան-նուած են 11 զինուորներ եւ 38 ըմբոստ-ներ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔԱՐԻՒՂ պիտի հասնի մինչեւ 15 օր, համաձայն Ուաշինկթընէն հասած լուրերու:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը 850 ընդ-դիմադիրներ ձերբակալած է անցեալ շաբթու, համաձայն Պաղտատ հասած լուրերու:

ՍՈՒԷԶԻ շրջանը պարպելու համար Ազ-գաժողովին քարտուղարը երկու շաբ-թուան պայմանաժամ մը կը նախատեսէ, այն ենթադրութեամբ թէ մինչեւ այն ա-տեն պիտի կրնան 4500 զինուոր համա-խմբել, պատրաստ՝ անգլեւֆրանսական զօրքին տեղը բռնելու: Անգլիոյ արտաքին նախարարը յայտարարութիւն մը պիտի ընէ այս մասին, երեսփ. ժողովին մէջ, [illegible]: Պահպանողականները կը սպառնան փո-թորիկ մը յարուցանել այս առթիւ: Կ'ըսուի թէ վարչապետը՝ Իտըն, կարճ պիտի կապէ իր արձակուրդը Ճամայիքայի մէջ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդանաւային նա-խարարը յայտարարեց թէ հիւլէական զէնքեր պիտի գործածեն, եթէ համայնա-վարական յարձակում կատարուի: — Ա-րեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան բա-նակը մեծ ռազմափորձեր պիտի կատարէ Դեկտեմբերի սկիզբը, Շթութկարտի եւ Նիւրընպէրկի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ հասան բազմաթիւ Ֆրան-սացիներ՝ Եգիպտոսէն: Հինգ հազար հո-գի եւս պիտի հասնին մօտերս:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառա-վարութիւնը որոշեց սահմանափակել հը-րանիւթի սպառումը: Միւս կողմէ կառա-վարութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի Միջին Արեւելքի կացութեան, շատ ծանր համարելով զայն: «Լը Մոնտ»ի թղթակի-ցը կը գրէ թէ մտահոգութիւնը կ'երեւայ բոլոր դէմքերուն վրայ, իբրեւ հետեւանք զանազան զրոյցներու: Խ. Միութեան ձեռնարկները Եգիպտոսի մէջ ամէնէն ա-ւելի կը յուզեն հանրային կարծիքը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 28) — Զոյգ ոսկի 468.000, նափոլէոն 3480, անգլիական 4440, զուից. 3410, քսան տոլարնոց 16.680: Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1050, տոլար 405, զուից. 96.50, պելժ. 8.10:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Բնիկ Մշոյ քաղքին Սապոնճի Մուրա-տի որդին Օհաննէս Օհաննէսեան կը փըն-տռէ իր երկու քոյրերը, Մարմար եւ Պեպօ:

Արշակ Պօղոսեան կը փնտռէ իր որդին Մխիթարը, կորսուած հայրենական պա-տերազմին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Երուանդ Գրիգորեան հազար ֆր. կը նուիրէ Ց. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւ-ղին, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Թա-գուհի Բալուեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ

Կիրակի, 2 Դեկտեմբեր:

Խրիմեան սրահը ժամը 15ին:

Խօսք կ'առնեն ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱ-ՄՈՒԷԼ եւ ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մաս-նակցին Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Պ. Նշան Չիմէնեան, Օր. Քէշիշեան (արտա-սանութիւն), Պ. Սէյրան (թառ) եւ ու-րիշներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք մեր լը-ժանորդներէն Պ. Լ. Մուրատեանէ երեք հազար ֆրանք, իր բաժնեգինին վճարման առթիւ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ց. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ճը-յասեղանը այս շաբաթ, կէս օրէ ետք ժա-մը 3 – 7, Սաստնիի ճաշարանը: 31 ու տ'Ալէքսանտրի:

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շը-ջաններու ընկերները, ընկերուհիներ եւ համակիրները, ինչպէս նաեւ մամու-լի ներկայացուցիչները:

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մարգարեան զաւակները՝ Յակոբ, Ժիրայր եւ Վրէժ, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Մարգարեան եւ զա-ւակները՝ Սերոբ եւ Մարգրիտ, Տէր Տիկին Մուշեղ Մարգարեան, Տիկին Երա-նուհի Թէրզեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տի-կին Մեսրոպ Սերոբեան եւ զաւակներ (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մու-րատեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մու-րատեան եւ զաւակները, Տակոեան, Տէր Սիմոնեան, Տիրացուեան, Տէր Հարէլեան եւ Մանուէլեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, եւ ա-զականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂՐՈՒԹ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
(Ծնեալ Պօզէյեան, Մշեցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկան իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը այս շաբաթ, Դեկտեմբեր, ժամը 13.30ին Ալֆորվիլ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, [illegible] բեզմանատունը: Հաւաքուիլ բնակարանը 107, ռիւ էթիէն Տօլէ, Ալֆորվիլ:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս նկատել այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այր Տիկին Հ. Միլտոնեանի եւ զաւակներուն ԲԵՆԵԱՄԻՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ կփծանե մահուան առթիւ:

***

Ց. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հ. Բալուեանին եւ Տէր եւ Տիկին Լ. Բարանեանի, իրենց սիրեցեալ մօր՝ ընկերուհի Թագուհի Բալուեանի մահուան առթիւ:

×

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբը ցաւակցու-թիւն կը յայտնէ Տէր ւ Տիկին Լորիս Բա-րանեանի իրենց մօր՝ Տիկին Թագուհի Բալուեանի մահուան առթիւ:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան վարչութիւ-նը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ

Սալ Շօփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1
Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշա-կութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին:

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բա-ժին:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՇԱՓԱՀԱՍ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ
Կը կազմակերպեն

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ
Պիտի ներկայացնեն
«ԱՆՈՒՇ»ը (Տիգրանեանի)

Զայնագրուած Երեւանի Օփերայի ար-ուեստագէտներու կողմէ:

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ. — Այս կիրակի Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոսի տօնին առթիւ հանգուցեալ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի, մասնակցութեամբ Օր. Սիւզան Պոյաճեանի եւ Դպրաց Դա-սու: Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշ-տօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյս հիմ-նադիր եւ բազմարդիւն առաջնորդ Տ. Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի, կնքա-մայր Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի եւ ե-կեղեցւոյ սատարող հին եւ նոր ննջեցե-լոց յիշատակին:

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսու-ցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշ-նակի դասաւանդութիւնները:

Ժամանակի խնայողութիւն, հսկայա-կան յառաջդիմութիւն, արդիական արա-դաշարժ ղիւրուսոյց մէթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրա-նալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանո-նագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

MADELEINE YAVER
17, Rue Flegier, MARSEILLE (1°)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30-ին, Ռէժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

Զաւարեան ենթկ. շաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին:

Վռամեան ենթկ. շաբաթ, մէկ Դեկտեմ-բեր, ժամը 9ին:

Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3.30ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո-վորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրա-կարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայա-ցուցիչը:

(Շար.)

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ըն-կերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21-ին, Յոյներու սրահը:: Կարեւոր օրա-կարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր-եան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ է բոլո-րին ներկայութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Քրիստափոր ենթակոմի-տէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Պարտաւորիչ ներկայու-թիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Ռեժանի՝ վերնայարկը:

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք պարահանդէսը ի նպաստ «Հայաստան» թերթին, այս կիրակի ժամը 3էն 10, Հա-մօ Օհանջանեան ակումբը:

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր նոր ան-դամները եւ համակիրները: Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

ՌՕՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ երեկոյ, ժա-մը 8.30ին, կայարանի աջ ելքին դէմի սրճարանին վերնայարկը, 3 - 5 ռիւ Ժան Ժօրէս:

Դասախօս ՏՈՔԹ. Լ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Նիւթը՝ Հայ կեանքը նախապէս եւ հիմա:

Կը հրաւիրուին Ռոնի սու Պուայի եւ շրջակայքի հայրենակիցները:

Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)